D. THOMAE AQVINATIS
DOCTORIS ANGELICI
QVAEST. QVODLIBETALES.

QVAESTIO PRIMA.

1 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Beatus Benedictus diuinam essentiam viderit.

QVAESITVM est de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæsitum est, & quantùm ad diuinam naturam, & quantũ ad naturam humanam assumptam. Quantùm ad diuinam naturam quæsitũ est, Vtrùm Beatus Benedictus in visione, qua vidit totum mũdum, diuinam essentiam viderit. Et ostendebatur q; sic. Dicit enim Greg. 4. Dialog. de hac visione loquẽs, Animæ videnti Deum, angusta fit omnis creatura.
12. quæst. 180 ar. 5. ad 3. Sed videre Deum est videre diuinam essentiam: ergo Beatus Benedictus vidit diuinam essentiam.

2 Præterea, Ibidem subdit Greg. q; totum mundum vidit in diuino lumine. Sed non est aliud lumen, vel claritas Dei, q̃ ipse Deus: vt idem Greg. dicit, & habetur in Gloss. Exo. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet: ergo Beatus Benedictus vidit Deum per essentiam.

Sed contra est, qđ dicitur Io. 1. Deum nemo vidit vnquam, vbi dicit Glo. q; nullus in mortali carne viuens, Dei essentiam videre potest.

Respondeo dicendum, Corpus corruptibile aggrauat animam, vt dr Sap. 9. Summa aũt eleuatio mentis humanæ est, vt ad diuinam essentiam videndam pertingat. vnde impossibile est, vt mens humana corpori vnita, Dei essentiam videat: vt
1. p. q. 12. ar. 4. ad 3. ar. 11. ad 2. 22. quæst. 175. ar. 3. 4. o. & ver. q. 13. ar. 3. o. & 4. Aug. dicit 12. super Gen. ad literam: nisi huic vitæ mortali funditus homo intereat: vel sic alienetur a sensibus, vt nesciat vtrum sit in corpore, an extra corpus: sicut de Paulo legitur 2. ad Corin. 12. Beatus aũt Benedictus qñ illam visionem vidit, nec huic vitæ funditus mortuus erat, nec à corporeis sensibus alienatus: quod patet per hoc q; dum adhuc in eadem visione persisteret, alium ad idem videndum aduocauit: vt idem Grego. refert vnde manifestum est, q; Dei essentiam non vidit.

Ad Primum ergo dicendum, q; Greg. ex quadã propositione argumentari intendit in verbis illis. Si enim videntes Dei essentiam, in eius comparatione totam creaturam reputat paruum quid ad videndum; non est mirum si Beatus Benedictus p lumẽ diuinum aliud amplius videre potuit, quàm homines communiter videant.

Ad Secundum dicendum, q; lumen Dei qñq; dr ipse Deus: quandoque verò aliud lumen deriuatũ ab ipso secundum illud Psalmistæ. In lumine tuo videbimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato à Deo. Psal. 35

QVAESTIO II.

DEinde quærebantur duo, circa humanã naturam in Christo.
Primò, Vtrùm fuerit in Christo vna filiatio qua refertur ad Patrem, & ad Matrem, an duæ.
Secundò, de morte eius, Vtrùm in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II. 2

Vtrum in Christo fuerit vna filiatio, vel duæ.

CIrca primum sic procedebatur. Vr q; in Christo sint duæ filiationes. Multiplicata. n. cã relationum, multiplicantur relationes. Generatio autem est causa filiationis. Cum ergo alia sit generatio qua Christus natus est æternaliter à Patre; Et alia qua natus est temporaliter a Matre, erit etiam alia filiatio qua refertur ad Patrem, & alia qua refertur ad Matrem. 3. p. q. 35. ar. 5. & 4. d. 8. ar. tic. 5. o. opus. 3. c. 28.

2 Præterea, qđ recipit ex tempore aliquid absolutum absq; sui mutatione, multò magis absq; sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relatiuam: sed filius Dei ex tempore recepit aliquid absolutum absq; sui mutatione: quia super illud Lucæ. 1. Magnus erit, & filius Altissimi vocabitur, dicit Ambr. Non ideò erit magnus, q; ante partum virginis magnus non fuerit: sed quia potentiam quam Dei Filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus: ergo multò magis ex tempore potuit accipere Filius Dei absq; sui mutatione nouam filiationem, vt sic ei conueniant duæ filiationes, vna æterna, & alia temporalis. Lucæ. Ambr.

Sed contra. A quo aliquid habet, q; sit tale, ab eius vnitate habet q; sit vnum tale: sed filiatione aliquis habet, q; sit filius: ergo vna filiatione est vnus filius: sed Christus est vnus filius, & nõ duo: ergo ĩ Christo nõ sunt duę filiationes, sed vna tñ.

Respondeo dicẽdum, q; relationes differunt in hoc ab omnibus alijs rerum generibus: quia ea q̃ sunt aliorum generum, ex ipsa ratione sui generis habent, q; sint res naturę: sicut quantitates ex ratione quantitatis, & qualitates, ex ratione qualitatis. Sed relationes non habent, q; sint res naturæ ex ratione respectus ad alterum: Inueniũtur enim quidam respectus qui non sunt reales, sed rationales tantum: sicut scibile refertur ad scien- Relatio quo differt ab alijs generibus. 1 q. 2. 8. art. 1. 2. Aquibus relatio s.

realis,et tiam,nõ aliqua reali relatione in ſcibili exiſtẽte:
rationis ſed potiùs quia ſcientia refertur ad ipſum ſõi Phi
1.p.q.6. loſ in 5. Metaph.(T.c.20.) Sed relatio habet,ꝙ ſit
ar.2.ad res naturę ex ſua cã per quam vna res naturalem
1.e.p q. ordinem habet ad alteram:qui quidem ordo natu
13.art. ralis,& realis eſt ipſis ipſa relatio : vnde dextrum
6.c. & ſiniſtrum in animali, ſunt relationes reales: qa
conſequitur quaſdam naturales virtutes. In colu-
na autem ſunt reſpectus rõnis tñ ſm ordinẽ ani-
malis ad ipſam: ex eodem aũt habet aliquid quòd
vnitas ſit ens,& ꝙ ſit vnum : & ideo contingit, ꝙ eſt vna
eãq facit relatio realis tñ ꝑꝑ vnitatem cauſæ : ſicut patet
vnã re de æqualitate: ꝑꝑ vnam.n. quantitatem eſt in vno
latione corpore vna æqualitas tantũ : quamuis ſint reſpe-
realem. ctus plures,ſm quos diuerſis corporibus dr eſſe æ-
quale. Si aũt ſecundũ omnes illos reſpectus mul-
tiplicarentur realiter relationes in vno corpore,
ſequeretur,ꝙ in vno eſſent accidentia infinita,vel
indeterminata: & ſimiliter magiſter eſt vna rela-
tione magiſter oĩum quos idẽ docet , quãuis ſint
multi reſpectus : ſic ẽt vnus homo tñ vnam realẽ
filiationem,qͣ eſt filius patris ſui,& matris ſuæ:quia
vna natiuitate vnam naturam ab vtroqꝫ accepit.
Sequendo ergo hanc rationem , vr dicendum ꝙ
alia ſit filiatio realis in Chriſto, qua refertur ad
Patrem , & alia qua refertur ad Matrẽ : quia alia
Repro- generatione naſcitur ab vtroqꝫ : & alia eſt natu-
batio. ra,quam habet à Patre:& alia quam habet à Ma-
tre. Sed alia ratio infringit prĩmo : hoc.n. eſt
vniuerſaliter tenendum, ꝙ nulla relatio Dei ad
creaturam realiter in Deo exiſtit : ſed eſt reſpe-
ctus rationis tñ : quia Deus eſt ſupra omnem or-
dinem creaturę , & concluſura omnia creaturæ , a
3.p.q.6. qua dependet omnis creatura , & non econuerſo:
ar.1.ad multò magis ꝗ̃ hoc cõueniat ſcibili reſpectu ſciẽ-
1.q.13. tiæ,in quo ꝑꝑ has cauſas non eſt relatio realis ad
art.7.c. ſcientiam. Eſt autem conſiderandum, ꝙ ſubiectũ
filiationis non eſt natura, vel naturæ pars aliqua.
Nõ.n.dicimus, ꝙ humanitas ſit filia,vel caput aut
ar.180. oculus. In Chriſto aũt non ponimus, niſi vnũ ſup-
o.& 3. poſitum,& vnam hypoſtaſim: ſicut & vnam perſo
p q.16. nam, quod eſt ſuppoſitum æternum , in quo nulla
ar.1.4. relatio realis ad creaturam eſſe poteſt, vt iam di-
5.6.c. ctum eſt:vnde relinquitur,ꝙ filiatio, qua Chriſtus
refertur ad matrẽ , eſt reſpectus rationis tñ, nec
ꝑꝑ hoc ſequitur,ꝙ non ſit realiter Filius virginis,
ſicut.n.Deus eſt realiter dñs ꝑꝑ realem potentiã
qua continet creaturam , ſic realiter eſt Filius vir
3.p q. ginis ꝑꝑ realem naturam,quam accepit à matre.
13.ar.7 Si autem eſſent in Chriſto plura ſuppoſita, opor-
ad 6. teret ponere in Chriſto duas filiationes : ſed hoc
reputo erroneum: & in Conciliis inuenitur dam-
natum.vnde dico ꝙ in Chriſto eſt vna relatio rea
lis tantùm,qua refertur ad Patrem.
3.p.q.2 Ad Primum ergo dicendum , ꝙ non negamus
art.2.& non eſſe in Chriſto realem filiationem,qua refer-
3.p.q.4 tur ad matrem : quia cauſa relationis deficiat, ſed
ar.5.c. quia deſit ſubiectum talis relationis : cum non
ſit in Chriſto aliquod ſuppoſitum creatum , vel
hypoſtaſis.
Ad Secundum dicendum , ꝙ eo modo quo ille
homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo mõ
accepit filiationem ęternam,inquantum.ſ.factum
Ambro. eſt,vt vna eſſet perſona Dei,& hominis:vt Ambr.
ibidem ſubdit. Hoc autem non eſt factũ per ali-
quid realiter abſolutum, vel relatiuum tempora-
liter inhærens Filio Dei : ſed per ſolam vnionem
2.q.2.ar quæ realiter exiſtit in natura creata : non autem
ti.7.ad eſt realiter in ipſa perſona aſſumente. Quod verò
3. in contrarium obijcitur,neceſſitatem non habet.
Dr.n.aliquando vnus qualis,ꝑꝑ vnitatem ſubſtan
tialem ſubiecti:licet ſint multæ qualitates:vt co-
lor,& ſapor in pomo.

3 ARTICVLVS III.

Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.

3.p.q. Irca ſecũdũ ſic procedebatur: vt ꝙ Chriſtus
46.ar.4. in cruce mortuus non fuerit. Si.n.fuerit mor
c.& e- tuus, aut hoc fuit quia ipſe animam à corpore ſe- *pus*
parauit, aut ꝑꝑ vulnera. Sed non primo modo. *ar.19*
Sic enim ſequeretur,ꝙ Iudæi Chriſtum non occi- *10.*
diſſent: ſed ꝙ ipſe ſibipſius fuiſſet homicida: quod
eſt inconueniens. Et ſimiliter nec ſecundo mõ :
quia mors quæ accidit propter vulnera, prouenit
homini ex ſumma debilitate præueniente , quod
in Chriſto non fuit:quia clamans expirauit : ergo
Chriſtus in cruce nullo modo mortuus fuit.
2 Prętetea. Natura humana non fuit in Chri-
ſtu debilior,ꝗ̃ in alijs hominibus. Sed nullus alius
homo tam citò moreretur ꝑꝑ vulnera manuum,
& pedum. Vulnus autem lateris fuit ei illlatum
poſt mortem Chriſti : ergo in cruce mortuus nõ
fuit : cum nulla cauſa mortis eius eſſe videatur.
Sed contra eſt,qḋ dicitur Ioa 19. ꝙ Chriſtus in
cruce pendens,inclinato capite tradidit ſpiritũ :
mors autem eſt per ſeparationem animæ à cor-
pore: ergo Chriſtus in cruce mortuus fuit.
Reſpondeo dicendum,qḋ abſq; omni dubio con *ar.42.*
fitendum eſt Chriſtum in cruce verè mortuũ fuiſ- *ſermone*
ſe. Sed ad videndum cauſam mortis eius,conſide- *3.a.21*
randum eſt,ꝙ cum Chriſtus fuerit verus Deus, & *q.1.a.*
homo , eius poteſtati ſuberat quicquid pertinet *oms.3*
ad humanam naturam in Chriſto: quod in alijs pu *ar.10*
ris hominibus non contingit. Voluntati enim co-
rum non ſubiacent,quę naturalia ſunt. Vnde hæc *ar.145.*
cauſa aſſignatur quare anima Chriſti ſimul patie- *& 3.p.*
batur, & fruebatur, quia.ſ.eo volente hoc factum *q.14 ar*
eſt,vt non fuerit redũdantia a ſuperioribus viri- *1.ad 2.*
bus in inferiores , nec impedirentur ſuperiores *q.15.ar.*
virtutes à ſuo actu ꝑꝑ paſſionem inferiorum: qḋ *5.ad 3.*
in alijs hominibus contingere non poteſt, ꝑꝑ na- *ar.6.&*
turalem coniunctionem potentiarum adinuicem. *ar.5.ad*
Et ſimiliter in propoſito eſt dicendum. Mors.n. *3.& ve-*
violenta accidit ex hoc , ꝙ nocumento illato na- *ri.q.26.*
tura cedit : & quandiu natura reſiſtere poteſt, *ar.10.c.*
tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura
eſt fortior , ex æquali cauſa tardiùs moriuntur.
Erat autem ſubiectum voluntati Chriſti, quòd
natura reſiſteret nocumento illato,& quandoque
cederet. Vnde eo volente natura reſtitit nociuo
illato vſque ad finem plus, quã in alijs hominibus
poſſit:ita quòd in finem poſt multam ſanguinis ef-
fuſionem quaſi integer viribus clamauit voce ma-
gna: & ſtatim eo volente natura ceſſit, & tradidit
ſpiritum:vt ſe dominum naturę,& vitæ,& mortis
oſtenderet:vnde hoc admirans Centurio , dixit : *3.p.q.*
Verè hic homo Filius Dei erat. Sic ergo,& Iudęi *ar.3*
Chriſtum occiderunt, nocumentum mortiferum *2.*
inferentes: & tamen ipſe animam ſuam poſuit,&
tradidit ſpiritum:quia quando voluit natura,nocu
mento illato totaliter ceſſit. Nec tñ culpandus
eſt,quaſi ſui homicida: eſt.n. corpus ꝑꝑ animam:
& non econuerſo. Vnde iniuria fit animæ , cùm
ꝑꝑ nocumentum corpori illatum de corpore ex-
pellitur contra naturalem appetitum animæ : ſed
fortè non ꝑꝑ deprauatam voluntatem ſe interfi-
cientis:ſed ſi anima in ſui poteſtate haberet rece-
dere à corpore quando vellet, & iterum aduenii-
re,non maioris eſſet culpæ, ſi corpus deſereret, ꝗ̃
quòd habitator deſeruerit domum: culpę tamen
eſt ꝙ inde expellatur inuitus.
Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEinde quærebantur duo de Angelo.
Primò, Vtrùm Angelus dependeat à
loco corporali ſecundùm ſuam eſſen-
tiam , an ſit in loco ſecundum opera-
tionem tantùm.
Secundò de motu Angeli, Vtrùm poſſit moueri
de extremo in extremum ſine medio.

4

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angelus sit in loco secundum operationem tantum.

1.p.q.52 ar.1. & 2. & 3. 6.

AD Primum sic proceditur. Vr, ꝙ Angelus nõ sit in loco secundùm operationem tantùm: Prius est enim esse quàm operari: ergo prius est esse in loco, quàm operari in loco: sed posterius non est causa prioris: ergo operari in loco non est causa, quare Angelus sit in loco.

2 Præterea, Duo Angeli possunt operari in vno loco: si ergo Angelus esset in loco solùm per operationem, sequeretur quòd plures Angeli essent similiter in vno loco: quod reputatur impossibile.

Sed contra, Nobilius non dependet ab ignobiliori: sed essentia Angeli est nobilior quàm locus corporeus: ergo non dependet à loco corporeo.

ar. 124. ca. 5. & 4. ar. 148. c.5.4.d. 10.ar.1. 5.art.2. q. 3. ad secundũ. 1.p.q.8. ar. 2. 1. 2.q. 53. ar. 1.

Respondeo dicendum, ꝙ qualiter Angelus sit in loco corporeo, considerari potest ex modo quo corpus est in loco. Est enim corpus in loco per contactum loci. Contactus autem corporis est per quantitatem dimensiuam: quæ in Angelo nõ inuenitur cum sit incorporeus: sed loco eius est in eo quantitas virtualis. Sicut ergo corpus est in loco per contactum dimensiuæ quantitatis: ita Angelus est in loco per contactum virtutis. Si quis autem velit virtutis cõtactum operationem vocare, propter hoc ꝙ operari est proprius effectus virtutis, dicatur quòd Angelus est in loco per operationem: ita tamen quòd per operationem non intelligatur sola motio, sed quæcunque vnitio qua sua virtute se corpori vnit, præsidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo.

1.p.q.8. ar. 2. 1. 2.q. 53. ar.1.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ nihil prohibet aliquid esse prius simpliciter, quod non est prius quantum ad hoc: sicut corpus subiectũ est simpl'r prius superficie, sed non quantum ad hoc qđ est colorari: & similiter prius simpliciter est corpus, q̃ tactus: tamen ipsum est in loco per tactum dimensiuæ quantitatis, & similiter angelus per cõtactum virtutis.

4.p.q 52 ar. 3.9.

Ad Secundum dicendum, ꝙ si aliquid mouetur perfectè ab vno motore, non conuenit ꝙ ab alio simul immediatè moueatur: vñ ratio magis valet ad oppositum eius, quàm ad propositum.

5

ARTICVLVS V.

Vtrum angelus possit moueri de extremo in extremum sine medio.

1.p.q.53 ar. 2. o.

AD Secundum sic proceditur. Videtur ꝙ angelus non possit moueri de extremo ad extremum, quin pertranseat medium. Omne enim quod mouetur, prius est in mutari, q̃ in mutatum esse: vt probatur in 6. Physicor. (T.c.8.) Sed si angelus mouetur de extremo in extremum, puta de a. in b. cum est in b. est in mutatum esse: ergo prius erat in mutari. Sed non quando erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erat in c. quod est medium inter a. & b. & sic oportet, quòd pertranseat medium.

2 Præt. Si angelus mouetur de a. in b. sine hoc quòd pertranseat medium, oportet quòd corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc est impossibile, quia sic non esset idem angelus: ergo oportet quòd pertranseat medium.

Sed Contra, Omne quod pertransit medium, oportet quod prius pertranseat æquale sibi, aut minus q̃ maius, vt dicit in 6. Physic. (T.c.89.) & ad sensum apparet: sed nõ potest esse minus spatium quàm angelus, q est indiuisibilis: ergo oportet quòd pertranseat æquale, quod est locus indiuisibilis & punctalis. Infinita autem pũcta sunt inter quoslibet duos terminos motus. Si ergo necesse esset, quòd angelus in suo motu pertransiret medium, oporteret ꝙ pertransiret infinita: quod est impossibile.

1.p.q.53 ar. 1.

Respondeo dicendum, quòd angelus si vult potest moueri de uno extremo ad aliud, absque hoc, quòd pertranseat medium, & si vult potest pertransire omnia media. Cuius ratio est, quia corpus est in loco, sicut cõtentum ab eo. Et ideo oportet quòd in mouendo sequatur loci conditionẽ, ut scilicet pertranseat media priusquàm ad extrema loci perueniat: sed cum angelus sit in loco per contactum uirtutis, non subditus loco, vt contentus ab eo, sed magis continet locum sua virtute supereminens loco: unde non habet necesse, vt sequatur in suo motu conditiones loci: sed voluntati suæ subest, quòd applicet se per contactum virtutis huic loco, & illi, & si vult absque medio: sicut etiam intellectus potest applicari intelligendo uni extremo, puta albo, & postea nigro indifferenter vel non cogitando de medijs coloribus, quamuis corpus subiectum colori non possit moueri de albo in nigrum, nisi per medium.

art.4. o. 1. p. q. 52. ar.1 & q.53. ar. 1. 1. p. q. 113. ar. 6. ad 3. ar. 21. 1. prius.

ar.26. c. & art. 27. c.& 1.p.q.2 art. 10. ad 1.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ verbum Philosophi & eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus angeli non oportet quòd sit continuus; sed ipsa successio applicationum prædictarum motus eius dicitur: sicut & successio cogitationum vel affectionum dicitur motus spiritualis creaturæ, secundum Aug. 8. super Genes. ad litteram.

Ad Secundum dicẽdum, quòd hoc non accidit per corruptionem angeli, aut nouam creationẽ: sed quia eius virtus supereminet loco.

ar. 4. & 5. c. & ar.4.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum, quòd angelus non est in loco per commensurationem, sed per applicationem suæ virtutis ad locum: quæ quidem potest esse indifferenter & ad locum diuisibilem & indiuisibilem. Vnde potest continuè moueri, sicut aliquid in loco diuisibili existens continue intercipiendo spacium: secundum verò quòd in loco indiuisibili est non potest eius motus esse continuus, nec pertransire omnia media.

QVAEST. IIII.

DEinde quærebatur de homine.

Et primò, quantum ad bonum naturæ.

Secundò, quantùm ad bonum gratiæ.

Tertiò, quantùm ad bonum gloriæ.

Circa primum quærebantur tria.

Primò, de vnione animę ad corpus, vtrum. s. anima adueniente corpori corrumpantur omnes formæ, quæ prius inerant, & substantiales & accidentales.

Secundò, de potestate liberi arbitrii, vtrùm scilicet homo absque gratia possit se ad gratiam præparare.

Tertiò, de dilectione naturali, vtrùm scilicet homo in statu innocentię dilexerit Deũ plusquam omnia & supra seipsum.

ARTICVLVS VI. 6

Vtrùm per aduentum animæ excludantur omnes formæ, quæ prius inerant.

1.p.q. 66 ar.3.4. &

AD Primum sic procedebatur. Videtur ꝙ per aduentũ animæ nõ excludantur omnes formę quę prius inerãt: Dicitur. n. Gen. 2. Formauit

6. ad 1. q. 118. ar. 1. Deus hominem de limo terræ, & trãspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Frustra autẽ formasset corpus, si inspirando animam forma, quam formando indiderat, excluderetur. Non ergo adueniente anima tolluntur omnes formæ præcedẽtes.

2 Præterea, Necesse est, ꝙ anima sit in corpore formato, & disposito multis dispositionibus. Si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas, & dispositiones amouet, sequitur ꝙ in instãti aĩa totum corpus formet; quod vr̃ esse solius Dei.

3 Præt. Anima non est nisi in corpore mixto: Sed mixtio elementorum non fit solum sm̃ materiam, sed etiam secundùm formas: alioquin esset corruptio: ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

4 Præt. Anima est perfectio. Perfectionis autẽ non est corrumpere, sed perficere. Non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexistẽtes.

Sed contra. Omnis forma adueniens existenti *ar. 216. 6.* in actu, est forma accidentalis. Forma. n. substantialis facit esse actu simpliciter. Sed si anima adueniens non destrueret præexistentes formas, sed ei superadderetur, sequeretur, ꝙ adueniret existẽti in actu; quia quælibet forma cum sit actus, facit esse in actu: ergo anima adueniens excludit formas præexistentes.

Respon. dicendum, ꝙ impossibile est in vno, & eodem esse plures formas substantiales: & hoc iõ quia ab eodem habet res esse, & vnitatem. Manifestum est autem, ꝙ res habet esse per formam. *ar. 234. & 1. p. q. 76. 4. 0.* Vnde & per formam res habet vnitatẽ. & ꝓꝑ hoc vbicunque est multitudo formarum, non est vnũ simpliciter: sicut homo albus non est vnum simpliciter, nec animal bipes esset vnum simpliciter, si ab alio esset animal, & ab alio bipes, vt Phil. dicit. Sed sciendum est, ꝙ formæ substantiales se habẽt ad inuicem, sicut numeri: vt dicitur in 8. Metaph. (T.c.10.) vel etiam sicut figuræ, vt de partibus ani- *Philoso.* mæ dicit Philos. in 2. de anima. (T.c.31.) Semper enim maior numerus, vel figura, virtute continet in se minorem, sicut quinarius quaternarium, & pentagonus tetragonum. Et similiter perfectior forma virtute continet in se imperfectiorem, vt maximè in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutem, vt conferat corpori humano, quicquid confert sensitiua in brutis: & similiter sensitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in plantis, & adhuc amplius frustra: ergo esset in homine alia anima sensitiua præter intellectiuam, ex quo anima intellectiua virtute continet sensitiuam, & adhuc amplius: sicut frustra adderetur quaternarius posito quinario. Et eadem ratio est de omnibus formis substantialibus vsq; ad materiam primam: ita ꝙ nõ est in homine diuersas formas substantiales inuenire: sed solũ sm̃ rationem, sicut consideramus eum, vt viuentem ꝑ animam nutritiuam, & sic sentientem per aĩam sensitiuam: & sic de alijs. Manifestum est aũt, ꝙ semper adueniẽte forma perfecta, tollitur forma imperfecta, sicut etiam adueniente figura pentagoni, tollitur figura quadrati: vnde dico, ꝙ adueniente anima humana, tollitur forma substantialis, quæ prius inerat; alioquin generatio esset sine corruptione alterius: quod est impossibile. Formę vero accidentales quæ priùs inerant disponẽtes ad animam, corrumpuntur quidem nõ per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti: vnde manent eędem specie, sed non eædem numero: sicut etiam contingit circa dispositiones formarũ elementarium, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

3. p. q. 6. & ar. 3. ad 2. 3. p. q. 7. ar ti. 3. ad 2. pos. q. Ad Primum ergo dicendum, ꝙ secundum Basilium, spiraculũ vitæ dr̃ ibi gratia Sancti Spiritus: & sic obiectio cessat. Si aũt vt Aug. dicit spiraculum vitæ sit ipsa anima: non oportebit dicere, ꝙ alia forma formatum sit corpus hoĩs de limo terræ, q̃ ipso spiraculo vitæ diuinitus inspirato: non enim illa formatio tempore præcessit inspirationem: nisi fortè velimus dicere illam formationẽ *3. art. 9. ad 1. Spir. ar. 1. ad 1.* referri ad dispositiones accidentales: puta figurã & alia hmõi, quæ quodam rõnis ordine pręintelliguntur in corpore ante aĩam intellectiuam, sicut materiales dispositiones, quibus tñ præintelligit̃ ipsa anima intellectiua: non inquantum est intellectiua, sed inquantum continet in se virtutem aliquam de imperfectioribus formis.

Ad secundum aĩa corpori adueniẽs facit corpus esse formaliter tãtũ. Ad Secundum dicendũ, ꝙ aĩa cum aduenit corpori, nõ facit esse corpus effectiue, sed formaliter tantùm. Effectiuè aũt facit corpus esse illud quod dat corpori formam, vt perficiens; vt disponens autem illud quod præoperatur ad formam: paulatim aut, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam dispositionẽ, quãto n. propinqor fuerit forma, aut dispositio, tantò minor est resistentia ad introductionem formę, & dispositionis completę. Faciliùs. n. fit ignis ex aere, quàm ex aqua, quamuis vtraque forma immediate adsit materiæ.

Auicẽna. Ad Tertium dicẽdum, ꝙ Auicen. posuit formas elementorum actu remanere in mixto: quod non potest esse: quia formæ elementorum nõ possunt esse in vna parte materię simul. & sic oportet, ꝙ sint in diuersis materiæ partibus, quæ distinguuntur sm̃ dimensiuæ quantitatis diuisionem: & sic oportebit, ꝙ vel plura corpora sint simul, vel ꝙ *Auerrois* non sit mixtio uera totius ad totum: sed mixtio ad sensum sm̃ minima iuxta se posita. Auerrois autem in 3. li. de cœlo. (Co. 68.) dicit ꝙ formę elementorum sunt medię inter formas accidentales, & substantiales, & ꝙ recipiunt magis, & minus: & sic formis elementorum remissis, & quodammodo ad medium redactis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc est minus possibile, q̃ primum: quã forma substantialis est terminus quidam esse specifici: vnde in indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri, & figuræ: nec est possibile, vt intendatur, vel remittatur. Sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem.

Solutio vera. 1. p. q. 76. ar. 4. ad 4. p. q. 5. ar. 7. c. et opus 33. c. & aĩa ar. 9. ad 10. Et ideo aliter dicendum sm̃ Philo. in 1. de gene. ꝙ formę miscibilium non manent in mixto actu: sed virtute, prout. s. virtus formæ substãtialis manet in qualitate elementari, licet remissa, & quasi ad medium redacta: qualitas enim elementaris agit in virtute formæ substantialis: alioquin actio quæ est per calorem ignis non terminaretur ad formam substantialem.

Ad Quartum dicẽdum, ꝙ anima cum sit forma, est quidem perfectio quædam particularis: non autem uniuersalis: & ideo ea adueniente sic aliqd perficitur, vt tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII. 7

Vtrum absque gratia per solam naturalem arbitrij libertatem possit homo se ad gratiam praeparare.

12. q. 109 art. 6. & 2. d. 5. q. 2. art. 1. & d. 28. ar. 4. & veri. q. 24. ar. 15. 0. AD Secundum sic proceditur. Vr̃, ꝙ homo absque gratia per solam naturalẽ arbitrij libertatem possit se ad gratiam pręparare: quia vt dr̃. Prouer. 16. hominis est pręparare animum. Hoc autem dicitur esse alicuius, quod est in eius potestate constitutum: ergo in potestate hominis constitutum est, ꝙ possit se ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

Ansel. 2 Pręterea. Ansel. dicit in li. de casu Diaboli, ꝙ non ideo aliquis caret gratia: quia Deus non vult dare: sed quia ipse non vult accipere. Si ergo vellet accipere, posset accipere. Potest ergo si vult, se ad gratiam præparare absq; exteriori auxilio.

Euseb. 3 Sed dicebat, ꝙ homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantùm ad exterius mouens. Sed cõtra, Homo potest moueri ad conuersionem nõ solùm ex bonis, sed etiam ex peccatis: sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem, & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: sed peccatum non est à Deo: ergo absq; Dei operatione potest se homo ad gratiam præparare.

Sed

Tren. Sed contra. Per hoc ad gratiam preparamur, ꝙ ad Deum conuertimur: sed ad hoc indigemus auxilio diuinæ gratiæ. Dr. n. Tren. 4. Conuerte nos domine ad te, & conuertemur: ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quòd se ad gratiam præparet.

B. Pau. Præterea. Ad nihilum non potest homo se pparare, nisi cogitando: sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratiæ: Di. n. secundæ Corinth. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ, ad hoc quòd nos ad gratiam præparemus.

Error Pelag. de quo. 12. q. 109. art. 10. ad 3. & ma. q. 2. ar. 5 ad 7. veri. q. 16. ar 5. ad 12. & veri. q. 2. art. 1. ad 12 & nasco erroris. 22. q. 6. ar 1. lecōmenilis qd sequi tur.

Respondeo dicendum, ꝙ in hac quæstione cauendus est error Pelagii, qui posuit, ꝙ per liberũ arbitrium homo poterat adimplere legem, & vitam æternam mereri: nec indigebat auxilio diuino: nisi quantum ad hoc, ꝙ sciret quod facere deberet secundum illud Psal. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quia hoc nimis parum videbat, vt solam scientiam haberemus à Deo; charitatem autem qua præcepta legis implentur, haberemus à nobis: ideo postmodum Pelagiani posuerunt, ꝙ initium boni operis est homini ex seipso, dum cõsentit fidei per liberum arbitrium: sed consummatio est homini à Deo: præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianũ pertinet dicere, ꝙ homo possit se ad gratiam præparare absq; auxilio diuinæ gratiæ: & est contra Apostolum, qui dicit ad Phil. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

Opinio Doc. 12. q. 109. ar. 5. 6. 1. p. q. 62. a. 2. o. & 3. ar. 4 12. q. 37. ar. 2. ad pri mum. 12. q. 109. ar. 2. 5. 6. 12. q. 13 ar. 1. o. 12. q. 9. art. 4. & q. 17. ar. 5. secundum: 1. p. q. 62. ar. 2

Dicendum est ergo, ꝙ hõ indiget auxilio gratiæ. non solum ad merendum, sed ẽt ad hoc, ꝙ se ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum virtutis cum non solũ bonum agit, sed bene, ad quod requiritur habitus, vt dr in 2. Eth. Et ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc, ꝙ homo præparet se ad habitum consequendum, non indiget alio habitu: quia sic esset procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solùm quantum ad exteriora mouentia, prout. s. ex diuina prouidentia procurantur homini occasiones salutis: puta prædicationes, exempla, & interdum ægritudines & flagella: sed ẽt quantũm ad interiorem motum, prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, secundum illud Prou. 19. Cor regum in manu Dei ad quodcunque voluerit vertet illud. & ꝙ hoc necessarium sit, probat Philoso. in quodam. c. de bono fortunę. Hoc. n. agit voluntate: voluntatis autem principium est electio, & electionis, cõsilium. Si autem quæratur qualiter consiliari incipiat, non potest dici ꝙ ex consilio consiliari incepit: quia sic esset in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterius principium esse, quod moueat mentem humanam ad consiliandum de agendis. Hoc autem oportet esse aliquod melius humana mente: non ergo est corpus cœleste, quod est infra intellectualem virtutem, sed Deus, vt Philoso. ibidem concludit. Sicut ergo oĩs motus inferiorum corporũ, quæ non semper mouentur, principium est motus cœli, ita oĩum motuum interiorum mentium, principium est à Deo mouente. Sic ergo nullus potest se ad gratiam pręparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxilium.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ per hoc ꝙ hominis est se ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur necessitas auxilij diuini: sicut nec per hoc ꝙ ignis est calefacere, excluditur necessitas cœlestis motus.

1. p. q. 49. ar. 2. Ad Secundum dicendum, ꝙ Deus mouet oĩa secundum modum eorum: & ideo diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate; à natura autem rationali cum libertate. pp hoc ꝙ virtus rationalis se habet ad opposita. & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, ꝙ tñ potest huic motioni resistere, & sic ex Deo est, vt homo se ad gratiam pręparet: sed ꝙ gratia careat, non habet causam à Deo, sed ab homine: sñ illud Oseę. 13. Perditio tua ex te Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.

Ad Tertium dicendum, ꝙ licèt peccatum nõ sit à Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, vt sit alicui salutis occasio.

ARTICVLVS VIII. 8

Vtrum primus homo in statu innocentia dilexerit Deũ super omnia, & plusquam seipsum

AD Tertium sic proceditur. Vr, quòd primus homo in statu innocentiæ nõ dilexerit Deũ super omnia, & plusquam seipsum. Sic. n. diligere Deum meritorium est maximè. Sed primus homo in statu illo non habuit, vnde posset proficere per meritum: vt dicitur in 24. di. 2. lib. sententiarum: ergo primus homo in statu illo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia. *1. p. q. 60. a. 3. & 5.*

2 Præterea, Sic diligere Deum, est maxima præparatio mentis humanæ ad gratiam consequẽdã. Primus aũt homo in statu illo ponitur gratiã non habuisse, sed sola naturalia: ergo non dilexit Deũ plusquam seipsum, & super omnia.

3 Prętereа, Natura in se recurua est, quia. s. oĩa quæ amat, retorquet ad se. Sed pp quod vnũquodque tale, & illud magis: ergo naturali dilectione plus diligebat seipsum, q̃ Deum. Non ergo diligebat Deum super omnia.

Sed contra. Si non diligebat Deum plùs quàm seipsum: aut ergo minus se aut æqualiter sibi: & vtroq; modo sequitur, ꝙ seipso homo frueretur, dum se non referret in Deum. Frui autem seipso, inducit peruersitatem peccati, vt Aug. dicit: ergo primus homo in statu innocentię, iam erat peruersus per peccatum, quod est impossibile. Sequit ergo vt diligeret Deum super omnia. *1. p. q. 55 art. 1. o. et q. 100 art. 1. ad 3. 22. q. 5. ar. 1. c.*

Respondeo dicendum, quòd si homo fuit factus in gratia, vt ex verbis Basilii, & Aug. haberi pôt, quæstio ista locum non habet. Manifestum est enim ꝙ existens in gratia, per charitatem diligit Deum supra seipsum: sed quia possibile fuit Deo, vt hominem faceret in puris naturalibus, vtile est considerare ad quantum se dilectio naturalis extendere possit. Dixerunt ergo quidam, ꝙ homo, vel Angelus in puris naturalibus existens, diligit Deum plusquam seipsum naturali dilectione, sñ amorem concupiscentiæ: quia, s. bono diuino magis frui desiderat tanq̃ maiori, & suauiori: sed sñ amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit seipsum quàm Deum. Est enim amor concupiscẽtiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti, vel frui, sicut vinum, vel aliquid huiusmodi. Amor autem amicitiæ, est quo dicimur amare amicum, cui volumus bonum. Sed ista positio stare non potest. Dilectio enim naturalis, est quædam naturalis inclinatio indita naturę à Deo: nihil autem naturale est peruersum: impossibile est ergo ꝙ aliqua naturalis inclinatio, vel dilectio sit peruersa: peruersa autẽ dilectio est, vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus se quàm Deum. Non potest ergo talis dilectio esse naturalis. *22. q. 26 ar. 13. o. Amor dupl. 12 q. 26. ar el. 4. o. Reprobatio opi.*

Dicendum est ergo, ꝙ diligere Deum super oĩa plusq̃ seipsum, est naturale, non solum Angelo, & homini, sed ẽt cuilibet creaturę: sñ ꝙ potest amare, aut sensibiliter, aut naturaliter. Inclinationes eñi naturales maximè cognosci possunt in his q̃ naturaliter aguntur absq; rationis deliberatione: Sic enim agit vnumquodq; in natura sicut aptum natum est agi. Videmus aũt ꝙ vnaquæq; pars naturali quadam inclinatione, operatur ad bonum totius, ẽt cum periculo aũt detrimento proprio: vt patet cum aliquis manum exponit gladio ad defensionem capitis, ex quo dependet salus totius corporis. Vnde naturale est, vt quælibet pars suo modo plus amet totum q̃ seipsam. Vnde & secundum hanc naturalem inclinationem, & secundum politicam virtutem, bonus ciuis, mortis *1. p. q. 62 ar. 2. ad 3. q. 63. ar. 1. ad ter. 3. d. 3. q. 4. o. 1. p. q. 60. a. 5. o. 22. q. 26. ar. 3*

3. q. 31. ar. 1. ad 2. periculo se exponit pro bono communi. Manifestum est aũt, quòd Deus est bonum commune totius vniuersi, & omnium partium eius: vnde q̃libet creatura suo modo naturaliter plus amat Deum quàm seipsam. Insensibilia quidem naturaliter: bruta vero aĩalia sensitiuè: creatura vero rationalis ꝑ intellectualẽ amorẽ, q̃ dilectio dicit.

Nota bene. Ad Primum ergo dicendum, ꝙ diligere Deum prout est principium totius esse, ad naturalẽ dilectionem pertinet. Sed diligere Deum ꝓut est obiectum beatitudinis, est gratuitę dilectionis, in qua meritum consistit: nec tñ necessarium est vt in hoc sustineamus sñiam Magistri dicentis, ꝙ homo in primo statu non habuit gratiam per quam mereri posset.

Ad Sm̃ dicendũ, quòd naturali dilectione qua Deus suꝑ oĩa naturalr̃ diligit, põt aliquis magis & minus vti: & quãdo in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.

Ad Tertium dicendum, ꝙ inclinatio rei naturalis est ad duo, scilicet ad moueri & ad agere: illa aũt inclinatio naturæ, quę est ad moueri, in seipsa recurua est, sicut ignis mouet sursum ꝑꝑ sui conseruationẽ: sed illa inclinatio naturę q̃ est ad agere, non est recurua in seipsa, non.n. ignis agit ad generandum ignem propter seipsum, sed propter bonum generati, quod est forma eius, & vlterius ꝑꝑ bonum commune, quod est conseruatio speciei: vnde patet ꝙ non vniuersaliter verum est, ꝙ oĩs dilectio naturalis sit in se recurua.

QVAESTIO V.

3. d. 3. q. 4. ad 2. 3. dl. 3. q. 4. ad secundũ.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad bonum gratiæ.

Et primò de his q̃ pertinent ad ipsum bonum gratiæ.

Secundò de his quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei opponitur.

Circa bonum gratiæ quærebatur.

Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes.

Secundò de eo quod pertinet ad clericos.

Tertiò de eo quod pertinet ad religiosos.

Circa ea uerò quæ ad oẽs pertinent, quærebatur de duabus partibus pœnitentiæ.

Primò de contritione, vtrùm scilicet contritus teneatur velle magis esse in inferno, q̄ peccare.

Secundò, de confessione.

9

ARTICVLVS IX.

Vtrùm contritus debeat magis velle esse in inferno, quàm peccare.

ar. 2. 20 & 4. di. 15. q. 2. ar. 3. q. 3. ventiũ.

AD Primum sic proceditur. Videtur ꝙ contritus non debeat magis velle esse in inferno q̄ peccare. Pœna.n. inferni est æterna, & irremediabilis. De peccato aũt põt liberari ꝑ pœnitẽtiã: ergo magis debet velle peccare, q̄ in iferno esse.

2 Præterea, Pœna inferni includit culpã, una.n. de pœnis inferni est vermis, idest consciẽtiæ remorsus de culpa. Culpa aũt non includit pœnam inferni: ergo magis est eligenda culpa q̄ pœna.

Sed contra est, quod Ansel. dicit iu libro de similitudinibus, ꝙ aliquis debet magis eligere esse in inferno sine culpa, q̄ in paradiso cum culpa: quia innocens in inferno non sentiret pœnam, & peccator in paradiso non gauderet de gloria.

Respon. dicendum, ꝙ contritus tenetur in generali velle pati magis q̄cunque pœnam q̄ peccare: & hoc iõ, quia contritio non potest esse sine charitate, per quam oĩa dimittuntur peccata. Ex charitate enim plus, homo diligit Deum quàm seipsum: peccare autem est facere contra Deum: puniri autem est aliquod pati contra seipsum.

22. q. 26 ar. 3. 0. & vers. 2. art. 4. ad 2. Vnde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnã homo contritus præeligat culpæ. Sed in speciali descendere ad hanc pœnam uel ad illam non tenetur: quinimò stultè faceret, siquis seipsum vel aliũ solicitaret super huiusmodi particularibus pœnis. Manifestum est.n. quòd sicut delectabilia plus mouent in particulari considerata quàm in communi, ita terribilia plus terrent si in particulari considerentur: & aliqui sunt qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent: sicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem: sed si per considerationem descendit ad singulas illecebras, magis moueret: Et similiter aliquis nõ refugeret pati mortẽ ꝓ Christo: sed si descenderet ad considerandũ singulas pœnas, magis retraheret. Et ideo descendere in talibus ad singula, est inducere hominem in tentationem, & præbere occasionem peccandi. 22. q. 101 art. 3. ad 4. Sch. loc. 3

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ culpa etiã mortalis de se perpetua est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet. 4. d. 17. q. 2. ar. 3 q. 1. ad quartum

Præterea, Plus ꝑponderat bonũ diuinũ contra qđ agit culpa bono naturę creatę, cui opponit pœna, q̄ perpetuitas pœnæ temporali tali culpę.

Ad Sm̃ dicendum, ꝙ remorsus conscientiæ non est culpa, sed consequens ad culpam, & posset esse sine culpa, vt in eo qui hẽt conscientiam errantẽ de ꝑterito cõmisso: sicut si aliqs credat aliquid à se prius cõmissum esse illicitum: qđ tñ licitum erat, & ipse dum faceret, licitum reputabat. 1. 2. q. 79 art. 3. & veri. q. 171. a. 5.

QVAESTIO VI.

DEinde circa confessionem quęrebant tria. Primò, vtrum sufficiat quòd aliquis scripto confiteat, an oporteat ꝙ cõfiteatur in verbo. Scđò, an aliqs teneat statim confiteri habita opportunitate, vel possit expectare vsq; ad quadragesimã. Tertiò, vtrum presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se alteri confessum, & dare ei eucharistiam, vel non.

ARTICVLVS X. 10

Vtrùm sufficiat confiteri scripto.

AD Primum sic procedebatur. Videtur, ꝙ sufficiat si aliquis cõfitet scripto. Confessio.n. requiritur ad manifestationem peccati. sed peccatum manifestari potest scripto, sicut & uerbo: ergo sufficit si confiteatur scripto. 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3o.

Sed contra est quod dicitur Rom. 10. Ore confessio fit ad salutem.

Resp. dicendum, ꝙ confessio est quoddã sacramentale. sicut.n. ĩ baptismo aliqd requirit ex parte ministri, scilicet vt abluat, & ꝓferat, & aliquid ex parte suscipiẽtis sacrm̃, vt. s. intẽdat & abluat: ita in sacro pniæ, ex parte sacerdotis reqrit, ꝙ absoluat sub aliqua forma uerborum. Ex parte verò pœnitentis requirit, ꝙ se clauibus ecclesiæ subiiciat, peccata sua ꝑ confessionẽ manifestas: de necessitate ergo sacri est, ꝙ sua peccata manifestet: & contra hoc nullus dispensare posset, sicut nec contra baptismum. Sed ꝙ fiat manifestatio verbo, non est de necessitate sacri: alioquin nulla necessitate posset aliter aliquis effectum huius sacri percipere, nisi ore confitendo: qđ patet esse falsum. Nã mutis vel quibuscunq; q uerbo cõfiteri non possunt, sufficit scripto uel nutibus confiteri. Nulla aũt necessitate põt aliquis baptizari, nisi aqua, ꝑꝑ hoc ꝙ aqua est de necessitate sacri. Sed ex institutione ecclesiæ tenetur homo qui potest, vt verbo confiteatur, non solum propter hoc vt ore confitens confitendo magis erubescat, vt qui ore purgetur: sed etiam semper in omnibus sacramentis accipitur id, cuius est communior vsus, sicut in sacramentali ablutione baptismi, accipitur aqua, qua homines cõmuniùs vtuntur ad abluendum: & in Eucharistia panis qui est communior cibus. vnde & in manifestatione peccatorum, cõuenit vti verbis quibus homines communiùs & expressiùs suos conceptus significare consueuerunt. Et attendendũ est quòd in hoc sacramento non imprimitur character, sed solùm confertur gratia ad remissionem 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 5. o. & contra. 4. c. 71. & 5. 3. q. p. 66. ar. 2. 3. 7. 10. 3. q. p. 6. o. art. 5. ad 3. 7. ad 2. q. 66. ar. 3. o. & 4. d. 3. q. 3.

ar. 7. ar. nem peccati, quã remissionẽ nullus consequitur
2. 4. 0. peccãdo. Peccat aũt q ordinationẽ ecclesię ꝑter-
ar. 79. mittit; vnde in baptismo q seruat ea q̃ sunt de ne
& 4. 17 cessitate sacti, ꝑtermittẽs statuta ecclesię, consequ
q. 3. ar. tur characterem sacramenti, sed non sacramenti
1. q. 1. 0 effectum: hic autem nihil consequitur.

Rationes aũt quę ad vtranq; partem inducuntur, non multum cogunt: nam neq; manifestatio, ita expresse pōt fieri scripto, sicut verbo: neque qđ dicit, Ore confessio fit ad salutem, intelligitur de confessione peccatorũ, sed de cõfessione fidei.

11 ARTICVLVS XI.

Vtrum aliquis possit differre confessionem vsque ad quadragesimam.

CIrca sẽm sic proceditur. Videtur q aliquis possit differre confessionem vsque ad quadragesimam: quicunque. n. seruat præceptũ ecclesiæ, non delinquit: sed Ecclesia statuit, quòd semel in anno homines propria peccata confiteantur: ergo si aliquis expectat usque ad terminum ab ecclesia constitutum, non peccat.

2 Præterea, Baptismus est sacramẽtum necessitatis, sicut & pęnitentia: sed cathecumenus non peccat si differat baptismum vsque ad sabbatum sanctum: ergo pari ratione, nec contritus peccat si differat confessionẽ usque ad quadragesimam.

3 Præterea, Maioris necessitatis est contritio q̃ confessio. Sed confessio sine contritione, non valet ad salutem. Contritio aũt sine confessione potest in aliquo casu valere: sed ille qui est in peccato, non tenet statim conteri contritione q̃ delet pctm̃: alioquin peccator per singula momenta peccaret: ergo nec contritus tenetur statim confiteri, ita quòd peccet, si secus agat.

Sed Contra, Magis est subueniendum morbo spirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis subiectus morbo corporali, periculo se committeret, nisi remediũ medicinæ quæreret quàm cito posset, & ex negligentia peccaret. Multo ergo magis peccat qui differt remedium cõfessionis adhibere contra spiritualem morbum peccati.

Respondeo dicendũ, q laudabile est, q peccator quàm citiùs commodè potest, peccatum suũ confiteatur, quia per sacramentum pęnitentiæ, confertur gratia quę hoiem reddit magis firmũ ad resistendum peccato. Quidam aũt dixerunt, q tenetur cõfiteri quàm citò opportunitas confitendi se obtulerit: ita q si differat, peccat. Sed hoc est contra rõnem præcepti affirmatiui; quod
ar. 52. licet obliget semper, non tñ obligat ad semper,
ad 1. 12 sed pro loco & tempore. Tempus aũt implendi
q. 71. 5. ꝑceptum de confessione videtur, qñ imminet a
ad 5. 2. liquis casus in quo necesse est hoi q sit confessus,
q. 88. puta si immineat ei mortis articulus, vel neces-
ar. 1. ad sitas accipiendi eucharistiam, aut sacrum ordi-
2 q 500 nem, vel aliquid huiusmodi: ad qđ oportet hoiem
ar. 10. 6. per confessionẽ purgatum ꝑparari: vñ si aliquid
& ad 2. horum immineat, & aliquis confiteri ꝑtermittat,
22. q. 3. peccat, dũmodò debita opportunitas adsit; & q a
ar. 3. ex pręcepto ecclesię omnes fideles tenentur saltem semel in anno in festo Paschæ sacramenti communionem accipere, ideo Ecclesia ordinauit, vt semel in anno quando imminet tempus accipiendi eucharistiam, omnes fideles confiteãtur. Dico ergo, q differre confessionem usque ad hoc tempus, per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitum: puta si immineat aliquis articulus, in quo confessio requirat. Vel si aliquis propter contemptum confessionẽ differat, & similiter per accidens posset esse talis dilatio meritoria, si ad hoc differret, ut prudentiori confiteret, uel deuotiùs ꝑꝑ sacrum tempus.

Ad rationes. Primas ergo rationes concedimus.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendo q morbus corporalis, nisi per medicinæ remedium inextinguatur, semper inualescit in peius, nisi fortè et virtute naturæ fuerit extinctus: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, vnde non est simile.

ARTICVLVS XII. 12

Vtrum sacerdos parochialis debeat credere suo subdito dicenti se esse confessum, vt propter hoc ei eucharistiam det.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q sacer- 4. d. 17.
dos parochialis nõ debeat credere suo sub- q. 3. art.
dito dicenti se alteri esse confessum, vt ꝑꝑ hoc 3. & 5.
ei eucharistiam det. Frequenter. n. sola confessio- ad 2. &
ne aliqui conteruntur, q priùs contriti non fue- 4.
runt. Sed sacerdos debet subditum suum quantum pōt ad bonum inducere: ergo uidet q omnino ab eo expetere debeat, quòd sibi confiteatur.

2 Præterea, Prouerbio uigesimo septimo dicit pastori ecclesiæ, Diligenter agnosce vultũ pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius pōt, q̃ per cõfessionẽ: ergo debet ab eo exigere q sibi cõfiteat.

Sed Cõtra, Si sibi confiteret, posset dicere quę vellet & crederetur ei: ergo etiam de hoc sibi debet credi, quòd sit confessus.

Respon. dicendum, q in foro iudiciali, credit homini contra se, sed non pro se. In foro aũt pœnitentię, creditur homini pro se & contra se. Est ergo distinguendũ, q dupliciter fit impedimentũ quo aliquis a ꝑceptione eucharistiæ impediatur, si. n. fit impedimentũ ad forũ iudiciale ptinens, puta excõicatio, nõ tenet sacerdos suo subdito credere quem excõmunicatum nouit: nisi ei de absolutione constet. Si aũt sit impedimentum qđ ad forum pœnitentiæ pertineat. s. peccatum, tenetur ei credere, & iniustè agit, si deneget Euchariſtiam ei q perhibet se confessum & absolutum
ab eo qui absoluere potuit, vel auctoritate apo- Opus. 18
stolica, uel auctoritate Episcopi. q. 6. c. m

Ad Primum ergo dicendum, q illud bonum qđ in confessione homines consequentur, iam consecutus est ille q confessum se dicit, si uerum di-
cit. Si aũt falsum dicit, pari ratione posset fal- 4. d. 17.
sum dicere confitendo, nec pōt aliquis alicuius q. 3. art.
hominis auctoritate compelli ad confidendum 3 q. 3. ad
peccatum, qđ alteri confessus est qui absoluere 4. ar. 10
potuit: quia sicut iam dictum est, & confessio peccatorum quoddam sacramentale est diuino imperio subiicens, non humano.

Ad Sẽm dicendum, q spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exteriùs vitam eius: sed per modum confessionis non pōt diligentius scrutari; sed oportet q credat ea quę sibi à suo subdito dicuntur.

QVAESTIO VII.

DEinde quærebantur duo de his, q̃ pertinent ad clericos.

Primò, de officio ecclesię, vtrùm ille q est præbendatus in duabus ecclesiis in die, quo diuersum officium fit, in vtraq; ecclesia debeat utrunque officiũ dicere.

Secũdò de studio theologiæ, utrũ aliqs teneat dimittere studium theologiæ, et si sit aptus ad alios docendũ, ad hoc q intẽdat saluti aïarũ.

ARTICVLVS XIII. 13

Vtrùm habens duas ecclesias, teneatur vtriusque officium dicere.

AD Primum sic procedebat. Videtur q aliquis
in tali casu debeat vtrunque officiũ dicere. ar. 67.
Oïs n. debet respondere emolumento. Ille ergo, & 129.
q habet emolumentũ ꝑbendæ in duabus ecclesiis 6.
debet onus sufferre utriusque, vt scilicet utriusque ecclesiæ officium dicat.

2 Præterea, Iustũ esse uidetur, vt si hēt maius emolumentum ab una ecclesia in qua fortè cantat ꝑlixius officiũ, q et maius onus subeat, prolixius officium dicendo. Nũ ergo ad eũ ptinet electio

sed uel debet utruuque dicere, vel debet dicere
officiū ecclesiæ in qua habet pinguius beneficiū.
Sed in contrarium inducebatur consuetudo.
Respon. dicendum, q̃ supposito, quòd aliquis
licitè sit præbendatus in duabus ecclesijs. s. ex
dispensatione, considerandum est quòd ille qui
in aliqua ecclesia præbendam accepit, duobus
obligatur. s. Deo, vt ei debitas laudes exoluat pro
eius beneficijs; & ecclesię de qua accipit sumpt⁹.
ar.82.e Ea uerò quæ ad ecclesiam ꝑtinent, subiacent di-
spensationi prælatorum ecclesiæ. & iden hoc de-
bitum quod dēt ecclesiæ, debet exoluere secun-
dum quòd statutum est, vel per seipsum, si sit pręe
benda quæ requirat residentiam: vel per uicariū,
si hoc sufficiat secundum ecclesiæ statutum, ac
consuetudinem. Sed debitum quod debet Deo,
per seipsum dēt exoluere: non refert autem quā
tum ad Deum, quibus Psalmis, & hymnis Deum
laudet, vt puta verū dicat in uesperis: Dixit Dñs,
uel Laudate pueri Dominum, nisi quantum ad
hoc q̃ homo debet sequi maiorum traditiones:
& quia laudes Deo dēt quasi unus homo, sufficit,
q̃ semel officium dicat secundum consuetudinē
alicui⁹ ecclesiarum, quarum est clericus. Sed de
electione officij rationabiliter uidetur, q̃ debeat
dicere officium illius ecclesiæ in qua maiorem
gradum habet: puta si in una sit decanus, & in
alia simplex canonicus, dēt dicere officium ec-
12. q. 2. clesiæ in qua est decanus. Quòd si in utraq; ec-
ar. 6. c. clesia fuerit simplex canonicus, debet dicere of-
ſ. q. 87. ficium dignioris ecclesiæ, quamuis fortè in mino
ar. 7. ad ri ecclesia habeat opulentiorē præbendam, quia
2. 22. q. temporalia nullius momenti sunt spiritualibus
36. ar. 2 comparata. Si uerò ambæ ecclesiæ sunt æqualis
c. ſ. dignitatis, potest eligere quodcunque officium
magis uoluerit, si fuerit ab utraque ecclesia ab-
sens. Si autem fuerit in aliqua earum præsens,
debet se conformare illis cum quibus conuersat.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

14 ARTICVLVS XIIII.

Vtrum peccet, qui potest saluti animarum curam impendere, si circa studium tempus occupat.

AD Secundum sic proceditur. Vr q̃ aliquis
22. q. 82 qui potest saluti animarum curam impende
a. perfecti- re peccet, si circa studium tempua occupat. Di-
one. art. citur. n. ad Galat. vlt. Dum tempus habemus ope-
2. & 4. remur bonum: nulla ēt est grauior iactura quàm
d. 13. q. temporis. Non debet ergo aliquis totum tempus
1. ar. 2. in studio expendere, differens salutis animarum
q. ad 12 curam impendere.
2 Præterea, Perfecti tenent ad id, quod melius
est. Sed religiosi sunt perfecti: ergo maximè reli-
giosi debent dimittere studium, ut saluti anima-
rum insistant.
3 Præterea, Peius est errare in uia morum, q̄
in uia pedum. Sed prælatus tenetur reuocare
suum subditum, si uideat eum errare in uia pedū:
ergo multò magis tenetur eum reuocare ab er-
rore qui est in uia morum. Est autem error, si ho
mo prętermittat qđ melius est: ergo prælatus de
bet subditum cogere, vt saluti animarum inten-
dat, studio prætermisso.
In Contrariū inducebat cōsuetudo ꝑ ratione.
Respon. dicendum, q̃ aliqua duo possunt com-
Bompa- parari adinuicem, & simpliciter & secundum ali-
ratio v- quem casum: nihil enim prohibet id qđ est me-
triusque lius simpliciter in aliquo casu esse minus eligen-
vitæ. dum: sicut philosophari est simpliciter melius q̄
ditari: sed in tēpore necessitatis, ditari est magis
eligendū, & aliqua preciosa margarita est carior
vno pane: & tñ in aliquo casu famis, panis præeli
geret: sm̄ illud Tren. quarto. Dederūt preciosa q̄-
que pro cibo ad refocillandas aias. Est aūt con-
siderandum, q̃ in quolibet artificio simpliciter
melior est q̃ disponit de artificio, & dr̄ archite-
ctor, q̄ aliquis manualis qui opera exequit sm̄ q̃
ei ab alio disponit. Vnde & ædificijs construēdis
maiori mercede conducit qui disponit de ædifi-
cio, licet nihil manibus operet, q̄ manuales arti-
fices, qui dolant ligna, & incidunt lapides. In ædi-
ficio aūt spirituali sunt quasi manuales operarij
qui particulariter insistunt curæ aiarum, puta sa
cramenta ministrando, uel aliquod huiusmodi
particulariter agendo: sed quasi principales ar-
tifices sunt Episcopi qui imperant & disponunt
qualiter prędicti suum officium exequi debeant,
propter qđ & Episcopi. i. superintendentes dñr.
& simpliciter theologiæ doctores sunt quasi prin
cipales artifices, qui inquirūt & docent qualiter
alij debeant salutem aiarum procurare: simplici-
ter ergo melius est docere sacrā doctrinā & ma-
gis meritoriu si bona intentione agatur, q̄ im-
pendere particularem curā saluti huius & illius,
vnde Apostolus de se dicit primæ ad Corin. pri-
mo. Non enim misit me Christus baptizare, sed
Euangelizare, q̄uis baptizare sit opus maximè
conferens saluti aiarum, secundæ ad Thim. 2. idē
Apo. commendat fidelibus hoibus, qui idonei
erunt & alios docere. Ipsa ēt rō demōstrat, q̃ me
lius est erudire de pertinentibus ad salutē eos q̃
& in se & in alijs perficere possunt, q̄ simplices q̃
in se tantū proficere possunt. In aliquo tñ casu
necessitate imminente deberent & Episcopi &
doctores intermisso proprio officio particula-
riter intendere saluti animarum.
Ad Primum ergo dicendū, q̃ nullam iacturam ar. 55. c.
tēporis patit, q̃ qđ est melius operat docēdo sa- & 22. q.
crā doctrinā; vel q̃ ad hoc ꝑ studiū se disponit. 184. ar.
Ad Sm̄ dicendum, q̃ perfectus dicitur aliquis 4 c. ar.
dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem.
Alio modo quia habet statū perfectionis. Perfe-
ctio aūt hominis in charitate consistit, quæ ho-
minē Deo coniungit. Vnde quantū ad dilectio- 93. ad
nem Dei dicit Genes. 17. Ambula coram me & 2. 22. q.
esto perfectus: quantum vero ad dilectionem 184. ar.
proximi, postq̄ dñs dixerat, Diligite inimicos 1. c. &
vestros, concludit Matt. 5. Estote ergo perfecti. 2. 3.
Statum aūt perfectionis habere dicuntur, qui so-
lemniter obligantur ad aliquid perfectioni an-
nexum. Est aūt aliquid annexum perfectioni cha
ritatis dupliciter. Vno modo, sicut præambulum
& præparatorium ad perfectionē, vt paupertas,
castitas, & huiusmodi, quibus homo retrahitur à
curis secularium rerū, vt liberius vacet his q̄ Dei
sunt. Vnde hmōi magis sunt quędam perfectio-
nis instrumenta. ꝑꝑ quod Hieronymus exponēs
illud verbum Petri dicentis, Ecce nos reliquimus
omnia & secuti sumus te; dicit q̃ non sufficit
Petro dicere; Ecce nos reliquimus oia: sed addi- 22. q.
dit quod perfectum est, Et secuti sumus te. Qui- 19. art.
cunque ergo vel uoluntariam paupertatem, vel 12. ad 8
castitatem seruāt, habent quidem ꝑparatorium q. 18 ar.
perfectionis, sed non dicunt habere statū perfe- 6. ad 1.
ctionis, nisi qui se solēni professione ad huiusmo verit. q.
di obligant. Aliquid. n. solemne & perpetuū dicit 2. ar. 2.
habere statū, sicut patet in statu libertatis, vel ma ad 5.
trimonij & similiū. Alio uerò modo aliqđ est an- a rt. 93.
nexum perfectioni charitatis, vt scilicet aliquis ad 2.
curā aiarū suscipiat. Est. n. perfectæ charitatis, vt
aliquis ꝑꝑ Dei amorē prætermittat dulcedinem
contēplatiuę vitæ, quā magis amaret: & accipiat
actiuæ vitæ occupationes, ad procurandu proxi-
morū salutē. Quicunq; ergo hoc mō saluti proxi- 22. q.
morum intendit, habet quidē aliquē perfectionis 184. ar.
effectū, sed non habet perfectionis statū, nisi Epi 4. c. 22.
scopus qui cū quadā solemni consecratione susce q. 184.
pit aiarum curā. Archidiaconi verò & Parochia- ar. 5. c.
les Presbyteri, magis hñt cōmissa quędā officia,
q̄ q̃ per hoc in aliquo ꝑfectionis statu ponant.
Soli ergo religiosi & Episcopi dicuntur perfecti, ar. 157.
quasi statū perfectionis habentes, vnde religiosi ad 10.
sunt Episcopi, sed nō Archidiaconi, vel ꝑ pleba & 12. q.
ni. Cū ergo dicit q̃ ꝑfecti tenent ad id qđ me- 186. ar.
lius est, verū est si intelligat de his q̃ dñr ꝑfecti 2. ad 3.

pp pfectionē charitatis. Huiusmodi.n.obligant
ex lege interiori,q̄ inclinādo obligat, vñ ad hoc
obligantur sm̄ mensurā suę perfectionis q̄ im-
plent. Si aūt intelligat de his q̄ dicunt perfecti p
pter statu, sicut Episcopi & religiosi:non est ve-
rū. Non.n.tenent Episcopi,nisi ad ea ad q̄ se extē
dit cura suscepti regiminis. Et religiosi non te-
nentur,nisi ad ea ad q̄ obligant ex voto suæ pro-
fessionis: alioquin esset obligatio ad infinitū,cū
tñ natura & ars & oīs lex certos terminos habēt
dato tñ q̄ perfecti semp tenent ad id qđ melius
est,ñ cēt ad ppositū,sicut ex supradictis apparet.
Ad Tertiū dicendum,q̄ licēt p̄latus teneat sub
ditum suū reuocare ab omni malo, non tñ tenet
eum inducere ad omne melius. Hæc ēt ratio in
proposito locum non habet, sicut nec aliæ, &c.

QVAEST. VIII.

DEinde querebantur duo de his q̄ perti-
nēt ad religiosos. Primò, vtrum reli-
giosus teneat obedire suo p̄lato,vt re-
uelet sibi aliquod secretū: q̄ fidei suę
est cōmissum. Secundò, utrum teneat
sibi obedire, vt reuelet occultam culpam fra-
tris,quam nouit.

ARTICVLVS. XV.

15 *Utrum religiosus teneatur secretum fidei sua commis-
sum reuelare prælato præcipienti.*

23. q8. CIrca primū sic pcedit. Videt q̄ religiosus te
68. ar.1 neatur aliqđ secretum, fidei suę cōmissum,
ad 3.q. reuelare prelato precipienti. Ad obediendum
70. 1. enim prelato obligauit se religiosus professio-
ad 2. ne solemni, ad tenendum autē secretum obliga-
uit se simplici promissione:ergo magis debet obe
dire prelato, quàm seruare secretum.
Sed contra est, quod Bernar. dicit. Id quod est
institutum pp charitatem, non militat contra
charitatē. Sed professio obedientię, q̄ religiosus
facit prelato,instituta est ppter charitatē: ergo
non militat contra charitatem,qua quilibet te-
netur seruare fidem proximo.
Respondeo dicendum, q̄ sicut Bernar. dicit in
ar. 124. lib. de dispensatione & precepto. Sufficiens obe-
c. & 22 dientia est, vt religiosus obediat suo prelato de
q. 104. his quę ad regulam pertinent: uel directè, sicut
ar.5. ad ea,q̄ sunt scripta in regula:vel indirectè,sicut ea
3.q.186 q̄ ad hęc reduci possunt,sicut ministeria exhiben
ar. 5.ad da fratribus,& poenę pro culpis inflictę,& huius-
4. modi. Perfecta aūt obedientia est,vt simpliciter
in omnibus obediatur,q̄ non sunt contra regulā,
uel contra Deū. Sed q̄ aliquis obediat p̄lato in
ar. 204. his q̄ sunt contra Deū,vel contra regulā,est obe
4.di.21. dientia incauta & illicita. Est ergo considerandū
q.3.ar. in pposito, vtrùm sit licitū religioso secretum fi
3. q 2. dei suę cōmissum reuelare. Circa qđ distinguēdū
ad secū- est de secreto. Est.n. aliqđ secretū, q̄ illicitū est
dum. celare,sicut q̄ in periculū vergit aliorū, q̄bus ali-
qs cauere tenet. Vnde & in iuramēto fidelitatis
continet q̄ huiusmodi serui secreta dēaut domi-
nis reuelare. Ad pceptū ergo p̄lati tenet religio-
sus tale secretū pandere, ēt si pmisit se non re-
uelare, dicente Isido. in malis pmissis rescinde fi
dē,nisi fortè in confessione audierit, quia tunc
nullo modo esset reuelandū. Est aūt aliud secre-
4. di.21 tū,quod de se celari pōt sine peccato:& tale secre
q. 3. ar. tum,religiosus nullo modo p̄lato pcipiente pan-
3.q.1.c. dere dēt; si sit fidei suę commissum, peccaret.n.
& q.3.c frangendo fidem commisso.
Ad Primum ergo dicendum, quòd solēnior est
obligatio ad seruandum ea quę sunt fidei & cha
ritatis, quę est ex lege naturali,& ex pmissione
in baptismo facta,q̄ q̄ est ex pfessione religionis.

ARTICVLVS XVI.

16 *Utrùm subditus debeat prælato præcipienti reuelare cul
pam occultam alterius fratris.*

CIrca secundum,sic proceditur. Videtur quòd
subditus debeat prelato precipienti reue-
lare culpam occultā alterius fratris, quia vt Hie-
ronymus dicit. Non debet occultari culpa vnius ar.81.c.
in preiudicium multorum. Sed presumendum est & 22.q.
q̄ prelatus culpam unius cognoscere uelit, pp 33.ar.7
multitudinis bonum: ergo p̄lato precipiēti debet ad 5.q.
culpa alterius reuelari. 70.ar.1
Sed Contra est quod Gregorius dicit, q̄ & si c. & ad
aliqñ propter obedientiam debemus aliqua bo- 1.
na dimittere,nullo tñ modo propter obedientiā
debemus aliquod malum perpetrare. Sed malum
esse videtur culpam occultam detegendo, alium
infamare:ergo hoc pp obedientiā fieri nō debet.
Respondeo dicendum, q̄ religiosus prelatus in 22. q8.
capitulo p̄est, sicut Iudex ecclesiasticus in foro 33.ar.7
iudiciali. Vnde ad ea potest ex precepto subdi- ad 1. &
tos obligare,ut ei pandantur propter quę potest ver.4.3
iudex ecclesiasticus in foro iudiciali iuramentū ar.2.ad
exigere. Est ergo sciendum q̄ in criminibus tri- 23.
plex est modus procedendi,unus per denuncia-
tionem,alius per inquisitionem, alius per accusa ar. 224.
tionem. In via ergo denunciationis, intenditur
correctio delinquentis, & ideò secundum prece-
ptum Domini, Matthęi decimo octauo, Debet
pcedere fraterna correctio: vt scilicet corripias
eum inter te & ipsum solum: q̄ si non audierit,
coram duobus uel tribus testibus:ultimò dicatur
ecclesię. Charitatis enim est, ut aliquis parcat ar. 224.
fratri quantum potest: unde prius debet, nisi ut & 22.q.
corrigat conscientiam fratri seruata fama solita 33. art.
riè admonendo: & post modum coram duobus 7.
vel tribus: tandē negligenda est fama, vt emen-
detur conscientia:& dicendum est ecclesię, in
quo ēt processu consulitur conscientię: Nā pec-
cator si à principio uideret se publicatum,amit-
teret uerecundiam, & obstinatior fieret ad pec-
candum. In inquisitione uerò debet precedere
infamia. In accusatione verò dēt precedere in-
scriptio,per quam ipse obligat se ad talionem. In
inquisitione aūt & accusatione,intenditur poena
peccātis propter multitudinis bonū. Si ergo ap-
pareat accusator in capitulo qui se obliget ad
talionem, pōt prelatus precepto ueritatis confes
sionem exigere, sicut & iudex ecclesiasticus, iu-
ramentū. Et similiter si precedat infamia,potest
prelatus precepto ueritatem exquirere, & sub-
diti tenentur obedire. si aūt procedatur per uiā
simplicis denunciationis, non tenetur religiosus
p̄lato precipienti culpam fratris reuelare, nisi
precedente monitione eum uideat incorrectum:
imò magis peccaret, si ad preceptum prelati re-
uelaret,quia plus tenet obedire euangelio, q̄ pre
lato: & multò magis prelatus peccaret, si subdi-
tum induceret ad peruertendū ordinē euangelij.
Ad Primum ergo dicendum, q̄ de peccato pre- 2.d.37.
terito,de quo iam aliquis correctus est ad secre- q.1.art.
tam admonitionem, vel de quo potest sperari 1. c. &
corrigendus, nisi contrarium inueniatur, non po- malo.q.
test imminere periculum multitudini. Sed de 2. ar.1.
peccato futuro,quod est periculosum multitudi- ad 4.
ni, uel spiritualr,uel corporaliter procedit obie-
ctum, tunc.n. non oportet admonitionem secre-
tam expectare: sed statim periculo occurrere,
unde & Dominus non dicit. Si peccare intendat
in futuro, sed si peccauerit in præterito.

QVAEST. IX.

DEinde queruntur quatuor ad culpam
pertinentia.
Primò,vtrū peccatū sit natura aliqua.
Secundò, vtrum periurum sit grauius
peccatum,quam homicidium.
Tertiò, vtrū peccet qui propter ignorantiam
cōstitutionem Papę non seruat.
Quartò vtrum monachus peccet mortaliter
comedendo carnes.

A R.

17

ARTICVLVS XVII.

Utrum peccatum sit aliqua natura.

AD Primum sic procedebatur. Videtur quòd peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim Ioannis primo, Sine ipso factum est nihil. i. peccatum. Sed quod est natura aliqua, non potest dici nihil: ergo peccatum non est natura aliqua.

12. q. 72 ar. 1. ad 2. malo. q 2. art. 9. ad 26. 14. 21. q. 98. de periurio

Sed Contra, Si peccatum non est natura aliqua oportet quòd sit priuatio pura: sed priuatio pura non dicitur secundum magis & minus, vt mors & tenebra: ergo vnum non esset grauius altero; quod est inconueniens.

Respondeo dicendum, q peccatum maximè transgressionis, est actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum est natura aliqua: sed inordinatio est priuatio, & secundum hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

18

ARTICVLVS XVIII.

Utrum periurium sit grauius peccatum quàm homicidium.

CIrca Secundum sic procedebatur. Videtur q periurium sit grauius peccatum, quàm homicidium: dicit enim Bernardus, quòd contra praecepta primae tabulae non potest dispensare, nec Deus, nec homo. Contra praecepta autem secundae tabulae, potest dispensare Deus, sed non homo: ex quo potest accipi, q grauius sit peccare contra praecepta primę tabulę, quā contra pręcepta secundae. Sed periurium est contra pręceptum primę tabulae, q est, Non assumes nomē Dei tui in vanum: homicidium autem est contra pceptum secundae tabulae, Non occides: ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

12. quest. 500. ar. 8. o. 2. 113. o.

2 Pręterea, Grauius est peccare in Deum quàm in hominem. Sed periurium est peccatū in Deum; homicidium in hominem: ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

Sed contra, Pœna proportionatur culpae. Sed grauius punitur homicidium quàm periurium: ergo est grauius peccatum.

Respondeo dicendum, q sicut Apostolus dicit ad Hebraeos sexto, Homines per maiorem se iurant, & omnis controuersiae eorum iuramentum finis est: frustra autem in causa homicidium controuersiae finis esset iuramentum, si homicidium esset grauius peccatum quàm periurium: praesumeretur enim q qui maiorem culpam homicidij commisisset, non vereretur minorem periurii incurrere: vnde ex hoc ipso q in causa cuiuslibet peccati defertur iuramentum, manifestè ostenditur quòd periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immeritò, quia periurare nomen Dei, videtur quaedam diuini nominis denegatio: vnde secundum locum post idololatriam peccatum periurij tenet: vt ex ordine praeceptorum apparet: sed & apud Gentiles, iusiurandum erat honoratissimum: vt dicitur in 1. Metaph.

Primas autem rationes concedimus.

Ad illud vero qd in contrarium obijcitur, dicendum est q in iudicio humano nō semp quantitas pœnae, respondet quantitati culpae. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, qñ grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa; sed secundum Dei iudicium, grauior culpa, grauiori pœna punitur: vnde vt ostendatur grauitas idololatriae & periurii, post quam in primo praecepto dixerat, Non adorabis ea neque coles; subditur Exodi vigesimoprimo, Ego sum Dominus Deus tuus visitans iniquitates Patrum in filios: & postquàm dixerat, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum; subditur, Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpsit nomen Domini frustra.

Ad vltimum. 4. d. 22. ar. 2. q. 1. c. & mal. q. 2. art. 10. ad 4.

ARTICVLVS XIX.

19

Utrum faciens contra constitutionem Papae per ignorantiam peccet.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q qui facit contra constitutionem Papae per ignorantiam, non peccet. Vt. n. Augustinus dicit, Peccatum adeo est voluntariū, q si non est uoluntariū, non est peccatum. Sed ignorantia causat inuoluntarium: vt dicitur in 3. Ethico. ergo quòd fit per ignorantiam, non est peccatum.

q. de malo. q. 3. art. 7. 8. o. & 12. q. 90. 4. c. & ad 2. 3. mor. q. 17. ar. 1. c.

Praeterea, Secundum iura Dominus potest reperire seruum suum ordinatum post certum tēpus: hoc autem debet computare a tempore ordinationis, non à tempore notitiae: ergo obligatio cōstitutionis Papae, obligat à tēpore notitiae.

Sed contra, Ignorantia iuris non excusat. Sed constitutio Papae facit ius: ergo qui facit contra constitutionē Papę per ignorantiā, nō excusatur.

Respondeo dicendum, q ignorantia, quae est causa actus, causat inuoluntarium. Vnde semper excusat: nisi ipsa ignorantia sit peccatum. Est autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quae potest scire, & tenetur. Constitutionem enim Papae omnes suo modo scire tenētur. Si ergo aliquis nesciat per negligentiam, non excusatur à culpa, si contra constitutionem agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimentum, propter quod scire non potuerit, puta si fuit in carcere, vel in terris extraneis, ad quas constitutio non peruenit, vel propter aliquod simile: talis ignorantia excusat: vt non peccet contra constitutionem Papae agens.

ar. 173. e. I. 12. q. 76. ar. 2. o.

12. q. 76 ar. 2. ad 5. 12. q. 76. ar.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

20

Utrum monachus mortaliter peccet carnes comedendo.

CIrca Quartum sic proceditur. Videtur q monachus peccet mortaliter comedendo carnes: dicit enim Canō de cōsecratione dist. quinta ca. carnē. q monaci nō debent comedere carnes & si contra fecerint debent incarcerari. Sed talis pœna nō infligitur, nisi pro peccato mortali: ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

22. quest. 185. 8. c. q. 166. ar. 9.

2 Praet. Facere contra votum est peccatū mortale: sed monaci ex uoto obligantur ad seruandam regulam beati Benedicti: in qua continetur, q monaci à carnibus abstineant: ergo monaci peccant mortaliter comedendo carnes:

Sed contra. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunque infirmitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis: ergo comedere carnes non est peccatum mortale monacho.

Respondeo dicendum, qd nihil est peccatum mortale monacho, vel religioso cuicunque per se loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri nisi sit contrarium ei ad quod se uoto professionis obligauit: per accidens tamen vt rōne scandali, vel alicuius hmōi posset aliquid ei esse peccatum, quod non esset alij pctm. Est ergo cōsiderandū quid sit illud ad qd religiosus uoto pfessionis se astringit: & si quidem religiosus profitēdo voueret se regulam seruaturū, videret se obligare voto ad singula, quae continent in regula: & sic contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur, q religionis status esset religiosis in laqueum peccati mortalis: qd vix aut nunquā possent declinare. Sancti ergo pfes q ordines instituerunt, nolētes hominibus inijcere dānationis laqueū, sed magis viā salutis ordinauerunt talem professionis formā, in qua periculum esse nō posset, sicuti I ordine fratrum pdicatorū est cautissima & securissima forma pfitēdi, qa nō pmittit se seruare regulā, sed obediētiā secundū regulā, vñ ex voto obligātur ad seruanda ea q ponūtur in regula tāquā pcepta, & q praelatus

22. quest. 186. ar. 9. ad 1.

22. q. 88 ar. 11. ad 3. q. 185

ar. 8. o. & quæst. 186. ar. 9. o. Statutã B. Benedicti. prælatus secundum tenorem regulæ sibi pcipere voluerit: Cætera vero quæ non continentur in regula sub pcepto, nõ cadunt directè sub voto, vñ ea ptermittẽs nõ peccat mortaliter. Beat⁹ verò Benedictus statuit monachum profiteri nõ quidẽ ut obseruaret regulam, sed ꝙ profitens pmittit conuersionẽ morum suorũ secundũ regulã, hoc est dictũ vt secundũ regulã dirigat mores suos: contra quod facit, si vel ea quæ sunt præcepta in regula transgrediatur: vel etiam contemnat regulam, secundum eam dirigere actus suos omnino recusans: non autem omnia quæ in regula continentur sunt præcepta: quędã enim sunt monitiones siue consilia, quædam verò ordinationes siue statuta quædam, vt ꝙ post Completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta quę in regula continentur, non habent vim præcepti, sicut nec prælatus statuens aliquid intẽdit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autẽ pręlatus quasi quędam regula animata: vnde stultum esset putare; ꝙ monachus frangens silentiũ post completoriũ peccaret mortaliter, nisi fortè faceret hoc contra pceptũ pręlati, vel ex contemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus nõ ponitur in regula Beati Benedicti, vt præceptum, sed vt statutum quoddam: vnde monachus comedens carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiã, vel contẽptum.

Ad Primum ergo dicẽdum, ꝙ pęna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

Ad Secundum dicendum, quòd comedere carnes non est contra votum monachi, nisi quando comederet, ex inobedientia vel ex contemptu. Quod verò in contrarium obijcitur efficaciam non habet: procedit enim de his quæ sunt secundum se mala, sicut homicidium, adulterium & huiusmodi quę sunt omnibus illicita, tã sanis quàm infirmis. Non autem procedit de his quæ sunt mala, quia probibita: aliquid .n. potest prohiberi sano, quod non prohibetur infirmo.

QVAEST. X.

DEinde circa bonum gloriæ quęrebãtur duo de corporibus gloriosis.

Primò, Vtrum corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore non glorioso in eodem loco.

Secundò, Vtrum hoc fierit miraculo.

ARTICVLVS XXI.

21 *Vtrum corpus gloriosum possit esse cum alio corpore in eodem loco.*

ar. 12. 4. d. 44. q. 2. art. 2. q. 2. o. 3. q. 5. co. fi. AD Primũ sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco. Si .n. phibetur esse cũ alio corpore in eodẽ loco, aut est pp grossitiẽ siue corpulentiã, aut pp dimẽsiones: sed nõ propter grossitiẽ seu corpulentiã, qa corp⁹ gloriosum erit spirituale, sm Apostolum primæ ad Cor. decimoquinto. Similiter nec propter dimensiones: quia cũ tangẽtia sint quorũ vltima sunt simul, necesse est ꝙ punctũ vnius corporis naturalis sit simul cũ puncto alterius, & linea cũ linea, & superficies cũ superficie. Pari ergo ratione & corp⁹ cũ corpore. Nõ ergo phibetur corpus gloriosum qn naturaliter possit esse simul cũ alio corpore in eodẽ loco.

2 Prçterea, Commentator dicit in octauo Physicorũ (Topicorũ octusgesimosecundo.) Quòd partes aeris & aquę partim subintrant se inuicem propter hoc ꝙ partim sint naturę spiritualis: sed corpora gloriosa omninò erunt spiritualia, ut iam dictum est: ergo totaliter poterunt subintrare alia corpora. & similiter esse cum eis.

Sed contra, Glorificatio nõ tollit naturam: sed corpus humanum non potest naturaliter esse simul cũ alio corpore in eodẽ loco in statu isto: ergo neque postquam erit glorificatum.

Respondeo dicendum, quòd manifestum est ꝙ corpus humanum in statu isto non potest esse cũ alio corpore in eodẽ loco. Si ergo corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco pter aliquam proprietatem inditã: illa proprietas aufert hoc pp quod corpus humanum in statu isto prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco. Est ergo considerandum quid sit huiusmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc esse grossitiem, vel corpulentiam quãdã quæ tolletur per dotem glorię, quam nominant subtilitatem: sed hoc non est intelligibile, non enim inuenitur quid sit huiusmodi corpulentia, vel grossities: non enim est aliqua qualitas: quia nulla qualitas dari potest, qua quidẽ remota corpus possit esse cum alio corpore in eodẽ loco. Similiter nec potest esse forma nec materia, quæ sunt partes essentię, quia tũc integra essentia corporis humani nõ remaneret cũ gloria: qđ est hęreticũ. *1 p. q. 67 art. 2. o. & 3. p. q. 54. ar. 2. ad 1.*

Et ideò dicendum est, ꝙ hoc prohibens nihil est aliud quàm dimẽsiones qbus subitat materia corporalis: necesse est enim vt id quod est per se sit causa in vnoquoque genere: Distinctio autem secundùm situm primò & per se conuenit quantitati dimensiuæ, quę diffinitur esse quãtitas positionẽ habens. Vnde & partes in subiecto ex hoc ipso distinctionem habẽt secundum situm, ꝙ sunt subiectę dimẽsioni: & sicut est distinctio diuersarum partium vnius corporis secundum diuersas partes vnius loci per dimensiones, ita propter dimensiones diuersa corpora distinguũtur secundum diuersa loca. Duo enim corpora facit actualis diuisio materię corporalis; duas autem partes vnius corporis diuisibilitas potentialis, vnde & Philosophus dicit in quarto Physicorum (Topicorum capite septuagesimosexto) ꝙ sicut subintrante cubo ligneo aquã, vel aerem, oportet quòd cedat tantũ de aqua, vel aere, ita oportet, ꝙ cedat tantum de aqua, vel aere, ꝙ cederent dimensiones separatę, si vacuũ poneretur. Cũ ergo gloria non tollat dimensiones corporis, dico ꝙ corpus gloriosum non potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam. *verb. q. 20. ar. 4 ad 10. 4. d. 10. ar. 2. q. 3 ad 2 ar. 3. q. 1. ad 4.*

Ad Primum ergo dicẽdum, ꝙ sicut dictum est, corpus humanum in statu isto prohibetur esse cũ alio corpore in eodem loco, nõ propter corpulentiam aut grossitiem quę per gloriã tollatur (spiritualitatem enim Apostolus opponit animalitati: secundũ quã corpus est alimonia indigens: vt Augustinus dicit; non autem opponitur grossitiei, vel corpulentię) sed impeditur propter dimensiones. Ratio verò quę in contrariũ obijcitur, ponitur inter sophisticas rationes a Philosopho in 4. Physicorum. Puncto enim & lineæ & superficiei, nõ debetur locus, sed corpori: vnde nõ sequitur, Si termini corporum se tangentium sunt simul, quòd propter hoc plura corpora possint esse in eodem loco.

Ad Secundum dicendum, ꝙ, sicut ibidem Commentator exprimit, subintratio illa fit per condensationem: & dicuntur habere spiritualem virtutem propter raritatem. Esset autem erroneum dicere hoc modo ꝙ sunt aeri ventisque similia: vt patet per Gregorium in decimo nono moralium.

ARTICVLVS XXII. 22

Vtrum aliquo modo corpus gloriosum possit esse simul in eodem loco cum alio corpore.

AD Secundum sic proceditur. Videtur ꝙ corpus gloriosum nullo modo possit esse simul cum alio corpore in eodem loco: sicut enim se habet corpus unum ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca: ergo commutatim sicut vnum corpus ad duo loca, ita duo corpora ad vnum locum. Sed unum corpus nullo modo potest esse in duobus locis. Ergo nec duo corpora in uno loco. *4. d. 44. q. 1. ar. 1 q. 1. co. et contra 4. c. 84. ar. 21. et 40*

2 Præte-

& 3. p. q. 2 Præterea, si duo corpora sint in vno loco, su-
53 ar. 2. mantur duo puncta in duabus extremitatibus lo-
ad 1. q. ci. Sequitur ergo q inter ista duo puncta, erunt
2. ar. 4 duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem lo-
ad 3. co existentium: quod est impossibile: ergo impossi-
bile est duo corpora esse in eodem loco.

Sed contra est, q Christus intrauit ad discipulos
ianuis clausis: vt hr Ioã. 20. quod esse non potest,
nisi corpus eius simul cum corpore portarũ fuis-
set in eodem loco. Potest ergo corpus gloriosum
cum alio corpore esse in eodem loco.

Respondeo dicendum, q sicut iã dictũ est, duo
corpora esse in eodem loco prohibentur ex dimẽ
sionibus: quia materia corporalis sm dimensiones
diuiditur: dimensiones aũt distinguuntur sm sitũ.
ar. 74. c. Deus autem qui est omnium causa prima, potest
s. & 1. conseruare effectus in esse sine causis proximis:
p. q. 105 vnde sicut conseruat in sacro altaris accidentia
art. 2. 6. sine subiecto, ita potest conseruare distinctionem
c. materiæ corporalis, & dimensionum in ea absque
ar. 183. diuersitate situs: Miraculosè ergo fieri potest, q
o. 3. p. q. duo corpora sint in eodẽ loco: vnde corpori Chri
35. ar. 6. sti attribuitur à Sanctis, q exiuit per clausum vir
o. & q. ginis vterum: q intrauit ianuis clausis per virtu-
35. ar. 6. tem diuinam: & simul dico, q corpus gloriosum,
qđ erit configuratũ corpori claritatis Christi, po-
terit esse cum alio corpore in eodem loco: nõ pp
aliquam virtutem creatam inditam, sed sola diui-
na virtute assistente, & hoc operante, sicut corpus
Petri sua vmbra sanabat infirmos: sed diuina vir-
tute assistente miracula faciente.

Ad Primum ergo dicẽdũ, q proportione cõmu
tata sic est vtendum: sicut se hẽt primum ad sm, vt
contra duo ad tria: ita se hẽt tertium ad quartum, id est,
sto. vnũ tria ad sextum. & sm hoc ratio sic deberet proce-
corp' nõ dere: sicut se habet vnum corpus ad vnum locum,
põt esse ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut vnum ad
in 2. lo- duo corpora, ita vnus locus ad duo loca: & sic non
cis. sequitur, q si vnum corpus non potest esse in duo-
bus locis, q duo corpora non possint esse in vno
loco: vnum n. corpus esse localiter in duobus locis
implicat cõtradictionem: qa de rõne loci est, q sit
terminus locati: terminus aũt est extra quẽ nihil
est rei: vnde nihil locati põt esse in loco exterio-
ri: q si ponatur esse in duobus locis, sequitur q sit
extra suum locum: & ita sequitur q sit locatum, &
non locatum: nec est instantia de corpore Christi
quia non est in sacramento altaris localiter, sed
per conuersionem.
4. di. 44. Ad Secundum dicendum, q duas lineas rectas
q. 1. ar. 2 Mathematicas esse infra duo puncta, est impossi-
q. 3. o. bile: quia in eis nulla alia rõ distinctionis põt in-
& ad 2. telligi, nisi ex situ: sed duas lineas naturales esse
p. q. 1. a. infra duo puncta, est impossibile quidem per na-
3. ad 16. turam, sed possibile per miraculum: quia remanet
alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuer-
sitate corporum subiectorum, quæ conseruatur
virtute diuina, etiam remota diuersitate situs.

INCIPIT QVODLIBET secundum.

QVAESTIO I.

QVæsitum est de Christo, de Angelis, &
de hominibus. Circa Christum quæsita
sunt duo de passione eius.
Primò, Vtrum in triduo mortis, fuerit
idem homo in numero.
Secundò, Vtrum quælibet passio Christi sufficis-
set ad redẽptionẽ humani generis sine morte.

23 ### ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus in triduo fuerit idem homo.

art. 77. AD Primum sic proceditur. Vr, q Christus fue
& c. 42. rit idem homo in triduo. Dr. n. Math. 12.
1. & ad Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, &
tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde 3. q. 50.
terræ: sed non fuit alius filius hoĩs in corde ter ar. 45. c.
ræ: nisi filius hominis qui loquebatur super terrã,
alioquin Christus fuisset duo Filij: ergo fuit idem
homo in triduo mortis.

2 Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre ce-
ti, qui prius fuerat. Sed sicut Ionas fuit in ventre
ceti, ita Christus in corde terræ: ergo etiam Chri-
stus fuit idem homo.

Sed cõtra, Remota forma partis, remouetur for
ma totius quæ resultat ex compositione formæ,
& materię. Sed in triduo mortis aĩa fuit separata
à corpore Christi: ergo desijt esse humanitas. Non
ergo fuit idem numero homo in triduo mortis. 3. p. q.
Respondeo dicẽdum, q in Christo fuerunt tres 50. ar. 2.
substantiæ vnitæ, s. corpus, anima, & diuinitas. Sed & 3. o.
corpus, & anima fuerunt vnita, non solum in vnã & 3. d. 6
personam, sed in vnam naturam. Diuinitas autem q. ar. 3.
in natura quidem non potuit vniri, nec animæ, o. & op⁹
nec corpori: quia cum sit perfectissima natura nõ 60. ar.
potest esse pars alicuius naturæ. Sed fuit vnita 16. c. f.
corpori, & animę in persona: in morte aũt separa-
ta fuit anima à corpore: alioquin non fuisset vera
mors Christi: de cuius rõne est, quod separetur aĩa
à corpore, quod per aĩam viuificatur: sed diuinitas
non fuit separata nec ab aĩa, nec à corpore: quod
patet ex simbolo fidei: in quo de Filio Dei dr, q
sepultus est, & descendit ad inferos: corpore aũt
iacente in sepulchro, & aĩa ad inferos descenden-
te, non attribuerentur ista Filio Dei, nisi hęc duo
essent ei copulata in vnitate hypostasis, vel perso-
næ. Et ideo de Christo in triduo mortis dupliciter
loqui possumus. Vno modo quantũ ad hypostasim,
vel personam: & sic est idem numero simpliciter
qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et
hoc dupliciter: vno modo quantum ad totã natu-
ram, quæ humanitas dr, & sic Christus nõ fuit hõ
in triduo mortis: vnde nec idem homo, sed eadem ar. 42. ad
hypostasis. Aut quantum ad partem humanæ na- 1.
turæ: & sic aĩa quidem fuit omnino eadem nume-
ro, eo q non est transmutata sm substantiam, cor-
pus verò fuit idem numero sm materiam, sed non
sm formam substantialem, quæ est anima: vnde
non potest dici, q simpliciter fuerit idem nume-
ro: quia quælibet differentia substantialis exclu-
dit idem simpliciter: animarum autem est differẽ-
tia substantialis, & ideo mori est corrumpi, non
alterari tantum: nec iterum potest dici, q simpli-
citer non sit idem, vel aliud: quia non est secun-
dum totam substantiam non idem aut aliud.

Dicendum est ergo, q fuit secundum quid idẽ,
secundum quid non idem: secundum materiam. n.
idem; secundum formam vero non idem. ar 182.
Ad Primum ergo dicendum, q homo est nomẽ et 3. p. q.
naturæ, sed filius est nomen hypostasis: & ideo 23. ar. 4.
magis in triduo mortis, Christus potest dici filius o.
hominis, quàm homo.

Ad Secundum dicendum, q similitudo non attẽ
ditur ibi quantum ad omnia, sed solum quantum
ad occupationem. Nam Christus fuit mortuus in
corde terrę, non autem Ionas in ventre ceti.

ARTICVLVS II. 24

Vtrum alia passio Christi sine morte sufficisset ad redemptionem humani generis.

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur, q 3. p. q. 46
alia passio Christi non sufficeisset ad redem- art. 2. &
ptionem humani generis sine morte. Dicit enim 5. o. &
Apostolus ad Galat. 2. Si ex lege est iustitia: ergo 4.
Christus mortuus est gratis, idest inutiliter, & si-
ne causa. Sed si alia passio sufficeret, Christus
gratis mortuus esset: sed hoc habet Apostolus pro
inconuenienti: ergo alia passio Christi non suffe-
cisset ad redemptionem humani generis.

2 Præterea. Illud enim dicitur, q iusto pretio
comparatur. Sed iustum pretium pro peccato pri
mi parentis, quo venditum est in seruitutem ge-
nus

nus humanum esse non potuit aliud, ꝗ vita Christi, quæ valet omnium hominum vitas, qua per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit: vt dicitur ad Ro. 5. ergo non potuisset humanum genus redimi per aliam passionem Christi, absque morte.

3 Præterea. Greg. dicit in 3. Moral. ꝙ nisi Christus mortem indebitam suscepisset, nequaquam nos à morte debita liberaret: ergo passio alia non sufficisset ad liberationem humani generis sine morte.

4 Præterea. Apost. dicit ad Hebr. 10. ꝙ Christus vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos, & ideo non est locus secundæ oblationi. Sed manifestum est, ꝙ Christus ante mortem multas passiones sustinuit, esuriens, laborans, consputus, & flagellatus. Si ergo istæ passiones sufficissent, non obtulisset seipsum ad mortem: obtulit autem seipsum hostiam Deo pro peccatis nostris, vt dicitur ad Ephes. 5. & hoc per mortem: ergo passio Christi absque morte non sufficisset.

Sed contra. Iniuria, vel passio alicuius, mensuratur ex dignitate personæ. Maiorem. n. iniuriā patitur Rex, si percutiatur in facie, ꝗ aliqua priuata persona: sed dignitas personæ Christi est infinita: quia est persona diuina: ergo quælibet passio eius sufficisset ad redemptionem humani generis, etiam sine morte.

5 Præterea. Bernard. dicit. Quòd minima gutta sanguinis Christi sufficisset ad redemptionē humani generis: potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte: ergo etiam sine morte potuisset per aliquam passionem humanū genus redimere.

Respondeo dicēdum, ꝙ ad emptionem duo requiruntur, s. quantitas pretij, & deputatio eius ad
opus 3. aliquid emendum. Si. n. aliquis det pretium non
c. 23. f. equiualens ad rem aliquam acquirendam: non dr
esse simpliciter emptio: sed partim emptio, partim
donatio, puta si aliquis emat librum, qui valet viginti
libras pro decem libris, partim emeret librū
& partim sibi daretur. Rursus si daret etiam maius
pretiū, & non deputaret ad emendum, non diceretur
emere librum. Si ergo loquamur de redēptione
humani generis quantum ad quantitatem
3. p. q. pretij, sic quælibet passio Christi ẽt sine morte suf
46. ar. 6. fecisset ad redemptionem humani generis ꝑꝑ in-
6. ad 6. finitam dignitatem personæ, & sic procedunt duæ
vltimæ rationes. Si autem loquamur quantum ad
deputationem pretij: sic dicendum est, ꝙ nō sunt
deputatæ ad redemptionē humani generis à Deo
Patre, & Christo aliæ passiones Christi absq; mor-
3. p. q. te: & hoc triplici ratione. Primò quidem, vt pre-
46. ar 3. tium redemptionis humani generis non solum es-
o. & 3. set infinitum valore: sed ẽt esset eiusdem generis:
d. 18 a. vt s. nos de morte per mortem redimeret. Secun-
6. q. 3. c. dò, vt mors Christi non solum esset pretium redemptionis:
sed ẽt exemplum virtutis, vt videlicet
homines non timerent pro veritate mori. Et
has duas causas assignat Apos. ad Hebr. 2. dicens,
Vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis
imperium, quantum ad primum. Et liberaret
eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij
erant seruituti, quantum ad secundum. Tertiò,
vt mors Christi esset etiam sacramentum salutis:
dum nos virtute mortis Christi morimur peccato
& carnalibus concupiscentijs, & proprio affectui:
& hæc causa assignatur primę Petri tertio: Christus
semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus
3. d. 20. pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos
ar. 4. o. quidem carne, viuificatos autem spiritu. & ideo
q. 2. humanum genus non est redemptum per aliam
passionem absque morte Christi.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ non sine causa deputata est mors Christi ad redemptionem humani generis: quamuis minor passio sufficere potuisset: vt dictum est.

Ad Secundum dicendum, ꝙ Christus, non soluendo vitam suam: sed etiam quamcunque passionem patiendo sufficiens pretium exoluisset pro redēptione humani generis, si minor passio ad hoc diuinitus deputata fuisset; & hoc propter infinitam dignitatem personæ Christi, vt dictum est.

Alię duæ rationes procedunt ex hoc, ꝙ aliæ passiones Christi non fuerunt deputatæ ad hoc, ꝙ per eas absque morte Christi redimeretur humanum genus.

QVAESTIO II.

DEinde quærebatur de Angelis.
Et Primò quantum ad compositionem ipsorum.
Secundò, quantum ad tempus motus ipsorum.

Circa primum quærebantur duo.

Primò, Vtrum Angelus substantialiter sit compositus ex essentia, & esse.

Secundò, Vtrum in Angelo sit aliud suppositum, & natura.

ARTICVLVS III. 25

Vtrum Angelus componatur ex essentia & esse.

AD Primum sic proceditur. Videtur, ꝙ Ange 1. p. q. 50
lus substantialiter non componatur ex es- art. 2. ad
sentia, & esse. Essentia enim Angeli est ipse An- 3. q. 75.
gelus: quia quidditas simplicis est ipsum simplex. art. 5. ad
Si ergo Angelus componeretur ex essentia, & 4. q. 88.
esse, componeretur ex seipso, & alio: hoc autem art. 2. ad
est inconueniens. Non ergo substantialiter com- 4.
ponitur ex essentia, & esse.

2 Præterea. Nullum accidens cadit in substantialem compositionem substantiæ. Sed esse Angeli est accidens, propriē. n. Deo attribuitur secundum Hil. in lib. de Trinitate, quòd esse non sit accidens ei, sed subsistens veritas: ergo Angelus non est essentialiter compositus ex essentia, & esse.

Sed contra est, quod dicitur in commento libri de causis, ꝙ intelligentia quem dicimus Angelum, habet essentiam, & esse.

Respondeo dicendum, ꝙ dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo essentialiter. Alio modo per participationem. Lux. n. prædicatur de corpore illuminato participatiue. Sed si esset aliqua lux separata, prædicaretur de ea essentia-
liter. Secundum ergo hoc dicendum est, ꝙ ens p- ar. 58. et
dicatur de solo Deo essentialiter: eo quòd esse di- contra 2.
uinum est esse subsistens, & absolutum. De quali- c. 15. ad
bet autem creatura prædicatur per participatio- 4. capi,
nem. Nulla. n. creatura est suum esse: sed est ha- & 5. ad
bens esse. Sic & Deus dicitur bonus essentialiter, 4.
quia est ipsa bonitas: creaturæ autem dicuntur 1. p. q. 6.
bonæ per participationem; quia habent bonita- ar. 3. o.
tem: vnumquodque enim inquantum est, bonum
est, secundum illud Augu. in 1. de doctrina Christiana,
quòd inquantum sumus, boni sumus: quādocunque
autem aliquid prædicatur de altero ꝑ
participationem oportebit ibi aliquid esse præter
id, qđ participatur, & ideo in qualibet creatura
est aliud ipsa creatura, quæ habet esse, & ipsum
esse eius: & hoc est quod Boe. dicit in li. de Hebd.
Quod in omni eo, quod est citra primum aliud est 1. p q. 50
esse, & quod est. Sed sciendum est, ꝙ aliquid par- ar. 2. ad 3
ticipatur dupliciter. Vno modo quasi existens de
substantia participantis, sicut genus participatur
à spetie. Hoc autem modo esse non participatur
à creatura. Id enim est de substantia rei, quod
cadit in eius diffinitione. Ens autem non ponitur art. 183.
in diffinitione creaturæ: quia nec est genus, nec
differentia, vnde participatur, sicut aliquid non
existens de essentia rei. Et ideo alia quæstio est,

an

9. d. 34. an est, & quid est: vnde cum omne quod est prę-
ar. 1. c. ter essentiam rei dicatur accidēs, esse quod per-
tinet ad quæstionem An est, est accidens: & ideo
Commentator dicit in 5. Metaph. Quòd ista pro-
positio, Sortes est, est de accidentali prędicato:
secundum quod importat entitatem rei, vel veri-
tatem propositionis: sed verum est q̃ hoc nomen
Ens, secundum q̃ importat rem, cui competit hu-
iusmodi esse, sic significat essentiam rei: & diuidi-
tur per decem genera, non tamen vniuocè quia
1. p. q. non eadem ratione competit omnibus esse. Sed
13. art. substantiæ quidem per se, alijs autem aliter. Si er-
10. ad 3. go in Angelo est compositio ex essentia, & esse,
22. q. non tamen est compositio sicut ex partibus sub-
120. ar. stantiæ, sed sicut ex substantia, & eo quod adhæ-
2. ret substantiæ.
ver. t. 6 Ad Primum ergo dicendum, q̃ aliquando ex
ar. 1. ad his quæ simul iunguntur, relinquitur aliqua res
6. tertia, sicuti ex anima, & corpore constituitur hu
manitas, quæ est homo: vnde homo componitur
ex anima, & corpore. Aliquando autem ex his q̃
simul iunguntur non resultat res tertia, sed resul
tat quædam ratio composita: sicut ratio hominis
albi resoluitur in rationem hominis, & in rationē
albi: & in talibus aliquid componitur ex seipso, &
alio: sicut album componitur ex eo quod est al-
bum, & ex albedine.

26

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Angelo sit aliud suppositum a natura.

1. p. q. 3. Circa secundum sic proceditur. Videtur, q̃ in
art. 3. c. Angelo idem sit suppositum, & natura. In
& 3. p. his enim quæ sunt composita ex materia, & for-
q. 17. 1. ma differt suppositum, & natura: quia suppositū
c. & 1. addit supra naturam speciei materiā indiuidua-
d. 5. art. lem: quod non pōt esse in Angelo, si Angelus nō
3. c. sit compositus ex materia, & forma: ergo in An-
gelo non differt suppositum, & natura. Sed dice-
bat, q̃ suppositum in Angelo differt à natura in-
quantum suppositum intelligitur, vt habens esse,
non autem natura.

2 Sed contra, Sicut esse non ponitur in diffi-
nitione naturæ, ita non poneretur in diffinitio-
ne suppositi, vel singularis, si suppositum, vel sin-
gulare diffiniretur: ergo suppositum per esse a
natura non differt. Nullo ergo modo differunt
suppositum, & natura.

Sed contra, In omnibus creaturis, natura con-
stituit suppositum. Sed nihil constituit seipsum:
ergo in nulla creatura est idem suppositum, &
Natura natura.
dupl. di- Respondeo dicendum, q̃ ad huius quæstionis
citur. 1. intelligentiam, oportet considerare quid sit sup-
p. q. 29. positum, & quid natura. Natura autem quamuis
ar. 1. ad multipliciter dicatur: tamen vno modo dicitur
4. 5. p. natura ipsa substantia rei: vt dicitur in quinto
q. 2. art. Metaphysi. 3. (Topico. capite quinto) secundum
1. 2. 12. quòd substantia significat essentiam, vel quiddi-
6. tatem rei, vel quid est. Illud ergo significatur no-
mine naturæ, prout hic loquimur de natura, qđ
significat diffinitio, vnde Boetius dicit in libro
de duabus naturis, q̃ natura est vnumquodque
informans specifica differentia, differentia enim
specifica est completiua diffinitionis. Supposi-
tum autem est singulare in genere substantiæ,
quod dicitur hypostasis, vel substantia prima: &
quia substantiæ sensibiles compositæ ex materia
& forma sunt magis nobis notę: ideo in eis pri-
mò videamus quomodo se habet essentia, vel na-
n opi. tura ad suppositum.

Dicunt autem quidam, quòd forma partis est
idem cum forma totius, quæ dicitur essentia, vel
natura secundum rem: sed differt sola ratione:
nam forma partis dicitur inquantum facit mate-
riam esse in actu; forma autem totius, inquantum
constituit speciem: sicut anima dicitur forma art. 130.
partis inquantum facit corpus esse in actu, & si- ad 4. &
militer dicitur anima forma totius, inquantum cont. 4.
constituit speciem humanam, & sic dicitur huma- c. 83.
nitas: & secundum hoc in rebus compositis ex ar. 42. ad
materia, & forma natura est pars suppositi. Nam t. j. p. q
suppositum est indiuiduum compositum ex ma- 3. c. 2. ad
teria, & forma, ut dictum est. Sed prædicta posi- 3,
tio non videtur esse vera: quia vt dictum est, na- 1. q. 29.
tura, vel essentia dicitur id quod significat diffini- art. 2. ad
tio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non 3. p. q. 4.
solum significat formam, sed etiam materiam, vt 1. ad 6.
dicitur in 6. Metaph. (T. cap. 2.) Nec potest dici, q̃
materia ponatur in diffinitione rei naturalis, si-
cut non existens de essentia eius: hoc enim est
proprium accidentis, vt diffiniatur per aliquid
quod non est de essentia eius, s. per subiectum, &
ideo habet essentiam incompletè, vt dr̃ in 6. Me-
taph. (T. c. 4.) Relinquitur ergo quòd in rebus cō-
positis ex materia, & forma, essentia vel natura
non sit sola forma, sed compositum ex materia, &
forma. Restat ergo considerandum, cum suppo-
situ, vel indiuiduu naturale sit compositū, ex ma
teria, & forma, vtrum sit idem essentiæ, uel natu-
ræ. Et hanc quęstionem mouet Philos. in 7. Meta-
phy. (T. com. 21.) vbi inquirit, utrum sit idem vnū-
quodque, & quod quid est eius: & determinat q̃
in his quę dicuntur per se, idem est res, & quod
quid rei; in his autem quę dicuntur per accidens,
non est idem. Homo. n. nihil est aliud q̃ quod qd
est hominis. Nihil. n. aliud significat homo, q̃ ani-
mal gressibile bipes. Sed res alba non est idem
omnino ei quod quid est album, quod. s. significa-
tur nomine albi. Nam album nihil significat, nisi
qualitatem, vt dicitur in prædicamentis; res aūt
alba est substantia habens qualitatem. Secundū
hoc ergo cuicunque potest aliquid accidere, quod 1. p. q. 3.
non sit de ratione suæ naturæ, in eo differt res, & ar. 25. ad
quod quid est, siue suppositum, & natura: nam in q. 58. 1.
significatione naturæ includitur solum id quod p. q. 3.
est de ratione speciei: suppositum aūt non solùm ar. 3. c.
habet hęc quę ad rationem speciei pertinent, sed
etiam alia quæ ei accidunt: & ideo suppositum
signatur per totum; natura autem siue quiddi-
tas, ut pars formalis. In solo autem Deo non in-
uenitur aliquod accidens, pręter eius essentiam:
quia suum esse est sua essentia, vt dictu est: & ideo
in Deo est omnino idem suppositum, & natura.
In Angelo autem non est omnino idem, quia ali-
quid accidit ei præter id quod est de ratione suæ 1. p. q. 50
speciei: quia & ipsum esse Angeli est pręter eius ar. c. c.
essentiam, seu natura, & alia quædam ei accidut
quæ omnino pertinent ad suppositum, non au-
tem ad naturam.

Ad Primum ergo dicendum, q̃ non solū in com
positis ex materia, & forma inuenitur aliquod 1. p. q. 54
accidens prater essentiam ipsius speciei, sed ēt ar. 3. ad
in substantijs spiritualibus, quæ non componun- 2.
tur ex materia, & forma. Et ideo in vtrisq; sup-
positum non est omnino idem quod ipsa natura.
Hoc tamen est aliter, & aliter in vtrisque. Dupli-
citer autem aliquid accipitur, vt accidens pręter
rationem rei. Vno modo, quia non cadit in dif-
finitione significante essentiam rei: sed tamen est
designatiuum, vel determinatiuum alicuius essen-
tialium principiorum: sicut rationale accidit a-
nimali, utpote præter diffinitionem eius exi-
stens, & tamen est determinatiuum essentiæ a-
nimalis: unde est essentiale homini, & de ra-
tione eius existens. Alio modo accidit aliquod
alicui: quia nec est in eius diffinitione: nec est de-
terminatiuum alicuius essentialium principiorū: 1. p. q. 3.
sicut albedo accidit homini. His ergo q̃ sunt cō- ar. 3 2. q
posita ex materia, & forma accidit aliquod pter 2). ar. 2.
rationem speciei existens utroq; modo. Cum. n. ad 3.
de rōne speciei humanæ sit, q̃ cōponatur ex aīa,

&

& corpore, determinatio corporis, & aiæ est ꝑter rationem speciei, & accidit homini inquantum est homo, ꝙ sit ex hac aia & ex hoc corpore. Sed hoc conuenit per se huic homini, de cuius ratione esset, si diffiniretur, quòd esset ex hac aia, & ex hoc corpore: sicut de ratione hominis communis est, ꝙ sit ex anima & corpore. Accidunt ētcompositis ex materia & forma, ꝑter ratioñe speciei, multa alia q̃ non sunt determinatiua essentialiu principiorum. Substantijs verò immaterialib. creatis accidunt qdem aliqua pręter ratioñe speciei, q̃ non sunt determinatiua essentialiũ principiorũ, vt dictum est: non tñ accidunt eis aliqua q̃ sunt determinatiua essentiæ speciei: quia ipsa natura speciei non indiuiduatur ꝑ materiam: sed per seipsam, ex hoc ꝙ talis forma non est nata recipi in aliqua materia: vnde per seipsam non est multiplicabilis, neque pdicabilis de pluribus: sed quia non est suum esse, accidit ei aliquid ꝑter rationem speciei, scilicet ipsum esse, & alia quędam q̃ attribuuntur supposito & non naturæ, propter quod suppositum in eis nõ est omnino idem cum natura.

q.3. ar.2. ad 3. & 4. ar.1. 3. q.5. art. 4. ad

Ad Secundum dicendum, ꝙ non omne qđ accidit alicui pręter rationem speciei est determinatiuum essentię ipsius: vt oporteat illud poni in ratione eius, sicut dictum est: & ideò licet ipsum esse non sit de ratione suppositi: quia tamen pertinet ad suppositum, & non est de ratione naturę, manifestum est, quòd suppositum & natura non sunt omnino idem in quibuscunque res non est suum esse.

Ad illud verò ꝙ in contrarium obijcitur dicendum ꝙ natura dicitur constituere suppositum, ēt in compositis ex materia & forma; non quia natura sit vna res, & suppositum alia res. Hoc.n. est secundum opinionem dicentium, ꝙ natura speciei sit forma tantum, quę constituit suppositum: sicut totum: sed quia secundum modum significandi natura significatur, vt pars, ratione supradicta, suppositum verò vt totum; natura significatur, vt constituens, & suppositũ ut constitutũ.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

7 *Vtrum tempus mouens creaturarum spiritualem, & mensurans temporalem sit idem.*

.27. q.3. ad.2. ar. 1.

DEinde q̃situm est de tempore, per ꝙ Deus mouet creaturam spiritualem secundum Augus. vtrum sit idem cum tempore qđ mensurat motus corporalium rerum. Et videtur ꝙ sic, quia neque August. diuersitatem hanc temporum assignat, neque aliquis Philosophus. Vanum ergo videtur hanc diuersitatem temporis assignare.

10. 5. ad opus c.4. lo.

2 Præterea, Omne ꝙ est inquantum est, unum est. Si ergo non sit vnum tempus, sed diuersa, nõ erit ens: quod est inconueniens: Oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

Sed contra. Tempus quo mensurantur corporales motus, est numerus motus primi cœli: secundum Philosophum in 4. Phy sic. (T.c.98.) Sed tempus per quod mouentur Angeli, non habet aliquem ordinem ad motum: ergo illud tempus est aliud à tempore corporalium rerum.

Prætereà. Perpetuo & corruptibili nihil est commune, nisi solũ nomen: vt dicitur in 10. Meta. (T.c. 26.) sed Angeli sunt perpetui: corpora autem sunt corruptibilia: non ergo idem tempus est vtrumque.

Respon. dicendum, ꝙ sicut August. dicit in 11. de Ciuitate Dei, Tempora non fuissent, nisi creatura fieret: q̃ aliquid aliqua motione mutaret: cuius mutationis cũ aliquid atq; aliud, q̃ simul esse non possunt, cedit atq; succedit: sequit̃ tempus: ex quo accipit̃, qđ ēt philosophus dicit in 4. Phy sic. (T.c.97.) quòd oportet loqui de tempore sm rationem motus: nam tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Omnes ergo motus qui possunt mensurari vna mensura, habent vnũ tempus. Si qui verò motus sunt qui non possunt vna mensura mensurari, necesse est quòd eorum sit diuersum tempus. Cum autem mensura sit homogenea mensuratæ, vt dicitur in 10. Metaphy. manifestum est, quòd omnia quæ sunt unius generis, possunt habere vnam mesuram communẽ, non aũt quę sunt generum diuersorũ. Omnes aũt motus continui conueniunt in uno genere, inquantum sunt commensurabiles, & ideò possunt habere vnam mensuram communem: mensurant̃ n. omnes simplicissimo modo sui generis, s. velocissimo motu primi cœli. vnde omnium motuum continuorum, potest esse vnum tempus commune: qđ quidem tempus licet uideatur esse secudũ genus de numero discretorum, quia est numerus harum rerum continuarum, scilicet motuum, fit & ipsum continuum, sicut decem simpliciter dictum, est aliquid discretum, Sed decem vlnę panni, est aliquid continuum: discretorum aũt & continuorum non potest esse una mensura communis, cum sint diuersorum generum, inquantum sunt mensurabilia: & ideò necesse est, si sint aliqui motus non continui, ꝙ tempus eorum aliud sit à motu quo mensurantur motus continui: manifestum est aũt, quòd motus spiritualium creaturarum, de quibus Augustinus loquitur, dicens creaturam spiritualem moueri per tempus, & non per locum, non sunt motus continui, sed uicissitudines quędam discretę. Dicit.n. quòd per tempus mouetur animus, vel reminiscendo quod ob[illegible]s erat, uel discendo qđ nesciebat, uel volendo qđ nolebat: vnde manifestum est, ꝙ cum tempus non habeat continuitatem, nisi ex motu, ꝙ tale tempus non est continuũ, & quod est aliud à tempore corporalium rerum.

Aug.

art. 5. ad 1. 187. 1.p.q.53. a.1.p.q. 53.ar.3. o & me. q.16.ar. 4.6.ꝑ 2. d.2.q.1. ar.1. ad q.

Ad Primum ergo dicendum, quòd August. ex ipsa differentia motuum, dat intelligere differentia temporum corporalium.

Ad 2m dicendum, ꝙ eo modo aliquid est vnum, quo est & dicitur esse: quod.n. dicitur esse sm speciem, est vnum specie, non autem vnum numero: vnde non sequitur si sint plures homines, quòd non sit homo: & similiter non sequitur si sint plura tempora, quòd non sit tempus.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæsitum de homine.

Et Primò quantum ad uirtutes.

Secondò quantum ad peccata.

Tertiò quantum ad pœnas. Circa uirtutes autem fuit quæsitum & quantum ad res diuinas & quantum ad res humanas.

Quantùm ad res diuinas quæsita sunt tria.

Primò circa fidẽ, vtrum aliquis teneretur credere Christo uisibilia miracula non facienti.

Secundò circa fidei sacramentum, vtrùm paruuli Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus.

Tertiò circa decimas, quæ debentur ministris sacramentorum: vtrum aliquis propter consuetudinem possit excusari, ne decimas soluat.

ARTICVLVS VI. 28

Vtrùm homines credere debuissent Christo non facienti visibilia miracula.

AD Tertium sic proceditur. Videtur ꝙ Christo non facienti uisibilia miracula, homines ar.28.3.p.

credere

q.43.ar. credere non tenerentur. Quicunque enim non
3.4. & facit hoc ad quod tenetur peccat. Sed si hoĩes nõ
opus.60 crederent Christo miracula non facienti, non pec
ar. 12. carent. Dicit. n. ipse Io. 15. Si. n. opera non fecis-
de eius sem in eis, quæ nullus alius fecit, peccatum non
miracu- haberent: & loquitur de peccato infidelitatis sm
lis. Aug. ergo Christo si non fecisset miracula, homines credere non tenerentur.

2 Præterea, Nullus potest mutare legem, nisi legislator, vel eo superior. Sed Christus prædicabat quædam quæ videbantur pertinere ad veteris legis abolitionem: sicut q cibi non coinquinant hominem, & q licet in sabbato operari. Si ergo non probasset se esse legislatorem non fuisset ei credendum. Sed hoc fieri non potuisset nisi per miracula, cum legislatorem multa miracula præcesserint: ergo Christo non fuisset credendum nisi miracula fecisset.

Sed contra. Magis obligantur homines ad credendum primæ veritati, q̃ ad credendum visibilibus signis. Sed licet Christus miracula non fecisset: ipse tamen verus Deus existens, prima veritas erat: ergo etiam si miracula non fecisset, adhuc erat ei credendum.

Præterea, Gratia vnionis est maior quàm gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracu-
Mat. la non sufficiẽter probant gratiam gratuitum facientem: quia vt habetur Matth. 7. his qui Christo in iudicio dicent; Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus: respondebitur: Non noui vos: ergo multo minus miracula sufficiunt ad probandum gratiam vnionis. Si ergo sine miraculis Christo homines credere non tenerentur, neque etiã miraculis factis tenebantur credere dicenti se
22. q. 5. Deum: quod patet esse falsum.
ar. 5. 1. Respondeo dicendum, q nullus tenetur ad hoc
c. & 4. quod est supra vires suas, nisi per hunc modum
dist. 10. quo sit sibi possibile: credere autem est super po-
ar. 4. q. 4 tentiam hominis naturalem: vnde ex dono Dei
c. & di. prouenit, secundum illud Apo. ad Ephe. 2. Gratia
56. q. 3. saluati estis per fidem: & hoc non ex nobis: Dei
ar. 7. 3. enim donum est, & ad Philip. 1. dicit: Vobis datũ
2. 6. est non solum, vt in ipsum credatis, sed vt pro ipso patiamini. Homo ergo tenetur credere secundum hoc, q adiuuatur à Deo ad credendum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tri-
Ioannes pliciter. Primò quidem per interiorem vocationem de qua dr Io. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me: & ad Ro. 8. Quos prædestinauit, hos & vocauit. Secundò per doctrinam, & prędicationem exteriorem: secundum illud Apostoli ad Rom. 10. Fides ex auditu: auditus aũt per verbum Christi. Tertiò per exteriora miracula, vnde dicit 1. Cor. 14. q signa data sunt infidelibus, vt s. per ea prouocentur ad fidem. Si aũt Christus visibilia miracula non fecisset, adhuc remanebant
10. 15. alij modi attrahendi ad fidẽ: quibus homines ac-
lect. 5. quiescere tenerentur. Tenebantur. n. homines
idem di credere auctori legis, & prophetarum. Teneban-
cit. tur ẽt interiori vocationi nõ resistere: sicut Isaias
Isai. de se dicit; Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij. Isaiæ. 50. sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos semper Spirituisancto restitistis.

Ad Primum ergo dicendum, q inter illa opera quæ Christus in hominibus fecit, annumerari ẽt debet vocatio interior, qua quosdam attraxit: sicut Greg. dicit in quadam homelia, q Christus p misericordiam Magdalenam traxit interius, qui etiam per clementiam suscepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina: cum etiam ipse dicat; Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.

Ad Secundum dicendum, q Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per auctoritatem scripturæ, & per interiorem instinctum.

Ad Tertium dicendum, q interior instinctus quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus, pertinet ad virtutem primæ veritatis, quæ interius hoiem illuminat, & docet.

Ad Quartum dicẽdum, q miracula visibilia sũt
virtute diuina ad confirmationem virtutis fidei: Mat.
vnde dr Marci. vlt. de Apo. q prædicauerunt vbiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Non autem fiunt miracula semper ad demonstrandum gratiam eius per quẽ miracula fiunt: & ideo potest contingere, q aliqs gratiam gratum facientem non habens miracula faciat: sed hoc contingere non potest, q aliquis
falsam doctrinam annuncians, vera miracula fa- 1. p. q. 110.
ciat, quæ nisi virtute diuina fieri non possunt. Sic a. 4. & 8.
enim Deus esset falsitatis testis, qđ est impossibile. 22. q.
Cum ergo Christus se Filium Dei diceret, & ęqua- 178. a.
lem Deo, hanc eius doctrinam comprobabant mi- 3. d. 15.
racula quæ faciebat, & ideo ostendebatur Chri- q. 1. a. 1.
stus per miracula quę faciebat, esse Deus. Petrus a. Petri
autem licèt eadem, vel maiora miracula faceret, miracula.
non probabatur esse Deus: sed per ea etiam probabatur, q Christus esset Deus: quia Petrus non
prædicabat seipsum, sed Iesum Christũ esse Deũ. 29

ARTICVLVS VII.

Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus.

AD Secundum sic procedebatur. Vr, q pueri ar. 59.
Iudæorum sint baptizandi inuitis parẽtibus. 22. q. 19
Maius enim est vinculum matrimoniale q̃ ius pa- ar. 12. co
ternę potestatis, quia paterna potestas potest per 3. q. 1. 6.
hominem solui, cùm filiusfamilias emancipatur: ar. 10. co.
vinculum autem matrimoniale non potest solui 8. ar. 49
per hominem, secundum illud Mat. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed pp infidelitatẽ
solùitur vinculum matrimoniale. Dicit. n. Apo. 1. Paulus.
ad Cor. 7. q si infidelis discedit, discedat: non enĩ seruituti est subiectus frater, aut soror in huiusmodi. & Canon di. quòd si coniunx infidelis non vult cohabitare sine contumelia creatoris, quòd alter coniugum nõ debet ei cohabitare: ergo multo magis pp infidelitatem tollitur ius paternę potestatis: sic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ potestatis in suos filios. Possunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

2 Pręterea, Magis debet homini subueniri contra periculum mortis æternę, q̃ contra periculũ mortis temporalis. Sed si aliquis videret hominẽ in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo pueri Iudæorum, & aliorum Infidelium sint in periculo mortis æternę, si parentibus relinquantur qui eos in sua infidelitate informant, videtur quòd sint eis auferendi, & baptizandi, & in fide instruendi.

3 Præterea, Filij seruorum sunt serui, & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui regum, & principũ: ergo & filij eorum. Reges ergo & principes habent potestatem de filijs Iudæorum facere, quod voluerint. Nulla ergo esset iniuria, si baptizarentur inuitis parentibus.

4 Præterea, Quilibet homo magis est Dei à quo habet animam, q̃ patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum, si pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

5 Pręterea, Baptismus est efficacior ad salutẽ, q̃ prædicatio: quia per baptismum statim tollitur peccati macula, & reatus pœnę, & aperitur ianua cœli. Sed si periculum sequatur ex defectu prædicationis, imputatur ei qui non prædicauit, ut habetur Eze. 3. & 33. De eo qui videt gladium venientem, & non insonuerit tuba: ergo multò magis si pueri Iudæorum damnentur pp defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare, & non baptizauerunt.

Sed contra. Nemini facienda est iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, si eorum filij baptizarentur

eis inuitis, quia amitterent ius paternæ potestatis
in filios iam fideles: ergo eis inuitis non sunt
baptizandi.

Respondeo dicendum, q; maximã authoritatẽ
hẽt ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in om-
nibus æmulanda: quia & ipsa doctrina catholi-
corum doctorum ab ecclesia authoritatẽ habet:
vnde magis est standũ consuetudini ecclesiæ, vel
authoritati Aug. vel Hie. vel cuiuscunq; doctoris.
22.q.10 Hoc aũt ecclesiæ vsus nunquã habuit, q; Iudæo-
ar.12. c rum filij inuitis parentibus baptizarentur, quis
fuerint retroactis temporibus multi catholici prin
cipes potentissimi: vt Constantinus, Theodosius,
& alij plures quib. familiares fuerunt sanctissimi
Epi: vt Syluester Cõstantino, & Ambrosius Teo-
dosio, quæ nullo mõ prætermisissent ab eis impe-
trare, si hoc esset consonum rõni: & ideo pericu-
losum vr hanc assertionem de nouo inducere, vt
præter consuetudinem in Ecclesia hactenus ob-
seruatam Iudæorum filij inuitis parentib. bapti-
zentur. Et huius rõ est duplex, vna quidem pro-
pter periculum fidei. Si.n. pueri nondum vsum
rationis habentes baptismum susciperent, post-
modum cum ad perfectam ætatem peruenirent,
de facili possent à parentib. induci, ut relinque-
rent quod ignorantes susceperunt, quod verte-
ret in fidei detrimentum. Alia verò rõ est, quia
repugnat iustitiæ naturali. Filius.n. naturaliter
est aliquid patris: & primò quidem à parente nõ
distinguitur sm corpus, quandiu in matris vtero
continetur. Postmodum uerò postquam ex vtero
egreditur, antequam usum liberi arbitrij habeat,
continetur sub parentum cura, sicut sub quodã
spirituali utero, quandiu.n. vsum rationis non ha
het puer non differt quantum ad ea quæ agit ab
animali irrationali. vñ sicut bos vel equus iure gentiũ
vel ciuili est possessoris vt vtatur eo cum uolue-
rit, sicut ppio instrumento, ita de iure naturali
est q; filius antequã habeat vsum rationis sit sub
cura patris: vnde contra iustitiam naturalem es-
set, si puer antequã haberet vsum liberi arbitrij
à cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid
ordinetur inuitis parentib. Postquam aũt inci-
pit habere vsum liberi arbitrij, iam incipit esse
suus: & potest quantum ad ea quæ sunt iuris di-
uini vel naturalis sibi ipsi pruidere. & tunc est indu
cẽdus ad fidẽ non coactione, sed psuasione: &
põt et inuitis parentibus cõsentire fidei, & bap-
ar. 125. tizari: non aũt anteq̃ habeat vsum rationis. vnde
ad 1. de pueris antiquorum Patrũ dicitur, quòd salua
3. p. q. bantur in fide parentum: per quod datur intel-
68. ar. 4 ligi, q; ad parentes pertinet prouidere filijs de
ad 2. sua salute, pcipuè anteq̃ habeant vsum rationis.

Ad Primum ergo dicendum q; in vinculo ma-
trimoniali vterq; coniugum habet vsum liberi ar-
3. p. q. bitrij, & vterq; pt inuito altero fidei assẽtire: sed
68.a.10 hoc nõ habet locũ in puero anteq̃ habeat vsũ ra
ad 2. tionis: sed postquam habet vsum rationis, tunc
tenet similitudo si conuerti uoluerit.

Ad Sm̃ dicendum, q; à temporali nõ est aliquis
eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta si
aliquis à suo iudice condẽnetur ad mortẽ, nullus de
22.q.59 bet eum violẽter eripere: vnde nec aliquis debet
ar.4. ad irrũpere ordinem iuris naturalis, quo filius est sub
3. cura patris, vt eũ liberet à pículo mortis æternæ.

Ad Tertium dicendũ, q; Iudæi sunt serui prin-
cipum seruitute ciuili, quæ non excludit ordi-
nem iuris naturalis vel diuini.

Ad Quartum dicendum, quòd homo ordinatur
ad Deum per rationem, per quam Deum cogno-
scere potest: vnde puer antequàm vsum rationis
habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per
rationem parentum, quorum curæ naturaliter
subiacet, & secundum eorum dispositionem sunt
circa ipsum diuina agenda.

Ad Quintum dicendum, quòd periculum, quod
sequitur ex prædicatione omissa, nulli imminet
nisi ei cui est omnium prædicationis officium.
vnde in Ezech. præmittit; Speculatorem dedit 30
te filijs Israel: prouidere aũt pueris infidelium 22 q.89
de sacramentis salutis, pertinet ad parentes eo- ar.1. &
rum: vnde eis imminet periculum propter sub- ar.131.
tractionem sacramentorum, si eorum paruuli de- istius
trimentum patiantur. lib.

ARTICVLVS VIII. 30

Vtrum propter consuetudinem aliqui deobligentur à iure reddendi decimas.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q; pro-
pter consuetudinem aliqui deobligentur à
iure reddendi decimas. Magis.n. est accipere de-
cimas, q̃ non dare. Sed pp consuetudinem in ali-
quibus terris aliqui milites accipiunt decimas, &
hoc ab ecclesia toleratur: ergo multò magis pp
consuetudinem aliqui deobligantur vt decimas
non soluant, neque soluere teneantur.

Sed contra. Ius diuinum non abolet p dissuetu ar. 193.
dinem. Sed decimæ debentur de iure diuino: er- c.fin. &
go per dissuetudinem non aboletur ius reddendi 12.q.97
decimas. Tenentur ergo homines reddere de- ar. 3. o.
cimas contraria consuetudine non obstante. & 22.q.

Respondeo dicendum, q; ea q̃ sunt de iure po- 79.arti.
sitiuo, p dissuetudinem abolentur. Ea verò q̃ sunt 2. ad 2.
à iure naturali, vel de iure diuino, nulla dissuetu-
dine aboleri possunt. Nulla.n. dissuetudine fieri
põt, vt sit licitum furari vel mœchari. Est ergo
considerandum ad propositam q̃stionem, vtrum
dare decimas, sit de iure diuino vel de iure posi-
tiuo humano. Ius aũt diuinum in nouo & veteri
testamento continetur. Et quidem non apparet
in nouo testamento aliquod præceptum datum
de decimis soluendis: in doctri. dico Euangelica,
vel Apostolica. Quod.n. dicit Matthæi 23. de solu- Matth.
tione decimarum, hoc oportuit facere, & illa nõ
omittere, & quòd dicit Pharisæus Luc. 18. Deci- Lucæ.
mas do omnium quæ possideo, magis videtur ad
statum veteris testamenti pertinere quàm obser
uantiæ noui testamenti formam imponere. In
veteri autẽ testamento triplex genus præcepto-
rum erat: quædam enim erant præcepta moralia,
quædam iudicialia, quædam cæremonialia. Præ-
cepta moralia sunt quæ sunt indita naturali ra-
tioni ad quæ homines omni tempore obligantur,
vt Honora patrẽ & matrẽ, Non mœchaberis, Nõ
furtum facies, & similia. Præcepta autem iudi-
cialia sunt per quæ iudicia exercebantur, puta
si quis furaretur vnam ouem, redderet quatuor:
& huiusmodi præcepta non sunt indita rationi
naturali, non enim ratio naturalis habet, quòd
ille qui furatur ouẽ, magis reddat quatuor quàm
tres vel vnam. Sed tamen per huiusmodi præce-
pta determinatur morale præceptũ: habet enim
ratio naturalis quòd ille qui furatur debeat pu-
niri: sed quòd tali pœna puniatur, hoc deter-
minatur per præceptum iudiciale. Præcepta 17
autem cæremonialia veteris legis, sunt quæ per- 12.q.99
tinent ad obseruantiam diuini cultus: & sunt or- a.30.&
dinata ad figurandũ aliquod futurũ, sicut immo- 4.5.c.&
latio agni Paschalis figurabat occisionem Christi. 22. q.
Est ergo considerandum, vtrum præceptum de 121. ar.
decimis persoluendis, sit morale, vel iudiciale, 2. ad 2.
vel cæremoniale. Si enim morale est, ad hoc om-
nes tenentur & omni tempore: nulla obstante
contraria consuetudine: sed hoc non videtur:
quia ratio naturalis non dictat magis, quòd
homo ministris Dei det decimam, quàm vn-
decimam, vel nonam partẽ fructuum. Si autem
sit præceptum iudiciale, non tenentur ad de-
cimas dandas, sicut non tenentur omnes ad iu-
dicandum secundum in lege ueteri conscripta:
quia illa iudicialia præcepta sunt specialiter illi
populo data consideratis conditionibus eius, non
enim eadem omnibus expediunt. Si autem sit
præceptum cæremoniale, non solum non obliga-

ret,sed & obseruatũ induceret in peccatum:peccaret.n.siquis agnum Paschalem immolaret:quia post aduentum Veritatis,cessauerunt figuræ.

Dinersitas præceptorum. Dicendum est ergo,sicut antiqui magistri dixerunt, q̃ quędam præcepta legis sunt purè moralia, vt Non occides, Nõ furtũ facies: quędam aũt purè sunt cæremonialia, vt immolatio Paschalis agni & circũcisio:quędam aũt sunt media.i.sm̃ aliquid moralia,& secundùm aliquid cæremonialia, sicut præceptum de obseruatione sabbati est morale quantum ad hoc q̃ aliquod tempus quieti deputetur ad uacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet:sed q̃ dies septima sit deputata,hoc est ex determinatione Dei ꝑ aliq̃ signrã,vñ hoc est cæremoniale.Sic ergo præceptum de decimis persoluendis, est quidem secundum aliquid morale;vt scilicet qui pro toto populo diuino obsequio uacant,stipendijs populi sustententur: sicut & qui in alijs officiis reipublicę seruiunt, à populo sustentãtur: & secundum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo testamento, Di-

B.Paul. cit.n.dominus Mat.10 Dignus est operarius cibo suo: & Apostolus dicit.1.ad Cor.9. Dominus ordinauit, vt qui euangeliũ enunciant,,de euangelio uiuant: & qui altari deseruiunt,de altari uiuant. Sed quantum ad determinatum numerum decimę, non est de iure naturali, neque est præceptum morale;sed est cæremoniale, inquantum re-

22.q.8. fertur ad figurandum aliquid circa Christum:vel
ar.1.o. etiam est iudiciale secundum conuenientiam ad
& 3.p. illum populum, in quo quia erat multitudo mi-
q.31.ar. nistrorum,tali taxatione opus erat ad ministro-
3.c. & rum Dei sustentationem. Sic ergo hoc cõe quod
q.65.ar. est prouidere ministris Dei in necessarijs vitę,
7.ad 1. est de iure diuino, quasi morale præceptum &
a.131.o de iure naturali existens.Ad quemlibet aũt principem qui põt leges condere, pertinet ius naturale cõe per ius positiuum determinare. nihil.n. est aliud ius positiuũ,q̃ determinatio iuris naturalis:sicut ius est naturale hẽt, q̃ malefactor puniatꝰ; sed q̃ tali pœna puniatꝰ, hoc determinatur
22.q.95 per ius positiuum. Quia ergo Ecclesia habet po-
ar.2.o. testatem condendi legem in his quæ pertinent
& 3.4. ad cultum Dei:potuit per Ecclesię statuti taxari
c.22 q. quantitas eorum quæ sunt danda ministris Dei à
85.ar.1. populo: & ut esset quędam consonantia noui &
ad 4.q. ueteris testamenti,statuit Ecclesia,ut taxatio ue-
36.ar.1 teris testamenti seruaretur etiam in nouo. Vñ
ad 2.ad oẽs tenentur ad decimas,velint,nolint: posset au-
3. tem Ecclesia statuere,si causa subesset, vel in maiori uel in minori numero; puta quòd daretur octaua uel duodecima, sicut & q̃ detur decima.
22.q.87 Patet ergo q̃ nulla consuetudo contraria soluit
ar.1.c hoiem ab obligatione reddendi decimas, qa hæc obligatio fundatur supra ius diuinum, & supra ius naturale: unde seu per tenentur hoies reddere decimas,si Ecclesia exigat,ẽt contraria cõsuetudine non obstante: & in terris in quibus est cõsuetudo,quòd decimę soluantur: ipsa consuetudo quasi expostulat decimas; unde peccaret qui non redderet:sed in terris in quibus non est consuetudo cõis,q̃ decimę dentur. & ecclesia nõ petit,videtur Ecclesia remittere dum dissimulat; & ideo hoies in terris illis non peccant decimas nõ dando. Durum.n.esset dicere, q̃ omnes homines
22.q.45 Italię & Orientalium partium damnarentur,qui
ar.8.ad decimas non soluunt.Et huiusmodi argumentum
q.4.131 possumus ab Apostolo accipere,cũ cũ deberen-
& 22.q. tur necessaria uictus ab his quibus prædicabat,
87.a.1. tñ non accipiebat, nec tñ peccabãt qui ei non da-
ad 5 bant.alioquin malè cum eis egisset,non accipiendo:præsertim cum ipse dicat Act. 20. Non enim subterfugi quominus annunciarem vobis omne consilium Dei: & ideo Apostolus non exigebat, quod sibi debebatur, ne daretur aliquod offendiculum Euangelio,ut ipse ibi dicit.vnde non bene facerent rectores ecclesiarum, si in terris illis decimas exigerent,in quibus non est consuetudo dari:si probabiliter crederent, quòd ex hoc scandalum nasceretur.

Ad illud ergo qđ in contrarium obijcitur,dicẽdum q̃ milites qui accipiunt decimas in aliquib. terris, non habent ius accipiendi decimas hoc. ius est spirituale debitum ministris Dei,vnde non cadit in laicam personã: sed res illę tẽpales,quæ à iure exiguntur,ex concessione Ecclesię datæ sunt
aliquibus militibus propter aliqua seruitia, quę 22.q.
fecerunt Ecclesię; sicut & Ecclesia põt remittere a.8.ad
ipsos fructus,q̃ debent ꝑ decima:non tñ remittit 2. ad
ius exigendi decimam,nec tollit debitũ reddendi.

QVAESTIO V.

DEinde quæsitum est de his quę perti- 21.q.8
nent ad virtutes, circa res humanas. ar.
Et circa hoc quæsita sunt duo. ad 3.
Primò, Vtrum filius teneatur obedire ad 3.
parentib. carnalibus in indifferentibus. d.25
Secundò,Vtrum venditor teneatur dicere emptori vitium rei uenditæ. q.3.ar.
4.

ARTICVLVS IX. 31

Vtrùm filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.

AD Primum sic proceditur. Videtur q̃ filius teneatur obedire parentibus quantum ad omnia. Dicitur enim Deute.21. Si genuerit homo filium contumacem,& proteruum, qui non audiat patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeret,nisi grauiter peccaret non obediendo:ergo filij tenent obedire parentibus carnalibus ꝑ oĩa.

2 Præterea,Apostolus dicit ad Colo.3.Filij obe- 22.
dite parentibus per omnia. q.4.
3 Præterea,Præcepta moralia affirmatiua qui- 5.o.
uis non ad semper obligent, tamen nunquam contrarium facere licet.Sed præceptum morale affirmatiuum,est de honoratione parentum:ergo non licet irreuerentem esse parenti: quod esset si eius mandato non obediretur: tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

Sed contra,Non minus obediendum est patrib. spiritualib. quàm carnalib. sed magis, vt habetur per Apostolũ ad Heb.12.Sed patrib. spiritualib. non tenentur subditi obedire in indifferentib. Religiosi.n.qui obedientiam profitentur,non tenentur obedire suis prælatis, nisi in his quę sunt sm̃ regulam. vt Ber.dicit in libro de dispensatione & pręcepto: ergo nec parentibus carnalibus filij tenentur in indifferentibus obedire.

Respondeo dicendum,q̃ cum obedientia prælato debeatur,ad illa se extendit debitum obediẽtiæ,ad quę se extendit ius prælationis:Habet aũt
pater carnalis ius prælationis in filiũ.Primò qui- Ber.
dem quantùm ad domesticam conuersationem. Sic.n.est paterfamilias in domo, sicut rex in regno:vnde sicuti subditi regis tenentur obedire re-
gi in his q̃ pertinent ad gubernationem regni:ita & 56
etiam filij & alij domestici tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinẽt ad dispensationẽ domus. Secundò quantum ad morum disciplinã:
vnde Apostolus dicit ad Heb.12.Patres quidem 22.
carnis nostrę habuimus eruditores,& obtempera 104.
bamus eis:debet enim pater filio non solum edu- 6.o.
cationem:sed etiam disciplinam: vt Philosophus 2.d.
dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri q.2.ar.
carnali,& non alijs. 2.
Ad Primum ergo dicendum, quòd loquitur ibi Paulus
Moyses de imperio paterno, quod pertinet ad disciplinam morum:vnde ibidem dicitur;Monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ,atque conuiuijs.

Ad

Ad Secundum dicendum, q Apostolus dicit obediendum esse parentibus per omnia, ad quæ se ius prælationis extendit.

Ad Tertium dicendum, quòd non exhibet irreuerentiam præcipienti, si non obedit ei his in quibus obedire non tenetur.

32

ARTICVLVS X.

Vtrùm venditor teneatur dicere vitium rei venditæ emptori.

CIrca Secundum sic proceditur. Videt q venditor non teneatur dicere vitium rei venditæ emptori: quia secundùm leges ciuiles, venditor & emptor se inuicem decipere possunt: nulla aut posset fieri deceptio, si venditor rei venditæ vitiu emptori dicere teneretur: ergo non tenetur.

2 Sed dicebat q leges non loquuntur sm forum conscientiæ, sed quod nunc loquimur est secundû forum contentiosum. Sed contra secundum Philosophum in secundo Ethi. Intentio legislatoris est ciues facere bonos: quod ergo licet secundû leges, non est contrarium virtuti; & ita etiam nõ contrarium conscientiæ.

Sed Contra est, quia secundùm leges ciuiles si aliquis uendat animal morbidum tenetur de vitio: ergo tenetur dicere uitium emptori.

2 Præterea, Tullius dicit in lib. de Officijs, q ad officium boni viri pertinet, vt dicat emptori illud pro quo res minus uenderetur: huiusmodi autem est uitium rei venditæ: ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

Respondeo dicendû, q aliquid pertinet ad bonum uirum, ad quod tamen homines non tenent: sicut ad bonum uirum pertinet, q liberaliter amico sua bona largiatur, quamuis ad hoc nõ teneat. Sed aliquid pertinet ad bonum virum, ad quod tenetur, scilicet q reddat alicui quod iustum est: nam actus iustitiæ est ut reddatur alicui, quod ei debetur. Et ideò vnusquisque venditor ad hoc tenetur, ut iustam venditionem faciat, non aût ut faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de pretio iusto. Iustitia aût æqualitas quædam est, vt dicitur in 5. Ethicor. est ergo iusta uêditio quãdo pretium acceptum ab habente æquatur rei vêditæ; iniusta aût si nõ æquetur sed plus accipiat. Si ergo uitium rei venditæ faciat rem minus valere, q pretium impositum à venditore, iniusta erit venditio, vnde peccat occultãs vitium. Si aût non faciat rem minus valere quã pretium impositum, quia fortè venditor minus pretiû imponit ppter uitium: tunc nõ peccat tacens uitium: quia uenditio non est iniusta: & fortè esset sibi damnosum, si vitium diceret, quia emptor vellet habere rem etiam pro minori pretio q valeret. Liberaliter tñ faceret, si damnosum pprium contineret, vt satis faceret volútati alterius: licèt ad hoc nõ teneat.

Ad Primum ergo dicendum, q per illud dictû legis, non habetur quòd licitum sit simpliciter venditori decipere emptorem, & econuerso: sed dicitur aliquid esse licitum secundum legem, quòd per legem non punitur, sicut secundùm legem ueterem licebat libellus repudij.

Ad Secundum dicendum, quòd præcepta legis sunt ductiua ad perfectam virtutem: tamen actus perfectæ uirtutis non cadit sub præcepto legis humanæ: sed prohibet quædam grauiora, vt gradatim homines retracti a malis per seipsos ad uirtutem exerceantur: permittit autem quædã minora peccata eis pœnam non infligens, quia sine his non facilè inuenitur hominum multitudo: & de talibus est deceptio, quæ est inter vendentes & ementes: quia plurimi sunt qui uolunt vili emere, & carè védere, vt August. dicit in lib. de Trin.

Ad illud verò, quod primò in contrarium obijcitur, dicendum quòd illud intelligendum est, quando morbus pecoris facit pecus minus valere quàm uendatur.

Ad Secundum dicendum, q ea rõne Tullius dicit q uir bonus non tacet uitium rei venditæ, quia ad uirum bonum non pertinet decipere aliquem: deceptio aût non est si id q tacet de re vendita, nõ facit ré minus valere q pretiû, qd pro ea accipit.

QVAESTIO VI.

DEinde quæsitum est de peccatis.

Et circa hoc quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum peccatum sit appetere prælationem.

Secundò, Vtrùm peccatum sit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTICVLVS XI. 33

Vtrum appetere prælationem sit peccatum.

AD Primum sic proceditur. Videtur q peccatum sit appetere prælationem. Non n. videt, q possit appeti sine peccato, id quod non fuit in statu naturæ integræ, sed solum in statu naturæ corruptæ. Sed prælatio nõ fuit in statu naturæ integræ: sed incepit esse post peccatum, quando dictum est mulieri: Sub uiri potestate eris: ergo peccatum est prælationem appetere.

2 Præterea, Appetitus uidetur esse de his quæ pertinent ad statum futuræ gloriæ. Sed in futuro cessabit omnis prælatio, vt dicit quædam Gl. 1. ad Cor. 15. ergo peccatum est appetere prælationê.

Sed Contra est, q dr 1. ad Thi. 5. Qui bene præsunt præsbiteri, duplici honore digni habeãtur. Sed non est peccatum appetere illud, cui debetur honor, qui non debetur nisi uirtuti: ergo non est peccatum appetere prælationem.

Respondeo dicendum, q hanc quæstionem soluit Augu. 16. de ciui. Dei, ubi dicit q locus superior sine quo populus regi non põt, etsi administretur vt decet, tñ indecenter appetitur. Cuius rõ est quia qui appetit prælationem, aut est superbus aut iniustus. Iniustitia.n. est, q aliquis uelit sibi plus de honore accipere, aut de potestate, aut de alijs bonis, nisi sit maioribus dignus: vt dicitur in 5. Ethico. q aût aliquis æstimet se esse magis dignum prelatione omnibus illis, super quos prelationem accipit, superbiæ & presumptionis est: vnde patet, q quicunq; prelationem appetit, aut est iniustus, aut superbus: & ideo nullus suo appetitu debet ad plationem peruenire; sed solum Dei iudicio, sm illud Apostoli ad Hebr. 5. Nemo sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aarõ: potest tamen aliquis licitè appetere se esse dignum prælatione, uel opera boni prælati, pro quibus debetur honor.

Vnde patet responsio ad vltimum. Primæ verò duæ rõnes non rectè concludunt, quia êt ea q nõ fuerunt in statu innocentiæ, nec erunt in statu gloriæ, possunt licitè appeti, sicut subijci, pœnitere & alia huiusmodi, quamuis plâtio quantum ad aliqd, fuisset in statu innocentiæ. & futura sit in statu gloriæ, s. quantum ad superioritatem gradus, & quantùm ad gubernationem, vel regimen, non autem quantum ad coactam seruitutem. Ad vltimum.

ARTICVLVS XII. 34

Vtrum sit peccatum prædicatori habere oculum ad temporalia.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd peccatum sit predicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur.n. Lu. 12. Quærite primò regnum Dei. Glos. i. bona æterna, & hæc omnia adijciêtur uobis. Glo. etiam non quærentibus: ergo non licet predicatori habere oculum ad terrena.

Sed Contra est, quod dicitur 1. Cor. 9. Debet qui arat, in spe arare. Gl. stipendiorum temporalium: ergo licet predicatori, de quo ibi loquitur habere oculum ad terrena.

Respondeo dicendum, quòd habere oculum

ad terrena, contingit dupliciter. Vno modo sicut ad mercedem, vel premium, & sic predicatori non licet habere oculum ad terrena, quia sic faceret euangelium venale. Alio modo, sicut ad stipendia pro necessitate sustentationis vitę: & sic licet habere predicatori oculum ad terrena, vnde 1. ad Thim. 5. super illud. Qui bene presunt presbyteri, &c. dicit Glos. Aug. necessitatis est accipere, vnde viuitur; charitatis est prębere: nō tñ venale est euangelium pro his. Si enim sic uendunt magnā rem, vili vendūt: accipiant ergo sustētationē necessitatis, à populo; mercedem dispensationis à Domino.

4. 1. di. 25. q. 3. art. 2. q. 2. ad 4. & 5.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAEST. VII.

Deinde quęsitū fuit de penis peccatorū. Et primò de ipsis pœnis. Secundò de remissione penarum.

Circa primum quęsita sunt duo.

Primò, Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

Secundò, Vtrum duorum, qui eadem pœna sunt digni, vnus diutiùs moretur in purgatorio, quàm alius.

ARTICVLVS. XIII.

35 *Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.*

AD Primum sic proceditur. Videtur q anima à corpore separata, non possit pati ab igne corporeo: quia secundùm Philosophum, quod nō tangit, non agit: sed ignis corporeus non tangit animam separatā à corpore: cùm nō habeat terminos corporales; quę autem se tangunt, habent vltima simul: ergo anima separata non patitur ab igne corporeo.

ar. 61. & 4. di. 44. q. 3. art. 3. q. 3. 0. & aīa art. 21. 0.

2 Pręterea, Illa quę patiuntur adinuicem, inuicem conuerti possunt: sed anima non potest conuerti in ignem corporeum, nec econuerso: ergo anima non potest pati ab igne corporeo.

3 Pręterea. Ber. dicit quòd nihil ardet in inferno nisi propria voluntas: sed propria voluntas cum sit quoddam spirituale, non potest esse materia ignis corporalis: ergo anima à corpore separata, non potest ab igne corporeo pati.

Sed contra est, quod dicitur Isa. vltim. Ignis eorum non extinguetur.

Respondeo dicendum, quòd pati multipliciter dicitur. vno modo pati communiter idem est quod recipere: secundum q sentire, & intelligere est quoddam pati. & hoc modo anima coniuncta corpori patitur à rebus corporeis sentiendo & intelligēdo: sed an separata à corpore possit hoc modo à reb⁹ corporeis pati, alteri⁹ quęstionis est propter quosdam, qui dicunt q anima separata à corpore, & etiā Angelus potest accipere cognitionē a reb⁹ sensibilibus. sed si etiā hęc opinio esset vera, tamē pati sentiendo, & intelligendo, est perfici, non puniri: nisi forte per accidens, inquantum id quod sentitur, vel intelligitur, repugnat voluntati: sed ipsum sentire uel intelligere secundùm se consideratum, pęnale non est. Alio modo dicit pati propriè loquendo secundum contrarietatem agentis ad patiēs: prout scilicet pati dicimur, cū aliquid nobis aduenit, qđ est contrarium naturę uel uoluntati nostrę; & secūdùm hoc infirmitas, & tristitia passiones dicūtur. Et hęc quidē passio dupliciter esse potest. uno modo per receptionē formę contrarię, sicut aqua patitur ab igne inquantum calescit, & per consequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo, qa nec calefieri pōt, nec desiccari, nec secundùm formā aut qualitatem quācūque ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud, quod quocunque modo impediatur à suo proprio impetu uel inclinatione: sicut si dicimus lapidem descendentem pati, cum impeditur ne deorsum perueniat, & sicut dicimus hominem pati, cum detinetur, uel ligatur ne uadat quò uult. & ita per modum ligationis cuiusdam, anima patitur ab igne corporeo ut Aug. 21. de ciuit. Dei. Non enim hoc est contra naturam spiritus, corpori alligari, cum uideamus animā naturaliter alligari corpori ad uiuificandum ipsum. Dęmones etiam per necromantiam potestate superiorum dęmonum alligantur aliquibus imaginibus, uel aliquibus alijs rebus unde multò magis possunt spiritus alligari diuina uirtute igne corporeo, non ut dent uitam, sed ut accipiant penam. sicut August. dicit. Sed quia quod est minoris uirtutis, non potest sua uirtute ligare id quod est maioris uirtutis, inde est quòd nullum corpus potest ligare spiritum qui est maioris uirtutis, nisi aliqua superiori uirtute: & propter hoc dicitur, q ignis corporeus agit in animam separatam, non uirtute propria sed inquantum est instrumentum diuinę iustitię uindicantis.

1. p. q. 54. ar. 2. ad 2. q. 75. art. 2. c. & 12. q. 32. ar. 1. co. & q. 41. art. 1. c.

verit. q. 25. ar. 1 3. co. & verit. q8. 1. art. 2. ad secundum.

ar. 61. fin.

cōtra. c. 90. & aia. 21 e fin. opusc. 3 c. 164.

Ad Primum ergo dicendum, quòd ignis tangit animam, non quidē tactu mathematico, qui attenditur secundùm terminos quantitatiuos, sed magis contactu uirtutis non proprię, sed quam habet inquantum est instrumentum diuinę iustitię.

Ad Secundum dicendū, quòd ratio illa procedit de passione, quę est per susceptionem formę contrarię.

Ad Tertiū dicendum, q propria uoluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

in ordi. ne. 36. di. 21. 1. ar. 2. q 3. ad 2. & d. 4 q. 2. ar. 1 1. & 2. Opinio.

ARTICVLVS XIIII.

36 *Vtrum, ęquali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius possit liberari quàm alius.*

AD Secundum sic proceditur. Videtur q duorum qui sunt digni ęquali pęna, unus non possit citius à purgatorio liberari, quàm alius. Iudicium enim post mortem non est hominis, sed Dei, qui secundum ueritatē iudicat, ut dicitur ad Ro. 2. sed contra ueritatem iudicaret, si uni eorum qui sunt digni ęquali pœna, infligeretur grauior pœna sensus, quàm alteri. Dilatio autem glorię, est maior pęna, quàm acerbitas pęnę sensus, quia sicut dicit Chrys. super Mat. carere uisione diuina, est maior pœna, quàm quęlibet pęna sensibilis: ergo unus eorum qui digni sunt æquali pęna, non maiorem dilationem glorię patietur altero citiùs liberato.

2 Pręterea, Malum secūdū Augu. dicitur quia nocet: nocet autem q adimit bonum: dilatio autem glorię adimit maius bonum, scilicet bonum increatum: ergo maius malum: & sic idem quod prius.

Sed cōtra est, qđ Magister dicit, in quarto sen. di. 45. q ille pro quo fiunt plura suffragia, citiùs à pęnis purgatorij liberatur. Cōtingit autem, q pro uno eorum qui digni sunt ęquali pęna, fiunt plura suffragia quàm pro alio: ergo vnus citius liberabitur.

Pręt. In fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quędam habentes, quorum dilatio à gloria nō erit tā diuturna, sicut eorum qui modo cremabilia deferūt ad purgatoriū, qa breuis mora erit inter mortem & resurrectionem, ut Augu. dicit ergo pari ratione, & nunc eorum qui ęqualia cremabilia deferunt, unus potest minùs differri à gloria, quam alius: & sic erit citius liberatus a pœnis.

Respondeo dicendum, quòd ista quæstio fundatur supra uirtutē suffragiorum, utrum scilicet suffragia facta pro aliquo, ualeant illi solùm pro quo fiunt ad liberationem, uel ēt alijs. Circa qđ aliqui dixerunt quòd non magis ualent illi, quam alijs: imò forte magis ualent alijs, si sint melius dispositi ad recipiendum suffragiorum virtutem.

& ponunt

a. 167. & ponunt exemplum: ficut fi accendatur cereus in domo pro aliquo diuite qui fit cecus, illuminat omnes in domo existentes, & fortè alios magis illuminat fi haheant limpidiorem visum: & secundum hanc opinionem, duorū qui nb equales culpas in purgatorio detinentur, vnus nō pōt citiùs liberari q̃ alter. (Reprobatio opi.) Sed hanc opinionem non reputo veram. Cuius ratio est, quia suffragium vnius valet alteri pp duo. Vno modo, ꝓp vnitatem charitatis, quia oēs qui sunt in charitate, sunt quasi vnum corpus; & ita bonum vnius redundat in omnes: ficut manus deseruit toti corpori, & similiter quodlibet corporis membrum. & secundū hoc quodcunq; bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate existenti, secundum illud Psal. 11. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Alio modo, sm̄ q̧ ꝑ intentionem alicuius, actus eius transfertur in alterum: puta fi aliquis pro altero soluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac fi ille solueret ꝓ quo soluitur. Primo ergo modo valet opus bonū per modum meriti, cuius radix est charitas. Sed secundo modo, opus vnius valet alteri per modū satisfactionis, prout vnus pro altero satisfacere potest, fi hoc intendat: & talis valor attenditur in (Suffragia qualiter ad quid valeant.) suffragiis, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur à debito pœnę. Et ideo dicendum est, q̧ suffragia per istum modum non valent, nisi illis pro quibus fiunt: & sm̄ hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia, citius liberatur à pœna purgatorii, q̃ alij pro quibus non fiunt etiam si æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen est, q̧ suffragia pro vno facta omnibus valent, inquantum, s. omnes qui sunt gaudent ex charitate de 36 bonis, quæ ex charitate fiunt. & secundùm hoc verum est, q̧ illi pro quibus non fiunt, plus valēt suffragia, fi sint maioris charitatis.

Ad Primum ergo dicendum, q̧ peccato veniali, cum non habeat auersionem a Deo per se loquēdo, non debetur pœna carentiæ visionis diuinæ, nec simpliciter, nec ad tempus. Sed q̧ ad tps retardentur à visione diuina, hoc cōtingit per accidēs, quia s. quandiu digni sunt aliqua pœna, non possunt participare summam fœlicitatem, quæ in visione consistit. iustitia autem respicit pœnam per se debitam peccato, non autem eam quæ per accidens consequitur.

4.d. 45. q. 2. ar. 4.0. Per hoc patet responsio ad Secūdum: Tertium concedimus, & Quartum similiter. Illi tamen qui in fine mundi viui reperientur, parum habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præparatis: poterit etiam fieri, vt acerbitas pœnę modici temporis, recompenset diuturnitatem pœnę in aliis.

QVAESTIO VIII.

4.d. 47. q. 2. art 3. q. 2. ad 5. Deinde, quæsitum fuit de remissione peccatorum.

Et circa hoc quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum peccatum in Spiritum Sanctum sit irremissibile.

Secundò, Vtrum cruce signatus qui moritur antequàm iter arripiat transmarinum, plenam habeat peccatorum remissionem.

37 ARTICVLVS XV.

Vtrùm peccatum in Spiritum Sanctum sit irremissibile.

22.q 14. art.3.0. & q.118 art.5.ad 3.& malo. q. 3. ar.15 o. AD Primum sic procedebatur. Vr, q̧ peccatū in Spiritum Sanctū non sit irremissibile Vna est.n. dignitas, & maiestas Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Sed peccatum in Filium non est irremissibile. Dr.n. Matth. 12 Quicunque verbum contra Filiū hominis dixerit, remittitur ei: ergo peccatum in Spiritum Sanctū nō est irremissibile.

Sed contra est, quod ibidem dicitur. Qui dixerit contra Spiritum Sanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

Respondeo dicendum, q̧ de peccato in Spiritū Sanctum tripliciter aliqui sunt locuti. Doct.n. ante Aug. intellexerunt, peccatum in Spiritum Sanctum esse blasphemiam dictam contra Spiritum Sanctum, aut opera eius, vel etiam contra diuinitatem Dei Patris, aut Filii: quia et Pater, & Filius cōmuniter sumendo, Spiritussanctus est, q̄a Deus Spiritus est, vt dr̄ Ioan. 4. (22.q.14. art.1.0. & 2.d.43 ar.4.0.) Peccatum aūt in Filium hominis, intelligunt blasphemiam in Christum sm̄ humanam naturam. & vtroq; modo peccabat Iudæi in Christum: primo.n. modo contra eū peccabant, miracula, quæ per Spiritum Sanctum, & virtute suę diuinitatis faciebat principi dæmoniorum attribuendo. Secundo aūt modo contra eum peccabant dicendo, Ecce homo vorax, potator vini, & publicanorum amicus, vt dr̄ Matt. 11. (Mat.11.) Hanc ergo sm̄ blasphemiam dicit remissibilem: q̄a habebant aliquam excusationem ꝓp infirmitatem carnis, quam in Christo videbant: aliam verò blasphemiam dicit irremissibilem: quia nullā excusationem habebant, videntes manifesta indicia Spiritussancti, & diuinitatis: ꝓp hoc sm̄ Chrysost. (Chrys.) perseuerantibus nō fuit remissa hęc blasphemia, neq; in hoc sæculo, neq; in futuro: q̄a in hoc sæculo puniti sunt pro ea per Romanos, & in futuro cruciabuntur in inferno. Secundum Aug. verò Spiritui Sancto, qui est charitas Patris, & Filii attribuitur remissio peccatorum. Ille ergo cōtra (3.p.q.86. ar.1.ad 3.) Spiritum Sanctum peccat, vel blasphemat, vel verbum dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiam vsq; ad finem vitæ suæ, vt nō fiat ei remissio peccatorum. & tunc planum est, quòd hoc peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur, neque in hoc sæculo, neq; in futuro. Doctores (1.p q.34 a.7.8.c. & q.45. art.6 ad 2.22. q.14.ar.1. 3.c. 12. q.78.malo q.3.a.14. 1.p.q.69 art.2.c. art.4.0.) verò moderni dixerunt, q̧ quia Patri attribuitur potentia; Filio sapientia; Spirituisancto bonitas, peccatum ex infirmitate est peccatum in Patrem; peccatum ex ignorantia est peccatum in Filium; peccatum ex certa malitia est peccatum in Spiritumsanctum. Quia ergo ignorantia, vel infirmitas excusat peccatum, vel in toto, vel in parte: dicunt q̧ peccatū in Patrem, vel in Filiū, remittitur: quia vel totaliter culpa caret, vel culpa diminuitur: malitia verò non excusat peccatum, sed aggrauat. & ideo peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur, neque in toto, neque in parte: quia non habet in se aliquam rationem veniæ, per quam diminuatur culpa: & si aliquando remittatur, hoc magis est ex misericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quàm ex remissibilitate peccati.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI. 38

Vtrùm cruce signatus moriens ante susceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

AD Secundum sic proceditur. Vr. q̧ cruce signatus qui moritur anteq̃ iter arripiat, hēat plenam Indulgentiam peccatorum: ad hoc.n. q̧ indulgentia alicui valeat, requiritur q̧ sit verè pœnitens, & confessus, vt continetur in litera Papali. (Isa. 11. lo. 2. & 4.di.20. q.1.ar.3 q.3.ad 2 & a.107) Sed cruce signatus decedens ante iter assumptum, habet hęc omnia quæ requiruntur sm̄ formam literę ad percipiendam plenam indulgentiam peccatorum: ergo plenè percipit eam.

2 Præterea. Solus Deus remittit peccatum quantùm ad culpam. Cùm ergo Papa dat indulgentiam omnium peccatorum, hoc non est referendum ad culpam, sed ad vniuersitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem secundùm formam literæ Papalis, nullam pœnam patietur pro suis peccatis: & sic statim euolabit, plenam remissionem peccatorum consecutus.

Sed contra August. dicit in 15. de Trin. quòd non est idem abstrahere telum, & sanare vulnus.

Telum enim peccati abstrahitur per remissionem peccati: vulnus autem sanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactionis. Sed cruce signatus decedens ante iter arreptum, nullum laborem sustinuit ad reformationem imaginis: ergo nõdum est sanatũ vulnus. & sic non poterit ad gloriam statim peruenire antequàm pœnas purgatorias patiatur.

Præterea, Quilibet sacerdos utitur talibus uerbis, Ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce signatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius à quoquo sacerdote absolutus: quod est inconueniens.

ar.36.3 Respondeo dicendum, quòd ad euidentiam hu-
p.5.46. ius quæstionis, sicut supra dictum est, opus unius
ar.1.ad potest esse satisfactorium pro alio, ad quem per
3.4.d. intentionem facientis refertur. Christus autem
20.ar 3 pro ecclesia sua sanguinem suum fudit: & multa
q.1.0. alia fecit & sustinuit, quorum æstimatio est infi-
& opus. niti ualoris propter dignitatem personæ: vnde
7.c.6. dicitur Sapientiç 8. quod infinitus est in illa the-
c.5. saurus hominibus. Similiter etiam & omnes alij Sancti intentionem habuerunt in his quæ passi sunt, & fecerunt propter Deum, ut hoc esset ad utilitatem non solum sui, sed etiam totius ecclesiæ. Totus ergo iste thesaurus est in dispensatione eius qui præest generali ecclesiæ. Vnde Petro Dominus claues regni cœlorum commisit Matthæ.16. Quando ergo utilitas, uel necessitas ipsius ecclesiæ hoc exposcit, potest ille qui præest ecclesiæ de ista infinitate thesauri communicare alicui, qui per charitatem fit membrum ecclesiæ de prædicto thesauro quantùm sibi visum fuerit opportunum, vel vsque ad totalem remissionem pœnarum, uel usque ad aliquã certam quantitatem: ita scilicet quòd passio Christi, & aliorum Sanctorũ ei imputetur, ac si ipse passus esset, quãtum sufficeret ad remissionem sui peccati: sicut contingit cùm vnus pro alio satisfacit, vt dictum est: Ad hoc ergo quòd indulgentia alicui ualeat tria requiruntur. Primò causa pertinens ad honorem Dei, vel ad necessitatẽ aut utilitatem Ec-
ar.36.4 clesiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa
d.10 ar. enim potest principaliter, alij verò inquantũ po-
3.q.2.0. testatem ab eo accipiunt, vel ordinariam vel com
& ar.5. missam, seu delegatam. Tertiò requiritur, vt sit in
q.5.c. statu charitatis ille qui indulgentiam percipere
vult. Et hæc tria designantur in litera Papali. Nã
4.d.20. causa conueniens designatur in hoc q̃ permitti-
ar. 3.q. tur de subsidio terræ sanctæ. Auctoritas verò in
2.c. & hoc quòd fit mentio de auctoritate Apostolorũ
a.5.q. Petri, & Pauli, & ipsius Papæ. Charitas autem re-
1.c. cipientis in hoc q̃d dicitur, Omnibus verè pœnitentibus & confessis; nõ dicit & satisfacientibus: quia indulgentia non excusat à contritione & confessione: sed cedit in locum satisfactionis. Est ergo dicendũ in quæstione proposita: q̃ si sm formam Papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in subsidium terræ sanctæ, cruce signatus statim habet indulgentiam, & si decedat ante q̃ iter arripiat: quia sic causa indulgentiç erit non iter, sed vutum itineris. Si autem in forma literæ contineatur, quòd indulgentia detur his qui transierint ultra mare, ille qui decedit antequam transeat, non habet indulgentiam: quia
3.p.q. non habet indulgentiæ causam.
84.ar.3 Ad Primum ergo dicendum, q̃ in hoc vltimo ca
ad 3.4. su deficit in cruce signato decedente, illud q̃d est
d.5.q.5. principalius, scilicet indulgentiæ causa.
a.ar 79. Ad Secundum dicendum, quòd per authoritatẽ
o. opus. solus Deus culpam remittit; sed ministerio, etiam
22 c.4. sacerdos, inquantum exhibet sacramentum re-
d.20.a. missionis peccati: putà in baptismo vel pœniten-
3.q.2. tia: & tamen indulgentia non se extendit ad re-
ad 5.a. missionem culpæ, quia non est sacramentalis: un-
4.q.2. de non sequitur ordinem, sed iurisdictionem: po-
a.c. test enim & non sacerdos indulgentiam concedere, si sit ei commissum: & ideo pœna totaliter remittitur, si causa subsit, non aũt si causa desit.

Ad Tertium dicendum, quòd satisfactio & est punitiua inquantum est actus vindicatiuæ iustitiæ; & est etiam medicatiua inquantum est quoddam sacramentale. Indulgentia ergo supplet locum satisfactionis, inquantum est punitiua, quia scilicet pœna, quam alius sustinuit, imputatur isti, ac si ipse sustinuisset: & ideo reatus pœnæ tolli-
tur, sed non succedit in locum satisfactionis in- 4 d.20.
quantum est medicatiua, quia adhuc remanent 20. ar 2
pronitates ad peccãdum derelictæ ex priori pec- q.5. ad
cato, ad quas sanandas, necessarius est labor satis 4.
factionis, & ideo cruce signatis, dum uiuunt consulendum est, vt non prætermittant satisfactionis opera, inquantum sunt præseruatiua à peccatis futuris, licèt reatus pœnç sit totaliter solutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia sufficit labor passionis Christi: morientibus autem non est necessaria huiusmodi præseruatio, sed solum liberatio à reatu pœnæ.

Ad Quartum dicendum, quòd verbum sacerdo- ar. 66.
ris dicentis, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis & 4. d.
non refertur ad pœnam, sed ad culpam, cuius ab- q.3.art.
solutioni ministerium impendit. Non potest aũt 2.q 1.ad
aliquis absolui ab vna culpa, quin absoluatur ab 1. ar.5.
omnibus: pœna uerò potest totaliter dimitti, vel q.2.c.
particulariter: particulariter quidem in absolu- & ad 2.
tione sacramentali pœna dimittitur; totaliter ve- & d.18
rò in spirituali gratia indulgentiæ, sicut etiam ar.3.q.
Dominus dicit Ioan.8. mulieri adulteræ: Non te 2.
condemnabo, vade & ampliùs noli peccare.

INCIPIT QVODLIBET. Tertium.

QVAESTIO I.

Quæsitum est de Deo, de Angelis, de hominibus, & de creaturis purè corporalibus. De Deo quæsitum est, & quantũ ad naturam diuinam: & quantum ad naturam humanam assumptam.

Circa diuinam naturam quæsita sunt duo de potentia Dei.

Primò, Vtrum Deus possit facere, quòd materia sit sine forma.

Secundò, Vtrùm possit facere, quòd idem corpus simul localiter sit in duobus locis.

ARTICVLVS I. 39

Vtrùm Deus possit facere, quòd materia sit sine forma.

AD Primum sic proceditur. Videtur q̃ Deus 1.p.q.3.
possit facere, q̃ materia sit sine forma. Sicut ar.2. &
enim materia sm suum esse dependet à forma, ita q.5.ar.
accidens à subiecto. Sed Deus potest facere q̃ ac- 2. ad 1.
cidens sit sine subiecto, ut patet in sacramento q.66.ar.
altaris: ergo põt facere q̃ materia sit sine forma. 1.0. ar.226.

Sed contra, Deus non potest facere contradictoria esse simul. Sed materiam esse sine forma, implicat contradictionem, eo q̃ esse materiæ importat actum, qui est forma. Non ergo Deus potest facere, quòd materia sit sine forma.

Respondeo dicendum, q̃ vniuscuiusque rei uirtus actiua est æstimanda secundùm modum essentiæ, eo quòd vnumquodque agit, inquantùm est ens actu: vnde si in aliquo inueniatur forma aliqua vel natura non limitata, seu contracta, erit uirtus eius se extendens ad omnes actus uel effectus conuenientes illi naturæ: putà si intelligeretur esse calor p se subsistens, uel in aliquo subiecto, quod reciperet ipsum secundùm totum

eius posse, sequeretur quòd haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si vero aliquod subiectum non reciperet calorem secundum eius totum posse, sed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum, vel effectuum caloris. Cum aut Deus sit ipsum esse subsistens, manifestum est, quòd natura essendi conuenit Deo infinitè absq; omni limitatione, & cõtractione: vnde eius virtus actiua se extédit infinitè ad totum ens, & ad omne id quod potest habere rõnem entis. Illud ergo solum poterit excludi à diuina potentia, qđ repugnat rõni entis: & hoc non est propter defectum diuinæ potentiæ, sed quia ipsum nõ potest esse ens, vnde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens simul, & secundum idem existens: vnde quòd aliquis simul sit & nõ sit, à Deo fieri non potest, nec aliquid contradictionẽ includens: & de huiusmodi est, materiam esse in actu sine forma: omne.n. quod est actu, vel est ipse actus, vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat rationi materiæ, quæ secundum propriam rationem est ens in potentia. Relinquitur: ergo quòd non possit esse in actu, nisi inquantum participat actum: actus aũt participatus à materia nihil est aliud q̃ forma. vnde idem est dictum materiam esse in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quòd materia sit in actu sine forma, est dicere contradictoria esse simul: vnde à Deo fieri non potest.

1.p.q.25.a.3.& 6. ar.226. & 1 p q 7.art.1. ad 1. q. 25. a 3. 4.cõ.1.p q. 42. a. 1. ad 1. veri. q. 27. a.1. ad 3. 2 d.12 a. 4. c. & verit.q.3 ar. 5.c. & pot. q.4.art. 1.c. ar.22.1.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd accidens secundùm suum esse dependet à subiecto, sicut à causa sustentante ipsum: & quia Deus potest producere omnes actus secundarum causarum absq; ipsis causis secũdis, potest conseruare in esse accidens sine subiecto: sed materia secundùm suum esse actuale dependet à forma, inquantum forma est ipse actus eius: vnde non est simile.

40 ARTICVLVS II.

Vtrum Deus posset facere idem corpus esse simul localiter in duobus locis.

ar.23.et 1.c q.77 art.1.2. & circa 3.c.101 & 102.

AD Secundum sic proceditur. Vr, quòd Deus possit facere vnum corpus simul esse localiter in duobus locis. Difficilius.n.est quòd hæc substantia mutetur in illam substantiam, q̃ quòd hoc accidẽs mutetur in illud accidens. Sed in sacro altaris ex hoc quòd diuina virtute substantia panis remanentibus eius dimensionibus, secundum quas cõmensuratur loco, conuertitur in substantiã corporis Christi: sequitur quòd idem corpus Christi sit non localiter sñ commensurationem propriarum dimẽsionum, sed sacramentaliter in pluribus locis simul: ergo potest facere quòd conuertatur dimensio huius corporis in dimẽsionẽ alterius corporis. & sic erit idẽ corpꝰ localiter in duobꝰ locis simul.

Sed contra, Oĩa duo loca distinguuntur adinuicem sñ aliquam loci contrarietatem, quæ sunt sursum, & deorsum, ante & retro, dextrum & sinistrum. Sed Deus non potest facere, quòd duo contraria sint simul: hoc enim implicat contradictionem: ergo Deus non potest facere, quòd idẽ corpus localiter sit simul in duobus locis.

Respondeo dicendum, quòd aliquod corpus esse localiter in aliquo loco, nihil est aliud q̃ corpus circumscribi, & comprehendi à loco sñ commensurationem propriarum dimensionum: quod autẽ comprehenditur à loco aliquo, ita est in ipso loco, quòd nihil eius est extra locum illum; vnde ponere quòd sit localiter in hoc loco, & tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul: vnde secundum præmissa hoc à Deo fieri non potest.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendũ est difficilius esse hoc accidẽs mutari in illud accidens, quàm hanc substantiam mutari in illam substantiam. Tum quia duæ substantiæ conueniunt in subiecto materiali, quod est pars essentialis vtriusq; substantiæ. Tum quia substantia habet indiuiduationem per seipsam. Accidẽs verò non est indiuiduabile per seipsum, sed per subiectum: vnde non potest ei conuenire, quòd hoc accidens conuertatur in hoc accidens: dato tamen quòd hæc dimensio conuerteretur in illam dimensionem, non sequeretur quòd idem corpus esset in duobus locis simul, sed in vno tantum: quia sicut postquàm substantia panis conuersa est in substantiam corporis Christi, iam non sunt ibi duæ substantiæ, sed vna tantum: ita etiam si hæc dimensio huius corporis conuertatur in illam dimensionem alterius corporis, iam non erunt duæ dimensiones, sed vna tantum: & sic non commensuraretur diuersis locis, sed vno tantum.

1.p.q.29 ar.1. c.et q.39.a.1. 3 c.et po tent.q.9. ar. 1.ad 3.1.p.q. 3.a.2.ad 3 veri.q 14.a.7. ad 3.ar. 183.

QVAEST. II.

DEinde quæsitum est de Deo, quantum ad humanam naturam assumptam.

Et circa hoc quæsita sunt tria.

Primò, quantum ad animam, Vtrum scilicet anima Christi sciat infinita.

Secundò, quantum ad corpus, Vtrum scilicet oculus Christi post mortem, dicatur æquiuocè oculus, uel vniuocè.

Tertiò, quantum ad actum coniuncti, qui est comestio, Vtrum scilicet post resurrectionem Christus verè comedit incorporando sibi cibum.

ARTICVLVS III. 41

Vtrum anima Christi possit scire infinita.

3.p.q 10 ar. 3.c. & opus. 3.c.32. o.f.

AD Primum sic proceditur. Vr, quòd anima Christi non possit scire infinita. Nullũ enim donum creatum, cum sit finitum potest eleuare creaturam ad id quod est proprium Dei, quia tale est infinitum: sed gratia vnionis est donũ creatum: cognoscere autem infinita est proprium Dei cuius sapientiæ non est numerus: ergo anima Christi per gratiam vnionis nõ potest eleuari ad cognoscendum infinita.

2 Præt. Diony. 11. c. cæle. hierar. ponit tria sibi proportionata, quæ sunt substantia, virtus, & operatio: sed substantia animæ Christi non potest esse infinita: ergo neque virtus eius, neque operatio potest esse infinita, vt infinita cognoscat.

Sed contra, Intellectus animæ Christi non est minor quàm voluntas eius. Sed meritum Christi quod est actus voluntatis animæ eius, est infinitũ quia fuit sufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem: est enim propitiatio pro peccatis totius mundi: vt dicitur primo Io. 1. ergo & actus intellectiuus animæ Christi, potest esse infinitus, vt infinita cognoscat.

1.p.q.7 a.2.c. 1.p.q.7. ar.1.c et q.44.a.2 o.f. 1.p.q.7. a.1.c.et q.12.a.1 ad 2. 3. p.q.10.a. 3. ad 1.

Respondeo dicendum, quòd hic est opus multiplici distinctione. Primò.n. considerandum est, quòd infinitum potest dici, & secundum formam, & secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quòd non finitur. Finitur autem, & materia per formam, inquantum materia quæ est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam speciem per formam, & forma per materiã, inquantum forma speciei quæ nata est esse in pluribus indiuiduis secundum quòd recipitur in hac materia, determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia sine forma habet rationem infiniti, ita & forma sine materia: & ideo quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, sed est purus actus subsistens, ideo dr infinita: & quia vnumquodq; cognoscitur per formam, & secundum quòd est in actu, ideo infinitum secundum materiam, est secundũ se ignotum, vt dr in 3. Phy.

Infinitum autem secundùm formam est secundũ se notissimũ: sed quò ad nos, est ignotum: quia excedit nostri intellectus proportionem: & quia [1.p.q.7. art.3.ad 3.& 4. q.25.ar. 2.ad 1.] quantitas est dispositio materiæ, & infinitu quantitatis attenditur secundùm potentiam in assumẽdo vnum post alterum, ideo infinitum quantitatis est secundum se ignotum, & nõ potest aliquis intellectus cognoscere infinitum quãtitatis in post assumendo vnum post alterum, s. numerando partem post partem. Item cõsiderandum est, q vtrunque [1.p.q.14 art.12. ad 1.] modo contingit aliquid esse infinitum simpliciter, & aliquid secundum quid. Si.n. aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem, non autem secundum latitudinem, est infinitum secundũ quid. Si verò fuerit infinitum secundum omnes dimensiones, erit infinitum simpliciter. Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, vt Platonici posuerunt, erit infinita sm̃ quid, quantum. s. ad indiuidua illius speciei: tamẽ erit finita inquantum. s. determinatur ad genus, & speciem. Sed diuina essentia est simpliciter in- [1.p.q.14 art.9.& 12.o.& q.34.ar. 3.ad 5.] finita: quia est absoluta ab omni circunscriptione generis, vel speciei. Item considerandum est, q duplex est scientia: vna dicitur scientia visionis, per quam cognoscuntur ea quæ sunt, erunt, vel fuerunt. Alia simplicis notitię, per quam cognoscuntur ea quæ nec sunt nec erunt, nec fuerunt, [3.p.q.10 ar.2.ad 2.q.13. ar.1.ad 2.] sed esse possunt.

Dicendum est ergo, q Deus cognoscendo suã essentiam, quia comprehendit eam, cognoscit sciẽtia simplicis notitiæ infinita simpliciter: quia co- [1.p.q.14 art.3.o. 3.p.q.10 art.1.o. & 2.c. & 3.ad 1.] gnoscit omnia quæ ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo. s. numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima verò Christi non comprehendit essentiam Dei, & per consequens, neque virtutem eius: vnde non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest: & ideo non cognoscit infinita simpliciter: com- [3.p.q.10 art.2.o. & q.59. art.2.ad 3.] prehendit autem anima Christi totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ sunt infinita non simpliciter: quia potentia creaturæ nõ se extendit ad omnia quæ Deus potest, sed sm̃ aliquod genus, sicut continuum est in potentia ad [3.p.q.10 art.2.& 3.c.] infinitas diuisiones: vnde anima Christi scientia simplicis notitiæ cognoscit infinita secundum quid, quæ sunt in potentia creaturæ.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedũt de cognitione infinitorum simpliciter.

Ad Tertium dicendum, q voluntas animę Christi est virtus finita simpliciter. sicut & intellectus [4.di.14. q.2.art. 1.q.1. ad 4.] eius: meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate, inquantum scilicet est meritum Dei & hominis.

42 ARTICVLVS IIII.

Vtrum oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuocè.

[Vide 3.p.q.50. art.4.& 5.] AD Secundum sic proceditur. Vr̃, q oculus Christi post mortem non fuerit æquiuocè oculus. Corpus.n. Christi, & quælibet partium eius, substantificatur per hypostasim Dei verbi. Sed hypostasis verbi Dei mansit vnita corpori Christi, & partibus eius post mortem: ergo fuit idem sm̃ substantiam corpus Christi post mortem & ante secundum totum, & secundum omnes partes eius: Non ergo oculus Christi fuit æquiuocè oculus post mortem.

2 Præt. Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine puro. Sed Christus non fuit purus homo, sed homo & Deus: ergo quod Philos. dicit, oculum hominis mortui esse æquiuocè oculum, non habet locum in Christo.

Sed contra, Christus est vniuocè homo cũ alijs hominibus, & mors eius fuit vera, sicut & aliorũ hominum mors. Cum ergo oculus cuiuslibet hoĩs mortui æquiuocè oculus dicatur: videtur q etiã oculus Christi post mortem sit æquiuocè oculus.

Respondeo dicendum, q æquiuocum, & vniuocum dr̃ secundum diffinitiuam rationem eandem vel nõ eandem: ratio autem diffinitiua cuiuslibet speciei sumitur à forma specifica ipsius. Forma [1.p.q.75 ar.1.o.7. 8.] aũt specifica hominis est anima rationalis: vnde remota anima rationali non potest remanere hõ vniuocè, sed æquiuocè tantum: oportet autem idẽ accipere in partibus, quod est in toto: nam sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, vt visus ad oculum, vt dr̃ In secundo de anima: vnde separata anima à corpore, sicut nõ dr̃ homo, nisi æquiuocè, ita nec dicitur oculus nisi ęquiuocè: & hoc indifferenter, siue præsupponatur alia forma subst[illegible]s in [art.6.& po.q.8. art.4.ad 2.12.q. 67.a.5. .& 12. q.13.ar. 1.c.& 3. p.q.86. art.4.ad 1.] corpore, ante animam rationalem, vt quidam volunt, siue non, vt magis videtur consonum veritati: quodcunque enim essentialium principiorum subtrahatur, iam nõ remanebit eadem rõ speciei vnde nec nomen vniuocè dicetur. Solo autẽ hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum, & partes eius secundum eandem rationem speciei, si anima non vniretur corpori, vt forma, sed tunc sequeretur, q nec per vnionem animæ esset substantialis generatio: nec per separationẽ corruptio: quod quidem ponere in corpore Christi est hæreticum. Dicit.n. Damasc. in 3.li. Q[illegible] corruptionis nomẽ duo significat: significat enim humanas has passiones, famem, sitim, laborem, clauorum perforationem, mortem. s. separationem animę à corpore, & quęcunque talia. Significat etiam corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compositum est elementa destructionem, & dissolutionem: huiusmodi experimentum corpus [3.p.q.50 ar.5.] diuinum non habuit, vt ait Propheta: Non dabis Sãctum tuum videre dyaftoram, idest destructionem. Incorruptibile autem sm̃ insipientem Iulianum, & Galanum, corpus Dñi dicere sm̃ primũ corruptionis significatum ante resurrectioné impium est. Si.n. incorruptibile nõ homousion. s. cõ- [3.77 & 3.p.q.50 ar.1.c. ar.25.o.] substantiale nobis, & non veritate fa[illegible]a sunt, q facta esse Euangelium ait: & opinione, & non veritate saluati sumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationem animę à corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuocè, sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuocè oculus, sed æquiuocè, sicut oculus mortuus: & eadẽ ratio est de aliis partibus corporis Christi.

Ad Primum ergo dicendum, q substantia dicitur [ar.53.o.] dupliciter. Qñque.n. sumitur pro hypostasi. & sic verum est, q corpus Christi substantificatu mansit per hypostasim Dei verbi. non.n. per mortem soluta est unio uerbi, neq; ad aiam, neq; ad corpus, & sic remanet simpliciter idem corpus numero, sm̃ hypostasim, siue suppositum, qđ est persona verbi. Alio modo accipitur substantia pro [ar.26.] essentia vel natura: & sic corpus Christi s[illegible]n. tificatur per animam, sicut per suam formam [illegible] autem per uerbum, quia uerbum non unitur corpori, ut forma, hoc enim est hęreticũ, sm̃ hæresim Arrii & Apollinaris: q posuerunt uerbum esse in Christo loco animæ. Sequeretur etiam quòd [illegible] set unio Dei, & hominis facta in natura, quod [3.p.q.2. [illegible].2.o. & vide [illegible] ar.2.ad 3.] pertinet ad hæresim Eutieis. Sic ergo corpus Christi post mortem est simpliciter idem secundum substantiam, quæ est hypostasis, non autem secundum substantiam, quæ est essentia vel natura. Vniuocatio autem & ęquiuocatio, non [1.p.q.1[illegible] 4.10.& 2.10 ar. 4.ad 4.] respicit suppositum: sed essentiam uel naturam, quam significat diffinitio.

Ad Secundum dicendum, quòd etsi Christus non sit purus homo, est tamen uerus homo, & mors eius fuit uera mors: unde quicquid est uerum de homine inquantum est homo, & de morte hominis, totum est uerum de Christo, & de morte eius.

AR-

43 ARTICVLVS V.

Vtrum Christus post resurrectionem verè comederit, cibum sibi incorporando.

3. p. q. 55. art. 3. c. & 4. d. 44. q. 4. ar. 2. ad 3.

AD Tertium sic proceditur. Vr, q Christus post resurrectionem verè comederit, cibum sibi incorporando, quia vt Augu. dicit in li. 83. q. Si falsa, veritas non est. Vnde nulla fictio decet Christum qui est veritas. Esset aût fictio, si non verè sibi cibum incorporet, quem ipse comedere videbatur. Verè ergo comedit incorporando sibi cibum.

Sed contra. est q Dama. dicit in 3. li. q Christus comedit cibum post resurrectionem, sed non lege naturæ: sed dispensationis modo, veritatem credere faciens resurrectionis, & q hæc eadem caro est quæ passa est, & resurrexit.

Respondeo dicendum, q aliquid dr esse verum dupliciter. Vno modo veritate significationis. Alio mô veritate naturalis speciei, sicut vox est vera veritate significationis, qn significat esse qđ est. Veritas aût naturalis speciei, dependet ex principijs speciei, nô aût ex effectibus, vel ex his quæ quocunq; modo consequuntur: vnde vox dr vera veritate naturalis speciei, qn formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cum

Gen. 18. qualam imaginatione, et si à nullo audiatur: quod est effectus consequens vocem. Leguntur aût in scripturis absq; necessitate, & Angeli comedisse,

3. di. 21. q. 2. art. 4. q. 4. o. & Christus post resurrectionem: & vtraq; comestio fuit vera. vt Aug. dicit 13. de ciui. Dei. Aliter tñ, & aliter. In Angelis. n. fuit vera veritate significationis: quia vt Aug. dicit ibidem, Angeli comederunt non quia indigebant; sed qa volebant, & poterant, vt hominibus quadam sui ministerij humanitate congruerent. In Christo aût fuit vera comestio veritate naturalis speciei: fuit. n. exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit vera veritate significationis: qa significabat veritatem humanæ naturę in corpore resurgente: q aût cibus conuertatur in corpus est quoddam consequens comestionē. Vnde èt in nobis si cibus non conuertatur, sed statim per vomitū eijciatur, nihilominus vera fuit comestio, q̃ præcessit. Non aût conueniebat, vt in corpus Christi cibus conuerteretur, qđ iam erat extra statū generationis, & corruptionis: vñ cibus ille fuit virtute Christi resolutus in præcedentē materiá, non autem in Christi corpus conuersus: & tamē fuit vera comestio absque aliqua fictione.

Vnde patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEinde quęsitum est de Angelis.

Et circa hoc quæsita sunt tria.

1. p. q. 5 art. 3. ad 5. 2. d. 6 art. 4. ad 1. Primò, Vtrum aliquo modo Angelus sit causa animæ rationalis.

Secundò, Vtrum Angelus influat in animam humanam.

Tertiò, Vtrum Angelus malus, id est Diabolus, inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

44 ARTICVLVS VI.

Vtrum Angelus sit aliquo modo causa animæ rationalis.

1. p. q. 90 art. 3. o. & q. 65. art. 3. o. & po. q. 3. art. 1. 4. & o. AD Primum sic proceditur. Vr, q Angelus sit causa animæ rationalis. Quæcunq;. n. qualificantur in natura, ita tñ quod vnum eorū est prius altero in ordine naturæ, id quod est prius est cā eius, quod est posterius. Sed anima, & Angelus qualificantur in natura: sunt. n. homo, & Angelus in natura pares, officio dispares. Angelus tñ prius est in ordine naturæ quàm anima humana, quia est simplicior: ergo Angelus est cā aiæ rônalis.

Sed contra, Anima rationalis educitur in esse p creationē. Sed creare cū sit potentię infinitæ, est solius Dei: Non ergo Angelus potest esse causa animæ rationalis.

Respondeo dicendum, q impossibile est id qđ per creationem producitur, ab alio causari, quàm à prima omniū cā, cuius rô est sm Platonicos, qa quanto aliqua causa est superior, tantò eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet, vt in

1. p. q. 65 art. 3. c. & po. q. 3 a. 4. & 10. q. 16. ar. 6. c. effectibus id quod ad plura se hēt, ad superiorem causam referatur. Manifestum est aût q in ordine principiorum essentialium quantò aliqua forma est posterior, tantò est magis contracta, & ad pauciora se extēdit. Quantò aût forma est prior, & propinquior subiecto primo, tantò oportet, q ad plura se extendat. Sequitur ergo q formæ posteriores sunt ab inferioribus agentibus; priores verò, & communiores à superioribus. Et sic relinquitur, quòd id quod est primū subsistens in vnoquoq; sit à prima omnium causa. Quælibet ergo alia causa præter primam, oportet q agat præsupposito subiecto, quod est effectus cāę primę. Nulla ergo causa alia pôt creare nisi prima cā, q̃ est

1. p. q. 45 ar. 5. & 2. d. 1. q. 1 art. 3. o. 1. q. p. 65 3. c. Deus. Nam creare est producere aliqd non præsupposito subiecto. Quæcunq; ergo non possunt produci in esse nisi p creationē, à solo Deo creantur. Hæc aût sunt illa q̃ cum sint subsistentia, vel non sunt composita ex materia, & forma. sic sunt formæ in suo esse subsistentes, sicut sunt Angeli, vel sunt ea quæ si sint cōposita ex materia, & forma, tñ materia eorum non est in potentia, nisi ad vnam formam, sicut est in corporibus cœlestibus.

1. p. q. 51 art. 2. o. 1. p. q. 66 art. 1 ad 5 ar. 2. o. Vtraq; n hęc producuntur absq; productione primi subsistentis in eis, possunt aût produci in actu absq; productione primi subiecti, tam cōposita ex materia, & forma, quorū materia est in potentia ad diuersas formas, & sic in eadē materia possunt sibi diuersę formę succedere, q̃ etiam formæ quæ non sunt subsistentes in suo esse: q̃ quidē nô dicuntur esse, quia ipsa habeāt esse, sed quia subiecta habent aliqualiter esse sm ea: vñ nec ipsæ sm se dicuntur fieri, vel corrumpi, sed inquantum subiecta fiunt entia in actu, vel non entia sm ipsas. Aia autē rationalis est subsistens in suo esse:

ar. 189. ad 2. 1 p. q. 5. art 3. ad 2. q. 15. art 4. & o. alioquin non posset habere operationē abq; cōmunione suę materię. Vnde relinquitur, q anima rationalis non possit produci in esse nisi per creationem. & ita patet quòd Angelus nullo modo sit causa eius, sed solus Deus.

a. 189 o. po. q. 3. ar. 9. Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum q prima propositio inducta vr includere opposita. Si. n. aia, & Angelus parificātur in natura, Angelus non est peior aia sm ordinem naturę, nisi dicantur parificari in natura: qa conueniunt in natura, non qdē speciei, sed generis. Non aût oportet, q oīum q conueniunt in natura generis, vel specie, id quod est prius sit cā omniū aliorū, & quidem in eadem specie non potest vnum esse prius altero proprie loquendo in ordine naturę: quia species prædicatur equaliter de omnibus

Arist. suis indiuis, ut dr in 3 Met. (Tex.com.10.) In generibus autē non est sic. Nā inter species vnius generis vna est naturaliter prior & perfectior altera. Est aût in indiuiduis vnius speciei vnū altero tpe prius: & q̃uis aliquod indiuiduū, qđ est prius tpe. sit cā cuiusdam alij, qđ est posterius, ut pater est causa filij, sicut in obijciendo tangebatur, non tñ hoc est vniuersaliter verum: non. n. omnes antiquiores sunt causa omnium iuniorum. Similiter et contingit id quod est prius inter species eiusdem generis esse aliorum principium, & cām, sicut motus localis aliorū motuū, & binarius aliorum numerorū, & triangulus aliarum figurarum rectilinearum, non tñ hoc est vniuersaliter verū. Non. n. homo qui est perfectissima species aīalis est cā actiua aliarum specierum: vnde nô oportet

1. p. q. 45 art. 4. & q. 25. ar. 5. o. q Angelus sit causa factiua animę. Procedit autē hęc ratio secundum opinionem quorundam ponentium Deum agere per necessitatem naturę: & q ab vno simplici non fit nisi vnum immediatè, quod sit causa alterius: & sic vsque ad vltima

ro-

rerum. Nos autem ponimus Deum agere omnia per suam sapientiam, per quam ordinem rerum disponit, & sic ab ipso diuersi gradus rerum immediatè per creationem producuntur.

45 ARTICVLVS VII.

Vtrùm Angelus influat in animam humanam.

AD Secundum sic proceditur. Vr, quòd Angelus non possit influere in animam humanam. Duorum. n. distantium, vnum non influit in alterum, nisi per aliquod medium. Sed Angelus & aia distant ab inuicem, cum non sit dare aliquod medium, per quod influat influxus ab Angelo in animam: ergo videtur, quòd Angelus non possit influere in animam.

[marg.: 1. p. q. 111. ar. 2. & 3. & 1. 2. q. 80. ar. 1. & 2. 3. 4. & ma. q. 16. a. 12. o. & ad 3.]

Sed Contra, Dion. dicit 8. c. cœle. hierar. Hoies purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab Angelis: sed hoc non fit nisi per quendam influxum: ergo Angelus potest influere in animã humanam.

Respondeo dicendum, quòd vnumquodque agens agit secundum modum suæ naturæ; & ideo vbi ignoratur modus naturæ rei, necesse est ẽt, vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angelicæ est nobis ignotus secundùm quòd in se est. Non. n. in hac vita scire possumus de eis q̃d sunt, sed aliqualem cognitionem de eis habere possumus per similitudinem sensibilium rerum, vt Dion. dicit 1. & 2. c. cœlest. Hierar. Vnde & modum actionis ipsorum cognoscere non possumus nisi per similitudinẽ sensibiliũ agentium. Inuenimus aũt in sensibilibus agentibus, quòd illud q̃d est in actu, agit in id quod est in potentia: & quòd oportet quòd agens coniungatur patienti secundum sitũ per corporalem contactum. Quantò aũt natura intellectualis est superior, tantò est magis actualis: vtpotè Deo similior, qui est actus purus: vnde superiores Angeli possunt agere in inferiores Angelos, & in animas nostras, sicut id q̃d est in actu, agit in id quod est in potentia: & huiusmodi actio dicitur influxus. Quod aũt est in corporalibus situs, est in spiritualibus ordo: nam situs est quidã ordo partium corporalium secundum locum: & ideo ipse ordo substantiarum spiritualium adinuicem sufficit ad hoc, quòd vna influat in alterã: nec requiritur ibi medium corporale, vel locale: quia huiusmodi actiones sunt supra locum, & tempus, quæ in corporalibus sunt.

[marg.: po. q. 3. art. 17. ad 12. et q. 5. ar. 3. ad 6. 1 p. q. 88 ar. 1. 2. o. & 3. p q. 3. & q. 30. ar. 2. ad 1. & veri. q. 18. ar. 5. o. 1. p. q. 106. ar. 1. 2. 1. p. q. 110. ar. 1. & ad 2. & q. 3. ar. 1. o. & 12 q. 9. ar. 6. ad 2.]

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

46 ARTICVLVS VIII.

Vtrùm diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.

AD Tertium sic proceditur. Vr, quòd Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunq; peccat mortaliter. Culpa. n. mortalis opponitur gratiæ. Sed Spiritussanctus semper inhabitat hominem cum gratia, secundùm illud 1. ad Corin. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: ergo etiam spiritus immundus semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

[marg.: 1. p. q. 114. ar. 1. & ma. q. 16 a. 12. ad 2. in oppos.]

Sed contra est, quòd diabolus per peccatum inhabitat hominem, sicut per suum effectum. Sed nõ omne peccatum mortale est à Diabolo; sed quãdoque à carne, & mundo: ergo Diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

Respondeo dicendum, quòd Diabolum inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad animam; alio modo quantum ad corpus. Quantùm ad animam quidem, non põt Diabolus inhabitare hominem substantialiter: quia solus Deus illabitur menti: nec ita Diabolus causat culpam, sicut Spiritussanctus gratiam. Spiritus enim Sanctus interiùs operatur, sed Diabolus exterius suggerit, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginem. Dr tñ inhabitare affectum hominis per effectum malitię, nõ solum qñ ex eius suggestione peccatum perpetratur: sed etiam per quodcunq; peccatum mortale: quia ex quocunq; peccato mortali homo seruitut Diaboli adscitur. Sed quantùm ad corpus, Diabolus põt hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in arreptitiis: sed hoc magis pertinet ad rationem pœnę, quàm ad rõnem culpę. Pœnę aũt corporales huius vitę, non semper consequuntur culpã: sed qñq; peccantibus non inferuntur, & qñq; nõ peccantibus inferuntur, vt dr Io. 9. de cœco nato: & hoc est sm altitudinem incomprehẽsibilium iudiciorũ Dei: vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus inhabitat hoiem substãtialiter ẽt quãtu ad corpus.

[marg.: 18. q. 75 ar. 3. & q. 80. ar. 1. o. 18. q. 79 ar. 3. c. & q. 81. art. 1. & 3. p q. 7 art. 7. & m. q. 3. ar. 4. o.]

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæsitum est de hominibus.

Et primò quæsita sunt quædam pertinentia ad quosdam homines excellẽtioris status, s. ad Doc. & religiosos.

Secundò, quædam pertinentia ad homines inferioris status, scilicet laicos.

Tertiò, quædam pertinentia communiter ad omnes homines.

De Doctoribus sacræ scripturę quęsita sunt duo.

Primò, Vtrum liceat, quòd aliquis per se petat licentiam in Theologia docendi.

Secundò, Vtrum auditores diuersorum magistrorum Theologiæ habentium contrarias opiniones, excusentur à peccato, si sequantur talias opiniones magistrorum suorum.

ARTICVLVS IX. 47

Vtrùm liceat alicui petere licentiam pro se docendi in Theologia.

AD Primum sic proceditur. Vr, quòd nemini liceat pro se petere licentiam in Theologia docendi. Doct. sacræ scripturę adhibentur ministerio verbi Dei, sicut & prẹlati. Sed non licet alicui petere prẹlationem, imò vt Greg. dicit in registro, Recusantibus dignitates eccles. sunt conferendæ; petentibus autem sunt denegandę: ergo neque alicui licet petere cathedram magistralem ad docendum in sacra scriptura.

[marg.: Op⁹. 19. c. 4. & 2. 2. q. 185. a. 1. ad 1. quid sit appetendum.]

2 Prẹterea, Aug. dicit 19. de ciui. Dei. Locus superior, sine quo populus regi non põt, etsi administretur, ut decet, inconuenienter tñ appetitur: ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo rõne cathedra magistralis, quæ est etia locus superior.

Sed contra est, quod Greg. dicit in pastorali, quòd gradus magisterium est periculosus; gradus aũt discipulorum est securus. Sed hoc vr ad pfectionem pertinere, vt aliquis pp aliquod bonũ periculis se exponat: ergo vr esse laudabile, quòd aliquis cathedram magistralem appetat, & pro se petat.

Respondeo dicendum. quòd ad euidentiam huius qõnis, oportet triplicem differentiam cõsiderare cathedræ magistralis, ad cathedram Pontificalẽ. Quarum prima est, quòd ille qui accipit cathedram magistralẽ, non accipit aliquam eminentiam, quã prius non habuerit: sed solũ opportunitatem cõmunicandi scientiam quã prius non habebat. Nõ enim ille qui licentiat aliquẽ, dat ei scientiã, sed auctoritatẽ docendi. Ille verò qui accipit cathedram epalem, accipit eminentiam potestatis, quã prius non habebat: sed quãtũ ad hoc in nullo ab alijs differebat. Secunda differentia est, quòd eminẽtia scientiæ quæ requiritur ad cathedram magistralem, est perfectio hoĩs sm seipsum; eminentia verò potestatis quę pertinet ad cathedram Pontificalem, est hominis p comparationem ad aliũ. Tertia differentia est, quòd ad cathedram Pontificalem sit homo idoneus per charitatem excellentem, unde Dominus antequam Petro suarum omnium curam committeret, quæsiuit ab eo: Symon Ioan. diligis me plus his? vt dicitur Ioan. vlt. Ad cathedram autem magistralem redditur homo idoneus ex sufficientia scientiæ. His ergo

[marg.: differẽtia 3. inter cathedram magistralẽ & episcopalẽ.]

con-

consideratis, manifestum est, q appetere aliquid
quod pertinet ad perfectionem sui ipsius, est lau-
dabile, vnde appetitus sapientiæ est laudabilis.
Dicitur Sapientiæ 6. q concupiscentia sapientiæ p-
ducit ad regnum perpetuum. Appetitus aūt po-
testatis super alios est vitiosus, quia vt Grego. di-
cit, contra naturam superbire, it hoiem hoi vel-
le dominari: vnde si ille qui dat licentiam ad ca-
thedram magistralem, posset eminentiam sapien-
tiæ dare, sicut ille qui promouet ad cathedrā Pon
tificalem dat eminentiam potestatis, esset simpli-
citer exposcenda, cum tn petere excellentiam po
testatis sit turpe. Cum aūt ille qui accipit licētiā
ad cathedram magistralem, accipiat solam aucto-
ritatem communicandi, ergo petere, huiusmodi
licentia, quantum in se est, nullam vr turpitudi-
nem continere, quia communicare alijs scientiā
quam quis habet, laudabile est, & ad charitatem
s.p.8. pertinens, secundum illud Sapien 8. Quam sine fi-
1.Pe.4. ctione didici, & sine inuidia communico. Et 1. Pe.
4. dr. Vnusquisq; sicut accipit gratiam, in alteru-
trum illam administrantes: Potest tn turpitudi-
nem continere ratione præsumptionis quæ esset
si ille qui nō est idoneus ad docendum, peteret do
cendi officium. Sed hæc præsumptio non equali-
ter est in petentibus licentiam ad docendum, &
ar. 33. in petentibus Pontificatum. Nam scientiam, per
quam aliquis est idoneus ad docendum, potest ali-
quis scire per certitudinem se habere. Charita-
tem aūt per quam aliquis est idoneus ad officiū
pastorale, non potest aliquis per certitudinem
scire se habere. Et ideo semper est vitiosum Pon
tificatum petere: non semper autem vitiosum est
petere licentiam docendi, quamuis honestius sit
q p aliū petat, nisi fortè aliqñ ex cā aliqua spāli.
ad rōnes. Per hoc ergo patet responsio ad primas duas
rationes.

Ad Tertium dicendum, q quicunq; non cauet
pericula, vr contemnere id cuius detrimentū pe-
ricula inducere possunt: & qa laudabile est, q hō
contemnat bona corporalia p p bona spiritualia,
ar. 50. laudabile est q aliquis periculis corporalibus se
ad 2. exponat p p spiritualia bona: sed contemnere spi
ritualia bona, est valde vitiosum; & ideo quòd
aliquis periculis spiritualibus se exponat, est val-
de vituperandum. Imminent autem pericula
spiritualia his qui habent magisterij locum. Sed
pericula magisterij cathedræ pastoralis, deuitat
scientia cum charitate quam homo nescit se per
certitudinem habere: pericula autem magisterij
cathedræ magistralis vitat homo per scientiam,
quam potest homo scire se habere, vnde non est
similis ratio de vtroque.

48

ARTICVLVS X.

*Vtrùm discipuli sequentes diuersas opiniones magi-
strorum, excusentur à peccato erroris.*

4.d.49. AD Secundum sic proceditur. Vr, q auditores
q.1.ar. diuersorum magistrorum tenentium diuer-
2.q.1. sas opiniones, excusentur à peccato erroris, si o-
ad 1. & piniones magistrorum suorum sequantur. Dicit
q.183. n. dñs Mat. 23. Super cathedram Moysi sederunt
huius li scribę & Pharisæi, oīa quæ dicunt vobis, seruate,
bri. & facite. Multo ergo magis seruanda sunt illa q
traduntur à Doctoribus sacræ scripturæ: ergo nō
peccant qui eorum opiniones sequuntur.

Sed contra est, qd dr Matt. 15. Si cęcus ducatū
cęco pręstet, ambo in foueā cadunt. Sed quicūq;
errat, cęcus est inquantū errat: ergo quicūq; seqt
opinionē errātis magistri, in foueā peccati cadit.

Respondeo dicendum, q diuersæ opiniones Do-
ctorum sacræ scripturę, siquidem non pertineant
ad fidē, & bonos mores, absq; periculo auditores
vtramq; opinionem sequi possunt. Tunc. n. habet
B. Pau. locum quod Apost. dicit ad Rom. 1. Vnusquisq; in
suo sensu abundat. In his verò quæ pertinent ad
fidem & bonos mores, nullus excusatur si sequa-
tur erroneam opinionem alicuius magistri: in ta-
libus. n. ignorantia non excusat: alioquin immu-
nes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionem
Arrij, Nestorij, & aliorum hæresiarcharum: nec
potest excusationem habere p p simplicitatē au-
ditorum, si in talibus erroneam opinionem se-
quātur. In rebus. n. dubijs non est de facili præ-
standus assensus: quinimò, ut Aug. dicit in li. 3. de Aug.
doctr. Christiana. Consulere debet quis regulam
fidei, quam de scripturarum planioribus locis, &
ecclesiæ auctoritate percepit. Qui ergo assentit
opinioni alicuius magistri contra manifestū Scri
pturæ testimonium, siue contra id quod publicè
tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem, non po
test ab erroris vitio excusari.

Ad illud ergo quod incontrarium obijcitur, di-
cendum q ideo pręmisit, Super cathedram Moysi
sederunt scribæ, & Pharisæi, ut quod postea sub-
dit, Omnia quæ dixerint vobis seruate, & facite,
de illis intelligatur quæ ad cathedram pertinent,
ad quam non pertinent ea quæ sunt contra fidē,
vel bonos mores.

QVAESTIO V.

Deinde quæsitum est de his quæ perti-
nent ad religiosos.
Et primò quātū ad ingresū religionis,
Secundò quantum ad ea quæ conue-
niunt iam in religione existentibus,
Circa primum quæsita sunt quatuor.
Primò, Vtrum liceat iuuenes inducere ad reli-
gionis ingressum per obligationem voti, vel
iuramenti.
Secundò, Vtrum sic obligati voto, vel iuramento,
possint absque peccato in sæculo remanere.
Tertiò, Vtrum liceat peccatores ad religionem
inducere.
Quartò, Vtrum peccent, qui aliquem iurare fa-
ciunt ne religionem ingrediatur.

ARTICVLVS XI.

*Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem voto,
vel iuramento.* 49

AD Primum sic proceditur. Vr, q non liceat 22. q.189
iuuenes inducere ad religionem voto, vel iu- ar. 20.
ramento. Illicitum. n. est contra Ecclesię prohi- & ar 9.
bitionem agere. Sed Inno. IIII. prohibuit in qui- c. s. hac
busdam literis ad religiosos directis huiusmodi & opus.
voti susceptionem: ergo peccant qui voto, vel iu- 17 c. 3.
ramento aliquos ad religionē obligare psumunt.

2 Præterea. Extra de regularibus, & transeun-
tibus ad religionem. c. 3. dicitur. Nullus tondeatur
nisi legitima ætate, & spontanea voluntate. Sed
qñ adolescentes obligati voto, vel iuro ad religio-
nem suscipiuntur, tonsurantur non in legitima
ætate, neque propria voluntate; sed necessitate
obligationis voti, vel iuramenti: ergo hoc videtur
esse illicitum.

3 Præterea. Magis est necessariū, vt aliqui ad-
ducantur ad fidem Christianam, q̄ ad aliquā reli-
gionem. Sed ad fidem Christianam non sunt aliq
inducendi necessitate, sed voluntate. Dr. n. 45. di.
c. de Iudęis. Quod non vi, sed libera ac voluntate,
& facultate, vt conuertantur suadendi sunt. Ergo
multò minus imponenda est necessitas voti, vel
iuramenti, vt aliqui ad religionē adducantur. Itē
hoc esse vr contra honestatem religionis. Adole-
scētium. n. sicut facilis est ingressus ad religionē,
ita etia facilis est egressus. Sed ex hoc religio de-
honestari videtur, quòd de facili recipiant eos
qui de facili exeunt: ergo inconueniens videtur
adolescentes ad religionem recipere.

4 Præt. Non sunt facienda bona, vt veniant ma-
la. Sed ex isto bono q iuuenes inducuntur ad re-
ligionē sequuntur multa mala, q a apostatāt, & il-
legitimas nuptias cōtrahunt, & multa alia illicita
cōmittunt: ergo non sunt ad religionē aduocādi.

5 Præterea. Matth.23.dicit Dñs:Væ vobis Scribæ,& Pharisæi, qui circuitis mare & aridam. vt faciatis unum proselytū, & fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo q̃ uos. qđ proposito videtur competere. Efficiūtur.n.sic intrātes filij gehēnæ dupliciter. Primò quidem quia malè intrant.s.contra prohibitionem Ecclesię. Secundò, quia ēt malè exeunt apostatando: ergo qui eos inducunt, uæ diuinæ maledictionis, incurrunt.

6 Item hoc uidetur esse contra necessitatem probationis. Dicitur.n primæ Io.4. Nolite oī spiritui credere:sed probate spiritus, si à Deo sunt. Hoc aūt nō videtur esse à Deo,vt tales religiones ingrediantur,cum frequenter exeant post ingressum. Dr u.4 5. Si est ex hominibus consilium hoc & opus dissoluetur. Si vero ex Deo est consilium, non poteritis dissoluere: ergo uidetur q contra Deum faciant qui eos inducunt.

Sed contra. Quicunque pōt se obligare diabolo, pōt ēt se obligare Deo. Sed pueri possunt se obligare diabolo peccando, vt dicitur extra de delictis puerorum.c.Pueris: ergo ēt pñt se obligare voto,vel iurō ad seruiēdū Deo in religione.

[a.52. & 12.q.82 ar.1. ad 3. & q. 96.ar.1 ad 3.& ar.6. c. & ad 3. & 22.q. 88.arti. 10.] Præt.20.q.1.dicitur, quòd firma erit uirginitatis professio,ex quo adulta iam ætas esse incœperit, & quæ solet apta nuptijs deputari: ergo possunt etiam in tali ætate aliqui obligari ad religionem voto,vel iuramento.

Respondeo dicendum, q humani actus pp diuersos casus vniformē iudicium habere non possunt,nec tñ si cōtingit aliquid in aliquo casu esse malum pp hoc iudicandum est esse simpliciter illicitum: Posset ergo contingere aliquis casus,in quo aliquem adolescentem ad religionem obligare,vel ēt recipere illicitum esset: puta si constaret: vel probabiliter crederetur de eius inconstantia: vel si quid aliud esset huiusmodi,q̃ diligenter cōsiderantur in religionibus bene institutis. Dicere aūt q malū est recipere adolescentes ad religionem est diabolicū, quia super illud Exo.5. Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab [Origenes.] operibus suis, dicit Glo. Orige. Hodie quoque si Moyses & Aaron.idest Propheticus sacerdotalis sermo animam solicitet ad seruitium Dei, exire de seculo,renuntiare omnibus q̃ possidet, attendere legi & verbo Dei:cōtinuè audies vnanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videre quomodo seducuntur homines & peruertuntur adolescentes,& postea,hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Est ēt contra Christi [Matth.] præceptum. Dicitur.n. Matt.19.quòd ablati sunt [Origenes.] ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret, discipuli aūt increpabant eos. Iesus aūt ait eis. Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire ad me. Quod expoñes Origenes super Matthæum, dicit, q discipuli Iesu priusquam discant rōnem iustitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes offerunt Christo. Dñs autem exhortatur discipulos suos condescendere utilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per æstimationem sapientiæ excellentioris contemnamus quasi magni pusillos Ecclesiæ, prohibentes pueros [Nota bene.] venire ad Iesum. Si tamen pueri intantum essent, vt nondum vsum rōnis haberent, illicitum esset eos ad religionem attrahere absque consensu parentum,non quin ēt infra annos pubertatis pueri in religione recipi non possint de consensu parentum, quia ut dr decima quæstione prima [Canon.] cap. Addiduti, & monachi & quicunque ēt pueri in infantiæ annis à parentibus monasterio tradi possunt. Sed hoc ideo dictum est,quia pueri quousq; ad annos discretionis peruenerint sunt sōm ius naturale in potestate parentum: unde sicut inuitis parentibus non sunt infidelium filij ad baptismum rapiendi, ita ēe non, sunt religioni [ar.29.0] applicandi. Iam uerò postq̃ usum rationis habuerint per liberum arbitrium habent sui ipsius potestatem in his q̃ ad animę spectant salutem, vnde inuitis parentibus possunt & ad baptismum & ad religionem induci. De uoluntate aūt parentum [21.q. 3 ar. . ad 7.& ar. 9. 0. c. linea.& ar. 92.] ēt in infantia ad baptismum recipiuntur ex ordinatione Apostolorum, vt Dionysius dicit vltimo Cœlest. Hierar. vt in rebus diuinis pueri nutriantur,& non habeant aliam uitam,nisi diuina contemplationem. Et eadem rōne infantiæ annis monasteriis pueri à parentibus offeruntur, vt dictum est. Sed quia in quęstione additur de [Quando aut uoto pueri obligan ad religionis ingressum & quando non.] obligatione iuramenti & uoti, ne hoc remaneat indiscussum,considerari debet,quòd sm diuersam conditionē iuuenum est in talibus procedendū. Si.n.essent adeò firmi q non timerentur à religionis proposito resilire, non esset necessarium eos iuramento, vel voto obligare. Et similiter si essent adeo mobiles, q nec ēt crederentur iuramento, uel uoto posse firmari, sed vt plurimum contingit q simplex propositū de facili mutant, obligationem aūt uoti,vel iuramenti omnino obseruant: vnde cum uoto vel iuramento ad frugē melioris uitæ obligantur, magnū beneficium eis pstat. Vnde Augustinus dicit in epistola ad Ar- [Augus.] mentarium & Paulinā, Non te vouisse pœniteat, imò gaude iā tibi ñ licere, qđ cū tuo detrimētu licuisset. Fœlix est necessitas q̃ in meliora compellit.

Ad Primum ergo dicendum, quòd Innocentius in quibusdam literis ad religiosos directis, quę incipiunt, Non solum in fauorem: sic dicit: Vobis de fratrum nostrorū consilio,in uirtute obedientiæ sub pœna excommunicationis auctoritate pſentium districtiùs inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidiū fragilitatis humanę regulariter institutus, quenquam ad professionē vestri ordinis, seu ad renunciationem seculi faciendam recipere præsumatis. Quod aūt ad probationem non recipiantur iuuenes,vel q uoto,vel iuramento non obligentur ad intrandum sine præiudicio temporis probationis,nunquam inuenitur prohibitum.

Ad 2m dicendum,q legitima ætas iudicatur tēpore pubertatis: vt patet per capitulum inductum. Tunc.n maxime incipit homo liberū vsum rationis habere de his quæ pertinent ad suam salutem. Est autem sciendum quod est duplex necessitas. [arti.92. ad 4. & 2. 9. q. 89.ar 0.& ar. 8. ad 1. & 22.q. 18. ar 3 ad 2.] Vna q̃ excludit uoluntatem, scilicet coactionis: & alia quæ ex uoluntaria obligatione causatur, & uoluntatē non excludit. & huiusmodi est obligatio iuramenti, uel uoti, unde per coactionem non sunt trahendi homines, uel ad fidem vel ad religionem, sed uoto uel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet. & de hac necessitate Augustinus dicit: Fœlix necessitas quæ in meliora compellit. [Augus.]

Et per hoc patet solutio ad Tertium.

Ad Quartum dicendū, q in rebus voluntariis, sicut & in naturalibus non est iudicandum facilè qđ contingit in paucioribus: sed quod contingit ut in pluribus. Quòd aūt intrantes religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus: multò enim plures de intrantibus remanent,ut experimento probatur,quàm exeant.

Ad Quintum dicendum, q cum dicitur, Non [12.q.98 ar.3. ad 2.] sunt facienda bona,vt ueniāt mala,si ly Vt,teneatur causaliter, est omnino verum: peccaret enim siquis ea intentione aliquē ad intrandum religionem induceret, ut postmodum apostataret. Si vero ly Vt, tenetur consecutiuè, sic ab omnibus bonis esset abstinendum quia vix sunt aliqua humana bona ex quibus occasionaliter non possint sequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccl.11. Qui ob- [Eccl. 11] seruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Tunc aūt solūm aliquod bonum esset prætermittendum pp consequens malum, quando malum consequens esset multò maius q̃ bonum, & vt frequentius accidere. Dñs aūt nō pretermisit eligere duodecim discipulos,

ex

ex quibus unus erat futurus diabolus, ut dicitur Ioan. 6. nec Apostoli prætermiserunt eligere septem diaconos ꝑꝑ vnum Nicolaum, qui ex eis perijt. Multò ergo minus religiosi debent prætermittere multorum salutem, propter paucos, qui apostatare inueniuntur.

Ad Sextum dicendum, ꝙ illi qui obligati iuramento, vel voto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem Ecclesiæ, vt ostentum est, vnde ex hoc ꝙ intrant, non efficiuntur, filij Gehennæ, sed filij vitę ętern., ꝙ dns promittit Matt. 19. relinquentibus temporalia ꝑꝑ ipsum: sed ex hoc ꝙ exeunt post professionem, efficiuntur Gehennæ filij; sed nec hunc præiudicat recipientibus eos, nisi eorum malis exemplis sint peruersi: vnde signanter Dns dicit: Facitis eum filium Gehennæ duplo quam vos, quia vt Chry. dicit, Malorum magistrorum prouocatus exemplo fiebat peior magistris.

65 Ad Septimum dicendum, ꝙ ratio illa sapit Manichæorum hæresim, qui hanc rationem ad duas erroneas conclusiones adducunt. Primò quidem ad hoc ꝙ omnia corpora corruptibilia non sunt à Deo. Si.n. inquiunt à Deo essent, non dissoluerentur. Secundò ad hoc ꝙ charitas semel habita nunquam amittatur, ita ꝙ qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit. Si.n. inquiunt gratiam habuisset, hoc fuisset opus Dei, & ita dissolutum non fuisset: quod & hic cõ intendit, vt.s. si aliquis non perseuerat in religione, ꝙ propositum de intrando religionem à Deo non fuerit.

Est ergo sciendum, ꝙ uerba illa non dicuntur ad ostendendum ꝙ illa q̃ sunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non possint; sed ad ostendendum infallibilitatem diuinę prouidentię. Nõ enim põt esse, vt Dei prouidentia fallatur: unde signanter non dicit opus Dei esse indissolubile, sed consilium. Sm̃ ergo diuinam prouidentiam, quibusdam datur donum gratiæ ad præsentem iustitiã, & tñ non datur eis donũ perseuerantiæ. Quibusdam aũt datur etiã donũ perseuerantiæ, vt patet p. Aug. in libro de bono perseuerantiæ.

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandam religionem, non teneantur intrare.

AD Secundum sic proceditur. Videtur ꝙ illi qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare. Oĩs.n. Christi actio nostra est instructio. Sed Dñs non imponebat hominibus necessitatem, sed hoc relinquebatur eorum liberæ uoluntati: unde dicebat cuidam, vt habetur Mat. 19. Si uis ad vitam ingredi, serua mandata. Et iteru. Si uis perfectus esse, vade & uende omnia q̃ habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7. de uirginibus aut, pręceptum Dni non habeo; consilium aut do: ergo uidetur ꝙ nõ ex necessitate teneatur aliquis religionem intrare propter iuramentu, vel votum.

2 Præt. Nullus põt iuramẽto vel uoto obligari ad aliquid, in quo detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc ꝙ aliqui religionem intrãt detrimentum perfectionis patiuntur: impediunt enim ꝑ religionis obseruantiam, à uisitatione infirmorum & collectione ecclesiarum, & alijs operibus pietatis, in qua summa Christianæ religionis consistit, vt Ambr. dicit super illud primæ ad Tim. 5. Pietas ad oĩa utilis est. Ergo illi q intrauerint, vel uouerint religionẽ intrare nõ tenentur.

3 Præt. Prosper. dicit in 2. de uita contemplatiua: Sic abstinere vel ieiunare debemus, vt nõ nos ieiunandi, vel abstinendi necessitati subdamus: Sed illi qui sunt in religione ex necessitate ipsius voti, vel obedientię abstinent uel ieiunant: ergo minus merentur. Non ergo ad religionis statum potest aliquis iuramento vel voto obligari.

4 Præterea virtus est circa difficile & bonu. Sed difficilius est bene viuere in sæculo q̃ in religione: ergo magis est virtuosum. Nõ ergo ad statũ religionis aliqs iuro, aut uoto obligari potest.

5 Præterea, Communis vtilitas præferenda est bono priuato. Sed per hoc ꝙ aliqui religionem intrant, derogatur communi vtilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non essent qui plebium curam agerent, & ita populus sine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt, si non intrant religionem quam si intrent.

Sed contra est q. dr̃ in Psal. Vouete & reddite domino Deo vestro, vbi dicit Glos. ꝙ uouere uoluntati consultum, sed post voti promissionem, redditio necessariò exigitur. Item Ecc. 5. dicitur. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim infidelis, & stulta promissio.

6 Præterea Aug. dicit in epistola ad Armariũ & Paulinum: Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti, aliud tibi facere nõ licet; priusq̃ esses uoti reus, liberum fuit ꝙ esses inferior; quãuis non sit gratulanda libertas qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

Respondeo dicendum, ꝙ dicere ꝙ illi, qui voto uel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem, non teneantur intrare, est manifestè hæreticum. Quicunq;.n. dicit nõ esse peccatum id q̃ est contra præceptum Dei, hęreticus iudicatur, sicut hæreticus iudicaretur quicunq; diceret, ꝙ fornicatiu simpliciter nõ sit peccatum mortale: est.n. contra hoc pręceptum, Non mœchaberis, ut Sancti exponunt. Sunt autem excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinãtur ad dilectionem Dei q̃ præcepta secundæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem proximi: unde quicunq; dicit ꝙ sine peccato præteriri possit aliquid pertinens ad pręcepta primæ tabulæ, est manifestè hæreticus. Cum aũt impletio uoti pertineat ad latriam, manifestum est ꝙ quicunque dicit uotu non esse implendum, loquitur contra primu pręceptum primæ tabulæ, quod est de cultu latriæ soli Deo exhibendo. Qui uerò dicit iuramentum non esse implendum, loquitur contra iiĩ præceptum primæ tabulæ, quod est, Non assumes nomẽ Dei tui in uanum. Vnde manifestè est hæreticus quicunq; hoc dicit, nisi forte dicat ꝙ intrare religionem sit illicitum. Iuramenta.n. uel uota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria, sm̃ illud Isidori, In malis promissis, rescinde fidem. Sed hic iterum est hæreticum dicere, ꝙ non sit licitũ intrare religionem. Est.n. expresse contra Christi consilium: unde quicunq; dicit, ꝙ ille qui est obligatus uoto uel iuramento ad intrandum religionẽ põt absq; pctõ in sæculo remanere, est manifestè hæreticus, si tñ in hoc pertinaciter perseueret.

3 p. q. 64 ar. 9. ad 2. & 173 & 22. q. 154. ar. 2. q. ar. 2. o ar. 120. c. & 22. q. 89. ar. 1.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ necessitas uoti uel iuramenti, non excludit uoluntatem, ut supra dictum est. Sicut.n. aliquis ex lege communi obligatur ad obseruanda Dei pręcepta, quæ tñ voluntariè seruat, unde & Dñs dicit, Si uis ad uitam ingredi, serua mandata; sic ille qui emisit iuramentum, vel uotum, obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen uoluntariè implet iuramentu, uel uotum, ita ꝙ ante iuramentum, uel uotum, licitum est ei facere, uel non facere: unde & Dñs dixit, Si uis perfectus esse; & Paulus de uirginitate consilium dat: sed post iuramentum uel uotum, illicitum est non implere. ar. 49. ad 2.

Ad Secundum dicendum, ꝙ illa ratio continet hæresim damnatam, s. ꝙ melius sit in sæculo remanere, & operibus pietatis vacare, q̃ religionẽ intrare. Continetur.n. inter errores Vigilantij, contra quem Hier. scribens dicit, Ista uenena pectoris catholicę fidei sinceritatem conatur impugnare uirginitatem, odisse pudicitiam, in conuiuio sęcularium contra Sanctorum ieiunia declamare. Et postmodum contra singulos articulos à Vigilantio ꝓpositos disputans, venit ad istu arti. dicens. Ad quintum huius, & 22. q. 186. ar. 3. ad 6. & cont. 3. c. 130 usque 136.

cens. Quod autem asserit eos meliùs facere qui vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidunt, quàm illos qui possessionibus venundatis semel omnia largiuntur, nõ à me ei, sed à Deo respondebitur, Si vis esse perfectus; va le & vende omnia quæ habes, & da pauperibus & veni sequere me. Iste quem tu laudas, 2. aut 3. gradus est, quem & nos recipimus, dummodò sciamus prima secundis, & tertijs præferenda. Et ideò in li. de eccl. dogmatibus cum alijs erroribus etiã iste damnatur, cum dr̃: Bonum est facultates cũ dispensatione pauperibus erogare; melius est pro intentione sequendi Deum, simul donare & absolutum solicitudine egere cum Christo. Nec solus status religionis præfertur eleemosynis, quas quis facit in sæculo, sed etiam virginitati in sęculo obseruatę: dicit. n. Aug. in li. de virgin. Nemo, quãtũ puto, ausus fuit virginitatẽ præferre monasterio.

22.q.98. art.5. ad 2. 3. & 22.q.186 art.8.c. 22.q.88 ar.6.c. & opu. 17.c.12 22.q.3. a.1.c.22 q.81.a. 1. ad 1. Ad Tertium dicendum, quòd idem opus factũ ex voto laudabilius, & magis meritorium est, quàm si fiat sine voto quod ex hoc patet, quia oĩs actus de se tantò est magis laudabilis, & meritorius, quãtò ex digniori virtute procedit, sicut opus iustitiæ si fiat ex charitate laudabilius erit. Manifestum est autem quòd cum aliquis ieiunat absque voto, facit actum virtutis, qui est abstinentia. Cum autẽ ieiunat implens votum, actum abstinentię facit ex latria, quæ cum ordinet nos ad Deum, est nobilior virtus quàm abstinentia, vel quęcunq; alia virtus, quę ordinat nos circa bona creata: propter quod Aug. dicit in li. de virg. quòd nec virginitas, quia virginitas est, honoratur, sed quia est Deo dicata, quam vouet & seruat continentia pietatis. Quod ergo Prosper. dicit: Sic abstinere, vel ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi, vel abstinendi necessitati subdamus, intelligendum est de necessitate coactionis, quæ voluntatem excludit. Vnde subdit: Ne iam non deuoti, sed inuiti rem voluntariam faciamus. Necessitas autem voti, & iuramenti, non excludit voluntatem, vt dictum est.

art. 49. ad 2. & opu. 17 c. 12. Dicendum autem est vlterius, quòd si illi, qui ieiunat ex voto, non placet secundum se ieiunium, placet tamen sibi impletio voti: magis meretur cęteris paribus, quàm ille ieiunans cui placet secundùm se ieiunium, quia magis est meritorium delectari in actu latriæ, quàm in actu abstinentiæ.

22.q.114 ar. 4. ad 2. & 22. q 185. a. 6. ad 2. vers. q. 26. a. 6. ad 12. 14 a. 47. ad 3. ad 2. huius, et opus. 17 c. 14. 15 16. & opus. 18. c. 13. Ad Quartum dicẽdum, quòd duplex est difficultas. Vna quæ est ex arduitate operis, sicut virginitatẽ seruare, & hmõi: & talis difficultas facit ad augmentũ virtutis. Alia difficultas est ex impedimentis, & periculis imminentibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum virtutis, sed ad diminutionem ipsius. Non. n. videtur esse prudens, nec multum amare bonum virtutis qui pericula non cauet: & talis difficultas ad bene viuendum imminet in sęculo remanentibus.

Ad Quintum dicendum, quòd illa fuit ratio Vigilantij heretici, vt patet per Hiero. qui dicit in li. contra Vigilantiũ: Non sunt à studio suo monachi deterrendi, quibus à te linguę vipereę morsus sęuissimos patiuntur: quibus argumentaris, & dicis, si omnes se clauserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? quis sęculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit exhortari? Hoc. n. modo si oẽs tecum fatui sunt, sapiẽs esse quis poterit? & virginitas non erit approbanda. Si. n omnes virgines fuerint, nuptię non erũt, & interibit humanũ genus. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor, cum religionis bonum sit tam difficile, & arduum, vt pauci religionem intrent in comparatione multitudinis in sæculo remanentis, sicut si quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

51 ARTICVLVS XIII.

Vtrũ quòd in sęculo illi peccatores, sint ad religionẽ attrahẽdi.

22.q.189 art.1.c. AD Tertium sic proceditur. Vr̃, quòd illi qui sunt in sęculo peccatores, non sint ad religionem attrahendi. Oportet. n. priùs exercitari in operibus preceptorum, quàm intrare ad impletionem consiliorum, vt de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in sęculo, nõ sunt exercitati in operibus præceptorum: ergo non sunt attrahendi, vel recipiendi in religione: in qua oportet seruari consilia. ad 2. & a. 10 c.

Sed contra est, quòd Dominus Matth. Publicanum ad statum perfectionis vocauit: vt habetur Mar. 9. Omnis autẽ Christi actio, nostra est instructio: ergo etiam & nos debemus peccatores, qui sunt in sęculo, ad religionem aduocare, & suscipere. a. 114. a.

Respondeo dicendum, quòd maximè vtile est peccatoribus, vt ad religionem transeant. Peccatoribus. n. duo sunt necessaria ad salutem. Primò quidem, vt de peccatis præteritis pęnitentiam agãt. Secundò, vt de cętero à peccatis abstineant. Ad vtrumq; autẽ horum maximè operatur religio. Primò. n. status religionis est status perfectę pœnitentię, & nulla satisfactio adæquari potest pœnitentiæ religiosorũ, qui & se & sua totaliter Deo dant; vñ pro nullo peccato imponi põt hoi pro pęnitentia, vt religionem intrat, in cõmutatione satisfactionis, quantumcunq; grauis: consulitur tñ religionis ingressus: vt patet 33. q. 2. c. admonere: vbi Stephanus Papa quendam qui vxorẽ interfecerat inducit, vt ingrediatur monasterium, & humiliatus sub manu Abbatis cuncta obseruet quæ sibi fuerint imperata: alioquin iniungit ei grauissimam pęnitentiam, si elegit in sæculo remanere. Similiter ẽt ad vitanda peccata plurimum valet religionis status. Difficile. n. est quòd in sæculo commorantes a rebus mundi non alliciantur: propter quod Mat. 19. secundum expositionem Chrys. Dñs hoc dicit esse impossibile, quòd diues qui. s. diuitijs inhæret per amorem, intret in regnum cęlorum: sed quòd diues qui habet diuitias intret, est valde difficile, vnde & Eccl. 31. dr̃, beatus diues, qui inuentus est sine macula. Et huiusmodi difficultatem subdit dicens, Quis est hic, & laudabimus eum? propter quod, vt Greg. dicit, Sancti viri, vt ab illicitis abstineant, etiam licita prætermittunt: vnde manifestum est, quòd non peccant, sed laudandi sunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam & Dominus de seipso dicit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. a. 5. ad 7. 22 q. 18 a. 3 ad 3. et 31. q. 2. a. ad 5 4. 4. 10. in 5. po. ad 4.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd illa rõ procedit, & contra rationem doctrinę Euangelicę, & contra rõnem Philosophię. Contra doctrinam quidem Euangelicam, quia consilia Euangelica ad hoc dantur, ut per ea homo faciliùs salutem consequatur. Vnde status sęcularium periculosior esse dr̃, quã religionis status. Stultum est aũt dicere, quòd alicui qui debilior est propter peccata quæ commisit, non sit ad securiorem vitam fugiendum. Est etiam contra doctrinam Philosophicam, quæ docet illos qui sunt ad vitia proni, in contrarium debere reflecti, sicut faciunt illi qui tortuosa lignorum dirigunt. Ad ctr̃ vim. ar. 92. et a. 11 c.

ARTICVLVS XIIII. 52

Vtrùm quis absque peccato possit aliquem iuramento adstringere, quòd religionem non intret.

CIrca Quartum sic proceditur. Vr̃, quòd aliquis absq; peccato possit aliquem iuro adstringere ad hoc quòd religionem non intret. Quod. n. licitum est fieri, licitum est iurare. Sed licitum est alicui secularl, quòd nunquam religionem intret: ergo licitè potest hoc iurare. Qui ergo tali iuramento aliquem adstringit, non peccat: quia non facit eum iurare aliquid illicitum. ar. 11 & 12 68. a. c. 5. & 3 & a 9. ad 6.

Sed contra. Propositum intrandi religionem a Spiritusancto est, vt habetur. 19. q. 1. c. Duæ. Sed resistere instinctui Spiritussancti graue est peccatum: de quo Stephanus reprehendit Iudæos Act. 7. dicens: Vos semper Spiritusancto restitistis: ergo ille qui aliquem iuramento adstringit ad

non

non iurandum religionem grauiter peccat.

art. 49. prim. 2a q. 7. ar. 1 ad 4.

Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est, in actibus humanis non est aliquid simpliciter iudicandum licitum, vel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari casu, sed propter id quod est, vt in pluribus, sicut etiam in rebus naturalibus consideratur, quod in pluribus est. Contingit autẽ in aliquo casu, quod absque peccato aliquis pōt astringere aliquem iuramento ad hoc quod religionem nõ intret: puta si esset matrimonio ligatus, & vellet absque consensu suæ vxoris religionem intrare, vel in casibus similibus. Simpliciter autẽ loquendo inducere aliquem ad iurandum, quòd religionẽ nõ intret, graue est peccatum. Si.n. aliquis vellet religionem intrare, & immineret opportunitas tẽporis, & omnes circunstantię conuenirent, grauiter peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet: vnde Dominus Mat. 23. comminatur Pharisæis, qui nec ipsi intrabant in regnum cœlorũ, nec alios intrare sinebant. Cùm autẽ aliquis facit aliquem iurare, quod religionem non intrabit, impedit eum quantum in se est ab ingressu religionis secundum quodcunq; tempus, & secundum quamcunque circunstantiam opportunam: quia in vniuersali includuntur omnia particularia. Vnde manifestum est, quòd grauiter peccat.

4. d. 27. q. 1. a. 3. o.

Ad contrarium. Ad id verò, quod obiicitur in contrarium, dicẽdum, quod quis licitum sit ab aliquo bono opere abstinere, tñ illicitum est, vel sibi, vel alii impedimẽtum opponere, quominus in illud bonũ opus procedere possit: sicut licitum est non dare eleemosynã huic pauperi: illicitum tñ est se, vel alium iuro astringere ad hoc, quod alicui eleemosyna non detur: cuius rõ est, quia prætermittere actum virtutis pōt aliquis absq; peccato, eo quod pręcepta affirmatiua, quæ sunt de actibus virtutum, non obligant ad semper. Sed impedimentum boni operis directè virtuti contrariatur, & ideo cadit sub prohibitione præcepti negatiui, quod obligat ad semper. Vn omnia talia iuramenta sunt illicita, nec sunt obseruanda; & illi qui hoc iurant, iurando periuri fiunt, quia iuramentum hoiem obligare non pōt contra charitatem Dei, & proximi: vn quamuis licitũ sit alicui religionem non intrare, illicitum tñ est impedimentum iuri apponere sibi, vel alii. Est.n. contra perfectionẽ vitæ, & cõtra consiliũ Christi.

ar. 1. 2. c. 2a2æ. q. 83. a. 2. c. & q. 79. a. 3. ad 3. & q. 140. a. 2. ad 2.

QVAESTIO VI.

DEinde quæsita sunt tria de his quæ competunt in religione existentibus.

Primò, Vtrum religiosus qui nihil debet habere in proprio, vel communi, possit eleemosynam facere de his quæ sibi ab aliis in eleemosynam dantur.

Secundò, Vtrum aliquis in religione existẽs sciẽs patrem suum graui necessitate opprimi, possit exire absq; licẽtia prælati sui, vt subueniat patri.

Tertio, Vtrum status religionis sit perfectior quàm status sacerdotum parochialium, & archidyaconorum.

53

ARTICVLVS XV.

Vtrum religiosi qui nihil habent in proprio, vel communi, possint eleemosynam facere.

22. q. 32. art. 8. c. & ad 1. & 4. di. 35. q. 1. art. 5. q. 4. c.

CIrca Primum sic proceditur. Vr, quod religiosi qui nihil habent in proprio, vel communi, nõ possunt eleemosynam facere, quę eis proficiat: non enim proficit eleemosyna facienti, nisi debito mõ fiat. Sed tales religiosi non possunt eleemosynam debito modo facere, debet.n. eleemosyna de proprio fieri, sm illud Thobiæ. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si aũt modicum, idipsum libenter impertiri stude: ergo tales religiosi qui nihil suum habent, nec in proprio, nec in cõi, nõ possunt eleemosynam facere, quæ eis proficiat. Sed si quam eleemosyna de eleemosynis sibi factis faciunt, eis proficit à quibus eleemosynam perceperunt.

Sed contra. Inter alia opera, eleemosynarum largitio plurimum inuenitur esse fructuosa. Dr.n. Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Si ergo religiosi eleemosynas facere non possunt, quæ eis proficiant, videntur esse peioris conditionis, quàm alij, etiam in spiritualibus bonis.

Respondeo dicendum, quòd religiosi, quamuis proprium habere non possint, possunt tñ aliquarum rerum dispensationem habere, siue de fructibus possessionum communium, siue etiam de eleemosynis particulariter eis collatis. nec refert, quantum ad propositum pertinet, vtrum huiusmodi dispensationem habeant auctoritate sui ordinis, vel auctoritate alicuius superioris prelati. His ergo, quibus dispensatio commissa est, possunt meritoriè eleemosynam facere de bonis, quæ eorum dispensationi committuntur, sm quòd eis cõmittitur: & hmõi eleemosyna meritoria est, & eis qui minimè ministerium exequuntur, & illis quorum huiusmodi res depurare noscuntur. Si verò aliquis religiosus sit, cui non sit huiusmodi rerum dispensatio commissa, ei nõ licet eleemosynam facere.

Et per hoc patet responsio ad obiect.

ARTICVLVS XVI. 54

Vtrum religiosus possit egredi claustrũ absq; licentia sui prælati, vt patri subueniat in necessitate existenti.

ar. 203. c. & 22. q. 101. a. 4. o. & q. 189. ar. 6. o.

AD Secundum sic proceditur. Vr, quod religiosus si videat patrem suum esse in necessitate, ẽt absq; prælati sui licentia, possit claustrũ exire ad subueniendum patri. Non. n. prætermittendum est mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vñ Dominus Matth. 15 contra quosdam dicit, Irritũ fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras. Sed ad subueniendum parentibus, homo astringitur per præceptum diuinum; Honora patrem tuum, & matrem tuam: in quo quidẽ Honora, intelligitur necessariorum subuentio: ergo videtur, quod non obstantibus religionis obseruantiis, quæ sunt hominum statuta, debeat aliquis religiosus exire claustrum ad subueniendum parentibus secundum præceptum Dei.

Sed contra. Spiritualia semper præferenda sunt carnalibus. Sed religiosi se obligauerunt ad obsequium spiritualis patris, s. Dei, cui magis tenentur, secundum illud ad Hebr. 12. Quantò magis obtemperabimus patri spirituali, & viuemus. Nõ ergo debent dimittere sui ordinis obseruantias, vt parentibus carnalibus ministrent.

Respondeo dicendum, quod aliter est dicendum de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione est professus. Ille enĩ qui nondum religionem intrauit, si videat patrẽ suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare, sed tenetur ministrare parentibus, maximè si absq; periculo peccati possit in sæculo remanere. Si vero per alium possit eius parentibus ministrari, pōt si vult religionem intrare, vnde Chrys. exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit quod malum est abducere hominem a spiritualibus, & maximè cùm fuerint, qui ministeriũ parentum compleant. Erant enim alij qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquam vero aliquis est iam in religione professus, est mortuus mundo. Vnde per spiritualem mortem deobligatur à cura impendenda parentibus: sicut ẽt deobligaretur per mortem corporalem. & 3
ideo non peccat, nec contra pręceptum Dei agit, si in claustro remaneat sub pcepto prelati sui, parentum ministratione prætermissa. Est. n. factus impotens ad reddendum debitũ ministeriũ absq; propria culpa. Debet tñ quantum potest salua ordinis obedientia satagere, vt per se, vel per aliũ suis pa-

parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

Ad illud uero, quod in contrarium obiicitur, dicendum q religiosus tenetur ad impledum id quod ad religionem pertinet, non solum ex traditione humana, sed etiam ex praecepto diuino. Obligatur.n.ex uoto emisso, ad obediendu prelatis suis. Impletio aut uoti cadit sub pcepto diuino.

55 ARTICVLVS XVII.

Vtrum presbyteri parochiales sint maioris perfectionis, quam religiosi.

22. q. 184. ar. 8. o. & arti. 14. ad 2. huius. AD Tertium sic procreditur. Videtur q presbyteri parochiales, & archidiaconi, sint maioris perfectionis q religiosi. Dicit.n.Chrysostomus in suo dialogo Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis vt sic exaggerationem dicam, Helias fuit, nō tamen illi comparandus est, qui traditus populis, multorum peccata ferre compulsus, immobilis perseuerauit & fortis. Et parum post dicit: Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio sacerdotali, an in solitudine monachorum, sine comparatione eligerem illud quod prius dixi: nec cessabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium ecclesiae bene administrare potuissent, & quod laudabam tanto studio, & beatum pronunciabā non vtique defugerem, si idoneū me ad huiusmodi gubernationē uiderem. Et in sequenti.c. postmodum dicit: Bene inq ad nomini sti dulcissime. Nota bene. Isto. nō enim.s.saecularium, nec recordari oportet, cum de sacerdotio sit quaestio, Verum siquis in conuersationem multorum posit*, pōt imperturbatum illum nitorem plenae sanctitatis, & cōtinentiae splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus est pferendus Ex quibus omnibus uidetur, q presbyteri parochiales, & archidiaconi, si bene in ministerio ecclesiae uiuant, sint omnibus etiam religiosis praeferendi.

2 Praeterea, Chry. in eodem li. dicit: Si quis administrato sacerdotio illius propositi.s.monachalis sudores conferat, tantum eos distasse reperiet, quantū inter priuatum distat & regem: sed multō maius est bene exercere regis officiū q cuiuscunque personae priuatae: ergo multo maius est, q sacerdos parochialis, vel archidiaconus bene se habeat in suo officio, q religiosus in suo.

arti. 14. ad 2. 3 Praetereà, Episcopi sunt in statu pfectiori q religiosi; alioquin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores, sunt episcopis q religiosi: quia sicut episcopus habet curam animarū in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia & archidiaconus in suo archidiaconatu: ergo archidiaconi, & plebani sunt magis in statu perfectionis quàm religiosi.

4 Praeterea, Bonum publicum praeferendum est bono priuato, & uita actiua est magis fructuosa quàm contemplatiua, nullumq; sacrificium est Deo acceptius, q zelus animarum. Sed archidiaconi & plebani intendunt utilitati communi multitudinis, zelo salutis animarum in actiua uita fructificantes: ergo praeferendi sunt religiosis, qui saluti propriae student in vita contemplatiua Deo seruientes.

5 Praetereà, Cui amplius à Deo commissum est, magis meretur si bene administret. Sed sacerdoti, vel archidiacono amplius cōmissum videtur: quia plus ab eo requiretur in iudicio: ergo bene administrando amplius meretur.

Sed contra est, quod dicitur. 19. q 1. c. Duae. Si quis in ecclesia sua sub episcopo populum retinet, & saeculariter uiuit, si afflatus Spiritusancto in aliquo monasterio, vel regula canonica saluare se uoluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit ut publica constringatur. Sed lex priuata quae est Spiritussancti, vt ibidem subdit, nunquam ducit hominem de statu magis perfecto, ad statum minus perfectum, sed facit hominem ascensiones in corde suo disponere, ut in Psal. 83. dicitur: ergo status religiosorum est perfectior quam status plebanorum.

Respondeo dicendum, q perfectio spiritualis vitae ex charitate pensanda est, quia qui caret spiritualiter nihil est, ut dicitur 1. ad. Corint. 13. Ab eius aūt perfectione simpliciter aliquis dicitur esse perfectus. Vnde dī ad Col. 3 ... charitatem habere, quae est vinculum perfectionis. Amor aūt uim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodam modo transfertur. Vnde Dion. 4 c de diui. nom. ... facit ex... faciens diuinus amor, non sinens sui ipsorum amātes esse, sed amatorum. Quia ergo totum & perfectum est idem, ut dicitur in. 3. Phy. ille perfectè charitatem hēt, qui totaliter in Deū p amorem transformatur, seipsum & sua omnino postponens pp Deum, vnde Augu. dicit in decimo quarto de ciui. Dei, q sicut ciuitatem Babylonis facit amor Dei vsque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vsque ad contemptum sui. Et in li. 83. quaest. quod perfectio charitatis est nulla cupiditas. Gregorius et super Ezech. dicit q cum quis aliquid suum Deo uouet, & aliquid non uouet, sacrificium est; cum uerò omne qd hēt, omne qd uiuit, omne qd sapit, omnipotenti Deo uouet, holocaustum est, quod latina lingua dicitur totum incensum. Cuiuscunque ergo mens sic est affecta interius, ut seipsum & omnia sua contemnat pp Deum, sm illud Apostoli ad Philip. 3. Quae mihi aliquando fuerunt lucra, arbitratus sum vt stercora, ut Christum lucrifaciam, iste perfectus est, siue sit religiosus, siue saecularis, siue clericus, siue laicus et matrimonio iunctus. Abraham.n. matrimonio iunctus erat & diues, cui Dns dicit Genes. 17. Ambula corā me, & esto perfectus. & Ecclesiastic. 31. dī. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur, Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Sed aduertendum, q aliud est esse perfectum, & aliud esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, qui nondum sunt perfecti, sed interdū ēt peccatores, sunt et aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet, & rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt alia huiusmodi: tn cum dicimus aliquos esse in statu perfectionis, accipitur pro conditione sm q libertas, vel seruitus dicitur status, prout consueuit dici q error personae, aut conditionis, vel status impedit matrimonium, non aut error fortunae aut qualitatis: & hoc modo accipit status secunda quaestione sexta. Si quado in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, non per exploratores, idest procuratores, sed per seipsos est agendum. Sic ergo accipiēdo statum, illi propriè in statu perfectionis esse dicuntur, qui se seruituti subijciunt ad opera perfectionis implenda. Manifestum est aūt q seruitus libertati opponitur. Libertas aūt faciendi quodlibet per uotum tollitur, quia uoluntatis est uouere, necessitatis est reddere, vt supra dictum est. Vnde qui se ad aliquid uoto obligat, inquantum necessitati se subijcit, quodammodo constituit se seruum, libertate se priuans. Si quidem ergo aliquis se uoto obliget ad aliquod particulare opus implendum, constituit se quodammodo seruum non simpliciter, sed sm quid, respectu.s.illius ad quod se obligauit. Si verò simpliciter per uotū totā vitā suam dedisset Deo ad implēda ea quae sunt opera perfectionis, pp Deum simpliciter se ipsum seruum constituit, & per hoc ponit in statu perfectionis, vnde & totum se Deo uouendo holocaustū offerre dī, vt Gregorius dicit.

Hoc

Margin notes (right column): arti. 93. ad 2. & 22. q. 184. ar. 7. ad 1. & 2 verb. q. 2. ar. 2. ad 5. — Augu. — Beatus Paulus. — arti 9. ad 3. — arti. 11. ad 2. 22 q. 184. ar. 2. — 22. q. 183 a. 1 — 4. di. 30. q. 1. ar. 1. & 2. o. & ad 5.

Hoc autem modo obligant totam uitam suam ad ea quæ sunt perfectionis. Episcopi in sua consecratione professionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis suscepti, sm illud 1.Tim.ult. Bonu certamen fidei apprehende uitā æternam, in qua uocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus, uel in ordinatione, uel in prædicatione, vt Gloss. dicit. Religiosi etiam in sua professione totam uitam suam obligant Deo ad ea quæ sunt perfectionis, vnde & vtrique serui dicuntur. Dicitur.n.2.ad Corin.4. Non.n. prædicamus nosmetipsos, sed Iesum Christum, nos aūt seruos uestros propter Iesum: qđ pertinet ad Epos: religiosi ēt serui, vel famuli nominantur, vt dicit Dion.6.c.Eccl.Hierar. Et ideo tam religiosi, q̄ Episcopi sunt in statu perfectionis: vnde & utrisque in assumptione huiusmod. status solemnis benedictio adhibetur, vt patet per Dionysium.5.& 6.c.Eccles.Hierar. Archidiaconi aūt, uel plebani non obligant uoto totam uitam suā ad id quod cura gregis requirit: vnnec in eorum institutione aliqua eis benedictio adhibetur, q̄ exhibetur monachis p p perfectionem assumptam, vt dicitur sexto.ca. Eccle. Hierar. Et ideo ex hoc q committitur eis cura parochiæ, vel Arthidiaconatus, constituuntur quidem in aliquo officio, non aūt assumuntur ad statum perfectionis; alioquin essent apostatæ, dimittendo parochias, & præbendas sine cura in Ecclesis cathedralibus accipiendo. Nullus.n.in statu perfectionis discedere posset, nisi mortaliter peccando & apostatando. Et inde est quòd Dionysi. in Eccles. Hierar. perfectionem attribuit solis Episcopis, quasi perfectoribus. & monachis quasi perfectis: illuminationem verò attribuit presbyteris tanquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem; & sacro populo tanquam illuminandis; purgationem verò diatonis tanquam purgatoribus; & ordini immundorum tanquam purgandis.

Ad Primum ergo dicendū, q ad oēs illas Chryso. auctoritates breuiter responderi posset, q non loquitur de sacerdote parochiali, sed de Episcopo, qui antonomasticè sacerdos dī quasi summus sacerdos: & hic modus loquendi est plurimum consuetus, vt sacerdotes Episcopi nominentur. Et hęc responsio videt congruere sui intentionē operis, in quo Chrysostomus Basiliū consolat de sua promotione: utcque.n. erat in Epm electus. Vt tñ particulariter ad singula respondeamus;

Ad Primum dicendum, quòd siquis consideret uerborum circumstantiam, nihil ad propositum faciunt. præmittit enim, si illi qui in secretis habitant, multorum sermonibus non mouentur, digna quidem laude est patientia; non tamen idoneum argumentum uirtutis: cum uerò fuerit in medijs fluctibus & de tempestate nauē liberare potuerit, tunc meritò testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promereret; & tunc concludit, Ita ergo & nunc mihi si tale aliquem adducas monachum, qualis, vt sic exaggerationem dicam, Helias fuit: tu quandiu solus est, si non perturbatur neque grauiter peccat, quippe qui non habet quibus stimuletur atque exasperetur, non tamen illi comparandus est qui traditus populis & multorum peccata ferre compulsus, immobilis perseuerat & fortis; q a sicut in tranquillitate, ita in tēpestate gubernauit semetipsum. ubi manifestè est q nō cōparat statū statui, sed impeccabilitatē impeccabilitati: q .n. monachus in claustro habitans non peccet, non est ita euidens argumentum uirtutis, sicut si presbyter, vel Episcopus, vel quicunque rector populi in medijs perturbationibus abstinet à peccato: sicut nō est argumentu tantæ industriæ, si gubernator absque periculo nauiget in mari tranquillo; sic si nauigaret in mari tempestuoso, & tu ad industriaō nautæ pertinet, vt mare tempestuosum deuitet. Sic ergo ex præmissis verbis nihil aliud ostendi pōt, nisi q particulosior est status habentis curam aiarum q̄ monachi; & in maiori periculo innocentem se seruare maioris uirtutis est argumentum: unde maior virtus requiritur ad hoc q aliquis conseruet se à peccato immunem inter populos, q̄ in religione: sed maioris virtutis est vitare pericula religionem intrando, q̄ pericula non vitare. Quantò enim aliquis magis amat suam salutem, tantò magis cuitat suæ salutis pericula.

Et per hoc ēt patet responsio ad sm. Non enim dicit q mallet esse in officio sacerdotali, quàm in solitudine monachorum; sed q mallet placere in hoc, q̄ in illo. Quilibet enim sapiens magis uellet habere tantam uirtutem, per quam posset etiam inter pericula securus existere q̄ talem uirtutem qua posset extra seruari: sed quia præsumptuosū est vt aliqs talem virtutem se habere præsumat, per q̄ possit etiam inter pericula esse tutus, virtuosus est quòd se extra pericula ponat. Vnde ipse subdit, Quod laudabam tanto studio & bonū pronunciabam, s. officium administrationis Ecclesiasticæ, non vtique desugerem, si idoneum ad eius gubernationē me uiderem. Prudenter ergo refugiebat, quia tantam uirtutem per quam idoneus esset, non sibi superbè ascribebat.

Et similiter respōsio patet ad Tertium. Siquis enim in conuersatione multorum positus potest imperturbatum illum nitorem plenæ sanctitatis & continentiæ splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus præferendus est. Maioris enim virtutis indicium est, vt puritatem perfectam aliquis conseruet etiam inter pericula puritatis, quā si eam extra pericula conseruaret. Sed tū patum amare puritatem suam cōuincitur, qui puritatis pericula nō euitat, intce quæ difficillimum est & tarissimum omnimodam puritatem seruare, sicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, quæ etiam in lupanari posita, virginalem puritatem seruauit: & tamen quia puritatis amatrix erat nūquam in lupanari hanc suam virtutem ostendere elegisset; sed quātomagis putam mentem habebat, tantò minus lupanar propria uoluntate elegisset. & simile est in omnibus talibus.

Ad Quartum dicendum, q auctoritas illa non pertinet ad perfectionem uitæ, sed ad differentiā dignitatis. Sic.n priuatus distat à rege, sicut non habens prælationem ab habente: hoc aūt in quæstione non vertitur, an sit maior dignitas prælationis, quicunque habens curam animarum, ecligioso curam animarum non habente.

Ad Quintum dicendum, quòd alia ratio est de Episcopis & plebanis. Nam episcopi principalem populi curam habent: Plebani autem & archidiaconi sunt subministratores & coadiutores eorū. Vnde dicitur.16.q.1. Omnibus presbyteris & diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque episcopi proprij licentia agant: non vtique missas sine suo iussu quisquam presbyter in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permissu faciet: & primæ ad Corin.12.dicitur in Glo. q opitulationes sunt qui maioribus fuerunt opus: vt Titus Apostolo: vel archidiaconi episcopis: gubernationes vero sunt minorum personarum, vt sunt presbyteri: vnde siquis rectè consideret, hoc modo in regimine ecclesiæ comparatur archidiaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporali præpositi & balliui ad regem: & iō sicut rex coronat & inungitur in regno, non aūt præpositi vel balliui, ita et episcopus in ecclesia, non autem archidiaconi vel plebani: & propter hoc episcopatus est ordo in comparatione ad Corpus mysticum, non autem plebanatus, uel archidiaconatus, sed officium tantum. Episcopis ergo similes sunt

Episco. pi, & re ligiosi serui ne minus ne mendi.

1.q.q. 108.ar. 2.c.f.a. 218. h & 3. p.q.67. a.1.ad 1. & 2. & oni.q.9 ar. 3.0. 2.2q. 214. ar. 6.ad 5.

Monachi ma ...

Canon.

B. Paul.

Nota.

archidiaconi, & plebani sicut coadiutores & ministri; sed religiosi sunt episcopis similes in perpetua obligatione, quæ facit statum perfectionis.

Ad Sextum dicendum, quod aliqua duo opera vel in bono, vel in malo possunt multipliciter adinuicem comparari. vno modo secundum suum genus, sicut dicimus continentiam virginalem præeminere in bono, continentiæ viduali; in malo vero, homicidium furto: & hoc modo vita actiua est fructuosior, quàm contemplatiua: sed contem- Gre. 22. q. 182. ar. 2. & 4. & q. 188. ar. 6. platiua merito maior est quàm actiua ut Grego. dicit in 7. Morali. zelus etiam animarum est sacrificium Deo acceptissimum, si tamen ordinatè fiat, ut. s. primò homo habeat curam salutis suæ, & postmodum aliorum: alioquin nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, vt dicitur Matth. 16. Alio modo potest opus operi comparari in bono, vel in malo, nõ secundum se, sed in ordine ad alium actũ: sicut abstinentia præfertur in bono sumptioni cibi; tamen assumere cibũ cum aliquo propter charitatẽ, præfertur abstinẽtiæ; et in malo, adulterium præfertur furto; tamen furari gladium ad occidendum, est grauius quàm adulterium. Tertiò præfertur opus operi in bono, vel malo ex volũtate facientis. Quod enim promptiori voluntate fit, melius vel peius iudicatur. 2. l. 29. v. 4. c. & Ma. q. 3. arti. 13. prin. Si ergo comparemus opera plebani, vel archidiaconi, operibus religiosorũ, tertio modo comparationis, vel secundum promptitudinem volũtatis, tunc incertũ iudicium est, quia ille qui ex feruentiori charitate operatur, opera magis meritoria habet. Si verò comparentur secunda comparatione per ordinẽ ad aliquod aliud opus. sic opera religiosi sunt incõparabiliter eminentiora operibus archidiaconi, vel plebani: ea. n. quæ religiosi agũt, ad illam radicem referuntur, qua totã vitam suã Deo deuouerunt: vnde non est pensandum quid faciant, sed maius quòd ad quælibet facienda se deuouerunt: & sic quodam modo comparant ad eos qui aliquod singulare bonum opus faciunt: sicut infinitum ad finitum. Qui enim dat se alicui ad faciendum omnia quæ iubet, in infinitum magis se dat ei quàm ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Vnde supposito quod religiosus secundum exigentiam suæ religionis faciat aliquod opus quod sit paruum secundum se, tamen recipit magnam intensionem ex ordine ad primam obligationem, qua se totũ Deo vouit. Si vero comparentur ipsa opera secundum se, secundum primum modum comparationis, sic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt, vel Archidiaconi, sunt maiora aliquibus particularibus operibus, quæ religiosi faciunt: sicut maius est intẽdere saluti animarum quàm ieiunare, vel silentium tenere; vel aliqua huiusmodi. Si tamen omnia omnibus 22. q. 147 ar. 3. ad 3. & 50. ad 2. comparentur, multò maiora sunt opera religiosorum. Etsi. n. procurare salutẽ aliorum sit maius quàm intendere sibi soli, loquendo in genere: tamen non quocunque modo intendere saluti aliorum præfertur ei, quod est quocunque modo intendere suæ saluti. Si. n. aliquis totaliter & perfectè intendit suæ saluti, multò maius est quàm si aliquis multa particularia opera agat ad salutem aliorum: si saluti propriæ & si sufficienter, non tamen perfectè intendat.

Ad Septimum dicendum, quod bene administrare aliquid est plus & minus. Vnde si illius cui cõmissum est, tantò sit melior administratio, quanto maius est quod ei cõmittitur, absq; dubitatione plus meretur. Si vero ille cui minus cõmittitur, multo plus facit quàm ille cui maius cõmittitur, etiam si bene faciat tamen alius plus meretur: quod etiam in rebus humanis apparet: qui. n. minus beneficium percipit, si plus seruiat, magis debet esse acceptus. Quamuis autem habẽti curam animarum sit plus commissum quantum ad dignitatem; quia tamen religiosus maiora opera facit, vt dictum est, magis meretur.

QVAESTIO VII.

DEinde quæsitum est de his quæ pertinent ad laicos.

Et primò de matrimonio. Vtrum scilicet mulier quæ post votum continentiæ emissum contraxit matrimoniũ in facie ecclesiæ, possit absq; peccato viro suo carnaliter commisceri.

Secundò, de vsura, Vtrum aliquis possit licitè retinere illud, quod acquiritur licitis mercimonijs de pecunia vsuraria.

ARTICVLVS XVIII. 56

Vtrum mulier, quæ post votum continentiæ emissum in facie ecclesiæ nupsit, possit absque peccato viro carnaliter commisceri.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quod mulier, quæ post votum continentiæ emissum in facie ecclesiæ contraxit cum aliquo, possit ei postmodum absque peccato carnaliter commisceri. 4. d. 27 q. 2. arti 3. & d. 28. q. ar. 1. & 38. q. ar. 3. & ad [illegible] Quod. n. fit auctoritate ecclesiæ, caret peccato, cũ fiat auctoritate Christi: secundum illud Apostoli ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. Sed prædicta mulier ex hoc ipso, quod in facie ecclesiæ contraxit matrimonium auctoritate ecclesiæ, potestatem accipit ad matrimonij actũ, qui est carnalis copula: ergo nõ peccat si viro suo carnaliter commisceatur.

Sed contra, Votum cõtinentiæ est excellentius quàm votũ abstinentiæ, quia non est digna ponderatio continentis animæ, vt dicitur Ecclesiastici vigesimo sexto. Sed qui facit contra votum abstinentiæ, peccat mortaliter: puta si aliquis frangeret ieiunium sextæ feriæ, quod semper se in sexta feria ieiunaturũ vouisset: ergo multò magis semper peccat mortaliter persona quæ contra votũ continẽtiæ emissum alteri personæ carnaliter cõmiscet.

Respondeo dicendũ, quod votum continentiæ est duplex, simplex. s. & solẽne. Solẽne autem votũ continentiæ, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, idest facit vt non sit matrimonium quod contrahitur post votum solemne. Vnde matrimonium post votum solemne non excusatur à peccato, et si, quis matrimonium in facie ecclesiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum verò simplex impedit quidẽ matrimonium contrahendum, sed non dirimit iã contractum. Non n. facit quod matrimoniũ sequens sit nullum, sed solum quod matrimoniũ contrahens mortaliter peccat. Matrimonio aũt existente, mulier non habet sui corporis potestatem, sed vir; & similiter econuerso. nullus autem põt alteri denegare, quod eius est, & ideo mulier matrimonio coniuncta, etiam si simplex votum præcesserit, non põt denegare viro sui corporis vsum, præcipuè postquam fuerit matrimonium per carnalem copulam consummatum: nemo autem faciẽs quod debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur, quod mulier quæ post votũ simplex continentiæ, matrimonium contractum carnali copula consummauit, iam non peccat reddendo debitũ viro: sed an peccet exigendo debitum, dubium videtur, quibusdam dicentibus, quod etiam absque peccato exigere potest, ne intolerabile sit sibi matrimonij onus, sed verius dici videtur, quod non peccat reddendo, quia hoc necessitatis est; peccat autem exigendo, quia hoc est voluntatis, quia tenet astricta per obligationẽ præcedentis voti. Huius autem diuersitatis ratio est: quia votum solemne habet promissionem cum quadam traditione: vnde votum continentiæ non solemnizatur nisi per susceptionem ordinis sacri, per quem homo actualiter diuino cultui mancipatur: vel per cõfessionem ad certam regulam, & susceptionem habitus professorum: quia sic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in religio-

Vot continentiæ duplex 4. d. 9. 1. q. 2 3. c [illegible]

ne. Votum aût simplex habet promissionem sine traditione. Manifestum est autem, q post quam
22.q.88 aliqui ; rem quæ erat suæ potestatis alicui non
ar. 7.o. solum promittit, sed etiam tradit, non potest eã
22. q8. vlterius alteri dare, puta equum, uel uestem, & si-
189.ar. milia, etiam si postmodum alteri donare volue-
2. ad 1. rit, secunda donatio non valet. Vnde postquàm
1 4 5.2. aliquis per uotum solemne continentiæ corpus suum Deo non solum promisit, sed etiam tradidit ad celibem vitam agendam, non potest illud vlterius coniugi dare, vt sic ex necessitate reddere debitum teneatur. Qui uero promittit aliquid alicui, nondum tamen tradidit illud, si postmodum alteri actualiter illud tradat, licet promissionis fidem frangat, tñ secunda donatio valet ita q ille cui datur potest re data vti vt vult. Sic ergo persona, quę per simplex votum Deo corpus suũ promisit ad cęlibem uitam ducendam, si postmodum corporis sui potestatẽ tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatũ, peccat quidem frangens fidem voti, tamẽ donatio tenet, & coniunx habet in eius corpus potestatem : vnde non peccat debitum reddens : vnde oportet ad vtrumque respondere.

Ad Primum ergo dicendum, q mulier quæ emisit votum continentiæ, contrahens in facie Ecclesię, non accipit ab Ecclesia auctoritatem, vt carnali copula vtatur, quia si Ecclesię constaret de uoto emisso, matrimoniũ inhiberet. Si aũt sciret & dispensaret in voto simplici cõtinentię auctoritate Apostolica, post dispẽsationẽ nõ peccaret mulier, neq; exigendo, neq; reddendo debitum.

Ad 2ũ q est in contrarium, dicendum, q eadẽ rõ est & in uoto continentię, & in uoto abstinentię. Sicut.n. persona quę post uotum simplex cõtinentię emissum sui ipsius potestatem coniugi tradit, absq; peccato carnali copula vtit debitũ reddens: ita si post uotũ abstinẽtię sui ipsius potestatem alteri tradit, religionẽ intrãdo, absque peccato põt ieiunium soluere sñ obedientiam prelati ex obseruantia religionis : quia per uotũ solemnizatum ab alijs votis absolutur.

57 ARTICVLVS XIX.

Vtrum q uis reddere teneatur quod ex vsura lucratus est.

22.q.78 AD Secũdum sic proceditur. Videtur q quic-
ar. 3.o. quid aliquis de pecunia usuraria lucratus
& opusc. fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apostolus
73.c.19 ad Roma. 11. Si radix sancta, & rami : ergo conue-
o. niẽ si radix infecta, & rami. Sed radix huius lucri est infecta & usuraria : ergo totum est infectum & usurarium. Non ergo potest licitè huius lucrum retinere.

Sed cõtra, qlibet põt licitè retinere id q legitimè acquisiuit: sed qđ acquirit de pecunia vsuraria interdũ legitimè acqrit: ergo licitè põt retinere.

Respondeo dicendum, q huius quæstionis veritas, poterit apparere, si consideretur ratio quare vsuram accipere sit peccatũ, non.n. est peccatũ solum, quia est prohibitum, sed quia est contra rationem naturalem: vt etiam Philosophus dicit in primo Politicorum.

22.q.105 Ad cuius euidentiam considerandum q rerum
ar.7.ap in vsum hominis uenientium quædam sunt, qua-
3.& 22. rum vsus non est ipsius rei consumptio: etsi con-
q.78.ar. tingat rem deteriorari, vel consumi per vsum,
1. o. hoc est per accidens, sicut domus, vestis, liber, equus, & huiusmodi: non enim vti libro est delere ipsum; neque vti domo est destruere ipsam, & in talibus aliud est dare vsum rei & aliud est dare substantiam rei: & propter hoc quando per accommodationem vsus talis rei alteri conceditur, non propter hoc dominium rei transfertur, & propter hoc etiam potest uendi vsus rei, dominio tñ remanente apud dominum: sicut patet in conductione & locatione quæ sunt contractus liciti. Quędam uero res sunt quarum vsus nihil est aliud quàm consumptio ipsarum rerum : sicut pecunia qua vtimur expendendo, vinum quo vtimur bibendo, & sic de alijs huiusmodi, in quibus vti re nihil aliud est q consumere ipsam. & ideò in talib. quando conceditur vsus rei per mutui
transfertur etiam rei dominium. quia ergo vsus 22.q.78
rei non est separabilis ab ipsa re, quicunque ven ar. 3.c.
dit vsum talium rerum retinendo sibi obligatio- & ad 3.
nem ad sortem reddendam, manifestũ est, q idẽ uendit bis: qđ est contra naturalẽ iustitiã, & ideo exigere vsuram est sibi se iniustum. Tenetur ergo
aliquis id qđ accipit vltra sortem restituere: quia 3.d.37.
iniustẽ accipit, & per cõsequens damna & inter- ar. 6.o.
esse: sed cum ipsius pecuniæ vsurariæ non sit a- & Ma.
lius vsus, q ipsa eius substãtia, ratione iam dicta, q.13. a.
patet consequenter, q ex quo pecuniam vsura- 4.& op
riam reddit de vsu pecuniæ nihil reddere tene- 73.c.
tur; teneretur aũt reddere aliquis id qđ lucratus esset de domo aliena, vel de equo, vel aliquo huiusmodi, et postquam res huiusmodi reddidisset, quia in talibus appretiatur res & vsus rei.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur
dicendum, q pecunia vsuraria non se habet per 4. d.15.
modum radicis ad lucrum qđ de ea fit, sed solum q.1. ar.4
per modum materiæ: radix.n. aliqualiter habet q.2.3.
virtutem causæ actiuæ inquantum ministrat alimentum toti plantę: vnde in humanis actibus voluntas, & intentio comparantur radici: q si peruersa fuerit, opus erit peruersum: non autẽ hoc est necessarium in eo, quod est materiale. Potest enim aliquis interdum malo bene vti.

QVÆSTIO VIII.

DEinde quęsitum est de his quę pertinẽt communiter ad omnes homines.
Et primò quantùm ad animam.
Secundò, quantùm ad corpus.
Tertiò, quantum ad actum hominis.
Circa animarum quæsita sunt tria.
Primò, quantum ad substantiam eius, vtrum sit composita ex materia & forma.
Secundò, quantum ad cognitionem.
Tertiò, quantum ad pœnam ipsius.

ARTICVLVS XX. 58

Vtrum anima sit composita ex materia & forma.

AD Primum sic proceditur. Videtur q ani-
ma sit composita ex materia & forma. In- 1. p. q8.
tellectus enim humanus comparatur ad substan- 75. ar. 5
tias intellectuales superiores per recessum sim- o. & de
plicitatis: sed omne quod recedit à simplici inci- anima.
dit in aliquam compositionem, prima aũt com- ar. 6.o.
positio est ex materia & forma: ergo anima humana est composita ex materia & forma.

Sed contra est, qđ Philo. dicit in. 3. de aĩa. (T.c. 16.) q species rerum materialium, put sunt in ipsis rebus, non sunt intelligibiles actu: quia sunt in materia. sed prout sunt in anima intellectiua humana sunt intelligibiles actu : ergo non sunt in materia. Non ergo anima humana est composita ex materia & forma.

Respondeo dicendum, quòd si materia dicatur omne illud quod est in potentia quocunque modo, & forma dicatur omnis actus, necesse est ponere quod anima humana, & quælibet substãtia creata, sit compos. ta ex materia & forma. Omnis enim substantia creata, est composita ex potentia & actu. Manifestum est.n. q solus Deus est suũ
esse quasi essentialiter existens : in quantũ s. suũ ar. 147.
esse est eius substantia, qđ de nullo alio dici põt. & 184.
Esse enim subsistens : non põt esse nisi vnum, sicut nec albedo subsistens nõ põt esse nisi vnum. Oportet ergo q quælibet alia res sit ens parti-

cipa-

(1. p. q. 3 a. 4. O. & ar. 15. 16. hoc loco.) cipatiuè, ita q̃ aliud sit in eo substantia participans esse, & aliud ipsũ esse participatum. Oẽ aũt participans se hẽt ad participatum, sicut potentia ad actum: vnde substantia cuiuslibet rei creatæ, se hẽt ad suum esse, sicut potentia ad actum. Sic ergo omnis substantia creata est composita ex potentia & actu, idest ex eo, quod est, & esse, (1. p. q. 75. ar. 3 ad 4.) vt Boet. dicit in lib. de hebdo. sicut album componitur ex eo quod est album, & albedine. Si verò materia propriè accipiatur pro illo quod est potentia tm, sic impossibile est q̃ aĩa humana sit cõposita ex materia & forma: & hoc põt manifestari dupliciter. Primò quidem ex eo quod est intellectualis substantia: manifestum est. n. q̃ intellectus in actu est intellectu in actu. Intellectũ aũt in actu est aliquid inquantum est immateriale. (veri. q. 23 ar. 3. c.) Est. n. aliquid perfectè cognoscibile inquantũ est actu, non aũt inquantũ est in potentia vt dr̃ in 9. Metaphy. vnde cum materia sit ens in potentia, forma in materia existens non põt esse perfectè cognita, vt intellecta in actu: vnde sequitur q̃ nulla substantia intellectiua, cuius perfectio est ipsum intellectum, in actu sit materialis, eò q̃ oportet perfectionẽ proportionari perfectibili. Secundò apparet idem ex hoc quòd anima est forma. Cum enim forma sit actus, & id quod est in potentia, non possit esse actus, impossibile est quòd aliud compositum ex materia & forma, secũdum se totum sit forma. Si ergo anima, quæ ponitur componi ex materia & forma, sit forma secundùm aliquam sui partem, quæ est actus, cuius nulla pars est materia; sequitur quòd animæ pars non sit materia: hoc enim dicimus animam, quod est actus corporis animati.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, q̃ potentia & actus sunt prima principia in genere substantiæ: materia autem & forma sunt prima principia in genere substãtiæ mobilis: vnde non oportet omnem compositionem in (1. p. q. 5. ar. 5. c.) genere substantiæ esse ex materia & forma; sed hoc solum necesse est in substantijs mobilibus.

QVAESTIO IX.

Deinde quæsitum est de anima quantùm ad eius cognitionem.

Et circa hoc quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum anima separata à corpore cognoscat aliam animam separatam.

Secundò, Vtrum liceat ab aliquo moriente exigere, vt statum suum post mortem denunciet,

59

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm anima separata cognoscat aliam animam separatam.

(1. p. q. 89. ar. 2. & aĩa. ar. 17. & 18. o) Circa Primum sic proceditur. Videtur quòd anima separata à corpore, non cognoscat aliam animam hominis, quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam fit similitudinem: sed in vna anima non sunt expressa alterius animæ similitudo in hac vita, quę possit in ea post mortem remanere: ergo vna anima separata non potest aliam cognoscere.

2 Præterea, Philosophus dicit in tertio de anima (T. c. 20.) quòd corrupto corpore anima non reminiscitur: non ergo recognoscit anima hominis, quam in hac vita cognouit.

Sed contra est, quod dicitur Luc. 16. quòd diues in inferno secundùm animã positus, recognouit Lazarum in sinu Abrahæ secundum animam existentem.

Respondeo dicendum quòd cùm nulla substantia propria operatione destituatur, necesse est ponere cum anima intellectiua post mortem remaneat, quòd aliquo modo intelligat: necesse est autem ei attribuere alterum trium modorum intelligendi, vt scilicet intelligat, vel abstrahendo (De Aĩa ar. 15. o) species intelligibiles à rebus, sicut nunc intelligit corpori vnita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas, & in ea conseruatas post mortem, vel etiam per aliquas species concreatas, vel qualitercunque desuper influxas. Quidam ergo dicunt, quòd animæ separatæ intelligunt abstrahendo species intelligibiles à rebus. Sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum intelligibiliũ à reb. sensibilibus, fit mediante sensu & imaginatione, quorum operationes cùm sint per organa corporalia, animæ separatæ attribui non possunt: vnde alij hoc negantes dicunt vlteriùs, quòd nec etiam per species acquisitas à rebus sensibilibus dum esset in corpore, anima separata intelligit. Ponunt enim Auicennam (ar. 227.) sequentes quòd species intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili, nisi dum actu intelligit: sed conseruantur species particulares rerum sensibilium solũ in imaginatiua & memoratiua: ad quas dum intellectus possibilis se conuertit, de nouo influunt in ipsum species intelligibiles ab intellectu agente. Cum ergo vis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto, eo quòd est virtus organi corporalis: sequitur quòd anima post mortem nullo modo intelligere possit per aliquas species à rebus sensibilibus acceptas: vnde relinquitur, secundum eos, quòd anima separata intelligat per species concreatas: sicut & Angeli. Sed hæc quidem po- (Reprobatio 1. p. q. 79. ar. 6. c. & q. 84. ar. 4. c.) sitio irrationalis videtur quantum ad vtrumq; dictorum: quòd enim species intelligibiles in intellectu possibili non conseruentur, est contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur, est in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus possibilis habeat esse stabile & immobile, oportet quòd species intelligibiles in eo recipiantur stabiliter & immobiliter. Est etiam contra Arist. qui dicit in 3. de anima. (T. c. 8.) quòd intellectus possibilis cum sciat singula, hoc est accipiens species singulorum, vt sciens, idest sicut cótingit in scientia, vel in eo qui habet scientiam, tunc dicit secundum actum: hoc autem confestim accidit, cũ possit operari per seipsum. Est quidem ergo & tunc potẽtia quodammodo, non tamen simpliciter, sicut ante addiscere, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet, q̃ species intelligibiles quandoq; sunt habitu in intellectu possibili, quamuis actu non operẽtur. Illud ẽt quod dicunt animam humanam habere species intelligibiles cõcreatas, irrationabiliter dicitur. Si. n. potest eis vti dum est corpori vnita, sequitur q̃ possit homo intelligere ea quorum sensum non accepit, vt putà q̃ cæcus intelligat colores: quod patet esse falsum. Si autem per vnionẽ corporis totaliter impedit anima humana, vt specieb. intelligibilibus concreatis vti non possit: sequitur quòd vnio corporis & aĩæ nõ sit naturalis. Id enim quod est in (veri. q. 20. ar. 2 o.) natura rei, non totaliter impeditur per aliquid quod est rei naturale: alioquin natura faceret alterum illorum frustra. Sic ergo dicendum est: quòd anima separata intelligere potest quædam per species intelligibiles, quas per sensus à rebus acquisiuit, dum esset in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit: quia multa cognoscit anima separata quæ nos in hac uita non cognoscimus, maximè quia inconueniens videtur, quòd animæ illorum qui in maternis vteris moriuntur, quæ fortè nullum intellectus vsum habuerunt, & per consequens nec aliquas species intelligibiles acquisitas, nihil post mortẽ intelligant. Vnde oportet addere, quòd anima in sui separatione à corpore recipit influxum specierum intelligibilium à natura superiori, scilicet diuina, secundum naturalem ordinem quo experimur, quòd anima humana quantò magis à corporeis sensibus abstrahitur, tanto magis potest

esse

esse participes superioris influxus, sicut patet
in dormientibus,& alienatis qui quędam futura
præuident. Sic ergo anima separata potest ani-
1.p.q. mam aliam cognoscere,tam per notitiam, quam
86.ar.4 de ea acquisiuit in hac vita per aliquam simili-
ad 2.& tudinem effectus ipsius, qui est vita hominis: si-
22.q. ue per aliquam similitudinem influxam à Deo
172.ar. naturali influxu.
3.ad 1. Et per hoc patet responsio Ad primum.
2.2. Ad Secundum dicendum, quòd Philosophus
loquitur quantū ad memorari & reminisci:quod
Ad rationes. est per actus cuiusdam potentiæ sensitiuę vten-
tis organo corporali, quo corrupto, cessat actus
talis potentiæ.

60 ARTICVLVS XXII.

Vtrùm liceat requirere ab aliquo moriente, vt statum suum post mortem reuelet.

Circa Secundum sic proceditur. Videtur quòd
non liceat ab aliquo moriente requirere
quòd reuelet statum suum post mortem. Non
enim licet inquirere quæ Deus vult esse abscon-
ar.37.c. dita, secundùm illud Eccl 3. Altiora te ne quæ-
sieris. Sed Deus vult esse absconditum statum
animæ post mortem:quod patet ex hoc quòd di-
uiti petenti, ut Lazarus mitteretur ad fratres
suos viuentes,est hoc denegatum, sicut dr Lucæ.
16. Nō ergo licet hoc à morientibus inquirere.
Sed Contra est quod dicitur.2. Macha.12. San-
cta & salubris est cogitatio pro defunctis exo-
rare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc quòd
cognoscit necessitatem eorum,quam habent post
mortem: ergo licitum est & sanctum, hoc à mo-
rientibus requirere.
12.q.71 Respon.dicendum.quòd cum peccatum sit contra
ar.2.0 naturam,ut patet per Damasc.in 2.libro,require-
re per impletionē rei naturalis desiderij non est
peccatum: nisi aliqua inordinatio adiungatur;si
cut patet in sumptione cibi & potus: homo autē
naturaliter scire desiderat. Vnde si requiratur
ar.85.0 alicuius rei notitia, non est peccatum:nisi forte
& 1.p. per accidens, hoc est per aliquam inordinationē
q.22.ar. adiunctam,putà si per studium & inquisitionem
3.ad 3. alicuius scientię, aliquis impediat ab his quibus
tenetur intendere: puta si prædicator impediat
ab officio debitæ prædicationis propter studium
Geometrię, aut etiam si aliquis inquirat aliquid
cognoscere superbè,& præsumptuosè de sua fa-
cultate confidens,vel si qua alia huiusmodi inor-
dinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordi-
natio in hac inquisitione vr,si aliquis requirat à
moriēte cognoscere statum suum post mortem,
submittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde
nulla ratio videtur,quare debeat dici hoc esse
peccatum,nisi fortè ex dubitatione fidei de futu-
ro statu quasi tentando inquirat.
Ad contrariū. Ad illud vero quòd in contrarium obiicitur,
dicendum quòd Deus vult multa nobis sic esse ab-
scondita, quorum notitiam proprijs viribus aut
merito acquirere non possumus,q tn vult reuela-
ri humiliter,& piè quærentibus: iuxta illud Matth.
11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus
& reuelasti ea paruulis.vnde non est mirum,si su-
perbis fratribus superbi diuitis Deus aliqua no-
luit reuelari, quę tamen vult reuelari fidelibus,
piè & humiliter requirentibus.

QVAESTIO X.

Deinde quęsitum est de anima quantùm ad
pœnam.
Et circa hoc quęsita sunt duo.
Primò, Vtrum anima possit pati ab igne
corporeo.
Secundò, Vtrum damnati in inferno gaudeant de
pœnis inimicorū suorū,quos vidēt secū puniri.

ARTICVLVS XXIII. 61

Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

Circa Primum sic proceditur. Videtur quòd ani-
ma separata non possit pati ab igne corpo-
reo. Actio.n.agentis est proportionata passioni ar.35.&
patientis. Sed actio ignis cum sit corpus physicū 4.d.44.
est actio naturalis,q cōsistit ī mouere:ergo nihil q.3 ar.3
patit ab igne corporeo, nisi qd mouetur. Sed aīa q.3.
non mouetur cùm sit impartibilis. nihil aūt im-
partibile mouetur, vt.probatur in 6.Physicorū.
(T.c.32.)ergo aīa non patitur ab igne corporeo.
Sed Contra est, quòd diues in inferno secundum 1.p.q.
animam existens dicit, Crucior in hac flamma, 64.ar.4
vt dicitur Luc.16. ad 1.
Resp.dicendum, quòd aīa patitur pœnam ab igne
corporeo,sicut fides catholica docet: quòd aūt ignis
corporeus agat in animam separatam, hoc non
hēt ex natura sua,sed inquantùm est instrumen-
tum diuinę iustitię, vt dicitur communiter.
Aduertendum tn̄ est, quòd nullum instrumentum 4.d.44.
agit in uirtute superioris agētis,nisi exercēdo ali q.3.ar.1
quam actionem sibi connaturalem:alioquin fru- q.1 Ad 3
stra adhiberetur ad effectum:sicut serra inquan
tum est instrumētum artis,facit arcam secādo,&
aqua baptismalis abluit animam,vt instrumentū 1.p.q.
diuinę misericordię corporaliter abluendo. Si er 45.ar.5
go ignis corporeus agit in aīam,vt est instrumen- c.
tum diuinę iustitię punientis, necesse est quòd hoc
fiat per aliquam actionem igni corporeo conna- 4.d.1.q.
turalem. Non aūt pōt dici, quòd ignis alteret aīam 1.art.4
calefaciendo,vel desiccando,aut igniendo ipsam. q.1.c.
Vnde relinquitur modus, quem Aug.ponit 1.de
ciuitate Dei,vt.s.anima separata,vel spiritus dę-
monis patiatur pœnam per alligationem quandā
ab igne corporeo. Videmus.n.spiritum corpori
alligari:qñq; quidem naturaliter,sicut aīa alligat
corpori:quandoq; aūt quadam superiori virtute,
sicut per virtutem superiorum dęmonum, infe-
riores dęmones alligant arte necromātica.imagi
nibus,vel anulis,vel alijs huiusmodi rebus. Multò ergo ar.35.c.
magis virtute diuina dęmones, vel ēt aīę alligari
possunt igni corporeo, vt ab eo assumant pœnā.
Vnde patet responsio ad illud quod in contra- Ad rationes.
rium obiiciebatur: qd procedit de actione ignis,
quæ est per alterationem.

ARTICVLVS XXIIII. 62

Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

Ad Secundum sic pceditur. Videtur quòd dāna- 4.d.44.
ti in inferno gaudeāt & consolentur de pœ- q.3 ar 3
nis inimicorum suorum, quos secum videut in q.2 ad 5
inferno puniri: quia super illud Isa.14. Oēs prin. & q.3.
cipes terrę surrexerunt de solijs suis. dicit Glo. ad 5. qua
Hiec. quòd solatium est, malis, inimicos suos liter gaudeāt,vel
socios habere pœnarum. doleant.
Sed Contra,Omne gaudium diminuit dolorem
ut patet per Philosophum in 7.Ethi. Sed dolor
damnatorū est finitus intensiuè: tantū ergo pos-
sent multiplicari inimici alicuius damnati in in-
ferno, quòd totaliter dolor eius deleretur: qd
est contra diuinam iustitiam.
Respon.dicendum, quòd nihil prohibet idem
secundum diuersas rationes esse delectabile &
tristabile: tamen simpliciter dicitur tale ab eo,
quod pręeminet: ab eo vero quod est minus,de-
nominatur secundùm quid. Dicendum est ergo
quòd pœna inimici considerata ab eo qui est in
inferno,habet quodammodo rationem delecta-
bilis,& quodammodo rationē tristabilis. Ratio-
nem quidem delectabilis habet, inquantùm im-
pletur uoluntas damnati de malo inimici sui.
Descendunt enim ad infernum damnati cum
armis,id est, cum affectionibus prauis:vt dicitur

Ezech. 33. Sed ex alia parte hēt rationem tristabilis propter duo. Primò quidem in quantum in pœna inimici impletur diuina iustitia, quam odiunt & blasphemant dānati in inferno, sc'm illud Apocal. 16. Aestuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dñi. Secundò propter uermem conscientiæ. Sic enim in eis
1. p. q. 8. prauæ affectiones remanēt, ꝙ tamen de his dolent ad punitionem, non ad purgationem, sm̄ il-
64 ar. 3 lud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præ angustia
ad 1. & spiritus gementes: vnde sicut pœnitentes in hac
3. p. q. vita dolent, & de dolore gaudent, ita damnati in
84. ar. 9 inferno gaudent de pœnis inimicorum suorum,
ad 2. & tamen de ipso gaudio magis dolent; & præcipuè si præstiterint eis damnationis causam.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

ARTICVLVS XXV.

63 *Vtrum Adam non peccante tot fuissent nati mares quot fœminæ.*

1. p. q. DEinde quæsitum est de homine quantū ad
98 ar. 2 corporis sexum, Vtrum scilicet si primus
& ad 3. homo non peccasset, tot fuissent nati mares quot fœminæ: & videtur ꝙ sic. In paradiso enim, vbi secundum Aug. fuisset torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus continuisset: sed omnes matrimonio usi fuissent, vt impleretur præceptū Domini primis hominibus datum; Crescite &
a. 101. c multiplicamini & replete terram: vt habetur Gene. 1. Sed in statu innocentiæ nullus masculus habuisset plures vxores, nec aliqua mulier plures viros, nec aliquis aut aliqua mortem sensisset: ergo sequiẗ, ꝙ tot mares nascerētur quot fœminę.
Sed contra est, quod dicit Greg. 4. Mora. super illud. Nunc. n. dormiens sileret, dicit si parentem primum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennæ generaret: sed hi qui nunc per redemptionem saluandi sunt, soli
a. 101. o ab eo electi nascerentur. Sed qui nunc saluandi sunt, non sunt æqualiter mares & fœminę. Ergo neque in statu innocentiæ æqualiter fuissent mares & fœminæ.
Respon. dicendū, ꝙ si Adam non peccasset, nec aliquis de stirpe eius, satis probabiliter videtur concedendum, quòd tot nascerentur mares quot fœminæ, sicut ratio probat.
2. d. 10. Ad illud verò qđ in cōtrariū obiicit pōt dici,
q. 12. ar. ꝙ cum soli Deo sit certus numerus electorū, in-
2, ad 1. certum est, vtrum inæquales saluentur mares & fœminę, vel ęqualiter tot mares quot fœminæ; sed si supponitur ꝙ non in æquali numero mares saluentur, & fœminę, pōt dici ꝙ cum dicitur hi, qui nunc per Redemptorem saluandi sunt &c. pronomen non facit personalem demonstrationem, sed simpliciter: sicut cum dicitur; Hæc herba crescit in horto meo: vt intelligatur nihil aliud significari, ꝗ̄ soli saluandi ab eo nascerentur,
a. 101. f. tur, quia nullus nascendo ab eo traheret damnationis causam. Non autem potest dici, quòd ijdem homines numero nascerentur, qui nunc nascuntur. Manifestum est enim ꝙ non potest esse idem homo numero, si ab alio patre vel alia matre nascatur. Cùm aūt multi sint qui ex pluribus vxoribus filios suscipiūt qui saluantur, si in statu innocentię pluralitas vxorum non fuisset, impossibile esse quòd ijdem homines numero tunc nascerentur, qui nunc saluantur.

QVAEST. XII.

DEinde quęsitum est de actibus communibus omnibus hominibus.
Et primò de conscientia.
Secundò de pœnitentia.
Circa primum quęsita sunt duo.
Primò, Vtrùm conscientia possit errare.
Secundò, Vtrùm conscientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum conscientia errare possit. 64

AD Primum sic proceditur. Videtur ꝙ con- 12. q. 19
scientia errare non possit: quia ad Rom. 2. ar. 5. 2.
dicit Gl. ꝙ conscientia est lex intellectus nostri, di. 2. q. 2
quę est lex naturę. Sed lex naturalis errare non ar. 4. c.
potest: ergo nec conscientia.
2 Præt. Basilius dicit, ꝙ conscientia est naturale iudicatorium: sed naturale iudicatorium non pōt errare, vt patet in primis principiis in demonstrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat: ergo conscientia non potest errare.
Sed contra est, quod Dominus dicit, Ioan. 16. discipulis loquens: Venit hora, vt omnis qui interfecerit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hoc non est nisi conscientia errante: ergo conscientia potest errare.
Respon. dicendum, ꝙ conscientia (sicut ipsum nomen sonat) importat applicationem scientiæ vel notitię humanę ad aliquem proprium actū. Omnem aūt notitiam quam homo habet, potest 1. p. q. 5.
ad suum actum applicare, siue memoriam: prout 79. a 13
homo dicitur habere conscientiam testificantē & veri.
ꝙ fecerit aliquid uel non fecerit: siue etiam sciē- q. 17. a.
tiam uniuersalem uel particularem, per quam 1. 0.
homo potest cognoscere, vtrum aliquid sit faciendum uel non faciendum: & secundum hoc conscientia dicitur urgere vel impedire. Manifestū 1. p q.
est autem, ꝙ si accipiamus diuersas hominis co- 79. art.
gnitiones, in aliqua potest esse error, & in aliqua 13. ad 3.
non. In primis enim principiis naturaliter cognitis, siue sint speculatiua, siue sint operatiua, nullus potest errare: sicut in hoc est, Omne torū est maius sua parte, uel Nulli iniuriam esse faciēdā. In alijs autem humanis cognitionibus magis par art. 16 &
ticularibus, siue pertineant ad partem sensitiuā, prin.
siue ad rationem inferiorem quę consideraт humana: siue ad rationem superiorem, quę considerat diuina, pōt multipliciter error accidere. Manifestum est autem, ꝙ in applicatione multarum cognitionum ad actum peruenit error: quęcunque cognitionum fuerit erronea: sicut patet ꝙ falsitas accidit in conclusione quæcunque præmissarum fuerit falsa. Sic ergo licèt in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non sit error: tamen quia in alijs principijs iuris humani, vel diuini pōt error accidere, ideo conscientia hominis errare potest: sicut patet & hæreticus qui habet conscientiam nunquam irritandi, habet veri. q.
conscientiam erroneam, propter hoc ꝙ credit 17. ar. 2
omne iuramentum esse contra præceptum Dei; licèt in hoc non erret quòd æstimat nihil esse faciendum contra præceptum diuinum.
Ad Primum ergo dicendum, ꝙ principia particularia habent uirtutem concludendi ex primis principijs uniuersalibus: vnde conclusio attribuitur principaliter primis principijs, sicut effectus causę primę, eadē rōne, quia virtus conscientię principaliter dependet ex principijs iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis principaliter conscientia dicitur lex naturalis, uel veri. q.
etiam naturale iudicatorium. 17. ar. 1
ad 1.
Vnde patet solutio ad Secundum.

ARTICVLVS XXVII. 65

Vtrum conscientia erronea liget ad peccatum.

CIrca Secundum sic proceditur: Videtur ꝙ con- 12. q. 19
scientia erronea non liget ad peccatum. Vt ar. 5. 6.
enim Aug. dicit. 22. contra Faustum. Omne pecca- o. d. 39.
tum est contra legē ęternā, ꝗ est lex Dei. Sed quādoque conscientia errās prohibet id qđ non est q. 3. 11.
contra legē Dei, sicut patet in hereticis, ꝙ conscientia erronea prohibente, nolunt iurare, nec comedere carnes, aut bibere vinum. Non ergo est eis peccatū, si cōtra conscientiā hoc faciāt: & ita conscientia erronea non obligat ad peccatū.
2 Pretetea. Conscietia erronea quādoque dictat & artic.
homini ꝙ faciat id quod est contra legem Dei: 171-173
sicut

193.ho iss. ficut heretico sua conscientia erronea dictat ꝙ
predicet contra fidem catholicam: sed faciendo
cõtra legẽ Dei peccat mortaliter: si ergo ẽt faciẽ
do contra conscientiã erroneã peccaret mortali-
ter, sequeretur ꝙ utrobique esset peccatum, siue
prædicaret contra legem Dei, siue nõ. & ita esset
perplexus quod uidetur esse inconueniens, quia
sequeretur: quòd non pateret ei via salutis, cum
tamen omnibus pateat per pœnitentiam in hac
uita: non ergo conscientia erronea ligat.

1.p.q.5. Sed contra est ꝙ ad Ro.14. super illud: Om-
9.ar.2. ne qđ nõ est ex fide, peccatum est, dicit Gl. ꝙ qui
ad 2. & facit contra conscientiã, ædificat ad gehennam.

12.q.54 Respon. dicendum, ꝙ cum actus recipiat spe-
ar.1.ad 1. ciem ab obiecto, non recipit speciem ab eo sm̃
materiam obiecti, sed secundum rationem obie-
cti: sicut visio lapidis non recipit speciem a lapi
de, sed a colorato: quod est per se obiectũ uisus.
1.p.q. Omnis autem actus humanus habet rationem
45.ar.4. peccati, vel meriti inquantum est voluntarius:
ad.1.& obiectum autem voluntatis secundum propriam
12.q.41 rationem est bonum apprehensum; & ideo actus
ar.1. ad humanus iudicatur uirtuosus, vel vitiosus secun-
2. dum bonum apprehensum, in quod per se uolun
tas fertur, & non secundum materiale obiectum
actus: sicut si aliquis credens occidere patrem, oc
cidat seruum, incurrit parricidij peccatum: & cõ
trario siquis venator putans occidere ceruũ de-
bita diligentia adhibita, occidat casualiter pa-
12.q8.8 trem, immunis est a parricidii crimine. Si ergo
ar. 1.o aliquid quod secundum se non est contra legem
q.19.ar. Dei, vt leuare festucã de terra, vel iurare appre-
1. ad 3 hendatur errante conscientia, vt contra legem
& ar.3 Dei existens, & sic uoluntas in ipsum feratur: ma
o. nifestum est, quòd voluntas fertur per se loquen-
do & formaliter in id quod est cõtra legem Dei;
materialiter autẽ in id quod non est contra legẽ
Dei: immo fortè in id quod est secundum legem
Dei: & ideo manifestũ est quòd est ibi contẽptus
legis Dei, & ideo necesse est ꝙ sit ibi peccatum.
Et ideo dicendum est, ꝙ omnis conscientia siue
recta, siue erronea, siue in per se malis, siue in in-
differentibus est obligatoria: ita quòd qui con-
tra conscientiam facit, peccat.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ licet hereticus
ꝙ iurat conscientia erronea contradicente mate
rialiter loquendo, non faciat contra legem Dei:
tamen formaliter loquendo contra legem Dei
facit, vt ostensum est.

Ad 2m dicendum, ꝙ si alicui dictat cõscientia,
vt faciat illud qđ est contra legẽ Dei, si nõ faciat
ar.19. peccat, & similiter si faciat peccat: quia ignoran
171.173 tia iuris nõ excusat a peccato, nisi fortè sit igno
rantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amenti
bus, quæ omnino excusat. nec tñ sequitur, ꝙ sit per-
plexus simpliciter, sed sm̃ quid: põt.n. erroneam
12.q.74 conscientiam deponere, & tunc faciens sm̃ legẽ
ar.5. c. Dei non peccat. Non est aũt incõueniẽs, ꝙ aliquo
ad 1. & posito aliquis homo sit perplexus, sicut sacerdos
q.70.ar. qui tenetur cantare, si sit in peccatu peccat can-
3.4.o. tando: nec tñ est simpliciter perplexus, quia põt
pœnitentiã agere, & absq; peccato cantare, sicut
et in syllogisticis: vno quodam incõuenienti dato,
alia cõtingunt, vt dr̃ in primo Physicorũ. T.c.y.

QVAESTIO XIII.

DEinde quæsitum est de pœnitentia.
Et circa hoc quæsita sunt duo.
Primò, Vtrum si aliquis sacerdos pœni
tenti dicat quicquid boni feceris, sit
tibi in remissionem peccatorum, sit
satisfactio sacramentalis.
Secundò, Vtrum ei qui prætermisit diuinum of-
ficium dicere cum tenetur ad ipsum, possit im-
poni alia pœnitentia pro tali omissione, vel sit
ei imponendum quòd iteret, quod omisit.

ARTICVLVS XXVIII. 66

Vtrum satisfactio universaliter iniuncta a sacerdote sit sacramentalis.

AD Primum sic proceditur. Videt̃ ꝙ prædi- 4.d.15.
cta satisfactio nõ sit sacralis. Sacramentalis ar.4.o.de
enim satisfactio ad aliquid ligat. Sed ille cui præ satisfa-
dictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil li- ctione.
gat: ergo uidet̃ ꝙ non sit sacramẽtalis satisfactio.

Sed Contra. Illa videtur esse sacramentalis sa-
tisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tene
tur. Sed pœnitens cui sic satisfactio iniungitur
a sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cum ni-
hil sit aliud sibi mãdatum: ergo huiusmodi satis-
factio est sacramentalis.

Respond. dicendum, ꝙ hic est quadruplici di-
stinctione vtendum. Primò.n. considerandum est,
ꝙ peccator est debitor alicuius satisfactionis du
pliciter. Vno modo ex iniunctione sacerdotis.
Alio modo ex peccato commisso. unde si contin-
gat ꝙ sacerdos minorem satisfactionẽ imponat
pœnitenti q̃ sit illa ad quam obligatur ex quan- 4.dist.
titate sui peccati, subtracto eo quod remittitur 20.ar.1.
uirtute clauium, & contritionis præcedentis: ni- q.2.ad.
hilominus pœnitens ad aliquid ulterius obliga- 3.q.2.ad
tur, quod si in hac uita non perficiet, in purga- 3.q.3.o.
torio exoluet: & econuerso si sacerdos imponat
maiorem pœnitentiam, q̃ pœnitens facere te-
neatur pensata remissione, quę est facta per vim
clauium & contritione præcedente, nihilominus 4.d.18.
pœnitens tenetur facere quod sibi iniũctum est q2.1.ar.
si adsit facultas. Secundò considerandum, quòd 3.q.3.o
opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis
dupliciter ualet pœnitenti: uno modo ex natura
operis: alio modo ex ui clauium. Cum.n. satisfa-
ctio a sacerdote absoluente iniuncta, sit pars pœ
nitentiæ, manifestum est quòd in ea operatur vis
clauium, ita ꝙ amplius ualet ad expiandum pec-
catum, quàm si proprio arbitrio homo faceret
idem opus. Tertiò considerandum est quod satis-
factio ad duo ualet. Valet enim ad expiationem
culpæ præteritæ, ualet & ad cautelam culpæ fu-
turæ: sicut cum homo ieiunat; per hoc præbetur
ei remedium contra futuras concupiscentias car
nis. Item quartò considerandum est quod sacer-
dos potest pœnitenti satisfactionem iniungere,
vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex consilio alie
no. Est ergo dicendum quòd sicut potest sacer- 3.p.q.84
dos iniungere satisfactionem pœnitenti ex arbi- ar.8.ad
trio ipsius pœnitentis: sicut si dicat, facias hoc si 1.& 4.
potes, & si non potes facias hoc: & simile uidetur d.14. q.
cum sacerdos dicit, quicquid boni feceris, sit tibi 1. ar. 1.
in remissionem peccatorum: videtur autem satis q.6.ad 4.
conueniens, quòd sacerdos non oneret pœniten
tiam graui pondere satisfactionis, quia sicut par
uus ignis a multis lignis suppositis de facili ex-
tinguitur, ita posset cõtingere ꝙ paruus affectus
contritionis in pœnitente nuper excitatus pro-
pter graue onus satisfactionis extingueretur,
peccatore totaliter desperante. Vnde melius est 4. d.18.
quòd sacerdos pœnitenti indicet quanta pœni- q.1. ar.
tentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & in- 3.q.4.o.
iungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens
tolerabiliter ferat, ex cuius impletione assuefiat
vt maiora impleat: quæ etiam sacerdos iniunge-
re nõ attentasset, & hæc quę præter iniunctionẽ
expressam facit, accipiunt maiorem vim expia-
tionis culpæ præteritæ ex illa generali iniun-
ctione qua sacerdos dicit, Quicquid boni feceris
sit tibi in remissionem peccatorum. Vnde lauda-
biliter consueuit hoc a multis sacerdotibus dici,
licèt non habeant maiorem uim ad præbendum
remedium contra culpam futuram. & quantum
ad hoc, talis satisfactio est sacramentalis, inquan
tũ virtute clauiũ est culpę commissæ expiatiua.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

67

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iteratò dicat.

art. 1. 21 ad 1. de tempore officij.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum quòd iteratò dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum speciale implendum, non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, vt scilicet diuinum officiũ diceret, uidetur quòd non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

Sed Contra est quòd pœnitentiæ sunt arbitrariæ: ergo pro peccato talis omissionis quæcunque pœna secundùm arbitrium sacerdotis pôt imponi.

distinctio officiorum ab inuicem.

Respon. dicendum, quòd in omni diuino officio est hoc commune quòd pertinet ad laudem Dei, & ad suffragium fidelium. Sed distinguitur unum officium ab alio secundùm diuersitatem temporum & locorum. Rationabiliter enim institutum est, ut diuersimodè Deus laudetur, secundùm cõgruentiam temporum & locorum: & ideo sicut in officiis diuinis exoluendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis: quę quidem obseruari non posset, si oporteret iniungere omittenti, quòd horas diceret quas omisit. Fortè enim in completorio diceret, Iam lucis orto sydere: & in tempore paschali diceret officiũ dominicæ passionis; quod esset absurdum: & ideo non uidetur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum officium, quòd horas easdem repetat: sed aliquid ad diuinam laudem pertinens: puta ut dicat septem psalmos, uel unum psalterium, vel aliquid amplius secundùm quantitatem delicti.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd tempore debito officij prętereunte, iã est impotens ad soluẽdu debitũ: & ideo quia hoc non pôt facere, iniungenda est ei alia pœnitẽtia.

QVAESTIO XIIII.

DEinde quærit̃ de creatura purè corporali. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, de arcu nubium, qui dicitur iris, Vtrùm sit signum diluuij non futuri. Secundò, Vtrum possit demonstratiuè probari, quòd mundus non sit æternus.

6

ARTICVLVS XXX.

Vtrum arcus cœlestis sit signum diluuij non futuri.

vide bene ad 1. huius

CIrca Primum sic proceditur. Videtur quòd arcus nubium non sit signum diluuij non futuri. Illud enim qđ fit ex necessitate naturæ, non uidetur esse institutum ad aliud significandũ: sed arcus nubium prouenit ex necessitate naturæ propter oppositionem Solis ad nubem roridam: ergo non uidetur esse significatiuũ diluuij non futuri.

2 Præterea, Huiusmodi apparitiones aeris sicut iris & halo, idest circulus continens solẽ & lunã, & alia huiusmodi, causantur præcipue ex uaporibus humidis in aere existentibus, ex quibus sequuntur pluuiæ quæ diluuium faciunt: ergo apparitio iridis magis est signum diluuij futuri quàm diluuij non futuri.

3 Præterea, Si est signum diluuij non futuri, aut est signum diluuij nunquam futuri, aut est signum diluuij non futuri vsque ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuij nunq̃ futuri, nõ oportuisset, quòd apparuisset nisi semel. Si aũt diluuij non futuri vsque ad aliqđ tempus, oporteret tempus esse determinatum: quod quidem determinari non pôt nec autoritate scripturæ, nec ratione humana: ergo frustra huiusmodi signũ dat.

Sed contra est quod dicitur Gen. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram: & postea subditur: Et non erunt ultra aquæ diluuij ad delendum uniuersam carnem.

1. p. q. 1. art. 9. ad 2.

Respon. dicendum, quòd in his quæ in ueteri testamento dicuntur, primò quidem obseruanda est ueritas literalis. Sed quia uetus testamentum est figura noui, plerunque in ueteri testamento sic aliqua proponuntur, ut ipse modus loquendi aliquid figuratè designet. Dicendum est ergo, quòd quia causæ rerum multis latent, effectus autem sunt manifestiores, proponuntur effectus in designatione causarũ. Est autem considerandum, quòd pluuiarum causa efficiens quidem est Sol: naturalis uerò vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per uirtutem Solis: hæc autem duo in triplici dispositione se possunt habere. Quandoque enim calor Solis omnino superuincit vapores & exiccat eos: & tunc pluuiæ sequi non possunt: unde in Aegypto & in terris multum calidis non sunt pluuiæ. In æstate etiam propter propinquitatem Solis, sunt pluuiæ rariores: in hyeme uerò frequentiores. Quandoque verò econtrario uirtus Solis ad hoc vsque ualet, quòd uapores multiplicat, sed tamen nõ potest eos desiccare: & e contra superabundant pluuiæ; & est ratio diluuij aquarum. Quandoq; uero medio modo se habet, vt. s. uirtus Solis non solùm operetur ad eleuationẽ uaporum sed etiam habet uictoriam super eos, ut nõ tantùm multiplicentur quòd diluuium inducere possint, neque etiam uapore omnino desiccentur ut pluuia non sequatur: & ex hac media dispositione, uel comparatione Solis ad uapores causat iris, quæ non apparet vaporibus omnino desiccatis: neque etiam eis omnino in aere superabundantibus; & ideo iris est signum diluuij non futuri, in quantum procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuio. Ideo autem scriptura tali modo loquendi utitur, quia per iridẽ significat Christus, per quem protegimur a spirituali diluuio.

3. p. q. 6. 6. ar. 4. ad q. r. 1 litas pluuia. . . & multiplicationis eius.

Iris significat Christum.

Ad Primum ergo dicendum, quòd iris procedit naturaliter ex talibus causis quæ repugnãt diluuio: & ideo conuenienter iris dicitur esse signum diluuij non futuri.

Ad Secundum dicendum, quòd iris potest significare pluuias, sed nõ superabundantes vsque ad hoc quòd faciant diluuium.

Ad Tertium dicendum, quòd iris semel apparens significat, quòd tamdiu nõ erit diluuium quandiu Sol & vapores in eadẽ dispositione cõsistunt: & ideo non est superfluum, quòd frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI. 69

Vtrum, mundum non esse æternum, possit demonstrari.

1. p. q. 4 6. art. 2. c. & ad. 8. & con tra. 2. c. 11. v/q ad 39. & opus 27. c.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd demonstratiuè probari possit mundũ non esse æternum. Si enim mũdus esset æternus, non posset computari numerus annorũ ab initio mundi. Hic aũt numerus ascribit paschali cereo. Sic ergo non posset paschalis cereus in ecclesia benedici.

2 Præterea, Epactæ computantur sm̃ excrescẽtiam annorum lunarium super annos solares. Sed talis excrescentia computari non posset, si mundus esset æternus. ergo mundus non est æternus: ergo demonstrari pôt quòd mundus non sit ęternus.

1. p. q. 46. 1. ar. 8. c. ad & 32. art. 1. c.

Sed contra. Id quod est fidei demonstrari non pôt: quia fides est non apparentium, vt dicitur ad Hebræos undecimo. Sed mundũ ex quodam principio temporis esse creatum, est fidei articulus. Vnde & propheticè a Moyse dictum est: In principio creauit Deus cœlum & terram: ut Gregorius dicit in prima homilia. Ezech. ergo mundũ non esse ęternũ non pôt demonstratiuè probari.

ar. 235. & 2. d. 5. q. 1. q. 5. c. & po. q. 3. ar. 17.

Respondeo dicendum, quòd ea quæ simplici uoluntati diuinæ subsistunt, demonstratiuè probari non possunt: quia ut dr̃ 1. ad Cor. 2. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei. Creatio autem mundi non dependet ex alia causa, nisi ex sola Dei uoluntate: vnde ea quæ ad principium

mundi

mundi pertinent, demonstratiuè probari nõ possunt: sed sola fide tenentur prophetice per Spiritum Sanctum reuelata: sicut Apost. post præmissa verba subiungit: Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum Sanctum. Est aũt valde cauendum, ne ad ea quæ fidei sunt, aliquas demonstrationes

1. p. q. 46. ar. 2. c. & contra eã. 9. & opus. 2. c. 2.

adducere præsumat ꝓ duo. Primò quidem quia in hoc derogat excellentię fidei, cuius ueritas omnem rationem humanam excedit, secundum illud Eccl. 3. plurima supra sensũ hominis ostensa sunt tibi; quæ autem demonstratiuè probari possunt rationi humanę subduntur. Secundò, quia cum plerunque tales rationes friuolæ sint, dant occasionem irrisionis infidelibus, dum putant, ꝙ ꝓ rationes huiusmodi, his quæ sunt fidei assentiamus, & hoc expressè appatet in rationibus hic inductis, quę derisibiles sunt, & nullius momenti.

Quod.n. primò inducit de cereo Paschali, non habet robur, nisi authoritatis: probare aũt per authoritatem, non est demonstratiuè probare; sed fidem vel opinionem facere: & tñ multo esset validior authoritas sacræ scripturæ, q̃ benedictio Paschalis cerei; præsertim cum sine ascriptione annorum mũdi, cereus Paschalis benedici possit.

4. di. 43. art. 3 q. 2. c.

Non enim est de necessitate Paschalis cerei talis ascriptio. Vnde in multis terris non est consuetum, ꝙ aliquid cereo ascribatur.

Quod etiam secundò opponitur, derisibile est: non enim excrescentię annorum lunarium ad solares computantur ab initio mundi, sed ab aliqua determinata radice: puta ab aliqua oppositione Solis, & Lunæ, vel ab aliqua coniunctione, vel ab aliquo huiusmodi: sicut est in omnibus alijs computationibus astronomicis.

INCIPIT QVODLIBET. Quartum.

QVAESTIO I.

Quæsitum est de rebus diuinis, & humanis.

Circa res diuinas quæsitum est.

Primò, de essentialibus.

Secundò, de personalibus.

Circa essentialia quæsitum est.

Primò, de scientia Dei.

Secundò, de eius potentia.

70

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo sint plures ideæ.

1. p. q. 15. a. 2. o.

Circa scientiam quæsitum est, utrum in Deo sint plures ideæ. Et vr, ꝙ sic: dicit.n. Aug li. 83. q. ꝙ Deus singula proprijs rationibus creauit & alia ratione hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerũ in mente diuina dicuntur ideę, vt patet per Aug. ibidem: ergo sunt plures ideæ.

2 Præterea, Secundum hoc sunt aliqua distincta, ꝙ Deus eorum distinctionem cognoscit. Cognoscit autem eorum distinctionem in seipso: ergo distinctarum rerum sunt in Deo plures, & distinctæ ideæ.

Sed contra. Omne nomen quod in diuinis dr̃, aut est essentiale, ut Deus, aut personale, ut pater, aut notionale, ut generans. Sed hoc nomen Idea neq; est personale, neq; notionale, quia non conueniret tribus personis: ergo est nomen essentiale: sed nullum essentiale multiplicatur in diuinis: ergo non possumus dicere, quòd in Deo sint plures ideæ.

1. d. 36. q. 2. o. a. 163. ar. 159.

Respondeo dicendum, ꝙ duplex est pluralitas. Vna quidem est pluralitas rerum, & secundum hoc nõ sunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Est autem vna res q̃ est omnium exemplar, s. diuina essentia, quã oĩa imitantur, inquantum sunt, & bona sunt. Alia uerò pluralitas est secundùm intelligentiæ rationẽ. Et secundum hoc sunt plures ideæ: licet.n. omnes res inquantum sunt, diuinam essentiam imitẽtur, non tamen uno, & eodem modo omnia imitantur ipsam, sed diuersimodè, & secundùm diuersos gradus. Sic ergo diuina essentia secundùm q est imitabilis hoc modo ab hac creatura est propria rõ, & idea huiusmodi creaturæ; & similiter de alijs: unde secundum hoc sunt plures ideæ secundum ꝙ intelligitur diuina essentia secundum diuersos respectus quos res habent ad ipsam, eam diuersimodè imitantes: huiusmodi autem respectus non solùm intelliguntur ab intellectu creato, sed etiã ab intellectu increato ipsius Dei. Scit.n. Deus &

1. p. q. 15. art. 2. ad 4. q. 22. ar. 4. ad 3.

ab æterno sciuit, ꝙ diuersæ creaturæ diuersimodè essent eius essentiam imitaturæ, & secundum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, sicut rationes propriæ rerum intellectæ in Deo. Hoc enim significat nomen ideæ; ut sit, s.

1. p. q. 15. ar. 4. c.

quædam forma intellecta ab agente, ad cuius similitudinem exterius opus producere intendit: sicut ædificator in mente sua præconcipit formã domus, q̃ est quasi idea domus in materia fiendæ.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ Augu. intelligit esse aliam, & aliam rationem secundum diuersitatem respectuum, ut dictum est.

Ad Secundum dicendum, quòd cum dr̃ secũdũ hoc res sunt distinctæ, prout Deus earum distinctionem cognoscit, hæc locutio est duplex: quod enim dr̃ secundum quòd Deus cognoscit, põt referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, vel ex parte cognoscentis. Si ex parte cogniti, sic uera est locutio: est.n. sensus, quòd hoc modo res sunt distinctæ, sicut Deus cognoscit eas esse distinctas. Si uerò referatur ad cognitionem ex parte cognoscentis, sic locutio falsa est: erit.n. sensus ꝙ res cognitæ illum modum distinctionis habent in intellectu diuino, quem habent in seipsis; quod falsum est: quia in seipsis res sunt diuisæ essentialiter; non autem in intellectu diuino: sicut etiã res in seipsis sunt materialiter; in intellectu autẽ diuino immaterialiter: & in hoc ultimo sensu procedebat obiectio.

Ad Tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de pluralitate reali: talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non inuenitur: sed solũ pluralitas quæ est secundum intelligentię rõnẽ.

QVAESTIO II.

Deinde quæsitum est de pertinentibus ad potentiam Dei.

Et primò, Vtrum in Deo sit uirtus.

Secundò, De quodam effectu diuinæ virtutis, Vtrum scilicet aquæ sint super cœlos.

Tertiò, Ad quid virtus diuina se extendere possit.

71

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo sit virtus.

1. p. q. 25. art. 1. 2. & cõtra. 1. c. 93. q. 4.

Ad Primum sic proceditur. Vr, quòd in Deo non sit uirtus: quia, ut Philoso. dicit in 1. de cœlo (T. c. 116.) Virtus est ultimum potentiæ: sed diuina potentia non habet ultimum cum sit infinita: ergo in Deo non est uirtus.

Sed contra. Omne immediatum operationis principium, uirtus est. Operatio.n. omnis à virtute aliqua procedit: sed in Deo est aliquod immediatum operationis principium: quia Deus immediatè aliqua operatur: ergo in Deo est virtus.

Respondeo dicendum, quòd virtus qualitercunque accipiatur, significat potentiæ complemẽtũ. Et inde est, quòd virtus vniuscuiusq; rei est, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit, ut dicitur in 2. Eth. tunc enim ostenditur potentia esse completa, quando & agens est perfectum, & actio perfecta. Cum ergo potentia Dei sit maximè completa, potissimè in Deo uirtus inue-

uenitur: vnde dicitur Sap. 12. Virtutem ostendis
eu qui non crederis in virtute consumatus, & in
psalm. 146. Magnus dñs & magna virtus eius.
Ad Primum ergo dicendum, quòd quandoque vir
tutes notificantur non per aliquod quod de vir-
tute essentialiter prędicetur, sed per id ad qđ
virtus ordinatur. Ab eo enim speciem habet si-
cut Aug. dicit, quòd fides est credere quod non
2.2.q.55 vides. Credere enim non est ipsa fides, sed actus
ar.1. ad ad quem fides ordinatur. Et hoc modo Philoso-
1.& 22 phus diffinit virtutem cum dicit, quòd virtus est vlti
q.23.ar. mum potentiæ: quia scilicet virtus rei attendi-
2. ad 2. tur in ordine ad hoc in quod vltimò potest: sicut
virtus eius qui potest ferre centum libras, vt ip-
se ibidem dicit, non cõsistit in hoc vt ferat decē,
sed in hoc quòd ferat illud vltimum in quod vlti
mo potest, scilicet centum: Sic ergo virtus cuiusli
bet rei non attẽditur in vno eorum quæ potest,
sed respectu totius quod potest. Virtus ergo di-
uina non potest attendi secundum aliquod vnum
opus ipsius, quia nullum opus eius est quod adæ-
ar.112. quet eius virtutem, vt Deus amplius facere non
c.& po. possit, sed virtus eius attenditur secundum totũ
q.6.art. id quod potest hoc autem est infinitum, quia sci-
3.& q. licet Deus infinita facere potest, vnde & virtus
7.ar.7. Dei est infinita, & hoc est vltimum ei infinita
posse: sicut virtuti finitæ est vltimum aliqua de-
terminata posse.

72 ## ARTICVLVS III.

Vtrum aquæ sint super cælos.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd
aquæ habentes veram speciem aquæ elemẽ-
ar. 140. taris super cęlos existant. Homo enim dicitur mi
& 1. p. nor mundus propter similitudinem quam habet
q 68. ar. cum mundo maiori. Sed videmus quòd in corpo
2.0. re humano superponitur cerebro, quòd habet natu-
ram aquæ: cordi, quod hẽt proprietatem ignis,
inquantum est fons naturalis caloris: ergo etiam
in mundo maiori aqua superponitur aliis elemẽ-
tis. Et hæc ratio videtur Aug. in 11. de ciu. Dei.
vbi dicitur de quibusdam, quòd ponderibus elemen-
torum mouentur, & ideo non putant aquarum
fluidam grauemque naturam in superioribus mũ
di locis potuisse constitui, qui secundum ratio-
nes suas si ipsi hominem facere potuissent, non
ei pituitam, quod gręce flegma dicitur, & tanquã
in elementis corporis nostri aquarum vicem ob-
tinet, in capite ponerent.
Sed Contra partes mundi sunt optimè & ordi
natissimè dispositæ sm̃ suam naturam. Sed id qđ
habet speciem aquæ, naturaliter est ponderosum,
& ita naturaliter subsidet corporibus leuibus ae-
ri & igni. Non ergo aliquid habens veram spe-
ciem aquæ super cælos existit.
Respondeo dicendum, quòd in sacra scriptura quæ
mentiri non potest expressè dicitur aquas esse
supra cælum. Dicitur enim Gen. 1. Quòd diuisit
aquas quæ sunt sub firmamento ab aquis quæ
sunt supra firmamentum. Et in Psal. 148. dicitur
Aquæ quæ super cælos sunt, laudent nomen Do-
mini, & ideò sicut August. dicit. in 2. super Gen.
ad literam. Quoquo modo vel qualescunq; aquę
ibi sint, esse ibi eas minimè dubitemus. Maior quip
pe est scripturæ huius autoritas: quàm ois humani
generis capacitas. Sed sicut Aug. 1. einsdem libri
dicit. Turpe est nimis & pernitiosum, atque ma-
ximè cauendũ, vt Christianũ de his rebus, s. na-
turalibus, quasi sm̃ christianas literas loquentem
ita delirare quilibet infidelis audiat, vt quemad-
modum dicitur toto cælo errare cõspiciens risu
tenere vix possit, & non tam molestum est, quòd er-
rans homo deridetur, sed quòd auctores nostri ab
eis qui foris sunt talia sensisse creduntur, & cum
magno eorũ exitio de quorum salute satagimus
tanquam indocti reprehenduntur atque respuun
tur: & ideo sicut ipse subiungit, multiplices expo
sitiones ipse posuit in verbis Genesis, vt sic acci-
pitur vna expositio, qđ alteri expositioni non Aquas
pręiudicetur. quæ forte melior est. Sic ergo quod esse su-
dicitur de aquis supra cælos existentibus, multi- per cæ-
pliciter intelligi põt. Vno modo ut per firma- los qua-
mentum, vel per cælos non intelligamus firma- liter sit
mentum vel cælum, in quo sunt sydera: sed aerẽ intelli-
in quo aues uolare dicuntur: supra quem aerem gendũ.
aquæ uaporabiliter eleuantur: & exinde pluuiæ
generantur. Et de hac expositione dicit Augu. in
2 super Gen. ad literam. Hanc considerationem
dignissimã iudico. Quod. n. dicitur, neque contra
fidem est, & in promptu posito documento credi
põt. Si autem per firmamentum vel cælos intelli
gatur firmamentum ubi sunt sydera posita: sic
sciendum est, quòd de hoc firmamento diuersę opi- Opinio
niones fuerunt. Quidam. n. posuerunt firmamen- Empedo
tum illud ex quatuor elementis compositum, quę cles.
videtur esse positio Empedoclis: & sm̃ hoc nihil
prohibet dicere supra hoc cælum sydereum esse
aquas elementares tanquã simpliciores, & super
eas etiam ignem, à quo nocetur cęlum empyreũ.
Aliorum autem positio est, quòd cælum vel sit igneę Plato.
naturę, sicut posuit Plato, vel non sit de natura
quatuor elementorum, sed habens altiorem na-
turam, sicut posuit Arist. Vtroq; istorum supposi-
to inconueniens videtur supra firmamentũ illud
aquam elementarem materialiter esse dispositã.
Nunc. n. sicut Aug. dicit in secundo super Gen.
Quemadmodum Deus instituerit naturas rerum
nos conuenit quęrere, nunquid in eis vel ex eis
miraculum potentiæ suæ velit operari. Sed tñ ali
quales aquas supra huiusmodi firmamentum po-
nere possumus: vno modo vt per aquas intelliga-
mus totam materiam corporalem: sicut accipitur Opinio
in principio Gen. secundum expositionem Aug. Arist.
Et ideo secundũ hunc intellectum, non est aliud
dicere quam aliquid de materia corporali super
hos cælos existere: & hoc ẽt à dictis philosopho-
rum modernorum non discordat: quia ponũt su
pra octauam sphæram, in qua sunt stellæ, aliam
sphęram in qua nulla est stella: & hanc expositio Opinio
nem ponit Aug. super Gen. contra Manichæos. Aug.
Alio modo põt dici, quòd sicut cælũ empyreum dr̃
igneum, non quia habeat speciem ignis: sed pro-
pter splendorem, ita ẽt aquę super cælos dicun-
tur: non quia habeant speciem aquę, sed quia ha
bent dyaphaneitatem ad modum aquę, vt sic su-
premum cælum, sm̃ qđ empyreum dr̃, sit totum
splendidum: sm̃ autem quòd aqueum dicitur, sit to-
tum dyaphanum. Tertium autem cælum quòd di-
citur sydereum, sit partim lucidum, partim dya-
phanum: Sic ergo sm̃ quamcunq; opinionem põt
veritas sacrę scripturę saluari diuersimodè. Vn-
de non est coarctandus sensus sacrę scripturę ad
aliquid horum.
Ad Primum ergo dicendum. quòd homo assimilat̃ 1.p.q.9.
maiori mundo quantum ad aliquid, inquantum ar. 1.&
constat ex corporali, & spirituali natura, sicut & & q.96
totum vniuersum, non tamen quantum ad omnia ar. 2.
assimilatur vniuerso. Ordo. n. partium in homine,
non est sm̃ quòd exigit earum natura, sed prout exi-
git rõ finis. Ponitur. n. cor in medio, vt ex eo dif-
fundantur operationes vitę de facili per totum 2.d.14.
corpus. Cerebrũ aũt ponit̃ in supremo, vt opera- ar.2. ad
tiones aiales quæ ibi quodammodo perficiunt̃, non 2.
impediant̃ per diuersas corporis trãsmutationes,
sicut ẽt ordo cognitionis humanę non est sm̃ or-
dinem naturalem cognoscibilium, sed quò ad nos
Aug. aũt nõ inducit hoc afferendo, sed obuiando
his qui scripturam prauè interpretantur.

QVAESTIO III.

DEinde considerandum est de his, ad quę di-
uina potentia se extendere potest.
Et circa hoc quęruntur duo.
Primò, Vtrum Deus possit aliquid in ni-
hilum redigere.

Secundò, si aliquid esset in nihilum redactũ, Vtrũ Deus possit illud reparare idem numero.

73 ARTICVLVS IIII.

Vtrùm Deus possit aliquid in nihilum redigere.

1.p.q.9. a 2.c.& q. 104. a.3.&4. c.ad 1. ar. 22. 1. p. q. 25. a. 5. ad 1. & pot.q.1. a.5. ad 5.& q.5 a.3.4.c. veri.q.5 a. 2.ad6

AD Primum sic procedebatur. Vr, ꝙ Deus possit aliquid in nihilum redigere. Aequalis enim est distantia non entis ad ens, & entis ad nõ ens. Sed Deus potest ex nihilo aliquid facere: ergo Deus potest ex aliquo facere nihil.

Sed contra, Deus non potest esse cã defectiua. Sed cã quæ facit tendere in non esse, est cã defectiua: ergo Deus nõ põt redigere aliqd in nihilũ.

Resp. dicendum, ꝙ de potentia Dei dupliciter loqui possumus. Vno mõ absolutè considerando eius potentiam. Alio mõ cõsiderando ipsam in ordine ad sapientiã vel ꝑsciẽtiã suã. Loquendo ergo absolutè de Dei potentia, sic Deus potest vniuersam creaturam redigere in nihilum. Cuius rõ est, quia creatura non solum producitur in esse Deo agente, sed etiam per actionem Dei conseruatur in esse, secundum illud ad Hebr. 1. portans omnia verbo virtutis suæ. Vnde Aug. dicit 4. sup Gen. ad literam, ꝙ virtus Dei si aliquan lo ab eis quæ creata sunt regendis cessaret, simul & illorũ cessaret species, omnisq; natura concideret: Si autem Deus propria voluntate agit, & non ex necessitate naturæ ad rerum productionem, ita ẽt ad earum conseruationem: & ideo põt subtrahere suam actionem a rebus conseruandis, & hoc ipso omnia in nihilum deciderent. Si verò loquitur de potentia Dei in ordine ad eius sapientiam, & præscientiam, sic non potest fieri, ꝙ res in nihilũ redigatur, quia non habet hoc diuina sapientia. Creauit.n. Deus, vt essent omnia, vt dicitur Sap.j. non vt in nihilum cederent.

Primum ergo concedimus, secundum ꝙ procedit de potentia absoluta.

Ad Secundum dicendum, ꝙ causa defectus alicuius, potest esse aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, sicut cum aliqd subtrahendo lumen causat tenebras: & hoc mõ non oportet, ꝙ sit cã defectiua illud quod causat defectũ. Sic aũt Deus potest esse alicuius defectus cã, vel excæcationis, vel obdurationis, vel ẽt annihilationis si vellet. Alio mõ aliquid potest esse cã defectus ꝑter intentionem, & sic semper oportet, ꝙ cã defectus sit defectiua: quia ex defectu agentis contingit, ꝙ non inducat perfectionem in suo effectu: & sic Deus nullo modo potest esse causa defectus, vel tendendi in non esse.

1 p q.23 a.3 ad 2 & 22.q. 76. a.3. c.

47 ARTICVLVS V.

Vtrum Deus possit reparare idem numero, quod in nihilum est redactum.

a 96.& 3.p.q.15 art.2.& opus. 9. c. 82.

CIrca Secundum sic proceditur. Vr, ꝙ Deus non possit id quod in nihilum redactum est idem numero reparare. Dicit.n. Philo. in 2. de gener. (T.c. 70.) ꝙ ea quorum substantia corrumpitur non reiterantur eadem numero: sed eorum quæ in nihilum rediguntur, substantia corrumpitur: ergo eadem numero iterari non possunt.

Sed contra est, ꝙ Aug. dicit 4. de ciu. Dei, Si caro humana oĩbus periisset modis, nec vlla ei⁹ materia in vllis latebris remansisset: vnde si vellet, eã repararet omnipotens. Sed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum est redactum potest idem numero reparare.

Præterea, Differẽtia est cã numeri, sicut Dam. dicit. Sed nihilum non facit aliquam differẽtiam: quia non entis non sunt species, & differentiæ sm Philo. ergo id quod reparatur à Deo, potest esse vnũ, & idẽ numero, ꝗuis in nihilũ fuerit redactũ.

Respondeo dicendum, ꝙ in his ꝗ in nihilũ redigi possunt, est quædam differẽtia attendẽda, ꝗdã enĩ sunt, quorũ vnitas in sui rõne hẽt durationis continuitatem, sicut patet in motu, & tempore: & ideo interruptio talium indirectè cõtrariatur vnitati eorum secundum numerum. Ea verò quæ contradictionem implicant, non continentur sub numero Deo possibilium: qa deficiunt a rõne entis: & ideo si hmõi in nihilum redigantur Deus ea non potest eadem numero reparare. Hoc.n. esset facere contradictoria simul esse vera: puta si motus interruptus esset vnus. Alia vero sunt quorũ vnitas non habet in sui rõne continuitatem durationis, sicut vnitas rerum permanentium: nisi per accidens: inquãtum eorum esse subiectum est motui. Sic.n. & mensurantur huius tpe, & eorũ esse est vnum, & continuum sm vnitatem, & continuitatem tpis: & quia naturale agens non põt illa producere sine motu, inde est ꝙ naturale agens non põt huiusmodi reparare eadem numero, si in nihilum redacta fuerint, vel si fuerint sm substantiam corrupta: sed Deus põt reparare huiusmodi, & sine motu: qa in eius potestate est, ꝙ producat effectus sine causis medijs: & ideo põt ea eadẽ numero reparare, etiã si in nihilũ elapsa fuerint.

ar. 3. c.

cont 4.c. 80.&8. 4.d. 44. q 1.art. 1.q.1.

Vnde patet responsio. Ad Primum, & Secũdum.

Ad Tertium dicendum, ꝙ nihilum nõ est differentia alicuius entis: si per hoc ꝙ aliquis reducat in nihilum interrumpatur continuatio essendi, ꝗ pertinet ad vnitatem motus, & eorum quæ consequuntur ad motum.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæsitum est de personalibus, quæ pertinent ad personam filij.

Primò, quantum ad naturam diuinã.

Secundò, quantũ ad naturã assumptã.

Circa primum quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum pater eodem verbo dicat se, & creaturam.

Secundò, Vtrum filius sua filiatione distinguatur a Spiritusancto.

ARTICVLVS VI. 75

Vtrum pater eodem verbo dicat se, & creaturam.

1.p.q.35 ar. 2.ad 3 & a.3.c. q.37.a.3 c. ad 3.

AD Primum sic proceditur. Vr, ꝙ pater non eodem uerbo dicat se, & creaturam. Dicere enim se soli patri conuenit, vt August. dicit 7. de Tri. Sed dicere creaturam conuenit toti Trinitati: ea enim quæ important respectũ ad creaturã toti Trinitati cõueniunt, vt patet ꝑ Dion. 2.c. de di.no. ergo pr̃ nõ eodẽ verbo dicit se, & creaturã.

2 Præterea. Creatura procedit a Deo ꝑ modũ voluntatis. Filius aũt ꝙ est verbum quo pr̃ dicit seipsum, procedit a Deo per modum naturæ: quia vt Hil dicit in li. synodis. Omnibus creaturis substantiam voluntas Dei attulit. Filio autem naturam dedit natiuitas: ergo non est idem verbum quo pater dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

Sed contra est, quod Aug. dicit 2. super Genes. ad literam, quia dixit, & facta sunt, idest uerbum genuit in quo erat, vt fieret creatura. Sed uerbũ genuit dicens seipsum: ergo idem est verbũ quo dicit seipsum, & quo creaturam.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut Aug. dicit 15. de Trin. Verbum Dei repræsentatur aliqualiter per verbum nostri intellectus, qđ nihil est aliud, ꝗ ꝗdam conceptio actualis nostræ notitiæ, cũ.n. id qđ scimus actu considerando concipimus, hoc uerbum nostri intellectus est. Et hoc est quod uerbo exteriori significamus: sed quia nos non totum id quod habitu scimus: actu mente concipimus: sed de vno intelligibili mouemur ad aliud, inde est, ꝙ in nobis non est vnum solum verbum mentale: sed multa, quorum nullum adæquat nostram scientiam. Sed Deus quicquid scit actu intelligit. Et ideo in mente eius non succedit verbum verbo, & sicut eadem scientia scit se, & omnia alia, ita et eodem verbo exprimit seipsum, & om-

Al. ipsa.

1.p.q.27 ar.5.ad 4

& 12.q. 93 ar.1. ad 2. omnia alia: nec esset eius verbum perfectum, vt Aug. in eodem lib. dicit, si aliquid minus esset in eius uerbo q̃ in eius scientia: vnde quicquid pater scit, totum vnico suo verbo dicit: & sic necesse est, quòd idem verbum sit, quo dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

1. p. q. 34. a. 3. & 0. & ne. q. 4. ar. 2. ad 4. Ad Primum ergo dicendum, q̃ Dicere, si propriè sumatur: est producere verbum, quod soli Patri conuenit. & ideo si Dicere in diuinis propriè sumatur, solus Pater dicit: quia solus ipse generat verbum. Hoc. n. verbo exprimitur quicquid tota trinitas scit, quia trium personarum est vna scientia: & ex hac ratione verbum importat respectũ ad creaturam inquantum est expressio quædam scientię, quam Pater communiter habet cum alijs Personis de creatura.

Ad Secundum dicendum, q̃ aliud est verbum, & id quod dicitur verbo: hoc. n. verbo quod est lapis, significatur res quæ non est verbũ, sed corpus; vnde nihil prohibet creaturam procedere à Deo per modum voluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura, per modum naturæ.

76 ARTICVLVS VII.

Vtrum Filius distinguatur filiatione à Spiritu Sancto.

1. p. q. 2. ar. 2. & opus. 9. c. 64. Circa Secundum sic proceditur. Vr. q̃ Filius distinguatur filiatione à Spiritusancto. Eodem enim modo aliquis constituitur, & ab alio distinguitur. Sed persona Filij constituitur filiatione, q̃ proprietas est personalis. i. cõstituens personam filij: ergo filiatione distinguitur à Spiritusancto.

Sed contra est, q̃ Boe. dicit in lib. de Tri. quòd sola relatio in diuinis multiplicat Trinitatem. Et Ans. dicit in lib de process. Spiritus Sancti, q̃ ibi solum distinguuntur personæ diuinæ, vbi occurrit relationis oppositio. Sed Filius nõ opponitur relatiuè Spiritus Sancto filiatione. sed solum Patri: ergo Filius non distinguitur filiatione à Spiritu Sancto, sed solum à Patre.

distinctio per formam in rebus naturalibus fit dupliciter. Respondeo dicendum, q̃ hoc modo se habent proprietates personales in diuinis ad distinguendum personas, sicut se habent in rebus naturalibus formæ substantiales ad distinguẽdas species rerum; sic tamen quòd à creaturis exempla ad Deum assumpta non omnino similia sunt. In rebus autem naturalibus distinguitur aliquid per formam suam ab alio dupliciter. Vno modo sm directam oppositionem formæ ad formam: & hoc modo distinguitur vnaquęq; res naturalis ab omnibus speciebus sui generis, quæ habent formas oppositas: secundum q̃ genus diuiditur oppositis differentijs, sicut saphirus distinguitur sua forma ab omnibus aliis speciebus lapidum. Alio modo distinguitur res naturalis per suam formam secũdum habere, & non habere: & hoc modo quòd habet aliquam formam naturalem, distinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, sicut saphirus per suam formam naturalem distinguitur non solum ab alijs generibus lapidum, sed à speciebus animalium, & plantarum. *Illius qualiter à patre distinguitur.* Sic ergo dicendum, q̃ Filius sua filiatione distinguitur quidẽ à Patre secũdum oppositionem relatiuam filiationis ad paternitatem; sed à Spiritusancto distinguitur filiatione, per hoc q̃ Spiritus Sanctus non habet filiationem, quam Filius habet.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO V.

77 ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpus Christi in cruce, & in sepulchro sit vnum numero.

p. q. 50. art. 5. o. Deinde quæsitum est, de Filio quantum ad naturam assumptam. Et circa hoc quæsitum est, Vtrum sic vnum numero corpus Christi affixum cruci, & iacens in sepulchro. Et videtur quòd non, quia quæcunq; differunt specie, differunt numero: sed corpus Christi appensum in cruce, & iacens in sepulchro: differt specie eo modo, quo mortuum, & viuum differunt specie: ergo non est vnum, & idem numero.

Sed contra. Quæcunq; sunt vnum, & idem supposito, vel hypostasi, sunt vnum, & idem numero. Sed corpus Christi iacens in sepulchro, & appensum cruci, est vnum & idem supposito siue hypostasi, quia hypostasis verbi Dei nunquam separata est ab eius corpore. Ergo Corpus Christi est vnum, & idem numero appensum cruci, & iacens in sepulchro.

Respondeo dicendũ, q̃ circa hoc cauendæ sunt duæ damnatæ hæreses: quarum vna est Arrianorum, qui cum ponerent Christum animam nõ habuisse, sed verbum fuisse corpori loco animæ; per consequens posuerunt, q̃ verbum separatum est in morte, a corpore. sicut manifestè patet i quodam sermone Arrianorum, contra quem August. disputat. Alia verò est hæresis Galanitarum, quæ fuit 6. synodo damnata. Qui cum ponerent vnam naturam compositam ex diuinitate, & humanitate, posuerunt illam naturam simpliciter incorruptibilem; & ita posuerunt corpus Christi simpliciter incorruptum non solum in corruptione putrefactionis, quod fides catholica, tenet secũdũ illud Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem: sed etiam corruptione, quæ pertinet ad rationem mortis: quod est impium, vt patet p Dama. in 3. lib. Sic ergo ad excludendam primam hæresim oportet nos ponere identitatem secundum suppositum in corpore Christi appenso cruci, & posito in sepulchro. Ad excludendum vero secundam hęresim, oportet nos ponere veram differentiam mortis, & vitæ. Sed quia prima vnitas maior est quàm secunda differentia, dicendum est, q̃ est idem numero corpus Christi appensum cruci, & iacens in sepulchro.

a 23. s ad 1. p. q. 5. a. 3. o & c. 3. tra. 4. c. 32. ar 42. c. pa.

Ad Primum ergo dicendum, q̃ ratio illa non tenet in corpore Christi, propter vnitatem hypostasis.

QVAEST. VI.

Deinde quæsitum est de rebus humanis. Et primò de gratia. Secundò, de sacramentis. Tertiò, de actibus humanis.

ARTICVLVS IX. 78

Vtrum Deus semper faciat nouam gratiam.

Circa Primum quærebatur, Vtrum Deus semper faciat nouam gratiam. Et vr. q̃ sic: Augu. enim super Gene. ad literam comparat infusionẽ gratiæ illuminationi. Sicut, inquit, aer præsente lumine nõ factus est lucidus: sed fit, quia si factus esset, non fieret: sed etiam absente lumine lucidus maneret: sic homo Deo præsente illuminatur, absente autem continue tenebratur, à quo nõ locorum internallis, sed voluntatis auersione discedi tur. Sed Sol semper facit nouum lumen in aere: ergo Deus semper facit nouam gratiam in aĩa. — Opus 9. c. 36. 2. di. 17

Sed contra. Nobilioris creaturæ nobilius est esse: sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio naturę rationalis creaturæ: ergo eius esse est nobilissimum: non ergo durat solùm in momẽto, & ita non semper Deus facit nouam gratiam.

Respondeo dicendum. q̃ duplex est actio. Quędam quæ fit cum motu: & talis actio semper est cum aliqua innouatione, quia semper in motu aliquid fit, & aliquid desinit esse: inquantum acceditur ad terminum, & receditur à termino: & pp hoc Philosophus dicit in 8. Phy. (T. com. 56.) q̃ in omni motu est quodammodo fieri, & corrumpi. Alia autem actio est, quæ est sine motu per simplicem communicationem formæ inquantum, & agens

agens suam similitudinem imprimit recipienti disposito: & talis actio in principio quidem est cum innouatione, secundum q. de nouo acquiritur forma in subiecto. Sed continuatio ipsius actionis, sicut nullum habet motum adiunctum, sed simplicem influxum siue communicationem, ita etiam nullam habet innouationem: & hoc modo causatur gratia à Deo in anima.

Vnde dicendum, q. quamdiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur causans eam: non tamen ita quòd faciat semper nouam gratiam, & q. singulis momentis existens corrumpatur: sed quia eandem gratiã quã primò infundit, semper operatur in anima, conseruans ipsam: quod quidem difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere considerationem suam ab actionibus, quę sunt cum motu: in quibus semper aliquid innouatur, ut dictum est.

Ad Primum ergo dicendum, quòd lumen semper fit in aere: quia semper actione Solis illuminantis conseruatur; non q. semper fiat aliud, & aliud lumen.

QVAESTIO VII.

a.d. 15. q.3.a.1. ad 4. Deinde quæsitum est de sacramentis gratiæ.

Et primò de sacramento pœnitentiæ. Vtrum per absolutionem sacerdotis remittatur culpa.

Secundò, de sacramento matrimonii, Vtrum vir possit accipere crucem, si timeatur de incontinentia uxoris non valentis virum sequi.

79 ### ARTICVLVS X.

Vtrum per absolutionem sacerdotis culpa remittatur.

a.38.ad 2. 4. & 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 1. o. & q. 3. & 3. p. q. 84. a. 3. ad 3. AD Primum sic procedebatur. Vr, q. per absolutionem sacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo de Sancto Victore in lib. de sacramẽtis, q. sententiam Petri sequitur sententia cœli. Sed sententia cœli est de remissione culpæ: ergo remissio culpæ sequitur per sententiam Petri, q. est sacerdotis absoluentis.

2 Præterea, Sacramenta sunt medicinæ contra peccata: sed per medicinam sanantur vulnera, vel ægritudines: ergo ægritudo, vel vulnus peccati sanatur per sacramentum pœnitentię. Sed sacramẽtum pœnitentię consummatur in hoc, qđ dicit: Ego te absoluo: sicut sacramentum baptismi in hoc, qđ dicit: Ego te baptizo: ergo per absolutionem sacerdotis dimittitur culpa.

Sed contra est, q. per solam contritionem dimittitur peccatum, secundùm illud Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit absolutionem sacerdotis: quia sacerdos non debet aliquem absoluere nisi æstimet eũ contritum: ergo remissio culpæ præcedit absolutionem sacerdotis. Non ergo per absolutionem sacerdotis culpa remittitur.

17. q. 2. art. 4. q. 6. Respondeo dicendum, q. sacramenta dupliciter operantur. Vno modo secundùm q. exibentur in actu: alio modo secundùm q. habentur in voto: & hoc ideo quia sacramenta operantur, vt instrumenta diuinę misericordiæ iustificantis.

4. d. 17. q. 3. art. 1. o. 3. p. q. 68. a. 2. Dei autem est respicere ad hominis cor, secundũ illud 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ patent, Deus autem intuetur cor: & ideo quamuis res naturales non agant nisi præsentialiter adhibitæ, sacramenta tñ agunt etiam secundum q. sunt in voto: sed plenius sacramentalem effectum induunt, quando actu exibentur, sicut in baptismo. Nam Cathecumenus si sit adultus, & habeat baptismum in voto, iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emundationem à peccato, &

q. 69 consecutionem gratiæ, quæ est proprius effectus Dei. Sed quando actu baptismum suscipit, consequitur plenius quosdam sacramẽtales effectus: quia suscipit characterem, & remissionem totius pęnę. Si quis tamen esset qui non prius haberet baptismum in voto, sed in actu baptizaretur, sicut præcipuè patet in pueris: simul recipit per baptismum gratiam sacramenti remittentem culpam, & omnem alium sacramenti effectum: & hoc etiam contingeret in adulto, si simul cum baptizaretur, votum baptismi habere inciperet: & idem est etiã in sacramento pęnitentiæ, quod consummatur in dispensatione ministri absoluentis. Cum. n. aliqs actu absoluitur, consequitur plenariẽ sacramenti effectum: sed si antequam absoluatur, habeat hoc sacramentum in voto, quando, s. proponit se subijcere clauibus Ecclesiæ: iam virtus clauium operatur in ipso, & consequitur remissionem culpæ. Si quis tamen in ipsa absolutione incipit conteri, & claues Ecclesiæ habere in voto, in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam q̃ infunditur in hoc sacramento, sicut & alijs sacramentis nouæ legis: vnde quandoq; contingit q. aliqui non perfectè contriti virtute clauium gratiam contritionis consequuntur, dummodo non ponant obicem Spiritui Sancto; & idem est in alijs sacramentis nouæ legis, in quibus gratia confertur. Vt tamen esse differentia inter baptismũ, & pœnitentiam p. hoc, q. sacramentum pœnitẽtiæ semper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum contritio præcedit tempore confessionem, & absolutionem; baptismus autem multoties cõfertur pueris, in quibus votum baptismi non præcedit: omnino autem simile appareret, si etiã baptismus exhiberetur adultis.

(right margin: art. 1. ad 1. & 2. & q. 80. ar. 1. ad 3. & ar. 4. d. 9. ar. 2 q. 4. ad 1. — 4. d. 18. q. 1. ar. 3 q. 1. c. & ad 4. — ar. 139. 12. q. 103 ar. 2. 1. 11 ar. q. 100 ar. 2. & 3. 1.)

Ad Primum ergo dicendum, q. verbum Hugonis non est sic intelligendum, quasi sententia Petri in sacerdote absoluente præcedat tempore sententiam cœli, i. Dei remittentis culpam; sed quia sententia Petri approbat sententiam Dei.

(3. p. q. 68 ar. 8. 9. o. & q. 4 q. 3. ar. 1. q. 1.)

Ad Secundum sic dicendum, q. medicina sacramentalis operatur non solum actu adhibita, sed etiam in proposito existens: & ideo quandoque sanatio vulneris præcedit sacramentalem absolutionem.

Ad Tertium dicendum, q. nunquam potest esse vera contritio sine uoto clauium Ecclesiæ, quantumcunque sit dolor de peccato præterito, & propositum abstinendi in futurum. & ideo in contritione culpa remittitur. *(4. d. 17. q. 2. a. 1. q. 2. c. ad o.)*

ARTICVLVS XI. 80

Vtrum vir possit accipere crucem uxore nolente, si de eius incontinentia timeatur.

AD Secundum sic procedìtur. Videtur, quòd vir possit accipere crucem ad transferendum ultra mare nolente uxore, si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo prætermittere propriam salutem pro salute aliena. Sed homo procurat salutem propriam per hoc q. cruce signatur, consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc prætermittere, vt prouideat saluti vxoris. *(4. d. 5. a. 3. ad 1.)*

Sed contra est, quod Aug. dicit. Si abstines sine vxoris voluntate, tribuis ei fornicationis licentiam, & peccatum illius tuę imputabitur abstinentiæ: sed accipiendo crucem impeditur à redditione debiti: ergo videtur quòd peccatum vxoris, si contingat, viro imputetur.

Respondeo dicendum, q. ea quę sunt necessitatis, non sunt prætermittenda propter ea q̃ sunt propriæ voluntatis. Vnde & Dñs Matth. 15. reprehendit pharisæos qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parentum, vt aliquæ voluntaria oblationes Deo offerentur. Ex necessitate autem viro imminet, vt gerat curam vxoris, qa caput mulieris est uir, ut dr. 1. ad Cor. n. *(8. par.)*

Sed

Sed quod accipiat crucem ad transfretandum, subiacet propriæ voluntati. Vnde si vxor sit talis quæ sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentum, & de eius incontinentia timeat, non est ei consulendum, vt accipiat crucem, & dimittat vxorē: secus aūt est si vxor cōtinere voluntariè proponat, vel velit, & possit sequi virū suū.

Ad Primum ergo dicendum, q etiam ad salutē propriam viri pertinet, vt gerat curam de salute vxoris, quæ viri regimini committitur.

QV AE ST. VIII.

DEinde quæsitum est, de actibus humanis.

Et primò de actibus pertinentibus ad prælatos.

Secundò, de actibus q possunt pertinere ad oēs. Pertinet autem ad prelatos præcipere, dispensare in præcepto, excōicare rebellantes pceptis, & beneficia ecclesiastica conferre.

Vnde circa primum quæruntur quatuor.

Primò, de obedientia ad præcepta prælatorum: Vtrum scilicet religiosus teneatur obedire plato suo præcipienti ei in virtute obedientiæ, q reuelet ei crimen fratris occultum.

Secundò circa dispositionem, Vtrum Papa possit dispensare in bigamia.

Tertiò circa excommunicationem, Vtrum aliqs teneatur vitare excōicatos illos, de quorū excommunicatione etiam inter peritos est diuersa sententia, quibusdam dicentibus eos excommunicatos esse, & alijs non esse.

Al. facilitate. Quartò circa collationem beneficiorum, Vtrum prælatus ecclesiæ licitè possit dare beneficium consanguineo suo idoneo existenti, si æqua facultate occurrat ei alius magis idoneus.

81 ARTICVLVS XII.

Vtrum subditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.

a. 16 & 4. d. 21. q. 4. 1. q. 2. ad 2. 2a 2æ q. 33 ar. 8 ad 5.

AD Primum sic proceditur. Vr, q subditus nō teneatur obedire prælato præcipienti reuelationem crimmis occulti. Nullus. n. tenetur obedire alicui in hoc qd non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano, sed soli iudicio diuino: ergo circa eorum reuelationē nullus tenetur obedire prælato præcipienti.

12. q. 70 art. 1. c.

Sed cōtra est, qd prælatus in capitulo religiosorum potest præcipere id de quo iudex Secularis, vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum. Sed quandoque iudex secularis, vel ecclesiasticus exigit iuramētum ab aliquo, vt reuelet id quod scit de aliquo occulto, vt dicit quædam Decretalis de purgationibus: ergo pari ratione ipse prælatus in capitulo potest etiam religiosis præcipere in virtute ipsius obedientiæ, vt dicant ei si quid sciunt de aliquo crimine occulto.

Respondeo dicendum, q peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter: ita scilicet q ad multorum notitiam nullo modo peruenit: & tale peccatum occultum nocet soli faciēti, & ideo qui tale peccatum occultum fratris scit solum hoc debet intendere, ut fratris peccantis salutem procuret: vnde institutus est à Domino ordo correctionis fraternæ, vt primò quidē corripiat aliquis fratrem occultè peccantem inter se, & ipsum solum; postmodum adhibeat duos vel tres testes; & tunc tandem si non corrigatur dicat Ecclesię: contra quem ordinem si prælatus pręcipiat, vt peccatum fratris occultum ei dicatur, nō est obediendum: & ipse peccat pręcipiendo, quia oportet Deo magis q hominibus obedire. Si autem peccatum fratris nō sit adeo occultum, quin per aliquas suspitiones in multitudinis notitiam veniat; vnde multorum scandalum oriatur, iā peccatum non solum nocet illi, sed multis: & quia bonū multitudinis præfertur bono vnius, ideo prę'atus debet disquirere veritatem de facto, vt scandalū multitudinis cesset, vel per pœnam peccantis, vel per eius excusationem. Et ideo in tali casu potest præcipere scienti crimen fratris, q manifestet: & ille cui pręcipitur, tenetur prælato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultum crimen, pertinet ad iudicium prælati. & in hoc casu loquitur Decretalis, non autem in primo. veri. q. 3 art. 2 ad 13.

Vnde patet responsio ad obiecta.

82 ARTICVLVS XIII.

Vtrum Papa possit dispensare super bigamia.

AD Secundum sic proceditur. Vr, q Papa nō possit dispensare in bigamię irregularitate: non enim potest ab homine dispensari in his, q̄ sunt diuinitus instituta, vt Ber. dicit in li. de dispensatione, & pręcepto. Sed doctrina Apost. in qua continetur, q bigamus non promoueatur, vt patet 1. ad Timo. 3. & ad Titum. 1. est diuinitus promulgata, sm illud Apost. 2 ad Timo. vlt. An experimentum quęritis eius qui in me loquitur Christus: ergo Papa non potest cū bigamis dispēsare. d. 27 q. 3 ar. 3. c.

Sed contra est, quod in decretis d. 5. dicitur, q Papa cum quodam bigamo dispensauit.

Respondeo dicendum, q Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita. s. q quæcunq; sunt instituta per Ecclesiā, vel Ecclesię prælatos sunt dispensabilia à Papa. Hæc. n. sunt quæ dicuntur esse iuris humani, vel iuris positiui. Circa ea vero quę sunt iuris diuini, vel iuris naturalis dispēsare non pōt, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinum est, quod pertinet ad legem nouam, vel veterem. Sed hęc differētia est inter legem vtramq;, quia lex vetus determinabat multa tam in pręceptis cęremonialibus ptinentibus ad cultum Dei, q̄ etiam in pręceptis iudicialibus pertinentibus ad iustitiam inter homines conseruandam: sed lex noua, quę est lex libertatis, huiusmodi determinationes nō hēt: sed est contenta pręceptis moralibus naturalis legis, & articulis fidei, & sacramētis gratiæ, vnde & dr lex fidei, & lex gratię pp determinationē articulorum fidei, & efficaciam sacramentorum. Cętera vero quę pertinent ad determinationē humanorum iudiciorum, vel ad determinationem diuini cultus, liberè permisit Christus, qui est nouę legislator, prælatis Ecclesię, & principibus Christiani populi determinanda: vnde huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa potest dispensare. In solis vero his quæ sunt de lege naturę, & in articulis fidei, & sacramentis nouę legis dispensare non potest. Hoc. n. non esset posse pro veritate: sed contra veritatem. Manifestum est aut, q bigamum non promoueri, neque est de lege naturę, neq; pertinet ad articulos fidei, neq; est de necessitate sacramenti: qd patet ex hoc, q si bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentum: sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vn circa hoc potest Papa dispensare: licèt dispensare non debeat, nisi ex magna, & euidenti ca: sicut et posset dispensare circa hoc q aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris consecraret corpus Christi. Et eadē ratio est de omnibus alijs huiusmodi, quę ex institutione humana processerunt.

ar. 59 2a 2æ q. 22 q. 108. a. 4 ad 2. & q. 89. a. 9 ad 3. 4. d. 17. q. 3. a. 1. q. 5 & 1. 43. q. 2. a. 1. q. 1. c.

ar. 30. c. 12. q. 183 ar. 2. c. & 3. ad 3.

12 q. 97. art. 3. ad 1. & a. 4. d. 3. & q. 100. a. 8. c.

3 d. 57. q. 1. ar. 3. c.

Ad Primum ergo dicendum, q Apost. dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit: qdam quidē sicut promulgans ius diuinum: sicut illud quod hr ad Gal. 5. Si circumcidimini, Christus uobis nihil proderit, & multa alia hmōi: & in hoc Papa nō potest dispensare. quędam uero sicut propria auctoritate aliqua statuens. Nā ipse dicit. 1. ad Cor. 11. Cętera cum venero, disponam, & inf. 16. mādauit, vt collectę quę fiunt in Sanctos per unam sabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam quod dicitur de bigamo non promouea-

mouendo,non est iuris diuini:sed institutio aucto ritatis humanæ diuinitus homini concessæ.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum debeant vitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione est apud peritos diuersa sententia.

AD Tertium sic proceditur. Vſ, ꝙ nō debeāt vitari illi excommunicati,circa quorum ex communicationē sapiens contraria opinatur. Quia secundum iura Eps non potest auferre beneficium,quod clerico cōcessit sine culpa. Sed nō minus debetur communio fidelium cuilibet fideli, quàm beneficium clerico sibi ab Epo collatū: ergo nec communio hui'modi est alicui subtrahēda sine culpa. Sed qn dubitatur, an causa subsit, promptior debet esse animus boni viri ad interpretandum in meliorem partem: ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc stare,ꝙ non sint excommunicati. Et ita non debet eos vitare.

Sed contra est, ꝙ si aliquis percussus in bello moriatur, si ignoretur quis eum percusserit,ꝑ dubium,quilibet,qui in bello inter fuit,irregularis habetur, secundum iura: ergo à simili videtur, ꝙ ex quo dubium est de aliquibus an sint excommunicati, quòd propter maiorem cautelam sint vitandi.

Respondeo dicendum,ꝙ dubitatio de excōicatione aliquorum,aut præcedit sniam iudicum,aut sequitur. Si præcedit,puta cum nondū est declaratum per iudicum consensum aliquos esse excōicatos,non sunt vitandi, quousqꝫ certo iudicio terminetur. In hoc.n.casu certum est, ꝙ in meliorē partem interpretari debemus. Vnde & Deuter. 17.dicitur:Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris,& iudicu intra portas tuas videris uerba uariari,venies ad sacerdotes, & ad iudicem quæresq; ab eis, & facies quodcunq; dixerint. Sed si ambiguum oriatur post concordem iudicum, determinationem, magis standum est sententiæ iudicum duplici rōne. Primò quidem, quia iudices solicitius discutientes negotium,plenius possunt percipere veritatem,& si sint minus periti, ꝗ alij qui perfunctoriè constituuntur, & extraordinariè. Secundò, quia hoc esset magnū nocumentum vtilitatis cōis status hominum,si sententiæ non staretur: sed quilibet pro suo libitu vellet suæ calumniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia, & ideo in tali casu magis est standum sententiæ iudicum, nisi fortè sit per appellationem suspensa.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælatus possit committere curam Ecclesiæ suo consanguineo idoneo.

CIrca Quartum sic proceditur. Vſ, ꝙ prælatus Ecclesiæ non possit Ecclesiæ curam cōmittere suo consanguineo quāuis idoneo, postposito meliori: Pater.n.,siue filiæ quærit sponsum, quàm magis potest idoneum, & ipsius siue sponsæ quærit fidelissimum custodem pro posse. Sed maior prælatus ad Ecclesiam sibi subiectā comparatur, vel sicut pater ad filiam,vel sicut sponsus ad sponsam,ergo debet ei de persona idonea prouidere, quantum ad melius potest.

2 Præt. Io. Euang maximè fuit idoneus, & tamē quia consanguineus Christi erat sm carnem, prætulit ei Petru in regimine Ecclesiæ: ergo et prælatus si habeat consanguineum æquè idoneū uō debet prouidere in Ecclesia magis quàm alij æquè idoneo. Multo ergo minus si sit minus idoneus.

Sed contra est, ꝙ sm ordinem rectū charitatis hō plus dēt diligere sibi magis cōiunctos: sed his quos magis ex charitate diligimus et magis debemus prouidere,vnde eorum meritum crescat. Cu ergo ex bona dispensatione Ecclesiæ crescat meritum bene administrantis,vſ quòd prælatus magis debeat suis quàm extraneis prouidere etiam si sint minus idonei.

Respondeo dicendum, ꝙ aliter est dicēdum de cōsanguineo prelati æquè idoneo,& aliter de minus idoneo. Si. n. sit æquè idoneus, pōt prælatus suum consanguineum preferre, nisi forte ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui ex inde malum exēplum accipiant,vt probabiliter præsumi possit, ꝙ alij prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis cōsanguineis ēt minus dignis:& hoc ideo,quia ex quo nihil deperit vtilitati ecclesiæ;cum æquè idoneo prouideatur,licet circa hmōi prouisionem ēt amori naturali satisfacere,qui non est contrarius charitati:sed magis charitate informatur. Et hoc significatur Genes. 48. Vbi Pharao dixit ad Ioseph de fratribus suis:Si nosti in eis uiros industrios,cōstitue eos magistros pecoru meorum.Si vero sit minus idoneus consanguineus prælati:nō debet eum præficere ad curam ecclesiæ postposito meliori,duplici rōne. Primò quidem quia hoc vſ esse contra fidelitatem, quam in bono dispensatore Dns requirit. Non.n.iaceret fideliter nego tium alicuius dni qui posset rem eius meliorare,si hoc prætermitteret,vt suis consanguineis satisfaceret.Secundò,quia hoc vi ad personarū acceptionem pertinere, quæ consistit in hoc ꝙ aliquis accipit pro eā conditionem personæ quæ non facit ad negocium: sicut si aliquis daret sniam pro aliquo,quia diues est,& non quia iustitiam habet; ꝗ est conditio faciens ad negotium. Esse aūt consanguineum, non est aliqua cōditio pertinens ad curam ecclesiæ,quæ nō obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Esset autem conditio faciēs ad negotium:circa dispēsationem patrimonialiū bonorum, unde si episcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat suo consanguineo minus idoneo,non est acceptio personarum.Sed si rōne consanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi,non caret vitio ꝑsonarum acceptionis,quā Aug.dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis; exponens illud qd habetur Iacob. 2.Nolite in ꝑsonarum acceptione habere fidem Dni nostri Iesu Christi Hier. ēt dicit,& habetur, 8. q.1.Extraneus ex alia tribu à Moyse eligitur, ut figuraret principatum in populo non sanguini deferendū esse,sed uitæ.at nunc cernimus plurimos hanc rē beneficio facere, vt non quærant eos in ecclesia columnas eligere,quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse,sed quos uel ipsi amāt, vel quorum sunt obsequijs deliniti.

QVAESTIO IX.

DEinde quæsitum est de actibus,qui possunt ad omnes homines pertinere.

Et primò, de actibus pertinentibus ad unum intellectiuam.

Secundò, de actibus pertinentibus ad vim appetitiuam.

Circa primum quæsita sunt tria.

Primò,Vtrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas.

Secundò, Vtrum enunciabile, quod semel est uerum,semper sit uerum.

Tertiò,Vtru magister determinando qōnes theologicas magis debeat uti rōne, uel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

AD Primum sic procedebatur. Vſ,ꝙ homo alne peccato possit appetere scire scientias magicas Non.n.est peccatum appetere illud per qd ponitur intellectus hois in optimo:sed ꝑ quamlibet scientiam ponit intellectus hois in optimo, quia uerum est bonum intellectus,ut dicitur in 6. Eth.

Ethic. Scientia autem verorum est: ergo hoc potest licitè appetere scire quancunque scientiam. & ita sine peccato potest homo appetere scire sciētias magicas.

Sed contra. Prohibitio non est nisi de illicito. Sed scientię magicæ sunt prohibitæ: ergo illicitū est appetere eas scire.

22.q.18 ar.2. & 3. o. & 2.d.36. a.5.0 ad. bonae. 1.p.q.22 a.3.ad 3 & 22.q. 107.a.1. o.a.60. v.& ar. 103.

Respondeo dicēdum, q̃ actus humanus potest dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem dr esse actus bonus ex eo, q̃ actus cadit supra debitam materiam: debita autem materia appetitus est bonū, vnde appetere quodcunq; bonum est, bonum in genere: omnis aūt scientia, siue quæcunq; cognitio bonum aliquid est: alioquin Deus cui nihil mali inest, non haberet omnem sciētiam tam bonorum, q̃ malorum, vnde appetere quamcunq; scientiam, vel notitiam, quarumcunq; rerum siue bonarum, siue malarum, est bonum in genere. Sed tamen secundum diuersas circūstantias additas, potest esse bonum, vel malum; & præcipuè hęc diuersificantur secundum intentionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas, vt eis ēt vtatur, est malum. Si autem appetat eas scire, vt eas confutet, & reprobet, sic est bonum, & licitum. Similiter etiam ea conditione personæ potest hoc diuersificari, vel etiam ex modo appetendi. Si. n. sic aliquis appetat scire huiusmodi scientias, vt earum notitiam præferat alijs vtilioribus rebus, inordinatus est appetitus; & similiter si sit talis persona ad quam non pertineat hoc scire, inordinatè hoc appetit.

22.q.1. ar.3.ad 1. 12.q. 57.ar.3. ad 1. & 22.q.95 ar.1.ad 2.86,

Ad Primum ergo dicendum, quòd omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne verum est quoddam bonum intellectus: sed nō omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quæ est circa primam veritatem: nec etiam verum est, q̃ magicæ artes sint scientiæ, sed potius sunt quædam fallaciæ Dæmonum.

Ad Secundum dicēdum, q̃ huiusmodi artes sunt prohibitæ quantum ad suum vsum. Si verò prohiberetur alicui etiam earum studium propter periculum vtendi, tunc esset malum quia prohibitum.

86

ARTICVLVS XVII.

Verum enunciabile semel verum sit semper verum.

1.p.q.14 a.15.ad 3. & 1. d.41.ar. 5.c.

AD Secundum sic proceditur. Vr, q̃ non oporteat enunciabile, quod semel est verum, semper futurum esse verum. Si.n. hoc esset verum in alijs enunciabilibus, pari rōne hoc esset verum in enunciabilibus de futuro. Sed in istis hoc non est verum, quia vt dicit Philoso. in 2. de generatione. (T.com. 64.) Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile, quod semel est verum, semper esse futurum verum.

2 Prętereà si partes sunt eædem, & totum est idem. Sed partes enunciabiles sunt prædicatū, & subiectum, & compositio: ergo idem est enūciabile existente eodem prædicato, & subiecto, & compositione: sed taliter existente eodem enunciabili cōtingit, q̃ sit quandoque verum, & quandoque falsum, sicut hoc enunciabile Sor. sedere est verum eo sedente, & falsum eo non sedente, secundum illud Philoso. in prędicamentis. Ex eo q̃ res est, vel non est, oratio est vera, vel falsa: ergo enunciabile quod semel est verum, non propter hoc semper erit verum.

Sed contra ista enunciabilia, Sortem currere, & Sortē cucurrisse, & Sortem fore cursurum nō differunt nisi secundum diuersam consignificationem temporis. Sed diuersa significatio non tollit identitatem nominis. Idem. n. nomen dr esse per omnes casus, & in singulari, & in plurali numero: ergo etiā prædicta tria enunciabilia sunt idem enunciabile. Sed si vnum horum semel sit verum, semper oportet, q̃ aliquod eorum sit verū, quia si semel est verū, q̃ Sortes currit, prius erat verum, q̃ Sortes curret, & postea erit verū, q̃ Sortes cucurrit: ergo si enunciabile aliquod semel est verum, semper erit verum.

3. d. ar.1.q. ad ... verit. q. 2.a. 2

Respondeo dicendum, quòd huius dubitationis vis, in hoc consistit, vt sciatur verum sit idem enunciabile, quod est de præsenti, præterito, & futuro. Si.n. hoc verum sit, consequens erit quòd enunciabile, quod semel est verum, semper erit verum, licèt forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro contingenti: sed hoc est alterius inquisitionis. Si verò sint diuersa enunciabilia de præsenti, præterito, & futuro, est autem idem enunciabile, quod est de præsenti qualitercunq; res se habeat, manifestum est, quòd idem enunciabile quandoq; est verum, qnq; falsum, secundum quòd Philos. dicit in prędicamentis, Quod eadem oratio, & opinio qnq; est vera quandoq; falsa. Ad cuius euidentiam, sciendum est, quòd secundum Philoso. in 1. Perihermenias, tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam voces sunt signa intellectuum, intellectus aūt sunt rerum similitudines: manifestum est autem quòd vnitas vocis significatiuę, vel diuersitas non depēdet ex vnitate, vel diuersitate rei significatæ, alioquin non esset aliquod nomen æquiuocum. Secundum hoc enim, si sint diuersæ res, essent diuersa nomina, & non idem nomen. Dependet ergo vnitas, vel diuersitas vocis significatiuę siue complexe siue incomplexè ex vnitate, vel diuersitate vocis, uel intellectus, quorum unum, f. vox est signum, & non signatum tantum: intellectus autem signum, & signatum, sicut & res. Potest ergo nomen, vel enunciabile esse aliud, & aliud, vel ꝓꝑ diuersitatem uocis tantum: sicut est in synonimis, in quibus est diuersa vox, sed idem significatum omnino: vel etiam cum diuersitate vocis pōt esse diuersitas intellectuum, siue propter diuersitatem rei intellectę, siue ꝓꝑ diuersitatem modi intelligendi: & hoc contingit quandocunq; est diuersitas consignificationis, quę consequitur diuersum modum intelligendi vnam, & eandem rem & præcipuè hoc apparet in tempore, quod per se commiscetur operationi intellectus humani componentis, & diuidentis, vt dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendum est, q̃ non est idem enunciabile Sortem sedere, & Sortem sedisse, vel sessurum esse: sed Sortem sedere est idem enunciabile, quia est eadem vox, & idem modus significādi. & ideo patet quòd idem enunciabile potest quandoque esse verum, quandoque falsum.

Lec. 18.a. 1.d.41.a. 5.ad 3. 1.p.q.13. a.4.ad 1. po.q. 4. 7.ad 13. verit.q.1. a.5.c.ad 2. Ad rōnes.

Vnde duo prima concedimus.

Ad Tertium dicendum, quòd diuersitas consignificationis tollit nominis identitatem, intantū quòd obliqui, secundum Philosophum, non sunt nomina: sunt tamen vnum nomen non simpliciter, sed inquantum conueniunt in vno ordine declinationis.

87

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum determinationes theologicæ debeant fieri auctoritate, vel ratione.

Cōtra gē tiles.li.1 c.1.&& 9.

CIrca Tertium sic proceditur. Videtur, quòd magister determinans quęstiones Theologicas magis debeat vti auctoritatibus, quam rōnibus: quia in qualibet scientia qōnes optimè determinantur per prima principia illius scientię, Sed prima principia scientię theologicę sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innotescunt: ergo maximè quæstiones theologicæ sunt determinandæ per auctoritates.

Sed contra est, quod dicitur ad Titum. 1. ut sit potens exhortari in doctrina sana, & contradicētes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus q̃ auctoritatibus: ergo magis oportet determinare quęstiones per rationes, quam per auctoritates.

Respondeo dicendum, quòd quilibet actus exe quen-

quendus est secundum q conuenit ad suum finẽ, disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quædam n. disputatio ordinatur ad remouendum dubitationem, an ita sit. & in tali disputatione theologica maximè vtendum est auctoritatibus quas recipiunt illi cum quibus disputatur: purà si cum Iudęis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris testamenti. Si cum Manichæis, qui vetus testamentũ respuunt, oportet vti solùm auctoritatibus noui testamenti. Si autem cum schismaticis qui recipiunt vetus & nouum testamentum, non aũt doctrinam sanctorum nostrorum, sicut sunt Græci, oportet cũ eis disputare ex auctoritatibus noui vel veteris testamenti, & illorum doctorum, quos ipsi recipiũt.

2. d. 1. q. 1. ar. 1. c. & po. q. 3. ar. 5. c.

Si aũt nullam auctoritatẽ recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales confugere. Quędam verò disputatio est magistralis in scholis non ad remouendum errorem, sed ad instruendum auditores, vt inducantur ad intellectũ veritatis quã intendit, & tũc oportet rationibus inniti inuestigantibus veritatis radicẽ & facientibus scire quomodo sit verũ qđ dicit: alioquin si nudis auctoritatibus magister quęstionẽ determinet, certificabit q dẽ auditor q ita ẽ, sed nihil sciẽtię, vel intellectus acquiret, sed vacuus abscedet.

Et per hæc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEinde quæsitum est de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam.
Et primò de bonis.
Secundò, de malis.

Circa primum quæruntur duo de martyrio.
Primò, Vtrum aliquis absque perfecta charitate possit se ad martyrium offerre.
Secundò, Vtrum sustinere martyrium pro Christo sit in præcepto.

88

ARTICVLVS XIX.

Vtrùm aliquis absque perfecta charitate se possit martyrio offerre.

4. d. 49. q. 5. ar. 3 q. 2. ad 7. & 12 q. 124. o de martyrio.

AD Primũ sic proceditur. Videtur, q aliquis absq; perfecta charitate possit se martyrio offerre, quia super illud Psal. 113 ideo dilexi mãdata tua super aurum & topation, dicit Gl. q minima charitas plus diligit Dei legem, q̃ milliaria auri & argenti: & eadem ratione q̃ omnia temporalia. Sed id qđ minus diligimus exponimus pro eo, qđ magis diligimus: ergo & omnia tẽporalia, & etiam propriam vitam potest exponere pro Christo, qui habet minimam charitatem.

Sed Contra, Si aliquis absque perfecta charitate põt se offerre martyrio: ergo pari rõne poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta. Sed hoc videtur esse falsum secundum illud Io. 3. Maiorem charitatem nemo habet quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis: ergo aliquis absque charitate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

2. q. 2. 44. ar. 4 3. & 8. c

Respon. dicendum in operibus virtutum duo sunt attendenda. s. id quod fit, & mod⁹ faciendi. Contingit autem idem factum, q fit secundum aliquam perfectam virtutem, fieri ẽt non solũ ab habente paruam virtutem, sed ẽt a non habente virtutem: sicut aliquis non habens iustitiam põt facere aliquod opus iustum. Sed si attendamus ad modum faciendi ille qui non habet virtutem non potest operari, sicut ille qui habet: nec ille qui habet paruam, sicut ille qui habet magnam, q operat faciliter, & prõptè & delectabiliter: qđ non ita facit ille qui caret virtute, vel qui paruã hẽt. Sic ergo dicendum est q hoc opus quod est offerre se martyrio, vel etiam martyriu sufferre potest facere non solum charitas perfecta, sed etiam imperfecta, & quod plus est, etiam ille qui caret charitate, secundum illud Apostoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit promptè, & delectabiliter, sicut patet de Laurentio & Vincentio, qui in tormentis charitatem ostenderunt: hoc autem non potest facere charitas imperfecta, vel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX. 89

Vtrum pati martyrium propter Christum sit in præcepto.

22. q. 124 ar. 1. ad 3. & ar. 3 ad 1. & 4. di. 49. q. 3. ar. 3. q. 2.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, q pati martyriũ pp Christum nõ sit in præcepto. Minus. n. videtur q homo det sua, q̃ q proprium corpus ponat, vt dicit Greg. in illa homi. Ego sum pastor bonus. Sed dimittere omnia sua pp Christum non cadit sub pręcepto, sed sub consilio: ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub præcepto.

Sed contra est, qđ Aug. dicit 13. de ci. Dei, cum dictum est homini, Morieris si peccaueris; non dicit martyri, Morere ne pecces. Sed illud qđ oportet nos facere ne peccemus, cadit sub præcepto: ergo mors martyrium cadit sub præcepto.

ar. 1. 22. c. & 12. q. 99. ar. 5. 5. c. & po. q. 10 ar. 4. ad 8.

Respondeo dicendum, q aliquid cadit sub præcepto dupliciter. Vno modo absolutè. Alio modo sm animi præparationem: quia enim præceptum importat rationem debiti, illud absolutè cadit sub pręcepto, quod est debitum propter aliquod præexistens, sicut pręceptum de honoratione parentum vel de amando Deum. Sed quandoque cõtingit, q id quod facit aliquid esse debitum, nondum pręcessit, sed põt occurrere. Vnde hoc cadit sub præcepto non absolutè, sed sm præparationẽ animi, ita. s. vt homo habeat animum paratum ad faciendum illud, qđ debitum redditur ex aliqua causa occurrente. & hoc modo exponit Aug. illa Domini præcepta q̃ ponunt Matt. 5. Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & aliam: quia. s. si opus esset, & hoc exigeret salus aliorũ, homo deberet esse paratus ad hoc faciendum: & per hunc modum sustinere martyriũ pp Christũ cadit sub præcepto, q a. s. homo dẽt habere aĩum paratum vt prius permitteret se occidi, q̃ Christum negaret vel mortaliter peccaret: & sic ẽt relinquere bona propria cadit sub pcepto, quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum, quàm Christum negare, vel mortaliter peccare.

22. vbi supra.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

DEinde quæsitum est de actibus malis, scilicet de primis motibus.
Circa quos quæsita sunt duo.
Primò, Vtrum primi motus semper sint peccata.
Secudò, Vtrũ in infidelib⁹ sint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI. 90

Vtrum primi motus semper sint peccata.

AD Primum sic procedebatur. Videtur, q primus motus semper sit peccatum: dicit enim Magister 24. dist. secundi libri Sententiarum, q tentatio a carne non potest esse sine peccato. Sed quandocunq; est primus motus est tentatio a carne: ergo primus motus nõ põt esse sine peccato.

Sed contra est, quod ad Rom. 6 super illud, Nõ ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, dicit gl. Non prohibet concupiscentiam quæ vitari non potest: sed illud quod non potest vitari, non est peccatum: ergo concupiscentia quæ est primus motus, non est peccatum.

Respondeo dicendum. quòd motus importat inclinationem quandam ad terminũ, quæ quidẽ

1.2.q.19 inclinatio pertinet ad appetitū in humanis acti-
ar.9. bus. Est aūt in hoie triplex appetitus: vnus qui-
dem naturalis, secundum q̃ vis appetitiua perti-
net ad animam uegetabilem, sicut & vis digestiua
22.q.148 & expulsiua & retentiua. Secundus appetitus est
ar.1. ad sensualitatis, qui mouetur sm̃ apprehensionem
3.1.p.q. sensus. Tertius appetitus est voluntatis, qui mo-
105.ar. uetur sm̃ iudicium rationis. Peccatum quod ha-
4. & q. bet rationem culpæ, de quo nunc loquimur, non
206. ar. potest esse nisi in actu voluntario, qui scilicet est
8. 12.q. aliqualiter in potestate peccantis: actus aūt ap-
71.ar.5 petitus naturalis non subiacet imperio rationis,
6.c. & sicut nec actus aliarum potentiarum uegetabilis
ad 2. animæ: & ideo in actu talis appetitus non potest
consistere culpa, sicut q̃ homo esuriat vel sitiat
absque culpa: & idem dicēdum est alijs huiusmo-
12.q.17 di. Sed actus appetitus sensitiui subiacet imperio
ar. 8. & rationis, quia ratio præueniens ipsum potest eū
9.c.2.d. imperare vel etiam impedire: & ideo talis motus
21. q.1. pōt iam habere ratione culpæ: & si sequatur iudi-
q.1.ar.2 cium rationis, poterit etiam esse peccatum mor-
ad 5.10 tale: sicut & motus exteriorum membrorum im-
dist. perati a ratione. Si autē præueniat iudicium ra-
tionis, est quidem peccatum: si tendat in aliquid
illicitum quia in potestate hominis fuit ipsum
cohibere: est tm̃ veniale peccatum & leuissimum,
4. q.3. vt patet per Augu. 12. de Tri. & hoc dicitur pri-
ar 1.c. mus motus peccati: motus autem superioris ap-
12.q.17 petitus, idest voluntatis consequens iudicium ra-
ar. 7.c. tionis, iam potest esse peccatum mortale.
2.d. 24. Primum ergo concedimus.
q. 2. ar. Ad sm̃ dicendum, q̃ concupiscentia non potest
2.c. vitari sic, q̃ nullus concupiscentiæ motus surgat:
Ad ra- quia dum resistitur vni, insurgit alius: possunt tm̃
tiones. uitari singuli, & ex hoc quilibet habet aliquid
12.q.74 de ratione peccati, licēt non habeat rationem
ar.3. ad perfecti peccati: quod est peccatum mortale:
3.

91

ARTICVLVS XXII.

Vtrum primi motus in fidelibus sint peccata mortalia.

12.q.80 CIrca secundum sic proceditur. Videtur, q̃ pri
ar. 3.ad mi motus in infidelibus sint peccata morta-
3.&ma. lia. Quia sicut Ansel. dicit in lib. de gratia & lib.
q.7.art. arb. Eos qui non sunt in Christo Iesu, sequitur
8.c. & damnatio si sentiunt concupiscentiam: ēt si non
12.q.89 consentiant: sed sentire concupiscentiam est ha-
ar.5.c bere primum concupiscentiæ motū: ergo infide-
les qui non sunt in Christo Iesu, peccant mortaliter, secundum primos motus, quia damnatio nō debetur nisi peccato mortali.

2 Præt. Quilibet homo debet habere originalē iustitiam, sm̃ quam concupiscentia reprimebat: sed contra hoc debitum est quilibet concupiscētiæ motus: ergo quilibet concupiscentiæ motus est peccatum mortale. Omne.n. quod est contra debitum, habet peccati mortalis rationem.

Sed contra. Quanto est gradus altior, tanto est casus grauior. Sed altior est gradus fidelis, quàm infidelis. Cum ergo primi motus fidelium non sint peccata mortalia, multo minus primi motus infidelium.

Respondeo dicendum, q̃ primus motus, sicut
ar. 90. dictum est, est motus sensualitatis præueniens
deliberationem rationis: eadem autem natura
sensualitatis est & rationis in fidelibus & infideli-
bus. Ad naturam autem sensualitatis, & ratio-
nis pertinet, quòd motus sensualitatis, quę est
absq; deliberatione rationis non possit esse pec
12.q.15 catum mortale, quia peccatum mortale est, q̃d
ar 2. & consistit in auersione à Deo, ad quam conuerti
4. 22.q. non pōt homo, nisi per rationem: & per conse-
158. ar. quens auersio à Deo quę constituit peccatū mor
2. ad 3. tale, non potest esse, nisi in ratione, vt patet per
& veri. Augu st. 12. de Trinitate, & ideo dicendum est q̃
q.24.ar. primi motus infideliū nō sunt peccata mortalia,
6 ad 16. sed venialia.

Ad Primum ergo dicendum, q̃ dictum Anselmi dependet ex verbo Apostoli, qui concludit ad Rom 8. q̃ nihil est damnationis his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundū carnem ambulant. Videtur ergo quòd his qui nō sunt in Christo Iesu, sit aliquid damnationis, ēt si non secundū carnem ambulent motibus carnis consentientes: alioquin nihil plùs haberent hi qui sunt in Christo Iesu q̃ alij. Est ergo aliquid damnationis his qui non sunt in Christo Iesu, si sentiant motus carnis, quāuis non consentiant: quod quidē qualiter sit intelligendum, ex processu Apostoli apparet: præmiserat enim reparationē gratiæ inchoatam esse in his qui sunt in Christo Iesu quantū ad mentem; licèt non quantum ad carnem. Præmiserat.n. Ego ipse mente quidē seruio legi Dei; carne aūt legi peccati, s. propter legem fomitis: qui adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui sunt in Christo Iesu, viderentur adhuc pristinæ damnationi subiacere ꝑpter fomitis motus, cōcludit Apostolus q̃ nihil est dānationis his qui sunt in Christo Iesu, si non sm̃ carnem ambulant: quia damnatio originalis peccati soluta est per gratiam Christi, quamuis actu remaneat fomes peccati. damnationem verò actualis peccati non incurrunt, quia non ambulant sm̃ carnem. In infidelibus verò manet peccatum originale non solum actu, sed etiā reatu, ideo est in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati; non aūt ex parte actualis, si concupiscentijs non consentiant. Ex hoc ergo non sequitur, q̃ in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis; sed sequenr quòd habeat annexā damnationem originalis peccati.

Ad 2m dicendū, q̃ debitum originalis iustitiæ 12.
pertinet ad ipsam personam infidelem ratione ar.
humanæ naturæ, quā à primo parente traxit, cui 2
collata est originalis iustitia: & ideo id quod per 81
tinet ad defectum originalis iustitiæ, pertinet ad ad
peccatum naturæ, s. ad peccatum originale, non aūt ad peccatū actuale: quale ē peccatū mortale.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum pueri non exercitati in praeceptis debeant recipi in religione.

QVæstio est, Vtrum pueri non exercitati in
præceptis, sint recipiendi vel obligandi vo
to vel iusso, vel beneficijs alliciendi ad
ingressum religionis: Et uidet̄ q̃ non. Perfectio 22
enim consiliorum, ad quam ordinātur religiones ar.
à Christo exordium sumpsit. Sed Christus primò &
mò consilium perfectionis dedit adolescenti qui &
præcepta seruauerat: vt patet Matt. 19. ergo soli ar.
illi qui sunt exercitati in pręceptis, sunt ad reli- 4.
gionem obligandi vel recipiendi. 17
2 Præt. Greg. dicit. super Ezech. Nemo repen- ins
tè fit summus. Sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, vt ad magna perueniat. Sed magna sunt consilia q̃ pertinent ad ꝑfectionē; minora aūt sunt pręcepta q̃ pertinent ad omnē iustitiam: ergo prius debent pueri exercitari in pręceptis, quàm ad consilia inducantur.

3 Præt. Exo. 21. dicitur. Si quis aperuerit cisternam, deciderit que bos vel asinus in eam, dominus cisternæ reddet pretium iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit, quodammodo aperit ei cisternam: quia plerique tales religionem ingredientes egrediuntur, & in desperationem incidūt quasi in quandam spiritualem cisternam: ergo uidetur, quòd illi qui eum inducit, hoc imputetur ad peccatum.

4 Pręt. Illud quod est expediens communi vtilitati, non est tollendum. Sed expedit communi vtilitati, quòd homines propria libertate vtan-

tur

tur ad bonum faciendum: ergo non est aliquibus auferenda talis libertas per obligationem voti, vel iuramenti.

5 Præt. Beatus Benedictus monachorum institutor almificus in sua regula statuit, q venientibus ad religionē, nō sit facilis pbendus ingressus: sed pbandu sit an spiritus à Deo sit: ergo multo minus sunt aliq muneribus vel beneficiis alliciēdi.

6 Præt Greg. dicit & habetur in decretis distinctione 18. Scimus quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi nativitatis suæ humore siccentur, ne si ante pondera q solidentur accipiant, cunctam simul ad terram fabricam deponant. Sed pueri qui nondum sunt exercitati in preceptis, sunt quasi parietes nondū desiccati: ergo non sunt eis imponenda tigna; id est grauia religionis instituta.

7 Præterea, Status religionis, est status pœnitētię. Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coercitione: vt habet in decretis de pœnitentia. dist. 4. ergo non sunt ad religionem inducendi.

8 Præt. sicut dr. 20. q 3 Quod quis nō optat nec eligit, profectò non diligit; quod aūt non diligit facilè contemnit. Sed pueri antequam sint exercitati, non habent firmam electionem: ergo nec firmam dilectionem: facilè ergo religionem contemnent, si in tali ætate ad religionem inducant.

9 Preterea. Prou. 14 di, Substantia festinata minuetur: sed videtur esse festinantia q aliqs ad consilia conuolet nondū in præceptis exercitatus: ergo vt q bonorū spiritualiū substātia de facili minuat: ergo nō sunt ad religionē inducēdi.

10 Præt Non minor cura est adhibenda in ingressu religionis, q in susceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibetur ad maiores accedere, quē minores non acceperunt: ergo ēt nec dēt aliquis ad obseruantiam consiliorum religionem transire: nisi prius præceptis obseruatis.

11 Prēt. Duo sunt homini necessaria, s. intelligere verum, & operari bonum: sed intelligendo verum stultus reputaretur, qui prius ad difficiliora se transferret, quàm leniora intelligeret: ergo stultum est in comparatione boni, quòd aliquis prius transeat ad consilia, quàm in præceptis exercitetur.

12 Præt. Cuilibet in religione existenti conuenit curam agere aliorum vel saltem suipsius: sed in his qui eliguntur ad aliquam curam Ecclesiasticam, oportet eligere meliores: ergo oportet eos qui ad religionem assumuntur, eligere meliores: hi autem sunt qui sunt exercitati in præceptis: ergo tales sunt ad religionem inducendi.

13 Præt. Illud qd est in se bonū, si ex eo sumatur peccati occasio, est abijciendum: sicut serpens eneus quem Moyses fecerat ex mandato Dni ad sanandū filios Israel, vt habetur Numeri. 12. Ezechias combussit, quia ex eo sumebatur idolatriæ occasio: similiter etiā quamuis benedictio sit in se bona, tamen reprehenditur, si minor præsente maiore benedicit. cum ergo aliqui inexercitati in preceptis sumant occasionem peccati ex ingressu religionis, ab ea recedentes, quamuis religio sit secundum se bona: vt videtur quòd inexercitatos ad religionem inducere sit vitandum.

14 Prēt. Greg. dicit, & habetur in decretis distinctione 48 Casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum: sed procedere ad consilia non obseruatis præceptis est ponere gradum: ergo uidetur quòd hoc sit casum quærere post; & ita ad hoc non sunt aliqui inducendi.

15 Præt. Damasc. dicit in 2 lib. q nō est inutile, inexpertum existentem & improbatum incorruptione frui. vt non in superbiam incidat & iudicium diaboli: ergo pari rōne non est inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad statū contemplationis assumi, ad quē religio ordinat.

16 Præt. Gre. dicit in 6. Moral. post Lyæ amplexus, ad Rachelem Iacob peruenit: quia perfectus quisque antè actiuæ uitæ ad fœcunditatem iungitur: & post contemplatiuæ ad requiem copulatur. Sed actiua uita consistit in obseruantia præceptorū; status autem religionis pertinet ad vitā contemplatiuā: ergo non sunt aliqui ad religionē inducendi, antequā sint in preceptis exercitati.

17 Præt. Nulla pmissio est facienda, cuius solutio non est licita. Sed soluere aliquid alicui pro ingressu religionis. non est licitum, vnde dicitur, 1. q 2. c. quàm pio. Nunquam legimus Domini discipulos, uel eorum ministerio conuersos quēpiā ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocasse: ergo non sunt aliqui promissionibus ad religionem alliciendi.

18 Præt. Nullus qui non est exercitatus in armis, secundum leges est admittendus ad militiā corporalem. Sed religio est status militiæ spiritualis: ergo non sunt aliqui recipiendi ad religionem, nisi prius exercitati in præceptis quasi in quibusdam spiritualibus armis.

19 Præt. Qui non potest se obligare ad minus, non potest se obligare ad maius, nisi sit necessarium. Sed puer ante decimumquartum annum non potest se obligare ad matrimonium, quod minus est: ergo multo minus ad religionem.

20 Præterea, legitur Marci. 5. quòd Dominus dæmoniacum curatum non permisit secum intrare nauim: quæ significat crucem & religionē; per dæmoniacum autem curatū signantur homines à peccatis conuersi: ergo non sunt ad religionem accipiendi peccatores statim conuersi, antequàm in præceptis exercitentur.

21 Præterea, Bonorum operum fructus habere debemus, quando de Aegypto eximus, vt dicit quædam Glo. Exo. 12. Sed exire de Aegypto, est exire de mundo religionē intrando: ergo illi qui volunt religionem intrare, debent prius fructum bonorum operum habere per obseruantiam præceptorum.

22 Præterea. Aug. dicit in lib. de sermone Dñi in monte, q omnis prēsumptio est coercenda: sed magna præsumptio videtur esse q aliquis uelit ascendere ad arcem consiliorum, nondum obseruatis præceptis: ergo tales sunt coercendi, & non alliciendi ad religionis ingressum.

23 Præterea. Aug. dicit in eodem lib. q maiora maioribus, & minora minoribus sunt exhibēda. Sed consilia sunt maiora: ergo nō sunt pueris inexercitatis exhibenda. & ita pueri nondum exercitati in preceptis non sunt ad religionē trahēdi.

Sed contra est quod dr. 20. q. 2. Sim qualibet, & infra: Parentibus sanè filios suos ad religionem tradere non amplius q ultra decimum quartum annū ætatis suæ licentū esse poterit. Posteà verò aut cū uoluntate parentū eorum; aut si suæ deuotionis sit solitarium uotum: erit filijs licitum religionis assumere cultum. Sed post quartum decimum annum non statim sunt homines in præceptis exercitati: ergo possunt religionem ingredi pueri, antequam sint in preceptis exercitati.

2 Præterea, Maius est q aliquis assumatur ad regimen sui & aliorum, quàm quòd recipiatur in religione in qua sub regimine alterius uiuit. Sed Salomon adhuc puer existens assumptus est ad regnum sui & aliorum. Vnde dicitur 1. Paralip. 29. Locutus est Dauid Rex ad omnem Ecclesiam. Salomonē filium meum elegit Deus adhuc puerū & tenellū: ergo multo magis possunt pueri nō exercitati in pceptis ad religionē recipi, vel induci.

Ad regimen. Salomo vel puer ad regnum est assumptus. Ambro.

3 Præterea, Illud votū non est illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei si soluant: sed sicut dicit Ambrosius illa quæ in puerilibus annis continentiam vouerunt, non constituuntur reæ si uotum exoluant: ergo quòd aliqui voto astringantur ad religionem in puerilibus annis, non est illicitum.

4 Præterea, Nihil est illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora non retrahitur à bono: ergo cum status religionis sit melior in quo obseruantur cõsilia, q̃ status vitæ secularis in quo simpliciter obseruant præcepta, videtur q non sit illicitũ inducere pueros ad religionem voto, vel iuramento, aut ēt beneficio, antequam in præceptis sint exercitati.

Canon. 5 Præterea, 20. quæstio. 1. dicitur: Firma tunc erit virginis professio, ex quo adulta iam ætas esse cœperit, & quæ solet apta nuptijs deputari: sed nõ statim in hac ætate viri, vel mulieres sunt in præceptis exercitati: ergo antequàm aliqui in præceptis exercitentur, licitè possunt religioni astringi voto, vel iuramento.

6 Præterea, Si talis obligatio esset illicita, s. qua pueri non exercitati in præceptis voto vel iuramento ad religionem obligantur, aut hoc esset, quia est sm̃ se mala; aut quia est prohibita: sed nõ est secundum se mala: quia sic executio, siue adimpleto promissionis esset peior, & perseuerantia pessima. Cuius contrarium videmus: quia adimplentes ea quę pmiserant in puerilibus annis, & in promissis perseuerantes maximè commendantur. Similiter ēt non est illicita talis obligatio, q̃a prohibita. Non. n. prohibetur lege veteri. Dicit

Num. 30 enim Numeri trigesimo, Mulier si quippiam vouerit, & se adstrinxerit iuramento in domo patris sui & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater uotum, qđ pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam, & tacuerit, uoti rea erit, & quicquid pollicita est, & iurauit, opere cõplebit; sin aũt vt audierit contradixerit pater, & uota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni eo q contradixerit pater. Similiter ēt non est prohibitum in iure canonico:

Leo Papa. quia in decreto Leonis Papæ, hęc eadem auctoritas inducitur. Similiter ēt non est prohibitum lege Euangelij quæ maximè inducit homines à recedendo à mundo, & ad sequendum perfectionis opera: ergo licitum est obligare uoto, vel iur̃o pueros nõdũ exercitatos i pceptis ad religionẽ.

Respondeo dicendum, q hoc quod pro quęstione hic inducitur, dubitationẽ non hẽt: nisi q quidam contentioni studentes ueritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent uerba quæ

Aug. August. dicit in 2. de ciui. Dei. Quoniam ille est maior & deterior insipientium morbus animarũ, quo instabilea motus suus ēt post rationem plenè redditam siue nimia cęcitate, qua nec operta cernuntur, siue obstinatissima peruicacia, qua & ea q̃

Al. lira obnubilãt. cernuntur non ferunt, tanquam ipsam rationem ueritatemque defendunt, fit necessitas copiosius dicendi plerumque res claras velut eas non solũ spectantibus intuendas, sed quodãmodò tangẽdo palpantibus offeramus: & tñ quis disceptandi finis erit, si respondendum esse respondentibus non ęstimemus. Nam qui vel non possunt intelligere q vel tam duri sunt peruersitate mẽtis, vt ēt si intellexerint non obediant & respondentes loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter vani sunt: quorum dicta contraria, si toties refellere quoties obnixa fronte statuerint non cogitare quid dicant: du quocunque modo nostris disputationibus contradicant, q̃ sit infinitum & ęrumnosum & infructuosum uides. Erit ergo hic modus seruandus, vt ueritas manifestè & quasi palpabiliter ostendatur: & si qua in contrariũ dicta fuerint q̃ aliud pondus non habeant, contemnantur ne semper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed si quis contrarium dicere voluerit, scribat quod dicit: vt alij intelligẽtes dijudicare possint, an doceat veritatem.

Primò ergo circa propositam quęstionem, vt singula discutiamus, considerandũ est pueros ēt infra annos pubertatis in religionem recipi non est sm̃ se malũ: imò est expediens & fructuosum, quia illud quod a pueritia assuescimus, semper perfectius & firmius tenemus, sm̃ illud Prouerb.

Prou. 20 22. Adolescens iuxta viam suam graditur, & ēt cũ senuerit, nõ recedet ab ea: & ideo Apostoli instituerunt, vt pueri ēt infantes ad Christianam religionem reciperentur: vt in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhęrerent. Et hoc est, quod Dion. dicit in vltimo. capit. ecclesia. Hierar. Sm̃ legem

S. Dion. sanctam confirmati infantes ad habitum sanctũ habebunt consuetudinem ab omni remoti errore & immundę uitę expertes. hoc diuinis nostris ducibus, idest Apostolis in mentem venit, & visum est suscipere infantes Multo aũt magis excedit Christiana vita infidelium vitã, q̃ uita religiosorum uitã secularium, pręsertim cum in primitiua Ecclesia omnium Christianorum erat perfe-

Act. 4. ctissimus religiosus status, sm̃ illud Actuum 4. Multitudinis credentium erat cor unum & aĩa vna: nec quisquam eorum quę possidebat aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia: ad cuius vitæ exemplar, omnes religiones sunt institutę. Et ideò religionum institutores ex eadem causa qua Apostoli moti sunt ad recipiendum infantes in religione, vt patet de beato

Act. 4. Benedicto, qui ut in 2. dialogorum legitur, recipit nutriendum in religione Maurum duodemnem, & Plaudum septemnem. Est tñ quædam differentia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure sunt sub cura parentum pp hoc quòd patiuntur discretionis defectũ sm̃ quem possint bene regere seipsos, ideò in hac ætate possunt quidem religioni tradi, si à parentibus offerantur: & erit rata traditio, præcipuè si cum ad annos pubertatis peruenerint, ratam habuerint paternam obligationem, vnde Gregori⁹

Canon. dicit ut habetur 20. q. 2. Si pater vel mater filium filiamue intra septa monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, vtrum liceat eis postquam pubertatis impleuerint an-

ar. 4. & 5. & 22. q. 189. ar. 5. nos, egredi, & matrimonio copulari: hoc omnino denegamus, quia nefas est oblatis à parentibus Deo filijs uoluntatis fræna relaxentur. Si autẽ in hac ætate propria spontè se religioni tradiderint, potest hoc per assensum vel dissimulationẽ parentum ratum esse, vnde dicitur 20. q. 2. Si in

Canon. qualibet minori ętate vel religionis tonsuram, vel religiosam vestem debitam, in utroq; sexu filijs aut ambo parẽtes dederint aut fortè vel nolentibus vel nescientibus, s. parentibus à se susceptã non mox visam in filijs abdicauerint, sed vel tacite, vel Episcopo palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint: ad sæcularẽ reuerti habitum filijs ipsis quandoque pœnitus non licebit. Si verò pueri annos pubertatis transcenderint, possunt ēt inuitis parentibus ad religionem transire: nec sunt repellendi, imò magis aduocandi Vt. n. Gregorius dixit in quadã homilia, Ad vitam bonã alius in pueritia, alius in adolesc. ētia, alius in iuuentute, alius in senectute, ali⁹ ĩn decrepita ętate perducitur. Et cum in nulla ætate sint repellẽdi, minus tñ sunt repellendi in pueritia Dicit. n. Chrysostomus super Mattheũ. Quis meretur appropinquare Christo, si repelleretur ab eo simplex infantia: nam si sancti futuri sunt, quid uetatis filios ad patrem uenire? Si aũt peccatores futuri sunt, vt quid sententiam condẽnationis profertis, anteq̃ culpã videatis: quã quidem damnationis sententiam proferunt aliqui, cum dicunt, Nõ sunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt & peiores efficiuntur. Sed qđ addunt quidam, quòd oportet pueros prius exercitari in pręceptis, & postea transire ad consilia obseruanda in religione, ex falso intellectu procedit. Arbitrantur enim q pręcepta præparent

arti. 9 3. ar. 12 2. & 22. q. viam ad consilia. Non est autem sic, imò potius consilia parant uiam ad præcepta seruanda, quia per consilia remouetur homo à rebus sæculi, circa quas

189. ar. 3. ad 5. & opus. 17 c. 67 11.

ea quis occupatus, difficile est ꝙ innocentiam seruet. Vnde Hylarius dicit super Matthæum. Graue onus innocentia subit incrementis opum occupata. Rem enim solius famulatus Dei non sine sæculi vitijs assequetur. Et ideò Dominus dicit Matthæi 19. Quòd difficile est qui pecunias habent intrare in regnum cælorum, quia difficile est ꝙ homo præcepta seruet, quibus intratur in regnum, nisi sequẽs consilia diuitias relinquat: & ideo pueri ad hoc ꝙ innocentiã seruare possint, in obseruantia mandatorum sunt præparandi, & quodãmodo præmuniendi in exercitio consiliorũ, nec sunt repellendi, quãuis inerudíti videantur in pceptis. Dicit enim Origenes super Matthæũ: Quidam puerilem sermonem habẽtes offerunt Saluatori pueros & infantes. Qui autem videntur perfectiores, priusquã discãt ad rationem iustitiæ, reprehendũt eos qui pueros infantes adhuc minus eruditos offerũt Christo. Dominus autem hortatur discipulos suos cõdescendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo debemus attendere, ne æstimatione sapientiæ excellentioris cõtẽnamus, quasi magni pusillos ecclesię, probibentes pueros venire ad Iesum. Sed quod vlterius quæritur, an ante religionis ingressum, sint uoto vel iuramento ad religionem obligandi, manifestè patet ꝙ sic. Sicut enim in malo quanto volũtas est magis affirmata ad malum, tanto peior est, sicut in obstinatis patet, & qui ex malitia peccant: ita ẽt in bonis tanto voluntas maior est, quanto est magis firmata & astricta ad bonum. Cùm ergo bonum sit ꝙ pueri ad religionem veniant, multo melius est ꝙ eorũ voluntas sit ad hoc firmata, quod fit voto vel iuramento: unde & Dauid dicebat: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. & Augustinus dicit in epistola ad Paulinam & Armentarium, Fœlix necessitas, quæ ad meliora compellit. Vltimò autem considerandum restat, an sint beneficijs alliciendi, & si quidem conuentione vel pacto pretium alicui detur, vel quodcunque terrenum beneficium vt religionem intret, hoc est illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia cõferat, ut auferat impedimenta, quib. impeditur à religionis ingressu, vel etiam vt eum nutriat uel doceri faciat, ad hoc ꝙ sit religioni aptus, hoc non est illicitum, sed est laudabile. Similiter si beneficijs temporalibus aliquis aliquem alliciat: vt eũ fauorabilem sibi reddat, non intendens gloriam propriam, sed gloriam Dei, & proximi salutem, laudabile est: sicut & Apostolus de se ipso dicit primæ Corinthiorum decimo: Per oĩa omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficijs allicit ad bene agendum. In ecclesijs etiam quibusdam temporalium distributionibus alliciuntur aliqui ad Ecclesiæ deseruiendũ, non ꝙ pmiũ accipiant: sed sunt quædam secundario allectiua ad seruiendum Deo, sicut & Dñs dicit Matthæi 6. Primò quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc uia (scilicet necessaria vitæ) adijcientur nobis.

Margin: Mat. 19 — Origen. — ar. 49. — ad 17. huius & 22. q. 189. ar. 9. c. & q. 100. ar. 3. ad 4. — Paulus.

Ad Primum ergo dicẽdum, quòd sicut Christus ad consilia inuitauit adolescentem in præceptis exercitatum, ita ẽt uocauit Matthæũ publicanũ non exercitatum in præceptis, sed peccatis implicatum: ex quo accipere possumus, ꝙ ad cõsilia obseruanda in religione aduocandi sunt non solum exercitati in præceptis, sed etiam non exercitati.

Margin: ar. 169. 22. q. 100. ar. 2. c. & ad 2. Matt. 6. 114. c. ad 2. ar. 114. ad 2.

Ad 2m dicendum, ꝙ diuersitas graduum dupliciter attendi potest. Vno modo in diuersis statibus seu conditionibus, & sic non oportet qui tendit ad maiorem statum, uel conditionem, quòd prius exerceatur in minori statu uel conditione, sicut uidemus, quòd illi qui volunt fieri milites, non prius exercitãtur in lanificio, sed à pueritia exercentur in militia. Similiter qui uolunt fieri clerici, non prius exercentur in uita laicali, sed à pueritia instruũtur in uita clericali, & hoc modo qui uolunt religiosi fieri, non oportet ꝙ prius exerceantur in uita sæculari, sed optimum est eis si à pueritia exerceantur in uita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dr̃ Trenorũ tertio: Bonum est uiro cum portauerit iugũ Dñi ab adolescentia sua. Alio modo possunt accipi diuersi gradus in eodem statu, vel conditione. & hoc modo dicit Gregorius, ꝙ in qualibet bona conuersatione incipiendum est a minorib⁹, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites a rudimentis militiæ, & clerici a rudimentis clericaturæ, ita ẽt & religiosi incipiunt a rudimentis religionis, ut proficiant usque ad summum.

Ad Tertium dicendum, ꝙ duplex est occasio. s. data, & sumpta. Tunc quidem dat aliquis occasionem alicui ruendi, vel in cisternam cadendi, quando facit aliquid uel dicit minus rectum, ex quo datur proximo occasio ruinæ, & tunc ruina proxima imputatur danti occasionem. Aliquando autem non est occasio data, sed sumpta: puta cum aliquis inducit aliquem ad bonum, & ipse ex hoc fit deterior, non est relinquenda monitio bona, propter hoc ꝙ ille sumit inde occasionẽ ruinæ. Vnde & Dominus non dimisit prædicationẽ veritatis, propter scandalum Pharisæorum, ut habetur Matth. 15. Et August. dicit in Epistola ad Bonifacium: & habetur 23. q. 4. Ipsa pietas, & infra. Quòd si plurimi essent in domo ruitura, & inde saltem unus liberari posset, atque id quia facere conaremur, alii semetipsos præcipitio necarent: doleremus de cæteris, verum de vnius saltẽ salute consolaremur.

Margin: 22. q. 43 ar. 1. ad 4. & ar. 2. c. & 4. d. 38. q. 2. ar. 5. ad 1. & 9. — 2. ad 4.

Ad Quartum dicendum, quòd libertas necessitati coactionis opponitur: quæ est necessitas absoluta; & talis necessitas est cohibenda. Sed necessitas quæ est ex suppositione finis non opponitur libertati: & tali necessitate expedit vti ad cõmunem utilitatem: alioquin nec pacta promissionibus firmata, nec iuramenta in rebus humanis fieri deberent. Multò autem magis per huiusmodi expedit homines obligari ad diuina, quæ sunt meliora.

Margin: 1. p. q. 82. ar. 1. c. ad 1. & 22. q. 44. ar. 1. ad 2. & arti. 49. huius.

Ad Quintum dicendum, ꝙ difficultas ingressus obseruatur in religionibus, per hoc ꝙ datur intrantibus annus probationis, in quo difficultates religionis experiuntur.

Ad Sextum dicendum, ꝙ parieti nondũ desiccato non est onus tignorum imponendum: tamẽ non prohibetur quin sit paries desiccandus. Desiccatur autem paries a prauo humore seculari affectus p religionem: & ideo contingit ꝙ prius exercitentur aliqui in religione, q̃ eis onus plationis aut sacrorum ordinum imponatur. & de hoc onere loquitur Greg. ut patet per ea quæ pcedunt in illo capitulo, & in 2. homil. in Ezech.

Margin: No. bene — Gregor.

Ad Septimum dicẽdum, ꝙ status religionis est status pœnitentiæ, & est exercitium siue schola perfectionis: vnde ad religionem recipiendi sunt peccatores pp pœnitentiam, & recipiendi sunt pueri innocentes quasi in schola quadam pfectionis: vt perfectius innocentiam conseruent.

Ad Octauum dicendũ, ꝙ si omnino inuiti pueri in religionem inducerentur, timendum esset de casu futuro: sed ex quo propria voluntate se obligant ad religionem ingrediuntur, non habet locum ratio inducta.

Ad Nonum dicendum, ꝙ sicut magnum & paruum multum, & paucum, secundum Philosophũ, dicuntur relatiue: ita & festinatum siue uelox & tardum. Nam festinatum siue uelox est, quod in paruo tempore multum mouetur. Illa ergo substãtia minuitur q̃ est festinata in respectu ad debitũ modũ: putà si aliquis aliquẽ statum aggressus, statim à principio contemptis rudimentis illius status ea q̃ sunt perfectorum in statu illo, attentare uellet. Non est aũt substantia festinata, si exercitiũ perfectionis, & quasi quandam scholam, q̃ est religio, à pueritia aliquis aggrediatur. Tñ est in culmen

Margin: Velox quid sit.

culmen perfectionis, vt etiam si à pueritia quis huiusmodi perfectionē aggrediatur, semper hēt vbi proficiat: sicut & August. dicit ad Volusianum de doctrina Christiana. Tanta est, inquit, Christianarum profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem summo studio meliore ingenio conarer addiscere.

August.

Ad Decimum dicendū, q diuersi ordines sunt quasi diuersi gradus vitæ clericalis vitæ, & ideò oportet vt à minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non aut oportet q qui tendit ad sacros ordines, q exerceatur in his q ptinent ad inferiorē statu laicalis, s. vitæ, & similiter in vita religionis oportet q à rudimentis eius incipiat, qui religionē ingreditur, vt summū apicē religionis pertingere possit: non tamen oportet eum prius esse exercitatum in sæculari vita.

Ad Vndecimum dicendū, q in intelligibilibus et oportet q aliquis à minoribus in eadem scientia incipiat, vt ad maiora perueniat: non tñ oportet q quicunque vult addiscere aliquam scientiā maiorem, quòd exerceretur in qualibet minori, sicut qui volunt addiscere liberales artes, non oportet q prius exerceantur in mechanicis; sed solum hoc oportet, quando minor scientia parat viam ad maiorem. Vita aūt secularis non parat viam ad religionem, sed magis ab ea abducit: vnde Gregorius dicit in principio Moralium Cūm adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi speciētenus deseruire, cœperunt multa ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eorum iam nō specie, sed qd est grauius, mente retineret. Econuerso autē obseruantia consiliorum parat viam ad tutius & perfectius præcepta diuina obseruāda, quæ necesse est in sæculari vita obseruari.

Gregor.

Ad Duodecimū dicendum, q ratio illa in multis deficit. Primò quidem quia ille qui religionē intrat, non ad hoc eligitur, vt sui vel alterius curā gerat magis, q̄ ante: sed magis vt sit sub cura & obedientia alterius. Scdō, quia hoc nō cōceditur ab omnib. q necesse sit eligere meliorem ad regimen prælationis: sed secundum quosdam sufficit eligere bonum. Tertiò, quia si opo. tet eligere meliorem ad prælationem, non quidem oportet simpliciter meliorē eligere: sed meliorem, id est magis idoneū ad hoc: pueri autē etsi non sint meliores simpliciter quam adulti: sunt tamen magis idonei ad hoc, vt in religione nutriātur: vnde Anselmus in libro de similitudinibus comparat eos qui a pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios aut hominibus: quia Angeli à principio, homines processu temporis ad vitam æternā peruenjunt. Quartò, quia ad Episcopatum non eligitur nisi unus: & ideò maior necessitas est quòd melior assumatur, quàm de intrantibus religionem, qui plures accipi possunt.

a. 150.
a. & ar.
164. &
22. q. 63
a. 3. 0.

Ad Decimumtertiū dicendum, q nō solū illud qd est peccatum, præbet occasionē ruinæ; sed et illud qd habet speciem mali. Vnde & Apostolus dicit primæ ad Thessalonicenses ult. Ab omni specie mala abstinete vos: & quia serpens æneus etsi sin se esset bonus ex sui institutione, tñ speciem habebat mali propter similitudinem idololatriæ, adeò apud eos qui erant ad idolatriā proni, non erat dimittēdus: sed laudabiliter fuit subtractus.

Introitus aut religionis, nec est secundum se malū, nec hēt speciem mali. Benedictio aūt etsi sic de genere sit bona, tamen ad hoc q sit actus virtutis, exigitur q sit vestita debitis circunstantijs, vt sit conueniens & personę, & loco, & tempori. Non est autē conueniens personę, quando minor præsente maiore benedicit, quia sicut dicitur ad Hebræos septimo. Sine vlla contradictione, quod minus est, à maiore benedicitur.

Benedictus quando sit laudabilis.

Ad Decimumquartu dicendum, q ille qui accedit ad consilia, non quæris ascensum per abrupta post positis gradibus: sed magis resecat quæ possunt hominē impedire ab obseruatione præceptorum, sicut dictum est.

Ad Decimumquintum dicendum, quòd secundum dictum Damascen. magis esset contrarium concludendum: ideo enim Deus hominibus etiā post regenerationem incorruptibilitatem non statim addit, quia hoc non esset eis vtile, sed superbiendi occasio. Abundantia etiam temporalium & corporalium bonorum est materia superbię. & ideò vtile est homini ad superbiam vitandam, vt ad consilia transeat, temporalium bonorum superabundantiam derelinquendo.

Abundantia temporalium est materia superbiæ.

Ad Decimum sextum dicendum, quòd amplexus Rachelis significat quietem contemplationis: ad quam etiam consilia sequentes non statim à principio peruenire possunt: sed post longum exercitiū bonorū operū: facilius tñ ad prædictā quietem perueniuntur per obseruantia consiliorū, q per exercitium mandatorum in vita sæculari.

Ad Decimumseptimum dicendum, quòd si beneficijs temporalibus aliqui alliciantur ad religionē cum pacto, sicut patet in emptione & venditione, est illicita solutio. Si aut aliquis alicui prouideat sine pacto, non est illicita solutio. vnde post præmissa verba in eodem capite subiungitur: Nisi fortè de pauperum alimento quis inconcinnè proponat. Et iterum subdit. Dum tamē absit pactio, & omnis cesset conuentio.

Ad Decimumoctauum dicendum, q status religionis quantum ad eos qui in eo profecerint, est spiritualis militia; quantū verò ad eos qui de nouo intrant, est quasi cuiusdā tyrocinij exercitiū: & oportet ad maiorē pfectū, q à principio aliqs huiōi exercitio subeat: sicut & de exercitio militiæ egalis Vegetius docet in lib. de re militari.

Ad Decimumnonum dicēdū, q obligatio perficiens matrimonium corporale, non pōt fieri ante annos pubertatis: cui obligationi similis est professio quæ fit in religione ad perpetuò remanendum in ea: sed ante annos pubertatis, pōt fieri aliqua sponsio futuri matrimonij, sicut est in sponsalibus, cui assimilatur obligatio q̄ fit ad religionē. 22. q. 189 *ar. 5. & ad 1. & 3. & 4.*

Ad Vigesimū dicendum, q sicut Gl. ibidem exponit, per hoc q dæmoniacus curatus volebat esse cū Christo, significatur desideriū eorū qui sunt à peccato mundati, in quo cupiunt dissolui & esse cum Christo: hoc non statim eis conceditur, sed oportet quòd prius in hac uita laborent, annunciando verbū Dei. Vnde patet quòd non est ad propositum. *d. 36. a. 5. & 1 & 27. q. 2. ar. 3. 6.*

Ad Vigesimū primum dicendum, q quantò aliquis magis exercitatus in bono ex Aegypto, id est ex sæculo ad religionē trāsit, tantò facilius in ea proficere pōt: sed quia in sæculari uita imminent multa pericula quibus huiusmodi exercitiū virtutis impedit, tutius est q à principio impedimenta dirumpat per obseruantiā consiliorū.

Ad Vigesimumsecundum dicendum, q difficilius est obseruare præcepta in vita sæculari, q̄ in vita religiosa. Magna. n. virtus requiritur ad hoc q aliquis in sæculo viuēs, se immaculatū à vitijs sæculi conseruet. Vnde dicitur Ecclesiastici trigesimoprimo, Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et postea subditur. Quis est hic. & laudabimus eum: fecit n. miracula in vita sua. Et ideò maioris præsumptionis esse v detur (si tamen sit præsumptio) quòd aliquis in sæculo viuens conseruet se immaculatum, quàm quòd tantæ virtutis se non existimans ad religionem transeat, ut facilius à peccati macula conseruetur, ad modū Zachæi, qui cūm statura pusillus esset, ad hoc q Chřm videret, ascendit arborem sycomorum, i. ficum fatuam, per quam religio designatur. *In eo. c. ibid.* *Religio per arborem sycomori intelligitur.*

Ad Vigesimumtertium dicendum, quòd in vno quoque statu maiora maioribus sunt attribuenda: & tamen qui ad maiorem statum proficere nult

vult, oportet quòd dum minor est, primordia illius status accipiat, secundum illud Ecclesiast. vigesimoquinto. Quæ in iuuentute tua nõ congre-
Eccl.25. gasti, in senectute quomodo inuenies? Et ideo ad hoc quòd aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quòd à principio ætatis suæ ad huiusmodi assuescat.

93 ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum consilia ordinentur ad præcepta.

SEcundò quæritur, Vtrum consilia ordinentur
ar.92.c. ad præcepta. Et videtur quòd non. Illud enim ad
& a. 15 quod ordinatur aliud, posterius est, quia finis est
& 22 q. prior in intentione, & posterior in executione.
189. Sed obseruationem præceptorum constat esse priorem in executione quàm impletionem consiliorum, vt patet Matthæi decimonono de adolescente qui dixerat se seruasse legis præcepta à iuuentute sua, cui datur consilium perfectionis: ergo videtur quòd consilia non ordinentur ad præcepta sicut ad finem, sed potius econuerso.

2 Præterea, Finis est perfectior his quæ sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora præceptis, quia consilia pertinent ad perfectionis statum; præcepta autem pertinẽt ad communem iustitiam: vnde & consilia pręceptis superadduntur, vt pa-
Mat.19 tet per hoc, quòd Matthęi decimonono, Dominus dicit adolescenti qui pręcepta seruauerat, Adhuc vnum tibi deest, si vis perfectus esse, &c. ergo consilia nõ ordinant ad pcepta: sed potius ecõuerso.

3 Pręt. secundum Philosophum. To.c.85. Si-
Philosophus. cut se habent principia ad conclusiones, ita se habent fines ad ea quę sunt ad finem: sed talis est habitudo principiorum ad cõclusiones quòd positis principijs ponuntur conclusiones, non aũt econuerso, quia contingit ex falsis syllogizare verum. Ergo talis est habitudo finium ad ea quę sunt ad fines. Sed positis pręceptis nõ ponuntur consilia: multi enim obseruant pręcepta qui non obseruant consilia: ergo consilia nõ ordinantur ad pręcepta, sicut ad finem.

4 Pręt. August. dicit in libro de sancta virgini-
August. tate, Mirabiliter desipiunt qui pp pręsens seculum virginitatem esse solũ obseruandam sentiunt. Sed obseruatio pręceptorũ ptinet ad psens seculum. Ergo consiliũ virginitatis nõ est implendum pp pręcepta. & eadem ratio est de alijs consilij.

5 Pręt. Pręcepta pertinere videntur ad vitam actiuã; consilia aũt ad vitã contemplatiuam. Vnde Matthęi decimonono, vbi enumerantur pręcepta legis, dicit Glosa, Ecce vita actiua; vbi aũt postea subditur, Si vis perfectus esse, &c. dixit, Ecce vita contemplatiua. Sed vita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non econuerso: ergo pręcepta ordinantur ad consilia, & non econuerso.

6 Præt. Dominus bis miraculosè legitur turbas refecisse. Primò quidem quando satiauit quinque milia hominum, ex quinque panibus & duobus piscibus, vt legitur Matthæi 14. Secundò quando de septem panibus & paucis pisciculis, satiauit quatuor milia hominũ, vt habet Matt. 16. & sic dicit gl. Mat. 14. Quinq; milia pro quinq; sensibus corporis, ita sunt qui in seculari habitu exterioribus
Mat. 16 rectè vti nouerint. Hi quinq; panibus, id est legali-
14. 5000 bus pceptis, adhuc necesse est vt instruant. Nã q
& 400. mundo integrè renunciant, quatuor milia sunt,
quos pa & septem panibus, id est, euangelicæ perfectioni
nis gold sunt similes: & spirituali gratia reficiuntur. sed
desfecit primò pauit Dominus quinq; milia hominum ex quinque panibus quàm quatuor milia ex septẽ: ergo pcepta sunt priora consilijs, & nõ econuerso.

7 Præt. Dispositiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipsam. Sed præcepta sunt dispositiones ad consilia, dicit enim Glo. Hie. in principio Marci. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euãgelia contexuntur, præcepta, mandata, testimonia, exempla; in præceptis, iustitia; in mãdatis, charitas; in testimonijs, fides; in exẽplis pfectio, ad quã ptinent consilia, & nõ econuerso.

8 Præt. Primo non est aliquid prius. Sed sicut dicit quædã Gl. super Ps. Charitas primò mouet pedem ad reditum vitæ; de actu aũt charitatis dantur præcepta: ergo nihil est prius in vita spirituali, quàm præcepta. Non ergo consilia ordinantur ad præcepta; sed potius econuerso.

9 Præt. Super illud Psal. Sicut ablactatus super matrẽ suã &c dicit Gl. sicut quinq; tempora no- 02.q.44
tãtur in procreatione carnali, ita & in spirituali. ar.1.
Primũ ergo tps est conceptionis: secundũ in vte- Ps 130
ro alitionis; tertiũ emissionis; quartũ portationis & lactationis; quintum ablactationis: ita & in vtero matris Ecclesię, primò concipimur dũ fidei rudimẽtis instruimur. Inde quasi in vtero alimur in eisdẽ primordijs proficientes. Deinde manibus ecclesiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris, & postea subditur: Multi vero hũc ordinẽ peruertunt: ut hæretici & schismatici se ante tempus à lacte separantes, vnde extinguũtur. Sed separari à lacte, est facilioribus dimissis ad difficiliora transire. Cum ergo consilia sint difficiliora quàm præcepta, videtur quòd periculo extinctionis se exponant, qui ad consilia accedunt, nisi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad consilia, & non econuerso.

10 Præt. Gregorius, dicit super Ezech. quod est ex pręcepto bonum facere, inchoandum est. Sed Gregor.
id quod est incipientium ordinatur ad id quod perfectionis est, & non econuerso: ergo pręcepta ordinantur ad consilia, & non econuerso.

11 Pręt. Virtus imitatur naturam. Sed natura operatur prius in corpore animalis ea quæ pertinent ad esse, sicut mẽbra principalia, quàm ea quæ sunt de bene esse: ergo in processu uirtutis priora sunt pręcepta quę sunt de esse virtutis, quàm consilia quæ sunt de bene esse ipsius: & sic idem quod prius.

12 Pręt. Sicut est ordo in addiscendo, ita etiã in operando. Sed in addiscendo, oportet incipere à facilioribus vt ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet prius implere præcepta quę sunt faciliora, & sic transire ad consilia.

13 Præt. Matt. 5. dicitur in Glo. quòd sermo diuinus est nobis in uia qua currimus, sed sermo diuinus præordinat præcepta consilijs, vt patet Mat. 5. ubi primò ponitur id quod pręceptum est antiquis, & postea superadditur à Domino id quod perfectionis est: ergo vr quòd obseruantia pceptorũ sit pręordinanda obseruationi consiliorum.

14 Præt. Illud quod est minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod est maximum in genere illo. Sed nihil est minus in vita Christiana, quàm obseruantia præceptorum: nihil autem maius quàm obseruantia consiliorum: ergo præcepta ordinantur ad consilia.

15 Pręt. Hier. dicit super Mat. Qui pręcepta legis implere negligit, perfectiora implere nõ pt: ergo oportet, quòd prius aliqs impleat pręcepta quàm consilia: & sic pręcepta ordinant ad consilia.

16 Præt. Prius est à quo non conuertitur consequentia essendi: sed à pręceptis non conuertitur consequentia essendi ad consilia. Non enim sequitur, Si aliquis seruat pręcepta, quòd seruet cõsilia: ergo obseruatio pręceptorũ naturaliter pręcedit & ordinatur ad obseruantiam consiliorũ.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Ench. Quęcunque mandat Deus, ex quibus vnum est, Non Mœchaberis, & quęcunque non iubentur, sed spirituali consilio monentur: ex quibus vnum est, Bonum est homini mulierem non tangere: tunc rectè fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum: sed hæc duo cadunt sub præcepto: vt patet Matt. 22. ergo cõsilia ordinantur ad præcepta.

2 Præt. Illud quod est electionis, ordinatur ad id quod est necessitatis; quia electio est eorum quæ

sunt ad finem: sed consilia sunt electionis; pręcepta autem necessitatis: ergo consilia ordinantur ad pręcepta.

3 Pręt. Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud: sed per consilia plenius, & tutius conseruantur pręcepta: ergo consilia ordinantur ad pręcepta.

12. q. 91 ar. 4. c. & q. 98. ar. 1. c. & 3. di. 40. ar. 1. o. Respondeo dicendum, quod pręcepta dantur de actibus virtutum. Duplex aūt est virtutis actus, s. interior, & exterior, & vterque actus sub legis pręcepto cadit: vnde Aug. dicit cōtra Faustum, quod quia Iudęi non intelligebant homicidium, nisi per interemptionem corporis humani, aperuit Dñs, omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. Similiter ēt tantummodo corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem vocari mœchiam, quę erat in lege prohibita: sed Dominus demonstrauit ēt interiorem concupiscentiam ad hoc pertinere. Vnde manifestum est, quod etiam interiores actus virtutum sub

12. q. 100 a. 2. & 9. c. pręcepto cadunt. Consilia ergo ordinantur ad pręcepta. Et secundum quod sunt de interioribus virtutum actib. & secundū quod sunt de exteriorib. actib. sed diuersimodè. Nam ad interiores actus virtutum ordinantur sicut in finem. Oēs enim interiores actus virtutum moralium pertinent ad mentis puritatē, vt. s. mens hominis à passionib. inordinatis, & ab exteriorum rerum cupiditate sit libera. Et vlterius oēs virtutes tam morales quam theologicę ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Et ad hęc duo oia consilia ordinantur sicut ad finem, s. ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem: vnde dicitur in collatio

ar. 22. c. M. nibus Patrum: Quicquid nos ad virtutem cordis pōt dirigere, tota uirtute sectandū est: quicquid aūt ab hac retrahitur, perniciosum & vitiosum deuitandum est. Pro hac. n. vniuersa agimus atque tolleramus, pro hac, patris, parentes, dignitates, diuitię, delitię mundi huius, & voluptas vniuersa cōtemnitur: vt. s. puritas cordis perpetua retineat.

22. q. 3. ar. 2. ad 1. & q. 23. a. 3. ad 3. vo vit. q. 2. ar. 1. c. Et postea subdit: Pro hac ieiuniorum inediam, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem cęterasque virtutes debere nos suscipere nouerimus: vt per illas ab vniuersis passionibus noxijs illęsa pręparē cor nostrum, & seruare possimus,

Nota bene. & ad perfectionē charitatis istis gradib. imitādo conscendere. Et hoc idem Aug. dicit de moribus Ecclesię. Nō reijciendis, inquit, generib. ciborū quasi pollutis, sed cōcupiscentię perdomandę, & dilectioni fratrum retinendę inuigilat ois intentio. Et ibidē dī, Charitas pręcipuè custoditur, si

B. Pau. charitati victus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptat. vnde & Apo. 1. ad Cor. septimo, Virginitatis cōsilium ad hoc ordinandū docet, vt mulier innupta cogitet quę sunt Dei, quo modo placeat Deo. Et Dñs Matth. 19. paupertatis consilium ad hoc ordinat vt homo Deum sequat, quod sit per rectitudinem & puritate interioris affectus. Sic ergo consilia ordinantur vt sicut in finē ad pręcepta, sed quod sunt de interioribus actib. virtutū. Sed sm quod sunt de actib. exteriorib. puta

Articulo isto ad 2. Nō occides, Non furtum facies, &c. ordinantur consilia ad pęcepta non sicut ad finē. Non. n. propter hoc homo virginitatē seruat, vt ab adulterio abstineat: neque hoc sine aliquis suis abrenunciat, vt non furetur aliena, cum exteriora opera consiliorum sint maiora quam exteriora opera pręceptorū. Ordinant tñ ad ea inquantum faciunt ea tutius & firmius conseruari. Qui. n. sua dimittit, multo magis abstinet à rapiēdis alienis. Vnde & Aug. dicit, in 19. lib. contra Faustum. Oia ex Hebręorum lege commemorata Dñs commendaunt, vt quicquid ex persona sua insuper loqueretur, vel ad expositionem commendandā valeret, si quid ille obscuriū posuisset, vel ad tutius conseruandū quod illa voluisset. Et I libro de sermone Domini I monte dicit: Quod aū sunt illa quę adduntur ad perfectionem, multo magis sit illa quę pręmissa sunt ad inchoationē. Sic ergo patet quod consilia ordinātur sicut ad finē ad pręcepta, prout sunt de interiorib. actib. virtutum. Sed ad pręcepta sm quod sunt de exterioribus, ordinantur consilia ad hoc, quòd tutius & firmius conseruentur per modum remouentis prohibens, & primum notum est causa secundi: firma enim exteriora actuum obseruatio causatur ex interiori affectione mentis benè disposite.

Ad Primum ergo dicendum, quod sm quosdam, diues ille mētitus est, dicens se pręcepta obseruasse: & pręcipuè quantum ad vnum pręceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorē actum: s. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Vnde Origenes dicit super Matth. scriptum est in euangelio sm Hebreos, quòd cum Dñs dixisset ei, Vade & vende omnia quę habes, cœpit diues scalpere caput suum, & non placuit ei. Et dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, feci legem & prophetas: scriptū est. n. in lege, Diliges proximum tuum sicut teipsum: & ecce multi fratres tui filij Abrahę amicti sunt stercore morientes pre fame, & dom^o tua plena est multis bonis, & nō egreditur ex ea omnino aliquid ad eos: impossibile. n. est implere prędictum mandatum & esse diuitē, & maximè, habere tantas possessiones. Et hoc idem confirmatur per Hiero. qui dicit super Mat. Mentitur adolescens. Si. n. quod positū est in mādatis, Diliges proximum tuum sicut teipsum, opere complesset, quomodo postea audiens, Vende oia quę habes, & da pauperibus, tristis abijsset? Sed quia Chrysostomus & alij expositores dicūt adolescentem illum non fuisse mentitum, vtrunque saluari pōt. Nam hoc pręceptum, Diliges proximum tuū sicut teipsum, dupli pōt obseruari. Vno modo imperfectè: vt. s. aliquis non faciat contra proximum quod non vult sibi fieri, & vt sue detrimēto proximo subueniat. Alio modo, vt. s. ad subueniendū necessitatib. proximorū corporalib. ita se hēat sicut ad subueniēdu necessitatib. proprijs: hoc. n. modo non implet id pręceptu, qui cū multas diuitias hēt sibi eas reseruat permittens proximum egere. Consilia autem ad hoc ordinant, vt pręcepta perfectius custodiantur. Et ideo Dominus obseruanti pręcepta imperfectè superaddit consilia, per quę pręcepta perfectius obseruentur.

Ad 2m dicendum, quod perfectio uitę in pręceptis sm quod sunt de interioribus virtutum actibus, consistit essentialiter. Nam charitas est uinculū

ar. 14. ad 2. & q. 1. c. principio. perfectionis, sicut Apostolus dicit ad Col. tertio. Et ideo cum Dñs pręcepta charitatis posuisset Mat. quinto, subiungit, Estote ergo perfecti. Sed in consilijs quę sunt de quibusdā exteriorib. actib. consistit perfectio instrumentaliter: quia, s. huiusmodi consilia sunt quasi quędam instrumenta per quę facilius ad perfectionē peruenit. Vnde in collationib^o Patrū dr̄. Ieiunia, vigilię, meditatio scripturarum, nuditas, ac priuatio oium facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt; quia nō in ipsis cōsistit disciplinę illius finis, sed

ar. 24. ad 2. & opu. 18. c. 13. & 22. q. 188. ar. 7 ad 1. & ar. 8. c. Hiero. per illa peruenit ad finē. Et Aug. dicit in lib. de perfectione iustitię. Sic audiamus pcepta perfectionis, ne currere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus super Matt. dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus oia, & secuti sumus te, Quia inquit, non sufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum est: Et secuti sum^o te, quid ergo erit nobis? quasi diceret fecimus quod iussisti, quid ergo dabis pręmij? pręcepta ergo imperfectè obseruata pertinent ad communem iustitiam. Sed perfectio vitę consistit in ipsa plena obseruantia pręceptorum.

a. 113. & 3. q. 1. a. 2. c. Ad Tertium dicendum, quod aliquid ad finem ordinat dupliciter. Vno modo vt necessariū ad finē sine quo finis esse non pōt: sicut cibus ad vitam corporis

verſ. 9. 22. a. 5. 2.&2.d. 2. q. 1. a.3.& a. 92.c.am. 1.92 ad 12.& 22 q. 186. 14 ad 2 & opus. 58. c. 8. 9.

corporis obſeruandam. Alio modo ſicut neceſſarium ad finem ſine quo ad finem non ita bene peruenri poteſt: ſicut equus ordinatur ad ire. Non quia ſine equo aliquis ire non poſſit: ſed quia in equo melius vadit. Similiter & conſilia ordinātur ad precepta: non quia ſine conſilijs præcepta obſeruari non poſſint, & quantùm ad interiores actus, & quantùm ad exteriores: nam Abraham qui & coniugio, & diuitiis vtebatur, fuit coram Deo perfectus ſecundùm illud Geneſ. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus: ſed quia per conſilia facilius, & expeditius ad perfectam præceptorum obſeruantiam peruenitur.

Gene 17 ad 9. ho- ... Ab. obſeruatis.

Ad Quartum dicēdum, ꝙ Aug. in verbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant virginitatem eſſe neceſſariam ſolum ad carendum tribulatione corporis, quæ in matrimonio ſuſtinetur: obſeruatio autem præceptorum etſi in hoc ſæculo fiat, non tamen pertinet ad hoc ſeculum, ſed futuro ſæculo coniungit.

Ad Quintum dicendum, ꝙ præcepta pertinēt, & ad actiuam, & contemplatiuam vitam. Conſilia vero ſunt inſtrumenta contemplatiuę uitæ: ſed ibi præceſſit mentio de pręceptis ordinantibus ad proximum: quæ pertinent ad vitam actiuam.

Ad Sextum dicendum, ꝙ etiam in ipſo exercitio præceptorum contingit inuenire differētiam perfectionum. Vnde non poteſt dici, ꝙ numerus quinque milium pertineat ad pręcepta, & numerus quatuor milium ad conſilia. Sed primum ptinet ad imperfectam obſeruantiam præceptorū: qualis etiam in ſeculari vita interdum habetur. Secundum vero pertinet ad perfectam obſeruantiam præceptorum, ad quam ordinantur conſilia. Nec tñ quia primò Dominus pauit quinq; milia, ꝗ quatuor milia, oportet ꝙ aliquis prius exerceatur in vita ſæculari, ꝗ tranſeat ad religionem: quia etiam religionem intrantes, nō ſtatim perfectionem adipiſcuntur, ſed ad perfectionem aſſequendam ſe exercitant: ſicut & intrantes ſcholas logicæ, non ſtatim efficiuntur logici, ſed ad hoc ſe exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis ſchola eſt.

Ad Septimum dicendum, ꝙ exempla ꝗ traduntur in euangelio, ſunt exempla Chriſti, quæ pertinent non ſolum ad conſilia, ſed etiam ad perfectam obſeruantiam præceptorum: vnde & ibidē ſubdit exempla, vt hic. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.

a. 92. a 7. Ad Octauum dicendum, ꝙ charitas habet multos gradus. Nam primò eſt charitas incipiens, & poſtea proficiens, & vltimò perfecta: vnde charitas in ſpirituali vita, eſt principium, & finis.

2 q. 24 arg. & q. 3. 4. 4.

Ad Nonum dicendum, ꝙ obſeruantia conſiliorum eſt difficilior ꝗ obſeruatio præceptorū, quantum ad exteriores actus: ſed obſeruatio præceptorum perfecta quantum ad interiores actus, eſt lōgè difficilior. Difficilius enim eſt deponere animi cupiditates ꝗ poſſeſſiones: & tamen difficilius eſt obſeruare exteriores actus præceptorum ſine conſilijs, ꝗ cum conſilijs, ſicut ex præmiſſis patet.

Ad Decimum dicendum, ꝙ incipientes ſunt ſine ordine inſtituendorum ab alijs: & ideo præcepto monentur ad aliquid faciendum tam in vita ſæculari, ꝗ in religione: ſed qui iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quaſi ex ſeipſis nō ſolum conſilia, ſed etiam præcepta.

Ad Vndecimum eſt dicendum, ꝙ ſicut dictum eſt, charitas, & eſt principium ſpiritualis vitæ, & finis: & ideo & ipſa præcedit inchoata tanquam de eſſe exiſtens ſpiritualis vitę: & ipſa ſequitur tanquam pertinens ad perfectum eſſe ſpiritualis vitæ: & tamen ea quæ ſunt de bene eſſe, ordinantur ad conſeruationem eorum, ꝗ ſunt de eſſe rei.

Ad Duodecimum eſt dicendum, ꝙ etiam in diſciplinis prius addiſcuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, ꝗuis illa facilius ſit intelligere, vel habere ſub communem modum, ſicut facilius eſt ſcire argumentari eo modo quo & idiotę vtuntur dialectica quadam, ꝗ ſcire regulas logicę: & tñ primò addiſcuntur regulæ logicæ, ad hoc ꝙ aliquis perfectius argumentari valeat, ꝗ communiter idiotę argumentantur. & ſimiliter facilius eſt obſeruare præcepta ſecundum imperfectum modum, ꝗ obſeruare conſilia. & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obſeruationē, oportet ꝙ incipiant à conſilijs, ſicut à quibuſdā inſtrumentis.

Ad Decimumtertium eſt dicendum, ꝙ illa quæ ibi Dominus ſuperaddit, non ſunt conſilia, ſed pcepta, vt patet ex ipſis verbis Domini quæ ibi ponuntur. Tum etiam ex expoſitione Aug. in li. de Sermone Domini in Monte.

Ad Decimumquartum dicendum, ꝙ obſeruantia præceptorum ſecundum imperfectum modū eſt minimum in vita ſpirituali: ſed eſt maximum ſi obſeruentur perfectè.

Ad Decimumquintum dicendum eſt, ꝙ perfectiora euangelij non ſolum ſunt conſilia, ſed etiā præcepta, vt ex dictis patet.

Ad Decimumſextum eſt dicēdum, ꝙ illud à quo conuertitur conſequentia eſſendi, etſi ſit prius natura quodammodo, non tamen oportet ꝙ ſemper ſit prius tempore. Non enim in Angelis viuere pręcedit intelligere, quamuis non omne viuens ſit intelligens: quia ſtatim à principio Angeli vitam perfectam habent, quæ eſt intellectualis. Et ſimiliter qui volunt plenius præcepta cuſtodire, ſtatim à principio conſilia aſſumere debent: licet non omnes obſeruantes præcepta, obſeruent conſilia.

INCIPIT QVODLIBET. *Quintum.*

QVAESTIO I.

QVæſitum eſt de Deo, & Angelis, & hominibus. De Deo quæſitum eſt, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad naturam aſſumptam. & quantùm ad naturam diuinam, quæſitum eſt de ſcientia, & de potentia.

Primò, Vtrum Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

Secundò, Vtrū præſciti à Deo, poſſint demereri.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus ſciat primum Inſtans in quo potuit mundum creare. 94

AD Primum ſic pcedebatur. Vr, ꝙ Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundum creare: Deus. n. potuit creare mundum antequam creauerit, non autem potuit creare ipſum in infinitū antè: quia ſic eſſet ei coæternus: ergo eſt dare aliquod inſtans, in quo primò potuit creare mundū: ſed Deus ſua ſcientia totum comprehendit: ergo Deus ſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

Sed contra. Deus nibil ſcit quod eius omnipotentiæ præiudicet: præiudicaret autem eius omnipotentiæ, ſi eſſet aliquod inſtans in quo primò potuit creare mundum: quia ſic eius potentia ad illud inſtans limitaretur: ergo Deus neſcit primū inſtans in quo potuit creare mundum.

Reſpondeo dicendum, ꝙ dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua mēſura loci, vel tēporis. Vno modo præſuppoſita ipſa menſura, & ſic particulares effectus producuntur à Deo, uel ab alijs agētibus in loco, uel tempore. Alio modo, ut ſimul cum eo qđ fit producatur mēſura loci, vel temporis. Et hoc modo mundus à Deo in eſſe producit, non quidem quaſi in aliquo loco, uel tempore præexiſtente: ſed quia ſimul cum mundo, & locus, & tempus producitur. Vnde aliter eſt intel- 1. p. q. 46 a. 3. ad 2

li-

& 3. di. ligendum, cum dicitur, quod Deus potuit facere ali-
1. q. 1. a. quem particularem effectum, puta equum vel ho-
6. ad 3. minem antequam fecerit, vel etiam alibi quam fece-
rit: & aliter, cum hoc de mundo dicitur. Nam cum
de homine, vel equo hoc dicitur, signatur aliquod tempus,
vel locus aliquis esse, in quo homo à Deo fieri po-
tuerit. Sed cum de hoc mundo dicitur, non signa-
tur quod sit aliquod tempus ante mundum, nec aliquis
1. p. q. 9. locus extra ipsum. sed significatur, quòd Deus po-
a. 3. c. & tuit mensuram loci aut temporis mundi facere
q. 46. ar. maiorem. Si ergo quæratur vtrum potuerit mun
2. ad 1. dum facere in infinitum antequam fecerit. Si hoc
& 2. di. quidem referatur ad potentiam facientis, mani-
1. q. 1. a. festum est, quòd in infinitum antè facere potuit:
5. ad 1. Dei enim potentia est æterna cui nihil accresce-
a. 96. & re potuit, vt inciperet quandoque facere mundũ,
ty. ad cum prius non potuerit. Si vero referatur ad ip-
1. a. 198 sum mundum, sic non potuit fieri, vt esset semper,
ad 2. & supposita catholicæ fidei veritate, quæ habet mũ-
637. c. dum quandoque non fuisse. Sicut enim Deus nõ
Al. decli potest facere, vt quod fuit non fuerit, vt infra di-
hac uno cetur: ita non potest facere, vt quod fuit, quandoque nũ-
quelo. quam non fuerit. Secundum hunc ergo sensum dicitur
quòd Deus non potuit mundum facere in infini-
tum antequam faceret. Sed adhuc intelligendum
est, quòd infinitum dicitur dupliciter. Vno modo
in actu: & sic dicitur secundum modum prædictũ, quod Deus
non potuit facere mundum in infinitum ante quam fe
cerit, i. quod duratio mundi in infinitum ante præces
serit. Alio modo dicitur infinitum secundum poten-
tiam: & sic potuit Deus in infinitum mundum fa-
cere antequam fecerit, quia quantumcunque antè
detur eum fecisse, adhuc potuit eum prius facere.
Et sic non est dare primum instans, in quo Deus
D. 744. potuit facere mundum. Est autem dare primum
instans in quo fecerit, sicut etiam est dare supre-
mum vbi vsque quo Deus mundum fecerit; non ta-
men est dare supremum, vltra quod facere non
potuerit. Et sic patet quòd quæstio cessat.

95

ARTICVLVS II.

Vtrum præsciti à Deo possint demereri.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod præ-
sciti à Deo, non possint demereri. Sicut enim
aliqui sunt electi à Deo ab æterno ad gratiam ha
bendam, ita etiam aliqui sunt præsciti à Deo, ad
hoc quòd suæ naturæ relinquantur. Sed natura-
libus non meremur neque demeremur: ergo præ-
sciti à Deo non demerentur.

Sed contra, Nullus damnatur à Deo, nisi propter
demeritum, cum Deus sit iudex iustus. Sed præ-
sciti damnantur à Deo: ergo demerentur.

1. p. q. 14 Respondeo dicendum, quod scientia Dei compara-
ar. 2. 0. tur ad res creatas, sicut ars ad artificiata. Vnde si-
& 9. ad cut ars non solum est cognoscitiua, sed factiua eo-
3. & 10. rum quæ secundum artem fiunt. Eorum vero quę
ad 1. ab artis regulis deuiantur, est cognoscitiua: ita ẽt
1. p. q. scientia Dei est factiua, & cognoscitiua omnium
23 a. 5. bonorum; malorum vero siue peccatorum quæ sunt
ad 2. a. deuiationes quædam ab æterna lege ipsius scien-
213. ho. tia Dei, est cognoscitiua, non autem causatiua. Et
ho. 1. p. sic patet quod boni qui per gratiam iustificantur, nõ
q. 14. a. solum sunt à Deo ab æterno præcogniti, sed etiã
10. 0. & electi ad gratiam habendam: peccatores autem
a. 15 ad qui non iustificantur per gratiam, non sunt electi,
1. 2 dis. vel præordinati à Deo ad culpam: sed solum præ-
40. q. 4. sciti, quòd non sint gratiam habituri, sed suæ
a. 1. 7. naturę sint relinquendi. Quia vero omne agens
huius a potest in id quod est infra se, non autem in id quod
337 ad est supra se: natura sibi relicta non potest in actũ
1. 12. q. meritorium qui est supra facultatem naturæ. Po-
55. a. 1. test autem in actum peccati, qui est demeritorius,
ad 3. 4. sicut in aliquid infra naturam humanam existẽs:
d. 17 q. homo enim peccando descendit à dignitate suæ
1. naturæ. Et sic patet quòd præsciti possunt de-
mereri.

Ad Primum ergo dicendum, quòd hoc quod
dicitur, quòd naturalibus nõ meremur, neque de-
meremur, potest intelligi dupliciter. Vno modo
sic quòd naturalia ipsa non sunt merita, vel de-
merita. & sic verum est, quòd merita sunt supra
naturam; & demerita sunt contra naturam. Alio
modo potest intelligi sic, quòd naturalia non sint
principia merendi, vel demerendi: & sic falsum
est. Naturalia enim adiuta per gratiam, sunt prin
cipia merendi; sibi autem relicta possunt esse prin
cipia demerendi, vt dictum est.

QVAESTIO II.

DEinde circa potentiam quæsita sunt duo.
Primò, Vtrum Deus possit virginem cor-
ruptam reparare.

Secundò, Vtrum Deus possit peccare si ar. 2. q. 1. 0.
vult.

ARTICVLVS III. 96

Vtrum Deus possit virginem corruptam reparare.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quòd
Deus possit virginem reparare. Ad omnipo- a. 73. 5. 39
potentiam enim Dei pertinet, quòd non sit im- c. & 22.
possibile apud eum omne verbum, ut dicitur Lu q. 152. 4.
cæ 1. Sed hoc est quoddam verbum, virginem 3. ad 2. 9
reparare post lapsum; ergo Deus potest virginẽ & 3. p. q.
reparare post lapsum. 89. a. 3.
ad 1.

Sed contra est, quod Hier. dicit. Cum Deus cę
tera possit, non potest reparare Virginem post
ruinam, ut habetur in Decr. 32. q. 5.

Respondeo dicendum, quòd in virginitate duo
possumus considerare; quorum vnum est ipsa in-
tegritas mentis, & corporis. Et sic Deus Virginẽ
potest reparare post ruinam. Potest enim men-
tem reintegrare per gratiam, & corpus cõsolida-
re per miraculum. Alia autem est causa integri-
tatis prędictę, quia scilicet mulier virgo non fuis-
set cognita à viro. Et quantum ad hoc Deus non
potest virginem post ruinam reparare. Non enim
potest facere, vt iam ea quæ est cognita à viro,
non fuerit cognita, sicut nec de aliquo quod factũ
est, potest facere, quod factum non fuerit. Potentia
enim Dei se extendit ad totum ens. Vnde solum
id à Dei potentia excluditur, quod repugnat ratio- a. 5. ad
ni entis. Et hoc est simul esse, & non esse. Et eiusdẽ 1 a.
rationis est, quod fuit non fuisse. Vnde Aug. dicit & 2. a.
26. contra Faustum: Quisquis dicit: Si omnipotens
est Deus, faciat, ut ea quæ facta sunt, facta nõ fue-
rint; non uidet se hoc dicere, faciat ut ea quæ ue-
ra sunt, eo ipso, quo vera sunt, falsa sint.

Ad Primum ergo dicendum, quòd cum verbum
sit conceptus mentis, nihil quod contradictionẽ
implicat, verbum dici potest: quia non cadit in
conceptu mentis, vt probatur in 4. Metaph.

ARTICVLVS IIII. 97

Vtrum hæc sit falsa, Deus potest peccare, si vult.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd p. a. 1.
hæc sit falsa: Deus potest peccare si vult. a. 3. 0.
De quocunque enim possum dicere, quòd homo vel. q.
potest facere si vult: potest etiam dici simpliciter 2. a. 7.
quod homo potest facere illud. Si ergo hęc proposi- ad 2
tio est vera: Deus potest peccare si vult, sequitur simile. q.
quòd hæc sit uera, Deus potest peccare: sed hoc ar. 1. 0.
est erroneum: ergo & primum. & 1. p. q.

Sed contra, Quicunque vult peccare peccat. 25. a. 1. 0.
Sed sequitur, si Deus peccat, potest peccare: ergo & 22. q.
sequitur si vult potest peccare. 5. ar. 2.

Respondeo dicendum, quod hæc coniunctio Si, or ad 2.
dinem quendam importat: potest autem in propo 1. p. q. 19
sito duplicem ordinem importare. Vno quidem ar. 4. 0.
modo ordinem causæ siue principii, & hoc modo
propositio falsa est: uoluntas enim Dei est prin-
cipium, & causa respectu creaturarum, non autem
respectu eorum quę pertinent ad diuinã naturã

VR-

unde nõ dicimus, quod Pater genuerit Filium voluntate, sed naturaliter: ut patet per Hylarium in libro de syno. Potentia autem Dei ad ipsam naturam diuinam pertinet. Vnde hoc ipsum quod est posse peccare, non est subiectum diuinæ voluntati alioquin voluntas Dei esset principium immutationis diuinæ naturæ; quod est impossibile. Alio modo, põt importare ordinem consequentiæ: & sic hæc locutio est vera. Si Deus vult peccare, potest peccare. Sequitur.n. sine conditione, si argumentamur ex impossibili posito. Deus vult peccare: ergo potest peccare. Omnia enim quæ vult, potest; sed non econuerso.

Ad Primum ergo dicendum, quod cum dicitur: Si homo uult currere, potest currere, antecedẽs est possibile: & ideo consequens est simpliciter possibile. Sed cum dicitur, Si Deus uult peccare, potest peccare; antecedens est impossibile: vnde nihil prohibet conditionalem esse ueram, consequẽte existente impossibili.

QVAESTIO VII.

DEinde quantum ad naturam assumptam, quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum totus sanguis quem Christus in sua passione effudit, in resurrectione ad corpus eius redierit.

Secundò in quo Christus nobis maius signum dilectionis exhibuerit: utrum in hoc quod Christus passus est pro nobis: uel in hoc quod corpus suũ dedit nobis sub sacramento in cibum.

98

ARTICVLVS V.

Vtrum totus sanguis Christi, qui in passione eius est effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit.

3. p. q. 54. ar. 3 ad 3. & 4. d. 44. q. 1. ar. 2. q. 2.

CIrca Primum sic proceditur. Videtur quod totus sanguis Christi, qui est in passione eius effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis erit resurrectioni Christi, secundum illud ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totum, quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autem Christi in passione effusus fuit de veritate humanæ naturæ, & sacer dr, secundum illud, Quem sacer cruor perunxit fusus agni corpore: ergo vr quod ille sanguis Christi in passione effusus, in resurrectione ad corpus eius redierit.

2 Præt. Verbum Dei nunquam deposuit, quod in nostra natura assumpsit, partibus humanæ naturæ abinuicem in passione separatis: sed verbum Dei assumpsit in natura nr̃a non solũ corpus, sed & sanguinẽ: ergo sanguis ille nunq̃ fuit a verbo depositus: rediit ergo ad ipsum in resurrectione.

Sed contra est, quod in aliquibus ecclesiis sanguis Christi vsque hodie dicitur seruari.

3. p. q. 54. ar. 3. & 4. d. 44. q. 1. ar. 2. q. 2.

Respondeo dicendum, quod in resurrectione tam Christi, q̃ nostra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ, reparabitur, non aũt illa q̃ de veritate humanæ naturæ non fuerunt: & quamuis circa ea q̃ sunt de ueritate humanæ naturæ sit diuersa diuersorum opinio, secundum quamlibet opinionem non totus sanguis nutrimentalis, id est qui ex cibis generatur, pertinet ad ueritatem humanę naturæ. Cum ergo Christus ante passionẽ comederit & biberit, nihil phibet in eo fuisse aliquẽ sanguinẽ nutrimentalem, q ad ueritatẽ humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in resurrectione redire. Sed quia specialiter fit quæstio de sanguine in passione effuso p redemptione humani generis, de hoc magis dicendum vr, quod totus in resurrectione ad corpus Christi redierit triplici rõne. Quarũ prima accipi põt ex ætate Christi patientis. Passus est.n. in perfectissima ætate: in qua maximè ea q̃ in homine inueniuntur, ad ueritatem humanæ naturæ pertinere videtur, tanquam ad maximã perfectionem adducta. Secunda sumit ex merito passionis. Si.n. Sanctorũ martyrũ illæ partes in quibus passionem p Christo sustinuerint, quẽdã priuilegiatum fulgorem in resurrectione habẽt, vt Augu dicit 22. de Ciui. Dei: ergo multo magis sanguis Christi quẽ p salute humani generis effudit, ad gloriosam resurrectionẽ reparatus est. Tertia rõ põt sumi ex ipsa virtute passionis. Sanguis.n. ille in passione effusus humanũ genus sanctificabit, sm illud ad Heb. vlt. Iesus vt sanctificaret per sanguinem suum populum, extra portam passus est. Humanitas aũt Christi salutiferã virtutem habuit ex virtute uerbi sibi uniti, ut Damasc. dicit in lib. 3. Vñ manifestum est, quod sanguis in passione effusus qui maximè fuit salubris, fuit diuinitati vnitus. Et ideo oportuit quod in resurrectione iungeretur aliis humanitatis partibus. Sãguis aũt Christi, qui in quibusdam ecclesiis ostenditur, dr ex quadam imagine Christi percussa miraculosè fluxisse, uel & aliàs ex corpore Christi.

3 p q. 54 ar. 4. & 4. di 44. q. 2. a. 1. q 1. ad 5.

3 p q. 48 ar. 4 ad 3. & ar. 5 & 3. p q. 52. ar. 3. ad 1.

3. p q. 18 ar. 3 ad 2. 3. p q. 84. 3. ad 3.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VI. 99

Vtrum Christus maius dilectionis signum ostendit tradendo corpus suum in cibum, quàm patiendo pro nobis

AD Secundum sic proceditur. Vr quod Christus maius dilectionis signum nobis ostẽdit tradendo corpus suum in cibum, q̃ patiendo p nobis. Charitas.n. patriæ perfectior est, quàm charitas uiæ. Sed beneficium illud quod nobis Christus contulit, corpus suum dans nobis in cibum magis assimilatur charitati patriæ, in qua plenè fruemur Deo. Passio aũt quam p nobis subijt, magis assimilatur charitati uiæ, in qua nobis p Christo imminet patiendum. Ergo maius est dilectionis signum, quod Christus corpus suum tradidit nobis in cibũ, q̃ quod Christ⁹ passus est p nobis. ar specialiter.

Sed contra est, quod dr Ioan. 15. Maiorẽ charitatem nemo habet, q̃ vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

Respon. dicendum, quod illud quod est potissimũ in vnoquoque genere, est mensura omnium eorũ quæ sunt illius generis, vt patet per Philosophũ in 10. Meta. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideo ex hoc amore necesse est mensuram accipere omnis amoris quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethic. Philosophus dicit. Quod amicabilia quæ sunt ad alterum, veniunt ex amicabilib⁹ quæ sunt ad seipsum. Pertinet aũt ad amorẽ quo quis amat seipsum, vt velit sibi bonum, vnde tanto aliquis alium magis amare probatur, quanto magis bonum, quod sibi uult p p amicum prætermittit, secundum illud, Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicum, iustus est. Vult autem homo sibi triplex bonum particulare, quæ sunt anima, corpus, & res exteriores. Est ergo aliq̃d signum amoris, quòd aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur: maius autem amoris signum, si etiam corporis propriũ detrimentum patiatur, uel labores, uel uerbera pro amico sumendo: maximum autem dilectionis signum, si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo. Quòd ergo Christus p nobis patiendo animam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum: quòd autem corpus suũ dedit in cibum sub sacramento, ad nullum detrimentum ipsius pertinet: vnde patet quòd primum est, maius dilectionis signum: vnde hoc sacramentum est memoriale quoddam & figura passionis Christi. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

22. q. 84 ar. 4. o. & 52. q. 7 ff. & 83 ad 1. ve. q 3. art. 1. o

& in ar. 100.

1.p.q.63 ar.7.& q.ad 3. de verit. superior. opº.390

Ad Primum ergo dicendum, q exbibitio corporis Christi in sacramento habet quidem figuram quandam charitatis qua diligit nos Deus in patria: sed passio eius pertinet ad ipsam Dei dilectionem, nos à perditione ad patriam reuocātē: dilectio autem Dei nō est maior in patria, quàm sit in præsenti.

QVAESTIO IIII.

100

ARTICVLVS VII.

Vtrum Lucifer sit subiectum æui.

DEinde circa Angelos quæsitum est vnum, s. vtrum Lucifer sit subiectum æui. Et vr q sic. Sicut subiectum temporis est primū temporale simplicissimum, ita subiectum æui vr esse simplicissimum æuiternum: hoc autem est Lucifer, qui inter Angelos supremus fuit sm suam naturam creatus. Aeuum autem non respōdet gratiæ, sed naturę: alioquin corpora cœlestia, quæ non sunt susceptiua gratiæ, æuo mensurari non possent. Cum ergo dona naturalia integra remanserint in dæmonibus post peccatum, sicut Dion. dicit 4.c. de di.no. videtur, q æuum sit in Lucifero sicut in subiecto. *Opus 36*

Sed contra, Aeuum est quædam ęternitatis participatio. Sed Angeli beati magis sunt in participatione æternitatis, q̄ Lucifer, qui est beatitudinis expers. Ergo Lucifer non est subiectum ęui: sed magis supremus beatorum Angelorum.

1.d.19. q.& ar. 2. ad 1. & 2. d. 2. q. 1. a. 1. c. p. & ar. 2. ad 5.

Respondeo dicendum, q ex ignorantia linguæ Grecę prouenit, q communiter apud multos ęuū ab æternitate distinguitur: ac si distingueretur antbropos ab hoīe: quod. n. in Gręco dr æuum, in Latino æternitas. Et sic ēt Dion. 10.c. de diu.no. pro eodem vtitur æternitate, & ęuo: sed quia nominibus vtendum est vt plures, si vtrunq; distinguamus ab inuicem: æuum nihil aliud erit q̄ ęternitatis participatio, vt. s. essentialis æternitas ipsi Deo attribuatur; æuum autem quasi participata æternitas substantijs spiritualibus quæ sunt supra tempus: quia vero id quod per essentiam dr, semper est mensura ipsius, quod dr per participationem, potest dici q prima mensura oīum æuiternorum, est ipsa Dei æternitas: sicut ēt substantia Dei est mensura omnis substantię, vt dicit cōmen. in 10. Metaphy. Si quis tamen velit accipere mensuram homogeneam, id est eiusdem generis, dicunt quidam q non est vna mensura cōmunis: sed quodlibet æuiternum habet suum æuum Sed hi propriam vocem ignorant. Sic. n. esset verum, quod dicūt, si omnia æuiterna essent æqualia. Sic enim vnum eorum non esset mensura alterius: hoc autem non est verum, quia in Angelis est accipere primum, medium, & vltimum non solum secundum diuersas hierarchias, & ordines: sed ēt secundum diuersos Angelos in eodem ordine, vt patet per Dion. 10.cap. cœlestis. Hierar. Et quia semper illud quod est simplicissimum, est mensura in quolibet genere: sicut dicitur in 10. Metap. (Tex.com.2.) Ideo necesse est, vt duratio simplicissimi æuiterni sit æuum omnium æuiternorum; & ita simplicissimum æuiternum est subiectum ęui. Sed attendendum, q substantię spirituales mensurantur æuo, non solum quantùm ad earum substātiam: sed etiam quantùm ad earum propriam operationem. Vnde in li. de causis dr, q sunt in momēto ęternitatis sm substantiam, & operationem. & sic oportet, q ille Angelus qui est subiectum ęui, sit simplicissimus, non solùm quantùm ad essentiam, sed etiam quantū ad operationem. Talis aūt est supremus omnium Angelorum bonorum, cuius operatio maximè est in vno, quod est Deus, vnita. Vnde supremus omnium Angelorum est subiectum æui; non autem Lucifer.

1.p.q.10. ar. 6. & 2. ad 2. q. 1. a. 2. 1. p q 10. ar. 5. ad 1. & ar. 6. c & 2 d. 2. q. 1. ar. 1. ad 4. 2. d. 2. q. 1. ar. 2. ad 5.

Ad Primum ergo dicendum, q aliqui posuerūt Luciferum non fuisse supremum Angelorum. Sed sicut Dam. dicit, fuit primus eorum qui præerat ordini terrestri. Si vero concedamus secundum Greg. q fuerit supremus omnium: tunc dicendum est, q sua operatio auersa est ab vno primo, & conuersa ad multitudinem inferiorum rerum, quarum primatum appetit. Et secundum hoc dæmones decidunt à summa simplicitate ęui: vnde Dion. dicit 4.c. de diu. no. q dæmones dicuntur mali, propter hoc quòd infirmantur circa operationem naturalem. *1.p q 63 ar. 7. ad 3. 2. q. 16. a. 1. ad 2.*

QVAESTIO V.

DEinde quęsitum est de hominibus.

Et primò quātùm ad ea quę possunt hominibus esse communia.

Secundò, quantùm ad ea quæ pertinent ad quosdam hoīum status.

Circa communia vero quæsitum est quadrupliciter.

Primò quidem de his, quæ pertinent ad naturam hominis.

Secundò, de his quæ pertinent ad sacramenta.

Tertiò, de his quæ pertinent ad virtutes.

Quartò, de his quæ pertinent ad pręcepta.

Circa primum quęsita sunt tria.

Primò, quantùm ad personas hominum: Vtrum s. si Adam non peccasset, ijdem homines numero saluarentur, qui nunc saluantur.

Secundò, quantùm ad intellectum, Vtrum scilicet verbum cordis sit species intelligibilis.

Tertiò, quantùm ad voluntatem, Vtrum, s. ea quę per timorem fiunt, sint voluntaria.

ARTICVLVS VIII. 101

Vtrum si Adam non peccasset, ijdem homines numero saluarentur, qui nunc saluantur.

AD Primum sic proceditur. Vr, q si Adam nō peccasset, non ijdem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Si. n. Adā non peccasset, soli electi nascerentur: ergo non fuissent nati illi peccatores qui finaliter sunt reprobati: & per consequens nec eorum filij: quia si non sunt ijdē patres, consequens est neq; filios esse eosdem: multi autem nunc saluantur, ex reprobis parentibus nati. Ergo si Adam non peccasset, non ijdem saluarentur, qui nunc saluantur. *ar. 6. 3. sent. cont. & ad 2.*

2 Præterea. Secundum Philos. semen est superfluum alimenti: sed aliis cibis homo vsus fuisset in Paradiso, si non peccasset, ab his quibus nunc vtitur: ergo aliud fuisset semen, & per consequēs alij filij.

Sed contra est, qđ Greg. dicit 4. Mora. Si primū parentem nulla putredo peccati corrūperet, nequaquam ex se filios gehennę generaret: sed hi q nunc per Redemptorem saluandi sunt, soli ab eo electi nascerentur.

Respondeo dicendum, q cum in generatione hominis, sicut & aliorum animalium, semen patris sit agens, materia vero à matre ministrata sit sicut patiēs, ex quo corpus humanum formatur: impossibile est eundem filium nasci, siue sit alius pater, siue sit alia mater: sicut etiam non est idē numero sigillum, siue sit alia cera, siue sit aliud corpus sigilli, ex cuius impressione cera sigillat. Et quamuis superfluum alimenti sit semen secūdùm Philo. diuersitas tñ alimentorum non sufficeret ad diuersificandum filios qui ex semine nascuntur: quia ex illis cibis non sumitur nisi semē, nisi quatenus aliqualiter in substantiam parentū conuertuntur. Dicunt quidam sequentes Ansel. q si homo non peccasset in illa prima tentatione, statim confirmatus fuisset, & ipse & omnes qui ab eo nascerentur: ita q omnes qui nascerentur fuissent electi. Vnde cum nunc multi qui saluantur, ex peccatoribus nascantur, sicut in obijciendo tangebatur, consequens est, q essent alij paren- *Opus. Ansel.*

tes

Praedestinatio, opi. Aug.

res saluandorum, & per consequens alij filij. Sed hæc positio non videtur esse vera: quia secundum August. 14. de ciu. Dei, Status corporis in homine proportionaliter respondet statui animæ: quamdiu ergo homo habuit corpus animale potes mori, & non mori indigens alimentis, tamdiu habuit animam potentem peccare, & nõ peccare: habuit autem corpus animale quamdiu fuit in statu generandi: quod etiam fuisset, si post illam primam tentationem non peccasset. Et Deo possibile fuisset, si primus homo tunc non peccasset, quod etiam ipse, vel eius posteri postmodum peccarent, ut Hugo de Sanct. Vict. dicit. Vnde ex hoc non sequitur parentum diuersitas, quod nunc sunt aliqui peccatores, tunc autem non essent: sed est aliud: vnde necesse est ponere diuersitatem parentum: qa in primo statu vnus homo non habuisset plures vxores: nec etiam aliqui ex fornicatione, vel adulterio nascerentur: quod nunc contingit etiam in his qui saluantur: multi. n. filij vnius parentis ex pluribus vxoribus nati saluãtur, sicut patet de filijs Iacob. Multi ẽt ex fornicatione, vel adulterio nati: alioquin eis frustra sacramenta salutis adhiberentur. Vnde relinquitur, quod aliqui nunc saluantur, qui si primus homo non peccasset, non nascerentur, & per consequens non saluarentur. nec tñ Dei prædestinatio falleretur: quia Deus prædestinauit homines, habens scientiam futuri euentus. Quod vero Greg. dicit, quod si primus homo nõ peccasset, nequaquam ex se filios gehennę generaret, indubitanter verum est. Nõ. n. in filios transfunderet peccatum originale, secũdùm quod homines filij irę nascuntur. quod autem subdit, quod hi soli qui nunc saluandi sunt nascerentur, intelligendum est, qd pronomen facit simplicem demonstrationem: qa scilicet soli electi nascerentur, quantùm est ex ratione originis, non quantùm ad demonstrationem personalem, quia aliæ personæ essent hominum qui saluarentur.

1. p. q. 100 ar. 2. & 2. d. 20. q. 2. a. 3. ad 5. & 7. ma. q. 5. a. 4 ad 8. a. 63. ad 5. f. & 4. di. 33. q. 1. a. 1. ad 5

Gregor. Mo. lib. ... a. 63. ad 2.

Et pec hoc patet responsio ad obiecta.

102 ARTICVLVS IX.

Vtrum verbum cordis sit species intelligibilis.

AD Secundum sic procedebatur. Vf, quod verbũ cordis sit species intelligibilis: verbum enim cordis est quo intellectus videt: hoc autem est species intelligibilis: ergo uerbum cordis est species intelligibilis.

2 Præt. Cognitio itellectiua à sensu oritur. Sed illud quod sensus sentit, est species intelligibilis: ergo verbum cordis, quo intellectus intelligit, est species intelligibilis.

1. p. q. 34. a. 1. & q. 84. a. 4. c art. 1. q. 85. ar. 2. opus. 53. c.

Sed contra, Verbum cordis interius est, quod exteriori verbo significatur. Sed verbũ exterius non significat speciem intelligibilem: ergo verbũ interius non est ipsa species intelligibilis.

1 p. q. 27 a. 1. a m. & q. 28. ar. 4. ad 1. ver. q. 14 art. 1. c princip. & spirit. tu ar. 9. ad 6. & ar vl. ad 7. & 5. di. 19. q. 5. a. 1. ad 7. pot q. 9. a 5. c. 1. d. 27. q. 2. a. 1. 3. c. inde a. cordis. ad 1.

Respondeo dicendum, quod secundùm Augu. 15. de Tri. Verbum cordis importat quoddam procedens a mente siue ab intellectu. procedit autẽ aliquid ab intellectu, inquantum est constitutum per operationem ipsius. Est autem duplex operatio intellectus, secundùm Phil. in 3. de ani. (Tex. c. 21.) Vna quidem quæ vocatur indiuisibilium intelligentia: per quam intellectus format in seipso diffinitionem, vel conceptum alicuius incomplexi. Alia autem operatio est intellectus componẽtis, & diuidentis, secundùm quam format enuntiationem. Et vtrumq; istorum per operationem intellectus constitutorum vocatur verbum cordis: quorum primum significatur per terminum incõplexum; secũdum vero significatur per orationẽ: manifestum est autem, quòd vtrius operatio intellectus procedit ab eo:, secundũ quòd est factus in actu per speciem intelligibilem: quia nihil operatur: nisi secundum quod est actu. Vnde necesse est, quòd species intelligibilis, quæ est principium operationis intellectualis differat à verbo cordis, quod est per operationem intellectus formatum: quamuis ipsum uerbum possit dici forma, vel species intelligibilis, sicut per intellectum constituta: prout forma artis quam intellectus adinuenit, dicitur quædam species intelligibilis.

Ad Primum ergo dicendum, quòd intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo formaliter, & sic intelligit specie intelligibili, qua fit in actu. Alio modo sicut instrumento quo vtitur ad aliud intelligendum. & hoc modo intellectus verbo intelligit: quia format verbum ad hoc quòd intelligat rem.

Ad Secundum dicendum, quòd cognitio sensus exterioris perficitur per solam immutationẽ sensus à sensibili. Vnde per formam quæ sibi à sensibili imprimitur, sentit, non autem ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem, hoc autem facit vis imaginatiua, cuius formæ quodammodo simile est verbum intellectus.

ar. 16 t. & 2. p. q. 85. a. 2 ad 3.

ARTICVLVS X. 103

Vtrum ea, quæ fiunt ex timore sint voluntaria.

CIrca Tertium sic proceditur. Vf, quòd ea quę fiunt ex timore, non sint voluntaria. Necessitas enim voluntati contrariatur, vt dicitur in 5. Metaph (T. c. 6) Sed ea quæ fiunt ex timore, dicũtur ex necessitate fieri: non ergo sunt voluntaria.

Sed contra, Omne quod quis operatur pp finẽ est voluntarium: sed ea quæ quis operatur ex timore, operatur pp finem, s. ad vitandum malum, quod timet, sicut qui proijcit merces in mare vitat submersionem nauis: ergo huiusmodi sunt voluntaria.

Respondeo dicendum, quòd cum bonum sit voluntatis obiectum, hoc modo se habet aliquid ad hoc, quòd sit voluntarium, quo modo se habet ad hoc, quòd sit bonum. Contingit autem aliquid in vniuersali consideratum esse bonum, quod tñ secundum aliquas particulares circũstantias redditur malum: sicut generare filios est bonum; sed generare filios ex non sua uxore est malum. & similiter contingit aliquid in vniuersali consideratum esse malum, quod tñ secundùm aliquas particulares circunstantias sit bonum: sicut occidere secundum se est malum; sed occidere hominem perniciosum multitudini, est bonum. & quia actiones circa singularia iudicantur bonæ, vel malę, & per consequens voluntarię, uel inuoluntarię, simpliciter quidem consideratis singularibus circunstãtijs; secundum quid autem secundum quòd in uniuersali considerantur: ea uerò quæ ex timore fiũt in uniuersali quidem considerata, sunt mala, & inuoluntaria: sed si considerentur secundùm singularia quæ circunstant, sic sunt bona, & voluntaria, sicut proijcere merces in mare sim se considera tum est malum, & non voluntarium: sed in tali casu est bonum, & voluntarium, vnde & Phil. dicit in 3. Eth. quòd huiusmodi mixta sunt ex voluntario, & inuoluntario: simpliciter autem sunt voluntaria; secundùm quid autem inuoluntaria, & lex necessitate facti.

12. q. 6. a. 6. & 7. ad 1. & 2. & 22. q. 1. 0. a. 3. ad 3. & d. 19. a. 2. 12. q 3. a. 1. o. et q. 66. a. 1 ad 1. ar. 85. c. & 2. d. 40. 0. a. 2. c. & ad 3. art. 19.

22. q. 189. a. 4. 22. q 108. a. 4. ad 4. & 4. d. 29 q. 1. a. 2.

Et pet hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

DEinde circa sacramenta quæsitum est.
Primò, de sacramento Eucharistiæ.
Secundò, de sacramento pœnitentiæ.
Tertiò, de sacramento Matrimonij.

Circa Eucharistiam quæsita sunt duo.
Primò, Vtrum forma panis annihiletur.
Secundò, Vtrum sacerdos dare debeat hostiam non consecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI. 104

Vtrũ forma panis in sacramẽto Eucharistia annihiletur.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quòd forma panis in sacramento eucharistię annihiletur.

letur. Illud enim annihilari videtur, quod desinit esse, & in nihil conuertitur. Sed forma panis facta consecratione desinit esse, nec est dare in quod cõuertatur. Non enim conuertitur in materiam corporis Christi, nec etiam in formam eius, quæ est anima; alioquin anima esset ibi ex vi sacramenti: ergo forma panis annihilatur.

Præterea Aug. dicit super illud Io. 17. Clarifica me Pater, &c. Si humana natura cõuertitur in verbum, si diligẽtius cogitamus, homo perieret in Deo. Sed illud annihilari dicitur, quod perit: ergo si panis conuertitur in corpus Christi, videtur quòd annihiletur.

Sed cõtra est, quia sicut Aug. dicit li. 83. q. Deus non est actor, tendendi in non esse. Est autem actor sacramenti Eucharistiæ: ergo in illo sacramento nihil annihilatur.

Respondeo dicendum, ꝙ annihilatio quendam motum importat. Omnis autem motus denominatur à termino Ad quem. Vnde terminus annihilationis est nihil. Consecratio autem panis in sacro Eucharistiæ, non terminatur ad nihil, sed ad corpus Christi: alioquin non esset dare quõ corpus Christi incipiat esse sub sacramento. Non enim incipit ibi esse per motum localem alioquin desineret esse in cœlo. Relinquitur ergo, ꝙ in consecratione panis non est aliqua annihilatio, sed transubstantiatio in corpus Christi.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ sicut in generatione naturali, neq; forma, neq; materia generat aut corrumpitur, sed totum compositum: ita etiã in sacramento altaris non est quærendum seorsum de forma aut materia in quid conuertatur: sed totus panis conuertitur in totũ corpus Christi, inquantum est corpus: quia si in triduo mortis Christi fuisset consecratio facta, non fuisset ibi aia, sed corp᷑ exanime, sicut i sepulchro iacebat.

Ad Secundum dicendum, ꝙ perire diceretur natura humana, si conuerteretur in verbum quantũm esse desineret: quod pertinet ad terminum A quo non autem si annihiletur quantũ ad terminum Ad quem.

105 ARTICVLVS XII.

Vtrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto, hoc petenti.

Circa Secũdum sic proceditur. Vr, ꝙ sacerdos non debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti. Non n. debet sacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem si ei daret hostiam non cõsecratam, cùm alijs socijs daret consecratam: ergo sacerdos non debet dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.

Præt. Hostia consecrata a sacerdote alicui fideli porrecta à circunstantibus adoratur. Si ergo exhibet hostiam non consecratam, loco consecratæ, quantũm est in se, faciet populum idololatrare, quod est graue peccatum: non ergo sacerdos debet peccatori occulto petenti dare hostiam non consecratam.

Sed contra est, Quia sacerdos est medicus animarum. Sapiens aũt medicus vitat quantum põt periculum infirmi quẽ accepit in cura. Peccatori aũt cuius curam habet imminet magnũ periculũ, si in conscientia mortalis peccati corpus Christi accipiat, quia qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, ut dr 1. Corint. 11. ergo sacerdos benefacit, si eius periculũ euitet, porrigens ei hostiam non consecratam.

Respondeo dicendum, ꝙ veritati non est aliqua fictio adiungenda: qa nulla est conuentio lucis ad tenebras, vt Apost. dicit 2. ad Corint. 6. & ꝑ hoc Aug. probat in li. 83. q. ꝙ corpus Christi non fuit phantasticum: qa veritas, quæ est Christus, non potuit fallere: & ideo in sacramẽtis ecclesiæ nihil est per fictionem agendum, & præcipuè in sacro altaris, in quo totus Christus continetur. Esset aũt quædam fictio, si hostia non consecrata loco consecratæ daretur. Et cumẽt sacerdos quãtum in se est, populo fieret idololatrandi occasio, qui ꝗuis peccatum idolatriæ non incurreret, æstimans probabiliter hostiam esse consecratam, tñ sacerdos ill hoc ipso, ꝙ hostiam non consecratam populo exhiberet adorandam, idolatriæ crimen incurreret. Vnde hoc in nullo casu est faciendum, vt hostia non consecrata exhibeatur vni, uel pluribus tanꝗ consecrata. Debet ergo sacerdos peccatorem occultum primò quidem monere, vt pœnitentiam agat, & sic ad sacramentum accedat: ꝙ si pœnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne alijs cõmunicantibus in publico se immisceat: ꝙ si se immiscuerit, debet ei dare hostiam consecratam.

Vnde prima duo concedimus.

Ad Tertium dicendum, ꝙ stultus esset medicus qui cum maiori suo periculo minus periculum infirmi vellet impedire, putà si vellet ipse venenum bibere, ne infirmus biberet vinum. Multo autem magis peccat sacerdos fictionem faciens in sacro Christi, quàm peccator indignè sumens. Vnde stultus esset sacerdos, si vt vitaret peccatum subditi, ipse grauius peccaret, fictionem faciens in sacramento veritatis.

QVAESTIO VII.

Deinde circa sacramentum pœnitentiæ quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum prælatus debeat subditum suum ab administratione remouere, ꝓꝑ aliquid quod ab eo in confessione audiuit.

Secundò, Vtrum in meliori statu moriatur ille, ꝙ moritur vita eundi vltra mare, quàm ille qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII. 106

Vtrum prælatus possit subditum suum ab administratione remouere ob audita in confessione.

Circa Primum sic proceditur. Vr, ꝙ prælatus possit subditũ suum ab administratione remouere, ꝑꝑ aliquid quod ab eo in confessione audiuit: quia quod institutum est pro charitate, contra charitatem non militat. Sed sigillum confessionis institutum est pro charitate: Non ergo militat contra charitatem, ex qua tenetur prælatus saluti subditorum prouidere. Est aũt qñq; contra salutẽ subditi, si ei administratio dimittatur, vt putà si habeat occasionem recidiuandi in peccatũ: ergo non obstante sigillo confessionis, prælatus debet eum ab administratione remouere.

Sed contra est, quia nihil est faciendum in præiudicium confessionis. Esset autẽ præiudicium cõfessionis, si subditus ab administratione remoueretur, ꝑꝑ crimen quod suo prælato confessus est, quia per hoc alij retraherentur à confitendo. Non ergo debet prælatus subditum ab administratione remouere, propter peccatum quod ei confessus est.

Respondeo dicẽdum, ꝙ id quod per confessionem auditur, nullo modo est manifestandum, nec verbo, nec signo, nec nutu: nec etiam aliquid est faciendum, vnde in suspitionem peccati aliquis possit deuenire. Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspitionem habendam de ipso, nullo modo prælatus deberet subditum ab administratione remouere: putà si in aliquo monasterio esset consuetum, quòd Priores non amouerentur de suis prioratibus nisi propter culpam: manifestaretur autem peccatum confitentis per remotionem ab administratione. Vnde si Abbas hoc faceret, grauiter peccaret tanquam confessionẽ reuelans. Posset tamen eum secreto charitatiuè admo-

monere, vt cum instantia peteret dimissionem, si hoc videret saluti eius expedire. Si vero per amotionem ab administratione peccatũ nullatenus manifestaretur: vtputa si in aliquo monasterio esset cõsuetum, quod Abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione remoueret: tunc alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, si talis administratio esset subdito periculosa in posterum: quamuis et & in hoc casu melius esset, quod eũ induceret ad cessionem petendam. Si vero periculum in posterũ non timeretur, non oportet, quod pro peccato praeterito poenitentia deleto eum ab administratione remoueret, sicut etiam Aug. dicit in li. de adulterinis coniugijs. Cur adhuc deputamus adulteros quos credimus poenitentia esse sanatos? quandoque enim poenitentes innocentibus meliores sunt.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

7 ARTICVLVS XIIII.

Vtrum melius moriatur cruce signatus qui moritur in via eundi vltra mare, quam qui moritur redeundo.

AD Secundum sic procedebatur. Vr, quod melius moriatur cruce signatus qui moritur in via eundi vltra mare, quam ille qui moritur redeundo. Qui. n. moritur in eundo, moritur quasi prosequendo votum suum, vt se exponat morti pro Christo: & ita moritur tanquam martyr: qui autem moritur redeundo, non moritur in proposito se exponendo in Christo, & ita moritur quasi confessor. Sed maior est status martyrum quàm confessorum: ergo in meliori statu moritur, qui moritur in eundo, quàm qui moritur in redeundo.

Sed contra, Qui moritur in redeundo, iam consummauit votum suum: qui autem moritur in eundo nondum consummauit, sed est quasi in principio. Perfectum autem melius est imperfecto, & finis, principio: ergo melius moritur qui in redeundo, quàm qui moritur in eundo.

Respondeo dicendum, quod quanto aliquis cum pluribus meritis moritur, tanto melius moritur: merita autem manent homini non solum illa quae actu agit, sed etiam illa quae iam fecit, quasi apud Deum deposita, secundum illud 2. ad Tim. 1. Scio cui credidi, & certus sum: quia potens est depositum meum seruare. Manifestum est aut. quod ille qui moritur in redeundo de vltra mare, ceteris paribus cum pluribus meritis moritur, quàm ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex assumptione itineris: & vlterius ex prosecutione, in qua fortè multa grauia est passus: & ideo ceteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo: quamuis ire sit magis meritorium, quàm redire, genus operis considerando.

Ad Primum ergo dicendum, quod illud propositũ exponendi se morti propter Christum, habuit et iste in eundo; nec hoc meritum perdidit, si se à peccato immunem custodiuit.

QVAESTIO VIII.

DEinde circa matrimonium quaesita sunt duo.

Primò si aliquis despondeat aliquam per verba de futuro, & postea carnaliter cognoscat: non quidem quasi consentiens in matrimonium: sed solummodo volens fraudulenter surripere copulam carnalem, si postmodum contrahat cum alia per verba de praesenti, Vtrum sit secunda vxor eius.

Secundò, si vir accuset vxorem de adulterio occulto, Vtrum mulier teneatur in iudicio suum peccatum confiteri.

ARTICVLVS XV. 108

Vtrum ille qui cum fraude cognouit carnaliter quam desponderat possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de praesenti.

CIrca Primum sic procedebatur. Videtur, quod ille qui cognouit carnaliter quã desponsauerat per verba de futuro, non possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de praesenti. Iudicio. n. Ecclesiae compellitur stare cum prima, quam carnaliter cognouit: sed ecclesia nõ pot facere personas illegitimas ad contrahendum: ergo vr, quod talis non possit cum alia muliere habere matrimonium: & ita illa cum qua secundò contraxit per verba de praesenti, non erit vxor sua.

Sed contra est, quod error hominis non praeiudicat veritati matrimonij. Sed ex errore hominis praesumentis esse consensum vbi fuit carnaliter copula, contingit quod per iudicium ecclesiae compellitur aliquis illam habere, quam cognouit carnaliter post contractum per verba de futuro: ergo non praeiudicat veritati secundi matrimonij, quod est ritè contractum per verba de praesenti.

Respondeo dicendum, quod sicut Leo Papa dicit, Causa matrimonij est consensus per verba de praesenti expressus: sine quo cetera etiam cum coitu subsecuta frustrantur. Remota autem causa, remouetur effectus: vnde cum in primo matrimonio ponatur non fuisse consensus, manifestum est quod non fuit matrimonium. Et quia posita causa ponitur effectus: consequens est, vt secundum fuerit matrimonium in quo ponitur fuisse mutuus consensus per verba de praesenti expressus inter personas à matrimonio solutas.

Ad Primum ergo dicendum, quod ecclesia in his quae ad matrimonium pertinent, tripliciter se habet. Vno quidem modo per modum iudicantis: & quia homines vident ea, quae apparent, secundum quod dicitur 1. Regum 16. Oportet quòd iudex ecclesiasticus iudicet secundum ea quae sibi apparent per confessiones partium, & per idoneos testes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis contingit quandoque veritatem latere: & praecipuè in his quae pertinent ad interiora cordis, quae humano testimonio probari nõ possunt: etsi per aliqua signa exteriora de his possit aliqua coniectura haberi: & ideo iudicium ecclesiae circa ea quae ad matrimonium pertinent, si veritas lateat, non impedit sequens matrimonium contrahendum, nec dirimit iam contractum. Alio modo se habet per modum prohibentis, vel punientis, & hoc quidem impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iam contractum: sicut vxoricidae poenam imponit ecclesia, vt vterius à matrimonio abstineat. Si tamen contraxerit matrimonium, non dirimatur. Tertio modo se habet per modum statuentis, quod fit solum authoritate summi Pontificis: & secundum hoc personae aliquae redduntur illegitimae ad contrahendum, ita quod si etiã contrahant, matrimonium dirimit, vt patet in quibusdam gradibus consanguinitatis, & affinitatis, vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, vel cum machinatus est in mortem vxoris.

ARTICVLVS XVI. 109

Vtrum mulier accusata de adulterio occulto teneatur suum peccatum in iudicio confiteri.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd mulier accusata de adulterio, non teneatur suum peccatum in iudicio confiteri. Nullus enim tenetur suum peccatum occultum publicare. Sed adulterium mulieris est occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipsum, veniret in publicum: ergo non tenetur mulier accusata de adulterio suũ peccatum in iudicio confiteri.

Sed

Sed contra est, quia debet præstare iuramentũ de veritate dicenda: sed nullo modo debet peierare: ergo debet veritatẽ cõfiteri de suo peccato.

Respondeo dicendum, q circa hoc est distinguendum. Si n. adulterium sit omnino occultum, non debet peccatum suum in iudicio cõfiteri: nec debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, qa occulta soli diuino iudicio reseruantur, secundum illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quousq; veniat Dñs qui illuminabit abscondita tenebrarum. Sed quando ex adulterio pcedit infamia, vel aliqua signa euidentia apparent q vehementem suspitionem facere possunt, vel qn est semiplene probatum: tunc debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicendi, & ipsa tenetur confiteri veritatem.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IX.

DEinde circa virtutes quęsita sunt duo. Primò circa iustitiam, s. si aliquis incidẽs in latrones, promittat eis pecuniam pro sua liberatione, si mutuo eã accipiat ab aliquo suo amico, Vtrum restituere teneatur. Secundò, circa abstinentiam, Vtrum aliquis peccare possit nimis ieiunando, vel vigilando.

110 ### ARTICVLVS XVII.

Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo, vt redimeret se à latronibus, teneatur eam restituere.

AD Primum sic procedebatur. Vr. q ille qui pecuniam accepit mutuo, vt redimeret se à latronibus, non teneatur eam restituere: quia vt Amb. dicit. Tempore necessitatis oia sunt communia. Sed nullus debet quasi proprium petere id quod est commune, ut Ambros. dicit, & habetur in Decretis. di. 4. Cum ergo ille qui in latrones incidit, fuerit in maxima necessitate cõstitutus, utpotè in periculo mortis existens, vr q factum sit sibi commune aliquid quod erat alterius; & ita non teneatur ei restituere, qui mutuauit, ac si esset proprium eius.

2 Præterea, Nullus tenetur facere recompensationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam, tenebatur proximum suum à mortis periculo liberare, secundum illud Prouerb. 24 Erue eos qui ducuntur ad mortem: ergo videtur, q ille qui est liberatus, non teneatur ei restituere pecuniam mutuatam.

Sed cõtra est, quod Dominus Mat. 7. dicit. Oia quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Sed illi qui liberatus est à latronibus vellet sibi restitui si quid mutuasset: ergo etiam ipse debet restituere, quod mutuo accepit.

Respondeo dicendum, q iustitiæ actus est vnicuique reddere, quod sibi debetur. Vñ cum rõne contractus bonæ fidei qui fuit inter mutuantem, & mutuo accipientem restitutio debeatur ex iustitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam eam reddere creditori; & tanto magis quãto i maiori necessitate creditor sibi subuenit.

Ad Primum ergo dicendum, q tunc in necessitate sunt omnia communia, cum homo non põt sibi de suo subuenire: ridiculum n. esset si quis famẽ patiens nollet accipere panem quem haberet in arca, & diceret se accipere panem alienum quasi communem: quæ autem per amicos possumus per nos aliqualiter possumus, vt dicit Phil. in 3 Ethic. Ille autẽ qui in latrones incidit, potest se per amicos liberare mutuum accipiendo. Et ideo nõ sũt ei omnia communia.

Ad Secundum dicendum, q vnusquisq; tenetur ad liberandum proximum à morte secundũ suam conditionem, & modum: & hoc quidem conuenienter impleuit ille, qui pecuniam mutuauit, non autem tenebatur eam donare in casu, quo ille poterat per mutuum liberari.

111 ### ARTICVLVS XVIII.

Vtrum homo possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando.

CIrca Secundum sic proceditur. Vr, q homo non possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando. Deus. n. nõ pot est nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis, vt Greg. dicit in homil. quadam: ergo vr, q non possit aliquis peccare nimis ieiunando, vel vigilando propter Deum.

Sed contra est, q Bernar. confitetur se peccasse de hoc q nimis corpus suum ieiunio, & vigilijs debilitauit.

Respondeo dicendum, quòd sm Phil. in 1. Polit. Aliter est iudicandum de fine; aliter de his quæ sunt ad finem. Illud. n. quod quæritur tãquã finis, absq; mensura quærendum est. In his aũt, q sunt ad finem, est adhibenda mensura secundum pportionem ad finem: sicut medicus sanitatem quę est finis eius, facit quãtumcunq; potest maiorem: sed adhibet medicinam, secundum quòd conuenit ad sanitatem faciendam. Est ergo considerandum, q in spirituali vita, dilectio Dei est sicut finis. Ieiunia autẽ, & vigiliæ, & alia exercitia corporalia, nõ quęruntur tanquam finis. Quia sicut dr ad Rom. 14. non est regnum Dei esca, & potus: sed adhibẽtur tanquam necessaria ad finem, id est ad domandas concupiscentias carnis, secundùm illud Apos. 1. ad Corin. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c. Et ideo huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, vt. s. concupiscentia deuitetur, & natura non extinguatur, sm illud ad Ro. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiã viuentem; & postea subdit, Rationabile obsequiũ vestrum. Si vero aliquis intantum virtutẽ naturę debilitet per ieiunia, & vigilias, & alia hmõi, quòd non sufficiat debita opera exequi: putà pdicator prędicare, Doctor docere, cãtor cantare, & sic de alijs, absq; dubio peccat, sicut & peccaret vir qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum vxori reddendum. Vnde Hieron. dicit. De rapina holocaustum offert, qui vel ciborũ nimia egestate, vel somni penuria immoderatè corpus affligit. Et iterum rationalis hominis dignitatẽ amittit, qui ieiunium charitati, vigilias sensus integritati præfert.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEinde circa pręcepta quęsita sunt duo. Primò. Vtrum præcepta ordine naturæ pręcedant consilia.

Secundò, Vtrum peccata quę fiunt contra præcepta secundæ tabulæ, sint grauiora peccatis, quæ fiunt contra præcepta primæ tabulæ.

112 ### ARTICVLVS XIX.

Vtrum præcepta ordine natura præcedant consilia.

CIrca Primum sic proceditur. Vr, quòd præcepta ordine naturę pręcedant consilia. Illud enim est prius ordine naturę, ad quod natura primò instigat. Sed pręcepta sunt de primo instinctu naturę, quia sunt de dictamine rationis naturalis non autem consilia. ergo præcepta sunt priora ordine naturę, quàm consilia.

Sed contra est, Quia prius natura dr aliquid esse tripliciter. Vno modo sicut imperfectum est prius perfecto. Et hoc modo pręcepta non sunt priora consilijs: quia in præceptis charitatis pręcipuè consistit perfectio. Secundò, per modum causæ tempore præcedentis effectum; & sic etiam non sunt priora: quia non est necessarium, quòd aliquis prius impleat pręcepta, quàm consilia. Terti

tio per modum originis, quando principium est si mul tempore, sicut & lux Solis & radius. Sed nec hoc modo praecepta sunt priora: quia non est necesse quod quicunque seruat praecepta, seruet consilia: ergo nullo modo praecepta ordine naturae praecedunt consilia.

Respondeo dicendum, quod circa hoc necesse est considerare: primò quid sit esse prius ordine naturae. secundò quid sit praeceptum, & quid consilium. Quibus manifestatis, euidenter apparebit quod quaeritur. De primo ergo sciendum est, quod secundum philosophum in 5. Met. (T.c.16.) Prius & posterius dicuntur in quolibet ordine per comparationem ad principium illius ordinis, sicut in locis et cōparationē ad principiū loci; in disciplinis per comparationem ad principia disciplinae.
art. 4. Sic ergo & in ordine naturae dicitur aliquid esse
a. 3. 1. 4. prius per cōparationē ad naturae principia. Quę
21. ar. 3. quidē sunt quatuor causae. Vnde secundum vnumquodque genus causae, prius in ordine naturę est
q. 42. quod propinquius est causae. Quamuis autem causae sint quatuor, tres tamen earum scilicet efficiens,
a. 3. c. formalis & finalis, concurrunt in idē, vnde relinquitur quod ordo naturę sit duplex. Vnus quidem secundum naturam causae materialis, secundum
20. ar. 3. quòd imperfectum est prius perfecto, & potentia, actu. Alius autem ordine naturę est secundum
3. q. 85 rationem aliarum trium causarum, secundum quod
ar. 3. ad perfectum est prius imperfecto, & actus, potentia. Vnde & Philosophus dicit in 5. Met. (T.c.16.)
1. & 12 quod alia sunt posteriora priora, alia perfectione:
1. 98. ar. & quia forma est magis natura quàm materia, vt probatur in 2. Phy. (T.c.12.) conuenientius dicitur esse
3. ad 2. prius natura actus, qui est prior substantia & specie, vt dicitur in 11. Metaph. (T c.13.) quàm potentia, quae in vno, & eodem est prior generatione & tempore. Vnde & Philosophus dicit in 2. Perihermenias, quòd in his quae contingit esse actu & potestate, ea quae sunt actu, sunt natura priora & posteriora.
3. q. 1.
ar. 5. ad
3. & ar.
6 c. vn.
q. 4. ar. 3
1. p. q. 3.
a. 13. c.
q. 77. ar.
3. ad 1.
ar. 3. q. 6.
& 21. q.
56. ar. 1. Circa secundum verò, scilicet circa rationem consilij
ad 1. & & praecepti, considerandum est, quod praeceptum im
2. 22. q. portat rationem debiti: debitum autem aliquod
44. ar. 2 est dupliciter. Vno modo secundum se, & hoc modo finis est debitus in vnoquoque negotio. Medicus enim propter se debet quaerere sanitatē. Alio modo est aliquod debitum propter aliud, scilicet id sine quo non potest perueniri ad finem, sicut medicus debet inijcere diaetam infirmo: sine qua non pōt sanari. Illud verò quod ordinatur in finem, vt melius aut facilius ad finē consequatur, si sine hoc aliqualiter possit haberi finis, non habet rationem debiti. Finis autem spiritualis, qui lege diuina ordinatur, est duplex. Vnus quidem principalis, scilicet adhaerere Deo per charitatem. Vnde dr 1. ad Thim. 1. finis praecepti, charitas est. Alius aūt est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet puritas, & rectitudo cordis, quę consistit in interioribus actibus aliarum virtutum. Vnde Apostolus
1. 14. ad dicit ad Ro. 6. Habetis fructū vestrum in sancti
2. & 22 ficatione. Sicut etiam in generatione naturali finis
q. 184. est & ipsa forma substantialis & vltima dispo
ar. 3. o. sitio ad formam. Vnde manifestum est quod prin
a. 3. c. cipalia praecepta diuina sunt quidem de dilectio
12 q. 100 ne Dei, & proximi, vt patet Matth. 21. Secunda
ar. 3. ad verò de interiori sanctificatione, secundū illud,
1. et 2. 1. ad The. 4. Hęc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Omnia verò alia, quę sunt spiritualis vitę, ordinatur ad praedicta sicut in finem: sed dupliciter. Quaedam enim sunt talia, sine quibus praedicti fines esse non possunt: & hęc cadunt sub prae
12 q. 108 cepto, sicut Nō habebis Deos alienos. Non furtum
1. a. 4. o. facies, &c. Quaedam autem sunt sine quibus ad
et ar. 9. praedictos fines perueniri potest: vnde nō cadunt
bam. sub praecepto. Sed quia per huiusmodi facilius,
ar. 1 q. & melius peruenitur ad fines praedictos, dantur
ad 2. et de eis consilia: sicut patet de paupertate, virgi-

nitate, & alijs huiusmodi: & est simile si aliquis de ar. 55. a.
beret ex praecepto esse Romae certo die, teneretur et ar. 93
ēt ex debito praecepti Romā ire: non aūt teneretur ad 1.
ex praecepto ire eques, quia sine hoc posset Romā peruenire: sed cadere et sub consilio, quia per hoc est equitādo facilius, & melius perueniret ad finē.

His ergo visis, patet de facili id quod quaerebat. 12. q. 108
Si n. comparemus consilia ad praecepta finalia: quae ar. 4.
sunt de dilectione Dei, & proximi, de interiori cordis puritate, manifestum est, quod praecepta sunt priora consilijs naturaliter ordine perfectionis: sicut naturaliter prior est potentia, & finis his quae sunt ad finē: sed consilia erunt priora naturaliter ordine generationis & temporis, inquantum, scilicet per consilia ad puritatem perfectam cordis & perfectam dilectionem Dei, & proximi peruenimus. Si autem comparemus consilia ad alia praecepta, quae ordinant ex necessitate in praedictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consilijs necesse est, vt includantur praecepta. Qui. n. omnia dimittit, non rapit aliena: & qui virginitatem seruat, non moechatur: sicut etiam, qui equitat vadit: sed non conuertitur. Erit ergo vna cōparatio consiliorum ad praecepta absolutè considerata: & sic hoc modo praecepta erunt ordine naturę priora consilijs: sicut genus est naturaliter prius specie: consilia autem ēconuerso priora naturaliter praeceptis: sicut species sunt priores secundūm naturam, quàm genera, vt patet per Philosophum in primo Physico. (Tex. c. quinto.) cōparat. n. genus ad speciem, sicut potentia ad actu. Praecepta autem absolutè sumpta se hnt per modū generis ad obseruantiam praeceptorum cum consilijs, & sine consilijs: sicut non moechari ad non moechari cum virginitate, & ad non moechari cū matrimonio; & ire, commune est a ire equitē & ad ire peditem. Alia verò cōparatio est consiliorum ad praecepta sine consilijs obseruata: sicut si comparemus euntem in equo, ad eum qui vadit pedibus. Similis. n. est comparatio virginis, seu continentis ad matrimonium, & pauperis propter Christū ad eū qui in saeculo suis contentus est. Et sic simpliciter ordine naturę consilia sunt priora praeceptis tanquam perfecta imperfectis: nec oportet quod praecepta sic accepta praecedant naturaliter ordine generationis & temporis consilia. Non enim oportet quod ille qui vult continentiam, vel virginitatem seruare, prius matrimonio iungatur: neque ēt oportet quod ille, qui vult esse pauper, propter Christum, prius saecularem vitam agat in qua suis diuitijs sit contentus: sicut & non oportet, quod ille qui vult ire eques Romam, prius vadat pedes, & postea eques: sed melius est si à principio eques vadat.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX. 113

Vtrùm peccata contra praecepta secunda tabulae sint grauiora peccatis, quę sunt contra praecepta primae tabulae.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod peccata quę sunt contra praecepta secundę tabulae sint grauiora peccatis, quā sunt contra praecepta primae tabulae. Peccatum enim contra praecepta secundae tabulae est contempto bono incom- 1. 18. ar. g.
mutabili conuersio ad bono adhaerere: sicut patet 1. et 12.
in furto & adulterio, & alijs huiusmodi Sed con- q. 119.
temptus incommutabilis boni est peccatū con- ar. 6. ad
tra praecepta primę tabulae, quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiam Deo: ergo peccata quae sunt contra praecepta secundae tabulae, includunt peccata, quae sunt contra praecepta primae tabulae, & aliquid adduntur: ergo sunt grauiora.

2 Praeterea. Symonia est maximum peccatum. Sed symonia cum sit species auaritiae, est contra praecepta secundae tabulae: ergo peccata quae sunt contra praecepta secundae tabulae, sunt grauiora.

Sed contra est quod peccata contra praecepta

12 q.75 ar.1. ad 2.& ar. 5 c. &

primę tabulę sūt infidelitas,desperatio;& alia huiusmodi,q̄ sunt grauissima peccata:ergo peccata, q̄ sūt cōtra precepta primę tabulę sūt grauiora.

22 q.20 ar.3.c. 22.q.34 ar.1.

Respon. dicendum, q̄ formalitatio peccati mortalis consistit in auersione à Deo. Si n.esset inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo,non esset peccatum mortale: pręcepta autem primę tabulæ secundum se ordinant directè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere.Et ideo peccata q̄ sunt contra pręcepta primę tabulę,directè & secundum se importāt auersionem à Deo: peccata aūt quę sunt contra pręcepta secundę tabulę per se quidē deordināt nos principaliter circa bona cōmutabilia,circa q̄ ordinamur per pręcepta secundę tabulę; ex consequēti aūt deordinant nos à Deo. In vnoquoq; aūt genere potissimum est id quod est per se. Vnde peccata quę sunt contra pręcepta primæ tabulę,secundum suu genus sunt grauissima in genere peccatorum.

Ad Primum ergo dicendu, q̄ contemptus Dei per se intentus est in peccatis quę sunt cōtra pręcepta primæ tabulę;sic aūt non ex necessitate includitur in peccatis quæ sunt cōtra præcepta secundę tabulę:non. n. ille,qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei.Sed intendit principaliter delectari: ad quod consequitur q̄ Deū contemnat præter principalem intentionem, mandata eius transgrediens.

22.q 100 de symo. & 4.di. 24.q.93 ar.2.

Ad Secundum dicendum, q̄ symonia non est maximum peccatum simpliciter: sed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios.& hoc ēt est ex hoc, q̄ irreuerenter se habet homo ad res sacras,in quu attingit peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.

QVAESTIO XI.

DEinde quæsitū est de his, quæ pertinent specialiter ad quosdā hominum status. Et primò de his quę pertinēt ad prelatus. Secundò,de his q̄ pertinent ad doctores. Tertiò, de his quæ pertinent ad religiosos. Quartò,de pertinentibus ad clericos.

Circa primum quæsita sunt tria.

Primò, Vtrū B.Matthæus vocatꝰ sit statim à Theloneu ad statū Apostolatus, & perfectionis.

Secundò, Vtrum ille qui eligitur canonice in Episcopum, melius faciat consentiendo electioni de se factæ,vel eam recusando.

Tertiò, Vtrum prelatus, qui dat beneficium Ecclesiasticū alicui suo consanguineo spectans p̄ hoc suū genꝰ exaltari,&di[illegible]ari,cōmittat simonia.

114

ARTICVLVS XXI

Vtrùm B. Matthæus vocatus sit statim de Theloneo ad statum Apostolatus,& perfectionis

ar.1.&c. sequitur.

AD Primum sic proceditur. Videtur q̄ B. Matthæus non fuit vocatus statim de Theloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Dicit n. Gregorius super Ezechielem, Nemo repentè fit summus. Sed status Apostolatus & perfectionis Euangelicę est summus status humanę vitæ:ergo Matthæus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis & Apostolatus.

Sed contra est, quod Hieronymus dicit super Matthæum, q̄ de publicano repentè fit Apostolus. Et Beda dicit super Lucam, q̄ de publicano in Apostolum,de Theloneo in Euangelistam mutatus est. Et quædam gl. dicit Lucę 5. Quòd nullam prorsus cogitationem, vel respectum huius vitę sibi reseruauit:quod est perfectionis Euangelicę: ergo statim vocatus est ad statum Apostolatus, & perfectionis.

Tertime [illegible] de beato Matthæo

Respondeo dicendum,quòd quęstio ista ex verbis Euangelij determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu, manifestum est secundum narratione Matthęi,Marci,& Lucæ, q̄ Dominus post vocationem Matthæi aliquanto spacio tēporis interiecto ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos vnus fuit Matthæus. Et sic patet q̄ statim à principio fuit vocatus ad discipulatum Christi, non autem ad Apostolatum nisi secundum prçordinationem Christi,qui eum in Apostolum sumendum disponebat:& secundū hoc intelligenda sunt verba Hieronymi & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica, sic manifestū est q̄ statim à principio vocatus est ad statum perfectionis. Dicitur.n.Lucę quinto, q̄ surgens relictis oībus secutus est eu:qd ēt ad discipulatū Christi pertinebat, secundū illud qd̄ dr̄ Lucę decimoquarto, Nisi quis renunciauerit oībus his q̄ possidet, non pōt esse discipulus meus.

Intelli [illegible] & Be

Ad Primum ergo dicendum,q̄ summum in vita humana pōt accipi dupliciter: vno modo secundum comparationem status ad statum,secundum q̄ in humana vita vnus status est maior alio & aliquis est summus;& sic nihil prohibet aliquē fieri repentè summum, idest attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spirituali,quàm in sęculari. Inueniuntur enim aliqui statim à pueritia ad statum religionis qui est pfectissimus cōuolasse, vel proprio arbitrio, sicut beatus Ioan. Baptista,& Beatus Benedictus,vel etiam deuotione parētum,sicut illi qui monasterijs traduntur à parētibus.Sic aūt nō oportet vt aliquis sęculari vita exerceatur antequam ad religionem transeat, sicut non oportet q̄ aliquis exerceatur in laicali uita, antequam clericus fiat. Similiter ēt aliqui repentè assumuntur ad regnum, vel ab ipsa pueritia, sicut Salomon & Iosias reges Iuda, uel etiam in vltimo statu:sicut Saul,& Ecclesia.6. dicitur q̄ de carcere catenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo pōt accipi summum per comparationem graduum qui sunt perfectio vnius hominis & sic intelligit Greg. q̄ nemo repentè fit summus. Dicit.n.Augu. super canonicam Ioā. quòd charitas non mox vt nascitur perfecta est. Nam vt perficiatur nascitur, cum fuerit nata nutritur,cū fuerit nutrita roboratur, cū fuerit roborata perficitur.Contingit tñ quandoque q̄ vnus homo repentè incipit ab altiori gradu sanctitatis quàm sit summum ad qd̄ pertingit perfectio alterius hominis, vt patet de Beato Benedicto,de quo Gregor. dicit in secundo Dialogo. q̄ præsentes & secuturi omnes agnoscant, Benedictum puerum conuersationis gratiam à perfectione cœpisse.

arti [illegible] ad se [illegible]

22 q ar.1. opus. c.13. 42.c. 50. & A pu [illegible] mon. Iosias regna sume sump Aug

ARTICVLVS XXII.

Vtrum melius faciat, qui consentit electioni canonicæ de se factę quàm qui eam recusat.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q̄ melius faciat qui consentit electioni canonicę de se factę, q̄ qui eam recusat. Dicit.n Greg.12. Moral. potestas cum percipitur non ex libidine amanda est:sed quando aliquis per canonicam electionem episcopalem dignitatem adipiscitur,nō percipit eam ex libidine: ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recusare.

21 q ar. 1.3 ar. 2.q 20. ad 4

Sed contra est, quod Gregor. dicit 26. Moraliū q̄ prelatio per meliorē intentionē fugienda est.

opus c. 2:

Respondeo dicendum,quòd in eo qui electioni canonicę de se factę consentit,considerari pręcipuē debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale:putà honorem,diuitias,excutere se à iugo religionis,aut aliquid huiusmodi, manifestū est, q̄ est praua intentio. Vnde melius faceret si non assentiret. Si aūt intendit profectum ecclesię,sic planum est q̄ bona est intentio. Vnde Augu. dicit 19.de ciui. Dei. In actione non amandus est honor in hac vita siue potentia,sed opus ipsum si rectè atq; vtiliter fit, i.vt ualeat ad salutem subditorum. Et inducit illud Apostoli quod habetur

1.ad

1. ad Tim. 3. Si quis episcopatum desiderat, bonū opus desiderat. Sed tñ sciendū est, q ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia vt Greg. dicit in pastora. Tantum actionem populi debet actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege pastoris vita: ad quā humana fragilitas secundum proprias vires sufficiens non est, secundum illud Apost. 2. ad Cor. E ad hęc quis tam idoneus? sed tñ ex auxilio gratiæ diuinę homines, idonei & sufficientes redduntur, sicut ipse postmodum subdit: idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Potest ergo aliquis laudabiliter considerans proprium defectum, ex humilitate officium prælationis recusare: sicut Iere. dicit. Nescio loqui, quia puer ego sum. pôt etiam laudabiliter consentire ex charitate fraterna, vt salutem proximorū procuret, sicut Isaias qui dicit. Ecce ego, mitte me. Sed sicut Gregor. dicit in pasto. In vtroq; est subtiliter intuendum, quia & is qui recusauit plenè non restitit, & is qui mitti voluit, antè se per altaris calculum purgatum vidit, ne aut nō purgatus adire quisque sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbę dispositioni contradicat. Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet posse agnoscere, prælationis officium tutius declinatur; non tamen pertinaciter, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur.

2. 11. 147 241. — *Paul.* — *Ierem.* — *Isaias.* — *Gregor.* — *3. di. 39. ar. 3. q. 1 ad 3.*

Ad Primum ergo dicendum q illud verbū Gre. non debet sic intelligi: Potestas cum ex libidine percipitur, amanda est; sed ita: Potestas cū percipitur non est amāda ex libidine: subdit enim, sed ex longanimitate toleranda.

Ad Secundum dicendum, q melior est intentio prælationem fugientium suū proprium desideriū, dum tamen non adsit necessitas ex parte iniungentis hoc onus. Vnde August. dicit 19 de ciui Dei. Superior locus sine quo populus regi non potest, etsi ita teneatur vt decet, tñ indecenter appetit. Ocium.n. sanctum quærit charitas veritatis, negocium iustum suscipit necessitas charitatis.

August. ci. 19 ca. 19. 116.

116 ARTICVLVS XXIII.

Vtrum prælatus qui dat beneficium alicui consanguineo, vt exaltentur alij, symoniam committat.

CIrca Tertium sic proceditur. Videtur q prælatus, qui dat beneficiū ecclesiasticū alicui suo consanguineo vel amico, vt alij eius consanguinei exaltentur, symoniā committat. Est enim symonia studiosa voluntas emendi vel uendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum. Sed in casu prædicto videtur esse emptio, & venditio, in quibus est liberalitas. Hic aūt hoc speratur, vt liberaliter recompenset: ergo est ibi symonia.

2. d. 25. q. 3. a. 4. Quot modis symonia committatur.

Sed Contra est, quod Isa. 33. super illud, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Dicit gl. quòd triplex est munus, à manu, à lingua, ab obsequio, quintum nullum est in proposito casu. ergo non est ibi symonia.

2. 2. q. 100 ar. 5 ad 2.

Respondeo dicendum, quòd cum symonia circa emptionem & venditionem consistat, hic distinguendum videtur: quia si prælatus intendit obligare eum qui dat beneficium ecclesiasticum, ad aliquam recompensationem faciendam sibi vel suis consanguineis, intentio symoniaca est. Intendit enim quandam tacitam venditionē. Si verò non intendat eum obligare, sed intendat quòd ille sibi, vel sua propria sponte temporaliter recompenset. est quidem praua intentio & carnalis, sed non symoniaca.

4. d. 25. q. 3 a. 2.

Ad Primum ergo dicendum, quòd secundum Philosophum in 4. Eth liberalitas non est circa quemlibet vsum pecuniæ, sed est circa dationes & sumptus: symonia autem est circa emptionem & venditionem.

2. 2. q. 117 ar. 3. 4. q. 2. 2. q 100

QVAESTIO XII.

DEinde circa doctores q̃sita sunt duo. Primò, Si doctor sēper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, vtrum habeat aureolam, si in morte pœniteat.

Secundò, Si ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur à meliori bono, Vtrum ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVLVS XXIIII. 117

Vtrum ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.

AD Primum sic proceditur. Videtur q ille, qui semper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet. Aureola enim doctrinę debetur fructui, scilicet conuersioni fidelium, secundum illud ad Philip. 4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere, q ex prędicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prędicauit secutus est fructus conuersionis fidelium: ergo si pœniteat, debetur ei aureola.

4. d. 33. q. 3. ar. 3. ad 3. d. 49. q. 5. de aureola.

2 Pręt. Sicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinę. Sed si illa quæ cum virgo sit carne, mente tamen est corrupta, pœnitentiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

Sed Contra est, q opera mortua per pœnitentiam non reuiuiscunt. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriam prędicantis fuerant mortua, id est, cum peccato facta. Ergo non reuiuiscunt per pœnitentiā ad præmiū consequendū.

Respondeo dicendū, q cum aureola importet quandam singularem excellētiam prēmii, necesse est q pręsupponat aureā, sicut comparatiuus pręsupponit positiuum, & hoc figuratur Exod. 25 vbi dr. Facias super coronam auream alteram aureolam. Et ideo qui non meretur auream, id est, pręmium essentiale, non meretur aureolam: qui autem propter inanem gloriam operantur, non merentur prēmium essentiale, quia receperunt mercedem suā, vt dr Mat. 6. vnde nec merentur aureolā: pœnitentia aūt restituit hoī præmia prius habita; nō aūt confert ei ea q̄ non habuit, nisi inquantum ipse motus pœnitentię est meritum; vnde talis non meretur aureolam.

4. d. 49. q. 5. ar. 1 8. ad 3. — *Matth.*

Ad Primū ergo dicendū, q cōuersioni fideliū debetur aureola iā psupposito merito essentialis pmij in eo q pdicauit, alioquin locum habet q dr Mat. 16. Quid prodest hoī si vniuersum mundū lucretur, animæ vero detrimentum patiatur?

Ad 2m dicendū, q aureola virginitatis debetur integritati carnis q̄ manet post pœnitentiam, & ideo debetur virgini pœnitenti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui transit: & ideo post pœnitentiam, non debetur aureola doctori, nisi actus reiteretur.

ARTICVLVS XXV. 118

Vtrum si per doctrinam alicuius aliqui retrahentur à meliori bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare.

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur, si per doctrinam alicuius aliqui retrahantur à meliori bono, quòd ille teneatur suam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in sua doctrina facit scandalum actiuum, quia doctor informat intellectum, intellectus autem informat affectū, & per consequens actum. Sed scandalum actiuū tenetur quilibet remouere: ergo talis doctor tenetur suam doctrinam reuocare.

2 Pręter. Spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, vt Aug. dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: ergo multo magis doctori, qui facit damnum in spiritualibus, non dimittitur peccatum nisi restituat ablatum: quod fit per reuocationem doctrinæ.

August.

Sed contra est, quod Greg. dicit, Veritas nō est dimittenda propter scandalum.

Distinctio notanda. Respondeo dicendum, q hoc distinguendū videtur. Si enim doctor doceat falsam doctrinam, tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maximè si ex ea spirituale damnum sequatur. Si verò doceat ueram doctrinam, pōt ex ea sequi detrimētū spirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipsius, q docet: vno modo quia doctrinā subtilem & altam proponeret rudibus, qui non essent illius doctrinæ capaces: qui ex hoc detrimentum salutis incurrerent contra exemplum Apostoli, qui dicit primæ ad Cor. tertio: Tanquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis non escam *B. Paul.* Alio modo quia confusè & inordinatè, præferens maiora minoribus pponit contra id qd Greg. dicit in Pastorali: Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur vltima: sic nutrienda sunt bona vltima ne dum sufficere credantur, nequaquam teneantur summa. *Alias, quia confusè, & inordinatè, nō præferēs* Et in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, cōtra hoc damnum remedium ponere inquantum potest, exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum, puta si aliqui accendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionē, Vtpotè si dicerent, q quicunque intrat talem religionem, statim erit æqualis meriti sicut beatus *S. Petrus* Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare à sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Vnde sic non retrahit homines à meliori bono talis doctor: hoc est quod *Gregor.* Gregorius dicit in Pastorali: Sicut incauta locutio in errorem protrahit; ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errorem derelinquit.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XIII.

Deinde circa religiosos quęsita sūt duo. Primò, Vtrum religiosi teneantur patienter tolerare iniurias sibi factas. Secundò, Vtrum ille qui iurat se non intraturum religionem, possit licitè religionem intrare.

119 ARTICVLVS XXVI.

Vtrum religiosi debeant tolerare suos impugnatores.

22.q.188 ar.1.ad 2. & 4. & quæst. 188 ar. 3. ad 2. & opusc. 19.c.17

Circa Primum sic proceditur. Videtur q religiosi non debeant tolerare suos impugnatores: in impugnatione.n. perfectorum virorum Deus impugnatur: vnde Dominus Saulo psequēti discipulos Christi dixit Act. 9. Saule Saule quid me persequeris? Sed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare: ergo neque impugnatores proprios.

2 Præterea. Quilibet perfectus debet obuiare his quæ statui perfectionis præiudicant: vnde Apostolus dicit secundæ ad Corinth sexto, Vt nō vituperetur ministerium nostrum. Sed per hoc quòd perfecti impugnatur, status perfectionis derogatur: ergo perfecti viri non debent tolerare suos impugnatores.

Sed contra est, q Greg. dicit, Nō sumus perfecti, si aliorum inordinationes ferre nō possumus.

Respondeo dicendum, q perfecti viri dupliciter impugnari possunt. Vno quidem modo quantum ad personas proprias: vt potè cum inferuntur eis iniuriæ personales. Alio modo possunt impugnari quantum ad statum eorum: vt puta cum aliquis verbis, vel factis perfectionis statui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. secundo, Nonne diuites opprimunt uos per potentiam: quod pertinet ad personales iniurias. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super uos? quod pertinet ad religionem, vel statum. In iniurijs ergo personalibus decet perfectus viros esse maximè patientes: vt sint parati plura sufferre: secūdum illud Matt. 5. Si quis percusserit in dextera maxilla, præbe ei alteram. Statum uerò suum impugnari non debent pati quantum resistere possunt: hoc enim vergeret in iniuria Dei. vnde contra quosdam dicitur Ezec. decimoquarto, Non ascendistis ex aduerso nec opposuistis vos murum pro domo Israel. Et ideo Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferebātur, patienter tolerauit: sicut cū Iudæi dicebant, Ecce homo vorax, & potator vini: vt habetur Matthęi sexto, & sicut diabolus dixit ei. Mitte te deorsum: quod videbatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias Dei non tolerabat: vnde Pharisæus durè redarguit Matthæi 12. Quia dicebant, q in Beelzebub eijceret dæmonia: quod pertinebat ad iniurias Spiritussancti. Et similiter cum diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. quod ad iniuriā Dei pertinebat. Statim enim eum repulit dicens, Vade satana, vt habetur Matthæi quarto: Ibi dicit Chrysostomus. Illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere: Dei autem iniurias nec vsq; ad auditum sufferre: quoniam in proprijs iniurijs esse quemlibet patientem laudabile est; iniurias autē Dei dissimulare nimis est impium.

Matt. 6. ar. 2 7. & 22. 72. ar. 5. 0. & 4. pos. 1 e 19. & 22. ... 12 Chrysost. Nota bene.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVII. 120

Vtrum qui iurauit se non intraturum religionem possit licitè intrare.

Ad Secundum sic proceditur. Videtur, q ille qui iurauit se non intraturum religionem non possit licitè intrare. Omnis enim obligatio licita, est adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionem: ergo cum ad hoc iuramento se obligauit, videtur quòd teneatur non intrare.

Sed contra est, quia nullum impedimentū spiritualis profectus est ex Deo. Sed iuramentū est ex Deo: ergo per iuramentum non impeditur spiritualis profectus intrandi religionem.

Respondeo dicendum, q obligatio iuramenti tripliciter se potest habere. Quandoq;.n. est illicita obligatio & de re illicita: puta cū aliquis iurat se fornicaturum: & tale iuram non tenetur homo adimplere: nec etiā est licitum impleri. Quandoq; verò est obligatio licita, & de re licita: puta cum aliquis iurat se cleemosynam laturū, & tale iuramētum præterire non licet. Quandoq; uero est obligatio illicita, sed de re licita: puta cū aliqs iurat se non facturum aliquid maius bonum: qd' tñ facere non tenetur: puta non ieiunare, vel non dare aliquā eleemosynam, vel religionem non intrare. Tunc.n. illud ad quod se iuramento obligat, licitum est: sed tñ obligatio est illicita: quia per hoc homo quantum in se est, obfirmat se contra gratiā Spiritus sancti, q facit hominē in suo corde ascensiones disponere, vnde tale iuramentum licitè pōt homo implere, abstinendo ab illo bono quod facere non tenet: non tñ cogitur ex illo iuramēto ad hoc, q impleat quod iurauit: quia iuramentū ad hoc q sit obligatoriū, debet habere tres comites, iudicium, iustitiam, & veritatem, vt habetur Iere. 4 Huic autem iuramento deest iudicium discretionis, quia vergit in deteriorem exitum, retrahendo à meliori bono.

12.q 89 ar. 7. & ad 2. & ar. 9. ad 3. & q. 98 ar. 1. ad 1. & ar. 2. ad 2. 22 q. 89. a. 3. 0. & 7 c. & q. 98. ar. 1 ad 1. 121.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVIII. 121

Vtrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero.

artic. 67. 3. p q. 8. a. 8. ad 5.

Deinde circa clericos quæsitum est vnū, vtrū scilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero. Et videtur, quòd non. Dicitur.n. Eccl. 11. Lasciuus & imprudens nō seruabit tempus. Sed iste in dicendo matutinas non obseruat tempus. Cū enim dies incipiat à media nocte: videtur q matutinas sequētis diei dicat in die præcedenti: ergo uide-

go videtur, quod hoc sd lasciuiam & imprudentiam pertineat; & ita uidetur esse peccatum.

Sed contra, Deus clementior est quolibet homine. Sed homo non imputat debitori in culpã, si debitum sibi reddat ante tempus: ergo multo minus Deus.

Respondeo dicendum, quod hic consideranda est intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc faciat propter lasciuiam, vt scilicet quietius somnolentiæ, & uoluptati vacet, non est absque peccato. Si verò hoc faciat propter necessitatem [illegible] arum honestarum occupationum, putà si clericus aut magister debet uidere lectiones suas de nocte: vel propter aliquid aliud huiusmodi, licite põt de sero dicere matutinas: & in alijs horis canonicis tempus præuenire, sicut etiã hoc in solemnibus Ecclesiæ fit: quia melius est Deo vtrumq; reddere, scilicet & debitas laudes & alia honesta officia, quàm quòd per vnum aliud impediatur.

1.d.11.q. Ad Primum ergo dicendum, quod quantum ad cõ-
2.ar.2.q. tractus, & alia huiusmodi, dies incipit à media no-
3.ad 2. cte: sed quantum ad ecclesiasticum officium & solemnitatum celebritates incipit dies à vesperis: vnde si aliquis post dictas vesperas & cõpletoriũ dicat matutina, iã hoc pertinet ad diẽ sequentẽ.

INCIPIT QVODLIBET. Sextum.

QVAEST. PRIMA.

122 ARTICVLVS I.

Vtrùm vnitas essentiæ ponat in numerum cum unitate personæ.

QVæsitũ est de Deo, de Angelo, de homine, & de creaturis purè corporalibus. Circa Deum quæsitum est vnũ, Vtrum scilicet vnitas essentiæ ponat in numerum cum vnitate personæ. Et videtur quod non. Sunt.n. tres personę diuinæ. Si ergo vnitas essentiæ poneret in numerum cum vnitate personæ, sequeretur quod in Deo esset quaternitas: quod est hęreticum. Non ergo vnitas essentiæ ponit in numerum cum vnitate personæ.

Sed contra, Si unitas essentiæ sit penitus idem
cum vnitate personæ, non ponens cum ea in nu-
merum, sequeretur quod de quocunq; prędicatur
1.p.q.30 vnum, prædicatur & reliquum. Sed vnitas essen-
ar.1.& tiæ prædicatur de tribus personis. Dicimus.n. quod
q.31. Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt vnũ: ergo
vnitas personalis prædicabitur de eis, vt dicatur quod Pater & Filius, & Spiritus sanctus sunt vnus: quod patet esse falsum.

Respondeo dicendum, quod vnumquodq; inquan-
q.1. tum est vnum, intantum est ens, vnde ens, & vnũ
ar.1.& conuertuntur. Est aũt vnumquodq; ens per suam
3.ar.1 formam, vnde & vnumquodq; per suam formam
& 2 Me habet vnitatem: & inde est quod quæ est comparatio
ta.4 le. formę ad formam, eadẽ est comparatio vnitatis
ad vnitatem. Deus autem est formaliter Deus per
q.58.5. suam essentiam: proprietas autem personalis est
q.2 ar. quasi forma constituens personam, quæ quidem
3.& q.40 realiter distinguitur ab alia persona propter op-
a.1.1.p. positionem relatiuam: sed proprietas personalis
q.28.ar. non distinguitur realiter ab essentia: alioquin se-
2.& 3 q. queretur quod in Deo esset compositio, & quod aliquid
28.a.2. adueniret ei per modum accidentis. Nam omne
& q.40. quod est extra essentiam rei, accidentaliter ad-
a.2.1.p. uenit: differt tñ proprietas personalis ab essentia
q.8.ar. secundum modum intelligendi, & significãdi. Nã
2.a. essentia dicitur absolutè; proprietas verò personalis importat relationem: vnde patet quod vnitas personæ non ponit numerum cum vnitate essentiæ, quasi realiter ab ea differẽs; sed solum secundum modum intelligendi.

Et per hoc patet responsio ad obiecta: nam pri-
mum procedebat secundũ differentiam rei, quæ ad vltim.
quia non est in diuinis inter unitatem essentiæ 1 p q.31.
& personæ, iõ non põt poni quaternitas in Deo. a.2.ad.4.
Secundum verò procedebat secundũ differentiã, quæ est ex modo intelligendi & significandi, ex qua prouenit quod dicimus quòd Pater & Filius & Spiritus sanctus dicuntur vnum; sed non unus.

QVAESTIO II.

DEinde circa angelos quærebantur duo. Ma q.16
Primò, de actione ipsorũ, Vtrum scilicet quic- ar.1.ad
quid agũt agant per imperiũ voluntatis. 1.ad 14
Secundò, de loco ipsorũ, Vtrum scilicet 15.
possint esse in connexo cęli empyrei, quod etiam quærebatur circa corpora gloriosa.

ARTICVLVS II. 123

Vtrum quicquid agit Angelus, agat per imperium voluntatis

CIrca secundum sic proceditur. Videtur, quod nõ quicquid agit angelus, agat per imperium voluntatis: voluntas.n. æqualiter se habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per solũ imperium voluntatis, sequeretur quod non differret ad hoc quod angelus aliquid ageret, quod esset propinquum vel remotum illud in quod agit: & sic nunquam opporteret, quod de cœlo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum quod est contra traditionem sacræ scripturę.

2 Prætereà, Quantum ad voluntatem non differt vnitas & multitudo. Sicut enim potest velle mouere vnam rẽ, ita potest velle mouere plures res, vel etiam totum vniuersum. Si ergo angelus ageret solum per imperium voluntatis, sequeretur, quod posset mouere totum vniuersum: quod est impossibile, cum ipse sit pars vniuersi. Non ergo angelus agit solo imperio voluntatis.

Sed contra, Omnis actio est ab aliqua virtute. Sed in angelo nõ est alia virtus quàm intellectus & voluntas: intellectus aut non agit nisi per uoluntatẽ: ergo oĩs actio angeli est per imperiũ voluntatis.

Respondeo dicendum, quod omnis actio cuiuscunque rei est per formam naturæ illius rei. Nam etsi sint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei oportet quod huiusmodi actiones
reducantur sicut in primum principium in for-
mam specificam illius rei agentis: sicut actio ca- ar.6.ad
loris ignis reducitur, sicut in primum principium 3.& p.q.
in formã substantiale ipsius, quę est principium 67.ar.3.
oĩum accidentium propriorũ ignis: & ideo opor- ad 3.&
tet se aliter habere in actionibus alicuius rei ha- ar.15.&
bentis naturam simplicem, quàm in actionibus rei ha- Malo q.
bentis naturam compositam. Si enim fuerit ali- 4.ar.4.
quid habens naturam simplicem: omnis actio eius ad 3.
erit secundum proprietatem & modum illius na-
turæ, quod non contingit si habeat naturam com-
positam. Omnis enim actio ignis est secundũ pro- Ar.16.
prietatem naturæ ignis: in cultello autem ignito est quędam actio, non pertinens ad proprietatẽ ignis, scilicet incisio. Et hoc etiam considerandũ est in substãtijs spiritualibus. Anima.n. humana nõ est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem; vñ est in ea aliqua virtus & actio quæ non pertinet ad intellectualem naturam: sicut præcipuè patet in his quę pertinent ad animam vigetabilem: sed angelus est totaliter intellectua-
lis naturæ; & ideo oportet quòd omnis eius actio
sit secundum intellectum, vnde Beat. Dyo. dicit 4. ss.q.85.
c. de di. no. quòd angeli habent substantias & vir- arti.10.
tutes & operationes intellectuales: intellectus ad 2.&
autem non agit nisi mediante voluntate, quia Spiritu.
motus voluntatis est inclinatio sequens formam ar.1.
intellectam. Vnde oportet quod quicquid angelus agit, agat per imperium voluntatis. Sed tñ considerandũ est, quod cũ virtus sit media inter essentiã

& operationem: oportet q virtus & operatio cuiuslibet rei proportionetur essentiæ eius: vnde superioris angeli cuius est essentia nobilior, est etiam virtus efficacior, sicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum, in res exteriores: & secundum hoc actio angeli limitatur ad aliquẽ effectũ: quia nec virtute nec essentiam habet infinitam.

1.d.37. q.3 ar.2 c. & d. 43. q.1. ar.2. c. ar. 188. Ad Primum ergo dicendum, q actio voluntatis angelicæ radicatur in essentia eius a qua procedit eius virtus & operatio: oportet aut mouens esse simul cu mobili, quòd ab eo moueat: vt habet in 7. phy. (T.c.12.) & ideo oportet substantia angeli aliqualiter coniungi rebus quas mouet.

ad 2. Ad Secundum dicendum, q quia actio voluntatis limitatur secundũ modũ essentiæ, non oportet q angelus possit agere omnia q̃ potest velle.

124 ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus possit esse in conuexo cœli empyrei.

art. 4.c. & 4. p. q. 61 a. 4. ad 1. q.122. ar. 1.ad 2.q.102 ar. 1.ad 2. AD Tertium sic proceditur. Videtur q Angelus non possit esse in conuexo cœli empyrei. Dicit enim Anse. In nihilo nihil esse pôt. Sed extra cœlum empyreum nihil est: ergo Angelus non pôt esse in conuexo cœli empyrei; sic enim esset extra cœlum empyreum.

2 Item videtur q nec corpus gloriosum ibi possit esse. Omne enim corpus necesse est in loco esse. Sed extra cœlum empyreum non est aliquis locus: ergo non potest esse corpus gloriosum extra cœlum empyreum.

Sed contra. Si non potest ibi esse, aut Angelus, aut corpus gloriosum, aut hoc est, quia non pôt ibi ascendere; aut quia non potest penetrare profunditatem cœli empyrei; aut quia indiget loco continente; aut quia indiget conseruante. Sed omnia hæc sunt remota à perfectione corporis gloriosi, multo magis a conditione Angelorum: ergo corpus gloriosum & Angelus possunt esse in conuexo cœli empyrei.

1.d. 37. q.3.a.1. Respondeo dicendum, ad euidentiam huius quæstionis q apud antiquos de loco fuerunt duę opiniones maximè probabiles, quarum vna fuit, q locus sit quoddam spatium siue dimensiones, per se existẽtes: quæ quidem opinio si vera esset corpori deberetur locus ex hoc ipso q corpus est dimensiones hñs, ad quas necesse est aliquas dimẽsiones occupare. Sed hęc opinio de loco est à 2.d. 12. ar.3.ad 3. Philosopho in 4 phy. reprobata. Vt alia opinio est eius, q locus sit superficies corporis continentis, non quidem inquantum est mobile, oris, quod immediate continet: alioquin sequeretur q corpus quiescens non semper esset in eodem loco: putà si homo staret in fluuio, per cuius decursum semper renouarentur diuersę superficies aquę circa ipsum: sed superficies corporis immediate continentis habet q sit locus ex ordine ad primum continens vnde accipitur idem locus secundum eundem situm ad primum continens, & propter hoc locus est immobilis: secundum ergo hanc opinionem quæ vera est, necessitas existendi in loco conuenit corpori ex hoc, quòd dependet à primo cõtinente, & pp hoc primum continens non est in loco, nisi per accidens & secundũ partes, vt dr in 4. Phy. (T.c.45.) Angelus autem 2. d.2. q.2.a.1. ad 4. & ar.3. ad 3. non dependet à primo continente: nec etiam corpus gloriosum: quod perficitur per animam ex diuina fruitione beatificatam. & ideo nulla necessitas est q corpus glorificatum, aut Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiá Angelum in conuexo cœli empyrei esse.

1. p. q. 112.a.1 ad 2. & 3 q. 57. ar. 4.ad 2. Ad Primũ ergo dicendũ, q verbũ illud Ansel. intelligendũ est in vi affirmationis, non.n. possibile est q aliquid sit in nihilo tanquã in continẽte, sed iste intellectus non facit ad propositum.

Ad Secundum dicendum, q ratio ista procedit de corpore dependente a primo continente.

QVAESTIO III.

DEinde quæsitum est de his quæ pertinent ad hominem.

Et primò, De spiritualibus.

Secundò, De corporalibus.

Circa spiritualia quæsitum est,

Primò, De sacramentis.

Secundò, De virtutibus.

Circa sacra quæsita sunt duo de baptismo.

Primò, De necessitate baptismi, Vtrum scilicet puer qui nascitur in deserto, vbi non potest aqua haberi, moriẽs sine baptismo saluari possit in fide matris fidelis.

Secundò, De impedimento matrimonij, qđ prouenit ex baptismo Viri si Christianus qui baptizat Iudæã cui primo dederat fidẽ de contrahendo si baptizaretur: cognoscens eam postea carnaliter, consummet matrimonium.

ARTICVLVS IIII. 125

Vtrum puer in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum.

3.p q.68 ar 1 ... q 73 ar. 6 ad 1. CIrca Primum sic proceditur. Videtur, q puer ille in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum. Non enim est minoris efficaciæ fides tempore gratiæ quàm tempore legis naturæ. Sed tempore legis naturæ saluabantur pueri in fide parentum, vt Greg. dicit: ergo etiam nunc tempore gratiæ.

2 Præterea. Per Christum non est arctata hominibus via salutis: cum ipse dicat Ioan 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed ante Christi aduentum saluabantur aliqui pueri in fide parentum: ergo multò magis nunc post Christi aduentum.

Sed contra est, quod Dominus dicit Ioan 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum cœlorum.

Respondeo dicendum, q ab illa damnatione q̃ humanum genus incurrit pp peccatum primi parentis, nullus pôt liberari, nisi per Christum, qui solus ab illa damnatione immunis inuenitur, ita s. vt ei incorporetur sicut capiti membrum: hoc aũt tripliciter fieri pôt. Primò quidem per susceptionem baptismi, sm illud ad Gal 3. Oẽs qui in 3.p q 49 ar. 3 ad 2. & q. 52 ar. 7 ad 12. Christo baptizati estis Christum induistis. Secundò per sanguinis effusionem pp Christum: quia per hoc ẽt aliquis passioni Christi cõformatur: a qua efficaciam sortitur baptismus. Vnde etiam de martyribus A... 7. quòd lauerunt stolas suas in 4.d.3 ar. 2 q. 1 ad 8. sanguine Agni. Tertio per fidem & dilectionem ... Prou.15 Per misericordiam & fidẽ purgantur peccata. & Act. 15. dr hic purificans corda eorũ. Et per fidem Christus habitat in cordibus nostris: vt hr ad Ephe. 3. Vñ & ipse baptis- 3.p.q.66 ar 11 & 4.d.3. mus dr fidei sacramentum, & sm hoc dr esse triplex baptismus. s. aquæ, spũs, & sanguinis: quia alia duo supplent vicem baptismi aquæ, si tñ adsit propositum suscipiendi talem baptismũ: ita s. q articulus necessitatis, non aũt contemptus religionis sacrm excludat: manifestum est aũt q in pueris nondum hñtibus vsum rõnis non potest esse motus fidei & dilectionis, aut propositum suscipiendi baptismum; & ideo non possunt saluari, nisi per baptismum aquæ: & per baptismum sanguinis, si propter Christum occiduntur: ex quo non solum Christiani, sed etiam martyres sunt, vt Aug. dicit de innocentibus. Et sic patet quòd puer ille in deserto moriens sine baptismo salutem non consequitur.

Ad Primum ergo dicendum, quòd secundum quosdam tempore legis naturæ non sufficiebat ad salutem paruulorum solus motus fidei in parentibus: sed requirebatur aliqua exterior protestatio fidei per aliquod sensibile signum. Et secundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur, ab eo quod nunc requiritur ad salutem

nisi

ar. 29. c. nisi ꝙ nunc illud signum sensibile est determinatum: tunc erat indeterminatum, & pro voto adhibebatur. Aliorum opinio est ꝙ solus interior motus fidei relatus ad salutem pueri sufficiebat ad salutem pueri: nec tamen nunc diminuta est fidei virtus, sed augmentatur gradus salutis: quia nunc qui saluantur per Christum, statim introducuntur in regnum cælorum; quod tunc non erat: vnde nō est inconueniens si ad hoc amplius aliquid requiratur. s. baptismus, vt dicitur. Ioan. 3.
§. 3. q. q. o. ar. 4. ad 2.

Ad Secundum dicendum, ꝙ per Christum in hoc ipso est ampliata hominibus via salutis, ꝙ nunc per eum aperta est eis ianua vitæ æternæ, quæ ante clausa erat per peccatum primi parentis.

126 ## ARTICVLVS V.

Vtrum possit esse matrimonium inter Christianum, & Iudaeam baptizatam ab eo, quam &c.

4 d. 42 q. 1. a. 2. c. AD Secundum sic proceditur. Videtur ꝙ non possit esse matrimonium inter Christianū & Iudæam baptizatam ab eo, quam carnaliter cognouit post fidem de contrahendo datam. Dicitur. n. in Decretis. 30. q. 1. ꝙ filius sacerdotis nō potest ducere in vxorem puellam, quam pater eius baptizauit: ergo multo minus, si ipsemet baptizasset eam, non posset eam habere in vxorem. Si ergo iste Christianus baptizauit Iudæam, non potest eam in vxorem accipere.

Sed contra est, quia secundū iura quando post fidem datam de contrahendo per uerba de futuro, sequitur copula carnalis, est matrimoniū præsumptum præsumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita est in proposito: ergo est verum matrimonium.

Respondeo dicendum, ꝙ spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum & dirimit iam contractum: manifestum est autem ꝙ ex hoc ꝙ Christianus baptizauit Iudæam, contrahitur inter eos spiritualis cognatio: quia illa fit filia eius spiritualis, vnde nullū est matrimoniū sequens: et si expresse contrahat per verba de præsenti: & etiam subsequatur carnalis copula.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam quod dictum est de præsumptione iuris, intelligendum est quando non interuenit aliquod impedimentum matrimonij.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæsitum est de virtutibus.
Et primò quantum ad fidem, Vtrū. s. certitudo adhæsionis, quæ est in hæretico, vel malo catholico, sit actus ipsius fidei virtutis.
Secundò, De quibusdā pertinentibus ad religionem siue ad latriam.
Tertiò, De quibusdā pertinentibus ad charitatē.

127 ## ARTICVLVS VI.

Vtrum certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis.

2. 2. q. 14 ar. 6. c. 7 & 22 q. 4. a. 7. AD Primū sic proceditur. Videtur ꝙ certitudo adhęsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis; quia sicut Philoso. in 2 Eth. Tria sunt in aīa, potentia, passio & habitus: sed illa certitudo adhæsionis nō pōt attribui potentiæ, quia est meritoria, vel demeritoria potentijs autem non meremur neque demeremur. Similiter nō potest pertinere ad passiones: quia passiones pertinent ad appetitum sensitiuum, qui non pōt extendi ad hoc ꝙ inhæreat veritati diuinæ: ergo relinquitur ꝙ pertineat ad aliquē habitū. Sed habitus: ad quē pertinet certitudo adhæsionis, est virt⁹ fidei: ergo certitudo adhęsionis in hęretico, vel malo catholico, est act⁹ ipsi⁹ fidei.

2 Præterea. Omne quod agit ad similitudinem alicuius videtur agere in virtute illius. Sed hæreticus per certitudinem adhærens his quæ credit agit secundum similitudinem fidei, quia in quantum certitudinaliter inhęret inquantum æstimat se rectam fidē habere: ergo operatur in uirtute fidei: & ita uidetur quòd illa certitudo adhæsionis sit actus virtutis fidei.

3 Præterea. Tota firmitas spiritualis ædificij est a fide secundum illud, Matth. 7. Venerunt flumina, flauerunt venti, & non potuerunt mouere eā. *or q. 14*
Fundata enim erat supra firmam petram. s. supra fidem. Sed certitudo adhæsionis ad firmitatem spiritualē pertinet: ergo est actus virtutis fidei. *ar. 6. c.*

Sed contra: Quod non est, non potest agere. Sed in hæretico, vel malo catholico non est virtus fidei: ergo certitudo adhæsionis non potest in eis esse actus uirtutis fidei.

Respondeo dicendum, ꝙ si aliquis id quod est commune multis accipiat, vt proprium vni, necesse est ꝙ decipiatur. Certitudo autem adhæsionis non est propria uirtutis fidei. Primò quidem quia conuenit virtutibus intellectualibus, purà sapientię, scientię, & intellectui. Secundò, quia conuenit nō solū fidei veræ sed ēt falsæ. Sicut. n. est opinio vera & falsa: ita & fides: nec minus firmiter inhæret aliquis veritati q̄ falsitati, vt Philosophus dicit in 7. Eth. Tertiò, quia certitudo adhæsionis non semper prouenit ex aliquo habitu, sed ex proprio arbitrio aliquis pōt assensum suū firmare ad aliquid verum vel falsum, antequam habeat habitum. Quarto, quia certitudo adhæsionis non solum competit fidei formatæ, quæ est virtus, sed etiā fidei informi, quæ non est virtus.

Dicendum est ergo ꝙ in hæretico certitudo adhæsionis est actus falsæ fidei. In malo autem catholico est actus fidei informis. & sic in neutro est actus uirtutis fidei.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ diuisio illa dat de his q̄ sunt in aīa per modum principij actus. Nam oīs operatio aīę aut est aliqua passione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia. hmōi aūt certitudo adhæsionis non potest esse ex passione. In malo aūt catholico est ex habitu fidei informis. Sed in hæretico est uel ex habitu peruerso fidei, vel ex pura potentia, sicut in principio antequam habitum acquisiuerit: non. n. pōt dici ꝙ per ueram fides sit habitus infusus. Quod aūt dicitur ꝙ potentijs non meremur neque demeremur, si sic intelligatur. ꝙ non meremur neq; demeremur a hoc ipso ꝙ habemus potentias, verum est. Si aūt sic intelligatur, ꝙ pura potentia non possit esse principium merendi, neque demerendi, verum est quantum ad meritum, quod non potest esse sine gratia. Non est aūt verū quantū ad demeritum; alioquin ille qui a principio peccat, anteq̄ acquirat habitum vitiosum, non demeretur. *ar. 95 ad 1. 4 d. 17. q. 1. ar 2 q 2. c.*

Ad Secundum dicendum, quòd aliquid potest agere secundum similitudinem alicuius dupliciter. Vno modo secundum similitudinem veram. & sic uerè agit aliqualiter in virtute illius. Alio modo secundum similitudinem apparentem, & sic agit in apparentia virtutis illius, & ita est in proposito, vnde in hęretico certitudo adhęsionis est actus fidei apparentis, non autem fidei verę.

Ad Tertium dicendum, ꝙ sicut ex fide vera dependet firmitas spiritualis ędificij, ita etiam, ex fide falsa procedit firmitas diabolici ędificij.

QVAESTIO V.

DEinde quantum ad actus latriæ, siue religionis quęsita sunt quatuor.
Primò, De celebratione festorū, Vtrū. s. liceat celebrare festū Conceptionis Dñę nrę.
Secundò, De solutione officiorū, Vtrū. s. clericus habens beneficiū cum cura, vel sine cura, existens in scholis teneatur dicere officium mortuorū.
Tertiò, De collatione beneficiorū, Vtrum. s. episcopus teneatur dare beneficium meliori.
Quartò, De solutione decimarū, Vtrū. s. aliqs pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti.

128 ARTICVLVS VII.

Vtrum liceat celebrare conceptionem Dominæ nostræ.

AD Primum sic proceditur. Vr q; liceat celebrare conceptionem Dominæ nostræ. Si.n. non licet, hoc non est, nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed non fuit concepta in originali peccato, vt vř, quia beata Virgo facta est, vt speciali mō esset habitaculum Dei: ergo debuit ad hoc specialiter præparari: non autem præparata est specialiter secundum corpus, qđ conceptum est ex sexuum commixtione; nec ēt quantum ad animam quia alij ēt leguntur sanctificati in vtero: & ita relinquitur quòd fuerit specialiter præparata per immunitatem ab originali peccato. & sic licet eius Conceptionem celebrari.

Sed Contra est, quod hoc priuilegiū solius Christi dicitur esse, quòd sine originali peccato est conceptus. Non ergo competit beatæ Virgini: & ita eius Conceptio non est celebranda.

Respondeo dicendum, q; hic inducuntur duæ q̃stiones: vna principalis; & altera accessoria, s. an beata Virgo fuerit cōcepta cū originali, qđ oportet primò determinari. Est ergo considerandū quòd vnusquisque peccatum originale contrahit ex hoc q; fuit in Adam secundum seminalem rationem: vt Aug. dicit super Gene. ad literam. Omnes autem illi in Adam fuerunt secundum seminalem rationem, qui non solum ab eo carnem acceperunt, sed etiam secundum naturalem modum originis ab eo sunt propagati: sic autem processit ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem sexuum, sicut & cæteri, & ideo concepta fuit in originali peccato, & includitur in vniuersitate illorum, de qua Apostolus dicit ad Rom. 5. In quo omnes peccauerunt. à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in Adam nō fuit secundum seminalem rationem: alioquin si hoc alteri conueniret quàm Christo, non indigeret Christi redemptione. & ideò non tantum debemus dare matri quòd subtrahat aliquid honori filij, qui est saluator omnium hominum, vt dicit Apostolus. 1. ad Tim. 4 Quamuis autem beata Virgo in originali concepta fuerit, creditur tñ in vtero fuisse sanctificata antequā nata. Et ideò circa celebrationem Conceptionis eius diuersa consuetudo ecclesiarum inoleuit. Nam Romana ecclesia & plurimæ aliæ considerantes conceptionem virginis in originali peccato fuisse, festum Conceptionis non celebrant: aliqui verò considerantes sanctificationē eius in vtero, cuius tēpus ignoratur, celebrant conceptionem. creditur. n. q; citò post conceptionē & animæ infusionē fuerit sanctificata Vnde illa celebritas non est referenda ad conceptionem ratione conceptionis; sed potius ratione sanctificationis. Sic ergo non est ideò celebranda conceptio prædicta, quia fuerit sine peccato originali concepta. Non enim p̃ hoc tollitur quin fuerit specialius cæteris præparata: eo quòd in ipsa sanctificatione copiosi⁹ cęteris munus gratię accipit, non solum vt purgaretur à peccato originali, sed vt tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali quàm veniali, vt dicit Anfel.

Margin: 2. d. 44. ar. 3. ad 3. oppositū, ideo hoc est problema in doctore. — 3. Paul. — 3. p. q. 27 ar. 40. 129.

129 ARTICVLVS VIII.

Vtrum clericus beneficiatus teneatur, in scholis existens, dicere officium mortuorum.

Circa Secūdum sic proceditur. Videtur q; clericus beneficiatus teneatur in scholis existens dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius, tenetur ei in spiritualibus recompensare. Sed iste clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum: ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

Sed contra, Ille qui minus recipit, minus tenetur. Sed clericus qui scholis moratur, minus recipit quàm alij, qui in Ecclesia residentiam faciunt qui recipiunt quotidianas distributiones: ergo nō tenetur dicere officium mortuorum sicut illi.

Respondeo dicendum q; clericus, & præcipuè in sacris ordinibus constitutus tenetur dicere horas canonicas. Videtur enim tales specialiter esse assumpti ad laudem diuinam, secundum illud Esa. 43. Omnem qui inuocat nomen meū in laudem meam creaui illum. Sed inquantum est clericus beneficiatus in hac Ecclesia, tenetur dicere officium secundum modum illius Ecclesiæ. Est ergo considerandum q; officium mortuorum quandoque in Ecclesia dicitur, sicut ordinariè pertinens ad Ecclesiæ officium, sicut in tota Ecclesia in die animarum dicitur officium pro mortuis, & in qualibet Ecclesia est aliqua super hoc specialis consuetudo, putà vt dicatur ordinariè officiū mortuorum semel in septimana; vel qualitercunque aliter secundum certum tempus. Et ad huiusmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua Ecclesia, etiam in scholis existens: & per hoc satisfacit mortuis quorum recipit bona. Aliquando verò dicitur officium mortuorum in Ecclesia extraordinariè, propter aliquam causam specialiter emergentē, putà ad preces alicuius personæ: vel p̃p̃ aliquid huiusmodi, & ad hmōi nō tenet clericus existens in scholis.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Margin: or specialis. — 4. d. 15. q. 1. ar. 2. q. 3. — diuersū est officiū mortuorum. — ad quod officium mor tenetur clericus beneficiatus ēt in scholis existens.

130 ARTICVLVS IX.

Vtrum episcopus peccet dans beneficium bono, si prætermittat meliorem.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q; Episcopus peccet dans beneficium bono, si prętermittat meliorem: quia qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. Sed iste Episcopus pretermittens meliorē videtur facere cōtra conscientiam: ergo peccat mortaliter, ędificans ad gehennam.

Sed contra est, quòd ēt secundum iura sufficit dare bono, si sit idoneus ad seruiēdū in Ecclesia.

Respondeo dicendū, q; aliquis pōt dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter qui est sanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Contingit aūt quandoque aliquem esse meliorem simpliciter: tamen non est melior quantum ad hoc q; beneficium p̃cipiat, quia alius fortè potest ecclesiam magis iuuare, vel p̃ consiliū sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia seruiuit in ecclesia. Non ergo episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter: sed tenetur dare meliori quò ad hoc: nō enim potest esse q; vnum præferat alteri, nisi p̃p̃ aliquam causam: quæ si quidem pertinerat ad honorem Dei, & vtilitatem ecclesiæ, iam quantum ad hoc iste est melior. Si autem illa causa ad hoc nō pertineat, erit acceptio personarum: quæ tanto est grauior, quanto in rebus diuinis cōmittitur. Vnde super illud Iac. 2. Tu sede hic bene &c. dicit gl. Aug. si hanc distantiam sedendi & standi, ad honores ecclesiasticos referamus non est putandum leue esse peccatum in acceptione personarum habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesiæ, contempto paupere sanctiore & instructiore?

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Margin: 22 q. 185 arti. 3. — ar. 164. & ar. 92. ad 12. & 22. q. 3. ar. 2. ar. 16. & ar. 83.

131 ARTICVLVS X.

Vtrum pauper teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti.

AD Quartum sic proceditur. Videtur quòd pauper nō teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti: Ideo institutum est, vt decimæ soluantur ad sustentationem ministrorum ecclesię. Sed sacerdos diues habet aliàs vnde sustentetur: ergo nō sunt ei decimæ soluēdę: & p̃cipuè à paupere.

2 Præterea, In multis terris decimę non soluuntur: quod tamen prælati corrigerent, si homines

Margin: ar. 2. q. 87 ar. 1.

ex

ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerentur. Non ergo vi, ꝙ præsertim pauperes teneantur soluere decimas ministris sacerdotibus.

Sed contra est. Quod Dominus Matth.23.dicit. Hæc oportuit facere, & iudicium, & veritatem, & illa non omittere, s. ea quæ pertinent ad decimarũ solutionem.

3 Præterea. Luc. 18. Phariseus dicit, Decimas do omnium quæ possideo.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut Philo docet in 5. Ethic. Medium iustitiæ accipitur non solum quo ad nos (sicut in ceteris virtutibus) sed et secundũ rem quia, in alijs virtutibus attenduntur diuersę conditiones personarum, secundum quas mediũ diuersificatur, sicut circa cibos, quorum est multum uni, est paucum alteri, vel moderatum: sed in iustitia non variatur medium secundum diuersas personæ conditiones: sed attenditur solum ad quan-
22.q.64 titatem rei. Qui enim emit rem aliquam debet
ar.2.ø 22 tantum soluere quantum valet: siue a paupere, si-
q.58.ar. ue a diuite emat: reddere autem debitũ est actus
10. & iustitiæ. Et ideo ad hoc ꝙ alicui reddatur, quod ei de-
q.61.ar. betur, non refert vtrum sit diues, vel pauper. Deci-
2.ad 1. mæ autem sacerdotibus debentur iu communi quo-
ar.3.c m. dam secundum ius naturale. Nam ratio autem dictat, vt illi qui populo in spiritualibus laborat a populo stipendia suæ sustentationis accipiant. Et secundum hoc etiam in nouo testamento est
B. Pau. iure diuino sancitum. Nam vt dr 1.ad Cor 9. Dñs ordinauit his qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant: sed in lege veteri ꝙ iudiciali præcepto taxata est quantitas eius quod ministris Dei est a populo soluẽdum. s. decima: & hoc etiam Ecclesia statuit in populo Christiano soluendum: vnde cum sacerdotibus decimæ debeantur, tum de iure naturali, tum de iure diuino, tũ et ex statuto Ecclesiæ, quamuis sacerdos sit diues, nihilominus pauper tenetur ei decimas soluere.

Ad Primum ergo oportet respõdere dupliciter. Vno modo, vt dicatur ꝙ decimarum solutio instituta est non solum ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ: sed et ad sustentationem pauperũ, quibus debet de domo Dei prouideri: vnde dicit
Malach. Mal. 3. Inferre omnem decimationem, vt sit cibus in domo mea: & sic sacerdoti, qui non solum sibi, sed pauperibus prouidere debet, quantumcunq;
22.q.87 di ti sint decimæ necessariæ. Alio modo potest
a.1.ad 4 dici, ꝙ necessitas sustentationis ministrorum fuit
& ar. ratio Ecclesiasticæ institutionis de decimarum so
ad 1. & lutione. Sed ex quo officium est alicui debitum
4.4 ad4 per statutum Ecclesiæ, nihilominus ei debetur, quamuis sit diues.

Ad Secundum dicendum, ꝙ sicut Paulus laudabiliter non exigebat sumptus qui sibi ꝑ ꝑ predicationem Euangelij debebantur, ne quod impedimẽ
ar.10 e. tum fieret Euangelio, aut scandalum fidelibus Chri
f. sti, non tñ illi peccabant non ministrãtes sumptus quos Apost. sibi debitos remittebat: ita et prælati Ecclesię laudabiliter faciunt non exigendo decimas in terris illis, in quibus ꝑ ꝑ diffuetudinem timent scandalum generari: nec peccant illi qui
4.10.c.f. non soluunt decimas in terris illis, in quibus non est consuetum: peccarent aut si obstinatè exigentibus dare recusarent. Et ideo, vt huic peccato obuiet sacerdotes, in terris illis nõ exigũt decimas.

QVAEST. VI.

Deinde quæsitum est de actibus charitatis. Et Primò, de obedientia, Vtrum sit magis meritorium obedire prælato, vel facere aliquid ad dictum fratris.

Secundò, de eleemosyna.

132 ARTICVLVS XI.

Vtrum magis sit meritorium obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictum fratris.

Circa Primum sic proceditur. Vi, ꝙ magis sit meritoriũ obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictũ fratris. Maiori o. merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui est inobediens prælato, ꝙ ille qui non assentit dicto fratris: ergo & magis meretur aliquis obediendo prelato, quàm assentiens dicto fratris.

Sed contra. Vbi est maior humilitas, ibi vr esse 22.q.104
maius meritum: quia humilibus dat Deus gratiã, art.3.ad
vt dr Iac.4. Sed maioris humilitatis vi esse, ꝙ ali- obe.ons.
quis æquali se subijciat, faciens aliquid ad dictum eius ꝙ ꝙ aliquis subijciat se superiori, obediẽs prælato: ergo magis videtur esse meritorium, ꝙ aliqua faciat ad dictum fratris, ꝙ quòd obediat prælato.

Respondeo dicendum, ꝙ aliquis actus põt dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & sic ille actus est magis meritorius qui est excellentioris virtutis. Manifestum est autem ꝙ latria, per quam aliquis seruit Deo, est excellentior virtus, ꝙ beneficentia, qua quis satisfacit proximo: sicut & diligere Deum est magis meritoriũ ꝙ diligere proximum. Quòd autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, qua quis diligit proximum: ꝙ aut obediatur prælato, inquantum est Dei minister, perti 22 q.17
net ad religionem qua quis colit, & diligit Deum: a.8 o et
& ideo magis est meritorium, ꝙ aliquis faciat ali- q.182.a.
quid obediens prelato, vel seruans votum, ꝙ si ali- 2.c.et,
qd faciat ad dictum fratris. Alio modo potest di- d. 30.ar.
ci aliquis actus magis meritorius ex eo ꝙ proce- 4.0.
dit ex maiori charitate, licet sit minor ex suo genere: & sic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

Primum ergo concedimus.

Ad Secundum dicendum, ꝙ ille qui facit aliqd Ad secũ
ad dictum fratris, facit propria sponte, vnde minoris humilitatis esse videtur, quàm quòd aliquis obediat prelato tanquam superiori.

QVAESTIO VII.

Deinde quæsitum est de eleemosyna.

Et primò, de eleemosyna clericorum.

Secundò, de eleemosynis quæ fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII. 131

Vtrum clerici peccent mortaliter, si ea, quæ eis superfluũt, in eleemosynas non largiantur.

Circa Primum sic proceditur. Vi, ꝙ clerici peccent mortaliter, si ea quæ eis superfluunt, in eleemosynas non largiantur, quia super illud Luc 3. Qui habet duas tunicas det vnam non habenti, dicit Glo. de duabus tunicis diuidendis datur pcepium: quia si vna diuidatur, nemo uestitur in dimidia tunica, & nudus remanet qui accipit, & ꝙ dedit: sed per largitionem vnius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ superfluunt ad necessitatẽ vitę, vt patet per ea quæ in eadem Glo. præmittuntur: ergo dare superflua est in præcepto: sed qui transgreditur præceptum peccat mortaliter: ergo ille qui non dat superflua pauperibus, peccat mortaliter.

2 Præterea. Præceptum plus obligat, ꝙ cõsiliũ. Sed dare omnia quę quis possidet est consilium: & tñ ad hoc homo obligatur in casu extremę necessitatis: ergo et extra casum extremæ necessitatis tenetur aliqs superflua dare pauperibus, cũ hoc sit in pcepto. & ita ꝙ nõ largitur peccat mortaliter.

3 Præt. Quicunq; consumit quod est alterius, tenetur ad restitutionem. Sed bona clericorũ sunt Hieron.
pauperum, vt patet per Glo Hieronymi sup illud Isaię 3. Rapina pauperum in domo vestra: ergo si clerici inutiliter bona Ecclesiastica consumunt tenẽtur restituere pauperib. abunde ñ habuerint.

4 Præte. Quicunq; facit se impotentem ad id, qđ tenetur facere, peccat mortaliter: sed clerici faciũ do superfluas expensas, faciunt se impotentes ad

sub-

subueniendū pauperibus ad quod tenentur: ergo videtur q peccent mortaliter.

Sed in contrarium videtur esse consuetudo, q apud multos praeualuit.

Respond. dicendum, q aliter vi se habere circa bona patrimonialia, & circa bona ecclesiastica. Nam bonorum patrimonialium, vel libere acquisitorum homo vere est dominus: vnde quantum pertinet ad conditionem ipsius rei: potest ea sua vti, vt vult & ex hac parte non accidit peccatum: potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo vtendi: vel per superabundantiam, dum. ... taliter consumit bona propria in ea in quae non oportet: vel secundum defectum, inquantum non erogat ea in quae oportet. Vtroque enim modo corrumpitur virtus, vt dr in 2. Eth. Bonorum vero ecclesiasticorum clerici non sunt vere domini, sed dispensatores sm illud primae ad Corin. 7. Dispensatio aut mihi credita est. Pertinet autē ad dispensatorem, vt fideliter distribuat ea quae eius dispēsationi committuntur, secundum illud primae ad Corin. 4. Hic iam quaeritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. In his ergo potest dupliciter peccari, vno contingere: vno modo ex conditione ipsius, rei, dum. sibi vsurpat sibi quasi rem propriā & in vsus suos conuertit id quod esset alijs erogandum. Alio modo ex inordinato vsu eorum, q in partem suam cedunt, sicut etiam de alijs dictū est. Verum quia horum dispensatio fidei dispensatoris committitur, vt dictum est, si quis bona fide dispenset ecclesiastica bona inde accipiens, q sibi conuenit, secundum conditionem status, & personae, & alijs largitur, secundum q sibi videtur bona fide expedire, non peccat mortaliter: etsi forte aliquid plus in suos vsus conuertat, q oporteat. Talia enim quia in singularibus est eorum iudicium non possunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde si non sit multus excessus, potest computari bonam dispensatoris: si vero multus excessus fiat, non potest latere. & ita non pō: cū bona fide dispensatoris hoc agi: si aūt non conseruet bonā fidem in dispēsando, peccat mortaliter.

Ad Primum ergo dicendum, q sicut Augu. dicit in lib de Sermone Dom. in monte. Illa pcepta q Dominus tradidit Mat. 5. Qui percusserit te in vna maxilla, praebe ei & aliam, & quae ibi sequuntur, sunt intelligenda secundum praeparationem animi, vt scilicet homo sit paratus hoc facere quando necessitas hoc requirit. Vnde non semper est peccatum mortale, quod homo hoc non facit: sed qn viget necessitatem imminere, si non faciat, tunc peccat mortaliter. & eadem ratio est de hoc praecepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus similibus. Vnde non semper peccat mortaliter quotiescunq; non dat pauperi: qui superfluum habet, sed qn inde necessitas imminet. Quando aute sit talis necessitas, q obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudentiae, & fidei dispensantium: & si bona fide det, quando sibi videtur expedire, immunis est a peccato; alioquin mortaliter peccat.

Ad Secundum dicendum, q datum quae sunt consilia, cadunt sub praecepto secundum animi praeparationem: nullum. n consilium est perfectius, q homo tradat animam suam pro fratribus suis, & tamen hoc cadit sub praecepto sm animi praeparationem, secundum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animā ponere. & similiter debet quis sua pauperibus, cadit sub praecepto secundum animi praeparationem; tamen ... & actus hoc facere si necessitas immineat. Mensur tamen necessitas requiritur ad superflua eroganda, quam ad omnia exhibenda: tamen hoc totum ratione veritatis determinari non potest, sed committitur prudentiae, vt dictum est.

Ad Tertium dicendum q, bona ecclesiastica nō solum sunt dispensanda pauperibus: sed etiam ecclesiae ministris: vnde secundum canones debent diuidi hoc modo, vt aliqua pars cedat in vsus pauperum, & aliqua pars in vsus ministrorum, & in cultum ecclesiae.

Aliter igitur dicendum est de illis ecclesiasticis bonis, quae principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut sunt bona hospitalium, & aliorum huiusmodi. Et aliter de illis bonis quae sunt principaliter attributa vsibus ministrorum, sicut sunt praebendae clericorum, & alia huiusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur, non solum ex abusu sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos vsus assumit, quod est alterius. Et ideo tenetur ad restitutionem tanquā defraudator rei alienae. In secundis verò bonis non committitur peccatum nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est: vnde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad poenitentiam peragendam.

Ad Quartum dicendum, q neq; moderatus vsus diuitiarum neq; bona fides dispensatorum salutari videtur in eo qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis conuiuijs, & alijs huiusmodi superfluitatibus. & sic non est dubium, q in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Mat. 24. Si dixerit malus seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus venire, & coeperit percutere conseruos suos, quod pertinet ad superbiam, & crudele dominium, manducet autem, & bibat cum ebriosis, q pertinet ad superflua, & voluptuosa conuiuia, veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet. eum, partemq; eius ponet cum hypocritis. i. in inferno. Vnde ibi subditur. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedat, potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his quibus conuiuit.

QVAESTIO VIII.

Deinde quaesitum est de eleemosynis quae fiunt pro mortuis.

Et circa hoc quaesita sunt duo.

Primò, Vtrum mortuus patiatur aliquod detrimētum, si executor eius differat dare eleemosynas, quas ipse in testamento dari ordinauit.

Secundò, Vtrum executor licitè possit differre distributionem eleemosynarum ad hoc quòd res defuncti melius vendantur in posterum. 134

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuus aliquod detrimentum sentiat ex hoc, quod eleemosynae, quas mandauit dari, retardantur.

Circa Primum sic proceditur. Videtur, q mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc q eleemosynae, quas mandauit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia vnius non imputatur alteri: ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

Sed contra est, Quòd propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes, & sacrificia, q fierēt pro anima defuncti, ex quibus plurimū iuuaretur ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimētū.

Respondeo dicendum, quòd hic est opus duplici distinctione. Primò quidem ex parte ipsius detrimenti. Distinguendum est. n. duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum est, quod pertinet ad tolerantiam poenę, secundum illud primae Corinth. 3. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Aliud autem quod pertinet ad subtractionem remedij. Secundò etiam distinguendum est ex parte eleemosynae. Circa quam potest considerari et detrimentum ipsius eleemosynae, & ef-

ad 4. hu ius. & 4. d. 35. q. 2 a. 2. ad 3. 4. & 4. d. 19. q. 1. a. 3. ad 1.

Ar. post. de dispens. ... ordinatum.

Aug.

4. d. 15. q. 2. a. 1. q. 4. & 3.

Ioan.

3. d. 4. d. 33. q. 1. a. 5. q. 1. ad 4.

& in 4. di. 13.

4. d. 45. q. 2. a. 1. q. 2. ad 4.

Apo. Paulus.

fectus ipsius. Quantum ergo ad meritum eleemosynæ nihil detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè si quantum in ipso fuit cautam adhibuit, ut huiusmodi eleemosynæ cito darentur: quia meritum principaliter ex voluntate, & intentione dependet. Sed quantum ad effectum eleemosynæ patitur detrimentum, non quidem, ut pro huiusmodi tarditate puniatur, sed quia remedium ei non adhibetur, dum suffragia differuntur, ex quibus plurimum iuuaretur.

& 3a ar. 335.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ negligentia vnius non imputatur alteri ad pœnam: potest tamen redundare in alterum quantum ad defectum remedij secundum ꝙ vnus homo ab alio iuuari potest.

4.d.45.q. 2.& a.2. q.2 ad4.

135 ARTICVLVS XIIII.

Utrum executor debeat tardare distributionem eleemosynarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur.

CIrca Secundum sic proceditur. Vr, ꝙ executor debet tardare distributionem eleemosynarum ad hoc ꝙ res defuncti melius vendantur. Quia ex hoc sequitur, ꝙ plures eleemosynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur: ergo si differat, videtur quòd laudabiliter, & fideliter hoc faciat.

Sed contra est, Quia ex tarditate eleemosynarũ sequitur retardatio remedij quo fortè defunctus indiget: ergo videtur ꝙ huiusmodi retardatione grauetur defunctus potius quàm iuuetur.

Respondeo dicendum. In mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Vnde si executor per modicum tempus eleemosynam dare differat, ut rebus defuncti melius venditis ampliores eleemosynas dare possit, laudabiliter hoc facit. Si verò econuerso per multum tempus differat eleemosynas distribuere, ut non multo ampliores eleemosynas faciat, non videtur esse absq; culpa, quia fortè defunctus à purgatorio liberaretur in quo existenti remedium suffragiorum maximè necessarium erat: hoc autem requirit prudentis executoris examen, vt scilicet consideratis dilatione temporis, & conditione personæ quæ creditur citius, uel tardius liberanda, & etiam quantitate augmenti eleemosynarum, faciat, quod videbitur expedire defuncto.

Tardare distributionẽ testamenti quando est licitũ.

QVAESTIO IX.

DEinde quæsitum est de peccatis.

Et circa hoc quæsita sunt tria.

Primò, de peccato originali, Vtrum scilicet ille qui baptizatus est transmittat peccatum originale in prolem.

Secundò, De peccato actuali in generali, quid scilicet sit prius, Vtrum auersio à Deo, vel conuersio ad commutabile bonum.

Tertiò, specialiter de mendacio: quod mendaciũ sit grauius: Vtrum illud quod fit uerbo, vel illud quod fit facto.

136 ARTICVLVS XV.

Utrum ille qui est baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.

CIrca Primum sic proceditur. Vr, ꝙ ille qui est baptizatus non transmittat peccatum originale in prolem. In eo.n. qui nascitur tria possunt considerari, s. corpus, anima, & unio vtriusq; sed non contrahit peccatum originale sm corpus quod contrahit à parentibus, quia parentes erant totaliter à peccato originali mundati, similiter etiam nec sm animam quam habet ex creatione Dei, in quã peccatum non cadit, & per consequens neq; etiam sm vnionem vtriusq;: ergo ille qui nascitur ex baptizatis, nullo modo contrahit peccatum originale.

& 1a ar. 136. de ma. q 4. a.1.& 8. & 12.q. 84 a 3. & 4.

Sed contra est, Quia remedium non adhibetur nisi vulneri. Sed baptismus qui est medicinale remedium contra uulnus originalis peccati adhibetur paruulis baptizatorum filiis secundum cõmunem ecclesiæ consuetudinem: ergo paruuli baptizatorum filij cum originali peccato nascuntur.

Respondeo dicendum, quia peccatum quod ex transgressione primorum parentum in oẽs posteros originaliter deriuatur, non aboletur nisi per gratiam Christi, qui de peccato damnauit peccatũ in carne, ut dr ad Ro. 8. sed hoc quodam ordine peragitur. Nam primo in statu pñtis uitæ per sacra gratiæ Christi remouetur peccatũ originale quãtum ad inquinationem animæ, vt s. non imputetur homini ad culpam. Remanet tñ interim quantum ad corruptionem fomitis in carne: vñ Apost. ad Ro. 7. Ego ipse mente seruio legi Dei; carne autẽ legi peccati, inquãtum, s. concupiscit aduersus peccatum: vnde homo baptizatus secundum mentem viuit in nouitate spiritus sed secundum carnẽ adhuc retinet uetustatem Adæ. Et ideo sicut per spiritualem generationem, quæ. s. per euãgelium alios producit filios in Christo absque peccato, ita ẽt secundum generationem carnalem producit filios in uetustate Adæ cum peccato originali.

Rom. Apost. Apost. ar. 113 c. & 22.q. 20.a.3 c. & 3 q.86 a 4. ad 1.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI. 137

Utrum in peccato actuali prius sit auersio, quàm conuersio.

AD Secundum sic proceditur. Vr, ꝙ in peccato actuali prius sit auersio quàm conuersio. Auersio.n. importat recessum à termino: conuersio autem accessum ad terminum. Sed in motu corporali prius est recessus à termino, q̃ accessus ad terminum: ergo & in spirituali motu prius est auersio quàm conuersio.

Sed contra est, Quod Dion. dicit. 4. ca de di. no. Nemo intendens ad malum operatur, sed intendens ad bonum: ergo prius animus peccantis conuertitur per appetitum ad bonum commutabile, quàm auertatur à Deo.

Respondeo dicendum, ꝙ peccatum principaliter in voluntate consistit: vt Aug. dicit. Quantum autem ad uoluntatem illud est prius, quod principaliter intenditur: & ideo in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis sicut in luxuria, auaritia, & similibus, prius est naturaliter conuersio, q̃ auersio, quæ non est principaliter intenta, sed præter intentionem consequitur ex inordinata conuersione. In peccatis autem in quibus directè intenditur auersio à Deo, sicut est infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi prius est auersio ab incommutabili bono, & postea est conuersio ad commutabile bonum: sicut patet in illis qui desperantes seipsos tradunt impudicitiæ, ut dicitur ad Ephe. 4.

12.q 73 ar. 5. c. 12 q. 77. a. 6 ad 1. & a. 8. ad 2. & 22 q. 46. a. 2. ad 2. 22. q 20 ar. 5. ad 1.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ q̃uis in motibus operabilibus recessus a termino prior sit in executione: accessus tamen ad terminum prior est in intentione in qua principaliter consistit peccatum.

ARTICVLVS XVII. 138

Utrum maius peccatum sit cum aliquis mentitur facto quam cum aliquis mentitur uerbo.

AD Tertium sic proceditur. Vr, ꝙ maius peccatum sit cum aliquis mentitur facto, q̃ cum aliquis mentitur uerbo. Maius.n. peccatum esse vr cum aliquis mentiendo abutitur eo cui magis creditur. Sed sicut Aristot. dicit in lib. de verit. Magis creditur factis quàm uerbis: ergo grauius peccat qui mentitur factis quàm uerbis.

Sed contra est, Quod Aug. dicit in lib. de doctr. Christiana, Inter omnia signa præcipuum locum tenent uerba: his autem abutitur ille qui uerbo mentitur: ergo uidetur quòd grauius peccat ille qui mentitur uerbo quàm ille qui mẽtitur facto.

Rñdeo dicendum, ꝙ sicut Ambr. dicit in quodã ser-

sermone. Non solum in falsis verbis, sed & in simulatis operibus mendacium est. Peccatum aut mendacij principaliter quidem consistit in intentione fallendi: vnde ille qui dicit falsum, quod putat esse verum, non mentitur. Magis aut est reus mendacij ille qui dicit verum, quod putat esse falsum, vt patet per Aug. in li. de mendacio. Vnde cum eadē intentio fallendi sit in eo qui mentitur verbo, & in eo qui mentitur facto, vterq; æqualiter peccat: verbum enim & factum assumuntur, vt instrumēta fallendi: vnde non refert quantum ad peccatū

ar. 96 & 22. q. 152 ar. mendacij, vtrum aliquis verbo, vel scripto, vel nutu, vel quocunq; facto mentiatur: sicut non refert quantum ad peccatum homicidij, vtrum quis gladio, vel securi interficiat hominem.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

139 ARTICVLVS XVIII.

Vtrum aliquis possit esse naturaliter, vel miraculosè simul virgo, & pater.

DEinde quæsitū est, circa corpora hominis, Vtrum. s. aliqs possit esse naturaliter, vel miraculosè simul virgo, & pater: & videt q hoc possit esse miraculose: quia pater, & mater simul sunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculosè fuit simul virgo, & mater: ergo pari ratione aliquis vir miraculosè potest simul esse virgo, & pater.

Item videtur, quòd hoc possit esse absq; miraculo: quia dæmon incubus potest furari semen viri virginis in somnis polluti, & transfundere in matricem mulieris: ex quo quidem semine potest cōcipi proles, cuius pater non est dæmon incubus, sed ille ex cuius semine generatur, quod agit in virtute eius à quo est resolutum: ergo videtur, q etiam absque miraculo possit aliquis simul esse virgo, & pater.

Sed contra, Mulier absq; miraculo non potest simul esse virgo, & mater: ergo pari ratione, nec vir absq; miraculo pōt simul esse virgo, & pater.

Item videtur, quòd nec per miraculum; quia si Filius Dei qui est natus miraculosè de Virgine, ex aliqua parte corporis virginalis carnem assumpsisset, q̄ ex illa, vnde mulier naturaliter concipit, puta de manu aut pede, nō diceretur filius virginis,

Eua non fuit filia Adæ. sicut nec Eua dicta est filia Adæ: quamuis sit formata de costa ipsius: sed non posset contingere salua virginitate viri, q ex eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret sicut naturaliter generatur: ergo nec etiam miraculosè fieri posset, quòd aliquis simul esset virgo, & pater.

Respondeo dicendum, q ad huius euidentiam

Ad perfectionē virginitatis. tria requiruntur. 22. q. 152 ar. 4. & 5. videre oportet quid ad virginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum est principale, & formale, s. electio, siue intentio voluntatis, sicut & in omnibus moribus: vnde istud ex necessitate ad virginitatē requiritur, q adsit alicui assidua voluntas nunquā experiendi delectationem veneream. Secundum autem est materiale, s. passio appetitus sensitiui, s. delectatio, quā qs experitur in actu venereo, cuius priuatio requiritur ad perfectam virginitatē materialiter. Nam passiones sensitiuæ sunt materia virtutum moralium. Si tñ præter electionē propriæ voluntatis hoc contingat, puta cum quis in somno polluitur, vel cum mulier per violentiā ab hoste opprimitur, nō perit virtus virginitatis, vt patet per Aug. in 1. de ciuit. Dei. Tertium autē est quasi per accidens, & concomitanter se habēs ad virginitatem, s. corporalis integritas. Vnde si claustra pudoris aliter corrumpantur q̄ per venereum actū: puta si obstetrix, vel medicus ferro incidat ad sanandum, nihil virginitati deperit: si-

3. p. q. 28 a. 2. ad 2. cut Aug. dicit in 1. de ciu. Dei. Sic ergo si virginitas accipiatur secundum perfectum suum esse, prout ad virginitatem tria prædicta concurrunt: mulier quidem salua virginitate non potest esse mater, ita quòd concipiat, & pariat nisi miraculosè: *Virgo potest cōcipere nō naturaliter.* quia proles egredi non potest cum hoc, q permaneant claustra pudoris inuiolata, nisi per miraculum: sicut accidit in Matre Dei. Posset tñ fortè absq; miraculo mulier salua omnimoda virginitate concipere: sicut dicitur accidisse de quadā puella pubescente, quam pp pudoris custodiam in lecto suo pater habebat, qui dum somno pollueretur, semen ad matricem descendit, & puella concepit. *Vir non potest esse virgo & pater nisi miraculosè.* Vir autem absq; omni seminis resolutione non potest esse pater, neq; naturaliter, neq; miraculose: quia si de corpore eius proles aliter miraculosè formaretur, non posset dici pater. Si vero virginitas largius accipiatur, prout solū requirit interiorem electionem mentis, sic patet de muliere quidem, q naturaliter potest esse mater virginitate tali manente: sicut si aliqua per violentiā opprimeretur ab hoste, & inde conciperet: & multo magis hoc posset miraculosè fieri. Vir autem salua tali virginitate posset esse pater naturaliter pp pollutionem nocturnam, quæ quocunq; casu ad matricem mulieris perueniret. Non aūt ita congrueret, q miraculosè vir fieret pater, sicut q virgo fieret mater: tum quia virgo miraculosè facta est mater, Spiritu Sancto formante corpus prolis ex purissimis sanguinibus eius, ut Damasc. dicit. Resolutio autem seminis sine qua vir pater esse non posset, non congruit operationi Spiritus Sancti: tum quia vir in generatione est sicut agēs; mulier sicut patiens. Deo autem competit agere & non pati: unde magis congruit, ut Deus miraculosè suppleat id quod deest ex parte uiri, quàm id quod deest ex parte mulieris.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IIII.

ARTICVLVS XIX. 140

Vtrum cœlum empyreum habeat influentiam super alia corpora.

DEinde vltimò quæsitum est de creatura purè corporali, Vtrum scilicet cœlum empyreum habeat influentiam: super alia corpora. Et uidetur q non quia omne corpus quod naturaliter influit in alia corpora, per prius *1. p. q. 66 ar. 3. ad 2. Ph. l. 4 lec. 7. 9. et 1. d. 3. q. 2. a. 3. o.* influit in propinqua, quàm in remota. Si ergo cœlum empyreum influeret in corpora inferiora, p prius influeret in cœlū aqueū, quod est sibi ppinquius q̄ in cœlum sydereum: sed hoc uidetur esse inconueniens: quia cœlum sydereum similius est cœlo empyreo, cum neutrū sit de natura quatuor elementorum, q̄ cœlum aqueum, quod est de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi positæ ad refrigerandum calorem prouenientem ex motu cœlirationе cuius Saturnus, q est altior inter planetas, dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empyreum influit in corpora inferiora.

Sed contra est, quod in lib. de intelligentijs dr, q omne quod influit in alia, est lux, uel lucem habens, & in commento dicitur, q omnis influentia est per uirtutem lucis: sed cœlum empyreum maximè habet lucem inter alia corpora: ergo in alia corpora influit.

Respondeo dicendum, q quidam ponunt cœlū empyreum non habere influentiam in reliqua corpora: quia non est institutum ad effectus naturales, sed ad hoc, quòd sit locus beatorum. Et hoc qdem mihi aliquando visum est: sed diligentius cō-

2. d. 2. q. 2. 3. & d. 13. ar. 4 ad 1. 1 p q. 103. ar. 6. & 9. siderans magis uidetur dicendum, q influat in corpora inferiora, quia totum uniuersum est unum vnitate ordinis, ut patet per Phil. 12. Metap. (T. c. 52.) Hæc autem unitas ordinis attenditur secun-

dum

615.a.3. o & ve vi q. ca. 8. c. & 90. dum ꝙ quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia,& inferiora corpora per superiora, vt Aug. dicit in 3. de Tri. Vnde si cœlum empyreum non influeret in corpora inferiora,cœlum empyreum non contineretur sub vnitate vniuersi,quod est inconueniens. Vr autem proprius effectus eius esse perpetuitas, & permansio in inferioribus corporibus. Nam secundum Philo. in 11. Metaph. (T. c. 43) in cœlo sunt principaliter duo motus, quorum vnus est ab Oriente in Occidentem, qui vocatur diurnus:& est super polos æquinoctialis, & quia iste est uniformis; causat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem motus est ab Occidente in Orientem,quo mouetur Sol & alij planetæ,qui est super polos zodiaci, per quem planetę accedunt, & recedunt a nobis: vnde iste motus proprie causat differentiam generationis, & corruptionis,& cęterorum motuum in istis inferioribus: & sic continuatur generatio,& corruptio horum inferiorum quousq; Deus vult: quæ quidem quantum ad cõtinuitatem causatur a primo motu;quantum aũt ad contrarietatem,a secũdo. Sicut autem vniformitas motus pręcedit difformitatem,ita etiam vnitas quietis præcedit vniformitatem motus,quia moueri est se aliter habere nunc quàm prius; quiescere aũt est eo modo se habere nunc,vt prius. & sic quies habet puram vnitatem; vniformitas autem motus habet vnitatẽ cum diuersitate.& ideo primum cœlum, s. empyreum singulariter per suam quietem influit. Secũ-
1.p.q.68 a. 1. De diuersitate cœlorum. Dion. dum autem cœlum, quod dicitur aqueum per suum motum vniformem. Tertium autem cœlum scilicet sydereum per suum motum difformem hoc autem est proprium huic corpori, ꝙ influat absq; motu inquantum est supremum attingens quodammodo ordinem substantiarum spiritualiũ prout Dion. dicit 7.c. de di. no. ꝙ diuina sapientia coniungit principia secũdorum finibus primorũ.

Ad Primum ergo dicendum,ꝙ cœlum empyreũ magis influit in cœlum aqueũ,ꝗ in inferiora corpora,inquantum. s. cœlum aqueum plus recipit de influentia cœli empyrei,vt vniformitas motus ostendit:vnde etiam magis conuenit cum cœlo empyreo ratione suæ vniformitatis, ꝗ cœlum syde-
ar. 72. reum. Est autem de cęlestibus corporalibus duplex opinio. Vna. s. ꝙ sint de natura elementorũ secundum quam cœlum empyreum esset de natura ignis;cœlum aqueum de natura aquæ,vel aeris; cœlum autem sydereum est compositum ex vtraque natura, quia in parte est lucidũ, in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet, qđ dicit aquam esse ibi ad infrigidandum. Alia autem est opinio,ꝙ corpora cœlestia nõ sunt de natura quatuor elementorum,sed quinta essentia,secundum quam etiam cœlum aqueum non est de natura quatuor elementorum, sed dicitur aqueum ꝑꝑ dyaphaneitatem,sicut dicitur cœlum empyreum,
Ad contrarium idest igneum,ꝑꝑ lumen. Contrarium cõcedimus, quamuis libet de intelligentijs non sit auctoritatis alicuius:nec etiam verum sit ꝙ omnis influxus sit ratione lucis, nisi lux metaphoricè accipiatur
1.p.q.2. ar.3.c.q. 4. ar.1. c.1.p q. 67. a.3. 6. pro omni actu,prout nunc agens agit inquantum est ens actu:vel hoc potest esse verum in solis corporalibus,in quibus propriè dicitur lux,inquantũ scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis,s. cœli,cuius virtute omnia corpora inferiora agunt. Et hęc ad præsens dicta sufficiant.

INCIPIT QVODLIBET. Septimum.

QVAESTIO I.

Quæsitum est de tribus.
Primò,quædam pertinentia ad substantias spirituales.
Secundò, quædam pertinentia ad sacramentum altaris.
Tertiò, quædam pertinentia ad corpora damnatorum.

Circa substantias spirituales quærebatur.
Primò, De cognitione earum,
Secundò, De fruitione animæ Christi tempore passionis.
Tertiò, De pluralitate in substantijs spiritualibus inuenta.

Circa primum quærebantur quatuor.
Primò Vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam videre immediatè.
Secundò, Vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.
Tertiò, Vtrum intellectus angelicus possit intelligere singularia.
Quartò Vtrum notitia quam Augu. dicit prolem mentis,sit accidens,vel non.

ARTICVLVS PRIMVS. 141

Vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre.

AD Primum sic proceditur. Videtur,ꝙ nullus intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre. Intellectus enim creatus cum indifferenter se habeat ad omnia intelligibilia,nõ potest cognoscere determinatè aliquid nisi per obiectum suum determinetur:sed diuina essentia non est obiectum, quod possit intellectum determinare,quia est summum in entibus, & maximè generalitatis,& nullo modo determinatum: ergo intellectus creatus ipsam videre non potest. 1.p.q.12 ar.2.c.& art 4.ad 3.2. veri.q 9.& 4.49. q. 2. ar.1. & 22.q. 175.a.3

2 Præterea,Ad hoc ꝙ intellectus cognoscat aliquid,oportet,ꝙ fiat in actu. Nihil enim operatur secundum ꝙ est in potentia, sed secundum,ꝙ est in actu. Intellectus autem nõ fit in actu nisi sm ꝙ intelligibili informatur. Cum ergo essentia diuina non possit per seipsam informare intellectũ, si vt formaliter faciat ipsum esse in actu, oportet si debet per intellectum cognosci, ꝙ per aliquã sui similitudinem intellectum informet ad hoc,ꝙ cognoscatur, & ita non poterit immediatè nisi per similitudinem videri.

3 Præterea,Ad hoc ꝙ intellectus creatus essentiam diuinam videat,oportet ꝙ per lumen gloriæ perficiatur: sed lumen gloriæ est medium distãs, & ab ipso intellectu,& ab ipsa essentia diuina, ꝗ est beatitudo increata,cum lumen prædictum dicatur creatura: ergo intellectus creatus non põt videre diuinam essentiam immediatè.

4 Præterea. Secundum Phil. in 3. de ani. (T. c. 3.) Sicut sensus se habet ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile:sed ad hoc ꝙ sensus visus suum obiectum percipiat,duplici medio indiget, s. lumine,& specie quæ est similitudo rei visæ: ergo hoc idem est necessarium intellectui in visione diuinæ essentiæ, & sic non immediatè ea videbit.

Sed contra est,quod dicitur 1. Io. 3. Videbimus eum,sicuti est.

Præterea, Ad hoc ꝙ intellectus intelligat nihil aliud uidetur requiri nisi quòd intelligibile fiat in actu,& ꝙ intellectui coniungatur: sed essentia diuina per seipsam est intelligibilis in actu, cum sit immaterialis:intellectui etiam præsens est, qa vt dicit Aug. Deus vnicuique rei est vicinior,ꝗ ipsa res sibi:ergo intellectus creatus essentiam diuinam poterit immediatè videre.

Respondeo dicendum, ꝙ absque dubio tenẽdũ est, quòd diuina essentia in patria immediatè ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiam sciendum est,quòd in visione intellectiua triplex medium contingit esse. Vnum sub quo intellectus videt, quod disponit eum ad videndum:& hoc est in nobis lumen intellectus agentis, quod se habet ad intellectum possibilem nostrum, sicut lumen Solis ad oculum. Aliud medium est quo videt:& hoc est species intelligibilis quæ intellectũ pos- ar.11.co 1.p.q.12 & 2.c.1 q.12.ar. 6.

possibilem determinat, & habet se ad intellectum possibilem, sicut species lapidis ad oculum. Tertiū medium est in quo aliquid vš: & hoc est res aliqua per quam in cognitionem alterius deuenimus, sicut in effectu videmus causam, & in vno similium vel contrariorum videtur aliud: & hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad visum corporalem, in quo oculus aliquam rem videt. Primū ergo medium, & secundum non faciunt mediatā visionem: immediatè enim dicitur aliquis videre lapidem, quamuis eum per speciem eius in oculo receptam, & per lumen vidrat: quia visus nō fertur in hæc media tanquam inuisibilia: sed per hęc media fertur in vnum visibile, quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediatam: visus enim fertur prius in speculum sicut in visibile, quo mediante accipit speciem rei visæ in specie, vel speculo: similiter intellectus cognoscēs causam causato, fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile, ex quo transit in cognitionem causæ. Et quia essentia diuina in statu, vel in effectibus suis cognoscitur, non videmus eam immediatè. Vnde in patria vbi immediatè videbit,
a.t.a.& tale medium penitus subtrahetur. Similiter etiā
3.p.q.12. non est ibi medium secundum, s. aliqua species es-
a.4.e 1. sentiæ diuinæ intellectum informans: quia quando
p.q.12. aliquid videt immediatè per speciem suam,
a.1.0 et oportet q species illa repræsentet rem illam secū
11.0.& dum completum esse suæ speciei: alias non dice-
12 q.175 retur res illa immediatè videri, sed quædam vmbra
ar.4. eius: sicut si similitudo lucis in oculo fieret per modum coloris, qui est lux obumbrata. Cum autē omne quod recipitur in aliquo, recipiatur in eo per modum recipientis: impossibile est, in intellectu similitudinem diuinæ essentiæ recipi, qui eam perfectè secundum totam suam rationem repræsentet. Vnde si per aliquam similitudinem talem essentia diuina a nobis videretur immediatè non videremus essentiam diuinam, sed quandam vmbram eius. Restat ergo q solū n primum medium erit in illa visione, s. lumen gloriæ quo intellectus perficietur ad videndum essentiam diuinam, de quo in psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumē.

Lumen gloria. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc q faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu: ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis: quia ipsa diuina essentia cum sit a materia separata, est per se actu intelligibilis. Sed erit necessarium tantum ad perficiēdum intellectum: ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet: prædictum autem lumen gloriæ sufficienter perficiet intellectum ad videndum diuinam essentiam eo quòd ipsa essentia diuina tota-

Ad quid sit necessarium. liter lux intelligibilis est. Vnde lumen gloriæ ab ea in intellectum descendens facit hoc respectu diuinæ essentiæ in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibilium, quæ non sunt lux tm̄, sed species rei intellectæ simul & lumen: sicut si lux sensibilis per se existeret ad eius visionē sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine.

Ad Primum ergo dicendum, q aliquid dī determinatum dupliciter. Primò rōne limitationis. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autem diuina non est quid determinatum primo modo, sed secundo modo: quia forma non limitatur nisi ex hoc q in alio recipitur, cui materia commensuratur. In essentia autem diuina non est aliquid in alio receptum, eo quòd esse eius est ipsa diuina
1.p.q 3. natura subsistens, quod in nulla re alia contin-
ar.5.ad git. Nam quælibet res alia habet esse receptum,
3.& ar. & sic limitatum: & inde est q essentia diuina ab
4.ad 1. omnibus distinguitur per hoc q est in alio non
& q.7. recipi: sicut si esset aliqua albedo existens non in
a.1.ad 3 subiecto, ex hoc ipso distingueretur a qualibet al-
& veri. bedine in subiecto existente, quamuis in rōne al-
q.21.a.4 bedinis non esset recepta, & sic nec limitata. Pa-
ad 9. tet ergo q essentia diuina non est quid generale in essendo, cum sit ab omnibus aliis distincta, sed solum in causando: quia id quod est per se est causa eorum quæ per se non sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti: & ita essentia diuina est intelligibile, quod potest determinare intellectum.

Ad Secundum dicendum, q intellectus creatus fit actu ad videndum diuinam essentiam per lumē gloriæ: & hoc sufficit, vt dictum est.

Ad Tertium dicendum, q illud lumen gloriæ, quamuis & ab essentia diuina, & ab intellectu sit differens per essentiam, non tamen facit mediatā visionem, vt ex dictis patet.

Ad Quartum dicendum, q visibilia nō sunt lux tantum: & ideo oportet ad hoc, q visus determinetur ad ea q non solum sit ibi lumen, sed etiam species rei visæ. Essentia autem diuina est purè lux: & ideo non requirit aliquam aliam speciem, quam ipsum lumen, vt videatur, sicut ex dictis patet.

ARTICVLVS II. 142

Vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.

AD Secundum sic proceditur. Vr, q intellectus creatus possit simul plura intelligere. Poten- 1.p 12.
tia enim sensitiua cum sit materialis est inferior, a 1..c
& magis contracta q̄ intellectiua: sed sensus pōt q..a.4.
simul plura sentire, sicut sensus communis simul & q.5.
sentit album, & dulce, dum eorum differentiam cognoscit: ergo intellectus multo fortius potest simul plura intelligere.

2 Præterea, Plura intelligibilia possunt simul cognosci inquantum sunt vnum. Sed omnia intelligibilia sunt vnum inquantum sunt intelligibilia: ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

3 Præterea. Sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile in habitu, ita se habet intellectus in actu, ad intelligibile in actu. Sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu: ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

4 Præterea. Ad cognitionem intellectus sufficit species rei intelligibilis in intellectu existēs. Sed species intelligibiles nō se impediunt, quin simul sint in intellectu, cum non sint contrariæ, eo q sunt à materia separatæ: ergo intellectus non impeditur quin possit simul plura intelligere.

5 Præterea, Capacitas intellectus est maior, q̄ cuiuscunque corporis. Sed aliquod corpus est in quo simul possunt plures species et contrariorum fieri: sicut patet q in vno puncto aeris in quo se intersecant duæ lineæ directæ a duobus visibilibus ad duos videntes, est species vtriusque visibilis: ergo multo fortius plures species actu possunt simul esse in intellectu; & ita intellectus potest simul plura intelligere.

Sed contra est, Quod dicit Phil. in 2. Topic. Contingit plura scire, intelligere vero vnum solum.

Respondeo dicendum, q intellectus dupliciter aliquid intelligit, s. primò, & ex consequenti. Ex consequenti quidem contingit plura simul intelligere inquantum habent ordinem ad vnum intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Vno
modo ex vnitate eius quo intelligitur, sicut qñ plu- &
ra intelligibilia per unam speciem intelliguntur, ad
sicut intellectus diuinus omnia simul uidet p vnā 5. .8
essentiam suam: & eodem modo intellectus crea- a. 7. p
tus videns essentiam diuinam pōt simul omnia vi- q. . .
dere q̄ per essentiam diuinam videt. Alio modo 11
ex vnitate eius q intelligitur, s. quando plura intelliguntur, vt vnum totum. n. vnum est primū intellectum, & illa plura sunt intellecta ex cōsequenti in illo: sicut cum intellectus intelligit lineā, simul intelligit partes lineæ, vt dī in 3. de ani. (T c 23.)
Et similiter cū intelligit propositionē, intelligit 2.p q 58
simul subiectum, & prædicatum, & cum intelligit a 2.ad ...
similitudinem, vel differentiam aliquorum, simul 12 q.1 8
in- a.7.ad 3.

intelligit ea quorum est similitudo, vel differētia. Sed ꝙ intellectus simul intelligat plura intelligibilia primo, & principaliter est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus secundum actum est omnino, idest perfectè res intellecta, vt dr̄ in 3. de ani. (T. 36.) Quod quidem intelligendum est, non ꝙ essentia intellectus fiat res intellecta, vel species eius: sed quia completè informatur per speciē rei intellectæ, dum eam actu intelligit. Vñ intellectum simul plura actu intelligere primò idem est ac si res vna simul esset plura. In rebus .n. materialibus videmus ꝙ vna res numero non potest esse simul plura in actu, sed plura in potentia: vel sm̄ dispositionem pōt esse vnum, & idem. Idē .n. aer est simul potentia aqua, & ignis, & possunt ē simul dispositiones ad ... quantum ad aliquid inesse eidē, sicut si aer ex vna parte calefieret, & ex alia infrigidaretur, sed ꝙ aer simul actu sit ignis, & aqua, est impossibile, & similiter ꝙ aliquid sit simul actu lapis, & ferrum, quæ non videntur contraria: sed disparata. Intellectus autē ex ipsa ratione suæ potentiæ est simul potē ia oīa intelligibilia; sicut & sensus oīa sensibilia. Potentia aūt sensitiua per similitudines sensibilium reducitur in actum dupliciter. Vno modo incompletè per modum dispositionis, quando .s. species sensibiles sunt in ea, vt dispositiones, quod appellat Auicenna esse, vt in thesauro. Alio modo perfectè, qñ .s. species sensibiles actu informant potentiam sensitiuā: & hoc vocat Auicenna apprehensionē sensus, distinguēs potentias sensitiuas apprehendentes ab illis in quibus sunt formæ sensibiles, vt in thesauro: & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilium, vt dispositiones: sed qñ sunt actu intellectæ, sunt in eo, vt formæ perficientes: & tunc intellectus fit omnino res intellecta: & hoc contingit per intentionem quæ coniungit intellectū intelligibili, & sensum sensibili, vt dicit Augu. Vnde patet ꝙ sicut vna res materialis non potest esse simul plura actu, ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere primo. Et hoc est quod Alga. dicit, ꝙ sicut vnum corpus non potest simul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici, ꝙ intellectus informetur perfectè simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut vnū corpus simul informatur figura, & colore: quia figura, & color non sunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum in esse vnius rationis: sed omnes formæ intelligibiles inquantum huiusmodi sunt vnius generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, inquātum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum. Vñ plures species intelligibiles se hñt sicut figuræ plures, vel plures colores: qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ similiter dicēdū est de potentia sensitiua, idest ꝙ non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, inquantum plura accipiuntur, vt vnum: sicut plura sensibilia vniuntur in vna dr̄a: & plura sensibilia quæ sunt partes vniuntur in vno toto. Vnde qñ sentitur totū sentiuntur simul plures partes ex consequenti: & tūc intentio sensus non fertur ad aliquam partium principaliter, sed ad totum: quia si ad aliquam partium ferretur, vt ad sensibile principale, non simul sentiretur alia: & iterum sensus communis, quamuis sit vna potentia secundum essentiam, tñ aliquo modo multiplicatur sm̄ esse, inquantum cōiungitur diuersis sensibus propriis sicut unū cētrum coniungitur pluribus lineis. Vnde immutationes omnium sensibilium simul terminatur ad sensum communem, sicut motus qui esset per oēs lineas posset simul terminari ad centrum: sed intellectus non multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideo non est simile.

Ad Secundum dicendum, ꝙ cognoscibilia quæ simul cognoscuntur oportet, ꝙ accipiantur, vt cognoscibile vnum numero: omnia autem intelligibilia inquantum huiusmodi, sunt vnum genere nō numero: & ideo ratio non sequitur.

Ad Tertium dicendum, ꝙ iam patet ex p̄dictis, quòd non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu q̄ sunt in ipso, vt dispositiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quæ sunt in ipso, vt vltimæ pfectiones.

Ad Quartum dicendum, ꝙ non solum prohibet res aliqua esse plura contraria actu simul: sed etiā plura esse disparata, vt patet ex dictis: unde q̃uis formæ intelligibiles in intellectu non sint contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur simul plura intelligere, vt ex dictis patet.

Ad Quintum dicendum, ꝙ species sensibiles q̄ sunt in medio deferente, sunt ibi p modum dispositionis, & non per modum vltimæ perfectionis: quia sunt ibi sicut in quodā fluxu: & ideo nō est simile.

ARTICVLVS III. 143

Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

AD Tertium sic proceditur. Vr̄, ꝙ intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Si .n. cognoscit: aut cognoscit per speciem acquisitam aut per cōcreatam, non per acquisitam quia vel illa esset particularis, & per consequens materialis, & ita in intellectu angeli immateriali esse non posset, uel esset uniuersalis, & sic per eam singulare cognosci non posset. Similiter nec per concreatam, quia species concreata Angelo à principio suæ creationis fuit in ipso: ad cognitionē aūt alicuius sufficit, ꝙ species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concreatam posset aliquod particulare cognosci dū est præsens, à principio creationis suæ illud cognouisset, qñ adhuc erat futurū quod non potest esse, quia futura cognoscere solius Dei est. Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quoniam dii estis vos: ergo angelus singularia cognoscere non potest. p. q. 57. a. 2. c. & i. 4. 11. q. 10. ar. 5.

2 Si dicatur, ꝙ species illæ cōcreatæ faciunt cognitionem præsentium, non autem futurorum. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri nisi fiat aliqua innouatio in cognoscente: sed p hoc ꝙ particulare, quod erat futurum: sit præsens, non fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat à re extra: ergo si prius dum erat futurum non cognoscebat, nec dum fit præsens, cognoscere poterit.

3 Si dicatur, ꝙ q̃uis nihil recipiat, tñ formam quam apud se habebat prius applicat ad particulare, quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare nisi prius cognoscat, & id applicat. & cui applicatur, quia prius est cognoscere duo sm̄ se, q̃ comparationem vnius ad alterum: ergo applicatio prædicta sequeretur cognitionē singularium, & sic nō posset esse cā eius. p. q. 55. ar. 2.

4 Præterea, Si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit vna specie, aut pluribus: sed non pluribus, quia sic oporteret, quod infinitas species apud se haberet, cum infinita sint particularia ad minus in potentia; similiter nec una, quia sic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, q uno, s. essentia diuina, plura intelligit: ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

5 Si dicatur, quòd non cognoscit per vnam speciem omnia, sed per vnam speciem omnia indiuidua vnius speciei, & non alia. Contra. Illa vna species non se habet magis ad vnum indiuiduum, q̃ ad aliud, sed oportet quòd per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile: ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinate.

Sed contra est. Quod dr̄ ad Hebr. 1. Omnes sunt administratorii spiritus, & cętera: quod non posset esse nisi cognoscerent singulares homines.

Re-

1.p.q.5 Respondeo dicendum, quod Angelus absque dubio
a.1.ad 3 singularia cognoscit. Vt autem videamus modum
& veri. quo hoc possibile sit, sciendum est quod ad hoc, quod sin-
q.2.a.5. gulare aliquod cognoscatur oportet, quod in potentia
& 6.o. tia cognoscitiua sit similitudo eius inquantum par-
ticulare est. Omnis autem forma de se communis
est. Vnde additio formæ ad formam non potest es-
se causa individuationis, quia quotcunque formæ
simul aggregentur, vt album, bicubitum, crispum,
& huiusmodi, non constituunt particulare. quia
hæc omnia simul sunt in vno, & ita in pluribus po-
tentia est possibile inueniri. Sed indiuiduatio for-
mæ est ex materia per quam forma contrahitur
ad hoc determinatum: unde ad hoc quod particulare
cognoscatur, oportet quod in cognoscente non sola
sit similitudo formæ, sed aliqualiter materiæ. Simi
litudo autem rei cognitæ dupliciter est in cogno-
ar.360. scente. Vno modo sicut causata à re sicut in his
quæ cognoscuntur per speciem abstractam à re-
bus. Alio modo sicut causa rei, vt patet in artifice
qui cognoscit artificiatum per illam formam, per
ar.236. quam ipsum facit. Species autem quæ est in sen-
o.2.t q. su causata à re sensibili inquantum non est omni-
56. a.1. no à conditionibus materialibus depurata, est si-
ad 2. & militudo formæ secundum quod est in materia, & ideo
q.86.ar. per eam cognoscitur particulare. Sed quia sicut
1.o. in intellectu nostro recipitur species rei sensibi-
lis, est omnino iam à materialibus conditionibus
depurata, non potest intellectus noster per eam
directè particulare cognoscere: sed per quandam
reflexionem intellectus, ad potentias sensitiuas, à
art.160. quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per for
& 1.o.38 mam autem quæ est causa rei hoc modo cognosci
ar.3.in tur res, secundum quod forma illa est causa eius: & quia
& veri. artifex homo per formam artis non producit ma-
q.3.a.8. teriam, sed materia præsupposita inducit formam
c. artis: forma artis, quæ est in mente artificis, non est si
militudo artificiati nisi quo ad formam tantum: vnde
per eam non cognoscit artificiatum in particula-
ri nisi formam artificiati per sensum accipiat. Ar-
tifex autem increatus. s. Deus, non solum produ-
cit formam, sed etiam materiam. Vnde rationes idea
les in mente ipsius existentes non solum sunt effi-
caces ad cognitionem vniuersalium, sed etiam ad
singularia cognoscenda à Deo. Sicut autem illæ ra
tiones ideales effluunt in res producendas in esse
suo naturali, in quo particulariter vnumquodque
subsistit in forma, & materia: ita procedunt in men
tes angelicas, ut sint in eis principium cognoscen-
di res secundum suum totum esse in quo subsi-
stunt; & sic per species influxas, sibi ab arte diui-
na Angeli non solum vniuersalia, sed etiam parti-
1.p.q.55 cularia cognoscunt, sicut & Deus. est tamen differentia
a.3.o.& in duobus. Primò, quia ideæ quæ sunt in mente
q.87.ar. diuina, sunt formæ factiuæ rerum, & non solum
1.ad 32 principia cognoscendi, sed species quæ recipiun-
d.3.q.2. tur in mente angelica sunt solum principia cogno
a.2.o. scendi, & non sunt factiuæ, sed exemplatæ à fa-
ctiuis. Secundò, quia intellectus quanto est altior,
& perspicacior, tanto ex vno potest plura cogno-
scere. Et quia intellectus diuinus est altissimus, per
vnam simplicem essentiam suam omnia cognoscit:
nec est ibi aliqua pluralitas formarum idealium,
nisi secundum diuersos respectus diuinæ essentiæ
ad res cognitas, sed in intellectu creato multipli-
catur secundum rem quod est vnum secundum
rem in mente diuina, vt non possit omnia per vnum
cognoscere: ita tamen quod quanto intellectus creatus est
altior, tanto pauciores habet formas ad plura co-
gnoscenda efficaces. Et hoc est, quod Dion. dicit
12.c.cœl.hier. quod superiores ordines habent scien-
tiam magis vniuersalem in inferioribus. Et in lib
de causis. dicitur, quod intelligentiæ superiores habent formas
magis vniuersales: et tamen obseruato, quod in infimis An
gelis sunt formæ adhuc vniuersales intantum, quod
per vnam formam possunt cognoscere omnia in-
diuidua vnius speciei: ita quod illa species sit propria
vniuscuiusque particularium secundum diuersos
respectus eius ad particularia: sicut essentia diui-
na efficitur propria similitudo singulorum secun-
dum diuersos respectus: sed intellectus humanus
qui est vltimus in ordine substantiarum intellectua
lium habet formas in tantum particulares, quod non
potest per vnam speciem nisi vnum quid cognosce-
re. Et ideo similitudo speciei existens in intellectu 2.d.3.q.
humano non sufficit ad cognoscenda plura singu- 2.art.2.
laria: & propter hoc intellectui adiuncti sunt sen-
sus quibus singularia accipiat.

Ad Primum ergo dicendum, quod Angelus nullo 1.p.q.55
modo cognoscit singularia per speciem acquisitam: ar.2.& 2.
quia nec per speciem acceptam a re. Sic. n. res age d.3.q.2.
rent in intellectum eius, quod est impossibile: ne- a.
que per aliquam speciem de nouo influxam a Deo
reuelante ipsi Angelo aliquid de nouo, quia spe-
cies quas Angelus habet apud se concreatas, suffi
ciunt ad omnia cognoscibilia cognoscenda: sed sin
quod per altius lumen intellectus Angeli eleuatur in
altiores conceptiones, ex illis speciebus prodire
potest, sicut etiam ex eisdem phantasmatum spe-
ciebus intellectus prophetæ lumine propheticæ
adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non
sufficiebat naturale lumen intellectus agentis.
Restat ergo, vt Angelus cognoscat singularia per 1.p.q.58
species concreatas. Sicut autem per vnam speciem ar.2.o.
concreatam potest cognoscere diuersa indiuidua:
ita etiam multo amplius potest per vnam cogno-
scere quicquid est in vno indiuiduo, ut non opor-
teat eum aliam speciem habere non qua cogno-
scit colorem, & odorem vnius pomi: sed simul co-
gnoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in
pomo illo, & essentialiter, & accidentaliter. Effe-
ctus autem non est in causa sua, vt in ea possit co-
gnosci, nisi sit causa determinata ad effectum il-
lum, sicut patet in causis necessarijs, quibus cogni
tis cognoscuntur effectus earum. Sed causa con-
tingens non determinatur ad effectum suum, nisi
quando actu producit ipsum: vnde in causa contin-
gente non est effectus eius, vt in ea possit cogno-
sci, nisi quando iam actus productus est. Et ideo
Angelus per species concreatas cognoscens cau-
sas vniuersales omnium singularium contingen-
tium non cognoscit naturali cognitione effectus
earum antequam sint in actu, sed statim cum a-
ctu sunt.

Ad Secundum dicendum, quod quando aliquid inci malo.q 16.
pit esse præsens Angelus de nouo cognoscit illud a 7.o 1.
non facta aliqua innouatione in ipso Angelo, sed p.q 14.
in re cognoscibili, in qua est aliquid quod prius a.1.c.et
non fuit, quod sine ea cognita non cognoscitur. q.86.a.3
c.

Ad Tertium dicendum, quod applicatio illa est in-
telligenda per modum illum quo Deus ideas ad
res cognoscendas applicat, non sicut medium co-
gnoscibile ad aliud, sed sicut modus cognoscendi
ad rem cognitam: alias nihil valeret ad propositum,
sicut ostensum est in obijciendo.

Ad Quartum dicendum, quòd intellectus Ange c.f.et in
li neque vna specie cognoscit omnia, neque tot q.56.a.1.
species habet quot sunt indiuidua, vt ex dictis ad 144.
patet.

Ad Quintum dicendum, quòd illa vna species
efficitur ratio cognoscendi quodlibet indiuiduum
secundum respectum ad ipsum, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII. 144

Utrum notitia, quæ ab Augustino dicitur proles mentis, sit in mente sicut accidens in subiecto.

CIrca Quartum sic proceditur. Videtur, quòd
notitia, quæ ab Aug. dicitur proles mentis, non
sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum. n.
accidens excedit suum subiectum. Sed notitia ex-
cedit mentem: quia mens non solum seipsam, sed
& alia per notitiam nouit: ergo notitia non est ac-
cidens mentis.

Præ-

2 Preterea. Nullū accidens est æquale suo subiecto. Sed notitia est æqualis menti, aliàs in notitia, mēte, & amore nō cōsisteret imago trinitatis: qđ Aug. ponit: ergo notitia nō est accidēs mentis.

3 Præterea, Hoc idem videtur ex verbis Aug. qui in 9. lib. de Trin. dicit, q notitia & amor in anima existunt substantialiter, vel vt ita dicam essentialiter, non tanquam accidens in subiecto, vt calor aut figura in corpore.

Notitia quatuor modis accipitur.

Sed contra, Notitia mentis nihil aliud esse videtur q̄ scientia. Sed scientia est accidens, cum sit in prima specie qualitatis: ergo & notitia.

Sensus 4 modis.

Respon. dicendum, q notitia quatuor modis accipi pōt. Primò pro ipsa natura cognoscitiua: secundò, pro potentia cognitiua: tertiò, pro habitu cognoscitiuo: quartò, pro ipso cognitionis actu. Sicut ēt hoc nomen sensus quandoq; nominat naturam sensitiuam: prout, s. est principium huius naturæ, qđ est sensibile. Quandoq; vero nominat ipsam potentiam, quandoque verò actum. Loquendo ergo de notitia primo mō accepta cōstat q non est in substātia mentis, sicut accidens in subiecto, sed substantialiter & essentialiter, sicut dicitur, q rationale est in viuo, & viuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter pōt considerari, vel sm̄ q comparatur ad cognoscentem: & sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, & sic non excedit subiectum, quia nunquam inuenitur in-

ar. 2. c. & arti. 3 1 2. a.

esse alicui, nisi menti. Vel secundum q comparatur ad cognoscibile. & ex hac parte non habet q insit, sed q ad aliud sit. Illud aūt quod ad aliqđ est non habet rationem accidentis ex hoc q est ad aliquid, sed solum ex hoc q inest: & inde est q sola relatio sm̄ rationem sui gn̄is cum substantia remanet in diuinis, nec tñ ibi est accidens. Et p hoc notitia secundum considerationem istam nō est in anima, sicut in subiecto: & secundum comparationem excedit mentem in quantum alia a mente per notitiam cognoscuntur: sm̄ hanc etiā considerationem ponitur trinitatis imago: qa

1. p. q. 29 ar. 11. 4 & q. 39 ar. 1.

etiam personæ diuinæ distinguuntur secundum q ad alterum sunt: & secundum hoc ēt est quædā æqualitas notitiæ ad mentem in quantum se extendit ad omnia ad quę pōt se extendere mens.

Et sic patet responsio ad obiecta:

QVAESTIO II.

145 ARTICVLVS V.

Vtrum fuerit fruitio animæ Christi in passione.

3. p. q. 46 a. 7. c. & de. q. 26 ar. 10. c. & 3 s. c. gen. 3. c. 48. & opus. 60 de aie passione.

DEinde quæritur de fruitione animę Christi in passione. Et videtur q illa fruitio peruenerit vsque ad essentiam animæ. Anima. n. Christi perfectè fruebatur: sed non esset perfecta fruitio si ad essentiam animę non perueniret, sed consisteret tantū in vna potentia, s. in superiori rōne. Ergo perueniebat vsque ad essentiam animæ.

2 Præt. anima Christi perfectius fruebatur q̄ animę Sāctorum in patria. Sed fruitio Sanctoru in patria pertingit vsque ad essentiam animæ. ergo multo fortius in Christo.

Sed contra, Nihil fruitur, nisi quod cognoscit, quia secundum Augu. fruimur cognitis in quibus propter se voluntas delectata cōquiescit. Sed cognoscere non est essentiæ animæ, sed potentiæ: ergo fruitio ad essentiā aīæ nō perueniebat.

Respondeo dicendum, q fruitio in actu quodā consistit, quo Deus videtur, & amatur: actus aūt non est nisi rei subsistentis: vnde propriè loquendo neque potentia animæ fruitur, neque essentia sed homo vel anima per se subsistens: sed tñ potentię animæ sunt principia operationum vitæ, sicut essentia animę est principium esse viuentis: & secundū hoc oportet dicere, q superior ratio cuius obiectū est res ęterna, qua fruendū est, est principium fruitionis, quo, s. aīa fruitur: ad alias aūt vires, vel ad animæ essentiam fruitio pertinere non pōt, nisi per quādam redundantiam, prout scilicet ex illa fruitione superioris rōnis aliquis effectus in essentia animæ, vel in potētijs inferioribus relinquitur: & sic aliquo modo perueniebat fruitio ad essentiam animæ Christi in passione, & aliquo modo non. Si. n. consideretur essentia aīæ in passione Christi, prout est actus corporis, sic fruitio ad eam nō perueniebat; aliàs corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter nec ad essentiam sm̄ q est radix inferiorū viriū: quia sic fruitionis gaudium dolorem passionis, q erat in viribus inferioribus, totaliter euacuasset. perueniebat aut ad essentiam animæ, secundum q erat radix superioris rationis, & quia essentia animæ est simplex & est tota in qualibet sua potentia, ideo dicitur quòd tota anima fruebatur in Christo, inquantū scilicet est radix superioris rationis: & tota patiebatur, inquantum scilicet est actus corporis, & radix inferiorum virium.

ar. 8 c. & 12. q. 5 ar 3 4. & ad 3. 22. q. 175. ar. 4. ad 1. & 2.

Ad Primum ergo dicendum, q non impeditur perfectio rei, nisi per hoc q tollitur aliqui de essentialibus rei: gloria aūt corporis, & inferiorum virium pertinet ad gaudiū accidentale beatitudinis. Et ideo quamuis in Christo fruitio non peruenerit ad essentiam animæ secundum q est actus corporis, & secundum q est radix inferiorum virium: non sequitur quòd fruitio fuerit imperfecta in Christo, siue beatitudo.

3 p. q. 46 ar. 8. c. 3. d. 15. q. 2 a. 1. q. 3. c & ar. 3. c. & ve. q. 26. ar. 9

Ad Secundum dicendum, q anima Chisti perfectius fruebatur, q̄ animę Sanctorum in patria, loquendo intensiuè, non aūt loquendo extensiuè: quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires & etiam ad corpus glorificatum peruenit: q quod si in Christo fuisset, viator non fuisset.

QVAESTIO III.

DEinde querit de pluralitate in substantijs spiritualibus inuenta.

Et quæruntur duo.

Primò, Vtrū immensitas diuina excludat pluralitatem personarum.

Secundò, Vtrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto & accidente.

ARTICVLVS VI. 146

Vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem.

AD Primum sic proceditur. Videtur q immēsitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne. n. immensum cum sit indeterminatū, stat in vno. Sed quicquid est in diuinis, est immēsum. Cum ergo persona sit in diuinis, stabit in vno, ita quòd non erunt ibi plures personæ.

1 p. q. 30 ar. 2. & q. 39. ar. 3.

2 Si dicatur q personæ hoc modo in vno stant, q oēs sunt vna essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona. Sed immēsitas essentiæ facit q sit vna essentia tantum: ergo immensitas personæ facit quòd sit vna persona tantum.

3 Si dicatur q persona non est immensa nisi immensitate essentiæ. Contra: Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam. Sed quicquid intelligitur in diuinis, intelligitur vt immensum: ergo præter immensitatem essentiæ est in Deo immensitas personę, quę faciet in diuinis vnam tantum personam.

Sed contra est, quod dicitur. 1. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo.

Respondeo dicendum, quòd immensitas non excludit pluralitatē, nisi secundum quòd tollit determinationem, quę est pluralitatis principiū primum. Sicut autem dictum est prius, duplex est determinatio, scilicet limitationis & distinctionis. In diuinis autem nullu modo cadit determinatio limitationis: cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo secundum quòd distinguitur per essentiā ab omnibus creatis, vt non limitatum à limitato. Alio modo sm̄

ar. 14. ad 1.

ꝙ persona distinguitur à persona per relationem originis: quæ quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quæ est in relatione: vnde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit; & per consequens nec pluralitatem personarum.

2. d. 10. q. 1. ar. 2 opusc 9. q. 15.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad Secundum dicendum, ꝙ quamuis persona sit immensa, tñ immensitas est essentiale non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: vnde non oportet, quòd immensitas faciat indiscretionē in personis, sed solum in esse naturæ.

Ad Tertium dicendum, ꝙ persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quasi intellectus debeat intelligere aliquid additū essentiæ; esset.n. intellectus falsus: sed quia intelligendo personam intelligo essentiam de necessitate, sed nō ē cōuersò, vñ obiectio nō ꝓcedit.

1. d. 9. q. 1. o. ad 3.

ARTICVLVS VII.

147

Vtrum in Angelis sit compositio accidentis, & subiecti.

CIrca Secundum sic ꝓcedit. Vr, ꝙ in Angelis non sit compositio accidētis & subiecti: quia esse accidentale causatur ab esse substantiali: ergo & cōpositio accidentalis à compositione substantiali. Sed in Angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiæ simplices; vt Dionys dicit: ergo nec compositio accidentalis.

ar. 26. f. & 1. p. q. 50. ar. 6. o. 1. d. 8. q. 5 ar. 1.

2 Præterea, Boet. dicit in lib. de Trin. ꝙ forma simplex subiectum esse non potest. Sed Angeli sunt formæ simplices, secundum Diony. ergo nō possunt esse subiectum accidentis.

Sed contra est, ꝙ Aug. substantias spirituales ponit deficere à simplicitate diuina, per hoc ꝙ est in eis compositio accidentis & subiecti.

Respondeo dicendum, ꝙ ex hoc aliquid est susceptiuum formæ substantialis vel accidentalis, ꝙ aliquid habet possibilitatis: quia de ratione potentiæ est vt actui substernatur, qui forma dicitur. De Angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt, ꝙ sunt ex materia & forma cōpositi. Alij dicunt ꝙ sunt compositi ex esse, & qđ est, vt Boetius dicit. Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in Angelo. De primo.n. modo patet: similiter patere potest de secundo: quia omne quod non est suum esse, oportet quòd habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio. & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus non est suu esse, hoc enim solius Dei est. Et ita relinquitur quòd angelus possit esse subiectum accidentalis formæ.

1. p. q. 50 ar. 2. o.

Ad Primum ergo dicendum, quòd substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiæ & formæ, non autem compositionem ex esse & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis præsupponit: ꝙ iterum non oportet quòd si esse accidentale causatur à substantiali, quòd compositio accidentalis à compositione substantiali causetur: quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, vt dictum est.

ar. 184. c. ar. 58. & 184. ar. 5.

Ad 2m dicendum, ꝙ Boetius loquitur de illa forma simplici, quæ est actus purus, cui nihil potentialitatis admiscetur: & talis est solus Deus.

anil. ha. ius.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæritur de sacramento altaris.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primò, Vtrum corpus Christi secundum totam suam quantitatem contineatur sub speciebus panis.

Secundò, Vtrum in eodem instanti sit panis & corpus Christi.

Tertiò, Vtrū Deus possit facere ꝙ albedo, & aliæ qualitates sint sine quātitate, sicut facit quòd quātitas in sacramēto altaris sit sine subiecto.

ARTICVLVS VIII. I

Vtrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIrca Primum sic proceditur. Videtur ꝙ non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Non n. potest etiam per miraculum fieri vt duo contradictoria sint simul vera, vt Augusti. dicit contra Faustum. Hoc autem sequeretur, si totum corpus Christi subesset illis speciebus: si enim est sub illis speciebus totū, non est maius illis speciebus, cum non excedat eas: & tamen secundum rei veritatem est maius, cum sit bicubitū, vel amplius, & sic erit eodem maius, & non maius. Ergo non potest ēt per miraculum fieri, quòd sub illis speciebus cōtineatur totum.

3. p. ar. & p. ar. 1 3.

Sed contra, Vbicunque est pars alicuius corporis, est totum corpus, nisi corpus sit diuisum: sed corpus Christi non est diuisum, cum sit impassibile: ergo cum aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, vt dicit Matth. 26. Hoc est corpus meum, oportet quòd sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

Respondeo dicēdum, ꝙ sub illis speciebus absque dubio continetur totum corpus Christi, & tota quantitas eius. Ad cuius euidentiam sciendum est quòd in sacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex vi sacramenti: alio modo ex naturali concomitantia: verbi gratia. Sub speciebus panis continetur & corpus & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine, sub speciebus autem vini est è conuerso. Illud autem continetur sub sacramento ex vi sacramenti quod est transsubstantiationis terminus, & ꝓpter hoc anima & diuinitas nō continentur in sacro ex vi sacramēti, cū panis & vinum in ea non conuertantur; sed ex naturali concomitantia, qua aïa inseparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cum autē ex parte panis substantia transeat, & quantitas maneat cum aliquibus accidentibus, patet ꝙ directè transsubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substantia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti: sed quantitas, ex naturali concomitantia. Vnde patet quòd substantia corporis Christi immediatè hēt ordinem ad dimensiones panis remanentes; quantitas autem corporis Christi quasi ex consequenti. Ē conuerso autem est in ordine locati ad locum: quia substantia locati ordinatur ad locum mediantibus dimensionib propriis: & inde est ꝙ oportet dimensiones locati commensurari dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionibus specierum: & ideò sub cuiuscunque paruis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantiæ alicuius corporis saluatur in qualibet parte illius corporis.

4. d. ar. 2 1. p. q. ar. 1 & 2. c. & 78. a ad 1. q. 81. 4 ad & 3.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ non sequitur ex hoc corpus Christi nō esse maius illis speciebus, quia non continetur sub eis quasi commensuratum, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ar. 4 31. & 1 p. q ar. 1 3. & d. 10. 3 q 4

ARTICVLVS IX. 14

Vtrum in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi.

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur ꝙ in eodem instanti sub speciebus illis sit substātia panis & corpus Christi: accipiatur.n. vltimum instans in quo est panis: & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia, aut vnum. sed non duo: quia cum inter quælibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo nō esset ibi nec corpus Christi,

1 p q. ar. 1 3 p q ar 7. & ad & 4 d 11. q. ar. 1 q. ad 2.

sti, nec substantia panis: ergo oportet quòd sit vnum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quòd non est dare vltimum instans in quo est panis. Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore. Sed mensura propria æquatur mensurato: ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis: & sic in vltimo instanti.

2 Præterea, Sicut se habet tempus ad motum continuum, ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit vtrumque terminorum motus continui: ergo & vnum transubstantiationis, quæ est mutatio instantanea. Huius autem termini sunt panis & corpus Christi: ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi.

3 Præterea, In qualibet mutatione instantanea simul est verum dicere, quod fit, & factum est, quia in instanti non est accipere prius & posterius: ergo cùm transubstantiatio sit mutatio instantanea, simul verum est dicere quòd fit ibi corpus Christi & factum est. Ergo corpus Christi simul est ibi, & non est. Sed quando est ibi corpus Christi, est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi, & substantia panis.

Sed contra, Duę formę substantiales disparatæ non possunt in eodem instanti eidem inesse. Sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi: ergo non possunt simul eidem inesse, & in eodem instanti.

ar. 10. 4. & 5. & 4. ad 3. & 4. d. 11. q. 1. ar. 1. q. 1. 0

Respondeo dicendum, ꝙ nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis: nec est assignare vltimum instans, in quo est ibi panis: sed vltimum tempus, quod continuatur ad instans, illud in quo primo est, ibi corpus Christi. Ad cuius euidentiam sciendum est, ꝙ in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper: cuius rõ est: quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & priuationem non potest esse aliquod medium nisi per accidens: inquantũ, s. illud quod priuatur forma, magis & minus appropinquat ad formã rõne alicuius dispositionis ad forma, quæ intenditur vel remittitur per motum continuũ. Et iõ oportet præexistere motum alterationis, qui terminetur ad generationem: & sic alteratio hẽt duos terminos: vnũ sui generis, s. vltima dispositionem, quæ est necessitas ad formã, quia alteratio est motus in qualitate: & aliũ alterius generis. s. formam substantialẽ. Et eodẽ modo illuminatio est terminus motus localis Solis, ꝗ est mutatio instantanea existens inter formam luminis, & priuationem eius, s. tenebras. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet ꝙ vltimus terminus sit in vltimo instanti temporis. Vnde cum forma substantialis sit quidã terminus alterationis, oportet ꝙ in vltimo instanti illius temporis introducatur forma substantialis: corruptio aut & gñatio simul currunt, quia generatio vnius est corruptio alterius: oportet ergo ꝙ in vltimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis vnius, vt aeris, & terminus generationis alterius, vt ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo ꝙ in vltimo instanti illius temporis sit primo non aer, & primo ignis: sed ante vltimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimũ, quia inter quælibet duo instantia est tempus medium secundum Philosophum: & sic non est accipere vltimum instans, in quo sit aer, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aer, & in vltimo instanti eius est primò non aer, & primò ignis; & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdã motus, ꝗ consistit in prolatione verborum: vnde in vltimo instanti temporis mensuratis illam prolationem est, primò non panis, & primò corpus Christi. & sic non est vltimũ instãs in quo est panis. sed vltimum tempus. Inter tempus autem & instans nõ oportet, ꝙ aliquid cadat medium. sicut nec inter lineam & punctum: & sic non oportet, quòd aliquando neque sit panis, neque corpus Christi.

ar. 215 / 3. di. 17. q. 1. ar. 1 ad 5. & 3. d. 24. q. 2. ar. 3. 0. ad 6. ar. 187. & 215. ● s.

an. 187. c. prim. & 1. p. q. 53 ar. 3. c. & q. 03 ar. 0 ad 4. & 3. p. q. 75. ar. 7. ad 1. 3. p. q. 75. ar. 7 ad 1. 3. & 4. d. 8. q. 2. ar. 3. ad 6. & 7. ad rasio nes.

Et ita patet solutio ad primum.

Ad Secundum dicendum, ꝙ punctum additũ vel subtractum lineæ non facit maius, vel minus: & similiter est de instanti apposito tempori, vel subtracto ab eo. Vnde quamuis in vltimo instanti tpis mensurantis esse panis, non sit panis: tñ non sequitur, ꝙ tẽpus illud sit maius, q̄ duratio esse panis: & sic ꝙ mensura non ęquetur mensurato.

Ad Tertium dicendum, ꝙ instans dicitur mensurare mutationem aliquã instãtaneam inquantũ mensurat terminũ eius Ad quem: quia terminus eius A quo, iungitur cũ toto motu præcedenti: & ita mensuratur tempore mensurante motum præcedentem: sed tempus mensurat motum rõne vtriusque termini: & ideo non est simile.

Ad Quartum dicendum, ꝙ fieri dicitur dupliciter: vno modo moueri ad esse, & sic illud qđ generatur in toto tempore alterationis præcedẽtis dicitur fieri: & hoc modo loquitur Philosophus de fieri in. 6. phy. vbi ostendit ꝙ omne factum esse pręcedit fieri, & omne fieri præcedit factum esse. & sic non est verum ꝙ aliquid fiat & factum sit: sed sic est verum ꝙ illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma. & sic fieri non est moueri, sed terminari motum: vnde sicut simul motus terminatur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est: sed hoc modo illud quod fit est, quia terminus factionis est esse: in quo ponitur esse, illud esse, quod dicitur hoc modo moueri.

ARTICVLVS X. 150

Vtrum Deus possit facere quòd albedo aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate.

Perihermenias lec. 5. prin.

AD Tertium sic proceditur. Vr ꝙ Deus non possit facere ꝙ albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate, quia quantitas est prima dispositio corporis ex eo ꝙ immediatè adhęret substãtiæ, vt dicit Boetius. Sed primum in quolibet gñe est causa eorũ quæ sunt post: vt dr in 2. Metap (T. c. 3.) ergo a quantitate hñt oĩa alia accidentia, quòd sint dispositiones corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

2 Præt. Qualitas spiritualis vt scientia, vel virtus, est nobilior q̄ qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis nõ miraculosè non posset esse sine subiecto, vt vr: ergo multò minus qualitas corporis posset esse sine subiecto ad minus, qđ est quãtitas.

3 Præt. Magis est remotũ a natura, ꝙ qualitas corporalis sit oĩno sine subiecto q̄ ꝙ sit in subiecto spirituali: quia esse ĩ subiecto spirituali est qualitas spiritualis, ꝗ est in ꝑdicamento eodẽ cũ qualitate corporali: sed esse omnino sine subiecto est substantię, quę est aliud prædicamentum. Sed nõ possit miraculosè fieri, quòd qualitas corporalis esset in subiecto spirituali, vt albedo in angelo: ergo multò minus põt fieri, quòd qualitas corporalis non habeat subiectũ, ad minus quantitatẽ.

4 Præterea. Magis dependet qualitas a substantia, quàm econuerso. Sed Deus non posset facere aliquam substantiam creatam absque omni accidente: quia ad minus oportet, ꝙ creaturę insit relatio ad suum creatorem: ergo multò minus põt fieri ꝙ qualitas sit absque omni subiecto.

Sed contra, ꝓ ꝓ hoc põt fieri, ꝙ in sacramento altaris quãtitas sit sine substãtia, quia quantitas ꝑ essentiam a substantia differt. Sed similiter qualitas differt per essentiam a quantitate: ergo eadẽ rõne fieri posset, vt qualitas esset sine quãtitate.

Respondeo dicendum, quòd diuinæ potentiæ

ratione suę immensitatis attribuendum est quic-
quid in defectum non sonat: tamen aliqua sunt
quę natura creata non patitur vt fiant propter
aliquam repugnantiam, quam important ratione
contradictionis implicitè: & de talibus consue-
uit a quibusdam dici, q Deus põt ea facere quã-
uis fieri non possint. Vt ergo uideamus vtrum
a.39.& fieri possit a Deo, q albedo ut sine quantitate,
96. 183 sciendum est, q in ordine & qualibet alia qualita
te corporali est duo considerare, s. ipsam natura
albedinis, per quam speciem sortitur, & indiui-
duationem eius sm q est hæc albedo sensibilis ab
alia albedine sensibili distincta. Posset ergo fieri
miraculo vt natura albedinis subsisteret absque
omni quantitate: tñ illa albedo nõ esset, sicut hæc
albedo sensibilis: sed esset quędã forma intelligi
1.d.47. bilis ad modum formarum separatarum, quas Pla
ar 4.c q to posuit: sed q hęc albedo sensibilis indiuidua-
ma & ta esset, sine quantitate fieri non posset: quamuis
contra. fieri possit q quantitas indiuiduata sit sine sub-
q.c.64. stantia: quia quantitas non indiuiduatur solum
ex subiecto, sicut alia accidentia: sed etiam ex si-
tu qui est de ratione ipsius quantitatis dimensi-
uæ: quæ est quantitas positionem habens. Et ideo
possibile ẽ imaginari duas lineas separatas eius-
dem speciei numero diuersas sm diuersum situm;
aliàs linea nõ esset diuisibilis ex ipsa ratione sui
generis. Non.n.diuiditur linea nisi in lineas. Plu-
res aũt albedines eiusdem speciei sine subiecto
imaginari est impossibile. & sic patet q albedo
non indiuiduatur nisi ex subiecto, & p p hoc non
posset esse indiuidua nisi esset in aliquo subiecto
ad minus in quantitate: sed quantitas habet vn-
de indiuiduetur etiam absque subiecto. Et ideo
põt per miraculum esse hæc quantitas sensibilis
et absq; subiecto, sicut patet in corpore Christi.

Ad Primum ergo dicendum, q albedo si sine
Ad rõs. quantitate esset, iam non esset corporalis quali-
tas, sed spiritualis, vt ex dictis patet.

Ad Secundum dicendum, q de qualitate spiri-
tuali omnino idem dicendum videtur, quod de
qualitate corporali dictum est.

Ad Tertium dicendum, q cum substantia spi-
ritualis quantitate careat, nõ põt fieri q qualitas
corporalis sit in substantia spirituali, nisi p modũ
illum quo põt esse sine quantitate, vt dictum est.

pot.q.5 Ad Quartum dicendum, q ex hoc ipso q sub-
ar.2.& stantia creata comparatur ad Deum, consequitur
ar.1 79 ipsam aliquod accidens, sicut ipsa relatio creatio
prio. & nis, aut seruitutis, aut alia similis rõ: vnde sicut
1.p.q.14 Deus nõ pt facere, q creatura non dependeat ab
ar 1. ad ipso, ita non posset facere quòd esset absque hu-
2.& 2. iusmodi accidentibus: posset autem facere quòd
ad 1.4. esset absque aliis accidentibus. Accidens autem
dist. 10. non habet subiectum ex hoc quòd cõparatur ad
ar.1.q.3 Deum, & ideò nihil prohibet quin Deus facere
& arti. possit aliquod accidens esse sine subiecto.

282. ad Ad Quintum quod obiicitur contra, patet q
4 non est eadem ratio de quantitate, & qualitate,
vt ex dictis patet.

QVAESTIO V.

Einde quæritur de corporibus dãnatorũ.
ET circa hoc queruntur tria.
Primò, Vtrum corpora damnatorum sint
incorruptibilia.
Secundò, Vtrũ resurgent cũ suis deformitatib⁹.
Tertiò, Vtrum punientur in inferno verme, &
fletu corporali.

ARTICVLVS XI.

&J1 *Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.*

AD Primum sic proceditur. Videtur quòd cor
4.d.44. pora damnatorum non erunt incorruptibi-
q.3.ar.1 lia. Corpus enim non potest esse incorruptibile
q.2.&. nisi per naturam, vt cœleste: vel per gratiam in-
ar.cunt. nocentiæ, vt corpus hominis in primo statu: vel
4.c.89. per gloriam, sicut corpus Christi in resurrectio-
ne. Sed nullum illorum competit corporibus o. & o-
damnatorum: ergo corpora damnatorum non pus 10.
erunt incorruptibilia. 1.1. &

2 Si dicatur q erunt incorruptibilia ex decre- opus 11
to diuinæ iustitię, vt perpetuo puniantur. Con- ar.1 y. &
tra. Culpę non debetur pęna perpetua nisi sm q 20.
habet aliquid perpetuitatis: sed perpetuitas cul-
pæ non est ex parte corporis, sed ex parte uo-
luntatis quæ eligit perpetuo in peccato manere:
ergo diuina iustitia non requirit quòd corpus
æternaliter puniatur.

3 Præterea, Corpus non punitur pro peccato
animæ nisi inquantum est organum animæ ope
rantis peccatum. Sed in aliquibus actibus potest
esse peccatum mortale, in quibus corpus non cõ-
municat, sicut patet in peccatis spiritualib⁹: ergo
si aliquis pro eis solum damnetur, corpori eius
non debetur pœna perpetua.

4 Præterea, Sicut aliquis damnatur propter
peccatum transgressionis, ita damnatur propter
peccatum omissionis. Sed in omissione nihil co-
operatur corpus. ergo non debetur sibi pœna
perpetua, si propter peccatum omissionis aliquis
damnetur: & sic diuina iustitia non requirit cor-
pora damnatorum esse incorruptibilia.

Sed cõtra remota cã remouetur & effectus. Sed
post resurrectionẽ cessabit motus cęli, q est causa
corruptionis in corporibus: ergo cessabit corru-
ptio, & sic corpora dãnatorũ erũt incorruptibilia.

Respondeo dicendum q corpora damnatorum
erunt incorruptibilia, quamuis sint passibilia In-
corruptibilitatis autẽ prima causa, & principalis
est iustitia diuina, quæ conseruabit corpora dam-
natorum in perpetuis pœnis. Sed causa secunda- 1.p q ?
ria, & quasi coadiuuans erit quies motus cœli, ar. ? coll
quo quiescente nulla actio, vel passio poterit esse pot. q.
in corporibus pertinens ad transmutationem na ar. ?. ?.
turæ. Vnde & corpora damnatorum non patien- ar. ?.
tur ab igne passione naturæ, q a natura corporis ad 1.?o.
humani trãsmutetur a natura sua, sed patientur q. 5.art.
passione animæ, sicut organum sensus a sensibili 7. & 8.
suscipiendo similitudinem qualitatis sensibilis. o & 2.

Ad Primum ergo dicendum q ratio illa proce- d 11.ar.
dit ex insufficienti diuisione. Est.n. hic alia causa 6. ad 3.
incorruptionis a rebus quæ tanguntur in obie-
ctione, s. decretum diuinæ iustitiæ: quamuis pos-
sit dici aliquo modo, q etiam per naturam erunt
incorruptibilia, inquantum.s. remouetur natura-
le corruptionis principium, scilicet motus cœli.

Ad 2ũ dicendum, q peccatum rõnem culpæ,
& perpetuitatis habet ex aĩa, non ex corpore. Vn
de sicut corpus punitur ex peccato, inquantũ est
instrumẽtũ peccati rõnem culpæ habẽtis ab aĩa,
ita perpetuo puniri debet inquantũ est instrumẽ
tũ peccati qđ habet perpetuitatem ex volũtate.

Ad Tertium dicẽdum, q hęc non est ratio prin
cipaliter quare corpus punitur pro peccato ani-
mæ, quia est instrumentum animæ operantis pec
catum, sed magis quia est pars essentialis hominis
quę operatur: propriè.n loquendo homo est qui
peccat per animam, & ideo si puniretur aĩa tãtũ,
non puniretur qui peccauit, s. homo. Nec tñ est 22.p. 50
verum q aliquis actus sit hominis in vita præsen ar. 4 ad
ti in quo corpus non communicet, quia quamuis 1.& ve.
in actibus intellectiuæ partis non communicet q.1 ar.
corpus sicut instrumentum actus, communicat tñ 2. ad 7.
tñ sicut repræsentans obiectum, quia obiectum in- ve. 209.
tellectus est phantasma, sicut color uisus, vt dr ad 1.
3.de aĩa.(T.c 30) phantasma aũt non est sine or-
gano corporali: & sic patet q ẽt intelligẽdo, & in
aliis actibus aĩæ vtimur aliquo modo corpore.

Ad Quartum dicendum, q pro peccato omissio
nis non dãnatur aliquis, quia aliquid agatur, sed
quia omittit illud qđ est debitu fieri ab aĩs, & a
corpore, inquantum corpus cõmunicat actibus
a.æ: & ita eodem modo, peccatum transgressio-
nis, & omissionis pertinet ad corpus & animã.

ARTI-

152 ARTICVLVS. XII.

Vtrùm corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus.

4 d. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. & contr. 4. c. 88.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, q corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus. Resurrectio enim fiet diuina uirtute, quę est perfectissima. Sed uirtutis perfectę perfecta est operatio & effectus: ergo corpora resurgētiū erunt perfecta & ita corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus.

Sed contra est Sapientiæ 11. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatem habentia: ergo resurgent cum deformitatibus.

Respondeo dicēdum, q deformitas in corpore pōt esse duobus modis: vno modo ex defectu alicuius mēbri; & talis deformitas, vt communiter dicitur, in corporibus damnatorum nō erit, quia omnes resurgent incorrupti. i. sine defectu alicuius membri, vt sic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo potest esse deformitas vel defectus corporis ex indebita proportione partium, sicut febris accidit ex indebita proportione humorum, & sicut gibbus accidit ex superabundantia carnis in aliqua parte. de tali deformitate vel defectu est duplex opinio Quidam. n. attēdentes damnationem reproborum vt nihil eis mali deesset, dixerunt q talibus deformitatibus non carebunt. Alij verò attendentes virtutem resuscitantis, qui sicut naturam condidit in opere creationis, ita naturam in resurrectione reparabit, dicunt q oēs defect⁹ qui ex vitio naturæ acciderunt, author naturæ amouebit, vt febrem & huiusmodi. Sed defectus qui ex praua uoluntate processerunt, in reprobis remanebūt, sicut sūt maculę, & reatus peccatorū. Quid aut horū verius sit Aug. in Ench. sub dubio relinquit dicens, q nulla debet esse quęstio de pulchritudine illorum, quorum est certa damnatio.

[2. opin. de qualitate reproborū. 22. contra gen. c. & 3. 106. — August.]

153 His visis facilè patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum corpora damnatorum punientur vermibus & fletu corporalibus.

ar. 176. & 4. di. 50. q. 2. ar. 3. q. 3. o. & opus. 20 c. 42. & 41. & 42.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q corpora damnatorum punientur vermibus & fletu corporalibus. Dicitur. n. Iudith vltimo Dabit ignē & vermes in carnes eorum. Sed vermis spiritualis non dat in carnem: sed magis in aīam: ergo vermis quo reprobi punientur, non est tantum spiritualis, sed etiam corporalis.

2 Item Lucæ 13. dicit quędam Glo. quòd per fletū quem Dominus reprobis comminatur, pōt probari vera corporum resurrectio; qđ non esset si fletus ille esset tantum spiritualis: ergo, &c.

Sed contra est q vermis quo punientur reprobi, est immortalis. Isaię vltimo. Vermis eorum nō morietur. Sed nullum animal habet ordinem ad immortalitatem, nisi homo: ergo vermis ille non erit materialis.

Præt. In fletu corporali fit quædam solutio lachrymarum. Sed omne corpus finitum a quo aliquid continuè resoluitur, nisi fiat aliqua restauratio, tandem consumitur. Cum ergo in corporibus dānatorum nulla restauratio fiat deperditi, videt q fletus q erit in eis ppetuus, nō erit materialis. [August.]

Respondeo dicendum, q circa hoc August. lib. 20. de ciuitate Dei, ponit diuersas opiniones, sic dicens: In pœnis malorū & inextinguibilis ignis & viuacissimus, vermis ab aliis atque aliis aliter atq; aliter est exposit⁹. Alij qppe utrūq; ad aīum retulerunt, alij vtrunq; ad corpus, alij ad corpus ignē ad aīam tropicè vermē. quod esse credibilius videtur. Vnde sequentes Augustinum dicimus quòd uermis ille erit spiritualis, vt ipse remorsus conscientiæ interius animam corrodens vermis dicatur: & similiter & fletus erit spiritualis, vt ipse dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo, posset dici corporalis fletus etiam sine lachrymarū emissione, vt fletus dicatur non solum dolor aīæ, sed dispositio qua corpus disponitur aīa dolente.

[4 d. 44. q. 2. a. 3 q. 2. o. & pot. q. 5. ar. 9. ad 13. 4 d. 44. q. 2. ar. 3. q. 3. o. & cō. 4. c. 89. & 3. ad 2.]

Ad Primum ergo dicendum quòd locutio illa tropica est, & sic possumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

Ad Secundum dicendum, quòd fletus corporalis modo prędicto sine lachrymarum emissione sufficit ad veritatem resurrectionis insinuandā: si tamen sustineretur quòd uermis & fletus essent corporales, posset dici quòd diuina virtute & vermis ille sustentaretur, & lachrymarum deperditio restauraretur.

QVAESTIO VI.

DEinde quærit de sensibus sacræ scripturę. Et circa hoc quęruntur tria.

Primò, Vtrum pręter sensus literales in verbis sacrę scripturę alij sensus lateāt.

Secundò, De numero sensuum sacræ scripturæ.

Tertiò, Vtrum isti sensus inueniantur in alijs scripturis.

ARTICVLVS XIIII. 154

Vtrum in eisdem verbis sacra scriptura lateant plures sensus.

AD Primum sic proceditur. Videtur q in eisdem verbis sacræ scripturæ nō lateant plures sensus: quia dictionibus semel sumptis nō est vtendum ęquiuocè, vel multipliciter. Sed pluralitas sensuum facit multiplicem locutionem: ergo in eadem locutione sacrę scripturę non possunt plures sensus latere.

[1. p. q. 1. ar. 9. ad 2. & ar. 10. ad 5. & q. 102 ar. 2. o.]

2 Præt. Sacra scriptura ordinata est ad intellectum, secundum illud Psalmi. 11. Declaratio sermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum: ergo non debent in sacra scriptura multi sensus esse.

3 Præt. Id quod potest esse occasio erroris, debet in sacra scriptura vitari. Sed ponere alios sensus præter literalem in scriptura, potest esse occasio erroris: quia quilibet posset exponere sacram scripturam secundum quòd ipse vellet ad confirmationē opinionis suæ: ergo non debent esse plures sensus in sacra scriptura.

4 Præterea, Augustinus dicit secundo super Gene. ad literam. Quòd maior est sacrę scripturæ auctoritas quàm oīs humani ingenij pspicacitas ergo ille sensus qui non hēt auctoritatem ad aliquid confirmandum, non est conueniens sensus sacrę scripturæ. Sed nullus sensus pręter literalē hēt robur ad aliquid confirmandum, vt patet per Dionysium in Epist. ad Titum. Dicit. n. q symbolica Theologia. i. quæ ex similib. procedit, non est argumentatiua: ergo sacra scriptura alios sensus præter literalem non habet.

5 Præterea. Quicunq; sensus ex verbis alicuius scripturæ trahitur, quem auctor non intendit, nō est sensus proprius, quia auctor per vnam scripturam non pōt intelligere nisi vnum, quia non contingit plura simul intelligere, sm Philosophū. ergo nō possunt eē plures sēsus pprij sacrę scripturę.

Sed contra est, quod dicitur Dan. 12. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.

Præterea. Hieronym. dicit in prologo Bibliæ loquens de Apocalipsi. In verbis singulis multiplices latent intelligentię.

Respondeo dicendum, q sacra scriptura ad hoc diuinitùs est ordinata, vt per eam nobis veritas manifestetur necessaria ad salutem: manifestatio autem uel expressio alicuius veritatis potest fieri de aliquo rebus & verbis, inquantum. s. verba significant res: & vna res pt esse figuratiua alteri⁹. Auctor autem rerum non solum potest verba accommodare ad aliquid significandum: sed etiam res potest disponere in figura alterius. & secundum hoc in sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter. Vno modo secundum q res significan-

tur per uerba: & in hoc consistit sensus literalis. Alio modo secundum quòd res sunt figuræ aliarum rerum; & in hoc consistit sensus spiritualis. & sic sacræ scripturæ plures sensus competunt.

1. p. q. 1. ar. 10. ad 1. & 3. Ad Primum ergo dicendum, quod uarietas sensuũ quorum vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis: sed sensus spiritualis semper fundatur super literalẽ, & procedit ex eo. Vnde ex hoc quod sacra scriptura exponitur literaliter, & spiritualiter, nõ est in ipsa aliqua multiplicitas.

August. Ad Secundum dicendum, quod secundum quod Augu. dicit in lib. de doctrina Christiana, Vtiliter est a Deo dispositum, vt veritas in sacra scriptura cũ aliqua difficultate manifestetur. Est.n. hoc vtile ad tollendum fastidium, quia ad ea quæ sunt difficilia, maior fugit attentio, quàm tedium tollit. Similiter per hoc tollitur superbiendi occasio, dũ homo difficiliter veritatem sacræ scripturę capere põt. Similiter per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matth. 7. Matth. Dionys. Nolite, inquit, sanctum dare canibus. Et Dionysius Timotheo monebat, vt sancta ab immundis incõtaminata seruaret. Et ita patet quod expedit veritatẽ fidei sub diuersis sensibus in sacra scriptura trad.

August. Ad Tertium dicendum, quod sicut dicit Augu. in lib. de doctrina Christiana, Nihil est quod occultè in aliquo loco sacræ scripturæ tradatur, quod non alibi manifestè exponatur. Vnde spiritualis expositio semper debet habere fulcimentum ab aliqua literali expositione sacræ scripturæ: & ita uitatur omnis erroris occasio.

1. p. q. 1. ar. 9. ad 2. ad 1. huius ve. q. 52 ar. 1. ad 8. et ma. q. 13. ar. 4. ad 16 Ad Quartum dicendum quod non est propter defectũ auctoritatis, quod ex sensu spirituali non põt trahi efficax argumentum, sed ex ipsa natura similitudinis, in qua fundatur spiritualis sensus. Vna.n. res pluribus simul esse põt: unde non potest ab illa, quando in scriptura sacra proponitur, procedi ad aliquam illarum determinate, sed est fallacia consequentis. Verbi gratia: leo propter aliquã similitudinem significat Christum & diabolum. Vnde per hoc quòd aliquid de leone dicitur in sacra scriptura, ad neutrum potest fieri processus in sacra scriptura argumentando.

Ad Quintum dicendum, quod auctor principalis sacræ scripturę est Spiritussanctus, qui vno verbo sacræ scripturæ intellexit multò plura quàm per expositores sacræ scripturæ exponantur, vel discernantur: nec est ẽt inconueniens, quod homo qui fuit auctor instrumentalis sacræ scripturę in vno verbo plura intelligeret, quia Prophetæ, vt Hieronymus dicit super Oseę, Hieron. Ita loquebãtur de factis præsentibus, quod etiam intenderunt futura significare. Vnde non est impossibile simul plura intelligere, inquantum vna est figura alterius. ar. 142. 155.

155

ARTICVLVS XV.

Vtrum debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ.

1. p. q. 1. ar. 10. & p. q. 4. ar. 1. AD Secundum sic proceditur. Videtur quod nõ debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ, s. historialis vel literalis, allegoricus moralis, & anagogicus. Sicut.n. in sacra scriptura aliqua figuratè dicuntur de Christo: ita ẽt figuratè dñr de multis aliis hoĩbus, sicut Dan. 8. per hircũ caprarum significatur Rex Græcorum. Sed huiusmodi figuratiuæ locutiones non faciunt aliquem sensum preter literalem in sacra scriptura: ergo nec sensus allegoricus per quẽ exponuntur de Christo ea quæ in figura ipsius præcesserunt, debet alius sensus ab historico poni.

2 Præterea, Vna est Ecclesia capitis, & membrorum. Sed sensus allegoricus videtur pertinere ad caput ecclesiæ, s. Christum: sensus moralis videtur pertinere ad membra eius, i. fideles: ergo sensus moralis non debet ab allegorico distingui.

3 Præterea Moralis sensus est qui ad morum instructionem pertinet. Sed sacra scriptura in pluribus locis sm literalem sensum mores instruit: ergo moralis sensus nõ debet distingui à literali.

4 Præterea, Sicut Christus est caput ecclesiæ militantis, ita est caput triumphantis, nec est alius, & alius Christus: ergo nec sensus anagogicus, per quem aliqua exponuntur de Ecclesia triumphante, debet esse alius ab allegorico, quo aliqua exponuntur de Christo, & Ecclesia militante.

5 Præterea, Si isti quatuor sensus essent de necessitate sacræ scripturæ, quęlibet pars sacrę scripturę deberet hos quatuor sensus habere: sed hoc falsum est: ut enim Augu. dicit super Genes. ad literam, In quibusdam sensus literalis quærẽdus est solus: ergo hi quatuor sensus non sunt de necessitate expositionis sacræ scripturæ.

Sed contra est, quod Aug. dicit in 1. super Gene. ad literam; In omnibus libris sanctis oportet intueri quæ ibi æterna intimentur, quę ibi facta narrantur, quæ futura prænunciantur, quæ agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad sensum anagogicum. Secundum ad historicum. Tertium ad allegoricum. Quartum ad moralem: ergo quatuor sunt sensus sacræ scripturę.

Præterea, Beda super Gen. in prio. dicit, Quatuor sunt sensus sacrę scripturæ; historia, quæ res gestas loquitur; allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur; tropologia. i. moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur; anagogia, per quã dr sũmis & cælestibus tractaturi ad superiora reducimur.

Respon. dicẽdum, quod distinctio istorũ quatuor sensuum hoc modo accipi debet. Sicut.n. dictum est, sacra scriptura veritatem quam tradit, dupliciter manifestat per uerba, & per rerum figuras. ar. 154. c. Manifestatio autem quæ est per verba, facit sensum historicum siue literalem: vnde totum id ad sensum literalem pertinet, quod ex ipsa uerborũ significatione rectè accipitur. artl. 54. ca. p. Sed sensus spiritualis, vt dictum est, accipitur, vel consistit in hoc, quod quædam res per figuram aliarum rerũ exprimuntur: quia visibilia solent esse figuræ inuisibiliu, vt Dion. dicit. Inde est quod sensus iste, qui ex figuris accipitur, spiritualis uocatur: veritas autem quã sacra scriptura per figuras rerũ tradit, ad duo ordinatur, s. ad rectè credendum, & ad rectè operandum: si ad rectè operandu, sic est sensus moralis qui alio noĩe tropologicus dicitur. Si autem ad rectè credendum, oportet distinguere secundum ordinem credibilium: vt enim Dionysius dicit 4. cap. cęl. Hier. Status ecclesiæ medius est inter statum synagogæ, & statum Ecclesiæ triumphantis. 12. q. 102 ar. 2. c. & q. 106 ar. 4. ad 1. & 3. p. q. 61. ar. 4. ad 1. Vetus ergo testamentum figura fuit noui; vetus simul & nouum figura sunt cęlestium. Sensus ergo spiritualis ordinatus ad rectè credendum põt fundari in illo modo figurationis, quo vetus testamentum figurat nouum: & sic est allegoricus sensus, vel typicus, secundum quòd ea quæ in veteri testamento contigerunt exponuntur de Christo & Ecclesia. vel potest fundari in illo modo figurationis, quo nouum simul & vetus significant Ecclesiam triumphantem: & sic est sensus anagogicus.

Ad Primum ergo dicendum, quod hircus, vel alia huiusmodi per quę aliæ personæ a Christo in scripturis designantur, non fuerunt res aliquæ, sed similitudines imaginariæ ad hoc solum ostensæ vt illæ personæ significarentur. Vnde illa significatio, qua per illas similitudines personæ illæ aut regna designantur, non pertinet nisi ad historicũ sensum. Sed ad Christũ designandũ ẽt illa quæ in rei veritate contingerunt, ordinantur sicut vmbra ad veritatẽ: & nõ talis significatio, qua per huiusmodi res Christus, aut eius membra significantur, facit alium sensum præter historicum, s. allegoricu. Si alicubi verò inueniatur quod Christus significat per huiusmodi imaginarias similitudines, talis significatio non excedit sensum literalem: sicut Christus significatur per lapidem qui excisus est de monte sine manibus, Dan. 2.

Ad Secundum dicendum, quod sensus allegoricus

non

non solū pertinet ad Christū ratione capitis, sed & ratione membrorum: sicut ꝙ per duodecim lapides electos de Iordane, Iosue 7. significantur duodecim Apostoli. Sed moralis sensus ptinet ad mēbra Christi quan ū ad proprios eorū actus, & non secundum, ꝙ considerantur vt membra.

Ad Tertium dicendum, ꝙ moralis sensus non dī oīs sensus, ꝑ quem mores instruuntur, sed per quem instructio morum sumitur ex similitudine aliquarū rerum gestarū. Sic n moralis sensus est pars spiritualis: ita quòd nunquam est idem sensus moralis quod literalis.

Ad Quartum dicendum, ꝙ sicut sensus allegoricus pertinet ad Christū sm ꝙ est caput Ecclesiæ militātis, iustificans ea & gratias infundens, ita & sensus anagogicus ptinet ad eum secundū ꝙ est caput Ecclesiæ triumphantis glorificans eam.

Nō quælibet pars scripturæ sacræ ꝗ. sensus habet. Ad Quintum dicendum, ꝙ quatuor isti sensus nō tribuuntur sacræ scripturæ, vt in qualibet eius parte sit istis quatuor sensibus exponenda; sed qñq; istis quatuor, qñque tribus, qñq; duobus, qñque vno tantum. In sacra n. scriptura ppuè ex prioribus posteriora significantur: & iō qñq; in sacra scriptura sm sensum literalem di aliquid de priori; qđ potest spiritualiter de posterioribus exponi; sed non conuertitur. Inter oia aūt quę in sacra scriptura narrantur, prima sunt illa quę ad vetus testamentum pertinēt: & iō quę sm literalē sensum ad facta veteris testamenti spectant, possunt quatuor sensibus exponi. Secunda verò sunt illa, quę pertinent ad statum præsentis Ecclesiæ, in quibus illa sunt priora quæ ad caput pertinēt respectu eorū, quę pertinent ad membra, quia ipsum corpus verum Christi, & ea quæ in ipso sunt gesta, sūt figura corporis Christi mystici, & eorū quæ in ipso geruntur, vt in ipso. s. Christo exēplū viuendi sumere debeamus. In Christo ēt futura gloria nobis præmonstrata est: vnde ea q̄ ad literam de ipso Christo capite dicuntur, possunt exponi & allegoricè referēdo ad corpus eius mysticum; & moraliter referendo ad actus nostros qui sm ipsum debent reformari; & anagogicè, inquātum in Christo est nobis iter gloriæ demonstratum. Sed qñ sm literalem sensum dī aliquid de Ecclesia, non pōt exponi allegoricè, nisi fortè ea quæ dicuntur de primitiua Ecclesia exponāt quantū ad futurum statū Ecclesiæ præsentis: pñt tñ exponi moraliter & anagogicè. Ea verò quæ moraliter dicuntur sm sensum literalem, non cōsueuerunt exponi, nisi allegoricè: illa verò quæ sm sensū literalē pertinent ad statū gloriæ, nullo alio sensu consueuerunt exponi, eo ꝙ ipsa nō sūt figura aliorum, sed ab omnibus alijs figurata.

Pluraliter sensus in scriptura alia & figura & scripturæ aliæ declarat.

156 ARTICVLVS XVI.

Vtrum in alijs scripturis prædicti sensus distingui debeant.

AD Tertium sic proceditur. Videtur ꝙ in alijs scripturis, prædicti sensus distingui debeāt. Sensus. n. spirituales in sacra scriptura accipiunt ex quibusdā similitudinibus: sed in alijs scientijs procedítur etiam ea quibusdam similitudinibus: ergo in scripturis aliarum scientiarum possunt sensus plures inueniri. *Ar. spe cialis. 1. p. q. 4. arti. 1. 3. 4. c.*

2 Præt. Poetices artis est veritatem rerum aliquibus similitudinibus fictis designare: ergo vr ꝙ & in dictis poetarum sensus spirituales inueniatur, & non solum in sacra scriptura.

3 Præterea, Philo. dicit, ꝙ qui dicit vnū, quodāmodo multa dicit: ergo vr ꝙ in alijs scientijs in vno sensu possunt designari plures: & sic non solū sacra scriptura hos sensus spirituales habet.

Sed contra est, qđ dicit Greg. 22. Mora. Sacra scriptura oēs scientias, atq; doctrinas ipso et locutionis suæ more transcendit: quia vno eodēq; sermone dum narrat gestum, prodit mysterium.

Respondeo dicendum, ꝙ spirituales sensus sacræ scripturæ accipiuntur ex hoc ꝙ res cursum suum peragentes significant aliquid aliud quod per spiritualem sensum accipitur. Sic autem ordinātur res in cursu suo, vt ex eis talis sensus possit accipi: quod eius solius est ꝑ sua prouidentia res gubernat, qui solus Deus est. Sicut. n. homo pōt adhibere ad aliquid significandum aliquas similitudines fictas, ita Deus adhibet ad significationem aliquorum ipsum cursum rerum suæ prouidentiæ subiectarum. Significare autem aliquid per verba, vel per similitudines fictas ad significādum tantum ordinatas, non facit nisi sensum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla scientia humana industria inuenta propriè loquendo pōt inueniri nisi literalis sensus: sed solū in ista scriptura, cuius Spiritussanctus est auctor, homo verò instrumentum, secundum illud Psalm. Lingua mea calamus scribæ. &c. *ar. 155. po. q. 4. ar. 1.* *Psal. 4.*

Ad Primum ergo dicendum, quòd in alijs scientijs proceditur ex similibus argumentando: non quòd ex verbis quibus vna res significatur, significetur & alia res.

Ad 2m dicendū, ꝙ fictiones poeticę nō sūt ad aliud ordinatæ nisi ad significandū: vnde talis significatio nō supergredit modū literalis sensus.

Ad Tertium dicendum, ꝙ qui dicit vnum quodammodo dicit multa, scilicet in potentia, secundum ꝙ conclusiones sunt potentia in principijs. Ex vno. n. principio multę conclusiones sequuntur; nō ꝙ ex illis frictis ꝑ modum significationis qđ dī de vna re, simul de alijs itelligat vt significatū, licet inde trahi possit ꝑ argumentatione, &c.

QVAESTIO VII.

QVæstio est de opere manuali, circa qđ quæruntur duo.

Primò, Vtrum operari manibus sit in præcepto.

Secundò, Vtrum ab hoc præcepto excusentur illi, qui spiritualibus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII. 157

Vtrum operari manibus sit in præcepto.

AD Primum sic proceditur. Videtur ꝙ operari manibus sit in præcepto, secundę ad Thessalonicenses tertio: Siquis non vult operari, non manducet. Audiuimus enim, & cętera. Glo. Quod ideò præcipio quia audiuimus: ergo &c.

2 Præt. Augustinus in libro de opere monachorū. Audiant ergo quibus hoc præcipit Apostolus, qui non habent hanc potestatem.

3 Præt. Nullus debet excōmunicari, vt iura dicunt, nisi ꝑ mortali. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra præceptum faciens. Cum ergo ille qui cessat ab opere manuali, iure possit excommunicari, vt patet per illud qđ dī secundę ad Thessalonicenses tertio: Siquis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne cōmisceamini cū illo vt confundatur: videtur ergo quòd operari manibus sit in præcepto. *2. Pauli.*

4 Præt. Ille qui peccauit, tenetur pœnā debitā ꝑ peccato subire ex necessitate præcepti. Sed oēs in Adā peccauerunt ad Romanos quinto. Pœna autem peccati Adę est labor manual s. Genes. tertio. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: ergo omnibus est præceptum manibus laborare. *3. Pauli.*

5 Præterea ad Ephesios quarto, Qui furabatur, iā non furetur, magis aūt laboret operando manibus suis. Glo. Laboret operādo non solum per seruos, sed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet, est præceptum, non consilium: ergo &c.

6 Præterea, Labor manualis necessarius est ad sustentationē vitę corporalis: sicut actus virtutū sunt necessarij ad sustentationem vitæ spiritualis. Sed actus virtutum sunt in præcepto: ergo & laborare manibus.

7 Præt. Illud ad quod sequitur peccatum mor-

 tale

tale,non poteſt ſine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare ſequitur nō manducare:quod quandoque eſt peccatum mortale,ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Qui non operatur non manducet: ergo non operari manibus, eſt peccatum mortale:ergo eius oppoſitum eſt in præcepto.

Apoſt.

Sed contra. Non eſt contrarium præcepto,uel conſilio,præceptum Domini, uel conſilium. Sed Dominus,uel præcipiendo, uel conſulendo dicit Matthæi ſexto. Nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ, &c. Huic aũt contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus,ſoliciti ſunt de neceſſarijs corporis:ergo labor manuũ non eſt in præcepto.

Matth.

Præt. Lex uetus quantum ad præcepta moralia,ſufficienter continebat quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Vnde Dominus Matthæi decimooctauo. Si uis ad uitã ingredi, ſerua mãdata; & loquitur de mandatis Decalogi. Vnde ſubdit. Nõ homicidiũ facies: Nõ furaberis:ſed in præceptis ueteris legis nihil cõtinetur de labore manuum: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta ſeruanda omnes tenẽtur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur;aliàs qui ſunt diuites & manibus nõ laborãt, mortaliter peccarent: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religioſi quàm ſeculares. Sed ad laborandum manibus uidentur magis teneri religioſi quàm ſeculares. Vnde Auguſtinus in lib. de operibus monachorum, monachos reprehendit: quia non laborant:non autem alios:ergo &c.

ar. 137. ad 2.

Præterea. Vſus liberalium artium nobilior eſt quàm mechanicarum, qui in opere manuali conſiſtit. Sed vſus liberalium artium non eſt in præcepto:ergo multo minus labor manuum.

Reſpondeo dicendũ, ꝙ iudiciũ de vnaquaq; re ſumendũ eſt ſecũdum finem,ad quem ordinatur. Labor aũt manuũ ad tria eſſe utilis inuenitur. Primò ad ocium tollendum. Vñ Hieronymus ad Ruſticum monachum. Semper aliquid operis facito,ut te Diabolus inueniat occupatũ.& quòd intelligat de opere manuali,patet per illud quod ſubiungit: Vel fiſcellam texe iunco; & poſtea ſubdit, In deſiderijs eſt omnis ocioſus. Secũdò ad corpus domandũ, unde 2. ad Corinth. 6. Alijs carnis macerationibus coniungit,vbi dicitur, In laboribus,ſcilicet operum: quis manibus ſuis operabatur. Et ſubiungit. In vigilijs & ieiunijs & cætera. Tertio,ordinatur ad quærendum victum, Actuum ſecundo. Ad ea,quæ mihi opus erant,& his qui mecum erant miniſtrauerunt manus iſtæ. Si ergo conſideretur labor manuum ſecundum ꝙ ordinatur ad tollẽdum ocium,vel corpus domandum,ſic idem iudicium eſt de labore manuum:& de alijs exercitijs ad eadem ordinatis. Non enim eſt in præcepto ꝙ tollatur ocium tali,aut tali occupatione: ſed ſufficit ad ocium tollendum quacunque licita occupatione ab ocio quis deſiſtat.& ſic occupatio laboris manuum non eſt in præcepto conſiderato hoc fine. Et ſimilis eſt ratio de labore manuum ſecundum quòd ordinatur ad corpus domandum:quia multis exercitijs corpus domari pōt,ſicut vigilijs,ieiunijs,& multis huiuſmodi. Vnde nullum eorum inquantum ordinatur ad talem finem,eſt in præcepto in ſpeciali quamuis in generali ſit in pcepto corpus domare qualicunq; exercitio, quo mortiferæ concupiſcentiæ reprimantur. Secundum autem ꝙ ordinatur ad victum quærendum,ſic videtur eſſe in præcepto. Vnde dicitur 1. ad Teſſaloni. 4. Operamini manibus veſtris ſicut præcipimus vobis: nec ſolum in præcepto iuris poſitiui:ſed etiam iuris naturalis. Illa enim ſunt de lege naturali,ad quæ hō ex luis naturalibus inclinatur. Sicut aut ex ipſa diſpoſitione corporis patet:homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale, propter quod dicit Iob quinto, Homo ad laborem naſcitur, & auis ad volandum. Cum aũt alijs animalibus natura ſufficienter prouiderit in his quæ ad ſuſtentationem ſuæ vitæ pertinent in cibis & armis & tegumentis,homini in his non prouidit: quia ipſe eſt præditus ratione, per quam ſibi pōt puidere in omnibus ſupradictis:vnde & erit ſibi loco omnium prædictorum manus conueniens ad diuerſa opera, quibus conceptiones rationis diuerſis artificijs exequntur, vt dicitur decimoquarto de animalibus. Sciendum tñ eſt quòd duplex eſt præceptum legis naturæ. quoddam quod ordinat ad tollendum defectum vnius ſingularis perſonæ: vel ſpiritnale,ſicut de actibus virtutum;vel corporale ſicut præceptum quod Dñs dedit homini. Geneſ. ſecundo. De omni ligno quod eſt in paradiſo comede, &c. Aliud vero eſt quod ordinatur ad tollendum defectum totius ſpeciei, ſicut hoc qđ dicitur Gene. 1. Creſcite & multiplicamini & replete terram. In hoc.n.præcipitur actus generationis quo natura ſaluatur & multiplicat. Hoc autẽ intereſt inter hæc duo genera præceptorũ: quia primum præceptum legis naturæ quilibet tenetur ſingulariter obſeruare: ſed ad ſecundum præceptum non tenetur quilibet ſingulariter. In his.n.quæ pertinent ad ſpeciem omnes homines computandi ſunt,quaſi vnus homo,participatione enim ſpeciei plures hoies ſunt unus homo, vt dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet diuerſa membra quibus occupatur in diuerſis officijs ordinatis ad tollendum proprium defectũ, quæ non poſſunt omnia per vnum membrũ exercere,ſicut oculus videt totum corpus,& per totũ corpus portatur ita oportet eſſe in his quę ad totã ſpeciem pertinent. Non.n.ſufficeret vnus homo ad exercenda omnia quibus humana ſocietas indiget. Et ideo diuerſis officijs oportet occupari diuerſos, vt dicitur ad Romanos 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus,&c. Hæc autem diuerſificatio hominum in diuerſis officijs contingit. Primò ex diuina prouidentia, quæ ita hominum ſtatus diſtribuit, vt nihil vnquam deeſſe inueniatur de neceſſarijs ad vitam. Secundò etiã ex cauſis naturalibus ex quibus contingit quòd in diuerſis hominibus ſunt diuerſę inclinationes ad diuerſa officia vel ad diuerſos modos viuendi. Quia ergo labore manuum aliquis pōt ſubuenire & proprio defectui & alieno,cum nõ poſſit vnus homo in omnibus ſibi ſufficere, ſed indiget alieno auxilio: patet ꝙ præceptum de labore manuum quodammodo ſub vtroque genere prædictorum præceptorum continetur. Inquantum n. labore manuum vnius ſubuenitur neceſſitatibus aliorum,ſic pertinet ad ſecundum genus naturalium præceptorũ. Inquantum autem aliquis per hoc ſuis neceſſitatibus ſubuenit,pertinet ad primum genus,ſicut præceptum de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem,non obligat niſi defectu exiſtente: vnde ſi eſſet aliquis qui poſſet viuere ſine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum non obligat aliquem ſingulariter ſecundum quòd ordinatur ad tollendum defectum communẽ aliquo modo, neque ſecundum quòd ordinatur ad tollendum proprium niſi defectu exiſtente: & ideo ille qui habet vnde licitè viuere poſſit,non tenetur manibus operari:qui autem non habet, vnde aliàs viuat,vel niſi aliquo illicito negocio victum acquirat, tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apoſtolum in tribus locis, vbi de manuũ operatione præceptum dat. Primò ad Epheſ. quarto. vbi ad prohibendum furtũ,iniungit manuum operationem. Qui furabatur,iam non furetur,magis aũt laboret manibus ſuis. Secundò primæ ad Theſſaloni. 4. vbi præcipit laborem manuũ prohibens cõcupiſcẽtiã rerũ alienarũ. Operemini,in-

opere.

Hieron.

Apoſt. Paulus.

Corin.

Labor manualis qualiter cadit ſub præcepto.

1. p. q. 91 ar. 3. ad 2. 1. p. q. 76. a. 5 ad 2. & 12. q. 5. ad 1. & vn. q. 22 a. 7 q. 28 q. 152 ar. 2. ad 1. & 4. d. 26. q. 1. ar. 2. q. & cõ. 3. c. 136 ad 1.

Diuerſis officijs oportet diuerſos occupari

Apoſt. præceptũ de labore manuum videtur pertinere ad prædicta duo præcepta legis naturæ de quibus ſupra Author.

quit, manibus vestris, sicut præcipimus vobis, vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt,& nullius aliquid desideretis. Tertiò, ad Thessalonicenses tertio, vbi præcipit operationem manuum prohibens turpia negocia, quibus aliqui victum quærebant. Audiuimus, inquit, inter vos quosdam ambulare in quiete nihil operantes, sed curiosè agentes. Glossa. Qui fœda cura sibi necessaria prouidet. & subiungit. His autem qui huiusmodi sunt, denunciamus,& obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent. Sciendum etiam est, q sicut visus est principalior inter alios sensus, ratione cuius omnes alij sensus nomen visus sortiuntur, vt Aug. dicit, ita manus quia ad plurima opera necessaria est, dicitur organum organorum, in tertio de ani. (T.ca. 38.) Et ideo per operationem manualem intelligitur non solum quod manibus fit, sed quocunq; corporali instrumento, & breuiter quodcunq; officium homo agit, de quo licitè possit victum acquirere sub labore manuum comprehenditur. Non. n. vñ rationabile, q magistri artis mechanicæ possint viuere de arte sua, & magistri artium liberalium non possint viuere de arte sua. Similiter & aduocati possunt viuere de patrocinio, quod præstant in causis,& similiter est de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptum est, sed non omnes obligat, ideo ad vtrasque rationes respondendum est.

Ad Primum ergo,& ad secundum patet solutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum esse in præcepto; non tamen omnes ad hoc singulariter obligari.

Ad Tertium dicendum, q sicut ex dictis patet, Apost. loquitur in casu illo, quando prætermisso labore manuum de fœdis negotijs sibi victum acquirebant: in quo casu obligabantur ad præceptũ seruandum,& ideo digni erant excommunicari.

Ad Quartum dicendum, q verba illa Dei magis sunt prænunciantis pœnam, q̄ præcipientis satisfactionem. Vnde præmisit. Maledicta terra in opere tuo spinas,& tribulos germinabit tibi. & similiter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et ideo non sequitur, q ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate præcepti: aliàs sequeretur q quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus ibi facit mentionem.

Ad Quintum dicendũ, q vita spiritualis à nullo potest conseruari nisi per actus virtutum, & ideo quilibet obligatur ad seruãda præcepta, quæ sunt de actibus virtutum: sed vita spiritualis à multis potest conseruari sine hoc, q manibus operentur: & ideo quamuis sit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obseruationem eius tenetur.

Ad Sextum dicendum, q non manducare non est peccatum mortale, nisi quando sine manducatione vita seruari non potest: tunc. n. aliquis non manducando seipsum occideret; & similiter non oportet q aliquis peccet non laborando manibus, nisi quando aliàs vitam seruare non posset nisi illicitis curis, & ideo cum illicitæ curæ sint modis omnibus fugiendæ, sub eadem distinctione posuit Apostolus non manducare, & non operari, dicẽs: Qui non vult operari non manducet.

Ad Primum autem eorum quæ in contrarium obiiciuntur dicendum, q non prohibet dñs Apostolis omnem solicitudinem, s. de his quæ pertinẽt ad victum corporis, aliàs ipse loculos non habuisset: sed prohibet solicitudinem suffocantem, qua mens suffocatur dupliciter. Vno modo, vt in rebus temporalibus finem ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Aug. dicit in li. de operibus monachorum exponens illud. Nolite solicitci esse, &c. Non vt ista non procurent quantum necessitatis est, quod honestè poterunt: sed vt ista non intueantur, & ꝓꝑ ista faciant quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur. & habetur in glossa, primæ ad Thessal. 4. Secundò suffocatur mens prædicta solicitudine, q̄n fiduciam de Deo amittit; & hoc Dñs prohibere intendit. Vnde dicit Gl. super illud Mat. 6. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam, & laborẽ, s. de ambus,& lilijs. Sed solicitudinẽ, vt tota fiducia nostra sit in Deo, per quam & aues sine cura viuunt.

Ad Secundum dicendum, q non omnia q̄ sunt in præcepto, continentur explicitè in præceptis Decalogi, sed ad ea possunt reduci cum implicitè in eis contineantur. Et sic præceptum de labore manuum, per quem vita corporalis conseruatur, reducitur ad hoc præceptum, Non occides: sicut etiam præceptum de manducando; ad hoc præceptum, Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur, prohibetur.

Ad Tertium dicendum, q in quolibet præcepto duo sunt consideranda, finis præcepti,& possibilitas obseruandi, quia omnia præcepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducendũ vel malum tollendum, nec aliquid impossibile præcipi potest. Vnde dicit Hiero. Qui dicit Deum aliquid præcepisse impossibile, anathema sit. Si ergo sit tale præceptum, quod nullo modo reddi possit impossibile ad obseruãdũ,& sine eo finis intentus haberi non possit, obligatio illius præcepti semper manet: sicut est in præceptis de actibus virtutum: quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate, & sine eis vita spiritualis cõseruari non potest, vt dictum est. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuũ obligationem amittit. Vno modo q̄n aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem huius præcepti, scilicet conseruationem corporalis vitæ consequi potest sine labore manuum, vt ex dictis patet.

Ad Quartum dicendum, q ad laborẽ manuũ per se loquẽdo æqualiter religiosi,& seculares tenentur. quod patet ex duobus. Primò ex verbo Apostoli secundæ ad Thessal. 3. ubi ponit de opere manuum præceptum, dicens: Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & cætera. Fratres enim omnes Christianos vocat. Non enim tunc temporis aliqui religiosi determinati erãt. Secundò patet ex hoc q religiosi non tenentur ad alia q̄ seculares, nisi ad ea quibus se ex voto obligauerunt: sed per accidens contingit, q hoc præceptum magis tãgit religiosos, quàm alios: & hoc dupliciter. Primò, quia religiosi in paupertate viuunt: vnde facilius potest eis accidere, q non habeant, vnde viuant, quàm alijs secularibus. Secundò ex statuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hierony. in Epist. ad Rusticum monachum. Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum absq; opere,& labore suscipiant, non tam ꝓꝑ victus necessaria, q̄ ꝓꝑ animæ salutẽ, ne vagetur perniciosis cogitationibus: sicut ẽt ad uigilias & alia quibus domatur corpus, tenentur quidam religiosi ex statutis suis, ad q̄ seculares nõ tenent.

Ad Quintum dicendum, q q̄uis vsus liberalium artium sit nobilior; non tamen ita est necessarius ad vitam corporis sustentandam.

Et præterea sub operatione manuum comprehenditur, sicut ex dictis patet,&c.

ARTICVLVS XVIII. 158

Vtrum illi, qui spiritualibus operibus vacant, excusentur à labore manuum.

CIrca Secundum sic proceditur. Vĩ, q illi qui spiritualibus operibus vacant, non excusant à labore manuum: primæ enim ad Thessal. 3. sup illud. Si quis non vult operari, non manducet, dicit Glo. Augu. Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc Apost. præcepisse,& postea subdit. Sed superfluè conantur,& sibi & cæteris caliginem obducere, ut quod charitas vtiliter monet non solũ facere nolunt, sed nec intelligere: & ita uidetur q

spi

spiritualia opera à labore manuum nō excusent.

2 Præterea, Inter omnia spiritualia maxima sūt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per ista opera nō excusantur aliqui à labore manuali: ergo, &c. Probatio mediæ. Aug. dicit in lib. de operibus monachorum: Quid agant qui operari corporaliter nolunt, scire desidero, & cætera: Vacant orationibus, inquiunt, & lectionibus, & verbo Dei; & postea subdit, Sed si ab his amouendi non sumus, nec mādicandum est, necesse prçparandum. Si autem ab istis vacare tempus Dei certis interuallis temporum infirmitatis necessitas cogit, cur etiam non præceptis Apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus.

Et quantum ad orantes dicit: Citius exauditur vna obedientis oratio, q̄ decem millia contēnentis. Quantum verò ad psallentes subdit: Cantica diuina cantare ēt manibus operantes facile possunt, & ipsum laborem diuino tanquam celeumate consolari. Quantum vero ad legentes subdit: Qui autem dicunt se lectioni vacare, nonne illic inueniunt, quod præcipit Apostolus? Quæ est ergo ista peruersitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare? Quis enim nesciat tanto citius quemcunq; proficere cum bona legit, quantò citius facit quod legit? Quantum vero ad prædicantes subiungit: Si autem alicui sermo est erogandus, & ita se occupat, vt manibus operari non vacet, nunquid omnes possunt in monasterio venientibus ad se, vel diuinas lectiones exponere, vel de aliquibus disputationibus salubriter disputare? Quando ergo non omnes possunt, cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt? Quanquam etsi omnes possent, vicissitudine facere deberent, & non solum, vt cæteri necessarijs actibus occuparentur, sed quia sufficit, vt pluribus audientibus vnus loquatur.

3 Præte. Clerici maximè operibus spiritualibus occupantur: sed ipsi tenentur ad laborem manuum: ergo &c. Probatio mediæ. Dist. 81. c. dr. Clericus victū aut vestitū sibi artificio vel agricultura, absq; officij sui duntaxat detrimento, prçparet. Item in alio capitul. Clericus qui verbo Dei eruditus est, artificio victum quçrat. Itē, Omnes clerici qui ad operandu validi sunt, & artificialia, & litas discāt.

4 Præte. Religiosi qui omnia reliquerunt, maximè operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem: ergo &c. Probatio medię. Lucę 12. Vendite quę possidetis. Glo. Nō tm̄ cibos vestros communicare pauperibus, sed et vendite possessiones vestras, vt omnibus vestris simul pro Domino spretis, postea labore manuum operemini, vnde viuatis, & eleemosynam faciatis.

5 Pręterea. Decretum dicit dist. 25. quòd ille est hæreticus qui facit contra statutum Ecclesię Romanæ. Sed illi, qui mendicant non laborantes proprijs manibus, faciunt contra statutum Calixti Papæ 12. q. 1. Videntes summi sacerdotes, &c. vbi dicitur, q̄ Ecclesia statuit, quòd inter eos qui communi vita degere volunt, nullus egens inueniatur: ergo religiosi propter opera spiritualia nō excusantur à labore manuum: imò si mendicant sunt hæretici.

6 Præterea, Ille qui exponit se periculo mortis peccat quasi tentans Deum: sicut si aliquis videret vrsum venientem in furia, & deponeret arma quibus posset se defendere, tentaret Deum. Sed ille qui relinquit omnia, & non laborat manibus, abijcit à se necessaria victus quibus resistitur consumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem: ergo talis peccat quasi tentans Deum.

7 Præt. Ad Phil. 3. dicit Apost. Imitatores mei estote, fratres. Sed ipse quamuis prædicaret, & operibus spiritualibus vacaret, nihilominus opere manuum victum quærebat, secundæ ad Thessalonicenses 3. Ipsi scitis quemadmodum & vos oportet imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & fatigatione nocte ac die operantes, ne quem vestrum grauaremus: ergo, &c.

8 Præterea. Genes. 23. super illud. Confirmatus est ager, &c. dicit Glo. q̄ perfectus prędicator animam suam abscondit sub bonæ operationis, & cōtemplationis regimine: ita & illi qui operibus spiritualibus insistunt per contemplationem debēt etiam operibus exterioribus vacare per actionē. & sic opera spiritualia non excusant à labore manuum.

Sed contra. Lucę 9. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, dicit Glo. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda: sed opera spiritualia sunt maiora bona quām opera manualia: ergo debet hæc prætermittere propter illa.

2 Pręt. Opera pietatis sunt potiora, q̄ exercitia corporalia, primæ ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia valet. Sed opera misericordiæ, & pietatis sūt dimittenda, vt vacetur prædicationi. Act. 6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, &c. Lucæ 9. Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu autem vade, & annūcia regnum Dei: ergo multò fortius propter prędicationem, & alia opera spiritualia est dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

3 Præterea, Secundę ad Timot. 2. Nemo militās Deo implicat se negotijs secularibus. Gl. illa sunt secularia negotia, quibus animus occupatur colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia: ergo implicantur negotijs secularibus. Et ita illi qui militant Deo in spiritualibus, non debent operibus manuum occupari.

Respondeo dicendum, q̄ veritas huius quæstionis apparet ex his quæ in superiori quæstione sunt dicta: dictum est enim suprà, quòd illi tantum obligantur ad conseruationem huius præcepti, s. de opere manuum, qui non habent aliàs vnde licitè viuere possint: & ideò qui spiritualia opera exercent, & possunt aliàs licitè viuere, q̄ de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde distinguendum videtur de operibus spiritualibus. Sunt. n. quædam bona spiritualia quę in bonum commune cedunt: quædam verò quę ad singularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui spiritualibus operibus occupantur ad vtilitatem communem pertinentibus debet prouideri ab his, quorum vtilitati deseruiunt: quod patet per auctoritatem primę ad Corinth. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationem: quia vtilitas spiritualis præfertur corporali.

Eis autem qui vtilitati communi deseruiunt in temporalibus, debetur sustentatio ex proprio labori, quo vtilitati communi deseruiunt: sicut patet de militibus qui pro pace Reipublicę militant. Vnde primæ Corin. 9. Quis militat suis stipendijs vnquam? Vnde multò magis qui in spiritualibus bonum promouent, in tali ministerio sustentari possunt: & sic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia, quibus cōmunis vtilitas promouetur, & ex hoc eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudicijs ecclesiasticis exequendis. Dicitur enim ad Romanor. decimotertio, de potestate sçculari quæ iudicium sæculare exercet. Ideò & tributa pręstaris, s. iudicibus: ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in lib. de operibus monachorū, quòd debent manuum operibus insistere illi dūtaxat, qui ab ecclesiasticis occupationibus vacant: unde & se excusat à labore manuum pp̄ iudicia ecclesiastica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere possumus,

quis

quis militat suis stipendijs vnquam,&c. tamē Dominum nostrum Iesum Christum testem inuoco super animam meam, quātum ad meum attinet commodum, multò mallem per singulos dies certis horis quantum in bene moderatis monasterijs constitutum est, aliquid operari manibus, & certas horas habere ad orandum, & legēdum, aut aliquid de diuinis literis agēdum liberas, q̄ tumultuosissimas perplexitates aliarum causarum pati de negotijs sæcularibus, vel iudicando dirimēdis, vel interueniendo præcipiendis. Secundum opus spirituale, quod in bonum commune redundat, est opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et ideò, vt dicitur primæ ad Corinthios 9. Dominus ordinauit his qui euangeliū annunciant, de euangelio viuere. nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent authoritatem prædicandi, sicut sunt prælati: sed etiam ad eos q̄ qualitercunq; licitè prædicant ex commissione prælatorum: quia stipendia non debentur potestati, sed operi & labori, vt dicitur secundę ad Timoth.
21.q.187 2. Laborantem agricolam oportet primum de fru
ar. 4. ad ctibus percipere Glo. s. prædicatorem qui in agro
3. & 4. ecclesiæ lectione verbi excolit corda auditorum:
5. ad 5. nec tantum illi qui prædicant, possunt de euange-
& opus lio viuere, sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc
19. c.9. officium cooperantes: quod patet ad Ro. 15. Si spiritualium participes facti sunt Gentiles, debent ēt in carnalibus ministrare eis. Gl. eorum scilicet Iudæorum, qui miserunt prædicatores ab Hierosolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittūt possunt de fructu euangelij viuere. Tertium opus spirituale, quod cedit in bonum commune, sunt orationes, quæ fiunt in horis canonicis ad salutē ecclesiæ, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechiel. 13. Non opposuistis vos murum pro domo Israel,
4 di.18. vt staretis in prælio in die Domini, Glo. precibus
q 2.a.1. dimicantes, & diuinæ sententię resistentes. & ideò
q.2.ad 20 dicitur primæ ad Corin. 9. quod qui altari deseruiunt, cum altari participant. Et de his duobus operibus dicit Aug. in lib. de operibus monachorum: Si euangelistæ sunt fateor, habent potestatem, s. viuendi de sumptibus fidelium: quia de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt. Vnde sibi istam non arrogant, sed vendicant potestatem. Quartum opus spirituale, quod redundat in bonum commune, est elucidatio sacræ scripturæ. Qui enim elucidationi sacræ scripturæ vacant ad alios instruendum, possunt de hoc opere spirituali viuere. primæ ad Timot. 5. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in verbo, & doctrina. Glo. Vt eis spiritualiter obediant, & exteriora ministrent. Qui laborant in verbo. Glo. in exhortatione scientium, & doctrina nescientium. Et hoc etiam planius dicit Hierony. ad Vigilantium. Hæc in Iudæa usq; hodie perseuerat consuetudo, non solum apud nos, sed etiā apud Hebræos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra nisi solum Deum, sinagogarum totius urbis foueantur ministerijs. Patet ergo q̄ illi qui prædictis operibus spiritualibus vacant, non tenentur manibus
22.q.83 laborare. De his autem qui vacant spiritualibus,
ar.7. quæ non directè in bonum commune redundant, sed in bonum facientis, sicut sunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiusmodi, distinguendum est: q̄a aut illi qui in religione istis operibus occupātur, habent in sæculo: unde viuerent sine labore manuum; aut non. Si sic, tales cum ad religionem veniunt, non tenentur manibus laborare: Vnde Aug. in lib. de operibus monachorum, Si habebat aliquid in hoc sæculo, quo facilè sine opificio sustentarent vitam suam, qd̄ cōuersi ad Deum indigentibus dispartiti sunt, & credenda eorum infirmitas, & ferenda. Solent enim tales augustius educati absque corporalium laborum tolerantia non posse.
Si autem in sæculo opifices fuerunt de labore manuum viuentes, tunc ex duplici causa uenientes ad religionem possunt laborem manuū intermittere: vno modo ex pigritia operandi, volentes in ocio uiuere, & tales peccāt. Et hoc est qd̄ dicit August. in prædicto libro. Plerumq; ueniunt ad professionem seruitutis Dei, & ex professione seruili & uita rusticana, & ex opificum exercitatione, & plebeio labore; & postea subdit: Tales ergo secundum q̄ minus operantur, de infirmitate corporis excusari non possunt. Preteritę quippe vitę consuetudine conuincuntur; & interponit: Non enim apparet, vtrum ex proposito seruitutis Dei uenerint, an uitam inopem, & laboriosam fugientes. Alio modo intermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus contemplatiuum quasi continuè eleuatur: tales cum spiritu Dei agantur, non peccant: quia ubi spiritus Domini, ibi libertas. Vnde Greg. dicit super Ezech. Contemplatiua uita est charitatem Dei, & proximi toto corde retinere, ab exteriori actione quiescere, soli desiderio Cōditoris inhęrere, ut nihil iam agere libeat. Et hoc idem habetur in quadam Glo.
Genesis 13. Confirmatus est ager, &c. Contemplatiua uita a cunctis actionibus funditùs diuidit. Genes.
Et hoc est quod habetur Mat. 6. in glo. super illud. Mat. 6.
Considerate volatilia cœli, &c. Sancti uiri auibus comparantur, quia cœlum petūt. & quidem ita remoti sunt à mundo, ut iam in terris nihil agant, nihil laborent, sed sola contemplatione iam in cęlo degunt.

Ad Primum ergo dicendum, q̄ glossa illa sumitur ab Aug. in lib. de operibus monachorum, qui librum illum scripsit contra quosdam monachos qui dicebant, q̄ non licebat seruis Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apost. Qui non vult o- Aug.
perari non manducet, exponebant de opere spirituali: quam expositionem Aug. in libro illo multipliciter improbat. Vnde dicendū est, q̄ illud Apo. Qui non vult operari non manducet, &c. de opere manuali intelligitur: non tamen sequitur q̄ ad huiusmodi impletionem pręcepti omnes tenēātur: ipse enim non tenebatur: vnde pręmisit, Nō quasi non habuerimus potestatem, sumptus accipiē di, & uiuendi sine labore manuum. Vnde patet q̄ Glo. illa non est ad propositum.

Ad Secundum dicendum, q̄ in omnibus operib. quę tangit obiectio distinguendum est: quia uel possunt esse quasi publica opera, uel priuata. Loquitur autem Aug. de illis operibus spiritualibus secundum quòd sunt opera priuata. Intelligit. n. de orationibus, & canticis priuatis, non de his q̄ in Ecclesia solenniter celebrantur: qd̄ patet ex hoc q̄ dicit, Possunt simul qui manibus operantur diuina cantica cantare: qd̄ non esset conueniens si de horis canonicis intelligeretur. Similiter qd̄ dicit de lectionibus loquitur de illis, qui vacant lectioni ad consolatione propriam tm̄, sicut in monasterijs monachi faciunt. Non aūt de illis quorū una studio scripturarū deputatur ad suā, & aliorum instructione. Non est. n. dubium q̄ per laborē manuum studiū impedietur. Similiter qd̄ dicit de prędicatione, intelligendum est, de illis qui nō publicè prędicant, sed aliqua uerba ędificatoria hominibus ad se uenientibus loquūtur, sicut Sancti Patres in herremo facere consueuerunt. Et hoc patet ex ipsis verbis supra inductis: unde etiam dicit, Si sermo erogandus est, &c. quia ut dicit gl. primę Cor. 2. super illud. Sermo meus, & prędicatio mea; sermo est qui priuatim fiebat, sed prędicatio quę fiebat in communi.

Ad Tertium dicendum, q̄ Decretum loquitur de illis clericis quibus non sufficiunt oblationes, & eleemosynę, quę eis à fidelibus fiunt, uel ecclesię facultates. Eadem. n. ratio est de illis qui uiuunt de facultatibus Ecclesiæ, & de illis qui uiuunt par ticularibus ac eleemosynis: quia facultates Ecclesię elee-

Gl super Isaiam. eleemosynæ sunt, & ad sustentationem pauperũ dantur. Vnde dicit Glo. super illud Isaiæ 3. Et rapina pauperis in domo vestra; In domibus principum rapina pauperum est, dum Ecclesiæ opes sibi thesaurizant, & in delitijs abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur. *Canon.* Et de hoc habet 12.q.1.ꝓ quod etiã dicit, 3.q.2.c.Sacerdos. Quòd sacerdos cui dispensationis cura commissa est, cum laude pietatis accipit à populo, dispensanda, & fideliter dispensat accepta: quia omnia sua aut reliquit parentibus, aut distribuit pauperibus, aut Ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pauperũ paupertatis amore constituit: vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat. Et sic patet ꝙ clerici qui de Ecclesiæ rebus viuunt eandem rationem vtendi eis habẽt, sicut illi qui facultatibus carentes de eleemosynis sibi datis viuunt.

Ad Quartum dicendum, ꝙ Glo. illa non imponit necessitatem his qui sua relinquunt, vt manibus operentur: sed ostendit quoddam bonum qđ facere possunt qui sua relinquunt, vt scilicet ex manuum labore acquirant: vnde sibi prouideant & eleemosynas alijs faciant: nec tamen per hoc excluditur, quin etiam bene faciant si manibus non laborantes spiritualibus eleemosynis vacent quæ; sunt corporalibus potiores.

Ad Quintum dicendum, ꝙ illius rationis prima falsa est. Non.n. qui facit contra statutum Papæ est hæreticus: nisi forte credat Papæ non esse obediendum, vnde in capitul. inducto dr̃: Qui Rom. Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conantur, proculdubio in hæresim labuntur: priuilegium autẽ prædictum consistit in hoc ꝙ ei debet ab oibus Christianis obediri. Similiter ẽt minor est falsa. Non enim est contra statutum Ecclesiæ, ꝙ aliquis mendicet, vel se in statu egestatis ponat: sed hoc est contra statutum Ecclesiæ, si ab eis qui facultates Ecclesiæ possident, eorum necessitatibus non prouidetur. Vnde hæc sunt verba capituli indu-
12.q.1.& cti, ex quibus, si rebus Ecclesiæ Episcopi dispensa-
a.5.e.& tores earum, omnibus communi vita degere volẽ-
3. p. 4. tibus ministrare cuncta necessaria debent, prout
40. a.3. melius poterunt: vt nemo in eis egens inueniatur.
ad 1&8. Ad Sextum dicendum, ꝙ illi qui relinquunt om-
tra 3. c. nia nihil sibi reseruantes, nec manibus operantes
133.135 non ꝓ hoc discrimini se exponunt, quia deuotio
& oper. fidelium tanta probabiliter æstimatur, & experi-
17.c 14. mento dr̃, ꝙ eis in necessarijs prouidet. Nec etiã
15.&16 tentat Deum, quia ipse promisit mouendo corda aliorum eis in necessitatibus prouidere, ut patet Mat.6. Et quædam Glos. dicit Lucæ 8. Tanta prædicatori debet esse fiducia in Deo, ut præsentis vitæ sumptus, etsi non prouideat, sibi tn̄ non defuturos certissimè sciat: nedum occupatur mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Similiter si aliquis esset inter armatos qui defenderent, & aliqua causa arma deponeret, non tentaret Deum. Si autem esset solus, videretur tentare Deum, nisi fortè interiori inspiratione securus esset de diuino auxilio, sicut B. Martinus dixit: Ego signo crucis non clypeo protectus, aut galea, hostiũ cuneos penetrabo securus. Similiter videretur esse Dei tẽtatio, si aliquis inter infideles, vel homines inhospitales de necessarijs victus sibi non prouideret. Vnde dicit glo Lucæ.22. super illud, Qui habet sacculum tollat, &c. In hoc nobis datur exemplum, vt nonnunquam causa instante quædam de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus: uerbi gratia, si ꝑ inhospitales regiones iter agimus, plura viatica licet portare, q̃ domi habeamus: & tamẽ in deserto aliqui sine labore manuũ sustentati sunt pane diuinitus misso, ut in uitis Patrum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

Ad Septimum dicendum, ꝙ hoc ꝙ Apost. laborauit cum posset de Euangelio viuere, fuit supererogationis, ut patet 1. ad Corinth. 9. Et ideo alij prædicatores non tenentur eum in hoc imitari. Sciendum tñ ꝙ prædicator aliquando bene faceret non accipiendo sumptus ab his quibus prædicat, sed de labore manuum viuendo: in casibus, illis, in quibus Apost. laborabat, s. ne scandalizaret eos quibus prædicabat, qui ꝑ auaritiam dare sumptus grauabantur: & hanc causam ponit secundæ ad Thessal. 3. Nocte ac die laborantes ne quem uestrum grauaremus. Item ut suo exemplo alij ab ocio retraherẽtur, unde ibidem subdit, Nõ quasi nos non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus uobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem pseudo-Apost. Vnde dicit, 2. ad Corin.11. Quod autem facio, ut faciam, ut amputem occasionem eorum q̃ volunt occasionem, ut in quo gloriantur tales inueniantur sicut & nos. Aliquando autem malefacerent prædicatores, si laboribus manuum se implicarent, si s. per laborem à prædicatione retraherentur. *No.* Vnde dicit glo. Lucę 18. Cauendum est prædicatori, ne dum occupatur mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Ideo dicit Augu. in supra dicto lib. quòd Aposto. dum esset Athenis, ubi oportebat eum quotidie prędicare, non operabatur manibus: quod postea fecit ueniens Corinthium, ubi Iudęis prędicabat solo die Sabbati. Prædicatoribus. n. non solum necessarium est, ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo prædicent, sed etiam in quo studeant, cum nõ habeant scientiam ex infusione sicut Apostoli, sed continuo studio. Vnde dicit Grego. in Pastorali exponens illud Exo.25. Vectes semper erunt in circulis, &c. Vectes inquit semper erunt in circulis, quia nimirum necesse est, ut qui ad officium prædicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant.

Ad Octauum ergo dicendum, ꝙ per actionem intelligitur ibi non solum opus naturale, sed oia quæ ad actiuam uitam pertinent. Solicitudo autẽ quæ exhibetur à prædicatoribus circa eos quibus ꝓdicant, ad actiuam uitam pertinet.

Rationes in contrarium concedo: tamen ultima inducitur prætee intentionem. Glo. enim dicit, sæcularia negotia esse quę fiunt causa pecunię colligendæ sine opere manuali, ut per mercationem, & huiusmodi, à quibus se debent serui Dei penitus abstinere.

INCIPIT QVODLIBET. Octauum.

Sancti Thomæ.

QVAESTIO I.

Quæstio nostra circa tria uersatur.

Primò, circa ea quæ pertinent ad naturam.

Secundò, circa ea quæ pertinent ad culpam, & gratiam.

Tertiò, circa ea quæ pertinent ad pœnam, vel gloriam.

Circa primam quærebatur.

Primò, De pertinentibus ad naturam creatam.

Secundò, De pertinentibus ad naturam increatam.

Circa naturam increatam duo quærebantur.

Primò, An senarius numerus, secundum quem omnes creaturę dicuntur esse perfectę, sit creator uel creatura,

Secundò, De rationibus idealibus, quę sunt in mẽte diuina: Vtrum per prius respiciunt exemplata, s. creaturas ratione suæ singularitatis, uel ratione naturę specificę.

159 **ARTICVLVS PRIMVS.**

Vtrum senarius prædictus sit creator.

1.p.q.21 a.3, & mi de ar.70 & 1.p.q 35 ar.1. ad 3.

AD Primum sic proceditur. Vr, ꝙ senarius prædictus sit creator. Remota.n.omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore: sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Vñ dicit Aug.4.super Genes.ad literam. Itaq; si ista non essent,s.upera sex dierum,perfectus ille esset,s.senarius. Nisi aũt ille perfectus esset, ista sm eum perfacta nõ fierẽt:ergo senari⁹ numerus est creator.

2 Sed dicebat,ꝙ Aug.loquitur de senario quantum ad ideã senarij,quæ est in mente diuina,Contra.Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in Idea senarij numeri,ita remanet idea lapidis in mente diuina: ergo in hoc nõ haberet senarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem: qđ tñ videtur esse contra intentionem Aug.

3 Præter. Illud quod est permanentius oĩ creatura,non est creatum, sed creator. Senarius autẽ numerus est permanentior cœlo, & terra, quæ tñ videntur esse permanentissimæ creaturæ: vnde Aug.dicit,4.super Gen.ad literam: Facilius est cœlum, & terram transire quæ secundum senarium numerum fabricata sunt, quàm effici posse, vt senarius numerus non suis partibus compleatur:ergo senarius non est creatura,sed creator.

Sed contra. Creatoris perfectio nõ consistit ex partibus: nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Aug.in eo.lib. Inuenimus senarium numerum esse perfectum ea ratione,ꝙ suis partibus compleatur: ergo senarius numerus non est creator,sed creatura.

Post. & 3.1.q.ad 10.& opus 55.

Respondeo dicendum, ꝙ secundum Auicennã in sua Metaph.triplex est alicuius naturæ consideratio. Vna prout consideratur secundum esse,qđ habet in singularibus sicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia verò est consideratio alicuius naturæ secundum esse suum intelligibile: sicut natura lapidis consideratur prout est in intellectu. Tertia verò est consideratio naturæ absoluta,prout abstrahit ab vtroq; esse: secundũ quã considerationem consideratur natura lapidis, vel cuiuscunq; alterius,quantum ad ea tm̃ quæ per se competunt tali naturæ. Harum quidem trium considerationum duæ semper vniformiter eundem ordinem seruant. Prior enim est consideratio alicuius naturę absoluta,q̃ consideratio eius sm̃ esse quod habet in singularibus. Sed tertia consideratio naturæ,quæ est secundum esse, quod habet in intellectu,non semper habet eundem ordinem ad alias considerationes. Consideratio.n.naturæ sm̃ esse quod habet in intellectu, qui accipit à rebus sequitur vtranq; aliarum considerationum. Hoc enim ordine scibile præcedit scientiam,& sensibile sensum,sicut & mouens motum, & ca causatũ. Sed consideratio naturæ secundum esse quod hẽt in intellectu causante rem,pręcedit alias duas cõsiderationes. Cum. n. intellectus artificis adinuenit aliquam forma artificiati ipsa natura,seu forma artificiati in se considerata est posterior intellectu artificis, & per consequens ẽt ars sensibilis quæ talem formam, vel speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiata, ita se habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde vniuscuiusq; naturæ causatæ prima cõsideratio est sm̃ ꝙ est in intellectu diuino Secunda;vero consideratio est ipsius naturę absolutę. Tertia secundum ꝙ habet esse in rebus ipsis, vel in mente angelica. Quarta secundum esse,quod habet in intellectu nostro. Et ideò,Diony.dicit 11.c. de diui.no. hunc ordinem assignãs, ꝙ primò inter omnia est ipse substantificator reru Deus,postea verò ipsa dona Dei quæ creaturis exhibentur, & vniuersaliter,& particulariter considerata,vt per se pulchritudinem, per se vitam, quam dicit esse donum ex Deo prouenięns,i.ipsam naturam vitę, deinde ipsa participantia vniuersaliter, & particulariter considerata, quæ sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semper est ratio posterioris, & remoto posteriori remanet prius,non autem econuerso. Et inde est ꝙ hoc quod competit naturę secundum absolutã considerationem, est ratio quare competat naturę alicui secundum esse, quod habet in singulari, & non econuerso. Ideò enim Sortes est rationalis quia homo est rationalis,& non econuerso. Vnde dato ꝙ Sortes,& Plato non essent,adhuc humanę naturę rationalitas competeret. Similiter ẽt intellectus diuinus est rõ naturę absolute considerate & in singularibus, & ipsa natura absolute considerata,& in singularibus est ratio intellectus humani,& quodammodo mensura ipsius. Possunt ergo verba Aug.intelligi de senario dupliciter. Vno modo,ut per senarium numerum intelligatur ipsa natura senarij absolutè, cui primo & per se competit perfectio:quę quidem est ratio perfectionis eorum quæ senarium participant. Vnde remotis omnibus quę senario perficiuntur, adhuc perfectio naturę senarij cõpetit, & hoc modo senarius nominat naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundum esse quod habet in intellectu diuino;& sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis inuentę, quę sm̃ senariu sunt conditę quibus etiam remotis in prædicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius nõ erit creatura:sed ratio creaturæ in creatore, quæ est Idea senarij: & est idem secundum rem quod diuina essentia,ratione tantum differens.

Natura multipliciter cõsideratur & ad secundum esse vno nec prius quã secundum esse particulare.&c.

Sorte vel Plato nõ existẽte, hõ adhuc est rõnalis.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ remotis omnibus creaturis quæ sunt factæ in senario dierum non dr,quòd perfectio remaneat in senario numero,quasi senarius numerus aliquod esse habeat in rerum natura,nulla creatura existente. Sed quia remoto omni esse creato remanet absoluta consideratio naturę senarij, prout abstrahit à quolibet esse:& sic attribuitur sibi perfectio, sicut remotis omnibus singularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanę naturę.

Ad Secundum dicendum, ꝙ sicut in rebus creatis quędam sunt magis communes,& quędam magis contractę ;ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura se extendunt; minus verò communium ad pauciora. Et quia vnitas,& multitudo sunt omnibus creatis communia, ideò etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas se extendit. Vnde dicit Boet. in princ.Arithmeticę. Omnia quęcunq; à primęua rerum natura constituta sunt,numerorum specie videntur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea non se extẽdit ad omnes creaturas.& ideo si senarius accipiatur pro idea senarij, quantum ad hoc adhuc senarius erit eminentior lapide, idest, quàm idea lapidis, prout scilicet ad plura se extendit,& iterum perfectio competit senario secundum naturam senarij,non autem lapidis.

Ad Tertium dicendum,ꝙ non est intentio Augu.dicere,ꝙ si cœlum, & terra transeat, & cęterę creaturę,quòd senarius remaneret secundum aliquod esse creatum:sed quia si omnes creaturę ab esse deficerent, remaneret adhuc natura senarij prout abstrahit à quolibet esse huiusmodi, quod eius perfectioni competit:sicut etiam natura humana manebit talis, quòd ei competeret rationalitas.

Ad illud verò, quod in contrarium obijcitur dicendum,ꝙ quamuis in Deo non possit esse aliquid habens partes,tamẽ potest esse in eo ratio rei habentis partes,& sic est in eo ratio senarij ex partibus constituti, & ratio suarum partium.

160 ARTICVLVS II.

Vtrum ideae quae sunt in mente diuina, per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei.

verit. q. 8 ar. 8. c. CIrca Secundum sic proceditur. Vr, q ideę quę sunt in mente diuina, per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei: quia vt Aug. dicit in lib. 83. q. Ideae sunt quaedam formae, vel rationes rerum stabiles, quae in diuina intelligentia continentur: & cum ipsae neque oriantur, neq; intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne quod oriri, vel interire potest; & omne quod oritur, vel interit solum singulare est, id est, quod generatur, & corrumpitur: ergo ideae per prius respiciunt singulare.

Sed contra. Cum ideae sint formae exemplares requiritur ad rationem ideae assimilatio ideati ad ipsam. Sed idearum, id est, res creata magis assimilatur diuino exemplari secundum formam a qua est ratio speciei, quàm secundum materiam, quae est indiuiduationis principium: ergo idea per prius respicit naturam speciei, quàm singularitatem indiuidui.

verit. q. 3 art. 1. c. Respondeo dicendum, q cum in mente diuina sint omnium creaturarum formae exemplares, quae ideae dicuntur, sicut in mente artificis formę artificiatorum, hoc tamen interest inter formas exem- [c. 70. & plares, quae sunt in mente diuina, & in mente arti- [2. d. 18 ficis creati, q creatus artifex agit ex praesupposi- [c. 9. art. ta materia. Vnde formę exemplares quę sunt in [343. c.] mente eius, non sunt factiuae materię quę est indiuiduationis principium: sed solius formę, à qua species est artificiati: & ideo huius formae exemplares non respiciunt directè artificiatum quantum ad indiuiduum, sed quantum ad speciem so- [ar. 143.] lum: formę autem exemplares intellectus diuini sunt factiuę totius rei, & quantum ad formam, & quantum ad materiam, & ideò respiciunt creaturam, non solum quantum ad naturam speciei, sed etiam quantum ad singularitatem indiuidui; per prius tamen quantum ad naturam speciei: quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationem exemplaris requiritur q ipsa assimilatio operis ad exemplar sit intenta ab agente; aliàs talis assimilatio casu accideret, & non secundum viam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exemplar respicit q agens primò intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est: natura autem speciei est perfectissimum in vnoquoq; indiuiduo: per ipsam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio scilicet materię quę est singularitatis principium, quae cum sit in potentia ad formam speciei perficitur, quando naturam speciei consequitur: & iterum imperfectio formę generalis, quę se habet ad differentias specificas in potentia, vt materia ad formam: vnde species specialissima est primò in intentio- [3. p. q. 85] ne naturę, vt patet per Auic. in principio suę Me- [a. 3. ad 1] taph. Non enim natura intendit principaliter ge- [& 4. &] nerare Sortem; aliàs destructo Sorte ordo, & inté- [q. 90. ar.] tio naturę periret. Intendit aût in Sorte genera- [2. c. & ar] te hominem. Similiter non intendit principaliter [ad q. 3. a.] generare animal: alioquin quiesceret eius actio, [8. c. &] quando ad naturam animalis perduxisset: cum tamen [po. q. 10] in indiuiduo generato prius compleatur natura [ar. 2. ad] animalis quàm hominis, vt patet in 16. de anima- [12.] libus. Non autem prius est homn, quàm hic homo. [anima.] Vnde exemplar quod est in mente diuina primò [ar. 50.] naturam speciei respicit in qualibet creatura.

Ad Primum ergo dicendum, q id quod est primum in intentione, est vltimum in executione. Vnde quamuis natura primò intendat generare hominem, per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc q hic hô generatur: & propter hoc etiam in diffinitione ideae dicitur, quòd secundum eas oritur omne quod oritur quantum ad viam executionis, in qua singularia sunt primum.

Ad Secundum, quod in contrarium objicitur conceditur.

QVAESTIO II.

DEinde quęritur de his quę pertinent ad naturam creatam.

Et Primò, De his quę pertinent ad animam humanam.

Secundò, De his quę pertinent ad corpus.

Circa primum quęruntur duo.

Primò, Vtrum anima accipiat species quibus cognoscit, à rebus quę sunt extra eam.

Secundò, Quomodo charitas, vel quilibet alius habitus à non habente cognoscatur.

ARTICVLVS III. 161

Vtrum anima accipiat species à rebus, quae sunt extra eam.

AD Primum sic proceditur. Vr, q anima non [1. p. q. 84] accipiat species à rebus, quę sunt extra eam: [a. 3. & 4] Dicit. n. Aug. 12. super Gene. Imaginem corporis [& veri. q.] non corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso [10. a. 6.] fecit celeritate mirabili: non autem eam in se ip- [2. d. 3. q.] so faceret, si à rebus exterioribus eam acciperet: [2. a. 1. c.] ergo aia nô accipit à reb⁹ species, qb⁹ cognoscit. [& ad 2.]

2 Praet. Eius solius est dimensionem à re dimensionata abstrahere, cuius est dimensioné corporibus dare: quod est solius creatoris. Sed ad hoc q species à rebus accipiatur in aia, oportet quòd ab ipsa specie dimensiones separentur: quia in rebus extra animam habent esse dimensionale, non aût in aia, maximè quantum ad intellectum. Ergo anima non potest accipere species à rebus sensibilibus.

In contrarium videtur esse tota Philoso. doctr. quę sensum à sensibilibus, imaginationem à sensu, intellectum à phantasmatibus accipere tatet.

Respondeo dicendum, q aia humana similitudi- [ar. 6. &] nes rerum quibus cognoscit, accipit à rebus illo [ar. 162.] modo accipiendi, quo patiens accipit ab agente: [ad 3.] quod non est intelligendum quasi agés influat in patiens eandem numero speciem quam habet in seipso: sed generat sui similem educendo de potétia in actum: & per hunc modum dr species coloris deferri à corpore colorato ad visum. Sed in agentibus, & patientibus distinguendum est. Est. n. quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. Quoddam verò agens est quod nnn sufficit de se ad inducendam formá suam in patiens, nisi superueniat aliud agens: sicut calor ignis non sufficit ad complendum actionem nutritionis, nisi per virtutem aię nutritiuę: vnde virtus animę nutritiuę est principaliter agens; calor verò igneus instrumentaliter. Similiter et est diuersitas ex parte patientium. Quoddá n. est pa- [1. p. 115] tiens, quod in nullo cooperatur agenti, sicut lapis [ar. 1. ad] cû sursum proijcitur, uel lignum cum ex eo fit [5. & q.] scamnum. Quoddá verò patiens est quod coope- [188. a. 1] ratur agenti, sicut lapis cum de rsum proijcitur: [ad 3. et] & corpus hominis cum sanatur per artem: & secúdum hoc res quę sunt extra animam, tripliciter se [ar. 8. ad] habent ad diuersas animę potentias: ad sensus. n. [13 & a.] exteriores se habent, sicut agentia sufficientia quibus patientia uon cooperantur, sed recipiunt tm: [& 2. ad] q aût color per se non possit mouere visum nisi [sonum.] lux superueniat, non est contra hoc quod dictum est, quia tam color, quàm lux inter ea quę sunt extra animam computantur. Sensus aût exteriores suscipiunt tm à rebus per modum patiédi, sine hoc q aliquid cooperentur ad sui formationé: quamuis iá formati habeant propriam operationem, quę est indi-

iudicium de proprijs obiectis: sed ad imaginationem res quæ sunt extra animam comparantur, vt agentia sufficientia. Actio enim rei sensibilis non sistit in sensu, sed vlterius pertingit vsque ad phantasiam siue imaginationem: tamen imaginatio est patiens quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines, quas nunquam sensu percipit: his tamen quæ sensu recipiuntur componendo ea, & diuidendo, sicut imaginamur montes aureos, quos nunquam vidimus ex hoc quod vidimus aurum, & montes. Sed ad intellectum possibilem comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium, nec etiam in imaginatione sistit, sed phantasmata vlterius mouent intellectum possibilem, non autem ad hoc quod ex seipsis sufficiant, cum sint in potentia intelligibilia: intellectus autem non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quod superueniat actio intellectus agentis, cuius illuminatione phantasmata fiunt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu. & sic patet quod intellectus agens est principale agens, quod agit rerum similitudines in intellectu possibili: phantasmata autem quæ à rebus exterioribus accipiuntur, sunt quasi agentia instrumentalia: intellectus enim possibilis comparatur ad res, quarum notitiam recipit, sicut patiens quod cooperatur agenti. Multo enim magis potest intellectus formare quidditatem rei quæ non cadit sub sensu, quàm imaginatio.

Ad Primum ergo dicendum quod si verbum Augu. referatur ad intellectum, sic planum est, quod res non faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter, sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem, faciunt quidem, sed non solum quia ipsa imaginatio cooperatur, vt dictum est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter, & totum: sed de hoc non loquitur Augu. quia sensum enim a spiritu diuidit, siue corporalem visionem contra spiritualem.

Ad Secundum dicendum, quod ratio ista procedit ac si illa eadem species numero quæ est in rebus, vel in imaginatione, postmodum fieret in intellectu: sic enim oporteret quod auferrentur ab ea dimensiones. Et hoc patet esse falsum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum habens charitatem eam cognoscat per speciem.

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur, quod non habens charitatem eam cognoscat per speciem. Omne enim quod cognoscitur, cognoscitur vel per essentiam, vel per sui similitudinem. Sed charitas à non habente non cognoscitur per suam essentiam quia non est essentialiter in eo: ergo si cognoscitur à non habente, cognoscit per sui similitudinem.

Præt. Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per coniecturas, vel per reuelationem: & similiter postquam eam amiserit, potest recordari se eam habuisse: quod esse non potest nisi per eius speciem in memoria reseruatam: ergo charitas à non habente qui prius eam habuit, per sui similitudinem cognoscitur: & eadem ratione à quolibet alio non habente.

3 Præt. Dicit Aug. 10. confessionum. Hoc modo se habet memoria ad intelligentiam sicut venter animalis ruminantis, ad os: quia sicut id quod est in ventre animalis, reducitur ad os, ita quod est in memoria, reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conseruatur charitas per sui similitudinem, & ab intelligentia capietur per similitudinem.

Sed contra est, Quod Aug. dicit secundo super Genesim, & habetur in Gl. 2. ad Corinth 12. Quòd intellectualis visio est earum rerum quæ non habent species sibi similes quæ non sunt quod ipsæ: & inter huiusmodi ponit charitatem: ergo charitas non potest cognosci per sui similitudinem, sed solum per essentiam.

Respondeo dicendum, quod duplex est cognitio charitatis. Vna qua cognoscitur quid est charitas. Alia qua charitas percipitur: ut cum aliquis cognoscit se habere charitatem, quod pertinet ad cognitionem an est. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competit habenti, & non habenti. Nam intellectus humanus natus est rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoscendis naturaliter præcedit, sicut in cognoscendis conclusionibus complexis. Insunt enim nobis naturaliter quædam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoscendum in actu conclusiones, quæ in prædictis principijs potentialiter continentur siue per inuentionem propriam, siue per doctrinam alienam, siue per reuelationem diuinam, in quibus omnibus modis cognoscendi homo iuuatur ex principijs naturaliter cognitis. Vel ita quod ipsa principia cognita ad cognitionem acquirendam sufficiant adminiculantibus sensu, & imaginatione: sicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem, vel doctrinam. Vel ita quòd principia prædicta ad cognitionem acquirendam non sufficiant: nihilominus tamen in huiusmodi cognoscendis principia dirigunt inquantum inueniuntur non repugnare principijs naturaliter cognitis: quod si esset, intellectus nullo modo eis assentiret: sicut non potest dissentire principijs. Et similiter in intellectu insunt nobis etiam naturaliter quædam conceptiones ab omnibus notæ: ut entis, vnius, boni, & huiusmodi, à quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoscendum quidditatem vniuscuiusque rei, per quem procedit à principijs per se notis ad cognoscendas conclusiones. & hoc vel per ea quæ quis sensu percipit: sicut cum per sensibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quidditatem, vel per ea quæ ab alijs quis audit, ut cum laicus qui nescit quid sit musica, cum audit aliquam artem esse per quam discit canere, uel psallere, concipit quidditatem musicæ: cum ipse præsciat quid sit ars, & quid sit canere: aut etiam per ea quæ ex reuelatione habentur, ut est in his quæ fidei sunt. Cum enim credimus aliquid esse in nobis diuinitus datum, quo affectus noster Deo unitur, concipimus charitatis quidditatem, intelligentes charitatem esse donum Dei quo affectus Deo unitur: præcognoscentes tamen quid sit donum, & quid affectus, & quid vnio. De quibus etiam quid sint scire non possumus, nisi resoluendo in aliqua prius nota, & sic quousque perueniamus vsque ad primas conceptiones humani intellectus, quæ sunt omnibus naturaliter notæ. Et quia naturaliter cognitio est quædam similitudo diuinæ ueritatis menti nostræ impressa, secundum illud Psal. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Ideo dicit Augu. 10. de Trin. quod huiusmodi habitus cognoscimus in prima ueritate. Ipsa autem conceptio charitatis, quam intellectus sumit modo prædicto, non est solum similitudo charitatis sicut species rerum in sensu, uel imaginatione: quia sensus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam rei, sed solummodo accidentia quæ circunstant rem: & ideò species quæ sunt in sensu, uel imaginatione non repræsentant naturam rei, sed accidentia eius tantum: sicut statua repræsentat hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam, & substantiam rei. Vnde species intelligibilis est similitudo ipsius essentiæ rei, & est quodammodo ipsa quidditas, & natura rei secundum esse intelligibile, non secundum esse naturale, prout est in rebus, & ideo omnia quæ non cadunt sub sensu, & imaginatione, sed sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quòd essentiæ, vel quidditates eorum sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus, quo charitas cognoscitur cognitione quidem tam ab habente charitatem, quàm à non habente. Sed secundum alium modum cognoscendi charitatem neque ha-

21. & q. 30. a. 4. ad 1. & 2. q. 12. a. 12. ad 12.
Qualiter quis cognoscat se charitatē habere.

ritas, neq; aliquis habitus siue potentia percipitur à nostro intellectu nisi per hoc quod actus percipiuntur, vt per Philo. 10. Eth. Actus autem charitatis, vel alterius habitus eliciuntur ab ipsa charitate, vel ab alio habitu per propriam essentiam charitatis, vel alterius habitus, & per hunc modu dr aliquis se cognoscere habere charitatem, vel alium habitum per ipsam essentiam habitus, sm esse naturale, quod habet in rerum natura & non solum in intellectu. Sicut autem nullus po est cognoscere charitatem nisi charitatem habens: quia actus charitatis, & aliarum virtutum precipuè cōsistunt in motibus interioribus qui non possunt esse cogniti nisi operanti, nisi quatenus manifestantur ex actibus exterioribus, & sic per quādam coniecturam aliquis non habens charitatem pōt percipere alium charitatem habere. Hoc autem dico supponendo, ꝙ aliquis possit scire se habere charitatem: quod tamen non puto esse verum: quia in actibus ipsius charitatis non possumus sufficienter percipere, ꝙ sint à charitate eliciti propter similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ in non habente charitatem non secundum esse naturæ, sed secundum esse intelligibile est essentia charitatis.

Ad Secundum dicendum, ꝙ postquam aliquis desinit habere charitatem secundum esse naturale charitatis, adhuc charitas in ipso manet sm esse intelligibile; & sic potest sciri quid sit charitas. Manent ēt in memoria eius actus charitatis, quos etiam facit in memoria sensibili propter actus sēsibiles charitatis; qui vtiq; manent secundum sui similitudinem, sicut & cętera sensibilia: & ex his aliquis memoratur se habuisse charitatem.

Ad Tertium dicendum, ꝙ illud quod est in memoria, redit ad intelligentiam: non ita ꝙ eadem species numero quæ est in memoria, postmodum fiat in intellectu: sed per illum modum loquendi, quo phantasmata dicuntur fieri in intellectu, ut dictum est.

QVAESTIO III.

162

ARTICVLVS V.

Vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ.

4. d. 44. q. 1. a. 2. q. 4. & 2. d. 30. q. 1. a. 2.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad corpus humanum: Vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ. Et videtur ꝙ non: quia in corpore humano id quod est de veritate humanæ naturæ est caro, vel os secundum speciem. Sed alimentum non conuertitur in id quod est secundum speciem, sed in id quod est secundum materiam, ut videtur dicere Philo. in 1. de gener. (T. c. 35) ergo alimentū non conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

2 Preterea, Id quod est de ueritate humanæ naturæ oportet, ꝙ semper in homine maneat; alias non remaneret homo idem numero. Sed illud qđ generatur ex alimento non semper manet, imo fluit, & refluit, vt patet ex primo de generat. ergo quod generatur ex alimento, non est de veritate humanæ naturę.

3 Præt. Aug. dicit, ꝙ nos fuimus in Adam dupliciter, s. secundum seminalem rationem, & secundum corpulentam substantiam. Christus aūt fuit in eo secundum corpulentam substantiam, & non secundum seminalem rationem: id autem quod ex alimento generatur in nobis, non fuit in Adam: ergo illud quod est de veritate corpulentæ substantiæ nostrę non est ex alimento generatum.

4 Sed dicebat, Quòd corpulenta nostra substantia fuit in Adam originaliter & non essentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimus in Adam fuisse secundum corpulentā substantiam, & secundum seminalem rationem, quod est idem: ergo idem quod prius.

Sed contra est, Quod dr in 2. de anima. (T. c. 45.) Alimentum est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed quod est potentia aliquale in illud conuerti potest: ergo alimentum conuerti potest in illud quod nutritur: sed illud quod nutritur est id quod est de veritate humanæ naturæ: ergo alimentum conuertitur in id quod est de veritate humanæ naturæ.

Præte. Semen ex quo fit generatio, maximè vr ad veritatem humanæ naturæ pertinere: sed semē secundum Philo. in 15. de ani. est de superfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

Respondeo dicendum, ꝙ ad huius quæstionis euidentiam oportet primò videre quid sit veritas humanæ naturę. Veritas aūt vniuscuiusq; rei, ut dicit Auic. in sua Metap. nihil est aliud q̄ proprietas sui esse, quod stabilitum est ei: sicut illud quod propriè habet esse auri attingens ad terminos stabilitos naturæ auri dr esse verè aurū. Vnumquodque aūt propriè habet esse in aliqua natura, per hoc quòd substat completæ formę proprię illius naturę a qua est esse, & ratio speciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuscuiusq; rei, quod est completiuum illius rei per formam; & pertinet directè, & per se ad completionem illius rei: tam. n. in naturalibus q̄ in artificialibus inueniuntur quędam, in quibus consistit principaliter ratio rei; alia autem quę sunt ordinata ad horum conseruationem, & meliorationem, sicut stipes, & fructus, per se pertinent ad complementū arboris, vnde sunt de ueritate naturę ipsius. Folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum conseruationem, & quantùm ad hoc non videtur esse de veritate naturę arboris principaliter. Similiter ratio gladij consistit in ferro, & acumine eius: vagina autem est ad gladii conseruationem: vnde si gladius esset res naturalis, ferrum esset de veritate naturę eius, non autem uagina. Sic autē de veritate humanę naturę esse dicimus illud, qđ per se pertinet ad perfectionem humanę naturę complete participans formam speciei. Illud autem non est de ueritate humanę naturę in homine, quod est ordinatum quodammodo ad hominis cōseruationem, vel meliorationem quamcunq;. Sciēdum est ergo, ꝙ natura humana potest dupliciter considerari, vel secundum totam speciem humanam, uel secundum esse quod habet in hoc indiuiduo. secundum hoc inueniuntur in pręsenti quęstione tres opiniones. Quidam enim dicunt, ꝙ alimentum non conuertitur in ueritatem humanę naturę, neq; secundum speciem, neq; secundū indiuiduum. Dicunt. n. ꝙ tota materia, quę nata est esse sub specie humanę naturę fuit in corpore Adæ: nec aliqua alia materia potest fieri verè substans humanę speciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis cōstabat, fuerit aliqua pars decisa, quę quidem per multiplicationem quandā sine additione exterioris materię augmentata est in tantum ꝙ peruenit usq; ad perfectam, & completam quantitatem in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid decisum est in formationem corporis filij sui, & prędicto modo multiplicatum: & sic totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis sine alicuius extrinseci additione: illud autem quod ex alimento generatur, est necessarium nobis ad conseruationem illius humiditatis, quę est de ueritate humanę naturæ, ut s. calor naturalis habēs aliquid aliud quod consumat, s. humiditatem ex alimento generatam quasi accidentalem, non consumat humiditatem quę est de ueritate humanæ naturę, sicut aurifices apponunt plumbum argento, ut uidelicet in conflatorio consumatur plumbum, & argentum non consumatur ab igne; vnde

Auic. in 2. d. 30. q. 1. a. 2. o.

4. d. 44. q. 1. q. 4. a. 1. opp.

ip

In resurrectione, quando veritas humanę naturę erit inconsumptibilis, alimento nō indigebimus, nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum, sed solum id quod fuit in Adam. Sed inconueniens videtur huiusmodi positio ꝑ ꝑ duo, quantum ad præsens pertinet: quia eiusdem rationis est formam aliquam nihil amittere de materia subiecta, & nihil de nouo acquirere: cuius substantiæ & naturę nihil accrescit nec deperit. Constat autem ꝙ aliqua materia quæ erat substās humanæ naturæ desinit esse humanæ naturæ substans. sicut patet in morte vniuscuiusq; hominis. Vnde nisi aliqua materia de nouo adderetur humanę naturæ: sequeretur ꝙ minus esset modo id quod est de veritate naturæ humanę in actu, quàm tempore Adę; & sic natura speciei non perfectè saluaretur per generationem. Secundò, quia ista mutatio, quam multiplicationem dicunt, nullo modo est secundum essentiam ipsius materię, sed solummodo secundum quantitatem vel dimensiones accidentes. Non enim dicunt ꝙ aliquid materię de nouo per essentiam creetur vel aliunde addatur; sed ꝙ illa eadem materia quæ prius erat minor, postcà fiat maior: nihil aūt est aliud rarefieri & condensari q̄ mutari candē materiam de magnis dimensionibus in paruas, & econuersò. Vnde sequeretur sm̄ prędictam positionem, ꝙ illud quod est de veritate humanę naturę semper rarefieret per continuam generationem & augmentationem: & tantum quantum sustinere non posset. Esset. n. iam illud quod est de ueritate humanę naturę, innumerabiliter magis rarum quam ignis: quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit, ꝙ alimentum conuertitur in veritatem humanę naturę, primò & principaliter secundum speciem: non autem secundum indiuiduum, nisi secundario: Dicunt enim, ꝙ in vnoquoque indiuiduo humanę speciei illud primò & principaliter est de ueritate humanę naturę qđ à parentib. traxit: & hoc vocatur à Philosopho caro & os secundum speciē quę semper manet: sed quia illud cum sit modicum non sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humanę naturę sine additione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur, non solum ad hoc ꝙ conseruetur illud quod fuit à primis parentibus acceptū, vt dicebat opinio; sed ad hoc ꝙ compleatur ex huiusmodi addito perfecta quantitas: & sic illud quod ex alimento generatur non est de ueritate humanę naturæ in hoc indiuiduo principaliter: sed tantum secundariò, inquantum est necessariū ad quantitatem debitam. & hoc nominat Philosophus carnem & os secundum materiam quæ fluit & refluit: sed tñ ex hoc aliqua pars seminaliter transit in prolem per generationem, & efficitur principaliter de veritate humanę naturę in ipso cum admixtione alicuius, quod fuit principaliter de veritate humanæ naturę in patre, vt quidam uolunt, vel sine admixtione eius vt alij dicunt, quod est magis consonum dictis philosophi in decimoquinto de animalib. qui vult sperma totaliter esse de superfluo alimēti: & sic illud qđ generatur ex alimento, non pōt esse quòd sit principaliter de ueritate humanę naturę in ipso q̄ nutritur; sed pōt esse de ueritate humanę naturę principalr in alio eiusdē speciei, s. in filio ipsi⁹. Et sm̄ hanc opinionē dicunt, ꝙ illud qđ est principaliter de veritate humanę naturę in vnoquoque, totum in ipso resurget: non aūt totum quod ex alimento generatur, sed solum quantum sufficit ad completionē quantitatis, eum ꝑ ꝑ completionem quantitatis tantum modo ad veritatem humanæ naturæ aliqualiter pertineat. & hęc opinio consonat sententię Alexan. commen. qui exponit carnem secundum speciem, quam Philosophus dicit semper manere, esse illud quod à parētibus trahitur: carnem uerò secundum materiam

Hęc opi. est cōsonis Alexandri dictis.

illud quod ex alimento generatur, quę fluit & refluit. Sed hanc opinionem commentator Auerroys reprobat in tractatu, quē fecit super librum de Generatione. Cum. n. illud quod ex alimento generatur nutriat, inquantum est potentia caro; & augeat, inquantum est potentia quanta caro, vt dicitur in 2. de anima, illud quod generatur ex alimento postquam receperit speciem carnis, efficitur vnum cum illo quod prius inerat: quia in fine conuersum iam est simile: vnde non videtur esse aliqua rō quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & non de humiditate quę à parentibus trahitur: nec posset aliquo necessario modo illud probari. Et iō tam illud quod est à parentibus acceptum, quàm illud quod est alimēto generatū ęqualiter se habet ad hoc ꝙ maneat vel consumatur per calorem naturalem & ad hoc ꝙ restauretur per nutrimentū quod est fluere & refluere: & sic æqualiter pertinet ad veritatem humanę naturę quod generatur ex alimento, & quod à parentibus trahitur. Et sm̄ hoc est tertia opinio, ꝙ alimentū conuertitur in id quod est principaliter de veritate humanæ naturę. & quantum ad speciem & quātum ad indiuiduum. Ponit. n. hęc opinio, ꝙ vtrūque, scilicet & quòd ex alimento generetur, & quòd à parentibus trahit indifferenter & ęqualiter forma humana perficitur, & vtrumq; indifferenter manet vel consumitur: manet quidem sm̄ speciem; consumitur aūt & restauratur sm̄ materiam: sicut in aliqua republica diuersi homines numero ad communitatem pertinent quibusdam morientibus, & aliis in locum eorum succedentibus: & sic non manet vna respublica sm̄ materiam, quia sunt alij & alij homines: manet tamen vna numero quantū ad speciem siue formam propter ordinis vnitatem in officijs distinctis: ita etiam in corpore humano manet caro & os, & vnaquęque partium eadem numero quantum ad speciem & formam quæ cōsideratur in determinato situ & virtute & figura non aūt manet quantum ad materiam: quia materia carnis in qua talis forma erat, prius consumpta est, & alia in locum ei successit: sicut patet de igne qui continuatur sm̄ eandem formam & modum per hoc, ꝙ consumptis quibusdam lignis alia supponuntur, quę ignem sustinent. Et secundum hanc opinionem de vtroque prędictorum indifferenter, scilicet generato ex alimento & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem & quantitatem debitam humani corporis.

Hanc Auerrois reprobat.

1. p. q. 119 ar. 1. & et 2. d. 30 q. 2. ar. 1 &.

4. d. 44. q. 1. ar. 2 q. 5. &.

ar. 80. & 4. d. 44. q. 1. ar. 2 q. 4. 5.

Et hęc opinio mihi videt̄ cęteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad Primum dicendum, ꝙ distinctio Philosophi, qua distinguit carnem sm̄ speciem, & secūdū materiam non est sic accipienda, ꝙ alia sit caro quæ dicitur sm̄ speciem, s. à parentibus tracta: & alia quæ sit secundum materiam ex alimento generata: sed vna & eadē caro signata pōt considerari & sm̄ speciem, quam hēt, & sm̄ materiā. Et ꝙ hic sit intellectus Philosophi, patet ex hoc ꝙ ipse dicit ibidem, ꝙ hoc modo distinguitur caro, sm̄ speciem, & sm̄ materiam, sicut vnumquodque habentium speciem in materia. In alijs autem habentibus speciem in materia, sicut est lapis & ferrū, & huiusmodi non habet locum prima distinctio, sed secunda, vt per se patet. Et iō dicendum est ꝙ alimentum conuertitur in carnem q̄ est sm̄ speciē, idest quæ hēt speciem; non tamen ita quòd alimentū fiat species carnis, sed fit carnis materia, ratione cuius potest dici quòd conuertitur in carnem quantum ad materiam, & non quantum ad speciem.

3. opi. innet, sm̄ quam respondet ad —

Ad Secundum dicendum, quòd veritas humanæ naturæ & cuiuslibet alterius rei est à specie, & ideo cum id quod est in homine, maneat secundum speciem, quamuis non maneat secundum mate-

materiam: nihilominus veritas humanæ naturæ manere dicitur, nec desinit esse idem homo numero propter mutationem quæ est sui materiam, quia non tota materia simul et à forma abstrahitur, ut alia tota simul formam accipiat. Hæc enim generatio eēt & corruptio. sicut si totus ignis vnus extingueretur, & alius totus accenderetur: sed aliqua pars materiæ consumitur, & alia in locum eius substituitur, quæ efficitur vna materia cum præexistenti, per hoc ꝙ ei adiungitur ad sustinendam eandem formam humani corporis: sicut si vnū lignū ignis cōsumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

3.p.q.19 a.1.ad 5

Ad Tertium dicendum, ꝙ ad conceptionē humani corporis duo concurrunt, scilicet materia ex qua formatur conceptum, & iterum vis formatiua quæ conceptum format: quorū primum Augusti. vocat corpulentam substantiam; secundum verò seminalē rationem. Dicimus ergo secundū vtrumq; istorum fuisse in Adam originaliter, inquantum scilicet materia concepti præparata est per virtutem generatiuam matris; vis aūt formatiua est in semine patris. Et vtrumque istorum reducitur in Adam sicut in primam originem, à qua humanam naturam traxerunt virtutes consequētes. Corpus aūt Christi formatum fuit per virtutem Spiritus sancti actiuam. Sed materiam ministrauit Mater, quia ex purissimis sanguinibus Virginis conceptus est, vt Damasc. dicit. Et ideo non fuit in Adam secundum seminalem rationem, sed secundum corpulētam substantiam: non tamen ita quòd eadem numero, quæ est in nobis, & fuit in Christo, fuerit in Adam.

Et per hoc patet responsio ad consequens.

QVAESTIO IIII.

Deinde quærebatur de his quæ pertinent ad culpam vel gratiam.

Et primò, quærebatur de his quæ pertinēt ad gratiam.

Secundò, De his quæ pertinent ad culpam.

Quantum ad pertinentia ad gratia, quærebatur.

Primò, De his quę pertinēt ad prælatos tantum.

Secundò, De his q̄ pertinēt ad oēs communiter.

Quantum autem ad prælatos, quærebantur duo.

Primò, De electione prælatorum: Vtrum scilicet sit necesse semper eligere meliorem, vel sufficiat eligere bonum.

Secundò, De honore exhibendo prælatis, Vtrum scilicet mali prælati sint honorandi.

164

ARTICVLVS VI.

Vtrum necesse sit semper eligere meliorem.

AD Primum sic proceditur. Videtur ꝙ necesse sit semper eligere meliorem. Dicitur.n. 4.Reg. Eligite meliorem, & eum ponite super solium patris sui: ergo multò fortius in spiritualibus officijs meliores præeligendi sunt.

2 Præt. Primę ad Tim. tertio super illud, Oportet episcopum irreprehensibilem esse, dicit gl. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur: ergo oportet in episcopum semper eligere meliorem.

a.92. ad 12. & 130. & ar.84 Apost.

3 Præter. Leo Papa dicit: Ille qui melior est in presbyteris & diaconibus, in episcopum eligatur.

4 Præterea. Ille qui est propinquior ad hæreditatem possidendam, debet præferri. Sed Christo, cuius patrimonii possidēt clerici & prælati, est propinquior qui est melior: ergo ad prælationes & officia ecclesiastica sēper sint meliores eligēdi.

5 Præterea. Si alicui commissum esset à domino suo vt ei fidelem, & idoneum ministrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum suum, si prætermisso magis idoneo minus idoneum acciperet: ergo multo magis peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium Dei, si nō eligat meliorem.

Sed contra est, quod Decretalis dicit, quòd sufficit eligere bonum, nec requiritur quòd melior eligatur.

Respondeo dicendum, ꝙ aliquis homo potest dici bonus, vel melior altero dupliciter. Vnō modo simpliciter: & sic melior est q̄ in charitate est perfectior. Alio modo secundum quid: & sic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam, vel ad magisterium, vel prælationem, vel aliquid huiusmodi, qui non est melior simpliciter, eo quòd in singulis officiis tam spiritualibus q̄ corporalibus requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc, ꝙ aliquis sit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo, ꝙ oportet eligere ad prælationem, vel ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendum. Vnde dicit Diony. in Epistola ad Demophilum monachum, loquens de sacerdote, qui non est gratia illuminatus: Non est iste sacerdos, sed inimicus dolosus, delusor suijpsius, & lupus supra dominicum populum, pelle armatus ouina. non tamen oportet ꝙ semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim, ꝙ illi qui est in charitate perfectior, deficiāt multa, quę requiruntur ad hoc ꝙ aliquis sit prælatus idoneus, quę in alio qui est minoris charitatis, inueniuntur, vt sunt scientia, industria, potentia, & alia huiusmodi. Vnde non oportet semper eligere meliorem simpliciter, sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minus idoneum ad tale officium, peccat. Non enim potest esse ꝙ de duobus vnus alteri præeligatur, nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autem quod cōsideratur in eo qui est minus idoneus, ad hoc ꝙ magis idoneo præferatur, est aliqua conditio indebitè mouens, vel familiaritas, vel consanguinitas, vel aliquid huiusmodi. Non.n. potest esse aliqua conditio pertinens ad prælati idoneitatem, ex quo alter simpliciter magis idoneus reputat: & sic indebitè mouet: & sic in tali electione erit ibi acceptio personarū, quæ sine peccato non fit.

Bonus vel melior altero dicitur 2.

4.d.24 q.1.a.3. q.1.ad. 16 in eo pos. ton. ad 1. & d 17.q. 2.ar 5. q.1.ad 3

Ad Primū ergo dicendū, ꝙ cum dr. Eligite meliorem, intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad Secundum dicendum, ꝙ in comparatione prælati dicuntur esse cęteri quasi grex, non considerata sola sanctitate morum, sed discretione, & strenuitate, & alijs huiusmodi, quę in pastore exiguntur ad regendum.

Ad Tertium dicendum, sicut ad Primum.

Ad Quartum dicendum, quòd ille qui eligit in prælatum, non eligitur quasi ad hæreditatem possidendam, quia hæreditas Christianorum non est in terra, sed est in cœlo, scilicet ipse Deus secundum illud Psal.n.15. Dominus pars hæreditatis meæ. Eligitur autem velut dispensator in familia domini alicuius; sm̄ illud 1.Cor.4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores, &c. Dispensator autem non semper eligitur, qui est propinquior; sed qui est magis idoneus.

Ad Quintum dicendum, quòd similiter etiam contingeret in procuratione serui alicuius domini temporalis, quòd non oportet quærere hominem meliorem simpliciter, sed meliorem ad seruiendum.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum, quòd Decretalis intelligēda est quantū ad hoc quòd non semper oportet eligere meliorem simpliciter; sed sufficit eligere bonum.

Vel dicendum, quòd non loquitur quantum ad forum conscientiæ; sed quantum ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio ex hoc quòd potest aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus sit: aliàs omnis electio calumniam pateretur.

ARTI-

165 ARTICVLVS VII.

Vtrum malis prælatis sit exhibendus honor.

22.q.63 ar.3.0. et q.103 ar.1.ad 2. & 3. d.9.q.2 ar.3.0. AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd malis prælatis nō sit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in lib. de consolatione. Nō possumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipsis honoribus reputamus indignos. Sed mali plati non sunt honoribus digni: ergo non possunt iudicari esse reuerendi à suis subditis.

2 Præte. Honor non debetur prælatis malis, nisi ratione prælationis. Cùm ergo sunt prælatione indigni, sunt ēt per cōsequens indigni ad honorem, & ad alia omnia quæ sunt prælationis ppria.

Sed contra est, qđ dī Exo 20. Honora patrem tuum. Glo. id est, platos. Cum ergo indefinitè loquatur, videtur quòd omnes prælati, tam boni, quàm mali, sint honorandi.

Respondeo dicendum, quòd in prælato duo possumus considerare, s. personam propriam, & dignitatem, secundum quam est quædam persona publica: si ergo prælatus sit malus, ratione personæ suæ non est honorandus: quia cum honor sit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis, falsum testimonium de eo proferret, siquis eū obtentu propriæ personæ honorat, contra illud 22.q.63 ar.3.0. quod dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Sed inquantū est persona publica, sic gerit typum & locum nō suipsius, sed alterius, s. Christi in Ecclesia, vel rei publicæ: vt dominus in secularibus dignitatibus: & sic valor eius non computatur secundum personam, sed secundum eum cuius loco præsidet: sicut est de lapillo qui in computationibus ponit loco centum marcarum, cum in se nihil valeat, vt dicitur Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidē in acernum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorē. Mercurius. n. dicebatur Deus ratiocinij & mercationis: & ita est ei honor exhibendus, non ppter se, sed propter eum cuius locum obtinet, sicut adoratio imaginis refertur ad protrypum: vt dicit Damas. Vnde & malus prælatus idolo cōparatur. Zach. 11. O pastor & idolum derelinquens gregē.

Ad Primum ergo dicendum, quòd intentio Boetij est dicere, quòd mali homines non iudicantur vt reuerēdi in proprijs personis, quamuis eis exhibeamus honores pp officia in quibus sunt cōstituti.

Ad Secundum dicendum, quòd malus prælatus indignus est prælatione, & honoribus qui prælato debentur: sed ille cuius vicem gerit, dignus est, vt eius vicario talis honor exhibeatur: sicut beata Virgo digna est, vt eius imaginē depictam in pariete reuereamur, quamuis tali reuerentia ipsa imago digna non sit.

QVAESTIO V.

DEinde quæritur de pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes, & quæ conueniunt omni statui.

Et circa hoc quærebantur tria.

Primò, De orationibus, Vtrum oratio tantum valeat facta pro alio, sicut facta pro se.

Secundò, De suffragiis, Vtrū magis prosint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo specialiter fiunt.

Tertiò, De votis, Vtrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.

166 ARTICVLVS VIII.

Vtrum oratio plus valeat pro se facta quàm pro alio.

4.d.45. q.2.art. 1.q.2. AD Primum sic proceditur. Videtur quòd oratio plus valeat p se facta, quàm pro alio. Ita n. dicit in quadam glo. quòd speciales orationes plus valēt. Sed illa est maximè specialis qua quis pro se orat: ergo plus valet oratio p se facta q̄ pro alio.

2 Præte. vt dī in lib. de spiritu & anima Oratio nihil aliud est quàm deuotio mētis in Deum Sed magis deuotē aliquis orat pro se quàm pro alio: ergo plus valet oratio p se facta, q̄ pro alio.

Sed contra. Oratio tanto amplius valet quantò magis est deuota. Sed quandoque quis deuotius orat pro alio quàm pro seipso: ergo plus valet oratio pro alio quàm pro seipso.

Respondeo dicendum quòd duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis proprius, secundum quem dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur: sicut oratio Petri valuit ad suscitationem Thabitæ. Alius valor est communis orationi & alijs operibus virtutum: secundum qđ oratio ualere dicitur ad merēdum aliquid ipsi oranti, put charitate informat: sicut oratio Petri qua suscitationē Thabitę impetrauit, fuit meritoria Petro vitæ æternæ, inquantum erat actus charitate informatus. Loquendo ergo de primo valore, cæteris paribus plus ualet oratio facta p se quàm pro alio, quia efficacia orationis in impetrando potest amittere suum effectum, qñ pro alio fit, ex aliquo impedimento quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de cōditionibus orationis quæ faciunt eam efficacem ad impetrādum est, vt aliquis pro se oret. Quantum aūt ad secundum ualorem oratio magis valet quæ ex maiori charitate procedit, siue pro se, siue pro alio fiat. Si autem de interiori charitate exteriora opera debeāt iudicari: tunc ista cōparatio potest dupliciter intelligi. vno modo, vt aliquis ita oret pro alio, quòd etiam pro seipso: & tunc maioris meriti est pro alio orare & pro seipso, q̄ pro se tantū. Maioris. n. meriti est amicis & beneuolum & beneficum esse sibi & alii, q̄ sibi tantum. Alio modo pōt intelligi, vt aliquis oret p alio & non pro se: & sic ostenderetur esse alteri beneuolus magis q̄ sibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis aliū q̄ se diligens: & hoc modo intelligē do cōparatione melius est orare p se q̄ pro alio.

Ad Primum ergo dicendum, quòd ratio illa non est ad ppositū, quia specialis oratio dī in glo. illa p quocunq; specialiter fiat, siue p se, siue p alio.

Ad Secundum dicendum, quòd licet vt plurics homo pro seipso deuotius oret: tamen quandoque deuotius pro alio: & ita secundum hoc non potest sumi uniuersale iudicium, quæ oratio plus valeat. Sic dicendum est ad Tertium in contrarium.

Duplex valor orationis.

Maior charitas est radix meriti orationis, &c.

167 ARTICVLVS IX.

Vtrum suffragia prosint pauperi magis digno, quàm diuiti, pro quo specialiter fiunt.

4.d.45. q.1.a.1. CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd suffragia Ecclesię specialiter facta pro aliquo diuite, æqualiter ualeant pauperi p quo nō fiunt, si sit ęqualis meriti. Vt enim dicit Aug. huiusmodi suffragia tantū valent vnicuique post mortem, quantum meruit viuens vt sibi prodessent. Sed prędicti duo æqualiter meruerunt: ergo ęqualiter eis prędicta suffragia prosunt.

2 Præter. Passio Christi semper plus prodest ei qui maioris est meriti. Sed missa quæ est præcipuū suffragiorum, est memoria passionis dominicę: ergo ęqualiter psunt eis q sūt ęquals meriti.

Contra. Deus accipit huiusmodi suffragia sm intentionē facientis. Sed faciens intendit quòd plus prosint diuiti, pro quo facit: ergo ei plus prosunt.

3 Præte. Non est dicendum, quòd frustretur pia intentio eorum qui pro suis charis specialia suffragia faciunt. Frustraretur aūt, si eis specialius nō prodessent: ergo magis psunt eis quibus fiunt.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidā. n. dicūt quòd suffragia Ecclesiæ specialiter pro aliquo facta ualent oibus qui sunt in purgatorio, æqualiter qđe his q sūt ęqualis meriti: plus uerò his q sunt maioris meriti: minus his qui sunt minoris: sicut candela accensa p ali-

De ualore suffragiorum.

Ar. 3. 4.

quo diuite in aliqua domo, vbi sunt multi alij, æqualiter prodest alijs qui sunt æqualis usus: plus uerò his qui sunt maioris; minus his qui sunt minoris; quamuis sit diuiti magis ad quendam honorem præ alijs. Et sicut ẽt lectio quæ legitur specialiter pro aliquo clerico multis simul audientibus, æqualiter ualet his qui sunt æqualis capacitatis; plus his qui sunt maioris; minus uerò his qui minoris. Alij uerò dicunt, q suffragia plus ualent his pro quibus specialiter fiunt. Vtraque aut opinio sui aliquid vera est. Ad cuius euidentiam sciendum est, q opera vnius non valent alteri quantum ad præmium essentiale, quia sic vnusquisque ex proprijs actibus iudicatur; sed solum quantum ad aliquid accidentale gaudium, vel quantum ad remissionem alicuius pœnę temporalis. Et sic suffragia viuorum possunt prodesse defunctis. Huiusmodi aũt communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo ex vnione charitatis, qua omnes Christi fideles efficiuntur unũ corpus: & sic actus vnius quodammodo redundat in iuuamentum alterius: sicut etiam in membris nostris corporalibus videmus. & sic iuuatur aliquis ex actu alterius, inquantũ quilibet existens in charitate, gaudet de quolibet bono opere: & quanto est maioris charitatis, tanto amplius gaudet, siue sit in purgatorio, siue in paradiso, siue ẽt in mundo: & quantũ ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus vnius fit cõis alteri per intentionẽ facientis: quia facit pro illo, vel vice illius, qđ valet præci; uẽ in debitis soluendis: & sic suffragia ecclesię valẽt defunctis, inquantũ vnus soluit Deo satisfactionẽ, q̃ mortuus soluere tenebatur. Et sic valor suffragij sequitur intentionem faciẽtis. Et quãtũ ad hoc secunda opinio vera est.

Vtraq; opi. quo ad aliquid est vera. *4. d.45. q 2. ar. 2. q. 1. 2. o. & ar. 3. q. 2. et 4. o.* *Cõicatio operum dupliciter.*

Ad Primum ergo dicendum, q meritum illud de quo loquitur Aug. est meritum conditionatũ meretur. n. aliquis uiuens, vt sibi suffragia post mortem valeant si pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno & non extat in alio: & ideo nõ æqualiter prosunt vtrique.

Ad Secundum dicendum, q passio Christi fuit exhibita pro oĩbus; sacrificium aũt missę specialiter pro aliquibus offertur. Et sic non est simile.

Alia duo concedimus.

168

ARTICVLVS X.

Vtrum votum simplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

ar. 205. a 4. dist. 30. q. 2. 4. 1. q. 2. ad 1.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q votũ simplex continentiæ dirimat matrimoniũ contractum. Si. n. aliquis det alicui quod prius alteri dederat, secunda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex votum continentiæ, dat corpus suum Deo: ergo cum postea contrahendo matrimonium det corpus suum vxori, contractus iste matrimonij valere videtur, &c.

Sed contra est, quod Decretalis dicit, q votum simplex matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

Respondeo dicendum, q votum simplex non dirimit matrimonium contractum, sed solum solemne: cuius ratio patet si differentia vtriusque uoti inspiciatur. In voto. n. simplici est sola promissio, qua quis promittit Deo se continentiam seruaturum. Ex sola aũt promissione non transfertur dominium: vnde si aliquis promittat rẽ aliquã alicui, & postea det eandem alteri, huiusmodi donatio non põt rescindi per priorem promissionẽ, quamuis malefacit dando. Et sic ille qui emisit votum simplex continentiæ, põt postmodum corpus suũ tradere vxori. & quamuis peccet hoc faciendo, tñ matrimonium non dirimetur pp votũ precedens. In voto aũt solenni est simul promissio & collatio. Tunc n. est votum solenne, quando simul aliquis cum voto consecratur Deo, & ponitur in aliquo statu sanctitatis vel p susceptionẽ ordinis, vel per professionem certæ regulæ: & sic non potest vlterius corpus suum tradere vxori: & si tradit, contractus nullus est. & sic matrimonium dirimit per votũ solenne, nõ aũt p simplex.

ar. 205. votum simplex qualiter distinguatur à solemni.

ar. 20 c. m 22 q 88. a 7. o. & contra

Ratio aũt in contrarium adducta falsum supponit scilicet q per votum simplex aliquis det corpus suum Deo: non enim dat, sed promittit.

QV AEST. VI.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad culpam.

Et circa hoc quærebantur quinque.

Primò, Vtrum peccet qui ad Ecclesiam vadit pp distributiones, qui alias non iret, quamuis à principio præbendã acceperit vt Deo seruiret.

Secundò, Vtrum aliquis habens de superfluo, peccet si non det pauperi petenti.

Tertiò, quando sunt diuersę opiniones de aliquo facto Vtrum ille qui sequitur minus tuta, peccet, sicut de pluralitate præbendarum.

Quartò, Vtrum mendacium semper sit peccatũ.

Quintò, Vtrum quantum aliquis intendit peccare, tantum peccet.

ARTICVLVS XI. 169

Vtrum ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones, alias non iturus peccat.

AD Primum sic proceditur. Videtur q ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones alias non iturus peccet. Ipse. n. videtur ponere, obsequium diuinum, quod est impretiabile sub pretio rei temporalis: ergo committit symoniã; & ita videtur quòd mortaliter peccet. *4. d. 25. q 3 a 2. q. 1. ad 4. & ar. 92 c. f.*

Sed contra. Ille qui fecit votum bona intentione, si postmodum in prosecutione voti mutetur voluntas eius vt inuitus faciat, qđ volens promisit, non euacuatur meritũ voti: vt videt Anselmus dicere in lib. de similitudinibus: ergo eadẽ rõne qui accipit præbendam, vt Deo seruiat, non peccabit, quamuis postea mutetur eius intentio.

Respondeo dicendum, q ad euidentiam huius quæstionis notandum est, q aliquis actus dicitur esse spiritualis dupliciter. Vno modo ex parte principij, quando actus competit alicui personę pp aliquid spirituale quod in ipso est, sicut episcopo consecrare basilicas & diacono legere Euangelium: & in talibus actibus cõmittitur symonia, si aliquis intẽdat suum actum vendere. Alio modo est aliquis actus spiritualis, non ex parte principij, sed ex parte finis tantum, sicut docere liberales artes, quarum veritas spiritualis est: sed huiusmodi doctrina, non competit alicui pp aliquod spirituale officium, cum ẽt gentibus liceat huiusmõi artes docere, & in his actib. committitur symonia si uendatur finis qui spiritualis est. scilicet veritas, non aũt si aliquis sua opera locet. Celebrare ergo diuinũ officiũ in ecclesia est actus spũalis primo mõ: cõpetit. n. alicui ex hoc q est clericus, & ideo symoniã cõmittit qui huiusmõi actum vendere intendit. In qualibet. n. uenditione precium accipitur quasi finis, & ideo in prędicto casu distinguendum est. Si. n. huiusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intẽtũ, symoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si aũt habet principalẽ finẽ Deũ in tali actu, ad huiusmodi aũt distributione respicit secundario nõ quasi in finem, sed sicut in id quod est necessariũ ad suam sustentationem, constat q non vendit actum spiritualem, & ita symoniã non cõmittit nec peccat. Sic. n. acceptio distributionũ nõ erit causa quare ad ecclesiã vadat: sed propriè huiusmodi determinatio quare nunc vadat & nõ alia vice.

22. q. 100 a. 3. o & 4. d. 25. q. 3. a. 2. q. 2. o. 4. d. 25. q. 3 ar 2 q. 3. c.

22 q. 100 ar. 3. c. & ad 3. & 4. 25. q. 3. ar 2. q. 2. c. & ad 8.

Et sic patet responsio ad Primum: quia non ponit impretiabile sub precio.

Ad illud verò quod contra obijcitur dicẽdum, quòd tunc in vouente non euacuatur meritum,

vo-

voti, quando intentio vouentis fertur super licitum, vt cum aliquis vellet non facere illud quod vouit, si non vouisset. Si aut feratur directè super illicitum, tunc enacuatur meritum uoti: vt cum aliquis vult absolute illud non facere quod vouit. Ille autem qui vult ire ad ecclesiam pro pecunia sicut pro fine principali, habet voluntatem delatam super illicitum. & ideo peccat.

170 ARTICVLVS XII.

Vtrum ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet. Facere.n. eleemosynam de superfluis est in praecepto, Luc. 12. Verum quod superest date eleemosynam: ergo peccat si petenti non tribuat. (ar. 135. & 22.q. 32 a 5 o. & 6.)

2 Praet. Aliquis tenetur inquirere de his quae sunt necessaria ad salutem, vt aliquis subueniat existenti in extrema necessitate: ergo tenetur quilibet inquirere, verum pauper sit in extrema necessitate vel statim ei dare.

In contrarium autem est, quia sic videretur quòd omnes essent damnati.

Respondeo dicendum, q circa hoc distinguendum est. Supposito.n. q aliquis habeat de superfluo, & respectu indiuidui, & respectu personae, qd tenetur pauperibus erogare: aut videt in paupere petente euidentia signa extremae necessitatis aut non. Si videt, certum est q tenetur dare, & peccat non dando. In hoc.n. casu loquitur Ambro. Pasce fame morientem: si non paueris, occidisti. Si verò non appareat, tunc non tenetur dare pauperi petenti: quia quamuis teneatur dare superfluum pauperib. non tñ tenetur omnib. dare, nec hunc dare: sed tenetur distribuere sicut sibi visum fuerit opportunū: nec tenetur inquirere, quia hoc esset nimis graue, q de omnib. pauperibus inquireret: & praecipuè cū ad eū qui necessitatē patitur, pertineat, vt necessitatē suā exponat.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

171 ARTICVLVS XIII.

Vtrum ille qui habet plures praebendas, peccet.

CIrca Tertium sic proceditur. Videtur q ille qui hēt plures praebendas peccet ex hoc ipso q opiniones magistrorum sunt in cōtrarium. Quicunque.n. committit se discrimini in his quę sunt ad salutem, peccat. Sed iste committit se discrimini, vt videtur, cum faciat contra multorum peritorum sententiam: ergo videtur q peccet. (ar. spetialis.)

Sed contra. Pōt esse q in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc q sit illicitum: ergo videtur quòd sine peccato possit plures praebendas habere.

Respondeo dicendum, q duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. Vno modo faciendo cōtra legem, vt cum aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conscientiam, etsi non sit contra legem, vt si conscientia dictat alicui q leuare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, siue habeat certam fidem de cōtrarii eius qd agit siue ē: habeat opinionem cū aliqua dubitatione. Illud aut quod agitur, contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc q est sin conscientiam: & similiter quod est contra conscientiam est malū q̄uis non sit cōtra legē: sed quod aūt nec cōtra cōscientiam, nec contra legē est, nō pōt esse pctm. Dicendum est ergo q si sunt duę opiniones contrariae de eodē, oportet esse alterā verā, & alteram falsam. Aut ergo ille q facit contra opinione magistrorum ergo: habēdo plures praebendas, facit contra veram opinionē: & sic cū faciat contra legē Dei, non excusatur à peccato, quamuis nō faciat cōtra conscientiā, sic.n. contra legē (a 65 & 4. d. & ar. 5. q. 2 ad 5 & ma. q.1. ar. ad 8.)

Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis cōtraria quam iste sequitur, ita quòd verè liceat hic plures praebendas : & tunc distinguendum est, quia aut talis habet conscientiam de contrario; & sic iterum peccat, contra conscientiam faciens quamuis non contra legem. Aut non hēt conscientiam de contrario, sed certitudinem: sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum: & sic si maneante tali dubitatione plures praebendas habet, periculo se committit; & sic procul dubio peccat, vt potè magis amās beneficium temporale q̄ propriam salutē. Aut ex cōtrariis opinionib. in nulla dubitationē adducit, & sic nō cōmittit se discrimini, nec peccat. (& in ar. di. 172.)

Vnde patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII. 172

Vtrum omne mendacium sit peccatum.

AD Quartum sic proceditur. Videtur q non omne mendacium sit peccatum. Maius.n. peccatum est homicidium q̄ mendacium. Sed homicidium potest licitè fieri, vt cum iudex occidit latronem: ergo & mendacium. (art. 198 & 22. q. 69. ar. 1 & 3. &)

2 Praet. In sac. scriptura quidam laudantur, q tñ mentiti esse intelliguntur vt obstetrices Iacob & Iudith: ergo mendaciū nō semper est peccatū. (q. 110. ar. 3. o.)

Sed contra est, quod Aug. determinat in li. de mendacio.

Respondeo dicendum. q quandocunq; aliquis actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam, nunquam pōt bene fieri: quia ipsa inordinatio est aliqd superfluum vel diminutum; & ita non pōt in tali actu medium accipi, in quo virtus consistit; vt patet per Philosophum in 6. Eth. Huiusmodi aūt actus est mendatium. Ad hoc.n. inuenta sunt verba vel voces, vt sint signa intellectuum, vt dicitur in primo Periher. & ideo quando aliquis voce enunciat, quod non habet in mente, quod importatur in nomine mendacii, est ibi inordinatio per abusum vocis: & ideò concedimus q menda. ium semper est peccatum. (21 q. 110 ar. 1. & 3. d. 38. q. 1. a 2. 3. d. 38. arti. 30. ar. 183.)

Ad Primum ergo dicendum, q homicidiū semper est peccatum, quia inordinationem hēt inseparabiliter annexam: homicidium.n. plus importat q̄ occisio hominis. Composita.n. nomina frequenter plus importāt q̄ componentia. Importat enim homicidium occisionem hominis indebitam; & ideò homicidium nunquam est licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat. (c. et 1.)

Ad 2m dicendum, q sicut Aug dicit in libro de mendatio: & habetur in glo. super illud Psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium; dupliciter aliquis laudatur in Scriptura. Quidam propter perfectum statum virtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplū: & de talibus non legitur q mentiti sint, vel si aliqua dixerunt quae mendacia videntur, sm intentionem quam ex instinctu Spiritus sancti cōceperūt, mendacia nō sunt. Quidam verò laudantur pp uirtutis indolē: & sic in aliquibus mendacium fuisse legitur maxime officiosum, sicut patet de obstetricibus. Non enim cōmendantur quia mentitae sunt, sed pp misericordiam, ex qua in mēdacium inciderunt: & sic apparet in eis quędam indoles, id est profectus virtutis, non autem perfectio. (Psal. 5. 22. q. 110 ar. 3. ad 3. & 4. 3. art. 1. ad 1. & 2. & 3. 8. 38 ar. 3. ad 4. & 4. a.)

ARTICVLVS XV. 173

Vtrum oporteat, quòd si aliquis intendat peccare mortaliter, quòd peccet propter hoc mortaliter.

CIrca quintum sic proceditur. Videtur q non oporteat si aliquis intēdat peccare mortaliter, q peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad miserendum quàm ad puniendum vt hi ex gl. io t. lere. Sed si aliquis intendat peccare venialiter, non sequitur quod propter hoc peccet venialiter: ergo nec oportet quòd qui intendit peccare mortaliter, propter hoc peccet mortaliter. (12. q. 174 ar. 10. ad 2. & 22. 4 q. 11. o. a. 3. ad 2 & 4. ad 3.)

In ar. 173. ar. 65. 4. d. 9. q. 1. ar. 3. ad 2. d. 21. q. 2.

Sed contra: Quicunq; intendit peccare mortaliter, facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter: ergo, &c.

Respondeo dicendum, q improprié dr, q aliquis intendit peccare mortaliter, aut venialiter. Malum.n. est praeter intentioné, & volũtatem, vt dicit Dion. 4. c. de di. no. Sed q aliqs intendat facere aliquid quod credit esse mortale peccatum, ex hoc dr q intẽdit peccare mortaliter. Prędicta ergo q̃ô nihil aliud quaerit nisi quare aliquis credẽs esse peccatũ mortale quod facit, peccat mortaliter. Non aũt est necesse q sit veniale si credat veniale esse: vt si fornicationem credat esse veniale peccatum cuius quaestionis de facili patet solutio; qa cũ cõscientia esset erronea & habeat vim ligandi, ex hoc ipso, q cõtra cõscientiam facit, mortaliter peccat. Error aũt conscientiae quandoq; habet vim absoluendi siue excusandi: quando, scilicet procedit ex ignorantia eius quod quis scire non potest. vel scire non tenetur. Et in tali casu, quamuis factum de se sit mortale: tamẽ intendens peccare venialiter, peccaret venialiter sicut si aliquis intenderet accedere ad vxorem suam causa delectationis, & ita intenderet peccare venialiter, si alia ei supponeretur eo nesciente, nihilominus venialiter peccaret. Quandoq; verò error conscientiae non habet vim absoluendi vel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum est, vt cum procedit ex ignorantia eius quod quis scire tenetur, & põt: sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatũ veniale. & tunc quamuis crederet peccare venialiter, non tñ peccaret venialiter, sed mortaliter.

me q. 17 ar. 4. & 12. q. 76 ar. 4. & ar. 19. hu ius 12. q. 74. a. 8. ad 2. 12. q. 76 er.

Et sic patet responsiõ ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEinde quęrebatur de his quae pertinẽt ad poenam & gloriam.

Et Primò, De his quae pertinent ad pęnã.

Secundò, De his quę pertinent ad gloria.

Circa poenam autem quaerebatur.

Primò, De poena spirituali.

Secundò, De poena corporali damnatorum.

Circa primum duo quaerebantur.

Primò, Vtrum damnati videant gloriam Sanctorum, post diem Iudicij.

Secundò, Vtrũ damnati vellent suos propinquus esse damnatoa.

174 ARTICVLVS XVI.

Vtrum damnati post diem iudicij videant sanctorum gloriam.

& in ar. 147. 4. ad 50. q. 3. a. 2. q. 3. o. Isaias.

AD Primum sic proceditur. Videtur q damnati post diem iudicij videant gloriam Sanctorum. Sicut.n. se habet gloria ad miseriam, ita miseria ad gloriã. Sed de perfectione gloriae Sanctorum est vt videant miseriam damnatorum, vt habetur Isaiae vlt. Egredientur & videbunt cadauera impiorum: ergo & de perfectione miseriae damnatorum est, vt videant gloriam Sanctorum: & sic post diem iudicij quando in miseria perfecta erunt, videbunt gloriam Sanctorum.

2 Praeterea. Post diem iudicij nulla afflictio à damnatis subtrahetur: Sed nunc affliguntur damnati de hoc q vident gloria Sanctorum, sñ illud Isa. 46. Videant & confundantur zelantes populi: ergo & post diẽ iudicij gloria sanctorũ videbũt.

Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis post diẽ iudicij subtrahit. Sed videre sanctorũ gloria est q̃d a materia delectationis: ergo &c.

Videre gloriam beatorũ dupliciter contingit.

Respondeo dicendũ, q mod videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo vt capiatur quid sit ipsa gloria, & qualis, & quanta: & sic nullus potest videre gloriam, nisi qui est in gloria. Superat enim & desiderium & intellectum eorum qui non sunt in ea. Hoc enim est manna absconditum, & nomen nouum scriptum in calculo, q̃od nemo nouit, nisi qui accepit: vt habetur Apoc. 2. Alio modo contingit videre gloriam beatorum, vt videantur ipsi beati esse in quadã gloria inenarrabili, & excedente intellectum. Et sic damnati ante diem iudicij vident gloriam sanctorum; non autem post diem iudicij, quia tunc erunt penitus à sanctorum consortio alienati, vt qui ad summum iam miseriae peruenerunt. & sõ nec ẽt sanctorum consortio digni habebuntur: nam videns aliquod consortium hẽt cum eo q̃d videt.

Apocal. 4. d. 50. q. 3. ar 2 q. 3. o.

Ad Primum ergo dicendum, q videre miseriã damnatorum omnino erit sanctis ad gloriam: gaudebunt enim de iustitia Dei & de sua euasione, secundum illud Psalm. 57. Laetabitur iustus cum viderit vindictam. Sed videre sanctorum gloriam aliquid perfectionis importat, qua post diem iudicij damnati priuabuntur.

Ad Secundum dicendum, q damnati in inferno existentes post diem iudicij memores erunt gloriae sanctorum, quam ante iudicium & in iudicio viderunt: & sic cognoscent eos esse in maxima gloria, quamuis non videant ipsos beatos, nec eorum gloriam, & ita inuidia torquebuntur: & sic afflictio quae est in eis nunc ex tali visione, manebit visione sublata: de quo etiam magis dolebunt, videntes se etiam visione sanctorum indignos esse reputatos.

4 d. 50. q. 2. ar. 4 o. & in expo. tex. ad 4. Psal. 58.

Ad illud quod contra obiicitur, dicendum, q videre sanctorum gloriam non est materia delectationis: nisi secundum primum modũ visionis videatur, qualiter a damnatis nunquam videtur; secundo autem modo videre, & non habere, est magis afflictionis causa, propter inuidiam.

ARTICVLVS XVII. 175

Vtrum damnati velint suos propinquos esse damnatos.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q damnati nun vellent suos propinquos esse damnatos: dicitur enim Lucae 16. q diues in inferno damnatus petebat Lazarũ mitti ad fratres suos, vt testaretur illis ne venirent in locum tormentorum: petitio aũt est voluntatis designatio: ergo damnati non volunt suos propinquos damnari.

4. d. 50. q. 2. ar. 1 q. 4. o.

Sed contra est quod dicitur Isaiae 14. super illud: Surrexerunt de solijs suis, dicit gloss. Solatiũ est damnatis socios habere suae poenae: ergo ipsi vellent omnes esse damnatos.

Respondeo dicendum, q vitia spiritualia in dãnatis consumantur: quod significatur Ezech. 32. vbi dicitur de impijs, q cũ armis suis ad infernũ descenderunt: & ideo in eis perfecta inuidia est, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet; & sic etiam vellet omnes pati malum quod ipse patitur. Liberari enim à malo quoddã bonum est. Quae quidem inuidia in aliquibus ẽt in hac uita tantum inualescit, vt suis propinquissimis ẽt inuident de bonis quę non habent ipsi. Vnde multò amplius damnati inuidia stimulante vellent suos cum omnibus alijs esse damnatos, & dolebunt si sciant aliquos esse saluatos. Sed tamẽ si non omnes deberent dãnari, sed aliqui saluari, magis vellent suos propinquos quàm alios à damnatione liberari: quia in hoc etiam inuidia torquebuntur, si uideant saluari alios, & suos damnari: & per hunc modum diues damnatus nolebat suorum damnationem.

4. d. 50. q. 2. ar. 1 q. 4. ad 1. 176.

Et sic patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVIII. 176

Vtrum in inferno sit tantum poena ignis, vel etiam poena aquae.

DEinde quęrebatur de poena corporali damnatorum, Vtrum scilicet sit ibi tantum poena ignis, uel etiam poena aquae: & uidetur quòd

4. d. 50. q. 2. ar. 3 q. 1. o.

nc

Dn 3. eo 245. 4 1;1 p. 9.10 ar. 3. ad 2. & 12. 9 27 ar. 4 ad 2.

sic per illud Iob.24.de impiis. Transibût ab aquis niuium ad calorem nimium.

Sed contra. Omnis delectatio & refrigeriũ dãnatis aufertur. Sed non potest esse sine quodam refrigerio, quòd aliquis afflictus calore ad frigus aquæ transeat, uel econuerso: ergo talis pœnarum alternatio non erit in damnatis.

Respondeo dicendum, quòd sicut dicit Basilius exponens illud psal 28. Vox dñi intercidentis &c. In fine mundi ignis diuidetur, & alia elementa, & quicquid est in eis pulchrum & clarũ, remanebit superius ad gloriam beatorum: quod vero est in eis fęculentum & pœnosum, descẽdet in infernũ ad pœnam damnatorum: & ita fex totius creaturæ in infernũ colligetur, & erit damnatis in pœnam, & non solum patientur pœnam ignis: iustũ est enim ut qui creatorem offenderunt, ab omni creatura puniantur. Vnde dr̃ Sapientiæ 5. Quòd orbis terrarũ pugnabit pro illo cõtra insensatos.

Varietas pœnarum non refrigerabit damnatos.

Ad illud autem qđ in contrarium obiicitur, dicendum, quòd ex huiusmodi uarietate pœnarũ nullum erit in damnatis refrigeriũ. Ignis.n. & aqua & huiusmodi non agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quòd relinquant suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse naturę, sicut ignis relinquit calorem in lignis quæ facit esse calida: alioquin cum contraria non possint esse simul in eodem, oporteret corpora dãnatorum suas qualitates perdere; & sic transmutata natura organorum fieret pœna minus sensibilis: sed agunt in corpora damnatorum actione spirituali, imprimendo, s. suas qualitates in corporibus damnatorum sm̃ esse spirituale per modũ quo species colorũ est in aere, vel ẽt in pupilla, non ita quòd fiant colorata. Vnde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis, sine hoc quòd conuertantur in naturã ignis: & ideò varietas pœnarũ non faciet eis aliquod refrigeriũ. Refrigeriũ.n. nunc ex alternatione pœnarum proueniens causatur ex transmutatione naturę, inquantum per frigus aquę superfluitas calefactionis remittitur: & sic ad medium uenitur, quod est delectabile.

QVAESTIO IX.

Deinde quęrebatur de gloria beatorum. Et circa hoc quæruntur duo.

Primò, Vtrum beatitudo Sanctorum per prius cõsistat in intellectu, quàm in affectu, vel econuerso.

Secundò, Vtrum per prius beati ferantur ad vidẽdũ humanitatẽ Christi, quàm eius diuinitatem.

ARTICVLVS XIX.

177 *Vtrum beatitudo Sanctorum, præcipuè consistat in intellectu.*

4 d.49. q.1.a.1. q.2.0.ei 12. q.3. ar.4.3. cen.'3.c. 8.6.0.

AD Primum sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum præcipuè consistat in intellectu. Sicut.n. dicit Augustinus 10. confes. Beatitudo est gaudium de veritate. Sed veritas pertinet principaliter ad intellectũ: ergo & beatitudo.

2 Præt. Io.17. dicitur, Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognitio aut ad intellectum pertinet: ergo & uita ęterna siue beatitudo.

3 Præt Aug. dicit 1. de Trin. quòd uisio est tota merces. Merces autem est beatitudo: ergo pertinet principaliter ad uisionem intellectus.

Sed contra. Præmium respondet merito. Sed meritum principaliter consistit in uoluntate: ergo & beatitudo, quæ est præmium.

Respondeo dicendum, quòd fœlicitas siue beatitudo in operatione consistit, & non in habitu, ut Philosophus probat in 1. Ethi. Vnde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiã animæ dupliciter. Vno modo sicut obiectum potentiæ & sic beatitudo præcipuè comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo ultimum finem hominis, & summum bonum ipsius. Finis aũt, & bonum sunt obiectum uoluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam: & sic beatitudo originaliter & substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem & completiuè in actu voluntatis, quia impossibile est ipsum actum uolũtatis esse ultimum finem uoluntatis. Vltimus.n. finis hois est id quod est primò desideratum. Nõ autem põt esse quòd primò uolitum sit actus uolũtatis. prius.n. est potentia ferri in aliqđ obiectum, quàm quòd feratur super actum suum. Prius.n intelligitur actus alicuius potentiæ quàm reflexio eius super actum illum. Actus enim terminatur ad obiectũ & ita quælibet potentia prius fertur in obiectũ quàm in actum suum: sicut uisus prius uidet colorẽ quàm uideat se uidere colorem: & ita etiam uoluntas prius uult aliquod bonum quàm uelit se uelle: & sic actus uoluntatis nõ põt esse primò uolitũ, & per consequens nec ultimus finis; sed quotiescunque aliquod bonum exterius est desideratum quasi finis, ille actus noster est nobis quasi finis interior, quo primò perfectè attingimus ad ipsũ. Sicut dicimus quòd comestio finis est & beatitudo eius qui ponit cibum finem suum; & possessio, eius qui finem suum ponit pecuniam. Finis autem nostri desiderij Deus est. Vnde actus quo ei primò coniungimur, est originaliter & substãtialiter nostra beatitudo. Primò autem Deo cõiungimur per actũ intellect⁹: & ideo ipsa Dei visio quæ est actus intellectus, est substantialiter & originaliter nostra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfectissima est & conuenientissimum obiectum, ideo consequitur maxima delectatio, quæ quidem decorat operationem ipsam & perficit eam, sicut pulchritudo iuuentutem, ut dicitur decimo Ethicorum: unde ipsa delectatio quæ uoluntatis est, est formaliter complens beatitudinem. & ita beatitudinis ultimæ origo est in uisione; complementum autem, in fruitione.

12. q.1. ar.2. ad 2.

ar. 185. & 1.p.q. 26.ar.1. 2.& 12. q.3 ar 4 & 8.6.

Tres ergo primæ rationes concedendæ sunt, quia ostendunt quòd beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus.

Ad illud aũt quod contra obiicitur dicendũ, quòd meritũ consistit in agendo, præmiũ aũt in recipiẽdo. Actio aũt primò pertinet ad uoluntatẽ, quia ipsa mouet oẽs alias uires: sed receptio primò pertinet ad intellectum quàm ad uoluntatem: unde præmium per prius attribuitur intellectui; meritum autem uoluntati.

ARTICVLVS XX.

Vtrum beati in gloria prius ferantur ad contemplandũ Christi diuinitatem, quàm eius humanitatem. 178

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur quòd beati in gloria prius ferantur ad contemplãdum Christi diuinitatem quàm eius humanitatẽ. Altissimo.n statui altissimus actus primò & principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cum ergo actus intelligentiæ, quæ est potentia altissima, cuius est ferri in Deum, sit actus altissimus, & nobilissimus, videtur quòd hic actus primò beatis competat, ut Deum contemplentur.

ar. specta lis.

2 Præte. Hoc ad imperfectionem vitæ pertinet quòd oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplanda conscendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni uitæ: ergo ipsi econuerso per prius superiora contẽplabunt: & sic primò Christi diuinitatẽ quàm eius humanitatẽ.

Sed contra. Ad extremum nõ peruenitur nisi per medium. Sed medium inter Deũ & homines est Christi humanitas, prime ad Thim. 2. Mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus: ergo Sancti non perueniunt ad contemplatione diuinitatis Christi, nisi prius contẽplãdo eius humanitatẽ.

Respondeo dicendum, quòd unusquisq; prius considerat illud qđ est ratio alicuius, quàm id cuius

ar. 185. ratio est, sicut artifex prius considerat regulam
c.f. operis quàm secundum illam regulam operetur. Beati
autem adeò sunt Deo coniuncti, vt ipse sit eis rō
cuiuslibet cognitionis & operis. Aliter.n. actus
beatitudinis ꝑ alias cognitiones & operationes
Sāctorū impediretur. Et ideo illud ad qđ sancti
primò attendunt, est ipse Deus, & eū hnt mediū
cuiuslibet cognitionis, & regulam cuiuslibet ope
rationis: & sic per prius contemplantur diuinita-
tem Christi, q̄ eius humanitatem. In vtraq; tñ cō-
templanda delectationem inueniunt, vnde dr Io-
an. 10. Ingredientur, s. beati ad contemplandam
diuinitatē Christi, & egredient ad cōtemplandam
eius humanitatē, & vtrobique pascua inuenient, i.
delectationem, vt exponit in lib. de spiritu & aīa.
Duas ergo primas rationes concedimus.
Ad illud qđ cōtra obiicitur, dicendum, q ratio
Ad ra- illa procedit quantum ad statum viæ, in qua nō-
tiones. dum sumus Deo perfectè coniuncti, sed oportet
nos ad Deum per Christum accedere: sed cum iā
Deo in beatitudine coniuncti erimus, ꝑ prius in-
tendemus Christi diuinitati, q̄ eius humanitati.

INCIPIT QVODLIBET. *Nonum.*

QVAEST. PRIMA.

QVæsitum est primò, de capite Christo. Deinde de membris. De Christo quæsitum est tripliciter.
Primò quantum ad naturam diuinam.
Secundò, quantum ad vnionē humanæ naturæ ad diuinam.
Tertiò, quantum ad species, sub quibus in sacramento altaris continetur.

ARTICVLVS I.

179 *Vtrum Deus possit facere infinita esse actu.*

CIrca primum quærebatur, Vtrum Deus pos-
sit facere infinita esse actu & uidetur q nō:
Deus.n. pōt facere aliquid maius omni eo qđ facit,
quia eius potentiam non adæquat opus, vt dicit
1.p.q.25 Hug. de sancto Vict. Sed infinito in actu non po-
art.2.3. test esse aliquid maius: ergo non potest esse quòd
& 5. Deus faciat infinitum in actu.
Sed contra, Deus potest plus facere quàm ho-
ar. 229. mo possit dicere, vel cogitare: secundum illud Lu
& 1. p. cæ 1. Non erit impossibile apud Deum omne ver
q.26. ar. bum. Sed homo potest dicere esse infinitum in
3. a 150 actu, & etiam cogitare, cum quidam Philosophi
ad 4. hoc posuerint, vt patet in 3 Phys. ergo Deus po-
test facere infinitum in actu.
Respondeo dicendum q cum dicitur Deum
non posse aliquid facere, hoc non est propter de-
fectum diuinæ potētiæ, sed propter incompassi-
ar. 226. bilitatē quæ importatur in facto. Quod quidem
contingit dupliciter. Vno modo, quia repugnat
facto inquantum est factum, sicut dicimus Deum
ar. 94 c. non posse facere aliquam creaturam quæ se in
& 198. esse conseruet: quia ex hoc ipso q res aliqua po-
ad 2. & nitur habere superiorē, ponitur ēt indigere con
ar. 227. seruatore: cum idem sit causa essendi rē & conser
uans rē in esse. Alio modo quia repugnat huic fa
cto inquantum est hoc factum, sicut si dicamus
a 41. & Deum non posse facere equum rōnalem esse. Esse
3. p q. enim rationale: quāuis nō repugnet facto inquā-
10. ar. 1 tum est factum: tñ hoc facto, s. esse rationale re
ad 2. & pugnat nomini equi inquantum est equus, in cuius
3. p. q. 1. diffinitionē cadit irrationale. Quidam aūt dicunt
ar. 2. ad q Deus non pōt facere esse infinitum in actu, qa
9. esse infinitum repugnat facto inquantum est fa-
ctum. Est.n. contra rationem creaturæ, vt creato
ar. 41. c. rem adæquet: qđ oporteret ponere si esset aliqua
creatura infinita. Infinitum.n. infinito maius nō
est. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Ni-
Algazel. hil.n. prohibet illud quod est infinitum per vnum
modum, superari ab eo quod est infinitum pluri-
bus modis: sicut si esset aliquod corpus infinitum
sm lōgitudinem, finitum vero latitudine, esset mi- diff infi-
nus corpore lōgitudine & latitudine infinito. Da niti per
to autem q Deus faceret aliquod corpus infinitū se.
actu, corpus quidem hoc esset infinitum quanti-
tate dimensiua, sed de necessitate haberet naturā
speciei terminatam, & esset limitatum ex hoc
ipso q esset res naturalis, vnde non esset æquale
Deo: cuius esse & essentia est modis oībus infini-
ta. Alij verò dixerunt, q esse infinitū in actu sm
aliquem modum non repugnat facto, inquantū
factum, neq; huic facto inquantum est hoc factū
quod est ens in actu. Aliquo verò modo repu-
gnat enti in actu esse infinitum. Et hæc est opi-
nio Algazelis. Distinguit.n. duplex infinitum, s.
infinitum per se, & infinitum per accidens: cuius
distinctionis intellectus hinc accipi potest, q cū
infinitū principaliter in quantitate inueniatur,
vt dicitur in 1. Physi. (T.c. 15.) si quantitas in qua
infinitum consistit, habeat talem multitudinem,
cuius unaquæq; pars ab altera dependeat & cer-
tum ordinē habeat: ita q vnaquæq; pars illius mul
titudinis requiratur per se: tunc infinitum in tali
quantitate consistens dicetur infinitū ꝑ se sicut pa
tet in hoc q baculus mouetur a manu: manus à la
certis & neruis, qui mouētur ab aīa: q si in infi-
nitum procedunt, vt, s. aīa ab alio moueatur. & sic
deinceps in infinitū: vel baculus aliquid aliud mo
ueat: & sic deinceps in infinitum, erit multitudo
istorum mouentium & motorum per se infinita. diff infi-
Si verò quantitas in qua consistit infinitum, resul niti per
tet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinem accidēs.
seruent, & quorum numerus non requiritur nisi
per accidens, tunc erit infinitum per accidens: si-
cut si aliquis faber cultellum faciat, ad cuius con-
stitutionem multis martellis indigeat: ex hoc
q vnus post alium frangitur, & vnus succedit in
locum alterius, eiusdem ordinem tenens: si talis
multitudo in infinitū excrescat, dicetur infinitū
per accidens & non per se. Accidit.n. fabrili ope
ri martellorum infinita multitudo cum per vnū
martellum si duraret, æqualiter posset expleri, si-
cut ꝑ infinitos. Dicunt ergo q infinitum ꝑ se re-
pugnat ei qđ est esse in actu, eo q oporteret in his
q̄ ꝑ se ordinem habent compleri postremum, nisi
per comparationem quodammodò oium priorū,
& sic ad vnum constituendum sequeretur infi
nitorum ordinata influētia, si esset aliquid infini
tum per se, & ita nunquam posset compleri, cum
infinita non sit transire: sed infinitū per accidens
sm eos nō repugnat ei qđ est esse in actu, cū vna
pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde
sm hoc nihil prohibet esse infinitum in actu, sicut Alga po
Algaz. dicit in sua Meta. aīas rōnales hoium de nit infi-
functorum esse infinitas in actu, eo q ponit gene nitas a-
rationē hominū ab æterno fuisse, & aīas post mor nimas
tem corporū remanere: & sm hāc opinionē Deus actu.
posset facere infinita vel infinitū in actu, ēt si nō
inueniatur in natura infinitū in actu. Sed cōtra
Commen. 5. Met (Com. 6.) Dicit q in actu, esse nō
pōt, neque infinitū per se, neque infinitū per ac-
cidens. In potentia verò inuenitur infinitū per
accidens, sed nō infinitū ꝑ se: & sic sm eum esse
infinitū omnino repugnat ei qđ est esse in actu,
& hoc verius esse vr. Non.n. pōt esse actu, in rerū a.22. &
natura aliquid non specificatum ad diuersas spe- 7. 3. p.
cies indifferenter se habens. Quamuis.n. intelle q. 50 ar.
ctus concipiat animal nō specificatū rationali uel 3. ad 2.
irrationali dfia, non tñ pōt esse actu animal, qđ
non sit rationale vel irrationale, vnde secundum
Philoso non est in genere quod non est in aliqua
eius specie: vnaquæque verò quantitas specifica-
tur per terminationem quantitatis, sicut mul-
titudinis species sunt duo & tria, sic de alijs, & ma
gnitudinis species sunt bicubitum & tricubitū &
hmōi, vel sm aliquam determinatam mensuram:
vnde impossibile est sic inueniri aliq̄ quantitatē

in actu quæ non sit propriis terminis limitata: cum autem infinitum congruat quantitati,& ei a catur infinitum per terminum remotionem, impossibile est infinitum esse in actu:p quod dicit Phil. in 3.Phy.(T.c.57) quòd infinitum est sicut materia nondum specificata, sed sub priuatione existens, & q se habet magis in rõne partis,& continenti q totius,& continentis: & ideò sicut Deus non potest facere equum rationalem, ita non potest facere eius actu esse infinitum.

Vnde Primum concedimus, quia verum conclu dit: quamuis non rectè concludat, eo q si ponatur Deum facere aliquid infinitum secundum vnum modum, adhuc põt aliquid infinitũ facere in alio ordine, sicut si posset facere infinitos leones: infinito. n. non est aliquid maius in illo ordine quo est infinitum: sed sñ alium ordinẽ nihil prohibet aliquid esse aliud maius infinito, sicut numeri pares sunt infiniti: & tamen numeri pares, & impares simul accepti sunt plures numeris paribus.

Ad illud verò, quod in contrarium objicitur, dicendum, q verbum intellectus non solum dicitur quod verbo profertur, sed quod mente concipitur: qđ aũt simpliciter est repugnans, mente concipi non põt, quia nullus potest intelligere contradictoria esse simul vera, ut probatur in 4 Metaph. vnde cum ei se infinitum repugnet ei quod est esse actu, hoc non est verbum: vnde non est infinitum in actu,& Arg ideò non sequitur, q sit Deo possibile. Philosophi autem qui posuerunt infinitum esse in actu, propriam vocem ignorauerunt.

QVAESTIO II.

Deinde quærebatur de Christo quãtum ad vnionem humanæ naturæ cum diuina.

Et circa hoc quærebantur tria.

Primò, Vtrum in Christo sit vna hypostasis tantum.

Secundò, Vtrum sit in eo vnum tantum esse.

180 Tertiò, Vtrum sit in eo vna tantum filiatio.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Christo sint plures hypostases.

AD Primum sic proceditur. Videtur, q in Christo sint plures hypostases. Vnio.n.animæ ad corpus præsupponitur ad assumptionem, quia Christus humanitatem, siue humanam naturam assumpsit, q cum sit forma totius dicit aliquid cõpositum ex anima, & corpore: sed anima, & corpus vnita faciunt hypostasim hominis: ergo hypostasis in humana natura præintelligitur assumptioni: sed omne quod præintelligitur assumptioni, põt dici esse assumptũ: ergo hypostasis verbi assumpsit hypostasim hoĩs;& sic sũt duę hypostases i Chõ.

3. p. q. 2. a. 3. & ad 1. & 3. p. q. 2. a. 3. q. a. 6. & 5. 1. c. & vnio 3. a. & opu. 3. c. 20.0.

2 Præt. Corpus quod præintelligitur assumptioni est assumptibile: sed corpus non est assumptibile nisi vt vnitum alæ rationali: non enim dicitur corpus inanimatum esse assumptibile: ergo vnio animæ, & corporis præintelligitur ad assumptionem humanæ naturæ,& sic idem quod prius.

3 Præter. Medium vnionis præsupponitur ante vnionem: sed gratia est medium vnionis humanæ naturæ ad diuinam personam: vnde dr gratia vnionis: ergo præsupponitur ad vnionem: gratia autẽ non potest intelligi nisi in aĩa: anima autem non intelligitur esse antequam corpori vniatur, quia creando infunditur, & infundendo creatur: ergo oportet præintelligi vnionem animæ cum corpore ad vnionem humanæ naturæ cum diuina,& sic idem quod prius.

4 Præt. Humanitas est quædam forma substãtialis: ois aũt forma substantialis requirit aliqđ quod p ipsam informetur: non aũt põt dici, q hypostasis, vel suppositũ æternum informetur per aliquam formam creatam: ergo oportet in Christo ponere aliquod suppositum, vel hypostasim creatam q humanitate informetur: & sic in Christo erunt duæ hypostases, hypostasis f. verbi, & hypostasis hoĩs.

Sed contra est, q ea q sunt ad inuicem disparata, non prædicantur de se inuicẽ nisi per hoc, q conueniunt in vno supposito: sicut dicimus, q album est dulce pp vnitatem subiecti: sed diuina natura & humana sunt naturæ penitus disparatę, prædicantur aut de se inuicem in concreto. Dicimus eñi Deus est homo,& homo est Deus: ergo est ibi unũ suppositum tñ,& vna hypostasis. Si dicatur q prędicantur de se inuicẽ pp hoc, q cõueniunt in vna persona, non per hoc q conueniunt in vno supposito, vel hypostasi vna sicut dicimᵘ albũ est dulce:

Contra Persona nõ addit supra hypostasim, vel suppositum nisi aliquod accidẽs, f. proprietate ad dignitatem pertinẽtẽ: si ergo in Christo esset vna persona,& non vnum suppositum, vel hypostasis, diuina natura & humana essent in ipso vnitę solũ in accidente: quod falsum est.

Respondeo dicendum, q sñ opinionem secundam, quã Magister in 6.di. tertij libri sniarum ponit, q est cõis opinio modernorum, & alijs multò verior, & securior in Christo est vnũ suppositum tñ & vna tantum hypostasis, sicut & psona una. Oportet n. q nos sñ doctrinam fidei ponere unam rẽ subsistentem in duabus naturis, diuina. f.& humana: aliás non posset dici, q unus esset Dns Iesus Christus secundum sniam Apost. 1. ad Cor. 8. Vñ & Nestorius fuit damnatus pp hoc, q Christũ psonã psit diuidere. duas introducens psonas. Illud aute quod est subsistẽs in natura, est aliquod indiuiduũ & singulare. Vñ vnitas Christi, in qua duæ naturę inueniuntur, attribuenda est alicui noi p quod singularitas designetur. Nominũ aũt q singularitatẽ designant, qdam significant singulare in quolibet genere entis, sicut hoc nomen singulare,& particulare,& indiuiduum: qa hæc albedo est quoddam singulare,& particulare,& indiuiduum: nã uniuersale,& particulare circumeunt oẽ genus. Quedam verò significant singulare solum in genere substãtię, sicut hoc nomen Hypostasis, quod significat indiuiduam substantiam:& hoc nomen. Persona, qđ significat substantiam indiuiduã rõnalis naturę, & similiter hoc nomen suppositum, uel res naturę, quorum nullũ de hac albedine põt prędicari, qũis hęc albedo sit singularis eo q vnumquodq; eorum significat aliquid, ut subsistens. Accidentia verò non subsistunt, partes verò substantiarum qũis sint de natura subsistentium, nõ tñ p se subsistunt, sed in alio sunt: vnde ẽr prędicta noia de partibus substantiarum non dicuntur. Non. n dicimus, q hæc manus sit hypostasis, uel persona, vel suppositum, uel res naturę, qũis possit dici, q sit quoddam indiuiduum, vel particulare, uel singulare, quę nomina de accidentibus dicebantur: non aũt põt dici, q humana natura in Christo, uel aliqua pars eius sit per se subsistẽs. Hoc. n. vnioni repugnaret: nisi poneremus unionem sẽdm quid,& non simpliciter: sicut uniuntur lapides in aceruo, vel duo hoies per effectum amoris, vel p aliquam imitationis similitudinem: quę omnia dicimus esse unum secundum quid,& non simpliciter: quod enim est simpliciter unũ,& per se subsistens, nihil continet actu per se subsistens, sed fortè in potentia: vnde seruata ueritate unionis naturarum in Christo oportet ponere sicut unam psonã, ita unã hypostasim,& unum suppositum, & unam rẽ duarum naturarum: sed ipsam humanam naturã in Christo nihil proh bet dicere esse quoddam indiuiduum, aut singulare aut particulare, & similiter quaslibet partes humanę naturę, vt manus,& pedes & ossa, quorum quodlibet est quoddã indiuiduum, non tñ quod de toto prędicetur, qa nullum eorum est indiuiduum per se subsistens: sed indiuiduum per se subsistens, uel singulare, uel particulare, quod prędicatur de Christo est unum tantum. Vnde possumus dicere in Christo esse plura indiuidua, uel singularia, vel particularia: non

q. 1. a. 5. & 3. p. q. 2. a. 3. d. q. 1. a. 3. 0. 1. p. q. 29 a. 1. ad 3 & 3. p. q. 2. Potes q. 9. a. 2. ad 7. & 3. q. 1. p. q. 2. a. 1. ad 3 & 3.

autem possumus dicere Christum esse plura indiuidua, vel singularia, vel particularia: sed plures hypostases, vel supposita non possumus dicere in Christo esse.

Ad Primum ergo dicendum, quòd ex vnione animæ & corporis constituitur, & homo & humanitas. quæ quidem duo hoc modo differunt, ꝙ humanitas significatur per modum partis, eo ꝙ humanitas dicitur, qua homo est homo; & sic præcisè significat essentialia principia speciei, per quæ hoc indiuiduum in tali specie collocatur: vnde se habet per modum partis, cum præter huiusmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem, vel subsistens in humanitate siue præcisione quorumcunque aliorum superuenientium essentialibus principijs speciei: quia per hoc quod dico, Habēs humanitatē, non præciditur quin habeat colorem, & quantitatem & alia huiusmodi. Secundum ergo secundam opinionem prædictam vnioni humanæ naturę ad diuinam præsupponitur vnio animæ, & corporis secundum ꝙ constituit humanitatem, non secundum ꝙ constituit hoīem. Illud. n. quod in Christo est cōstitutū ex anima, & corpore tantū, quod vnione præsupponitur, nō est totum quod per se sub-

5.d.2.q. 1.a.3.o. sistit, sed aliquid eius, & ideo non potest signari, vt homo, sed vt humanitas: vnde, oportet dicere, ꝙ in ipsa vnione humanæ naturæ ad diuina quasi in termino assumptionis intelligatur primo in Christo ratio hominis: quia tunc in primo intelligitur, vt res per se subsistens completa: & in hoc differt ab alijs duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, ꝙ vnio animæ ad carnem præsupponitur, secūdum intellectum assumptionis humanę naturę, non secundum solum hoc quòd constituit humanitatem: sed etiam secundum ꝙ constituit hominem: dicit enim hoīem esse assumptum. Tertia verò opinio ponit, ꝙ nec ēt in termino assumptionis intelligitur anima corpori vnita, nec ad constituendum hominem, nec ad constituendam humanam naturam: dicit enim humanam natura sumi multipliciter. i. pro partibus eius, s. anima, & corpore, cum dicamus humanam naturā assumptā à Verbo, vt patet; quod nec verè dicit, Christum esse hominem, nec verè ponit humanam naturam in Christo: & ideo est tanquam hæretica condemnata.

3.d.2.q. 1.a.3.q. 1.o. Ad Secundum dicendum, ꝙ corpus vnitum animæ præintelligitur assumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico vnione constituente humanitatem; non autem vnione constituente hominem.

Ad Tertium dicendum, ꝙ gratia habitualis nō intelligitur, vt medium vnionis, quod secundum intellectum præcedit vnionem: nec est medium, quod causet vnionem, vel vnibilitatem, sed mediū quod facit ad congruitatem vnionis: sicut decora vestis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et similiter scientia, & omnes aliæ perfectiones Christi possent dici medium vnionis: & pro tanto gratia habitualis Christi pōt dici gratia vnionis: verius tamen puto, ꝙ gratia vnionis dicatur, vel ipsa gratuita Dei voluntas, quę gratia nullis meritis præcedentibus vnionem fecit; uel potius ipsum donum gratis datum humanę naturæ, quod est esse in diuina persona. Si tamen anima vnita corpori præintelligatur ad assumptio-

3.d.13. nem, soluendum est, ut prius.

q.1.a.1. & 2. Ad Quartum dicendum, ꝙ humanitas non est forma partis quæ dicatur forma, quia informet aliquam materiam, vel subiectum: sed dicitur forma totius, in qua suppositum naturæ subsistit: unde non oportet ponere, quòd hypostasis increata informetur humanitate; sed quòd subsistit in ea.

ARTICULUS III. 181

Vtrum in Christo sit vnum tantum esse.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non sit vnum tantum esse. Viuere enim, secundum Philo. in 2. de anima. (T.c. 37.) viuentibus est esse. Sed in Christo non est tantum vnum viuere, cum duplex sit in eo vita creata, s. vita qua viuit corpus per animam, quæ morte priuatur; & vita increata, qua viuit per seipsum: ergo nec in Christo est tantum vnum esse. [3.p.q.17. a.2. & 3.d.6.q. 2.a.2.o. & vnio. 4.4.o.]

2 Præt. Sicut esse est suppositi, ita & operatio. Sed vnitas suppositi non facit quin in Christo sint plures operationes: ergo nec faciet, ꝙ in Christo sit tantum vnum esse.

3 Præter. Generatio est mutatio ad esse. Sed in Christo est quædam generatio tēporalis, de qua Matth. 1. Christi aūt generatio sic erat, quæ non pōt terminari ad esse æternū: ergo terminatur ad aliquid esse tēporale, & creatum: ergo in Christo est duplex esse: cum in ipso maximè sit esse increatū.

4 Præterea, Vnicuiq; est attribuendum esse de quo conuenienter quæri potest an est. Sed de humana natura potest quæri an est: ergo humana natura habet esse proprium in Christo: & sic est in eo duplex esse, cum etiam humana natura suum esse habeat.

Sed contra. Quæcunq; sunt distincta secundū esse, sunt in supposito distincta. Sed in Christo est vnum tm̄ suppositum: ergo & vnum tantum esse. [3.p.q.3. a.1. ad 2. & 1.d.33. q.1.a.1. ad 1. & pot q.7. a.2 ad 9.]

Respondeo dicendum, ꝙ esse dupliciter dī, ut patet per Philo. in 5. Metap. (T.c. 14) & quandam glo. Orig. super principium. Io. Vno modo secundum ꝙ est copula verbalis, significans compositionem cuiuslibet enunciationis, quam anima facit: vnde hoc esse non est aliquid in rerum natura; sed tantum in actu animæ componentis, & diuidentis: & sic esse attribuitur omni ei de quo pōt propositio formari, siue sit ens, siue priuatio entis. Dicimus. n. cæcitatem esse. Alio modo esse dicitur actus entis inquantum est ens, idest quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura: & sic esse non attribuitur, nisi rebus ipsis quæ in decem generibus continentur. unde ens à tali esse dictum per decem genera diuiditur. Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, ut sicut ei quod propriè & verè habet esse, uel est: & sic attribuitur soli substantiæ per se subsistenti: vnde quod verè est, dicitur substantia in primo Phys. (T.c. 27.) Omnia verò quæ non per se subsistunt, sed in alio & cum alio, siue sint accidentia, siue formæ substantiales, aut quælibet partes, non habent esse, ita ut ipsa verè sint; sed attribuitur eis esse. Alio modo, idest ut quo aliquid est sicut albedo, dī esse: non quia ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo propriè, & verè non attribuitur, nisi rei per se subsistēti. huic autem attribuitur esse duplex: vnum, s. esse resultans ex his, ex quibus eius unitas integratur, quod proprium est esse suppositi substantiale. Aliud esse est supposito attributum præter ea quæ integrant ipsum, quod est esse superadditum, s. accidētale: vt esse album attribuitur Sorti, cum dicitur, Sortes est albus. Quia ergo in Christo ponimus vnam rem subsistentem tantum, ad cuius integritatem concurrit etiam humanitas, quia vnū suppositum est utriusq; naturæ: ideò oportet dicere ꝙ esse substantiale quod propriè attribuitur supposito in Christo, est unum tantum: habet autem vnitatem ex ipso supposito, & non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas à diuinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuino: non enim impediebat quin proprium esse haberet, nisi hoc ꝙ non erat ꝑ se subsistens: & sicut si arca esset quoddā indiuiduum naturale, ipsa tota non haberet nisi unum esse, quælibet tamen partium eius ab arca separata proprium esse habebit: & sic patet ꝙ secundum opinionem se- [3 d.6.q. 2.a.2.o. / 3.p.q.5. a.5.ad 2. & q.9.o. a.1.c. & 3.p.q.2. a.5.ad 3.]

cun-

cundum oportet dicere, quod in Christo est vnum esse substantiale, secundum quod esse est suppositi propriè, quamuis sit in eo multiplex esse accidentale.

Ad Primum ergo dicendum, quod viuere dicit esse quoddam specificatum per speciale essendi principium; & ideò diuersitas uitæ consequitur diuersitatem principiorum viuendi: sed esse magis respicit ad suppositum subsistens.

Ad Secundum dicendum, quod operatio suppositi non est de integritate vnitatis eius, sed consequitur eius vnitatem: unde vnius suppositi inueniuntur multas operationes, secundum diuersa operationum principia, quæ supposito insunt, sicut homo aliud operatur lingua, & manu. Sed esse est id in quo fundatur vnitas suppositi: vnde esse multiplex præiudicat vnitati essendi.

Ad Tertium dicendum, quod generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi æterni, vt simpliciter per eam esse incipiat; sed quod incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi humanæ naturæ.

Ad Quartum dicendum, quod obiectio illa procedit de esse quod in actu animæ consistit: quia an est, etiam de cecitate quæri potest.

182 ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Christo sit tantum vna filiatio.

ar.1.0.& 3 p. q.35 ar.5.0. AD Tertiū sic proceditur. Videtur, quod in Christo non sit tantum vna filiatio. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. Sed natiuitas est causa filiationis: ergo cum in Christo sint duæ natiuitates, erunt etiam duæ filiationes.

2 Præt. Impossibile est idem similiter manere, & corrumpi. Sed supposito quod beata Virgo ante Christi mortem mortua fuisset, corrupta esset filiatio, qua filius Matris dicebatur. Maneret autem filiatio æterna, qua diceretur filius patris: ergo alia filiatione dicitur Christus filius patris, & alia filius matris.

3 Sed diceres, quod est alius respectus, sed non alia filiatio. Contra. Filius est relatiuū sm esse, & non tm secundum dici. Sed huiusmodi relatiua sm Philosoph. in prædicamentis sunt quorum esse est ad aliud se habere: ergo esse filiationis est esse respectus quo refertur ad aliud: & ita si sint plures respectus, sunt plures filiationes.

4 Præte. In relatione nihil inuenitur nisi respectus, & cā siue fundamentum respectus: sicut vnitas quantitatis est fundamentum relationis, quæ est æqualitas. Sed respectus sunt diuersi, quibus Christus refertur ad patrem, & matrem. Fundamenta etiam horum respectuum siue causæ sunt diuersæ, scilicet ipsæ natiuitates. Ergo filiatio est relatio originis: ergo sunt plures filiationes in Christo.

Sed cōtra. Filiatio est relatio personalis. Sed in Christo est una tm persona: ergo vna tm filiatio.

Respondeo dicendum, quod in Christo est vna tm filiatio secundum rem: quamuis sint plures respectus relatiui secundum rationem.

art. 2 c. veri. q. 1 art. 5 ad 15. oppo. q. 2. a. 5. o. 1. p. q. 28 a. 1. c. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod in hoc differt ad aliquid ab aliis generibus, quod alia genera ex propria sui ratione habent, quòd aliquid sint, sicut quantitas ex hoc ipso quod est quantitas, aliquid ponit. Et similiter est de aliis: sed ad aliquid ex propria sui generis ratione non habet, quod ponat aliquid, sed ad aliquid: vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantum: quod in aliis generibus non contingit. Et quamuis ad aliquid ex ratione sui generis non habeat, quod ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione, quod nihil ponat, quia sic nulla relatio esset aliquid in rerum natura: vnde ad aliquid non esset vnum de decem generibus: habet autem relatio, quod sit aliquid reale ex eo quod relationem causat. Cum enim in aliquo inuenitur aliquid reale, per quod alterius dependeat, & comparetur, tunc dicimus realiter comparari, vel dependere, vel referri, sicut æqualitas relatiua ponitur ea virtute qua ratatis, quæ æqualita-

ad 3. hodie. tem causat. Quia verò ex eodem res habet esse, & vnitatem: ideò realis vnitas relationis pensanda est ex ipso relationis fundamento, vel causa: ut quia vna est quantitas, per quam pluribus sum æqualis, in me non est, nisi vna relatio realis æqualitatis habens respectum ad plures. Similiter quia vna natiuitate ex patre, & matre genitus fui, vna filiatione reali dicor filius vtriusque, quamuis multiplicentur respectus: sed in Christo non possumus dicere vna causam esse filiationis, sm quod refertur ad patrē, & matrem, cum sint duæ natiuitates penitus disparatæ: unde si esset aliquid quod filiationē tēporalē posset recipere quasi subiectum, oporteret ponere in Christo plures filiationes. Nunc autem filiatio est talis relatio quæ non potest hre pro subiecto nisi ipsum suppositum: in Christo aūt non est nisi suppositum æternum, quod quidē non pōt esse subiectum alicuius tēporalis relationis. Quæcūq; n. relationes temporales de aliquo æterno dicunt, sunt relationes rōnis, & non rei: vnde filiatio qua Christus refertur ad matrē, non est realis relatio, sed rationis tm, sicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non. n. potest dici, quod subiectum filiationis sit suppositum æternum rōne humanæ naturæ, vel alicuius partis eius, sicut di suppositū mortis, vel passionis: quia sic ipsa humana natura, vel pars eius esset primum subiectum filiationis, & denominaretur per ipsas, sicut contingit, & de alijs accidentibus, quæ attribuuntur Christo rōne humanæ naturæ: filiatio verò nunquā denominat nisi suppositum, nec potest aliud pro subiecto habere. Nihil tñ prohibet aliquas reales relationes inesse Christo ad Virginem. sicut cū dicimus, corpus Christi est originatū ex Virgine. Sed ista relatio non habet rationem filiationis, nisi poneremus secundum primam opinionem, suppositū æternum esse aliud in Christo à creato. — a. 23 ad t a. 2. e 1 & 1. p q. 6. & a 2. ad 1. — 3. p q. 35 & 4. 5. o.

Ad Primum ergo dicendum, quod ex natiuitate tēporali non innascitur filiatio realis, sed rōnis tantum, quamuis Christus realiter sit filius Virginis: sicut Deus realiter est dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non sit relatio realis. Dr. n. realiter dns per realem potestatem: & sic dr Christus realiter filius Virginis propter realem natiuitatem.

Ad Secundum dicendum, quod respectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refert, & ideò destructo termino respectus aufertur: sed tamen filiatio realis ad Patrem remanet in Christo, etiam supposita morte Matris.

Ad Tertium dicendum, quod in illa Phil descriptione esse ponitur pro ratione essendi, sm quod diffinitio dr ratio secundum genus, quod est esse: vnde non oportet quod habeat esse relatio ex respectu, sed ex causa respectus; ex respectu verò habet propriam rationem generis, vel speciei. — Al. relatio. ar. 2. o. & 3 d. 8 a.

Ad Quartum dicendum, quod quamuis sit respectus filiationis diuersus, & cā filiationis diuersa: tamē filiationes non possunt esse duæ, rōne iam dicta. — 3 ad 2. a. 1 a 25. 183. 3. p. q. 75. a 5. o. & 4 d. 11. q. 1. a. 1. o.

QVAESTIO III.

183 ARTICVLVS V.

Vtrum in Christo sint accidentia sine subiecto.

DEinde quæritur de Christo quantum ad species, sub quibus in sacro altaris continetur. Vtrum. s. sint ibi accidentia sine subiecto: & uidetur quod non. Deus n. non pōt facere contradictoria esse simul uera. Hoc autem esset, si ab aliquo remouetur id quod est de sua diffinitione. Cum ergo in diffinitione accidentis cadat esse in subiecto, quia accidentis esse est inesse, uidetur quod Deus nō possit facere accidens sine subiecto.

2 Præt. De eodē pdicatur diffinitio, & diffinitū. Sed ens per se est diffinitio, vel descriptio substantiæ: si ergo in sacramento altaris accidentia sunt per

per se non in subiecto, sequitur quòd sint substantiæ quod est absurdum.

3 Præt. Ex accidentibus nō potest generari substantia: sed videmus ex illis specie bus generari vermes, & cineres, quæ essent non generari ex corpore Christi: ergo accidentia non sunt ibi sine subiecto.

Sed diceres, quòd generantur miraculosè.

5 Sed contra. Miracula ordinantur ad ædificationem fidei: sed magis est ad scandalum, quod uermes exinde generentur: ergo non fit miraculosè.

6 Præte. In sacramento altaris nihil debet esse inordinatum: sed contra ordinem, quem Deus rebus imposuit, est accidens esse sine subiecto.

Sed contra. Sensus non decipitur in proprio sensibili, secundum Philo in 2. de ani. (T.c 63) Sed sensus iudicat ibi esse colorem, & saporem, & alia huiusmodi: ergo hæc accidentia sunt verè ibi: Nō autem sunt in corpore Christi sicut in subiecto; nec iterū in aere, cū neutrū sit natum affici talibus accidētibus: ergo accidētia sūt ibi sine subiecto;

1.p q.22 Respondeo dicendum, quod accidentia sunt ibi sine
a.2.& q. subiecto. qd' qualiter esse possit hinc consideran-
44.ar.1. dum est: quia in omnibus causis ordinatis, sicut Phil.
& 2. ar. in lib. de causis, prima causa vehementius imprimit
22. & in causatum causæ secundæ, quàm etiam cā secun-
74. da: vnde fit ut causa prima non retrahat operationem suam ab effectu, ēt postquam causa secunda retraxit: ut dicitur ibidem in commento. Vniuersalis aūt causa, & prima omnium entium Deus est, non solum substantiarum, sed etiam accidentium (Ipse enim est creator substantiæ, & accidentis) sed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nam mediantibus substantiæ principijs accidentia producuntur: vnde secundum naturæ ordinem accidentia à principijs substantiæ dependent, vt sine subiecto esse non possit: tā per hoc non excludit quin Deus quasi cā prima possit accidentia in esse seruare substantia remota. & per hunc modū accidentia miraculosè sunt in sacramento altaris sine subiecto, virtute. s. diuina ea tenente in esse.

Ad Primum ergo dicendum, quod cum dr, accidentis esse est inesse, uel qualitercunq; ponatur subiectum in diffinitione accidentis, intelligitur esse diffinitio per additionē, ut hr in 7. Meta. (T.c. 17.) Et dr diffinitio per additionem, cū in diffinitione ponitur aliquid quod est extra essentiā diffiniti, sicut nasus ponitur in diffinitione simi, hoc aūt est
art. 26. per naturalem dependentiam accidentis à subiecto: sed hoc non impediente Deus potest accidentia sine subiecto conseruare: nec tñ sequitur contradictoria simul esse vera: quia subiectum nō est de substantia accidentis.

Ad Secundum dicendum, quod secundum Auic. in
art. 25. sua Metaphy. esse non potest poni in diffinitione alicuius generis, & speciei: quia omnia particularia vniuntur in diffinitione generis, vel speciei, cū tamen genus, uel species non sint secundum vnū esse in omnibus, & ideò hæc non est vera diffinitio, Substantia est, quod per se est: uel Accidēs est, quod est in alio: sed est circumlocutio veræ descriptionis: quæ talis intelligitur. Substantia est res cuius naturæ debetur esse non in alio: Accidēs vero est res cuius naturæ debetur esse in alio: unde patet quod quamuis accidens miraculosè sit non in
1.p q.3. subiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem sub-
a.5. ad 1. stantiæ: non enim per hoc eius naturæ debetur
3. p. q. esse non in alio: nec egreditur diffinitionem ac-
77. a.1. cidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, vt
ad 2. ei debeatur esse in alio.

Ad Tertium dicendum, quod de his quæ generantur ex speciebus, vt vermibus, uel cineribus, aut aliquibus huiusmodi, duæ sunt opiniones magis probabiles. Quarum vna est quæ dicit, quod substantia panis redit ex qua possunt talia generari. Sed hæc opinio uidetur improprietatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primò quia non potest esse. quod iterum sit ibi substantia panis. Aut enim ponetur ibi esse substantia panis iterato speciebus manentibus. & sic cum corpus Christi tandiu sit sub sacramento, quàdiu species manent, sequitur quod aliquando erit ibi simul corpus Christi, & substantia panis. quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus: & hoc iterum est inconueniens, ut substantia sit sine pro- 3.p.q.75
prijs accidentibus panis, Secundò apparet impro- a.6.&
prietas per nomen reditus. Si enim aliquid est in 4.d. 11.
alterum conuersum, non potest iteri redire, nisi il- q.1.a.1.
lud reconuertatur in ipsum. Substantia autem pa- q. 3.0.
nis non est annihilata, sed transsubstantiata in cor-
pus Christi. Vnde non potest intelligi, quod substan- a.104 a.
tia panis redeat, nisi corpus Christi reuertatur in & 4 d. 11.
panem, quod est absurdum: unde si debet ista opi- q.1 a.3.
nio sustineri, intelligenda est per substantiam pa- q.1.
nis materia panis. nō quod redeat quæ prius erat sed quod destructis speciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, uel per creationem, uel quocunque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia vero opinio est planior, ut dicatur quod illis accidentibus sicut datum est per se subsistere diuina virtute, similiter datum est, ut agant, & ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis, uel quicquid ageret si maneret: & hac virtute nutriunt, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Ad Quartum dicendum, quod hoc miraculum ordinatur ad fidem: ne fides scilicet deperear.

Ad Quintum dicendum, quod nihil prohibet aliqd cont. 4.c.
esse ordinatum consideratu ordine communi, cu- 60 c 63
ius contrarium est ordinatum pro aliqua cā spe- p q. 77.
ciali. & hoc modo quamuis secundum ordinem a. 3.4.
communem rectè diuinitus ordinatum sit, ut accidens sit in subiecto, nihil tamen prohibet ēt rectè ordinatum esse, ut in sacramento altaris accidens sit sine subiecto, ut scilicet fides habeat meritum per latentiam sacramenti.

QVAESTIO IIII.

Deinde quæritur de membris Christi.
Et Primò, de Angelis.
Secundò, De hominibus.
De Angelis quæruntur quinque.
Primò, quantum ad naturam ipsorum, Vtrum sint compositi ex materia, & forma.
Secundò, Quantum ad cognitionē, Vtrum simul in actu possint esse in cognitione matutina, & vespertina, idest Vtrum simul cognoscant res propria natura, & in uerbo.
Tertiò, Quantum ad meritum voluntatis, Vtrum scilicet potuerunt eodem actu charitatis mereri fruitionem, & frui.
Quartò, Quantum ad motum, Vtrum moueantur in instanti.
Quintò, Quantum ad effectum, Vtrum possint imprimere, uel aliquid facere in istis corporibus.

ARTICVLVS VI. 184

Vtrum Angelus sit compositus ex materia, & forma.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Ange- 1.p.q.50
lus sit compositus ex materia, & forma. Au- art.1.2.
gu. enim dicit in lib. de mirabilibus sacræ scriptu- & spiri
ræ. Omnipotens Deus ex materia informi, quā prius art.1.2.
condidit corporalia, & incorporalia sensibilia & insensibilia intellectualia, & intellectu carentia multiformes species diuisit. Angeli autem sunt intellectuales, & incorporei: ergo habent materiam de sui compositione.

2 Preterea. Boetius dicit in li. de unitate, & vno. Quoddam est unum coniunctione simplicium. ut Angelus, & anima: quorum unumquodque est vnum coniunctione materiæ, & formæ: & sic idē quod prius.

3 Præ-

3 Præterea, Omne quod est in genere, hēt genus & differentiam: genus aūt secundum Auic. in sua Metaphy. sumitur ex natura materiæ: differentia vero ex natura formæ: ergo omne quod est in genere, est compositū de materia, & forma. Angelus autem est in genere substantiæ, cum sit substantia habens speciem limitatam: ergo Angelus est compositus ex materia & forma.

4 Sed diceres, q differentia Angeli non sumitur ex forma, sed ex formali, quod est ipsum esse Angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia, & intrat diffinitionem ipsius. Sed in oī creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat diffinitionem eius, vt Auic. dicit: ergo differentia Angeli non potest sumi ex esse ipsius.

5 Præt. Idem ostenditur, quia impossibile est esse plura summa bona: quia oportet ea in aliquo cō uenire, cum vtrumq; sit summū bonū; & in aliquo differre: aliàs non essent plura: & sic essent composita: sed constat esse plures essentias Angelicas: ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre: & sic oportet eas esse compositas: sed partes esse sunt matéria, & forma: ergo Angeli componuntur ex materia, & forma.

Sed contra est, Quod dicit Boet. in li. de duabus naturis, & vna persona Christi. Omnis natura incorporeæ substantiæ nullo materiæ innititur fundamento. Sed Angeli sunt incorporei: ergo non est in eis materia.

Respondeo dicendum, q quidam ponunt Angelos componi ex materia & forma. Sed hoc vr repugnans naturæ eorum propter duo, quæ in eis inueniuntur. Primò quidem, quia intellectuales sunt. Si enim Angeli haberent materiam de sui cōpositione, oporteret oē quod in eis est, eis inesse per modum materię conuenientem, cum omne quod est in alio sit in eo per modum recipientis, vt hr in libro de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia, quòd in ea habet esse particulare, & naturale. Vnde si Angeli essent ex materia compositi, oporteret q formæ qbus intelligut quęcunque sint, essent in eis secundum esse naturale, & particulare: & sic sequeretur hoc impossibile, q Angelus nunquam cognosceret, nisi particulare: quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse uniuersalis cognitionis principiū, sicut patet in sensu. nec potest obuiari per hoc q ponatur Angelus componi ex materia alterius naturæ q̄ hęc materia corporalis: quia quæcunq; esset illa materia, constat q reciperet formā substātialē Angeli particulariter; aliàs Angelus nō esset res particularis: & sic illa materia conueniret cū hac materia in hoc q formæ in ea reciperentur per modum particularem; vnde impossibile est Angelum, vel aliquam substantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materia prima, vt dictum est. Vnde dicit Philosophus in 3. de anima (T. com. 4.) & Philosophorum sententia est, quòd intellectualitas immunitatem habet à materia. Secundò repugnat eis p hoc q incorporales sunt: quæcunq; enim ex materia componuntur, oportet in materia conuenire, eo q quælibet materia secundum se accepta cum forma careat, non habet in se aliquam dispositionis rationem: supposita autem vnitate materiæ, impossibile est, q vna materia contrarias, & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes: non enim potest eadem materia, & secundum idem accipere formam Angeli & formā lapidis; diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione, nec diuisio non intellecta dimēsione: quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis, ut dicitur in 1. Physic. (T. com. 18.) Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia, dimensionata esse, & ideo nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia Angeli non est suum esse, hoc n. soli Deo competit, cui esse debetur ex seipso, & non ab alio; inuenimus in Angelo, & substantiam, siue quidditatem eius quæ subsistit, & esse eius quo subsistit, quo scilicet actu essendi dr esse, sicut actu currendi dicimur currere. & sic dicimus Angelum esse compositum ex quo est, & quod est: vel secundum verbum Boetij, ex esse, & quod est. & quia ipsa substantia Angeli in se considerata est in potentia ad esse cum habeat esse ab alio, & ipsum esse sit actus, ideo est in eo compositio actus, & potentię: & sic posset in eo concedi materia, & forma, si omnis actus debeat dici forma, & omnis potentia, materia: sed hoc nō competit in proposito: quia esse non est actus, q sit pars essentię, sicut forma ipsa quidditas Angeli, uel substantia est per se subsistens, quod materiæ non competit.

Ad Primum ergo dicendum, q Aug. super Genesim ad literam materiam informem, quam Deus primò condidit, dicit significari per cœlum, & terram, cum dicitur, In principio creauit Deus cœlū, & terram, ut per terram significetur materia informis visibilium rerum; per cœlum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum: ut ipsa naturalia Angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratię, uel glorię attribuantur eis quasi forma: vnde non est ad propositum auctoritas inducta.

Ad Secundum dicendum, quòd liber ille non est Boetij: vnde non oportet q in auctoritatem recipiatur: sustinendo tamen ipsum potest dici, q formam, & materiam largè accipit pro actu, & potentia, ut dictum est.

Ad Tertium dicendum, q ipsa substantia Angeli quodammodo se habet ad esse eius, vt materia ad formam, ut dictum est: materia autem, si eius essentia diffiniretur, haberet pro differentia ipsū suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam: & similiter in Angelis ex ipsa natura substantię ipsorum accipitur genus; ex pportione verò huiusmodi substantię ad esse accipitur specifica differentia: vnde secundum hoc Angeli differunt specie, secundum quòd in substantia vnius est plus, uel minus de potētia quàm in substantia alterius. Dictum autem Auic. intelligitur de compositis substantijs.

Ad Quartum, concedimus: non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantię ad esse.

Ad Quintum dicendum, q in summo vno nulla diuersitas esse potest, cum in eo sit idem esse, & quod est. Vnde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam: sed cōpositio quæ in Angelo inuenit, sufficit ad eius pluralitate, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VII. 185

Vtrum Angelus possit cognoscere simul res in verbo, & in propria natura.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd Angelus non possit cognoscere simul res in uerbo, & in propria natura. Eadem enim potētia non potest simul geminum actum habere, ut quòd intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus Angeli uidet res in uerbo; & alius quo uidet res i ppria natura: ergo impossibile est, ut simul uideat res i uerbo, & i ppria natura.

2 Sed diceres, Quòd hoc modo uidentur ab intellectu Angeli simul res in uerbo, & in propria natura, sicut intellectus noster simul uidet eclypsim, & causam eius. Contra. Cum intellectus noster simul uidet eclypsim, & causam eius, accipit causam ut rationem intelligendi eclypsim: ergo accipit eclypsim & causam eius, ut unum intelligibile: & sic, erit unus tantum actus.

3 Præterea, Vnius non potest esse nisi unus terminus vltimus, sicut una linea non terminatur ex vna parte nisi ad vnum punctum. Sed vltimus ter

minus

Margin notes: ar. 25. & .6. a. 58. — ar. 147. o. — Boetius 1 p. q. 4. a. 1. & 50. a. 2. ad 3. — 1. p. q. 50 a. 5. & q. 5. a. 2 ad — Spir. a. 1. ad 21. C. ar. hu. — 1. p. q. 50 ar. 2. ad 1. & a. 4. o. & q. 56 a. 2. ad 1. a. 58. 185 — 1. p. q. 57 a. 3. o. & q. 92. a. 1. ad 3. — 1. p. q. 50 a. 1. o. et p. 54. a. 5. ad 1. & q. 110 a. 2. ad 1 & ar. 3. ad 3. & spiritu. ar. 2.

minus potentiæ est operatio: ergo non potest vna potentia simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

4 Præt. Sicut se habet potētia ad actū, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non potest terminari ad duo obiecta: ergo nec vna potentia potest simul habere plures actus. Et sic idē quod prius.

Sed contra. Visio qua Angeli vidēt res in Verbo, est visio beata: quæ quidem non est intercisa, sed continua. Si ergo non possunt simul videre res in propria natura, & in verbo, nunquam viderent res in propria natura. & præcipue hoc videtur in anima Christi, quæ ab initio suæ creationis videt verbum, & in verbo.

Respondeo dicendum, quod Angelus, vel anima simul potest videre res in verbo, & in propria natura. & hoc expresse põt haberi ab Aug. lib. 4. super Genes. ad literā, vbi vult quòd dies illi & vespere, & mane in eis non sunt ordinati secūdum successionem, sed solum ordine naturæ: vnde simul est primus dies cum secundo, & mane cum vespere: & ita simul visio rerum in verbo, & in propria natura.
1.p.q.58 ar.6. & 7. veri. q.8.a.4. 5. & 6. Quod qualiter sit possibile, videndum est. Operari siquidem non propriè attribuitur potentiæ, sed rei subsistenti, quæ per potentiam operatur, vt ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiæ: ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentiæ. Vnde sicut vna substātia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, ut anima simul vult & intelligit: ita ex vna potentia intellectiua possunt simul prodire diuersi actus, si simul diuersis speciebus intelligibilibus vn atur: hanc enim causam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelligere, quia scilicet non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfectè, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris. Visio autē qua Angelus videt res in propria natura, fit per speciem intelligibilem concreatam, vel infusam inhærentem.
ar. 177. & veri. q.8.a.1. c. Visio autem rerum in verbo fit per ipsam speciem verbi, siue essentiā, quæ non est inhęrēs: sed ei intellectus vnitur sicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat vnioni intellectus Angelici ad verbum cum non sit vnius rationis, & ipsa species, & quicquid est perfectionis in intellectu Angelico, fit quasi materialis dispositio ad illam beatam vnionem: vnde simul ex intellectu Angeli procedit operatio duplex. Vna ratione vnionis ad verbum, qua. s. videt res in verbo. Alia, ratione speciei intelligibilis, qua informatur quia videt res in propria natura: nec etiam in vna harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur, cū vna sit ratio alterius: sicut imago rei visæ confortatur dum videtur in actu oculi exteriori: actio enim beatitudinis in beatis est ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuentæ.

ar. 178. c. Et per hoc patet responsio ad Primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens.

Ad secun. Ad 3. Ad Tertium dicendum, quod potentia intellectiua Angeli non terminatur ad duos actus secundum idem; sed, secundum diuersas species, quibus ad actum ordinatur.

Ad Quartum dicendum, quod inter actum, & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit media inter intellectum, & eius actum. Vnde non est simile.

186 ARTICVLVS VIII.

Vtrum Angelus meruerit suam beatitudinem.

1.p.q.62. a.4.c. et 2.d.5.q. CIrca Tertium sic proceditur. Vr, quod Angelus non meruerit suam beatitudinem. Quod.n. est beatum, perfectum est: quod autem meretur, est adhuc imperfectum. Sed non potest idem esse simul perfectum, & imperfectum: ergo non potest Angelus mereri beatitudinem, dum habeat eam. 2 ar. 5.

2 Præt. Angelus beatus est comprehensor: nullus autem meretur nisi viator.

3 Si dicatur, quòd in primo instanti quo beatus fuit Angelus, beatitudinem meruit. Contra: ergo simul fuit viator, & comprehensor: quod falsum est, cum hoc sit solius Christi.

3 Præt. Beatitudo secundum Philo. in actu consistit, sed in actu perfecto; & similiter meritum in actu, sed imperfecto: non autem potuit esse quod actus Angeli simul esset perfectus, & imperfectus: ergo non potuit esse, quòd simul esset beatus, & beatitudinem meruerit.

Sed Contra. Beatitudo à nulla pura creatura habetur sine merito, cum habeat præmii rationem. Sed Angelus non potuit eam mereri nisi in primo instanti, quo beatus fuit quia ante nō habuit gratiam, ut quidam ponunt; & sic mereri non potuit: ergo in primo instanti suæ beatitudinis eam meruit.

Respondeo dicendum, quod de conditione Angeli triplex est positio. quidam enim posuerunt, quòd Angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus. sed hoc videtur inconueniens, quia pari rōne alii in primo instanti fuissent miseri: quod etiam quidam dicunt: sed absurdum est & condemnatū. 2.d.4.q.1.a. Alii verò dicunt, quòd fuerunt conditi in gratia omnes: & in ea quidam perseuerantes beatitudinem meruerunt: alii vero contra eam agentes facti sunt miseri. & hæc opinio nihil difficultatis habet. vnde pręceteris mihi magis placet. Tertij verò dicunt quòd fuerunt creati Angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad verbum simul collata est gratia, & beatitudo: & hi diuiduntur in tres vias. Quidam. n. dicunt, quòd nunquam beatitudinem meruerunt: sed hoc non videtur cōpetere nisi soli Christo, qui est filius naturalis, vt hæreditatem diuinę fruitionis, sine merito habeat. Alii verò dicunt, quòd merentur eam ex operibus, quæ circa nos agunt: & hoc etiam non videtur cōueniens, vt meritum sequatur pręmiū, cum magis meritum sit dispositio ad pręmium. Tertij verò dicunt, quòd in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso, quòd ad verbū conuersi sunt. & hęc opinio inter has tres probabilior est. Vnde ad eius euidentiam sciendum est quòd meritum se habet ad præmium sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quæ successiuè fiunt, prius est fieri q̄ factū esse. In his verò quæ fiunt subitò simul est fieri, & factum esse, sicut simul aer illuminatur, & illuminatus est, & simul res creatur, & creata est. Cuius ratio est: quia instans illud, in quo primò aliqd factum est, est terminus temporis pręcedentis, in quo non erat: & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet inquantum potest dici, quod ante hoc instans res ista non fuit. Et quamuis in his quæ per modum successiuum fiunt, fieri attribuatur tempori pręcedenti, in momentaneis tamen factionibus fieri non potest attribui, nisi ipsi instanti primo quod diuidit inter esse, & nō esse rei. Vnde quis in omnibus aliis instantibus sequentibus possit dici, quòd hoc factum non est, non tñ potest dici, quod fiat & factum est, nisi in primo. Similiter dico, quod in primo instanti, quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectę fruitionis, quasi in facto esse existēs, & beatitudinem merebatur in hoc, quod conuertebatur ad verbum non præexistēte beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis; sed postmodum mens Angeli est tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione: quia in eodem instanti est terminus præparationis ad gratiam, & gratiæ infusio.

1.p.q. a.5. & 4. 6.c. 3.p.q. a.3.ad veri.q. a.8.ad2.

Ad

Ad Primum ergo dicendum, q̃ non oportet ponere idem simul esse perfectum, & imperfectum: sed idem simul esse perfectum, & terminum imperfectionis, vel nunc primò esse perfectum.

Ad Secundum dicendum, q̃ Angelus meretur, vt viator: non quasi distans à termino, sed vt in termino viæ existens.

Ad Tertium dicendum, sicut ad Primum.

187 ARTICVLVS IX.

Vtrum Angelus moueatur in instanti.

a.215.o. 2.1.p.q. 53.ar. 2.lib.2.d.37. q.4.a.3.c.

AD Quartum sic proceditur. Vr, q̃ Angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in lib. de intelligentijs: in motu Angeli magnitudo spacij distantiam non operatur. Sed pp distantiã, quam facit magnitudo spacij, contingit q̃ aliquid non æquè cito perueniat ad propinquũ, & distãs: ergo Angelus æquè cito ad distans, & propinquũ peruenit: sed omne tale mouetur in instanti: ergo Angelus in instanti mouetur.

2 Præt. Sicut se habet mobile diuisibile ad motũ diuisibilem successiuum: ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilem, & instantaneũ. Sed corpus quod est mobile diuisibile, mouetur successiuè in tempore diuisibili: ergo Angelus qui non est mobile diuisibile ex hoc quòd caret quantitate, mouetur subitò, vel in instanti.

3 Præt. Arist. 4. Phy. (T.c.71.) probat q̃ si aliquid moueretur in vacuo, moueret in instanti pp hoc, q̃ medium mobili non resistit: sed sicut vacuũ non resistit corpori in motu, ita nec aliquid plenum ipsi Angelo: ergo Angelus mouetur in instanti.

Sed contra est, Quod dicit Aug. 8. super Gen. ad literam, q̃ Deus mouet creaturam spiritualem per tempus: Angelus autem est creatura spiritualis: ergo mouetur per tempus, & non in instanti.

1.p.q.57. ar. 3.ad 2.1.d.37. q.4.a.3. c. & ad 3.

Respondeo dicendum, q̃ in omni motu oportet intelligere successionem, & tps p aliquem modum, eo q̃ termini cuiuslibet motus sunt sibi oppositi inuicem, & incontingẽtes, vt patet in primo Phy. (T.c.64.) Vnde oportet, q̃ mobile intelligatur esse primum in vno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio. Sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo sicut de instãti in instans non autem esse non potest, nisi qñ sunt tales termini motus, inter quos est accipere aliquo modo medium: sicut inter duo instantia est tps medium, ut patet in loci mutatione, & alteratione, augmẽto, aut diminutione: & hi motus dicuntur cõtinui

d.149.a. 5.

pp continuitatem eius super quod transit motus, cuius est plus & minus accipere. Alio modo transitur de vno termino motus in aliũ, sicut de tpe in instans: & hoc accidit in motibus, quorũ termini sunt priuatio, & forma: inter quæ constat medium non esse: vnde non potest sic transiri de vno extremo in alterum, vt qñq; in neutro extremo sit, sicut transitur de instãti in instans: ita q̃ in neutro est instantium, sed in medio tpe: & huiusmodi motus sunt generatio, & corruptio, & illuminatio

ar. 235. ar. 145.

& huiusmodi; in quibus oportet dicere, q̃ vnus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in instanti, ad quod tempus terminatur: huiusmodi autem mutationes sunt termini motus cuiusdam: sicut illuminatio dicitur terminus motus localis Solis: vnde in toto tempore præcedente, quo Sol mouetur ad punctum directè oppositionis, erant tenebræ: in ipso verò instanti quo peruenit ad punctum prædictum, est lumen: & similiter est de generatione, & corruptione, quæ sunt termini alterationis. Et quia inter tempus, & instans non cadit aliquod medium, nec est aliquod instans accipere immediatè precedens vltimum

ar. 255. e veri q ar.13.

temporis; inde est quòd in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur de vno extremo in aliud: nec est accipere vltimum tempus, in quo fuerit in termino A quo: sed vltimum tempus quod terminatur ad instans in quo est in termino Ad quem: & ideo huiusmodi mutationes instantaneæ dicuntur: hoc autem dici non potest in motu Angeli, eo quòd nullum ordinem habet ad aliquẽ motum continuum, vt possit dici terminus eius: vnde oportet ponere, q̃ intelligatur transire de termino motus in terminum motus, sicut trãsitur de instanti in instans, & non sicut transitur de tẽpore in instans, eo q̃ tempus non potest intelligi sine motu: vnde cum esse Angeli in termino A quo a nullo motu dependeat, non potest dici q̃ sit ibi in tempore, sed in quodam nunc, & similiter in termino Ad quem cum alio nunc. Sed huiusmodi nunc non sunt termini huiusmodi temporis, quod est numerus motus cœli, eo q̃ motus Angeli nullo mõ dependet a motu cœli, vt eius numero mensuret: nec oportet ea continuari per medium tempus: continuitas enim temporis sequitur continuitatẽ motus, & continuitas motus sequitur cõtinuitatẽ magnitudinis, super quam transit motus, ut hr in 4. Phy. (T.c.99.) Sed in ipsis operationibus Angeli, ratione quarum dr̃ moueri per diuersa loca, nõ est inuenire aliquam continuitatem, sed cõsequẽter se habent: vnde & nunc quæ mensurant motũ Angeli sunt consequenter se habentia, & non est inter ea aliquid continuans, & ipsa pluralitas sic se consequentiũ est quoddam tps, in quo dicimus Angelum moueri: & hoc consonat dictis Phil. vbi dicit quòd eiusdem rationis est indiuisibile moueri, & tempus componi ex nunc.

ad 14 & veri q. 28. a. 2. ad 10. 1.p.q.63 a.9.ad 4. 1 p q 53. a. 3.c.& & q.91. a.2.ad 1. 1.d.8.q 3.a.3.ad 4. me q. 10.a.4. c.

Ad Primum ergo dicendum, q̃ non requiritur tempus in motu Angeli propter distantiam: sed propter incontingentiam terminorum: quia scilicet non contingit Angelum esse in duobus locis simul.

Ad Secundum dicendum, q̃ successio motus nõ solum seqtur diuisionem mobilis, sed etiam eius super quod transit motus: quia secundum prius, & posterius in magnitudine, est prius, & posterius in motu, ut dr̃ in 4. Phy. (T.c.104.) Licèt ergo Angelus sit indiuisibilis, tamen loca, secundum quæ moueri dicitur, sunt diuisa ab inuicem: & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem.

1 p q 53 a.1.c.

Ad Tertium dicendum, q̃ quamuis non impediat aliquod plenum, Angelum in suo motu: tamẽ propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diuersa nunc: ratio autem Philo. est magis ducens ad impossibile, quàm ostensiua, ut Commentator ibidem dicit.

ARTICVLVS X. 188

Vtrum Angeli possint agere in hæc corpora inferiora.

3.p.q.110. a.2.3.c. 2.d.8 a. 5.c.

CIrca Quintum sic proceditur. Vr, q̃ Angeli nõ possunt agere in hæc corpora inferiora. Actio enim non potest, nisi inter ea, quæ habent aliquam conuenientiam adinuicem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum istis corporibus, cum corruptibilium, & incorruptibilium etiã genus nõ sit vnum, vt dicitur in 10. Met. (T.c.26.) Ergo Angeli in hæc corpora non possunt agere.

2 Præterea, Si agunt Angeli in hæc corpora, aut agunt per imperium, aut per influxum. Si per imperium, æqualiter agere possunt in propinqua, & in distantia: quod est contra Damasc. qui dicit, q̃ vbi operantur, ibi sunt. Si verò per influxum, oportet quòd illud quod influunt, per medium transeat. medium autem corporale non est receptiuum spiritualis impressionis: ergo nullo modo possunt Angeli agere in hæc inferiora corpora, neque in animas nostras.

3 Præterea, Non possunt dici, agere, vel influere sicut fons influit riuum, vt idẽ numero quod prius est in Angelo, postmodũ in his inferioribus fiat, quia sic in agẽdo aliqd amitteret: nec iterũ aliud

quod

quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando: quia angeli creatores nō sunt, nec etiam educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura sufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

Sed cōtra est, qđ Aug. dicit in 3. de Tri. q ea quę diuinitus in corporalibus fiunt, mini sterio angelorum fiunt. Greg. etiam dicit in 4. dial. q omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.

Respondeo dicendum, q de actione Angelorum in hæc inferiora corpora duplex est opinio apud Phil. Commentator enim vult in 10. Metaphys. q substantiæ spirituales non possunt imprimere in hæc inferiora corpora, nisi mediantibus corporibus cœlestibus, quæ a substantiis incorporeis mouentur, secundum Philos. Auic. verò vult in suam Metaphy. & in 6. de naturalibus, q dupliciter imprimant in hæc inferiora: uno modo per motum orbium, & alio modo per imperium immediatè, quia formæ intellectus eorum sunt factiuæ secundum eum, & materia sensibilis obedit eorum conceptionibus plus, quàm quibuslibet qualitatibus actiuis, & passiuis. Et exinde est secundum eum, q in istis inferioribus fiunt aliquæ transmutationes quęque ex conceptionibus superiorum substantiarum præter totum ordinem causarum naturalium. Sed hæc opinio secūda repugnat dictis August. in 3. de Tri. vbi dicitur, q Angelis non seruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiam rationi, quia quamuis quod est potentia in materia, sit actu in substantijs, multo nobilius tñ materia corporalis non est proportionata potentia respectu talis actus, quo substantiæ spirituales in actu sunt: oportet aūt agens, quod educit de potētia in actum, esse materiæ proportionatum: vnde nō potest esse, q virtus substantiæ spiritualis creatæ se extendat ad materiæ transmutationem immediatè, sed mediante aliquo agente naturali.

1.p.q.105 Quamuis. n. ei non obediat corporalis materia ad
a. ... q. formalem transmutationem, immediatè tamen
106. ar obedit ei localiter ad motum localem; & p hanc
3.c. 1.p. virtutem possunt congregare, & circumponere a-
q 110 & liqua agentia naturalia ad aliquem effectum perfi-
a.4.3 q. ciendum. Ea verò ad quæ nulla virtus naturalis
1.a., ad se extendit, fiunt sola diuina virtute, quæ sola pōt
...a. naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes
q 2 a.3. nostræ sunt proportionatæ, & propinquæ ad reci-
o. piendum actionem Angelorum, ideo in mētes nostras agere possunt dupliciter. Vno modo confortando intellectum nostrum, sicut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipsius intellectus, sicut ēt agit in corpora. & hoc est inquantum lumine Angelico illustrantur phantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, quàm lumine intellectus agentis exprimi possent.

Ad Primum ergo dicendum, q Angeli habent conuenientiam cum istis inferioribus corporibus, quæ est conuenientia mouentis ad motum: possunt enim mouere motu locali corpora, non solum illa cœlestia immediatè, sed etiam hæc inferiora: ut sic sententia nostra de actione Angelorum in corpora sit media inter duas opiniones Philosophorum prædictas.

ar.123 Ad Secundum dicendum, q Angelus agit in hæc
ad 1. corpora mouendo ea localiter per imperium: sed
ar 45.a. imperium non dr hic sine virtute actiua, quā oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mouens, & motum oporteat esse simul, ut probat
ar. 45.a in 7. Phys. (T.c.12.) Actio verò qua influere dr in animam nostram, confortando eam ad intelligendum, non oportet q transeat per medium corporale, quia hoc facit in spiritualibus ordo, quod in corporalibus situs, secundum August. Animæ verò nostræ ordine naturæ quasi continguantur ipsis Angelis, sicut & Angeli inferiores superiori: unde non oportet q interueniat medium corporale.

Ad Tertium dicendum, q Angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant, sed solum educunt de potentia in actum. Et quamuis natura etiam agens de potentia in actum educere possit, non tamen ita perfectè sicut Angelus.

QVAESTIO V.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad homines.
Et Primo quantum ad naturam.
Secundò, Quantum ad gratiam.
Tertiò, Quantum ad culpam.
Quartò, Quantum ad gloriam.
Quantum ad naturam quæruntur duo.
Primò, Vtrum vegetabilis, & sensibilis anima sit a creatione.
Secundò, Vtrum imperare sit actus voluntatis, vel rationis.

ARTICVLVS XI. 189

Vtrum anima vegetabilis, & sensibilis educantur in esse per creationem.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quòd a- a 44.216
nima vegetabilis, & sensibilis educantur in ad 1.&4.
esse per creationem. Vt enim dicit Aug. 10 lib de & 1.p q.
uera religione, Substantia uiuens naturę ordine 118 a.1.
præfertur substantiæ non viuenti: sed anima sen- o &pot.
sibilis, & vegetabilis sunt substantiæ uiuentes: er- q.3.a.2.
go sunt nobiliores omnibus substantijs non uiuē- o.
tibus. Aliquæ autem substantię non viuētes sunt immediatè a Deo creatę, vt elementa huius mundi: ergo & anima sensibilis, & vegetabilis immediatè a Deo creantur, cum nobilitas facientis demonstret nobilitatem facti.

2 Præter. Omne cui propriè competit fieri, uel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo. Sed animæ vegetabili, vel sensibili competit propriè fieri: ergo cùm non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem sui, relinquitur quòd fiat ex nihilo, & sic exeunt in esse per creationem. Probatio mediæ. Oē quod propriè habet esse & non semper fuit, propriè dicitur fieri. Sed anima sensibilis propriè, & verè habet esse cum sit substantia operans: mouet enim corpus: nihil autem habet propriam operationem nisi quod habet proprium esse: ergo cum aia sensibilis huius animalis non semper fuerit, propriè competit ei fieri; & sic restat quòd creetur.

Sed contra est, Quod Philo. dicit in 2. de anima, q sensitiui prima mutatio fit a generante. Prima autem mutatio sensitiui est secundum quam acquirit actum primum, qui est anima sensitiua: ergo fit per generationem, & non per creationem.

Præterea, Omne illud quod præcedit in semine hominis ante introductionem animę rationalis est per generationem, & nō per creationem. Sed aia vegetabilis, & sensibilis pręcedunt in semine hominis quia prius est viuum q animal, & animal, quàm homo, secundum Philosophum 16. de anim. ergo etiam in homine est anima sensibilis & vegetabilis per generationem.

Præter. Cum Deus in instanti operetur, natura verò successiuè: omne illud quod per actionē successiuam exit in esse, est ab aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis, & vegetabilis producuntur actione successiua: quia determinato spacio temporis viuificatur conceptus, & sensificatur: ergo anima sensibilis, & vegetabilis sunt a naturali agente, & non per creationem.

Respondeo dicendum, q circa hanc quæstionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem, & vegetabilem esse ex creatione. Alij verò ex traduce: & hęc diuersitas apud Philosophos inuenitur non solum de istis animalibus, sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidā enim, ut Plato, & Auic. posuerunt omnes formas

ab

Plato Auicenna. ab extrinseco esse, qui præcipuè ex duobus mouebantur. Primò quidem, quia cum formæ non habeant materiam partem sui, non possunt fieri ex nihilo, vnde oportet quòd a creante fiant. Secundò, quia in rebus inferioribus non videbant principia ad motum, nisi qualitates actiuas & passiuas, quas iudicabant insufficientes ad productionem formarum substantialium, cum nihil agat vltra suam speciem. Sed in hoc videntur fuisse decepti, quia attribuebant fieri propriè istis formis: cum tamen fieri non sit nisi compositi, cuius etiam propriè est esse. Formæ enim esse dicuntur non vt subsistentes, sed vt quo cōposita sunt: vnde & fieri dñr non propria factione, sed p factionē suppositorū, q̄ trāsmutant trāsmutatione materiæ de potentia in actum: vnde sicut composita fiunt per agentia naturalia, ita ēt formæ q̄ nō
ar. 123. sunt subsistentes. Qualitates autem actiuę & passi
& 161. uę agunt ad formas substantiales in virtute sub-
ar. 102. stantialium formarum, quarum sunt instrumenta. Sicut calor ignis agit vt instrumentum animæ nutritiuæ, vt dicitur in secundo de anima: (Topicorum capite quadragesimo primo.) Anima autem vegetabilis & sensibilis non sunt formæ subsistentes: aliàs remanerent post corpora: vnde oportet quòd fiant a generante per actionem compositorum, sicut & cæteræ formæ materiales: sola aūt anima intellectiua, quæ habet esse subsistens cum maneat post corpus, est ab extrinseco per creationem: si autem sensibile, & vegetabile, & intellectiuum in homine in diuersis substātijs animæ
1.p.q.75 ar.11.6 ad 1. q. 90.ar.3 radicantur: tunc & vegetabilis & sensibilis hominis in generante erit. sed quia hæc opinio repugnat dictis Philosophorum, qui in vno animato vnam animam tantum ponunt, ad quam omnes operationes animæ pertinent, & etiam contra dicta Sāctorum improbantium pluralitatem animarum, vt patet in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Ideo approbato, quòd in homine sit tantum vna substantia animæ, cuius potentię sunt vegetatiuum, sensitiuum, & intellectiuum, dicimus q̄ anima hominis, quę oēs has potentias animæ sustinet, a Deo creatur, quamuis per operationem naturalis agentis fiat, vt corpus organizatū actu perficiatur per potentias, quæ sunt corporalium partium actus.

Ad Primum ergo dicendum, quòd anima vegetabilis & sensibilis non sunt substantiæ viuentes, sicut nec subsistētes, sed sunt principia viuendi & essendi: & iterum non oportet si quid minus nobile sit a Deo immediatè, quòd ēt quod est magis
ar.24 c. p. q.75 ar. & pot.q.3. artic.11. ad 18. nobile, quia Deus cum non habeat limitatam virtutem nec agat necessitate naturæ, pōt agere & nobiliora & minus nobilia secundum suam voluntatem, sicut immediatè produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamē homines, qui nunc generatur ex semine, nobiliores sunt.

Ad Secundum dicendum, quòd animæ sensitiuæ non conuenit per se esse, nec fieri, nec operari: nulla enim est actio animæ in qua corpus non communicet. Est enim duplex potentia motiua animę sensitiuę. vna quæ imperat, s. appetitiua, cuius actus consistit: quæ affixa musculis & neruis est principium mobilitatis in eis: sed ipsa distinctio partium corporalium facit quòd una pars animalis est mouens, & alia mota; & ita possunt moueri ex se.

Ad contraria. Alia quæ sunt in contrarium concedimus, nisi quantum peruenit ad hominem, in cuius semine quamuis præcedat vegetatiua & sensitiua anima imperfecte, cum illis cessantibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfectè continet quod in eis erat imperfectionis: nam secundum Auicen. in generatione animalis ex semine interueniunt multę generationes, & corruptiones.

ARTICVLVS XII. 190

Vtrum imperare sit actus rationalis.

AD Secundum sic proceditur. Vi q̄ imperare sit actus rationis: q̄a Phil dicit in 1. Ethi. Ratio rectè & ad optima deprecatur & obedit ei quod est continentis ergo imperare & deprecari & huiusmodi videntur ad rationem pertinere. *1.1.q.17 ar. 1. 2. & 1 p. q.1.ar.5 ad 2.*

Sed contra. Imperare ad dominium pertinet. Sed nos sumus domini nostrorum actuum per voluntatem: ergo imperare est actus voluntatis.

Respondeo dicendum, q̄ in imperio duo concurrunt, quorum vnum est rationis, aliud uoluntatis. Qui enim imperat aliquid, inclinat ad faciendum quod uoluntatis est: ipsius enim est mouere per modum agentis: & iterum ordinat cum cui imperat, ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet, cuius est ordinare. Et si duorum horum ordo consideretur, videtur primum esse inclinatio voluntatis in aliquid per electionem, & postea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat, quod electum est: & sic imperium erit immediatè actus rationis; sed voluntatis quasi primò mouentis.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS XIII. 191

Vtrum charitas per suam essentiam augeatur.

DEinde quæritur quantum ad gratiam pertinet, utrum charitas sm̄ suam essentiam augeatur. Et uidetur q̄ non. Cum enim augmentū sit quædam mutatio, vel uariatio, quod secundum essentiam augetur, secūdū essentiam variatur uel mutatur: sed quod mutatur vel uariatur secundū essentiam, aut generatur aut corrumpitur: ergo si charitas sm̄ essentiā augetur, corrumpitur: non enim generatur, cum prius fuerit. *22. q.24 ar. 4. & 5. & 1. d.17.q.2 ar.2.c.*

2 Præterea. Charitas non habet quantitatem nisi uirtualem. Sed uirtus charitatis est ipsa essentia eius: ergo quātitas charitatis est essentia eius: non ergo potest esse quòd varietur quantitas charitatis sine uariatione essentiæ eius: & sic si augetur secundum suam essentiam oportet, q̄ esse eius, vel generetur uel corrumpatur.

Sed contra. Præmium essentiale respondet ipsi essentiæ charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius præmium essentiale: ergo in eis charitas secundum essentiam augetur.

Respondeo dicendum, q̄ charitas secundū suā essentiam augetur. Sed notandum est, q̄ hæc præpositio secundum, uarias habitudines importat: quandoque denotat subiectum, ut cum dicitur, iste est albus secundum pedem, quia pes est subiectum albedinis: quandoque uerò formam, ut cum dicitur, iste est coloratus secundum albedinem. *Charitas augetur secundū essentiā.*

Cum ergo dī aliquid sm̄ hoc moueri, pōt intelligi vel subiectum uel forma. Cum n. dicitur, iste mouetur secundum manum, notatur subiectum motus. Cum uerò dicitur, iste mouetur secundum locum, notat id quod formaliter specificat motū. Sic ergo cum dicimus charitatem secundū essentiam augeri, denotatur subiectum augmenti, ut sit sensus, ipsa essentia charitatis augetur, sicut cum dicimus, album augetur secundum essentiam suam: non autem designatur forma specificans motum, ut sit sensus, augetur secundum essentia. idest augmentum eius est motus in essentia, uel in essentia: & sic dicitur augmentum esse secundum quantitatem. Et quamuis quantitas charitatis, q̄ est uirtus, sit idem quod essentia charitatis, non tamen oportet, quod essentia charitatis tollatur, quia etiam in augmento corporali ipsa essentia quantitatis non tollitur, cum semper remaneat dimensio indeterminata: sed secundum diuersas terminationes quas recipit, fit mutatio de paruo in magnum, quæ est augmentum: ita *12.q.52 ar. 1.c. & q. 66 ar. 1.c. & 22.q. 24.ar.4. c. & 1. a 17. q.2. ar 2.c et ad 3. oppositum vide 22 q 14 ar. 4. ad po sol.*

etiam ipsa uirtus charitatis non tollitur per essentiam suam, sed uariatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo subiecto terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Vnde quanto subiectum charitatis magis disponitur ad charitatem, s. ad congregationē sui ad Deum, tanto maiore n. participat charitatem: & sic charitas sm̃ suā essentiā augeri dicitur.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

Et quæruntur duo.

Primò, Vtrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

Secundò, Vtrum habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

192

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter

CIrca primum sic proceditur. Videtur q̃ Petrus negando Christum non peccauit mortaliter. Dicit enim quædā Gl. q̃ peccauit per surreptionem. Sed peccatum per surreptionem est ueniale, & nō mortale. vnde primi motus qui per surreptionem fiunt, sunt peccata uenialia: ergo peccauit tantum venialiter.

22.q.24 ar.2.ad 2.& ver. q.2. art. 6 ad 2.

2 Præterea, Bernard. dicit in lib. de dile. Domini, quòd in Petro charitas fuit sopita, non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur: ergo Petrus non peccauit mortaliter.

Sed contra est, quod Grego. dicit in Moral. q̃ Petrus ab ipsis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non est aliquis, nisi per peccatum mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

Respondeo dicendum, quòd absque dubio Petrus peccauit mortaliter negando Christum: q̃d quidem patet ex duobus. Primò, quia negauit fidem in loco ubi periclitabatur, & eius confessio requirebatur. Ore enim confessio fit ad salutem, ut dicitur ad Ro. 10. in quo uidetur quòd sit de necessitate salutis confessio fidei in casu prædicto: & præcipuè mendacium in his quæ fidei sunt est perniciosissimum, secundum August. in libro de mendatio. Secundò, quia defectui confessionis & mendacio addidit periurium & blasphemiam: quia ut dicitur Matth. 26 cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem: quæ constat esse grauia peccata. Vnde Glo. dicit ibidem. Tertiò cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem, quia perseuerare in peccato dat incrementū scelerum, & qui minima spernit, cadit in maiora.

22.q.3. ar. 2. 0. & 4 d. 49. q.5 ar.3.q 2 ad 1. 22 q 63. a. 1. 2. 0. 4. d. 10 q. 4. ar. 1. q.3 a.

Ad Primum ergo dicendum, quòd surreptio dupliciter accipitur: vno modo secundum quòd opponitur deliberationi: & sic primi motus dicuntur esse surreptitij: sic Petrus ex surreptione non peccauit. Alio modo secundum quòd opponitur electioni: & sic Petrus ex surreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quasi ex certa malitia, sed ex passione timoris: talis autem surreptio nō excusat a mortali: sicut patet in incontinente qui fornicatur motus concupiscentia, cum tamen haberet propositum continendi.

Me. q.7. ar.3. ad 6.

Ad Secundum dicendum, quòd Ber. impropriè loquitur, & eius uerbum ut uerificetur est intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Christum conceperat; quæ in eo mansit etiam post negationem: vel si intelligatur de charitate gratuita, intelligendum est quòd non fuit extincta secundum prædestinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quāuis esset in se extincta secundum actum.

193

ARTICVLVS XV.

Vtrum habere plures præbendas sine cura animarū absq; dispensatione sit peccatum mortale.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q̃ habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra statuta concilij, peccat mortaliter. Sed qui habet plures præbendas facit contra statutum concilij generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ: distinctione septima dicitur in quodam decreto Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum, Omnino aliquem in duabus Ecclesijs titulari non liceat. Sed vnusquisque in qua titulatus est in ea tantum canonicus habeatur: licet enim Episcopi dispensatione vnus diuersis præesse possit Ecclesijs, canonicus tamen præbendarius nisi vnius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet.

193. ar. specia- lis.

2 Præterea, decima q. una quæstione prima, dicit quoddam decretum septimæ Synodi: Clericus ab instanti tempore in duabus non connumeratur Ecclesijs; negotiationis enim est hoc & turpis lucri commodum, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum. & sic idem quod prius.

3 Præterea, Chrysostomus dicit, Quod tenebra erubuit: Iumē erubescat atq; figuræ non fuit concessum, rei reor esse illicitum: figuræ aut non fuit cōcessum q̃ inter Leuitas qui capiebat in Bethleem caperet in Hierusalem: ergo cum perfectiores esse debeamus, q̃ capit in Tyro, nō capit in Damasco.

4 Præterea, Bernardus dicit, Qui nō unus, sed plures est in beneficijs, nō vnus, sed plures erit in supplicijs. Sed qui habet plures præbendas, plures est in beneficijs: ergo plures erit in supplicijs. & sic grauissimè peccat.

5 Præterea Quicunq; committit se discrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Iste est huiusmodi: quia recipiendo plures præbendas iurat statuta uniuscuiusque Ecclesiæ, in quibus præbendatur quæ aliquando non possunt simul seruari, vt potè si eodem tempore incectue ad electionem in vtraq; Ecclesia, vel ad aliqua Ecclesiæ negotia peragenda: & præcipuè si sit causa inter duas Ecclesias cum vtriq; se teneatur: ergo videtur quòd peccet mortaliter.

Sed contra est, quia illud quod vergit in commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendū. Sed Ecclesia sustinet, ut aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non est periculum peccati mortalis.

Præterea, Licitum est alicui patrimonium habenti præbendam accipere. Sed maior est conuenientia inter Ecclesiastica beneficia, quàm inter patrimonium, & præbendam: ergo etiam licet habenti vnam præbendam accipere aliam.

Respondeo dicendum q̃ omnis quæstio in qua de peccato mortali quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur: quia error quo non creditur esse peccatū mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat a toto, licet fortè a tanto. Error verò quo creditur esse mortale, qd̃ non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatū mortale. Præcipuè aut periculosū est vbi veritas ambigua est: qd̃ in hac quæstione accidit. Cum.n. hæc quæstio ad theologos pertineat, inquantū depēdet ex iure diuino, vel ex iure naturali: & ad iuristas, inquantum dependet ex iure positiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuristæ iuristis contraria sentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expressè cum in sacra scriptura expressa mentio de ea nō fiat, quamuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatib^9 scripturæ fortè adduci possint: quæ tamen non lucidè veritatem ostendunt. Determinando verò eam sm̃ ius naturale, sic videtur ad præsens de ea dicendum, q̃ actionū humanarū multiplex est differentia. Quædam.n. sunt q̃ habeant deformitatem

ar.65. & sent. q. 57. ar.3 ad 4.

tatē inseparabili ... annexam: vt fornicatio, adulterium, & alia huiusmodi, quæ nullo modo bene fieri possunt: de numero talium nō est habere plures præbendas: alias in nullo casu dispensationē recipere posset, quod nullus dicit. Quædam verò sunt actiones, quæ de se indifferenter sunt ad bonum, vel malum, vt leuare festucam de terra, vel aliquod huiusmodi: inter quarum numerum quidam computant habere plures præbendas, dicentes: Ita licitum est habere plures præbendas, sicut habere plura poma. Sed hoc non videtur esse verum, cum hoc quod est habere plures præbendas plures in se ordinationes contineat, vtpotè quia non est possibile aliquē in pluribus ecclesijs deseruire in quibus est præbendatus, cum præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantiū. Sequitur ēt diminutio cultus diuini, dum vnus loco plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bona ecclesijs contulerunt, vt certus numerus Deo deseruientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dū vnus pluribus beneficijs abundat, & alius nec vnum habere potest; & multa alia huiusmodi quæ de facili patent: vnde non pōt contineri inter indifferentes actiones, & multò minus inter eas quæ sunt secundum se bonæ, vt dare eleemosynam & huiusmodi. Sunt verò quædam actiones quæ absolutè cōsideratæ deformitatem, vel inordinationem quādam important, quæ tamen aliquibus circunstantijs aduenientibus bonæ efficiuntur, sicut occidere hominem, vel percutere, in se deformitatem quandam importat: sed si addatur occidere malefactorem propter iustitiam, vel percutere delinquentem causa disciplinæ: non erit peccatum, sed virtus. In numero harum actionum videtur esse habere plures præbendas. Quamuis.n. aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circunstantiæ possunt superuenire ita honestantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter euacuantur: vtputa si sit necessitas in pluribus ecclesijs eius obsequio, & possit plus seruire ecclesiæ, vel tantundem absens quàm alius præsens, & si qua alia sunt huiusmodi. & tunc istis conditionibus superuenientibus cum recta intentione non erit peccatū, ēt nulla dispensatione interueniente, si consideretur tantum secundum ius naturale, quia dispensatio ad ius naturale non pertinet, sed solum ad positiuum. Si verò aliquis hoc intētione plura beneficia habeat, vt sit ditior, vt lautius viuat, & vt facilius ad episcopatum perueniat in aliqua ecclesia illarum, vbi est præbendatus, non tolluntur prędictæ deformitates, sed augentur, quia cum tali intentione & vnum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, esset illicitum. Et sic quidem esset dicendum secundum ius naturale etiā nullo iure positiuo superueniente. Nunc autem certum est per antiqua iura hoc esse prohibitum. patet etiam hoc prohiberi in consuetudinem esse contrariam, per quam quidam dicunt illa iura esse abrogata. Nam per contrariam consuetudinem iura humana abrogantur. Quidam verò dicunt per hanc consuetudinem antiqua iura non abrogari, eo quòd quędam Decretalis, &c. multa per patientiam tolerantur, quę si in iudicium fuerint deducta, iustitia cognita cassarentur. & hęc controuersia iuristis est relinquenda, quamuis hoc videai esse probabile, quod quantū ad hoc quod iura illa antiqua continent ius naturale, abrogari non possunt per contrariam consuetudinē, vtpote irrationalē. Quantum autem ad hoc quod solum de iure positiuo continent, possunt esse abrogata, præcipue si simulantes hāc contrariam consuetudinem, in quorum potestate est ius positiuum mutare, intēdunt per talē dissimulationē antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura, quę hoc prohibēt, in suo robore maneāt contraria consuetudine non obstante, certum est non posse aliquem plures præbendas habere absq; dispēsatione, ēt illis circunstantijs superuenientibus, quę secundum cōsiderationē iuris naturalis actum poterant honestare. Si autē antiqua iura sunt per consuetudinem abrogata, tunc prædictis circumstantijs superuenientibus etiam sine dispensatione licitum est plures præbendas habere, sine quibus circumstantijs licitum non est, quantumcunq; dispensatio interueniat, eo quod dispensatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, sed solū ligamen iuris positiui, quod per hominē statuitur, & per hominē dispensari pōt.

Et ex his de facili potest patere responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI. 194

Vtrum omnes sancti, qui sunt per ecclesiam canonizati, sint in gloria, vel aliqui eorum in inferno

Deinde quæritur quantum ad gloriam pertinet, vtrū omnes sancti qui sunt per ecclesiā canonizati sint in gloria, vel aliqui eorum sint in inferno. Et vr quod aliqui possint esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus.n. pōt esse ita certus de statu alicuius, sicut ipsemet de se, quia quæ sunt hominis nemo nouit, nisi spiritus hominis qui in ipso est, vt dicitur primæ Corinthiorum 2. Sed homo non pōt esse certus de seipso, vtrū sit in statu salutis. Dr.n. Eccles. 9 Nemo scit vtrū sit dignus odio, vel amore: ergo multo min° Papa scit: ergo pōt i canonizādo errare.

Ar speciali de canonizatione sanctorum Ecclesiæ.

2 Præterea. Quicunq; in iudicando innititur medio fallibili pōt errare: sed Ecclesia in canonizando sanctos innititur testimonio humano, cum inquirat per testes de vita & miraculis: ergo cum testimonium hominum sit fallibile, videtur quod Ecclesia in canonizando Sanctos possit errare.

Sed contra. In ecclesia non pōt esse error damnabilis, sed hic esset error damnabilis, si veneraretur tanquam sanctus qui fuit peccator, quia aliqui scientes peccata eius crederent hoc esse falsum; & si ita contigeret possent ad errorē produci: ergo Ecclesia in talibus errare non potest.

Præterea. Augustinus dicit in epistola ad Hiero. Quòd si in scriptura canonica aliquod mendaciū admittatur, nutabit fides nostra, quæ ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenentur credere illud quod est in sacra scriptura, ita illud quod est cōiter per ecclesiam determinatum: vnde hæreticus iudicatur qui sentit contra determinationē cōciliorum: ergo cōe iudicium Ecclesiæ erroneū esse non potest; & sic idem quod prius.

Respondeo dicendum, quod aliquid pōt iudicari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecū, impossibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorū qui præsunt ecclesiæ, pōt errare in quibuslibet, si personæ eorū tantū respiciātur. Si vero cōsideretur diuina prouidentia, quæ Ecclesiā suā Spiritusancto dirigit, vt non erret, sicut ipse promisit Io 14 quod spiritus adueniens doceret omnē veritatē de necessarijs. s. ad salutem: certū est quod iudiciū eccl'æ uniuersalis errare in his quæ ad fidē ptinent, impossibile est. Vñ magis est stādum sniæ Papæ, ad quē ptinet determinare de fide quā in iudicio profert, quàm quorūlibet sapiētum in scripturis opinioni, cū Caiphas quamuis nequā, tñ quia pōtifex, legatur ēt inscius prophetasse. Ioā. 11. In alijs vero sentētijs, quæ ad particularia facta pertinent, vt cū agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de huiusmodi, possibile est iudiciū ecclesię errare pp falsos testes. Canonizatio vero sanctorū mediū est inter hęc duo: quia tñ honor quē sanctis exhibemus, quędā pfessio fidei ē, quia sanctorū gloriā credim°, piè credendū est, quod nec etiam in his iudicium ecclesiæ errare possit.

3 p q. 64 ar. 2.

Ad Primum ergo dicendum, quod pontifex, cuius est canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per inquisitionē vitæ, & attestationē miraculorū, & præcipuè per instinctu Spiritussancti.

1 p q. 12 ar. 1. & .

ar. 17. ad 1 22. q 110. ar. 3. & ad 10 & 4 ad 3. Reprobatio.

2a 2æ q. 2 ... ar 5

qui omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

2.p. q.6 Ad Secundum dicendum, quòd diuina prouiar. 7.0. dentia præseruat Ecclesiam, ne in talibus per fal 3. d. 14: libile testimonium hominū fallatur.

ar. 3.4.

INCIPIT QVODLIBET. Decimum.

QVAESTIO I.

Quæsitum est de Deo, Angelo, & anima.
De Deo quæsita sunt tria.
Primò, De eius vnitate.
Secundò De eius iudicio.
Tertiò, De eius sacramento.

ARTICVLVS I.

195 *Vtrum vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum.*

AD Primum sic proceditur. Videtur, quòd unitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum, secundum opinionem Magistri. Ex priuationibus enim nō constituitur res aliqua. Sed ex unitatibus constituitur numerus qui est res, cum sit species quātitatis: ergo unitas non dicitur secundum priuationem tantum.

2 Præterea. Numerus sequitur distinctionem. Si ergo unitas, & numerus in diuinis nō dicerent rem aliquam, nō esset in diuinis realis distinctio: quod est hæresis Sabelliana.

3 Præterea. Si unitas, & numerus in diuinis dicuntur solummodo remotiuè; per unitatem aut nihil aliud uidetur remoueri q̄ numerus, nec per numerum aliud q̄ vnitas, sequitur q̄ utrunque istorum in diuinis dicatur secundum negationē negationis: sed negatio negationis non est nisi secundum rationem tantū: ergo vnitas & numerus nō essent realiter in diuinis: qđ est incōueniēs & sic vnū & numer⁹ aliqd positiue dicūt in diuinis.

Sed contra. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo secundum propriam rationem. Sed ratio vnius in negatione consistit. Est enim vnum quod non diuiditur secundum Philosophū: ergo de Deo prædicatur sūi remotionem tantū.

Præterea. Secundū Philosophum in 10. Meta. (T.c.9.) vnū & multa opponuntur, sicut priuatio & habitus. Priuatio aūt dicitur per remotionem tantum: ergo vnū quod inter prædicta duo tenet locū priuationis, dicitur per remotionem tantū.

Præterea. Vnum supra ens non addit aliquid secundum rem, quia sic res non esset vna per suam essentiam, addit ergo aliquid secundum rationē tantū. Sed quod est secundum ratione tantum: vel est negatio vel relatio. Cū ergo vnū supra ens non addat aliquā relationē, quia ad aliqd non dicitur, videtur quòd addat negationem.

Respondeo dicendum, quòd vnum quod est 2.p. q.11 ar. 1. principium numeri, de necessitate aliquid positiuè dicit in eo cui attribuitur, quia cum ex unitatibus numerus constituatur, nisi vnitas res aliqua esset, numerus res esse non posset, & sic non posset poni in aliquo genere tanquam species. Si ergo vnum quod conuertitur cum ente, sit idem quod vnum quod est principium numeri, oportet quòd etiam vnum quod conuertitur cū ente, aliquid positiuè superaddat enti. & hoc cōcedit Auicēna: unde uult quòd unum quod conuertitur cum ente, addat supra ens aliquid quod ad genus mensuræ pertineat. Sed hoc non potest esse, quia cum vnum quod conuertitur cum ente de qualibet re dicatur, oportet quòd etiam illa res quā addit supra ens sit vna. & sic vel erit vna per aliquam vnitatem additam, & ita erit processus in infinitum: uel erit vna per essentiam suam. quod si est, standum est in primo, ut scilicet eus ipsum dicatur vnum per essentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum est secundum opinionem Aristotelis & Cōmentatoris eius, quòd unum quod conuertitur cum ente, non superaddit enti rem aliquam, sed solum negationem diuisionis. & sic huiusmodi unum & primum aliquid inquantum in suo intellectu includit ens; & dicitur remotiue quantum ad id quod superaddit enti. Vnum verò quod est principium 1.p.q.11 ar. 1. & numeri, quod superaddit enti aliquid de genere 2. & q. 3 mensuræ, & similiter numerus cuius est principium, inueniuntur in rebus habentibus dimensionem, quia talis numerus causatur ex diuisione cōtinui. & hic numerus, scilicet ex diuisione continui causatus, est subiectum Arithmeticæ, ēt secundum Auicennam. Nulla autem conditio propria rei corporalis potest dici de Deo, aut de aliqua substantia spirituali. Vnde secundum hoc unum 1. d. 24. & numerus quæ continentur in genere quantia 1. ad 2 tatis, non dicuntur de Deo & de alijs substantijs incorporeis: sed solum unum quod conuertitur cum ente & multitudo ei opposita, & ideo unitas 1. d. 24. in diuinis non dicitur, nisi remotiuè quantum ad ar. 1. & id quod superaddit enti, quamuis ponat aliquid 2.1. p. 1. sīn quod includit ens. Est. n. unum ens indiuisum. q. 30. ar.

Ad Primum ergo dicendum, quòd obiectio illa 3. ad 1. procedit de uno quod est principium numeri. spū. 8.

Ad Secundum dicendum, q̄ obiectio illa proce ad. 15. dit, si nullo modo unum & numerus aliquid po- po. q. 9. nerent realiter in diuinis: ponunt aūt ens & rem ar. 5. ad distinctam, vel indistinctam quantum ad hoc, q̄ 8. & 7. ens includitur in ratione vnius, ut dictum est. c. & 2.

Ad Tertium dicendum, q̄ in ratione multitu- d. 3. q dinis, includitur negatio rei; sed in ratione unius ar. 3. negatio negationis & rei simul. qđ sic patet: vnū enim est quod non diuiditur: diuisio autem est quæ negatur per unum quod conuertitur cum ente; oportet autem quod sit talis quod in omni Quid diuisione saluetur. hæc autem est diuisio per affir vnum mationem & negationem: & iden huius diuisio- aut di nis negatio constituit rationem unius: est enim fio. unum quod non diuiditur tali diuisione quòd sit accipere hoc & non hoc: & sic unum inquantum negat affirmationem & negationem simul, est negatio rei & negationis simul. prædicta uerò diuisio tacetur in ratione multitudinis. & sic includitur ibi negatio rei, quia multa sunt quæ sic diuisa sunt, quòd eorum unum non est alterum.

ARTICVLVS II. 15

Vtrum Christus sit descensurus ad iudicium in terram.

AD Secundū sic proceditur. Videtur q̄ Christus non sit descensurus ad iudicium in ter- 4. d. 4 ram: quia super illud psal. Dominus in templo san q. 1. ar cto suo, &c. dicit glo. quòd Deus in cœlo sedens q. t. o de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non est futurum in terra, sed in cœlo.

2 Præt. Ad dignitatem iudicis pertinet, q̄ iudicandi ad eū accedant, & non econuerso. Sed Christus est dignissimus iudex, cuius locus est cœlum: ergo hoīes ascendent illuc, ut ibi iudicentur; nō autem ipse in terram descendet homines iudicaturus.

3 Præterea. Si iudicium sit in terra futurum, præcipuè uidetur, q̄ sit futurū in ualle Iosaphat, ut habetur Ioel ter. 10. Sed locus ille non posset tantam multitudinem hoīnū capere: & sic nō est ibi futurum iudicium: ergo in nullo loco terræ.

Sed contra est, quod dicitur 1. ad Thessalo. 4. q̄ Christus in iussu, & in uoce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo. & ita uidetur quòd iudicium in terra, non in cœlo sit futurum.

Præterea. In iudicio comparebunt non solum electi, sed etiam reprobi, qui habebunt corpora grossa, & grauia; & sic non competit eis locus cœlestis, sed terrestris: ergo iudicium non est futurum in cœlo, sed in terra.

Respon-

[22 q.60 ar.5.] Respondeo dicendum, quòd iudiciũ ordinatur ad retributionem præmiorum: unde secundum duplex præmium, scilicet animæ & corporis, est duplex iudicium Dei, vnum quo beatificat, vel dãnat homines quò ad animam: & hoc iudicium per totum hoc tempus agitur. Aliud est iudiciũ, quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quã tum ad corpora: & hoc iudicium fiet post resurrectionem in fine temporis. Primum autem iudicium, conuenit Christo ratione diuinitatis; sed secundum, rõne humanitatis: quia sicut dicit Aug. super Ioan. Verbũ Dei uiuificat animas; sed Verbum caro factum uiuificat corpora. vnde etiam

[Sen. 4 d. 45. & 47. et 4. d. 48. q. 2. art. 1. ad 5. 3. p. q. 95. ar 1. ad 3. & ar. 4. o. & opus. 3. c. 38. 4. d. 48. q. 2. ar. 4. q 4. c.] Ioan. 5 dicitur: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Sic ergo vltimum iudicium est futurum in loco qui Christo competit ratione suæ humanitatis, scilicet circa terram illã, vbi natus est & passus, & reliqua humanitatis cõplevit officia: propter quod dicitur ꝙ in ualle Iosaphat iudicium est futurũ, quia uallis illa subiacet monti Oliueti, vnde Christus ascendit in cęlum, vt sic ostendatur idem esse qui ascendit regnaturus, & qui descendit iudicaturus secundum illud Actuum primo: Quemadmodum vidistis eũ ascendentem in cœlum, ita veniet.

Ad Primum ergo dicendũ, ꝙ Gl. illa loquit̃ de primo iudicio, qđ competit Christo rõne diuinitatis, rõne cuius ẽt cœlum ei pro loco assignat̃: non quia diuinitas loco claudatur, sed quia in cœlo præcipuè inter cęteras incorporeas creaturas apparent iudicia maiestatis diuinæ: unde cœlum locus Dei dicitur, & Sãctorum qui Deo fruũtur.

Ad Secundum dicendum, quòd accessus ad locum iudicis, idest ascensus in cœlum, est præmiũ quod ex iudicio reportatur: vnde debet iudicium sequi, non præcedere: non autem ita se habet ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis. & ideo non est simile.

Ad Tertium dicendum, quòd in iudicio neque Christus neque electi erunt in terra: sed solum reprobi: Christus enim & electi erunt in aere, secundum illud 1. ad Thes. 4 Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera: reprobi autem erunt non solum in ualle illa, sed in regione circumquaque. Vnde Christum & electos uidere poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

197 ARTICVLVS III.

Vtrum species vini, quæ remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquori commisceri possit.

[3. p. q. 77 ar. 8. o. et 4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 6 o.] AD Tertium sic proceditur. Videtur quòd species vini, quę remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquori commisceri non possit: quia secundum Philosophum in 1. de generatione. (T. c. 84) miscibilia sunt in mixto potentia, non actu. Si ergo illa species vini alteri liquori misceatur, post mixtionem non remanebit illa species in actu, sed deficiente specie deficit esse corpus, uel sanguis Christi. Sed hoc est inconueniens, quia secundum Philosophũ quæ sunt miscibilia, sunt etia separabilia: & sic illa species alicui liquori admixta poterit iterum separari, qua separatione facta erit ibi uerum corpus Christi cũ ea, vel sanguis, cũ tandiu corpus vel sanguis Chři sit sub spẽ q̃diu spẽs est, & sic sanguis Chři de nouo incipit esse sub specie uini alio modo q̃ per consecrationẽ, quod etiam est inconueniens: ergo & illud, ex quo sequitur, s. quòd species uini post consecrationem alteri liquori misceatur.

Sed contra, Forma mixti est forma accidentalis. Sed accidens superueniens nõ corrumpit subiectum: ergo post mixtionem speciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipsa species: & sic nõ sequitur inconueniens prædictum.

Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt illis speciebus posse admisceri nullo modo aliquẽ liquorem, quin statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis Christi: & hoc ideo, quia mutatis speciebus non remanet ibi ueritas sanguinis Christi. per additionem enim cuiuscunque liquoris fit alia quantitas, quæ subsistit in illo sacramẽto aliis accidentibus: fit enim maior quantitas, & sic non remanet ibi sanguis Christi. Sed hoc non uidetur uerum, quia species quæ in sacramento post consecrationem remanet, eodem modo corrumpuntur, & non aliter quàm accidisset de substantiis præexistentibus quorum species manẽt: sicut ad sensum patet, quòd interimantur & aliis modis transmutentur omnino, sicut accidisset de substantia panis, aut vini ante consecrationem. constat autẽ ꝑ admixtionẽ unius guttæ aquæ nõ fuisse totũ vinum destructum: vnde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationem: nec oportet si augetur quantitas, quòd propter hoc fit ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit essentiam dimensionis, sed variat terminationem eius, quæ quidem variatur non solũ per additionem, sed etiam per diuisionem: vnde si talis variatio sufficeret ad hoc, quòd desineret esse sub speciebus corpus, vel sanguis Christi, sequeretur, quòd per diuisionem specierum similiter esse desineret: quod patet esse falsum. Et ideo dicendum, quòd aliqua admixtio alterius liquoris facit, vt totaliter desinat esse sanguis Christi sub speciebus: & aliqua non, sed solum sub parte specierũ. Si enim esset substãtia uini ibi, & alius liquor in magna quantitate admisceret̃, totaliter illud uinũ corrũperet & desineret esse vinũ, si liquor admixtus esset alterius speciei: vel desineret eẽ hoc vinum, si esset eiusdem speciei. Si aũt alius liquor in parua quantitate admisceretur, nõ posset illius liquoris permixtio ad totum uinum peruenire, sed ad aliquam partem eius quam uariaret, vel secundũ speciem si esset alterius speciei, quam per mixtionem non totaliter amitteret; vel secundum numerum, si esset eiusdem speciei vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret, sicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Si ergo speciei post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris, quæ sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam, sic ibi desineret esse sanguis Christi sub totis speciebus: si autem non fit tanta permixtio, desinit esse sub parte. Nam dato quòd ille liquor permixtus in speciem vini mutetur, non tamen conuertetur in sanguinem Christi. [Quando liquor additur ipsis speciebus corrumpit.]

Ad Primum ergo dicendum, quòd facta permixtione speciei cum alio liquore, non remanet species eadem vel secundum speciem, uel secundum numerum, vel secundum totum, vel secundum partem; & sic sub toto, uel sub parte non remanebit sanguis Christi, sed substantia vini: nec etiam facta separatione denuo erit ibi sanguis Chři, quia miscibilia q̃ separantur à mixto, nõ redeunt eadem numero, sed eadem specie.

[q contra gen c. 8 ad 2. 1. p. q. 76 a. 4. ad 4.] Ad Secundũ, qđ in contrarium obiicitur, dicẽdum ꝙ forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Vno modo dr̃ forma ꝑ quam corpus mixtum in specie collocatur, & sic est forma substantialis: per hunc enim modum forma lapidis dr̃ forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam media, resultans ex simplicibus qualitatibus commixtis. Cum ergo dicitur ꝙ forma accidentalis substantiam non destruit, posset dici, quòd uerum est, tamen destruit accidentia; & sic species sacramentales q̃ sunt accidentia, post cõmixtionẽ non manẽt. sed hæc solutio non est sḋ veritatem. Na forma mixtionis cum sit quædam qualitas media, non permutet nisi simplices qualitates, ex quibus componitur: species autem sacramentales nõ destruuntur quibuscunque qualitatibus uariatis. Quia si odor uini, uel color mutaretur, nõ ꝑpter hoc desineret ibi esse sanguis

ar. 1. ad 4. & q. 110. a. 2 ad 1. q. 111. a. 2 ad 2. 198

Christi: nisi dimensiones quæ cæteris accidentibus subsunt, uicem substantiæ gerentes secundum essentiam, destruerentur, quod aliter accidere nõ potest quàm accideret de substantia unit, si ibi esset. Et ideo aliter dicendum est, quòd accidens nũ corrumpit subiectum effectiuè, sed dispositiuè. Posita enim qualitate, quæ est necessaria dispositio ad formam ignis, scilicet calore, in summo, remouet forma aeris: similiter posita media qualitate, quæ est necessitas ad formam mixti, aufertur forma corporis simplicis.

QVAESTIO II.

198

ARTICVLVS IIII.

Vtrum duratio Angeli habeat prius, & posterius.

2. d. 2. q. 1. a. 1. & d. 27. q. 4. ar. 1.

DEinde quæritur de Angelo, Vtrum duratio Angeli habeat prius & posterius. & videtur quòd sic. In eo enim cuius duratio nõ habet prius & posterius, idem est esse & fuisse. Si ergo in duratione Angeli non est prius & posterius idem erit Angelum esse & fuisse. Sed hoc est impossibile, quia Deus potest facere quòd Angelus non esset, sed non possit facere, quod non fuerit: ergo inconueniens est dicere, quòd in duratione Angeli nõ sit prius & posterius.

Boetius.

2 Præt. Nullũ creatũ est infinitũ in actu. Sed duratio Angeli est infinita ex parte post: ergo nõ est tota simul in actu: & ita est ibi prius & posterius.

3 Præterea, Mẽsura debet esse proportionata suo mensurato. Sed esse Angeli est finitum in actu: ergo esse, quod est eius mensura est finitum & sic idem quod prius.

4 Præt. Ratio æternitatis in hoc perficit, quod est tota simul: quia secundum Boet. in 5. de consolatione, æternitas est interminabilis uitæ tota simul, ac pfecta possessio. Si ergo æuũ quod est Angeli duratio, nõ habeat prius & posterius, nõ uidetur ab æternitate differre.

Sed cõtra. Secundum Philosophum in quarto Phi. (T. c. 104.) quòd prius & posterius in motu, est prius & posterius in tempore, quod mensurat motum. Sed in esse Angeli nõ est aliquis motus, nec illud esse aliquo modo motui subiacet: ergo in æuo quod est eius mensura, non est prius & posterius.

Præterea, Tempus nihil aliud est quàm numerus prioris & posterioris Si ergo in æuo sit numerare prius & posterius, æuũ nihil differt a tempore.

Respondeo dicendum, quòd de re aliqua possumus loqui dupliciter. Vno modo secundum quòd est in rerum natura. Alio modo secundum quòd est in consideratione nostra. Primo modo accipitur substantia rei cum omnibus suis dispositionibus, & operationibus: quia sine his substantia nõ inuenitur in rerum natura.

1. p. q. 9. a. 2. & q. 10. a. 5. ad 1. & q. 22. q. 1. & 3. q. 24. ad 15.

Sed secundo modo potest accipi substantia abiq; suis dispositionibus: quia consideratio substantiæ non dependet a consideratione suarum dispositionum. Accipiendo ergo mensuram durationis secundum primum modum, sic soli Deo competit duratio, quæ sit tota simul, & non alicui creaturæ: eo quòd solus Deus est immobilis quantum ad essentiam, & quantum ad omnia quæ circa essentiam considerari possunt.

1 p. q. 9. a. 1. & q. 22. q. 10 ar. 2. 3. q. 14 ad 15. Al. immutabilis. 2 d. 2. q. 1. a 1. Reprobatio 1. p. q. 10. ar. 5. c.

Quælibet autem creatura est uariabilis vel secundum substantiam, vel secundum aliquam dispositionem aut operationem. Et secundum hoc Aug. [illegible] q. ad Orosium, ponit omnes creaturas esse in tempore, etiam Angelos. Sed accipiendo mensuram durationis Angeli secundo modo, prout consideratur eius substantia absolute, eius mensura est æuum, & non tempus: de quo quidem æuo est duplex opinio. Quidam. n. dicunt quòd in æuo est prius & posterius, sed nõ sicut in tempore. In tempore namque est prius & posterius cum innouatione; in æuo aũt sine innouatione. Sed hoc non est intelligibile: impossibile est enim esse alicuius durationis duas partes simul, quarum una alteram nõ includat, sicut mensis includit diem, unde simul est aliquid in die & in mense. Sed duo dies & duo menses simul esse non possunt. Vnde quandocunque in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarũ vna est prior, & altera posterior, oportet quòd vna transeunte alia de nouo adueniat & sic oportet in omni duratione, in qua est prius & posterius, quòd fiat innouatio.

ar. 215. & 167.

Mensura aũt durationis innouationẽ habere non põt, nisi illud quod per durationẽ mensuratur innouationẽ recipere possit: esse aũt angeli est absq; innouatione, quia ex quo cœpit esse immutabiliter perseuerat: cum nec in eo sit motus, nec sit alicui motui subiectũ, sicut esse rerum corruptibiliũ est subiectum motui cœlesti.

2. d. 2. a. 1. c. ad 4.

Sic ergo si attribuatur mensura angelo quantum ad substantiã tantũ illa nõ habet prius & posterius, sic. n. mensuratur eorum esse æuo; & similiter si attribuatur eis mensura durationis quantum ad essentialem operationẽ beatitudinis: sic n. sunt in participatione æternitatis.

1. p. q. 10. a. 5. ad 1. q. 12. ar. 10. ad 2. ad 1.

Si verò attribuatur eis mensura durationis ratione aliarum operationum, vel affectionum: sic eorum mensura habet prius & posterius, & ita etiã mensurantur tempore, secundũ quod dicit Augu. 8 super Gene. ad literã quòd Deus mouet creaturã spiritualẽ per tẽpus.

1. p. q. 10 ar. 2. ad 4. & ar. 5. ad 3.

Ad Primum ergo dicendum, quòd rei æternæ, vel æui æternæ aliquid põt attribui dupliciter. Vno modo ratione suiipsius, & sic non attribuitur ei, neque fuisse, neque futurum esse, sed solum esse: quia in præterito & futuro implicatur prius & posterius, non aũt in præsenti. Alio modo ratione mensuræ adiacentis, vel subiacentis: idest ratione temporis & sic attribuitur ei fuisse per cõcomitantiam ad tempus præteritum, & futurum esse per concomitantiã ad tempus futurũ. Ipsum enim momentum æternitatis adest toti tempori: vnde dicit Augu. de Deo, quòd fuit, quia nunquã defuit; erit, quia nunquam deerit. Sic ergo Deus non põt facere angelum non fuisse, quia non põt facere quin tempus præteritũ simul cum esse angeli fuerit: põt autem facere angelum non esse quia potest facere, vt esse angeli non sit simul cũ tempore quod præsens est nunc, vel erit in futuro. & sic illa diuersitas magis dependet ex modo locutionis quàm ex natura rei.

ar. 56. a. 1. p. q. 25. ar. 4 & 12 q. 152. a. 3. ad 2.

1. p. q. 7. a. 1. ad 2. ver. q. 2. a. 2. ad 5. & 1. 6. ad q. 1. a. 1. ad 6. ar. 179. a. & 1. p. q. 7. a. 2. 3. 1. & q. 15. ar. 2. ad 4.

Ad Secundum dicendum, quòd infinitum dicitur dupliciter. Vno modo priuatiuè, & sic non attribuitur nisi illis, quæ habent extensionem, vel quantitatẽ. hoc. n. solum notum est habere finem & ita æuum nullo modo habet infinitatem, neque aliquam extensionẽ, nisi quatenus extensio in eo consideratur ex operatione mensuræ subiacentis i. temporis, & ita nullum creatum est infinitũ in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiuè. i. quia non habet finem, & sic indiuisibilia dicuntur infinita: vt punctus & vnitas: quia non sunt finita & hoc modo æuum est infinitum: quia scilicet nõ finitur. Sic autem aliquod creatum esse secundũ aliquid infinitum actu nihil prohibet.

1. p. q. 12 art. 5. ad 4 & q. 50 a. 2 ad 4.

Ad Tertium dicendum, quòd per eundem modum est infinitum esse angeli & æuum.

Cor. huius & a. 10.

Ad Quartum dicendum quòd inter æternitatem & æuum potest assignari triplex differentia Quarũ vna potest sumi ex prædictis: nam æternitas mensurat ipsam substantiam æterni secundum quòd est in rerum natura, idest cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autẽ æuum vt dictum est. Alia sumitur ex hoc quòd æternitas mensurat esse per se stans: vnde æternitas est idem cum substantia æterni. Aeuum autem mensurat esse creatum, quòd non est per se stans, quia est aliud a substantia eius creati. Tertia potest sumi ex hoc, quòd æuum, quamuis sit indeterminabile ex parte finis, non tamen ex parte principii æternitas verò ex parte vtriusque.

Quæstio

QVAEST. III.

DEinde queritur de anima.
Et Primò quantum ad naturam.
Secundò quantum ad gratiam.
Tertiò quantum ad culpam.
Quartò quantum ad gloriam.

Circa naturalia animæ quæsitum est de eius substantia, & de eius operatione.

Circa substantiam quæsita sunt duo.
Primò, Vtrum anima sit suæ potentiæ.
Secundò, Vtrum secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

199 ## ARTICVLVS V.

Vtrum anima sit sua potentia.

1. p. q. 77 ar. 1. o. Spiri. a. 10. o. & anima. ar. 12. o. 2. Sed contra dist. sent. 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quòd anima sit suę potentiæ, quia in lib. de spiritu, & anima dicitur, quòd anima est quædam sua, scilicet potentiæ: quędam verò sua non est, scilicet virtutes.

2 Præterea, Aug. dicit in lib. de Trin. quòd memoria intelligentia, & voluntas sunt vna mens, vna vita, vna essentia. Sed hæc tria, secundum Magistrum 3. dist. primi libri sententiarum, sunt tres.

Sed contra est, quòd Dion. 11. cap. cœ. hie. distinguit superiores substâtias, scilicet angelos in tria .s. substantiam, virtutem, & operationē. Sed angelus non est minoris simplicitatis, quàm aia: ergo & in anima sua substantia non est sua virtus, siue potêtia. Præterea, eorum quę sunt idem si vnum multiplicetur, & reliquum. Si ergo anima sit idē, quod suæ potentiæ: videtur cum potentiæ sint multæ, quòd essentia animæ vna esse non possit.

Respondeo dicendum, quòd de anima dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum quòd est quædam substantia; & sic impossibile est, quòd anima sit suæ potentiæ duplici ratione. Quarum vna sumitur ex eo, quòd est animę proprium: quia scilicet impossibile est, vt idem secundum idem sit naturaliter principium plurium, & diuersorum numero, imò quasi oppositorum. Anima autem secundum diuersas potentias inuenitur esse principiū actuū diuersorum secundum species, & quasi oppositorum. Vnde impossibile est, quòd ipsa essentia animę quę est vna, sit immediatum horum principium: & ideo oportet ponere in anima preter eius substantiam potentias naturales, quę sunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex eo, quod est commune animę & omni substantię createæ In nulla enim substantia creata est idem esse & operatio: hoc enim solius Dei est. Essentia autem est essendi principium, potentia verò operationis: ergo cum ab vno naturaliter non sit nisi vnum, nulla substantia, nisi diuina est sua potentia. Nec est instantia de potentia materię, etiam dato, quòd sit sua essentia: quia talis potentia, non est ad operationem, sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quòd est quoddam totum potentiale: & sic diuersę potentię sūt diuersę partes eius, & ita anima prędicat de potentiis, vel econuerso abusiua prædicatione, sicut totum integrale de suis partibus, vel econuerso, quamuis minor sit abusio in toto potentiali, quàm integrali, quia totum potentiale secundum suam substātiam adest cuilibet parti, nō aūt integrale. Et per hoc patet solutio Ad obiecta.

Nota bene.

1. p. q. 97. ar. 1 ad 5. & ar. 5.

200 ## ARTICVLVS VI.

Vtrum anima rationalis possit esse corruptibilis.

ar. 6. o. & anima a. 1. 4. o. & 12. q. 85 art. 6. c. & 1. p. q 76 a. 3. ad 1.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd anima rationalis sit corruptibilis: quia secundum Damasc. Nulla substantia potest esse sine propria operatione: propria autem operatio animę rationalis est intelligere, quę indiget corpore, cū non sit intelligere sine phantasmate, vt patet per Philosophum 3. de anima. (T. c. 30) Ergo destructo corpore substantia animæ rōnalis nō manet.

2 Præterea, Illud quod habet virtutē, vt sit semper, non inuenitur quandoque esse, & quandoque non esse: omnis enim res est quandiu virtus rei exposcit: ergo quod inuenitur quandoque esse, & quādoque non esse, nō habet virtutem, vt sit semper. Sed omne quod incępit esse inuenitur qnq; esse, & qnque non esse: ergo nihil quod incępit esse habet virtutem, vt sit semper, & ita nihil quod incępit esse potest esse incorruptibile. Sed anima rōnalis incępit esse: ergo nō pōt eē incorruptibilis.

3 Preterea, Hominis compositi ex corpore & anima est quoddam esse: aut ergo preter hoc esse anima habet aliud esse, aut non. Si habet aliud esse: ergo compositio aduenit animę post esse completum: ergo huiusmodi compositio est animę accidentalis, & sic homo non erit ens per se, sed ens per accidens. quod est inconueniens. Si autē non habet aliud esse anima preter esse compositi: ergo postquam deficit esse compositi, anima esse non potest. Sed in morte corporali deficit esse cōpositi: ergo anima post mortem corporis non remanet.

4 Pręt. Aia est forma corporis: aut ergo per essentiam, aut per aliquod accidens. Si per accidēs, sequitur quòd compositio animę & corporis sit accidentalis, sicut hois ad indumentum. Si per essentiam: ergo cum forma inquantum est forma, non possit esse sine materia, videtur, quòd anima post mortem corporis remanere non possit.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. de anima. (Tex com. 21.) quòd rationale separatur ab aliis, sicut perpetuum à corruptibili.

Pręterea Philoso. in 10. Eth. c. ostendit fœlicitatem contemplatiuam preeminere ciuili, eo quòd est diuturnior. Sed ciuilis durat vsque ad mortē: ergo contemplatiua est etiam post mortem. & sic etiam anima post mortem corporis manet.

Respondeo dicēdum, quòd ne esse est ponere substantiam animę rationalis esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur: aut corrumpitur per se, aut per accidens. Per se quidem corrumpi non posset, nisi esset composita ex materia, & forma contrarietatem habente: quod esse non pōt, nisi esset elementum, aut ex elementis; vt antiqui Philosophi posuerunt, quorum positiones in 1. de anima reprobantur. Per accidens etiam corrumpi non potest, nisi poneretur, quòd non haberet esse per se: sed solum esse cum alio, sicut est de aliis formis materialibus, quę propriè non habent esse subsistens, sed sunt per se compositorum subsistentiū quorum sunt partes; & sic per accidens corrūpuntur compositis corruptis: hoc aūt de anima rationali dici non pōt. Nam quod non habet per se esse, impossibile est, quòd per se operetur, vnde etiam alię formę non operantur, sed composita per formas. Anima autem rationalis habet per se operationem, quā exercet nullo organo corporeo mediante, s. intelligere, vt probat Philoso. 3. de anima. (T. c. 6) Nō. n. posset oīum sensibilium formas cognoscere, nisi ab oībus formis sensibilibus esset denudata, vel nisi eēt actus oīum, cū nihil recipiat, quod iam hēt. Oporteret ergo, si aia per aliquod organum intelligeret, quòd suum organum careret omni forma sensibili, cum omnes formas sensibiles sit nata intelligere: sicut pupilla caret omni colore ad hoc, quòd visus possit omnes colores cognoscere. Impossibile est autem esse aliquod organum corporale carens omni forma sensibili: relinquitur ergo substantiam animę intellectiuę esse incorruptibilem. Vnd. & Philosophus dicit in 2. de anima, quòd intellectus videtur esse substantia quędam, & non corrumpi. Hunc autem incorruptibilem intellectum quidam ponunt extra homines esse, ponentes animam quę est pars hois corruptibilem fore, qui ponunt intellectum separatū continuari dupliciter. Vno modo, per illustrationem secūdum eos qui ponunt intellectum agentem separatum & incorruptibilē. Intellectū verò possibilē eē cō-

de anima ar. 14. o.

Anima per se nō corrumpitur, neq; per accidens.

1. p. q. 75 art. 2. o. & q. 76. art. 1. ad 1. a. 6. o. & q. 77. ar. 5.

1. p. q. 76 art. 5. c. & q. 88. art. 1. o. & vt. q. 58. ar. 5. ad 8. spūs art. 9. & 10. & 1. pa. q. 79. ar. 4. & 5.

iunctum & corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad phantasmata secundum eos qui ponunt etiam intellectum possibile esse separatum, & incorruptibilem. Sed primum horum esse non potest, quia si in nobis non est aliqua virtus nisi materialis, lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi nisi materialiter, cum receptum sit in recipiente per modum recipientis: & ita non recipietur modo intelligibili & sic nos non poterimus esse intelligentes. similiter secundum esse non potest: nam phantasmata sunt in nobis per nostram operationem, quæ sequitur esse substantiale, quia sic homo non haberet esse specificum ex hoc quòd est rationalis, cum non sit rationalis nisi ex hoc quòd intellectui coniungitur. Restat ergo quòd ipsa anima humana, quæ est forma corporis, sit incorruptibilis.

pri. q. 3 art. 9 ad 12. & 1. p. q. 75. art. 6. ad. 3 Ad Primum ergo dicendum, quod anima indiget aliquo corporali ad suam operationem dupliciter. Vno modo sicut organo, per quod operatur, sicut indiget oculo ad uidendum: & sic ad intelligendum non indiget aliquo organo, ut probatum est. Si autem sic indigeret organo ad intelligendum, esset corruptibilis, utpote non potens per se operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali sicut obiecto, sicut ad uidendum indiget corpore colorato, & sic anima rationalis indiget ad intelligendum phantasmate: quia phantasmata sunt ut sensibilia intellectiuæ animæ, ut dicitur 3. de anima (T. c. 30.) Operatio autem quæ sic indiget aliquo corporali, a principio non potest esse sine corporali illo. potest autem postea. sicut anima sensitiua nullam operationem habere potest, nisi prius moueatur a sensibilibus, quæ sunt extra animam. Sed præterea remanet actus imaginationis etiam sensibilibus abeuntibus: similiter destructis phantasmatibus operatio intellectus in anima remanere potest. 1. p. q. 84. art. 7. c.

Ad Secundum dicendum, quod illa ratio est probatio Philo. in pri. cœ. & mundi, qui ostendit quod omne generatum est corruptibile: & habet locum in illis quæ fiunt & corrumpuntur, naturaliter, in quibus ex defectu uirtutis est, quod non possunt nec semper fuisse, nec semper fore; non autem habet locum in his quæ per creationem fiunt, quæ accipiunt a Deo uirtutem, ut sint semper, per quam esse non possunt antequam eam accipiant.

Ad Tertium dicendum, quòd anima esse suum communicat corpori, quod quidem ita acquiritur animæ in corpore, ut secundum ipsum subsistere possit: quod non est de alijs formis, & sic ipsum esse animæ fit esse compositi: & tamen manet composito destructo. 1. p. q. 75. ar. 1. & 2. 3.

Ad Quartum dicendum, quòd anima secundum suam essentiam est forma corporis, nec destructo corpore destruitur anima, quantum ad id secundum quod est forma, sed solùm desinit esse forma in actu. ar. 42. c.

QVAESTIO IIII.

Deinde quæritur de operatione animæ.
Et circa hoc quæruntur duo.
Primò, Vtrum aia intellectiua omnia quæ cognoscit, cognoscat in prima veritate.
Secundò, Vtrum separata a corpore habeat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

201 *Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima veritate.*

1. p. q. 12. art. 1. ad 3. q. 84. ar. 10. & q. 6. ar 6. ad 1. & 2. AD Primum sic proceditur. Videtur quòd anima quicquid intelligit intelligat in prima ueritate. Aug. enim dicit in libro confessio. Si ambo uiderimus id uerum esse quod dico, ubi quæso uidemus? non ego in te, nec tu in me, sed ambo in ea quæ supra nos est, incommutabili ueritate: & sic omne uerum quod anima cognoscit, in prima ueritate uidet.

2 Præterea. Verum addit supra ens manifestationem: ergo prima ueritas est per quam omnia manifestantur. Sed id, quo aliud manifestatur, oportet esse maximè manifestum; sicut patet in principijs demonstrationis, & de luce corporali, per quam uisus corpora uidet: ergo prima ueritas est maximè omnibus mentibus manifestata; & sic non solùm per eam, sed in ea oia cognoscuntur.

Sed contra. Multi de conclusionibus demonstratiuis ueram cognitionem habent, qui de prima ueritate nihil considerant: ergo non omne uerum in prima ueritate cognoscitur.

Præterea, Aug. dicit in lib. de Lib. Arb. quòd nullus de prima ueritate iudicat, & nullus sine ea rectè iudicat: & ita si de ea non iudicatur, non cognoscitur nec alia in ea.

Respondeo dicendum, quòd sicut dicit quædam glo. super illud Psa. 11 Diminutæ sunt ueritates &c. Ab una prima ueritate multæ ueritates in mentibus hominum resultant: sicut ab una facie hominis resultant multæ facies in speculo fracto: hæc autem resultatio ueritatis est quantum ad duo, s. quantú ad lumen intellectuale de quo in psalm. 4. Signatum est super nos lumen uultus tui Domine; & quantum ad prima principia naturaliter nota, siue sint complexa, siue incomplexa. Nihil autem possumus ueritatis cognoscere, nisi ex primis principijs, & ex lumine intellectuali: quæ ueritatem manifestare non possunt, nisi secundum quod sunt similitudo illius primæ ueritatis: quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem, & infallibilitatem. Sic ergo in prima ueritate secundum suam essentiam non oia uidentur a nobis in statu uiæ: cum nec ipsa per suam essentiá a uiatoribus uideatur. Sed in ipsa rône suæ imaginis, s. ueritatis ad ea exemplatæ omnis ueritas a nobis cognoscitur. Et exinde est, quod duo idé uerú uidét inquantú ab eadé prima ueritate resultat exemplata ueritas in mentem utriusque: & ita intelligendum est dictum August. ar. 162. c. 22. q. 47. ar. 6. c. & ar. 19. c. & q. 49. ar. 2. ad 1. ar. 1. c.

Et sic patet solutio ad Primum. Ad ratio nes.

Ad Secundum dicendum, quod operari aliqua, siue mouere, dicitur dupliciter. Vno modo sicut principio formali operationis, vel motus: & sic oportet, quod motio mouentis, vel operatio operátis terminetur ad id, quod operatur. Non. n. ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo, sicut instrumento: & sic motio mouentis terminatur ad id, quod mouet, sicut manus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoscimus sicut instrumento, oportet esse nobis primò notú: & sic cognoscimus conclusiones per principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agés sicut ad instrumenta, ut dicit Cómentator in 3. de anima: sed id quo cognoscimus sicut forma cognoscentis, nó oportet esse notum: quia nec oculus uidet lucem quæ est in oculi cópositione, neque speciem per quam uidet: & ita etiam non est necessarium, ut quicunque intelligit aliquid, intelligat intellectum suum quo intelligit, lumen vult intellectuale. Sic ergo veritas à prima ueritate in mentibus nostris exemplata à nobis partim cognoscitur ut de necessitate ad hoc quod alia in ea cognoscatur, scilicet quantú ad ipsa principia: & partim nó de necessitate cognoscitur, scilicet quantum ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa uerò existens ueritas à nobis per suá essentiá non videt. Mouere aliquod 2. dicit. Commentator.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima separata possit habere actum sensitiuarum potentiarum. 202

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd anima separata actum sensitiuarú potentiarum habere possit. Cassio. enim dicit in li. de aia. Quòd anima sine corpore uidet & audit, & reliquis sensibus viget. q. de aia ar 15. 6

2 Præterea, Lucæ 16. quædam dicuntur de diuite in infernum sepulto, quæ sine actu sensuú esse

non possunt. Sed constat quod ibi erat tantum anima diuitis sine corpore: ergo anima sine corpore operationem sensuum habere potest.

3 Praeterea, Frustra est potentia quae non reducitur ad actum. Sed in anima post mortem remanent potentiae sensitiuae: ergo & actus sensuum.

Sed contra. Sentire est operatio coniuncti: ergo destructo coniuncto in anima separata remanere non possunt.

Respondeo dicendum, quod impossibile est in anima separata alicuius potentiae sensitiuae actum esse, quod sic patet. Operatio namque potentiae sensitiuae eodem modo perficitur in homine, & in bruto: eodem enim modo videt homo per oculum, quo equus. Actus autem sensitiuae potentiae in bruto non est ipsius animae sensitiuae per se, sed mediante organo. Si enim per se haberet operationem, anima sensitiua in bruto per se haberet substantiam: & sic esset incorruptibilis, vt de anima rationali probatum est. Vnde cum sit hoc inconueniens impossibile est quod in bruto, vel in homine potentia sensitiua habeat aliquem actum proprium: sed omnis actus eius est coniuncti: vnde in anima separata remanere non potest. Quidam tamen dicunt animam sensitiuam habere duos actus: vnum quem exercet organo mediante, qui post mortem non manet: alium quem per seipsam agit, & hic manet post mortem. hoc autem videtur attestari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam sensitiuam mouere seipsam, & sic mouet corpus: & sic illa operatio, qua mouebat seipsam, erat sibi propria: illa vero qua mouebat corpus, erat coniuncti: & propter hoc Plato ponebat animas etiam brutorum esse incorruptibiles. Hoc enim de necessitate sequitur: quod tamen isti non concedunt.

[Margin: Ar. 200. — a. 189. c. — a. 189. c.]

Ad Primum ergo dicendum, quod sicut operationes voluntatis propter quandam similitudinem nominantur nominibus passionum, quae sunt in appetitu sensitiuo: ita etiam intellectus operationes nominantur ab operationibus sensuum propter similitudinem. Et sic loquitur Cassio.

Ad Secundum dicendum, quod illa verba quae dicuntur de diuite, oportet metaphorice intelligi, vel secundum rerum similitudines, & non secundum res ipsas, vt Aug. dicit.

1. p. q. 54. a. 5. ad 1. Ad Tertium dicendum, quod secundum quosdam in anima separata non manent potentiae sensitiuae actu, sed in radice tantum. Si autem actu manent, non ideo frustra erunt, quamuis actibus careant: manent enim ad naturae integritatem, sicut membra generationis in resurgentibus corporibus.

QVAESTIO V.

4. di. 44. q. 1. a. 3. q. 3. o.

DEinde quaeritur de his quae pertinent ad gratiam.

Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo, De praecepto honorationis parentum.

Secundo. De consilio quantum ad votum obedientiae.

Tertio, De voto continentiae.

203 ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis teneatur contrahere, vt dote sustentet patrem si aliter non possit.

4. di. 38. q. 2. a. 4. q. 2. ad 2. & 154 huius.

AD Primum sic proceditur. Videtur quod ille, cuius pater non potest sustentari a filio nisi contrahendo accipiat dotem, vnde patrem nutrire possit, non teneatur contrahere, vt patrem sustentet. Cum. n. charitas sit ordinata, plus aliquis tenetur sibi quam patri. Sed laudabile esset si aliquis propter Virginitatem seruandam se morti exponeret: ergo non tenetur aliquis pro seruanda patris vita matrimonium contrahere.

Apost. 2 Praete. Praeceptum non contrariatur consilio. Sed de virginitate seruanda est consilium, vt patet 1. ad Cor. 7. ergo per praeceptum de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc, vnde virginitatem perdat.

Sed contra, Praeceptum affirmatiuum obligat pro loco, & tempore. Sed tempus de honoratione parentum est quando parentes indigent: ergo tunc obligatur aliquis ex tali praecepto: & ita videtur quod teneatur matrimonium contrahere, si alias patri subuenire non possit.

Respondeo dicendum, quod casus propositus non videtur esse de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quod aliquis parentes sustentare non possit absque matrimonii contractu, saltem manibus operando, vel mendicando. Si tamen hoc contingeret, esset idem iudicium de virginitate seruanda in isto articulo, & de aliis perfectionis operibus, sicut est introitus in religionem: de quo quidam variè opinantur. Dicunt enim aliqui, quod si aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere id quod habet ad eius sustentationem: & sic potest licitè religionem intrare, parentum curam patri coelesti committens, qui etiam aues pascit. Sed quia haec opinio nimis videtur aspera, ideo melius videtur dicendum, quod aut iste qui habet propositum ingrediendi religionem, videt in saeculo non posse viuere sine peccato mortali, vel non de facili. Si timet ibi periculum peccati mortalis, cum magis teneat saluti animae suae prouidere, quam corporali necessitati parentum, non tenetur in saeculo remanere. Si autem videt se posse in saeculo conuersari absque peccato, distinguendum videtur: quia si sine eius obsequio parentes nullo modo viuere possunt, sic tenetur eis seruire, & alia opera perfectionis praetermittere, & peccaret eos dimittens. Si vero sine eius obsequio possunt aliqualiter sustentari, non autem honorificè, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. secus autem est de illo qui iam religionem intrauit: quia cum iam sit mortuus mundo per professionem, solutus est à lege qua in mundanis obsequiis parentibus tenebatur, secundum doctrinam Apost. ad Ro. 7. In aliis autem spiritualibus, puta orationibus, & huiusmodi eis tenetur seruire. Et hoc quod dictum est de introitu religionis, potest etiam de obseruantia virginitatis, & de aliis operibus perfectionis dici.

[Margin: Solutio varia de contrah. matrim. pro sustentatione. — 22. q. 189. a. 6. & q. 101. a. 1. ad 3. & 4.]

Ad Primum ergo dicendum, quod si aliquis non esset virginitatem professus non deberet mori tamen antequam matrimonium contraheret. [Margin: Ad Arg. 2]

Ad Secundum dicendum, quod praeceptum contrariari consilio nihil prohibet in casu.

ARTICVLVS X. 204

Vtrum religiosus, qui emisit votum obedientiae, teneatur in omnibus praelato obedire, etiam in indifferentibus.

CIrca Secundum sic proceditur. Videtur quod religiosus qui emisit votum obedientiae, tenetur in omnibus praelato obedire, etiam in indifferentibus: quia per votum castitatis religiosus omni concupitui renunciat: ergo per votum obedientiae abrenunciat propriae voluntati quantum ad omnia.

[Margin: 21. q. 180. a. 4. ad 5. & q. 187. a. 3. o. 1. d. 34. q. 1. a. 3. o.]

2 Praeter. Beatus Benedictus dicit in Regula, quod etiam si praelatus impossibile iubeat, tentandum est: ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

3 Praet. Votum obedientiae ad statum perfectionis pertinet: hoc autem non esset, si non teneretur obedire nisi de his quae in regula continentur: quia quilibet subditus etiam saecularis, tenetur suo praelato obedire in aliquibus quae pertinent ad ius suae praelationis: ergo videtur quod religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire.

Sed contra. Religiosus non tenetur ad plura, quam saecularis, nisi quatenus se per votum obligauit. Sed per votum professionis non se obligauit ad obediendum nisi secundum regulam: ergo in pluribus obedire non tenetur, quam quae sunt secundum regulam.

[Margin: ar. 14 ad 1. & 158. ad 10.]

Prim.

Praet. Bernard. dicit in lib. de dispen & praecepto. Nisi praecipiat mihi praelatus eorum quae non promisi, prohibeo eorum quae promisi.

Respondeo dicendum, quod circa hoc partim conueniunt, & partim adinuicem dissentiunt. Quod n. religiosus non teneatur praelato obedire in his quae sunt contra Deum, vel contra regulam, vel quantum ad ea in quibus praelatia dispensatio nō committitur, omnes communiter dicunt. quod etiā in his quae sunt arctiora quàm regula, obedire nō tenentur, sed sic obedire sit obedientiae perfectae, ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, vel ea quae sunt infra arctitudinem regulae, aut aequalia regulae, sunt duae opiniones: quibusdam dicentibus quod obedire in huiusmodi est de necessitate obedientiae. aliis autem quod non est de necessitate obedientiae, sed de perfectione. Quae quidem duae opiniones etsi multum differre uideantur quantum ad vocem: tamen quantum ad rem parum vel nihil differre inueniuntur: nam ad regulam pertinere intelligenda sunt non solum ea quae sunt expressè in regula, sed etiam illa quae quocunque modo ad regulam reducuntur, utpote quae pertinent ad obsequium fraternae societatis, & ad punitionem culparum, ad quae duo fere omnia huiusmodi indifferentia possunt reduci. Si tamen aliqua sunt quae nullatenus ad regulam reducuntur, videtur esse uerior opinio, quod obedire in huiusmodi non sit de necessitate obedientiae, sed de perfectione, vt Ber. manifestè dicit in libro de praeceptis & dispensationibus. & hoc ideo quia obedientia non se extendit ultra potestatem, vel ius praelationis: quae quidem secundum regulam limitatur.

Ad Primum ergo dicendum, quod votum continentiae, respicit speciale genus actus, sed uotum obedientiae respicit generaliter omnes actus: vnde nisi determinaretur eius generalitas, esset religionum confusio, quia omnia ad idem tenerentur.

Ad Secundum dicendum, quod loquitur quantum ad perfectionem obedientiae.

Ad Tertium dicendum, quod per uotum obedientiae supponitur religiosus prelato suo quantum ad generalem dispositionem uitae suae, licet non quantum ad omnes actus particulares: saecularis autem suo praelato obedire tenetur quantum ad aliquos actus speciales, non quantum ad generalem dispositionem uitae suae.

ARTICVLVS XI.

205 *Utrum post uotum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere possit.*

AD Tertium sic proceditur. Videtur quod post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere possit: quia apud Deum non minus obligat votum simplex quàm solemne, ut causa dicit. Sed post uotum solemne eo [illegible] nec petere debitum nec reddere potest: ergo nec post emissionem simplicis uoti.

2 Praeterea, Per peccatum nullus excusatur à peccato. Sed iste qui contrahit post uotum simplex, peccat quandiu primo debitum reddit; quia adhuc potest uotum implere religionem intrando: ergo postquam semel reddidit, adhuc peccat uel reddendo, vel exigendo.

Sed contra, Ecclesia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit autem reddere debitum etiam post uotum simplex castitatis: ergo reddendo debitum non peccat.

Respondeo dicendum, quòd quantum ad redditionem debiti omnes conueniunt; quòd post simplex uotum continentiae tenetur reddere debitum: quia uotum simplex matrimonium contractum nō dirimit: & ex quo matrimonium est contractum, uir non habet potestatem corporis sui sed mulier: vnde tenetur mulieri debitum reddere. Sed circa petitionē debiti quidam dicunt, quòd cum quantum ad hoc sit in sua libertate, teneatur adhuc uotum implere, & ita peccat debitum petendo. Alij vero dicunt, quòd si per signa appareat, quòd mulier uelit sibi debitum reddi quamuis ipsa petere erubescat quòd uir petere debet etiam post uotum simplex, & praecipuè si timeat de vxoris lapsu: sed hoc in idem redit cum primo. Nam hęc est ex parte vxoris quae dam interpretatiua petitio, & sic vir petendo reddit: vnde non efficitur ex parte vxoris grauius matrimonium: quod esset, si semper eam expectare petere oporteret.

Ad Primum ergo dicendum, quòd vtriusque voti transgressio inducit reatum peccati mortalis ex hoc quòd vtrunque aequaliter obligat apud Deum: sed quantum ad impedimentum matrimonij non habet vtrunque aequalem efficatiam. Nam per votum solemne transfert se uouens quasi in corporale obsequium ipsius Dei per susceptionē ordinis, vel introitum religionis: quod autem aliquis semel vni dedit, non potest postmodum alteri dare: & ideo post uotum solemne non potest aliquis se tradere in potestatem uxoris, matrimonium contrahendo: sed in uoto simplici est sola promissio. Qui autem aliquid alicui promittit potest idem alteri dare, licet fidem promissionis non seruet: & ideo ille qui simplex votum emittit potest postmodum matrimonium contrahere licet peccet, quia priorem fidem irritam fecit.

Ad Secundum dicendum, quod primus concubitus nō excusat sequentes, quibus debitū reddit à peccato, in quantum est peccatum, sed inquantum est actus quidam matrimonij consummatiuus.

QVAESTIO VI.

DEinde quaeritur de his quae pertinent ad culpam.

Et primò Quantum ad culpam, quae contrariatur bonis moribus.

Secundò, Quantum ad culpam quae contrariatur rectae fidei.

Circa primum quaeruntur tria.

Primò, De acceptione personarum.

Secundò, De peccato infamiae.

Tertiò, De pretiositate uestium.

ARTICVLVS XII.

206 *Utrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.*

AD Primum sic proceditur. Videtur quòd qui honorat diuitē propter diuitias peccet. Ita enim dicit gl. Iacobi. 2. Quod si introierit in conuentu vestro. &c. Mundus pauperem abijcit, diuitem colit: fides Christi econtra docet facere: sed facere contra fidem Christi peccatū est: ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum.

2 Praeterea, Honor secundum Philosoph. in 8. Ethi. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non est aliquod diuinum propter diuitias: ergo non debetur ei honor propter diuitias.

3 Praeterea ex uerbis Philosophi in 1. Ethi. colligitur quòd honor est exhibitio reuerētiae in testimonium uirtutis. Sed aliquando diues non est virtuosus. Cum ergo falsum testimonium dicatur esse peccatum, quod non debet fieri propter scandalum uitandum, uidetur quòd nec etiam causa vitandi scandali, diues debeat propter diuitias honorari.

Sed contra est glo. Aug. Iaco. 2. super illud. Si introierit &c. In quotidianis confessionibus qui praeterit diuitem pauperi non in hoc peccat, nisi intus

Margin notes (left column): ar. 5. et 2 d. 41. q. 1. a. 3. o. — In quib. tenetur obedire suo praelato sub reg. — 22. q. 88 art. 11. ad 1. — ar. 56. ad 1 q. di. 30 q. 1. ar. 1. q. 3. ad 1. & d. 32 q. 1. a. 1 & d. 38 q. 1 a. 3 q. 3. ad 3 — ar. 168. n. Reddens debitum post uotum simplex non peccat.

Margin notes (right column): 22. q. 8. ar. 3 o. — ar. 168. — 22. q. 169. ar. 2 ad 1. 4. d. 38. q. 1. a. 3. q. 3. o. a. 4 q. 1. ad 5. q. 2 a. 3. o. 22. q. 189. a. 8. ad 3. — 22. q. 63 a. 3. o. f.

latus ita iudicet, vt quanto ditior tanto melior uideatur: sed non semper aliquis huiusmodi exterioribus honoribus diuitē honorans, cum propter hoc iudicat meliorē: ergo nō semper peccat.

Respondeo dicendum, quòd accipere personā differe contra accipere causam. Accipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod faciat ad causam, quod laudabile est. Accipere vero personam est formare iudicium ex aliqua conditione personæ, quæ non facit ad causam, quod
22 q.84 & 3 art. vitium est. Vnde contingit quòd ex eadem conditione personæ considerata quandoque fit iudicium iustum, quandoq; est acceptio personarū:
sicut si in aliqua cōtrouersia detur sententia pro aliquo, quia est literatior, erit acceptio personarum. Si autem ex hac consideratione in licentiando ad magisterium alijs præferatur, non erit acceptio personarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeatur propter causas, ad quas diuitiæ aliquid faciunt, non erit acceptio personarum: erit autem si ad hoc nihil diuitiæ operentur. Est autem duplex honor, vnus qui debetur alicui ratione suiipsius propter ipsam uirtutem, sicut est commendatio, inuitatio & huiusmodi, & ad hunc honorem diuitiæ nihil faciunt. Vnde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarum: unde dicit Valerius Maximus, q honores qui virtuti debentur, sicut triumphi, & alia huiusmodi apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur secundum statum, quem habet in Republica: sic enim in persona Respublica honoratur, & propter hoc reges, & principes & huiusmodi personæ honorantur, secundū illud 1. Petr. 4. Regem honorificate. Et quia in terrena Republica diuites statū obtinent altiorem, ideo ciues celestis Hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuersantur, morem gerere, vt Aug. dicit in lib. de ciu. Dei, in his q non sunt contra Deum: & sic etiam diuites honorare, [illegible] duntaxat honoribus qui ad exteriorē conuictum pertinent, licitum est.

Ad Primum ergo dicendum, quòd in his quæ ad fidem Christi pertinent, peccatum esset diuites pauperibus præferre, sicut sunt ministrationes sacramentorum, & alia huiusmodi: sed in his quæ mundi conuictus requirit, oportet mundo gerere morem.

Ad Secundum dicendum, quòd etiam diuitiæ inquātum sunt quoddam bonum, sunt aliquid diuinum: præcipue inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

Ad Tertium dicendum, q ratio illa procedit de honore, q exhibetur alicui ratione suiipsius.

207 ARTICVLVS XIII.

Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.

2.2. q.73. ar. 3 & 0. Circa Secundum sic proceditur. Videtur, q aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim esse dicitur qui famam suam negligit. Sed crudelitas peccatum est: ergo peccatum est infamiæ non resistere.

2 Præt. Eccl. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, vt, s. ei prosit exemplo & verbo: sed hoc impeditur per infamiā: ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

Sed contra est, quòd contemnere infamiam videtur esse actus humilitatis. Vnde in vitis patrū legitur de multis sanctis patribus, q proprias infamias sustinebant eas non repellentes: ergo non est peccatum.

Respondeo dicendum, quòd vtrumque, scilicet
2.2.q.129 a.1 ad 3 & q.131 ar.1.0. & contemptus famę & appetitus potest esse laudabile & uitiosum. fama enim non est necessaria homini propter seipsum, sed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum ædificatiuus est; appetere verò propter seipsum, ad inanem gloriam pertinet. Econuersō contemptus famæ ratione suiipsius, humanitatis est; ratione verò proximi, ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, vel ex statu perfectionis aliorum saluti prouidere, peccant, nisi infamiam propriam iuxta posse repellant: Alij verò quibus magis custodia suæ propriæ salutis imminet, possunt suæ humilitati prouidentes famam, vel infamiam contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, scilicet occasionem subtrahendo, & linguas detrahentium cō pescendo: primo modo omnes tenentur infamiā uitare: alias sine scandalo actiuo transiri non posset, quod semper peccatum est: sed secundo modo non tenentur, nisi quatenus debet aliquis saluti proximorum prouidere: & hoc est quod Gre. dicit 9. Homel. super Ezec. Linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ut ipsi pereant: ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum crescat: aliquando etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentiū corrumpant. & infra, Hi etenim, quorum uita in exemplum imitationis est posita, debent si possunt detrahentium sibi uerba compescere, ue eorum prædicationem non audiant qui audire poterant: & in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant.

Ex his patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII. 208

Vtrum vti preciosis vestibus semper sit peccatum.

Ad Tertium sic proceditur. Videtur quòd vti preciosis uestibus semper sit peccatum. Om- 22 q.169 ar.1. o.
ne enim quod fit propter vanam gloriam peccatum est. Sed preciosa uestimenta non portantur nisi ad inanem gloriam. Vnde Greg. in Homel. de diuite epulone, Nemo quippe uestimenta preciosa nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cȩteris esse videatur. Nam quia sola inani gloria preciosum vestimentum [illegible] ipsa res testatur, q nemo vult ibi preciosis vestibus indui, vbi ab alijs nō possit uideri: ergo vsus preciosarū vestiū semper est peccatū.

2 Præterea, 1. Thi. 6 Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. Glo. Quod amplius est a malo est: sed preciositas uestium est amplius: ergo est peccatum.

Sed contra est, quod Seneca dicit ad quandam reginam: Indue te delicate non propter te, sed ne dignitas regia uilescat.

Præterea, 1. Thi. 2. Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel ueste preciosa. Gl. vltra modum suum. Et ita si aliquis preciosis vestibus secundum modum suum vtatur, non peccat.

Respondeo dicendum, quòd aliter est hic loquendum de persona publica, & de persona priuata: nam in persona publica consideratur & status dignitatis, & propriæ personæ conditio: circa q duo ita se debet habere, ne dignitatis auctoritas veniat in contemptū, & ne ipse in superbiam efferatur. Vtrunque ergo pōt esse laudabile, & q preciosis vtatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quòd uilibus utatur ratione propriȩ humilitatis: ita duntaxat ne quȩ ad aucturitatem conseruandam fiunt, in superbiam degenerent: & ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, sicut August. dicit. Et hac ratione laudabiliter sacerdos in diuino officio preciosis utitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus: & laudabiliter ab huiusmodi propter humilitatem in quibusdam religionibus abstinetur. *Persona communis pōt & preciosis & vilibus indumētis uti.* In eo autem qui est priuata persona, uirtuosum est si propter propriam humilitatem abiectioribus indumentis utatur, et quādiu status omnino requirat. 22.q.169 a.1 ad 2

Io. Bapt. requirat. Vnde Grego. dicit in Homel. prædicta. Si obiectio preciosi indumenti virtus non esset, Euangelista de Ioanne vigilanter nō diceret, Erat indutus pilis camelorum. Licitum est autem, vt secundum modum propriæ personæ preciosis vtatur: sed peccatum est si proprium modum excedat: & quia preciosum dicitur relatiuè, sicut & magnum, cum id quod est preciosum vni, non sit alteri preciosum, preciositas vestium semper sonat in excessum proprii modi: & secundum hoc semper est peccatum preciosis vestibus vti: & sic loquitur Gregorius.

Vnde patet solutio Ad Primum.

Ad Secu. Ad Secundum dicendum, ꝙ in alimento & tegumento intelliguntur omnia quæ nobis sunt necessaria, & conuenientia nostri status.

QVAESTIO VII.

Deinde quæritur de culpa, quæ contrariatur rectę fidei.

Et circa hoc quæruntur duo.

Primò, Vtrum hæreticis sit cōmunicādū.

Secundò, Vtrum redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

209 ARTICVLVS XV.

Vtrum hæreticis sit communicandum.

22.q.11 ar.3.0. AD Primum sic proceditur. Videtur quòd hęreticis sit communicandum. Dicitur enim Matth. 13. in Parabola de zizania, ꝙ paterfamilias dixit messoribus: Sinite vtraque crescere vsque ad messem, messis autem est consummatio seculi, vt ibidem dicitur. Cum ergo per zizaniam intelligantur hæretici, videtur ꝙ hæretici, non sint a communione fidelium separandi ante diē iudicij.

2 Præterea, Videntur contra hoc Domini pręceptum facere principes, hæreticos interficientes.

Sed contra est, quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorum & separamini: & loquitur de fidelibus. quod patet ex hoc quod præmisit, Nolite ducere iugum cum infidelibus: ergo hæreticis non est communicandum.

Respondeo dicendum, ꝙ hæreticis communicā- 23.q.10 dum non est duplici ratione. Vna est, ratione ex- a.9.0. communicationis. Nam cùm sint excommunica- 4 d. 13. ti, non est eis communicandum: sicut nec cum q.2.a 3. alijs excommunicatis. Alia est ratio hæresis. Pri- c. & di. mò pp periculum, ne eorum conuersatio alios 18.q.2. corrumpat, secundum illud 1. ad Cor. 15. Corrum- a.1.q.1. punt bonos mores colloquia praua. Secundò etiā o. ne uideantur eorum peruersæ doctrinæ aliquem assensum præstare. Vnde in 2. canonica Io. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hanc doctrinam non habet, nolite eum in domum ducere, nec Aue ei dixeritis: qui enim dicit ei Aue, cōmunicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secundum ꝙ vox est instituta, communionem esse ostendit cum illo: alioquin simulatio est, quæ in Christianis esse non debet. Tertiò ne ex nostra familiaritate alijs detur occasio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et si vos fortè dec pti non estis, alij forsitan per talem vestram familiaritatem possent decipi: qui crederent illos placere vobis: & sic crederent illis. Vnde alia Glo. ibidem dicit: Tanta Apostoli atque eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a veritate declinarent, habere paterentur. Hoc tamen intelligendum est, nisi cum aliquo loqueremur de eius salute.

23.q.10 a.9.c.f. Ad Primum ergo dicendum, ꝙ in illo præcepto patrisfamilias duplex conditio intelligitur. Vna est, vt exponatur præceptum de vniuersali separatione malorum a bonis: & hoc accipitur ex ipsa quæstione messorum, qui dicunt, Vis imus, & colligamus ea: hoc enim non erit vsque ad diem iudicij. Secunda conditio est, vt intelligatur præceptum, quando mali sine periculo bonorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex responsione patrisfamilias, qui dixit, Ne fortè colligētes zizania eradicetis simul cum ea & triticum. Quod quidem 4.2.6.1. tribus modis cōtingere posset. Vno modo si aliqs d. 18.q.2. præiudicaretur antequām de eius malitia constaret. Vnde dicit glo. monet Dominus, ne ambiguè iudicemus. Secundò, si non esset in malitia obstinatus. Vnde nullus excommunicatur nisi propter contumaciam. Vnde dicit glos. ibidem. Monemur non citò amputare: quia qui hodie errat, fortè cras defendet veritatem. Et Tit. vlt. dicitur: Hęreticum hominem post primam, & secundam correptionem deuita. Tertiò, si simul boni cum malis inuoluantur. propter quod dicit ibi gl. Augu. quòd multitudo non est excommunicanda, nec principes populi. Illis autem remotis debent mali præscindi, secundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis.

Et per hoc patet solutio Ad Secundum.

ARTICVLVS XVI. 210

Vtrum hæretici redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, ꝙ hæretici redeuntes ad Ecclesiam non sint recipiendi: quia peccauerunt contra fidem, quę est Ecclesiæ fundamentum. Et ideo in ędificatione Ecclesię non debent superędificari: ergo non debent ab Ecclesia recipi. 22.q.11 ar.4.o.

Sed contra est, ꝙ Ecclesia nulli debet claudere gremium, sicut Christus qui de se dicit: Eum qui venit ad me, non eijciam foras. Io. 6.

Respondeo dicendum, ꝙ quandiu huius vitę status durat, homo nō potest esse totaliter in peccato obstinatus. Hoc erit enim in damnatis post mortem. Et ideo quandiu in hac vita viuitur, cuilibet relinquitur locus pœnitentię, & quilibet quantumcunque deliquerit, vel in fide, vel in moribus, est ab Ecclesia recipiendus ad pœnitentiā: & contrarium dicere est hęresis Nouatianorum: sed tamen non est necessarium, ꝙ semper ad dignitatem recipiantur, nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur, pręcipuè propter bonum pacis, vel propter fructum aliū qui inde speraretur.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ quandiu fundamentum fidei non habet, ab Ecclesia recipi non debet: sed postquam conuersus incipit habere, recipiendus est.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVII. 211

Vtrum aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam.

Deinde quęritur de hoc quod pertinet ad gloriam, s. de visione Dei in patria, scilicet, Vtrum aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam. Et vr, ꝙ nō. Intellectus. n. ad intelligibile est aliqua proportio. Sed intellectus creati ad diuinam essentiam nulla est proportio, cum distent in infinitum: ergo intellectus creatus diuinam essentiam videre non potest.

2 Pręterea. Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato quàm spiritus creatus a sensu. Sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum: ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

Sed contra est Exo. 33. Super illud. Non videbit

bit me homo, & uiuet, dicit gl. Gregorij. Fuere nõnulli qui Deum dicerent etiam in illa regione dissimilitudinis in claritate sua conspici, sed in natura minimè videri: quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici, & incommutabili essentiæ aliud est claritas, aliud est natura; sed ipsa ei natura claritas, ipsa claritas natura est: & ita essentia Dei videbitur a beatis.

22 q 2. a 3. c. & q 10. a. 4. c. 34. q 7. v. 8. a. & q. 25. a. 10 o. Respondeo dicendum, quod necesse est ponere diuinam essentiam videri a beatis. Beatitudo enim est vltima perfectio rationalis naturæ: nihil autē est finaliter perfectum, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum. quod non dico: quia ad principium, quod est Deus, attingit aliquid dupliciter. Vno modo per similitudinem, quod est commune omni creaturæ, quæ tantum habet de perfectione, quantum consequitur de diuina

ar. 141. similitudine. Alio modo per operationem, vt præter unitatem ille modus qui est Christo singularis, scilicet in vnitate personæ. Dico autem per operationem, inquantum rationalis creatura cognoscit & amat Deum: & quia anima immediatè facta est a Deo, ideo beata esse non poterit, nisi immediatè videat Deum absque medio, quo sit similitudo rei cognitæ, sicut species visibilis in pupilla, vel in speculo; non autem absq; medio, quod est lumen confortans intellectum, quod est lumē gloriæ, de quo in Psal. dicitur: In lumine tuo videbimus lumen. [Psal. 35.] Hoc autem est per essentiam Deum videre. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quod Deum per essentiam videbit: sicut Philosophi, qui posuerunt animas nostras fluere ab intelligentia agente, posuerunt vltimam fœlicitatem hominis in continuatione intellectus nostri ad ipsam.

q. 28 ad 6. q. 5 a. c. 1 12. ad 4 Ad Primum ergo dicendum, quod proportio dupliciter dicitur. Vno modo propriè secundum quod importat quendam determinatum excessum, & sic proportio requiritur inter intellectum, & intelligibile ad hoc quod sit cognitio cum comprehensione, qualiter diuina essentia nunquam videbitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur communiter pro qualibet habitudine: & sic infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius, vel aliquâ huius habitudinem habeat ad ipsum. & talis proportio sufficit ad hoc, quod intellectus noster videat diuinam essentiã attingendo non comprehendendo.

Ad Secundum dicendum, quod obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturæ, non solum secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis, sed spiritus increatus est intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET. Vndecimum.

QVAEST. PRIMA.

2. ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum solius Dei sit proprium esse vbique.

q. 8. a. 4. a 1. & q. Quæsitum fuit de Deo, de Angelis, & hominibus. De Deo verò quæsitum fuit de immensitate ipsius, de cognitione eius, & de prædestinatione. Circa immēsitatem verò Dei quæsitum fuit, Vtrum solius Dei sit proprium esse vbique. Ostendebatur quod non. Numerus enim est in rebus numeratis. Sed constat quòd omnes partes Vniuersi sunt numeratæ: ergo numerus est in omnibus partibus Vniuersi: & sic videtur quòd sit ubique. Non est ergo solius Dei proprium esse vbique.

2 Præterea, Vniuersale est quod est vbique, & semp. Sed vniuersale non est hoc quod Deus: ergo non est proprium solius Dei esse vbique, & semp.

3 Præterea, Substantia spiritualis excedit corporalem. Sed hoc quod dicitur esse vbique, pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est propriè assignare locum: ergo multo magis esse vbique pertinet ad substantias spirituales: & sic videtur quòd non sit solius Dei proprium.

4 Præterea. Ad commendationem terreni regis pertinet, quòd possit gubernare: etiam in absentia sua, regnum. Sed Deus est commendabilior omni rege: ergo videtur quod etiam competat sibi ad suam commendationem, quod gubernet totū mundum, vel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam. & sic nō videtur, quòd sit Dei proprium esse vbique.

5 Præte. Constat quod quædam dicuntur Deo esse propinqua, & quædam remota, & quanto magis sunt remota, tanto magis sunt corruptibilia. Non autem possent dici aliqua propinqua, & aliqua remota, si Deus esset vbique: ergo videtur, quod Deus non sit ubique.

6 Præter. Dato quod tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, constat, quod illud corpus esset vbique. Non ergo est solius Dei proprium esse vbique.

Contra Ambro. probat Spiritum sanctum esse Deum: quia est vbique. Sed si esse vbique non esset solius Dei proprium, ratio sua non valeret. Cum ergo ratio huiusmodi valeat, videtur quòd sit solius Dei proprium esse vbique.

Respondeo dicendum, quod spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per contactum magnitudinis, sed virtutis: & ideo secundum rationem virtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco, in quo est: virtus autem Dei est infinita: quæ quidem infinitas appàret quantum ad duo. Primò, quia non solum excedit creaturas, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed etiam omnes quæ possunt imaginari. Ergo Deus non solum est in illis quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed etiam in illis quæ possunt imaginari esse. Secundò quia virtus Dei simul & semel in omnibus operatur, & in singulis secundum proprium modum rerum, & ideo esse vbique propriè acceptum soli Deo competit. Alijs aut rebus competit esse vbiq; impropriè. Vnde distinguitur modus quo Deus est ubique, & quo aliæ res, quibus aliquo modo competit esse ubique. Nam huiusmodi dicuntur esse ubique, quia sunt tantum in his quæ sunt, & præsentia sunt. Deus autem nō solum in his quæ sunt, sed etiam in imaginatis, & in præteritis, & in futuris. [ar. 4. & 5. c. & ad 3 ar. 71. c. 6. & 1 p. 3. a 15.]

Item, Aliæ res non sunt vbiq; sicut in loco vno, sed sicut in diuersis locis: sed Deus ita est ubique quòd est in quolibet, & in toto, quia eius uirtus habet efficaciam non solum in id quod est commune Vniuersi sed etiam in id quod est propriè unicuique rei particulari. Et ideo est in omnibus, sicut in uno loco, & sicut in pluribus, quod est propriè esse ubiq;. Vnde cum hoc modo solus Deus sit vbique, solius Dei est proprium esse ubique.

Ad Primum ergo dicendum, quod numerus non est in rebus numeratis sicut in loco: sed sicut accidens in subiecto. [1. p q. 10 a. 9 ad 2.]

Præterea, Vnus numerus, licet sit in omnibus numeratis sicut vnica essentia: non tamen est in qualibet parte, quia non qualibet pars numerat eodem numero. Item numerus non est omnino unus, sed multitudo quædam. Deus autem est in rebus per virtutem suam, & in singulis operatur, ut dictum est. [1 p q. 8. a. 4 ad 1. & verò q 1. a 5. ad 15 & 16.]

Ad Secundum dicendum, quòd uniuersale dicitur esse ubique, & semper magis per remotionē quàm per positionem. Non enim dicitur ubique esse, & semper eo quòd sit in omni loco, & in omni tempore: sed quia abstrahit ab his quæ determinant

locum

locum, & tempus determinatum: & præterea vniuersalia non sunt subsistentia.

Ad Tertium dicendum, quòd substantia spiritualis excedit corporalem excessu dignitatis naturæ, sed non in virtute agendi: imò videmus, quòd multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agãt, sicut anima rationalis corpus humanum.

Ad Quartum dicendum, quòd si rex non est vbique per totum regnum, est ex defectu regis terreni propter circumscriptionem suæ substantiæ. Deus autem cum sit incircumscriptus est vbique: & tamen si non esset vbique, nihilominus gubernaret omnia prouidentia sua. Vnde in Rege terreno nõ esse præsens est defectum: sed quòd gubernet in absentia, est ad commendationem. Deus autem, & vbique, est & omnia gubernat.

Ad Quintum dicendum, quòd huiusmodi distantia, & propinquitas creaturarum ad Deum non est secundum locum, sed secundum similitudinem, & dissimilitudinem. Nam illa quæ magis assimilantur Deo, dicimus esse sibi propinquiora, quæ verò magis recedunt à similitudine ipsius, dicimus esse sibi remotiora.

Ad Sextum dicendum, quòd dato, quòd tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, non tamen per hoc posset imaginari, quòd esset vbique, sed in vno loco tantùm: quia totum illud in quo esset, acciperetur pro vno loco: & sic nõ attingeret quodlibet particulare, quod esse vbique cõplectitur in sua cõne.

1. p. q. 8 ar. 1 ad 3. & 4. d. 17. q. 1. ar. 2. q. 2 6.

QVAESTIO II.

213

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoscat malum per bonum.

Circa cognitionem verò Dei quærebatur. Vtrum Deus cognoscat malum per bonũ: & videtur quòd non quia cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis: sed in diuina cognitione nullus põt esse defectus: ergo videtur, quòd Deus non cognoscat malum per bonum.

verit. q. 3. ar. 4. & 1. p. q. 1[4] ar. 3. ad & q. 18. ar 4. ad 4.

2 Præt. Cognoscere vnũ per aliud est in cognoscendo discurrere. Sed in diuina cognitione non est discursus: ergo cum cognoscere malum per bonum sit cognoscere vnum per aliud, videtur, quòd Deus non cognoscat malum per bonum.

3 Præt. Quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiam suam. Sed malum nec est effectus diuinæ essentię, neque est ei oppositum, vt dicit Aug. ergo videtur, quòd Deus non cognoscat malum per bonum.

4 Præt. Philosophus dicit in 3. de anima. (Text. c. 20) Quòd intellectus, qui semper est in actu, nõ cognoscit priuationem. Sed intellectus diuinus est semper in actu: ergo, &c.

1. p. q. 14. a. 10 ad 5.

5 Præt. Omne quod cognoscitur, cognoscitur per aliquam similitudinem in ipso cognoscente existentem. Sed malum non habet aliquam similitudinem in Deo: ergo Deus non cognoscit malũ per aliquod bonum, quod in eo existat.

Sed contra est, quod Aug. dicit, quòd malum cognoscitur, secundùm quòd ab ipso bono discordat.

Respondeo dicendum, quòd propria cognitio vniuscuiusque rei est secundum quòd cognoscitur per propriam rationem. In cognoscibilibus autẽ quędam sunt, quæ habent rationem propriam absolutam, vt homo, & lapis, quorum propria ratio non dependet ex alio. Quædam verò sunt, quę nõ habẽt propriam rationem absolutam, sed ex alio dependentem, sicut est in relatiuis & priuatiuis, & in negatione: quorum ratio dependet ex ordine quem habent ad alia, nam ratio cæcitatis, non est absoluta, sed dependens inquantum habet ordinem ad visum cuius est priuatiua. Cum ergo Deus omnia cognoscat, secundum proprias rationes, dico, quòd illa quorum ratio est absoluta, cognoscit absolutè, & non per aliquod aliud. Illa verò quorum ratio est dependens, & in ordine ad alia, cognoscit: secundum ordinem ad illa ex quibus dependent. Cum ergo ratio mali nõ sit absoluta, sed dependens, inquantum, scilicet discordat à bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonũ, secundum quòd scilicet discordat ab ipso bono.

1. p. q. 14. a. 10 12 q. 100 ar. 6. ad 2. verit. q. 10. a. 5 ad 9. & ar. 9. ad 3.

Ad Primum ergo dicendum quòd in illis, quæ habent rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere vnum per aliud: sed non in illis, quorum ratio est ad aliud, vt dictum est.

Ad Secundum dicendum, quòd cognitio discursiua est cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum absolutè. Sed cognoscere vnum incognitum per aliud cognitum, ad quod ordinatur, non est discurrere cognoscendo: & hoc modo cognoscitur malum.

Ad Tertium dicendum, quòd licet malum non sit oppositum diuinæ essentiæ, tamen est oppositũ effectui diuinæ essentiæ: nam bonum increatum non habet malum oppositum: sed bonis effectibus, qui causantur à bono increato, opponitur malũ: & inquãtum discordat ab eis effectib. cognoscit.

ar. 9c. & 1. p. q. 14. ar. 7.

Ad Quartum dicendum, quòd illud habet locũ in illo intellectu, qui cognoscit res per adęquationem, & species suas: & iste modus cognoscendi, non est in Deo, qui cognoscit oia per essentiam suã.

Ad Quintum dicendum, quòd licet malum non habeat aliquam similitudinem in Deo: tamen oppositum mali, id est bonum creatum, habet similitudinem in Deo: sicut in causa sua: & ita bonum cognoscitur per seipsum, malum verò per bonum.

QVAESTIO III.

214

ARTICVLVS III.

Vtrum prædestinatio imponat necessitatem.

Circa prędestinationem quærebatur, Vtrum prædestinatio imponat necessitatem. Et ostendebatur, quòd sic. Constat enim, quòd prædestinatus omnino saluatur. Sed hoc non est, nisi necessarium esse prædestinatum saluari. Videtur ergo quòd prædestinatio necessitatem imponat.

ar. 128. ad 1. & 1. p. q. 23. a. 6. & q. 36. ar. 2. c. 6.

2 Pręterea, Ad Ro. 9. dicit Apostolus: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei: ergo videtur, quòd quicquid est de salute, fit ex sola prędestinatione diuina & ex nullo alio. Et sic videtur necessitatem imponere.

Sed contra, Augu. dicit: Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te.

Respondeo dicendum, quòd prædestinatio certitudinem habet, & tamen necessitatem non imponit. In prædestinatione enim tria sunt consideranda: quorum duo præsupponit ipsa prædestinatio, scilicet præscientia Dei & dilectionem, idest voluntatem, qua vult prædestinatum saluare: & tertium est ipsa prædestinatio, quæ nihil aliud est quàm directio in finem, quem vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autem horum trium certitudinẽ habet: & tamen necessitatem non imponit. Licet quòd præscientia diuina certitudinẽ habeat, patet: sic enim cognoscit res probabiliori modo, quam nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore: & ideo intuitus noster respicit res secundum rationem temporis, scilicet præsentis, præteriti, & futuri: vt. s. cognoscat præterita, vt præterita, pręsentia vt pręsentia, futura, vt futura: & certitudinaliter. Cognitio verò diuina est supra tempus, & mensuratur æternitate solum: & ideo non cognoscit prout sunt in tempore, sed prout sunt in æternitate, scilicet prout sunt præsentia, & hoc tã necessaria, quàm contingentia: vnde omnia cognoscit tanquam pręsentia in sua pręsentialitate. Cum ergo etiam intellectus noster certitudinaliter cognoscat pręsentia, multò magis Deus omnia sibi pręsentia certitudinaliter cognoscit,

verit q. 6. a. 3 & 8. p. q. 23. ar. 1. 2. & 3. & q. 24. a. 1. 2. 2. p. q. 8. ar. 3. co. 4. d. 50. q. 1. a. 1. 30. & verit. q. 2. a. 5. & 6. 2.

ex

ex quo nulla necessitas rebus cognitis induci- tur: sicut videmus, quod aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinem [illegible] euntium aliquorum, & euntium per vias, [illegible] in plano existens non videt, nisi quę sunt sibi pręsentia, & tamen hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur. Nam hoc non est nisi ex hoc, quod ille alto existens intuetur omnia, ut pręsentia, quę sunt [illegible] in plano sunt pręterita, scilicet illa quę [illegible] pręsentia illi scilicet, quę sunt iuxta se, & futura illa scilicet quę anteriora sunt. Quòd autem voluntas diuina certitudinem habeat, & tamen necessitatem non imponat, sic patet. Voluntas enim Dei est efficax, & perfecta causa omnium rerum; quia

1. p. q. 19. art. 6. & ar. 22. art. 4. ad quintum.

omnia quęcunque voluit, Dominus fecit. Cuius perfectio, & efficacia apparet ex hoc, quod non solùm mouet, & causat, sed etiam dat ipsis talem modum causandi. [illegible] cuilibet rei determinatum modum contulit, quo suos effectus produceret. Vnde quia ipse voluit quędam esse in vniuerso necessaria, quędam contingentia, constituit quasdam causas, quibus contulit, vt contingenter causarent, & quasdam quibus contulit, vt necessariò causarent effectus. Vnde voluit istum, vel illum effectum non solùm esse, sed etiam tali modo esse: scilicet vel contingenter vel necessariò, sicut quod voluit Petrum non solum currere, sed etiam contingenter currere: & similiter voluit istum, vel illum hominem saluare: sed eo modo ut arbitrij libertatem non perderet. & sic quod Petrus, vel Martinus saluetur, habet duas causas. Vnam scilicet voluntatem diuinam, & hęc habet certitudinem. Aliam liberum arbitrium, & hęc habet contingentiam. Et sic est in alijs rebus quia si sint contingentia, proueniunt etiam ex causa proxima. Quòd verò sint certa, & necessaria, proueniunt eis ex causa prima. Vnde prima causa rerum, scilicet diuina voluntas etiam de cõtingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas, [illegible] non solùm voluit ea esse, [illegible] tali modo esse, [illegible] necessariò vel contingenter, ut dictum [illegible]. Quòd verò prędestinatio certitudinem habeat, & necessitatem non imponat, similiter patet. Motus enim vel directio, vel propositum dirigendi in finem, quod est ipsa prędestinatio, est secundum constitutionem, & ordinem causarum à Deo constitutarum. Constat autem, quod quando sunt duę causę ordinatę, quarum vna est necessaria, & alia contingens, effectus semper est contingens. In prędestinatione autem sunt duę causę. Quarum vna est necessaria, scilicet ipse Deus, & alia est contingens, scilicet ipsum liberum arbitrium, & ideo oportet effectum prędestinationis contingentem esse. Vnde quia Deus scit, & vult istum vel illum consequi talem finem, prędestinatio certitudinem habet: quia verò Deus vult vt secundum libertatem arbitrij in talem finem dirigatur, ideo huiusmodi certitudo nullam prędestinato necessitatem imponit.

art. isto, & ad 1. & 3 parte. 3. d. 7. 9. 3. ar. 2. q. 1. & 6. & ver. q. 6. ar. 1. & 1. p. q. 23. ar. 6. ad 6.

Ad Primum ergo dicendum, quod hic prędestinatus omninò saluatur ex certitudine diuinę prędestinationis: non tamen est ibi necessitas absoluta: sed conditionalis; quia si talis est prędestinatus, necessariò saluatur; non autè est necessarium simpliciter.

Ad Secundum dicendum, quod verbum Apostoli nõ est sic intelligendum, quin sit necessarium velle & currere ex parte nostra: sed quia principium primum bene operandi non est à nobis, sed ex misericordia diuina infundente gratiam: nihilominus tamen oportet, quòd ex parte nostra sit aliquod principium.

215

ARTICVLVS IIII.

Vtrum motus Angeli sit in instanti.

ar. 187. & ar. 2.

Circa Angelos quęsitum fuit de motu Angeli, scilicet vtrum motus eius sit in instanti. Vi- detur, quod sic. Constat enim, quod mutatio Angeli simplicior est omni mutatione corporali. Sed inueni- tur aliqua mutatio corporalis in instanti, sicut illuminatio, & huiusmodi: ergo multò magis motus Angeli est in instanti.

p. q. 53. art. 1. & q. 63. art. 6. ad 4. & 3. p. q. 31. ar. 1. ad 3.

2 Pręterea, Nobilissimę creaturę competit nobilissimus motus: nobilissimus autem motus est ille qui fit in instanti: ergo competit nobilissimę creaturę, scilicet Angelo.

Contra, Omnis motus habet priùs, & posteriùs. Prius autem & posterius in motu est numerus temporis: ergo in omni motu est tempus: ergo nullus motus etiam Angeli est in instanti.

Respondeo dicendum, quod omnis mutatio habet duos terminos quos non contingit simul esse. Vnde impossibile est, quod aliquis motus, vel mutatio sit in instanti hoc modo, quod idem instans ambos terminos complectatur. Vnde sciendum, quod in rebus corporalibus duo termini motus, vel mutationis dupliciter possunt se habere. Vno modo, quòd sit assignare instans in quo terminus Ad quem primò est. Et aliud instans, in quo terminus A quo vltimò est: & sic cum inter quęlibet duo instantia sit tempus medium, sequitur quòd de vno termino motus in alium fiat transitus per tempus: & sic talis mutatio est in tempore, & non in instanti. Hoc autem contingit quando inter duos terminos motus est aliquod medium accipere, sicut inter album, & nigrum, & inter esse hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis sunt, inter quos non est accipere medium, sicut inter album, & non album, inter ignem, & non ignem, inter tenebrosum & luminosum, quia affirmatio, & negatio sunt secundum se immediata. & similiter priuatio & forma in subiecto determinato: & in talibus licet sit accipere instans in quo primò est terminus Ad quem, nõ tamen est accipere instãs, in quo vltimò est terminus A quo. Cum enim inter quęlibet duo instantia sit tempus medium, sequeretur, quod in illo tempore medio in neutro extremorum esset: quod est impossibile, cum sint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere, quod cum illud instans, in quo primò est terminus Ad quem, sit terminus alicuius temporis, quod in toto tempore pręcedenti duret terminus A quo: & sic cum inter tempus & instans, quod est terminus temporis non sit tempus medium non fit transitus de vna extremitate in aliam in tempore, sed in instanti: primo enim desinit esse terminus à quo & incipit terminus ad quem, & huiusmodi mutationes dicuntur esse instantaneę, sicut illuminatio generatio & corruptio. Sed oportet quòd istę mutationes sint termini motuum continuorum, & in tempore existentium, quia tempus in quo est vltimò terminus A quo mensurat aliquem motum sicut quod subiectum accedit ad terminum Ad quem, sicut per alterationem materia disponit ad formam, & per motum localem corpus luminosum accedit ad situm, in quo illuminat: & secundum hoc dicitur, quòd generatio, & corruptio sunt termini alterationis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duę sunt mutationes corporalium, sed neutra earum potest esse in motu Angeli. Cum enim motus Angeli attendatur secundum diuersos contractus virtuales Angeli ad diuersa loca, qui quidem contractus non sunt continui, sequitur quòd motus Angeli non sit continuus: & ita tempus quod propriè mensurat motum Angeli, non est continuum, cum continuitas temporis sit ex continuitate motus, vt dicitur in 4. Phy. (T. c. 104. Non enim potest dici, quòd motus Angeli mensuretur tempore continuo, quod est numerus motus cęli: quia motus Angeli non dependet ex motu cœli, & sic sequitur, quod motus Angeli mensuretur quodam tempore in quo sunt instantia sibi succedentia sine continuatione, quia ipsum ex hoc, quod est numerus, non est cõtinuũ, sed ex hoc, quod est numerus motus cõtinui. Si ergo in motu Angeli duo extrema motus, non

art. 149. & a. 149. & 5. & 6. d. 11. q. 1. art. 3. q. 1. ad 2. & d. 17. q. 1. art. 3. q. 1. ad 3.

1. p. q. 53. art. 1. & 2. q. 113. ar. 7. ad 5. 3. p. q. 75. a. 7. ad 1.

art. 40. & 187.

12. q. 113. art. 7. & 187. & 7. ad 5. 3. p. q. 63. art. 6. ad 4.

sunt in duobus instantibus, inter quæ sit tempus medium, neque iterum vnum extremorum est in tempore, & aliud in instanti, quod terminat tempus: sed duo extrema sunt in duobus instantibus, inter quæ non est tempus medium. & non oportet dicere, quod motus Angeli sit in tempore. Licet alio modo, quam motus corporalis sunt in tempore.

Ad Primum ergo dicendum, quod mutatio Angeli secundum prædicta ostenditur esse simplicior, quam aliqua mutatio corporalis. Est enim simplicior quam illa mutatio, cuius duo extrema sunt in duobus instantibus inter quæ cadit tempus medium: tamen inter duo instantia motus Angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam simplicior est, quam illa, cui vnum extremum est in toto tempore continuo, cuius vnum extremum sit instanti indiuisibile: & tamen non intercidit tempus medium, sicut nec ibi: & quia est simplicior, ideo etiã sequitur quòd sit nobilior.

Vnde patet solutio Ad Secundum.

QVAESTIO V.

De eiusde quæsitum est de homine. Et circa hoc quæsitum est de partibus naturæ humanæ, De sacramentis gratiæ. Et de conuersatione humanæ vitæ.

Circa Primum quærebantur duo.

Primò, De anima.

Secundò, De corpore.

216

ARTICVLVS V.

Vtrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua, & intellectiua.

De anima autem quæsitum est, Vtrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua, & intellectiua; & ostendebatur, quia non. Nam anima sensitiua educitur de potentia materiæ; intellectiua verò est per creationem. Non est ergo eadem substantia vtriusque.

2 Præterea nulla substantia quæ sit vna, & eadem, est eodem tempore motus ad opposita. Sed sensus, & ratio eodem tempore mouentur ad opposita, sicut dicit Apostolus ad Roma. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo sensitiua & rationalis non sunt vnius substantiæ.

3 Præterea, Corruptibile, & incorruptibile non sunt eiusdem generis. ergo nec idem numero. Sed anima sensitiua est corruptibilis, intellectiua verò incorruptibilis: ergo sensitiua, & intellectiua non sunt eadem numero; & sic nec eiusdem substantiæ.

4 Præterea, Anima sensitiua est communis nobis, & brutis. Sed in brutis educitur de potentia materiæ: ergo & in nobis. non est ergo eadem cũ intellectiua: quæ est per creationem.

Contra. Vnius perfectibilis vna est perfectio. Sed corpus humanum est perfectibile: ergo anima quæ est eius perfectio, est vna.

Respondeo dicendum, quod circa ordinem formarum est duplex opinio. Vna est Auicebron, & quorumdam sequentium eius, qui dicunt quod secundum ordinem generum, & specierum sunt diuersæ formæ substantiales sibi inuicem aduenientes: sicut est substantia, est corpus, est animatum, & est animal. Dicunt ergo, quod quædam forma substantialis est per quam est substantia tantum: & postea est quædam alia per quam est corpus: deinde est & alia per quam est animatum: & alia per quã est animal: & alia per quam est homo. & sic dicunt de aliis formis substantialibus rerum. Sed hęc positio stare non potest: quia cum forma substantialis sit quæ facit hoc aliquid, & dat esse substantiale rei, tunc sola prima forma esset substantialis, cũ ipsa sola daret esse substantiale rei, & faceret hoc aliquid. omnes autem post primam essent accidentaliter aduenientes, nec darent esse rei simpliciter, sed esse tale: & sic in substitutione, vel acquisitione earum non esset generatio & corruptio, sed tantum alteratio: vnde patet hoc non esse verũ. Simile etiam esset in potentiis animę: nam sola prima, s. vegetabilis, esset forma substantialis, & faceret hoc aliquid; aliæ vero essent accidentales: quod omnino est falsum. Et ideo dicendum est, quod huiusmodi formę differunt secundum perfectum & imperfectum. Est enim aliqua forma, quę non dat nisi esse corpus tantum. Aliqua est magis perfecta, quę etiam dat esse, & uiuere quocunque modo viuendi. Aliqua quę cum his dat etiam sentire: vnde, patet quòd semper vltima est perfectior primis, & habet se ad priores, sicut perfectissima ad imperfectissimam: & ideo quicquid cõtinetur in ipsis, totum est virtute in vltima. Vnde dicendum est, quòd vna & eadem essentia est animę sensitiuę, & intellectiuę: sed intellectiua hēt se ad sensitiuam, sicut perfectum ad imperfectũ. a. 6. 42.

Quòd autem specialiter anima sensitiua, & intellectiua sint vnius essentię, signum est: quia nisi vires animæ radicarentur in vna essentia, nunquam vna impediretur ab alia, nec etiam virtus vnius redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organum in corpore, quo mediante exerceat operationes suas, ad quid vniretur corpori, nisi esset eiusdem essentię cum anima sensitiua? Sic ergo patet, quòd vna essentia est animę sensitiuę, & intellectiuę: sed differunt secundum perfectum, & imperfectum, ut dictum est.

Ad Primum ergo dicendum, quod anima sensitiua educitur de potentia materię in brutis: in nobis vero non, sed est per creationem: cum eius essentia sit essentia animę rationalis, quę est per creationem.

Ad Secundum dicendum, quòd non est inconueniens aliquid idem existens secundum diuersas vires, vel partes moueri ad opposita: & ideo licèt substantia animę humanę sit eadem sensitiuę, & intellectiuę, tamen potest secundum diuersas partes, vires moueri ad oppositum, ut sensus moueatur ad ea quę sunt sibi propria: & ratio ad ea ad quę ordinatur.

Ad Tertium dicendum, quòd licèt incorruptibile non sit idem corruptibili: tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod habeat aliquam proprietatem communem corruptibili: & sic est in anima rationali. Nam ipsa substantia animę est incorruptibilis: nihilominus tamen habet aliquid in se, scilicet sensitiuum, quod est commune etiam corruptibili.

Ad Quartum dicendum, quòd licèt anima sensitiua sit communis in nobis, & brutis quantum ad rationem generis: tamen quantum ad rationẽ speciei alia est in homine, & alia in brutis, & similiter alia in asino, & alia in equo, & in boue, & secundum quod differunt aliqua specie, ita etiam differt in eis anima sensitiua: & ideo non sequitur, quod si in brutis educatur de potentia materiæ, quòd etiam in homine, quia in homine est altioris speciei, & est per creationem.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VI. 217

Vtrum corpus resurgat idem numero.

De corpore autem quęsitum est, Vtrum resurget idem numero, & ostendebatur quòd non: quia secundum Philosophum in Top. illud dicitur idem numero, quod est idem proprio, accidente, & diffinitione. Sed corpus in resurrectione

ctione non habebit eadem propria: quia modo risibile, tunc non: non eadem accidentia, quia nunc albus, crispus, niger, & huiusmodi, quæ tunc non erunt: non eadem etiam diffinitio quia modo diffinitur per mortale, tunc vero non mortale erit: ergo videtur, quòd non resurget idem numero.

2 Præterea, Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis resurgentis non erit eadem cum corpore, quod nunc est, cum multæ formæ reiterentur in ea: ergo corpus non resurget idem numero.

3 Præterea, Philosophus dicit in lib. de anima, quòd non est eadem statua numero, quæ destruitur, & de eodem ære reficitur. Pari ergo ratione corpus, quod modo corrumpitur non erit idem numero cum eo, quod resurget.

4 Præterea, Constat quòd homo humanitate est homo, & vna humanitate vnus homo. Sed in corpore, quod nunc est, & resurget, erunt duæ humanitates: quia per mortem destruitur forma totius: ergo erunt duo homines. & sic uidetur quòd corpora non resurgent eadem numero.

Contra. Iob 19 Quē induturus sum: ego ipse, &c.

p. q. 10 art. 4. o. p. q. 10 ar. 4. ad princ. Responideo dicendum, quòd ad hoc, quòd aliquid sit idem numero, requiritur identitas principiorum essentialium. Vnde cū quodcunq; principiorum essentialium etiam in ipso indiuiduo uariatur, necesse est etiam identitatem uariari. Illud autem est essentiale cuiuslibet indiuidui, quod est de ratione ipsius, sicut cuilibet rei materiali sunt essentialia materia, & forma: vnde si accidentia uarientur, & mutentur, remanentibus principiis essentialibus indiuidui, ipsum indiuiduum remanet idem. Cum ergo principia essentialia hominis sint anima, & corpus, & hæc remaneant, quia resurget eadē anima, & idem corpus: dicendum est, q corpus hominis resurget idem numero.

Ad Primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falso intellectu literæ. Non enim dicitur idem numero illud, quod habet idem accidens nunc & postea, & idem proprium: sed illud est idem numero quod est idem cum accidente, & idem cum proprio; sicut cum subiectum est idem cum accidente, proprio, & diffinitione, & non illa quæ habent idem accidens idem proprium, & vnam diffinitionem: vnde patet, quòd obijciens falsè intellexit textum: Dato autem, q scd̄m illum intellectum procedat obiectio, dicendum, q intelligitur de accidētibus indiuiduātib' scilicet de dimensionibus, & erunt hæc in corporibus glorificatis. Item erit ibidem proprium. scilicet risus. Iob. 8. Implebitur os tuum risu, & labia tua iubilo. De diffinitione verò dicendum, quòd licet resurgat immortale, tamen uera mortalitas non tolletur ab eo: quia natura humana erit ibi, quę ex se habet quòd sit mortalis.

3. p. q. 54 ar. 2. ad 3. 4. dist. 44. q. 2. a. 1. q. 2. ad 1. & 2. Ad Secundum dicendum, quòd licet eadem materia faciat idem numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principium in numero: sed una materia secundum quòd est sub dimensionibus terminantibus ipsam, facit idem numero: vnde licet multæ formæ reiterentur in anima corporis resurgentis, tamen resurget corpus sub eisdem dimensionibus, & cum eisdem principiis essentialibus.

4. d. 44. q. 1. a. 1. q. 2. ad 4. Ad Tertium dicendum, quòd Aug. dicit contrarium. Ipse enim vult si statua reficiatur ex eodem ære, quòd sit eadem numero. Nihilominus tamen dicendum, quòd omnia artificialia ponuntur in genere, vel in specie, quia uel per materiam suam, uel per formam suam. Naturalia autem ponuntur in genere, vel specie tantum per formam suam, formæ autem artificialia, quia sunt accidentia, ideo oportet, quòd collocentur in genere, vel specie, uel materia: naturales uero non, quia sunt substantiales. Dico ergo quòd si consideretur statua prout ponitur in genere, vel specie per materiam suam: sic reficitur eadem statua. Si vero consideretur prout ponitur in genere, vel specie, per formam: sic dico quòd non reficitur eadem, sed alia: quia alia est forma huius, & alia illius; in corpore autē nō est sic, quia in corpore erit eadem forma.

Ad Quartum dicendum, quòd non sunt duæ humanitates in corpore, quod corrumpitur & q̄d resurget, sed vna, quia principia essentialia non mutantur, sed sunt eadem.

(Scatus refecta sp. eadem.)

QVAESTIO VII.

De Sacramētis verò gratie q̄sita sunt tria. Primò, De sacramento confirmationis. Secundò, De sacramento Eucharistiæ. Tertiò, De sacramento matrimonij.

ARTICVLVS VII. 218

Vtrum solus episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius.

4. d. 13. q. 1. ar. 1 q. 2. o. Circa Primum quæritur, Vtrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius. & videtur quòd non solum Episcopus, sed etiam quòd quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione confertur gratia spiritualis. Sed huius gratiæ collatio sic est ordinata, vt non possit impediri: constat autem, quòd per absentiam episcoporum multotiens impeditur, quia non sunt ubique præsentes: ergo debet conferri per ministerium sacerdotum, qui sunt vbique præsentes.

2 Præterea. Sacramenta instituta sunt propter utilitatem: ergo debent eo modo conferri; quo competit utilitati omnium: non autem competeret utilitati si solus Episcopus conferret hoc sacramentum, in quo datur robur Spiritus sancti, quia nō omnes habēt opportunitatem Episcopi: ergo debet fieri per sacerdotes, per quos possunt omnes consequi hanc utilitatem.

3 Præterea, Constat quòd sacramentum baptismi est maius quam sacramentum confirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes: ergo multo magis confirmatio.

In contrarium est Ecclesiæ consuetudo.

3. p. q. 65 a. 1. c. ad 4. 3. p. q. 72. ar. 11. & ar. 2 ad 2 & 55. c. f. 4. d. f. q. 3. a. 1. q. 3. a. 3. p. q. 65. ar. 2. ad 3. 4. d. 7 q. 3. a. 1. q. 2. 3. o. Respondeo dicendum, quòd proprius minister sacramenti confirmationis est Episcopus. & hoc probatur ratione, & auctoritate. Ratione quidē, quia confirmatio ad hoc fit, ut homo in quadam perfectione cōstituatur, cum detur ad robur Spiritus sancti, ut scilicet homo ex hoc fiat fortis, & robustus ad confitendum, & proponendum fidem coram regibus, & principibus: vnde & propter hoc fit in fronte, ut non pertimescat, nec confundatur proponere fidem coram omnibus, & defendere. Sicut autem Diony. dicit, tres sunt actiones hierarchiæ, scilicet purgare, illuminare, & perficere: purgare est p̄prium dyaconorum, illuminare presbyterorum, & hoc consistit maximè in eucharistia; perficere vero est episcoporum; & ideo omnia sacramenta, quæ ad perfectionem conferuntur, pertinet ad collationem episcopi, quę sunt collatio ordinum, consecratio uirginum, & uasorum, & confirmationis sacramentum: vnde alius non potest conferre confirmationis sacramentū nisi episcopus. Hoc etiam patet auctoritate Scripturę. Confirmatio enim successit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos Apostolos, vnde & per Philippū, qui prędicauerat verbum Domini in Samaria, non imponebantur manus: sed Apostoli qui erant Hierosolymis audito, quòd Samaria recepit verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem; & postea sequitur: Tunc imponebant manus super

illos &c. unde cum episcopi succedant in locum Apostolorum, solis episcopis ... betur collatio sacramenti confirmationis. In ... nimus tamen, quod aliqua quæ in quadam perfectione constituunt, ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum, & huiusmodi, quod etiam de confirmatione fieri posset cum dispensatione, sine qua nullus debet conferre hoc sacramentum, nisi solus episcopus.

[margin: 3. p. q. 84. ar. 6 ad 1. & 3. p. q. 67. a. 2 ad 1]

Ad Primum ergo dicendum, quod non omnia sacramenta, in quibus confertur gratia spiritualis potest conferre sacerdos: unde licet in sacramento confirmationis conferatur gratia spiritualis, non tamen competit sacerdoti, quia perfectioni modo in sacramento ordinis confertur gratia spiritualis, quod reseruatur solis episcopis propter perfectionem in qua constituit. Nec obstat de impedimento, quia possunt recurrere ad ciuitates, in quibus sunt episcopi præsentes.

[margin: 3. p. q. 72. a. 11 ad 1. & 4. d. 7 q. 3. a. 1. q. 3. a. & d. 25. q. 1. a. 1. ad 3 22. q. 30 a. 4. ad 1 & q. 209]

Et per hoc patet solutio Ad Secundum.

Ad Tertium dicendum, quod sacramentum baptismi est maius necessitate, non perfectione: & ideo propter eius necessitatem non solum sacerdotes, sed etiam quilibet Christianus potest baptizare in articulo necessitatis, ubi non habetur copia sacerdotalis, seruata nihilominus forma sacramenti. Confirmatio verò quia non est adeo necessaria & constituit in quadam perfectione, ut dictum est, maioribus reseruatur, scilicet solis episcopis.

[margin: 4 q. ad 1 & 3 p. q. 67. a. 3 & 5 ad 1.]

QVAESTIO VIII.

Circa Sacramentum eucharistiæ quæsita sunt duo.
Primò, De illis qui excluduntur à consecratione per fornicationem.
Secundò, De illis qui excluduntur à participatione sacramenti per excommunicationem.

219 ## ARTICVLVS VIII.

Utrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.

AD Primum quæsitum est, Vtrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij quin peccet mortaliter. Videtur, quòd non possit audire sine peccato mortali. Ecclesia enim præcepit sub anathemate, quòd nullus audiat missam à fornicario sacerdote. Sed facere contra huiusmodi mandatum est peccatum mortale: ergo &c.

[margin: 3. p. q. 82. a. 9. & 4. d. 5. q. 2. a. 2 q. 4.]

Contra est, quòd in multis locis per mundum sustinetur.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc est considerandum, quod aliquid quantum ad ius naturale est per se malum, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter: vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum, peccarem mortaliter, & hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus, quòd non solum non debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audiam eius missam pecco mortaliter: quod quidem institutum est in pœnam sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen est, quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornicariis: qui propriè dicuntur publici, quando iudicio & sententia ecclesiæ vocantur publici. Vnde quicunque à tali fornicario publico audit missam peccat mortaliter.

[margin: 4. d. 24. q. 1. a. 3. q. 3.]

Ad illud quod obijcitur dicendum, quòd si sustinetur à prælatis, propter hoc non excusatur, quia hoc est uel propter negligentiam, vel propter miseriam, & defectum ipsorum prælatorum, qui non sciunt suâ corrigere alios, cum in se multa corrigenda cognoscant, vel etiam propter timorem aliquando, vnde nó excusantur propter hoc.

[margin: 4. d. 19. q. 2. a. 3. q. 3. Ad contra... 4. d. 18 q. 1. a. 4 q. 3. 2.]

ARTICVLVS IX. 220

Utrum aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis, peccet mortaliter.

CIrca Secundum quæsitum fuit, Verû aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis, peccet mortaliter, & videtur quòd sic: quia multa magistri Decretorû, & magni hoc dicunt.

2 Præterea, Facere contra præcepta Ecclesiæ est peccatum mortale: Sed Ecclesia mandat quòd nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit, peccat mortaliter.

3 Præterea, Quædam Decretalis dicit, vbi consulebatur summus Pontifex, Vtrum posset participari excommunicatis: quòd hoc etiam pro vitando dispendio mortis non debet facere. & huius assignat causam dicens, quia est peccatû mortale. videtur ergo, quòd quicunque in aliquo participat cum eis, peccet mortaliter.

Contra est, quod nos videmus multos perfectos uiros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quòd aliquis per excommunicationem separatur à communicatione fidelium, non autem hominum nisi per accidens, quia in tantum separatur à communione hominum, inquantum conuenit separari a communione fidelium: dico ergo quod aliquis potest cômunicare seu participare cum excommunicato directè, & indirectè: directè quidem in his qui sunt fidelium, & sic ille qui hoc modo communicat sibi, peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia si communico secû in diuinis, sicut si orem pro eo, vel audiam missam cum eo, & in alijs spiritualibus. Item si ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quasi contemnens mandatum Ecclesiæ, peccat mortaliter. Item quicunque participat secum in crimine, & in causa. Indirectè vero communicat quis cum eo in his, quæ sunt hominis, sicut in verbo, in cibo, & in his quæ sunt simpliciter humanæ conuersationis. & secundum hoc non peccat mortaliter, sed venialiter: nisi faciat ex contemptu, vt dictum est.

Ad Primum ergo dicendum, quod opinio Decretistarum non est vera, quia ipsi plus assentiunt iuris his, & sequuntur ius humanum quàm diuinum, cum plus sit assentiendum diuino, quàm humano: & ideo melior est opinio aliorum qui dicunt contrarium.

Ad Secundum dicendum, quòd communicare cum excommunicato directè est contra præceptum Ecclesiæ, & est peccatum mortale: sed indirectè non est contra, sed præter præceptum Ecclesiæ, & hoc non est peccatum mortale, sed veniale. Vnde sciendum est, quod quædam sunt per se malum, & hæc non possunt fieri sine peccato, sicut communicare excommunicato in his quæ sunt excommunicati, & ideo nô possunt fieri sine peccato. Quædam vero sunt occasiones malorum tantum, & ista possunt fieri sine peccato mortali: & sic est loqui, vel comedere cum excommunicatis.

Ad Tertium dicendum, quòd non solum quis debet subire mortem antequam peccet mortaliter, sed etiam antequam peccet uenialiter, quia peccatum inquantum peccatum nunquam esset eligibile. Si enim esset eligibile, nunquam esset peccatum, & sic non peccarem si facerem: & ideo per hoc non concluditur, quòd ideo non sit participandum eis, quia est peccatum mortale: & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam si esset ueniale, nô esset participandum eis, & tamen non peccares mortaliter participando.

[margin: ar. 9. & 22. q 11 a. 2. ad 4. 4 d. 18. q. 3. a 4. q. 3 ad 2.]

Vel dicendum est, quòd Decretalis ista intelligitur de illis qui directè communicant excommunicatis.

QVAESTIO IX.

Circa Sacramentum matrimonij, quæsita sunt duo.
Primò, De maleficiatis.
Secundò, De frigidis.

221 ARTICVLVS X.

Vtrum maleficia impediant matrimonium.

3.d.34. AD Primum quæsitum est, Vtrum maleficia
q.4.a.3. impediant matrimonium: Videtur quòd nō: quia opus Dei est fortius q̄ diaboli. Sed matrimonium est opus Dei: maleficium vero opus diaboli: ergo matrimonium est fortius maleficio: non ergo impeditur per ipsum.

Contra, Maior est potestas dæmonis, quàm hominis. Sed homo potest matrimonium impedire: ergo & dæmones.

Respondeo dicendum, quòd matrimonium est quasi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalem copulam. Constat autem, q̄ pactum de impossibili nullum est, cum nullus possit obligare se ad impossibile: & ideo quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit etiam impossibile, matrimonium nullum est. Sed notandum est, quòd impossibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens pōt dupliciter considerari: quia vel illud impedimentum est superueniens matrimonio iam consummato: vel præcedens. Si est superueniens, tunc matrimonium iam consummatum nunquam soluitur. Si vero impedimentum præcedat, tunc matrimonium nondum consummatum soluitur. Item circa hoc sciendum, q̄ impedimenta huiusmodi, vel sunt perpetua, vel ad tempus. Si sunt perpetua, tunc matrimonium illud simpliciter impedi-
4.d.34. tur. Si vero sunt temporalia, tunc matrimonium
a.5.c.& non impeditur simpliciter, sed ad tempus: ita tñ
36.a.3. quòd impedimentum in vtrisque præcedat. De
d.140.a. maleficijs autem sciendum est, q̄ quidam dixerunt
4.ad 6. quòd maleficium nihil est, & q̄ hoc proueniebat ex infidelitate: quia volebant quòd dæmones nihil sint, nisi imaginationes hominum inquantum scilicet homines imaginabantur eos: & ex ista imaginatione territi lędebantur. Fides vero catholica vult quòd dęmones sint aliquid, & possint nocere suis operationibus, & impedire carnalem copulam: & ideo huiusmodi impedimenta si pręcedunt, & sint perpetua, ut dictum est, simpliciter impediunt matrimonium.

Ad Primum ergo dicendum, quòd etiam diabolus est opus Dei, & non solum matrimonium: & inter opera Dei vnum est fortius alio: & vnum impeditur per aliud magis forte. Vnde cum diabolus sit fortior quàm matrimonium: nihil prohibet per ipsum, matrimonium impediri.

222 ARTICVLVS XI.

Vtrum frigiditas impediat matrimonium.

d.34.a. CIrca Secundum quæsitum est, Vtrum frigidi-
4.ad 7. tas impediat matrimonium. Videtur, quòd
d.36.ar. non, quia senes sunt frigidi, & tamen contrahunt
3.vi di. matrimonium.
39.4.ad In contrarium est, quia nullus obligat se ad im-
6. possibile. Sed impossibile est frigidis carnaliter alicui copulari: ergo si ad hoc obligant se, pactum huiusmodi nullum erit.

Respondeo dicendum, quòd frigiditas eadem ratione impedit matrimonium, sicut maleficium, cum sit eadem impossibilitas in vtroque: nihilominus tamen differt frigidus, & maleficiatus. Frigidus enim est impotens simpliciter, quantum ad omnes; maleficiatus verò quidem impotens: non tamen quo ad omnes, sed quo ad vnam tan-
tum. Nam maleficium consistit in imaginatione 4.d.34.
viri respectu vnius mulieris: inquantum scilicet ad 5.
operatione dæmonis fit illi abhominatio alicu- 3.c.
ius mulieris, quam propter horrorem refugit & 4.d.34.
respuit: & ideo aliter impedit frigiditas, & aliter ad 5.3.c.
maleficium. Nam frigiditas impedit aliquem ita q̄ oportet quòd remaneat absque omni spe contrahendi, si ab vna impediatur. Vnde si aliquando aliquis efficitur potens, oportet redintegrare primum matrimonium. vnde frigiditas soluit cōtractum & impedit contrahendum: maleficiatus vero impeditur quantum ad istam tantum: vnde datur ei licentia nubendi alteri, & mulieri similiter: vnde maleficium soluit contractum, sed non dirimit contrahendum, vt iam patet.

Ad Primum ergo dicendum, quòd senes sunt frigidi, nō quidem ad actum generationis, sed ad generationem prolis: & ideo cum possint carnaliter copulari, non soluitur matrimonium: frigiditas vero quæ omnino carnalem copulam impedit, soluit matrimonium.

QVAESTIO X.

Circa conuersationem vero humanæ vitæ quæsita sunt quędam per comparationē ad proximum. Quędam uero per comparationem ad res, quæ in vsum hominum veniunt. Per comparationem uero ad proximum quæsitum est de correctione fraterna: circa quam duo quęsita sunt.

ARTICVLVS XII. 223

Vtrum aliquis debeat in publico, vel in priuato corrigere peccantem.

PRimò, Vtrum debeat aliqs in publico, vel in 3.p.q.33.
priuato corrigere proximum, vel fratrē suū. a.1 ad 1.
Videtur quòd occultè. Matthæi decimooctauo. me.q.3.
Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe ar.2.ad 1.
eum inter te ipsum solum. Videtur ergo quòd occultè sit corrigendus frater delinquens.

Contra, ad Tim.5 Peccātem coram omnibus argue.

Præterea, Aliquæ constitutiones hoc habent, ut scilicet publicè corrigantur.

Respondeo dicendum, quòd huiusmodi correctio ex charitate debet procedere: & inde est q̄ dicitur fraterna correctio; & ideo oportet ordinem fraternę correctionis sumere secundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis est, ut quis bono proximi pręferat commune bonum. Item vt velit bonum proximi & conscientię & famę. & in his magis velit bonum conscientię, quando vtrumque haberi non potest. Et ideo his consideratis credo quòd si esset aliquod peccatū carnale, seu spirituale, quod vergeret in detrimē tum multitudinis, statim est reuelandum cum pręponderet bonum commune in ordine charitatis, vt dictum est, bono proximi siue sit famæ, siue cōscientię. Quando vero non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis vtrumque custodire scilicet bonum famę & conscientię, corrigē-
do occultè inter se & ipsum. Si autem ex hoc cor 2.2.q.33
rectio non sequatur: tunc secundū ordinem Eua- a.7.
gelij debet secum adhibere alium, vel etiam re- a.2.c.ad
ferre Ecclesię; nihilominus tamen & in hoc ser- 3.
uandus est ordo, vt si peccatū sit publicū, publicè corrigatur; si vero occultū, occultè: & iō dicit,

Si peccauerit in te frater tuus, id est re sciente solum, &c. quantum ad occultum: quantum vero ad publicum dicitur: Peccantem, scilicet publicè coram omnibus argue.

Ad rationes 224. & so 2. 3. 14.

Et sic patet solutio ad primum utriusq; partis.

Ad aliud verò dicendum, quòd illud constitutionibus ordinatum est, & seruari debet in his quæ uergunt in periculum & detrimentum societatis & collegij.

224

ARTICVLVS XIII.

Vtrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo.

SEcundo quæritur, Vtrũ si aliquis sciat peccatum proximi, peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo: & videtur quod sic, quia facere contra ordinem Euangelij est peccatu mortale. Sed statim referre prælato est contra ordinem Euangelij: ergo peccat mortaliter.

a.13.16

Contra est, quia hoc faciunt multi viri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

Præt. Prælati possunt non solum de præteritis, sed & de futuro præbere cautelam: & ideo si eis referatur, non uidetur esse peccatu mortale.

Respondeo dicendum, quod verbum Domini, quod dicit Matth.18 de correctione fraterna, est intelligendum sicut alia uerba quæ dicit pertinentia ad humanos actus: & seruari debet, secundum quod dependet à charitate: & ideo dico quòd semper cum debitis circunstantiis intelligenda sunt. Sciendum est autem, quod in criminibus tripliciter proceditur secundum iura: quia per inquisitionem, & hoc est in peccatis publicis, & non debet fieri, nisi precedat clamor congregationis. Item per denuntiationem, & per accusationem, & hoc est in priuatis. Si autem procedatur per accusationem, tunc debet fieri in scriptis, quia obligatur accusans ad talionem, & in hoc intendatur, ut finis, bonum reipublicæ: unde hoc potest fieri secundum voluntatẽ, siue publicè siue priuatim. Si aut procedatur per denunciationẽ, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius est emendatio proximi, & ideo debet seruari ordo fraternæ correctionis: utrum aut statim cum quis scit fratrem suum peccasse debeat denuntiare prælato, dico quòd in his distinguendum est de conditionibus subditi, & prælati. Nam si ego scio quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare prælato. Si autem uideatur quod hoc melius fiat per prælatum, & prælatus nihilominus sit pius, discretus & spiritualis nõ habẽs rancorem, seu odium aduersus illum subditũ, tunc licitè potest hoc denunciare sibi: & tunc non dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut prælato, sed sicut personę proficienti ad correctionem proximi & emendam. Sed quia propter conditiones diuersas prælatorum & subditorum, non pôt in hoc dari generale iudicium: quia aliquando prælatus, vel moueretur ad odiũ aduersus subditum, vel subditus non bene ferret verba prælati: ideo tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus istis semper seruanda est charitas: & quod melius & magis expedire videtur, & si hoc intẽdat, scilicet emẽdam proximi, seruet quantum potest bonum charitatis: tunc denunciando non peccat. Si verò denunciet cuicunque personæ hoc ex malitia, & vt proximus confundatur, vel deprimatur, tunc denuncians, siue accusans peccat mortaliter.

a.16.& 2.& 9. 67. ar.3 ad 2. & a.68.a.a a. & 2. q.3.a 8. & 4.d 9 q.2.3. ad 1. & 2.q.2.a. Quando est deu[...] mando prælato? peccatũ fratris.

Ad Primum ergo dicendum, quod si statim aliquis referat prælato adhibens debitas circunstantias & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelij, quia non dicit hoc Ecclesiæ, sed personæ proficienti, ut dictum est: & ideo non peccat mortaliter.

Ad Secundum dicendum, quòd etiam perfecti uiri peccarẽt mortaliter, si denunciando prælato, uel alicui personæ intenderent aliquid quod est contra intentionem præcepti.

Ad Tertium dicendum, quod si aliquis referat prælato culpam proximi intendens uel cautelam in futurum, uel aliquid huiusmodi, quod ad emendam proximi uideret expedire, non peccat. Si autem hoc siue prælato, siue alicui amico suo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod si ex in cautela alicui dixerit hoc, ita tamen quod non prouenisset inde aliud vel infamia vel uituperium proximi delinquentis, tunc non peccat mortaliter, licet incautè agat.

INCIPIT QVODLIBET *Duodecimum.*

QVAESTIO I.

QVæsitum est de rebus, quæ sunt supra hominem, & de rebus humanis.

Circa Primum quæsitum est de Deo, de Angelis, & de Cœlo.

Circa Primum quæsitu est de Deo quãtum ad suum esse, quantum ad suam potentiã, quantum ad eius prædestinationem.

ARTICVLVS I. 2

Vtrum in Deo sit tantum unum esse.

CIrca primum quæsitum est, Vtrũ in Deo sit tantum vnum esse, scilicet essentiale, ut præter istud sit etiam in Deo esse personale. & uidetur quòd sic, quia aliud est Patrem esse, aliud Filiũ esse, & aliud Spiritusanctũ esse, sed esse essentiale non est aliud, & aliud: ergo &c. 1.p. ar.3 2.d. ar.1

2 Præterea. Proprium formæ est quòd det esse. Sed in diuinis sunt tres proprietates personales, quæ obtinent vicem formæ: ergo &c.

Contra. Aug. dicit. In diuinis tantum vnũ esse.

Respondeo dicendum, quòd ueritas fidei habet quòd in diuinis solum est distinctio quæ est secundum relationes oppositas: relatio autem sicut & quælibet forma habet esse ex comparatione ad substantiam cui inest: relatio autem in diuinis non distinguitur ab eo cui inest, uel in quo est, quia est ipsa res, quæ refertur; sed distinguitur solum ex parte eius cui opponitur: & ex hac parte non desideratur esse relationis, sed distinctio & oppositio eius: & ideo est in Deo vnũ tantum esse, scilicet essentiale. ar. ad 5

Ad Primum ergo dicendum, quòd esse dupliciter dicitur: quandoque enim esse idem est quod actus entis: quandoque autem significat compositionem enunciationis, & sic significat actum intellectus, quo intelligitur quando dicitur quod aliud est esse Patris, & aliud Filij, non primo modo. ar.11 & 5. q.2.a ea.& 4.1

Ad Secundum dicendum, quòd sicut & quælibet forma, paternitas facit esse scilicet patrem, qui est diuinum esse, & facit tantum unum esse inquantum paternitas facit esse.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

DEinde quæsitum est de potentia Dei.

Et primò, Vtrum Deus possit facere contradictoria simul esse.

Secundò, Vtrum possit facere infinita in actu.

Ad Primum dicendum, quòd non. Et hoc non importat in Deo imperfectionem potentiæ, sed quia hoc non habet rationem possibilis. Nam om

ois virtus actiua producit effectum sibi similem. Omne autem qd agit, agit inquantum est ens actu: ergo effectus agentis est actu: quicquid ergo repugnat ei, quod est esse actu, repugnat potentiæ actiuæ: quod esset si contradictoria simul essent.

Ad Secundum dicendum, quòd esse aliquid infinitum actu esset suspicari ex primo aspectu quod esset impossibile, quia sequeretur illud esse æquale Deo: sed hoc non sequitur, quia ei quod est infinitum omnibus modis, non adæquatur illi quod est infinitum vno modo. Dato enim quòd esset ignis infinitus secundum magnitudinem non adæquabitur Deo: quia etsi sit infinitus ignis in quantitate, tamen est quid finitum specie. Deus autem omnibus modis est infinitus. Cum ergo quæritur vtrum sit possibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum, quòd non: potentiæ enim agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter: vno modo quia repugnat potentiç eius; alio modo quia repugnat modo quo agit. primo modo non repugnat potentiæ Dei absolutè, quia non implicat contradictionem: sed si consideretur modus, quo Deus agit non est possibile. Deus enim agit per suum intellectum, & per verbum quod est formatiuum omnium: vnde oportet quòd omnia quæ agit sint formata; infinitum autem accipitur sicut materia sine forma, nam infiniti se tenet ex parte materiæ. Si ergo Deus hoc ageret, sequeretur quòd opus Dei esset aliquod informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi, quia per verbum suum omnia agit, quo omnia formantur.

1.p.q.7. ar.1.227. & 2. & 4.94. & 198 ad 2. & 1. p.q.7. ar.2. & 4 & q.45 ar.5.ad 3. & q. 50.ar.2 ad 4.

QVAESTIO III.

226 ARTICVLVS III.

1.p.q.23 ar.3 ad 3. & ar.6.o. & ar.8 ad 3.

DEinde quæsitū est de prædestinatione, Verū sit certa. & videtur quòd non, quia possibile est prædestinatum damnari, sicut Petrum, si fuisset statim mortuus, quando peccauit, Christum negando. Si verò dicas quòd prædicta locutio est de dicto uera; de re verò non: Contrà, quia hoc habet locum in formis separabilibus. Sed hæc forma, quç est pdestinatio, est inseparabilis.

Respondeo dicendum, quòd prædestinatio est quçdam pars diuinæ prouidentiæ: prouidentia autem dicit directionem aliquorum in finem. & hæc præsupponit scientiam & voluntatem. Sic ergo prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli: & ex parte voluntatis diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte prouidentiç, quæ certissimo modo ducit ad finem, cum Deus sit sapientissimus.

1.p.q.23 a.1 25. 46 8.c. ver.q.6 ar.1.c.1 d.17.a. 10. art. 214. & 1. p.q. 23.ar 4 & q.23 ar.1 ad 3. & ar. 6. 1 p. q.19 a. 8.c.

Ad Primum ergo dicendum, quòd prædestinatio habet certitudinem, & tamen non est necessarium prædestinatum saluari, sed remanet contingens. Dictum est enim, quòd habet certitudinem ex scientia, voluntate, & prouidentia: & nullum istorum contingentiam impedit. scientia nō, quia scientia Dei est futurorum, prout sunt in præsenti, & secundum hoc sunt determinata. Voluntas non, quia uoluntas Dei est principium totius entis: ergo non cadit sub ratione contingentiæ, vel necessitatis: sed hæc effluunt & ordinantur ex Dei voluntate: & sic ipsa Dei uoluntas facit quædam esse contingentia, præparādo causas contingentes illis rebus, quas vult esse contingentes: & similiter necessitas causas rebus, & effectibus necessarijs: & sic voluntas Dei semper impletur: non tamen omnia necessariò eueniunt, sed eo modo, quo Deo vult ea esse, & vult q sint cōtingēter. Prouidētia nō, quia nō tollit contingentiā.

Ad Secundum dicendum, quòd bona est distinctio: sed ad obiectum de formis dicendum, q aliter est de formis realibus: & aliter de prædicatis, quæ important aliquid pertinens ad actum rationis; quia in primis, scilicet realibus, si in eis debeat habere locum talis distinctio, oportet in esse separationem in re, & in consideratione: in secundis non requiritur: sed oportet q res illa cadat super alia cōsideratione: & sic dico quòd iste prędestinatus potest considerari vel vt in se vel vt diuinæ cognitioni relatus: & sic uno modo attribuitur ei quòd possit damnari; alio modo non.

ATICVLVS IIII. 227

Vtrum omnia subsint Fato.

DEinde quæsitum est de Fato, vtrum omnia subsint Fato.

Respondeo dicendum, quòd primò oportet scire quid sit Fatum: & sic postea faciliter patebit ad propositum. Videmus autem multa cōtingenter euenire: & ideo olim fuit dubium, vtrū ista quç uariabiliter, & inordinatè contingunt, reducātur in aliquam causam ordinantem: & qui dicunt q non, dicunt fatum nihil esse, vt Tullius dicit. Quidam dicunt q in aliquam causam superiorem ordinantur: & isti nominauerūt Fatum a For faris, quasi hic omnia sunt prefata à quadam superiore causa. sed horū triplex opinio est: quidam enim reduxerunt hoc in quandam seriem causarum, quam dicunt fatum, sicut Stoici, qui dicunt q nihil est quod non habeat causam, & posita causa necesse est ponere effectum. Si ergo euenit, vel est talis, vel talis effectus habuit causam, & hęc causa aliā causam, & sic deinceps: sicut aliquis est occisus de nocte quia exiuit domum, quare exiuit domum, quia sitiuit, quare hoc, quia salsa comedit, & sic quia comedit salsa ex necessitate moritur. Ari. respondet negans duo prima. Primò, q non quicquid fit habet causam, sed tantum qd fit per se. Quod autem ego occidar me exeunte est per accidens. Secundò dicit q non posita causa ponitur effectus: quia potest impediri; & ideo nō sequitur, vel non stat seriēs causarum. Alij reducunt hęc in aliam causam, scilicet in corpora cœlestia, ex quorum necessitate dicunt omnia accidere: vnde dicunt quòd fatū nihil aliud est quàm uis positionis syderum. Hęc autem opinio dupliciter est falsa. primò quantum ad res humanas, quç proueniunt ab intellectu: qui cum sit uirtus incorporea, nō subiacet actioni alicui⁹ corporis: & ponere animam subiacere uirtuti corporum cœlestium nihil aliud est quàm ponere intellectū non differre à sensu, ut dicit Philo. in primo de ala, in fine (Te.c.150.) tamen per accidens, & occasionaliter subditur anima cælo, inquantum intellectus afficitur per passionē corporis, non tn̄ ex necessitate mouetur ab eo. secundò, quia multa in rebus naturalib. contingunt q̄ non accidunt ex necessitate cęli, sed per accidens, & non habent causam. Alij reducunt omnia hæc in causam super cęlestē. s. in prouidentiā Dei, à qua oīa sunt predeterminata & ordinata: & secundū illos fatum erit quidam effectus prouidentię, quia prouidentia nihil aliud est quàm ratio ordinis rerū, prout est in mēte diuina; fatum uerò est explicatio illius ordinis, put est in rebus. Vnde Boe. Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhęrens. Sic ergo accipiendo fatum potest dici quòd omnia subijciuntur fato: vnde dicitur Oseę 2. super illud, Non uocaberis ultra Baalim sed uir meus, quod idem est utrunque: sed Deus noluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiusdam gentilium, & ideo sunt vitanda nomina gentilium, cum quibus nec nomina conuenit habere communia. & ideo Augustinus dicit: Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat vt non dicat fatum, sed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

228 ## ARTICVLVS V.

Vtrum esse Angeli sit accidens eius.

DEinde quæsitum est de Angelis.
Et circa hoc quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum esse Angeli sit accidens eius: & videtur quòd non: quia accidens intelligitur inesse alicui præexistenti: Angelus autem non præexistit ipsi esse.

Contra, Hyl. dicit, &c.

Respondeo dicendum, quòd opinio Auicen. fuit, quòd vnum & ens semper prædicant accidens: hoc autem non est verum: quia vnum prout conuertitur cum ente, signat substantiam rei, & similiter ipsum ens. Sed vnum prout est principium numeri signat accidens. Sciendum ergo quòd vnumquodque quod est in potentia, & in actu, fit actu per hoc quòd participat actum superiorem: per hoc autem aliquid maximè fit actu, quòd participat per similitudinem primum, & purum actum. Primus autem actus est esse subsistens per se: vnde completionem vnumquodque recipit per hoc, quòd participat esse: vnde esse est complementum omnis formæ: quia per hoc completur, quòd habet esse, & habet esse cum est actu: & sic nulla forma est, nisi per esse: & sic dico quòd esse substantiale rei non est accidens, sed actualitas cuiuslibet formæ existentis, siue sine materia, siue cum materia: & quia esse est complementum omnium, inde est quòd proprius effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse nisi inquantum participat operationem diuinam: & sic propriè loquendo non est accidens, & quod Hyl. dicit, dico quòd accidens dicitur largè omne quod non est pars essentiæ: & sic est esse in rebus creatis: quia in solo Deo esse est eius essentia.

1 d. 3. q. 4 art. 5. ad 2. po. q. 5. a. 4. ad 3. & 1. p. q. 45. ar. 5 o. veri. q. 5 art. 6. ad 7. 1. p. q. 57 a. 4. o. et 5. ad & me q. 1. a. 8. 9.

229 ## ARTICVLVS VI.

Vtrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.

SEcundò quæsitum est, Vtrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.

Respondeo dicendum, quòd cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter: in se, & per se; & in aliquo effectu. primò solius Dei est. Ie. 15. Prauum est cor hominis, & inscrutabile: vnde nec Angeli sic eas cognoscunt: cuius ratio est triplex. Vna, propter debilitatem esse quod habet eo quòd supra gradum quo aliquid est ens in potentia, est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in veritate causæ alicuius non potest cognosci nisi à causa quæ nata est mouere illam: voluntatem autem mouet solus Deus. Cum ergo omnes cogitationes dependeant à voluntate sicut à sua causa, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est: quia Angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per species naturaliter inditas, & hæ sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum: quia hæ non reducuntur ad causam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium: tamen per effectus cogitationum cognoscunt cogitationes, sicut & homo facit, cum ipsi subtilius cognoscunt effectus, qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum cogitationes homo afficitur aliqua passione: & per has mouetur cor, & hos motus subtilius ipsi cognoscunt quàm nos: & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis: & hoc Aug. dicit in lib. de diuinationibus dæmonum, licèt alibi dicat, quòd determinare in eis talem cognitionem sit præsumptuosum.

pa. q. 206 a. 5 ad 3

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VII. 230

Vtrum cælum, vel mundus sit æternus.

DEinde quæsitum est de cœlo.
Et circa hoc quæsitum fuit.

Primò, Vtrum cœlum, vel mundus sit æternus.

Respondeo dicendum, quòd non. Sed mundum incœpisse est de numero eorum, quæ cadunt sub fide, non sub demonstratione. Nam quæ dependent ex simplici voluntate Dei possunt esse & non esse, & ad hoc quòd non sit non inducit aliqua necessitas ex parte Dei: diuina autem bonitas, quæ est finis rerum, potest ita esse si non sit mundus, sicut si sit mundus.

ar. 69 & 4. 94 ch. ora. 2. c. 31. vsque 39 & o. pot. 3. c. 9 ... & op. 72. q. 14. 233

ARTICVLVS VIII. 231

Vtrum cœlum sit animatum.

SEcundò quæsitum est, Vtrum cœlum sit animatum.

Respondeo dicendum, quòd de hoc diuersimodè sentiunt Doctores Ecclesiæ. Hiero. enim dicit super Ecclesiastem quòd Sol est animatus. Damas. hoc negat, & hæc differentia etiam est apud Philosoph. Plato. n. & Aris. ponunt corpora supercælestia animata esse; Anaxago. vero non: & ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum Aug. 2. super Gen. ad literam, quòd non refert ad fidem vtrum sic, vel aliter sit: vnde hoc non determinat in Enchi. addens quòd si ponamus corpora cœlestia esse animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, scilicet Angelorum, & hominum, & animatorum: quia illæ animæ computabuntur cum Angelis: & hoc sensisse videtur ille qui fecit præfationem, cum dicit, Cœli cœlorumque virtutes.

Et ratio patet.

po. q. 3. a. 11. ad 13 Hie. pa Ad. Plato. Anaxa.

QVAESTIO VII.

ARTICVLVS IX. 232

Vtrum anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

DEinde quæsitum est de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam.

Circa primum quæsita sunt tria.

Primò, Quantum ad animam.
Secundò, De cognitione animæ.
Tertiò, De effectu cognitionis.

Circa animam quæsita sunt duo.

Primò, Vtrum anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

Respondeo dicendum, quòd in nullo corpore est nisi vna forma substantialis, cuius est ratio triplex: prima est, quia si plures, sequens non erit forma substantialis quæ facit esse simpliciter sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Item si sit acquisita forma substantialis, non erit generatio simpliciter. Item quia non esset compositum ex anima & corpore vnum simpliciter, sed duo simplex, & vnum per accidens.

Si dicatur corporeitas est forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimensiones, & hoc non est forma substantialis, sed accidens: aliquando dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimensio, & hæc non est alia forma specifica.

ar. 6. 180 c. art. 6. et 1. p. q. 76 a. 3 c. & q. 0 ... 4. c. 10.

233 ## ARTICVLVS X.

Vtrum anima traducatur.

1. p. q. 118 a. 2. o. & ad 3.

SEcundò, Vtrum anima traducatur.

Respondeo dicendum, quòd Aug. hanc quæstionem non determinat, sed indeterminatam relinquit in lib. de Ecclesiasticis dog. sed ille liber non est Aug. sed Gingnadij. Gregorius non vult determinare. Credendum est tamen quòd non. & est vna ratio Philosophi in libro de Animalibus, quòd impossibile est, quòd virtus corporea producat ad quod excedit corpus: virtus autem seminis est virtus corporea. Alia ratio est 7. Met. (T.c.27.) quia enim quidam posuerunt, quòd formæ naturales sunt ex creatione: cùm materia etiam aeris recipit formam ignis, aut inerat, & sic est latitatio aut non: ergo fit de nouo, non ex aliquo, sed ex nihilo: ergo creatur. Soluit Philosophus: quia forma non fit, sicut nec ens, vel esse habens per se: sed compositum fit, quod habet esse subsistens. Si ergo est aliqua forma quæ per se subsistat, illa habet per se fieri; anima autem habet esse per se subsistens, & remanet corrupto corpore: & ita oportet quòd habeat suum fieri.

QVAESTIO VIII.

234 ## ARTICVLVS XI.

Vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.

1. p. q. 86 a. 1. o. & 3. 4. c. & q. 89. c. ad 1. & 22. q. 47 a. 3 ad 1. & ver. q. 19. a. 2. o. & a. 143 huius.

DEinde quæsitum est de cognitione hominis, Vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.

Respondeo dicendum, quòd aliquid cognoscitur dupliciter, directè, & indirectè scilicet per reflectionem. Differt autem inter intellectum humanum, & diuinum: quia humanus non cognoscit directè singulare, diuinus autem sic: quia cognitio fit per similitudinem cogniti in cognoscente: & hæc est in intellectu nostro per abstractionem à conditionibus indiuiduantibus, & à materia: & ideo cum recta cognitio fit per speciem, ideo non cognoscit directè nisi vniuersale: intellectus autem diuinus cognoscit non per similitudinem à re acceptam, sed per extensionem suæ essentiæ ad res: & hæc similitudo scilicet diuina essentia in Deo est omnium quæ sunt in re expressa similitudo: & ideo directè cognoscit quicquid est in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem: sed quia, vt dicit Philosophus, si separatus est intellectus, & cognoscit quæ sunt in materia, dicit quòd oportet, quòd hoc cognoscat & alia, sicut formas separatas cognoscit intellectu: & coniuncta materiæ per imaginationem, aut alio modo, scilicet per reflexionem, inquantum coniungitur phantasiæ, quæ repræsentat sibi phantasma: & sic indirectè cognoscit.

xvi. art. 20. vnde aui sup.

QVAESTIO IX.

235 ## ARTICVLVS XII.

Vtrum habitus scientiæ acquisitæ remaneant post vitam.

& 59. et 1. p. q. 89 a. 1 ad 3. & ar. 2. ad 4. & a. 5. o. & 6. c. & 5 q. 67. a.

DEinde quæsitum est de effectu cognitionis, & primò, Vtrum habitus scientiæ acquisitæ remaneant post hanc vitam.

Respondeo dicendum, quòd non, sequentes Auic. in 6 naturalium, quòd species acquisitæ non remanent in intellectu possibili, nisi quamdiu actu intelligit: quod est falsum. Nam intellectus possibilis recipit species, & seruat eas secundum modum suum. Vnde cum ipse sit immobilis, vtpotè immaterialis, & incorruptibilis, recipit species intelligibiles secundum modum suum, & nunquam inde recedunt: & quòd sint ibi etiam dum actu non intelligit, patet 3. de Anima (T. com. 8) vbi dr, quòd sunt in anima aliter quàm dum actu intelligit, s. habitu: & sic dico, quòd remanent sine in damnatis, siue in beatis. item destruuntur hi habitus scientiarum quantum ad modum scientiæ: quia hic semper intelligit conuertendo se ad phantasmata per corpus, & non solum propter hoc phantasmatibus indigemus, sed ad vtendum huiusmodi speciebus: & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

3. o. 4. d. 50 q. 1 a. 2 c ad 5. ver. q. 10. a. 2. c. & q. 19. ar. 1. c. Opus 14. c 6. & p. q. 15 ar. 5. ad 3. & po q. 6 a 10. c ad 6.

ARTICVLVS XIII. 236

Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum bruta.

4 d. 35. q. 1. a. 1. c. princ. & Spiri. a 2. c.

SEcundò, Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum bruta, puta serpentes.

Respondeo dicendum, quòd aliquid potest habere virtutem aliquam, & secundum propriam naturam, & secundum virtutem superioris causæ: verbi gratia commixtum elementis habet virtutem vnam ex natura elementorum secundum motum predominantis elementi, aliam habet ex corpore cœlesti, sicut quòd adamas attrahat ferrum, quod non reducitur in virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quòd non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiuntur virtutes aliquas ex impressione corporum cœlestium, puta imagines, vel figuræ sub certa constellatione factæ: & si hoc verum est, s. quòd super artificialia sit huiusmodi virtus impressa, potest etiam dici, quòd verba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi. sed hoc non est verum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam virtutem ex corpore cœlesti, habent illam consequentem aliquam formam: vnde nihil agit ad speciem, nisi ex virtute corporis cœlestis: & sic forma est prius in vnoquoque quàm virtus ad talia. Remota ergo priori remouetur posterior. Si ergo huiusmodi virtutes attribuuntur aliquibus: oportet quòd radicentur super formam aliquam: formæ autem artificiales nõ sunt, nisi figuræ quædam. & ideo falsum est quòd verba & huiusmodi virtutem aliquam habeãt ex corpore cœlesti: sed si habent aliquam, hoc habent ex spiritu immundo, qui immiscet se verbis hominum, vt decipiat secundum August. vnde aliquando vtuntur verbis fabulosis, falsis, & vanis, quibus ad illudendum homines se immiscent: vnde omnia ista friuola, & superstitiosa sunt, & imagines astronomicę, in quibus etsi non adsit aliqua expressa inuocatio dæmonum, tamen est ibi quidam tacitus consensus. Tamen si aliquis dicat uerba Dei, & tacta sine immutatione & fraude, sed bona & diuina intentione, non est incantatio, sed oratio. Chrys. tamen super Mat. ibi. Dilatant phylacteria, &c. reprehendit illos qui collo verba Euangelij suspendunt, cum virtus Euãgelij non sit in figuris literarum, sed in fide. Non tamen damno illos qui super se gerunt Euangeliũ ex deuotione: quia beata Cęcilia Euangelium Christi semper gerebat in pectore: sine tamen aliqua additione, vel uerborum, uel characterum; vel cæterorum in pectorum.

a. 14. o. & po. q 3. a. 7 c. & q. 5. a. 8 o. q 5 a. 1. ad 1 ma. 4 c. ar. 5. ad 6. 22. q. 96. a. 2. ad 2. 22. q. 96 a. 4 ad 3. 22. q. 96 ar. 4.

QVAESTIO X.

DEinde quæsitum est de homine quantum ad gratiam.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primò. De sacramentis.

Secundò. De virtutibus.

Tertiò. De officijs.

De primo tria quæsita sunt.
Primò. De sacramentis gratiæ.
Secundò, De effectu sacramentorum.
Tertiò, De unitate Ecclesiæ.
De sacramentis gratię quærebantur duo.
Primò, De baptismo.
Secundò, De pœnitentia.

237 ARTICVLVS XIIII.

Vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem.

vide. 3. pa q. 6. ar. & 8. & 4. d 3. ar. 3. q 1.

AD Primum quæritur, Vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem, idest vtrum propria virtute mundet: vel virtute concomitante.

Respondeo dicendum, q duplex est opinio in huiusmodi, non solùm de aqua, sed de omnibus Ecclesię sacramentis. Quidam enim dicunt, q sacramenta non habent virtutem, vel vim operandi in anima, sed tantum extra, & diuina virtus concomitans facit illum effectum: & inducunt exemplū Ber. sit aliquis Episcopus, qui inuestiat aliquē de præbenda per annulum, annulus non est causa pbendæ, sed signum. Sed hoc non est sanè dictum, quia sic non esset aliqua prærogatiua sacramētorum nouæ legis ad vetera, quia etiam in illis virtus consistens fidei credentium in Christum venturum iustificabat.

Et ideo dicendum, q sacramenta habent in se virtutem iustificandi, & ad alios effectus, ad quos ordinantur: & nō solum, q sint signum. vnde Aug. Quę est tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Sciendum tamen, q duplex est virtus scilicet propria, & instrumētalis, sicut patet in serra: sic sacramenta habent virtutem instrumentalē ad spiritualem effectum: quia cum sacramentum adhibetur cum inuocatione diuina, efficit hunc effectum: & hoc est conueniens, quia verbum per qđ omnia sacramenta virtutem habent, habuit carnē & fuit verbum Dei: & sicut caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad faciendum miracula pp coniunctionē ad verbum, ita sacramenta per coniunctionem ad Christum crucifixum, & passum.

Duplex virtus. 3. par q. 62. a. 4. q 73. a. 1. ad 2. 3. q. 78. art. 4.

QVAESTIO XI.

238 ARTICVLVS XV.

Vtrùm absoluat non habens curam animarum.

4. d. 13. q 2. a 1. q 3. & 4. o. Ad 10 e. 3 par. q. 64. a. 9. ad 1. 3. & q. 82. ar. 5. 7. 8. 9. 0. 22. q 39 art 30. & 24t. ar. 15. & 106. & 4 d 22. q. 3. art. 1 q. 1. & 3.

DEinde quæsitū est de pœnitentia. Et primò, Vtrum non habens curam animarum possit absoluere in foro confessionis.

Respondeo dicendum, q aliter est in sacramento pęnitentiæ, & aliter in quibusdam aliis sacramentis. Nam in quibusdam qui habent ordinem potest ex hoc ipso inducere effectum sacramenti in omni casu, s in illis, in quibus quod est effectus sacramentorum est res existens extra sacramentum: vnde sacerdos degradatus & excommunicatus licèt peccet, tamen consecrat & baptizat: & similiter Episcopus consecratus, quia confert characterem. In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, nisi iustificatio pęnitentis, quod non potest fieri nisi per potestatem iudicatiuam. Non habens autem curam animarum non habet hanc potestatem.

ARTICVLVS XVI.

239

Vtrum confessio reuelari possit.

SEcundò, Vtrum liceat in aliquo casu reuelare confessionem.

Respondeo dicendum, q non, nec verbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo signo licet facere, quia est sacrilegium. Nam ita est in sacramentis nouæ legis, q efficiunt, quod figurant: effectus autem pœnitentiæ est occultatio peccatorum ab oculis Dei videntis: & hæc occultatio significatur per secretum confessionis: & ideo sicut profanaret sacramentum, qui conficeret corpus, & sanguinem Christi de alio, quàm de pane, & vino; ita esset reuelans sacrilegus.

ARTICVLVS XVII. 24

Vtrùm liceat appetere Episcopatum.

TErtiò, Verum liceat appetere Episcopatū. *ar. 33. 1. 15 185. 1*

Respondeo dicendum, q contingit appetere prelationem dupliciter, aut propter necessitatem vrgentem, aut non vrgentem: primo modo dupliciter, vel quando imponitur à superiori, vel quando non inuenitur aliquis, qui velit onus prælationis subire: & tali necessitate existēte meritorium est appetere. Vnde Isa. 6. Quem mittam, & quis ibit nobis? respondit. Ecce ego, mitte me: tamen ante dixit se indignum. Secundo modo, scilicet quando non vrget necessitas, sic non licet, quia non potest carere aut iniustitia, si velit se minorē preferre maioribus; aut vitio presumptionis, si reputet se sufficientem præferri aliis vnde Chrysost. super illud, Reges gentium, &c. Primatus ecclesiasticos concupiscere, nec iustum, nec vtile.

QVAESTIO XII. 2

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm ex præambulis ad sacramenta causetur compaternitas.

DEinde quæsitum est de effectu sacramentorum, Vtrum compaternitas causetur ex præambulis ad sacramenta, puta ex cathechismo & huiusmodi. Et videt, quòd sic. D cit enim quędam Decr. quòd à primo pabulo salis non potest fieri vxor: ergo contrahitur ibi compaternitas.

2 Preterea, Cathecumenus censetur Christianus. Sed qui dat Christianismum, efficitur compater: ergo, &c.

Respondeo: quidam dicunt, q omnia illa sacramentalia sufficiunt ad causandum compaternitatem. Quidā dicunt quòd solum contrahitur quantum ad tria, scilicet in Cathechismo, baptismo, & confirmatione. Sed mihi videtur, quòd solum contrahitur in duobus, scilicet in baptismo, & confirmatione, quia compaternitas similitudo quædam est paternitatis: paternitas autem non fit, nisi in generatione. & ideo solum in illis sacramentis, in quibus est quędam generatio spiritualis contrahitur compaternitas, quæ matrimonium impedit.

Ad Primum ergo dicendum, quòd illa non sunt intelligenda sigillatim, sed sunt accipienda collectiuè & simul, quia in omnibus istis aliquis efficitur compater. *Alias Abus.*

Ad Secundum dicendum, quòd cathecumenus dicitur Christianus per fidem, nō per baptismum quem nondum suscepit, & ille qui dat Christianismum dat sacramentum baptismi.

QVAESTIO XIII.

ARTICVLVS XIX. 242

DEinde quæsitum fuit.

Vtrum sit una Ecclesia, quæ fuit in principio tempore Apostolorum, & quæ est modo.

Et videtur quòd non. quia nunc non vtitur eisdem regulis. Tunc enim prelati erant sine auro, & argento in zonis suis: ergo, &c.

2 Præt. Nō legitur, q Christus, & Apostoli habuerint castra: modo autem Ecclesia habet: ergo, &c.

Contra

Contra Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hoc autem non intelligitur tantum de Apostolis, quia oës mortui sunt, & adhuc seculum non est consummatum: ergo, &c.

Respondeo dicendum, q eadem est numero Ecclesia, quæ tunc erat, & quæ nunc est, quia ea tem fides, & eadem fidei sacramenta, eadem auctoritas, & eadem professio: vnde dicit Apostolus, Unus sua est Christus Sabtu.

Ad Primum ergo dicendum, q verba Matth. tripliciter exponuntur. Hylarius & Ambr. exponũt secundum sensum mysticum, dicentes: Nolite portare aurum, &c. i. nihil in spiritualibus muneribus auro vendatis, non duas tunicas, id est non duplicem animam habeatis. Alii exponunt ad literam, & vna expositio est Aug. qui dicit, q illa verba nõ dicuntur per modum præcepti, sed permissionis, ita quòd qui non seruat non peccat, & qui seruat melius facit: vt sit sensus, Nolite portare, id est quãtis ad prędicandum nolite soliciti esse de expensis, quia debentur vobis à populo. Dignus est enim operarius, &c. quasi diceret, ideo permitto, q non portetis quia digni estis accipere ab aliis quibus prędicatis. Paulus hoc non seruauit, & tamen contra regulam hanc nõ fecit, sed supererogauit. Alia expositio est aliorum Sanctorum, qui dicunt, quòd hæc dicta sunt præceptiuè: sed hoc præceptum datum est non ad semper seruandum, sed ad primam missionem: bis enim eos misit scilicet ante passionem Iudæis, & post resurrectionem Gentibus. In prima dixit eis, In viam gentium ne abieritis. In secunda dixit, Docete oës gentes. In prima mandauit, q prædicta seruarent, non autem in secunda. & ratio huius est, quia in prima solum mittebãtur ad Iudæos, apud quos consuetum erat, q magistri eorum ab eis sustentarentur: & ideo sine scandalo poterant accipere, & vti potestate sibi concessa: apud verò Gentiles non erat huiusmodi cõsuetudo, quia apud eos non erant huiusmodi prædicatores: & ideo fuisset eis scandalum, & visum fuisset eis q pro quæstu Apostoli prędicarent: & ideo Paulus hoc præceptum non seruauit in gentibus. & ideo Dominus in secunda missione dixit, Nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram.

Ad Secundum dicendum q Aug. respondet in epistola contra Donatistas: & habetur super illud Psal. 2. Quare fremuerunt gentes: distinguit enim diuersa tempora Ecclesiæ. Fuit enim tempus quãdo astiterunt reges aduersus Christum: & in illo tempore non solum non dabant fidelibus, sed & eos occidebant. Aliud verò tempus est nunc, quo reges intelligunt & eruditi seruiunt Domino Iesu Christo in timore, &c. Et ideo in isto tempore reges sunt vasalli Ecclesiæ; & ideo est alius status Ecclesiæ nunc, & tunc: non tamen est alia Ecclesia.

QVAESTIO XIIII.

DEinde quæsitum est de virtutibus.
Primò, De quadam virtute intellectuali, scilicet de veritate.
Secundò, De virtutibus moralibus.
De veritate quęsita sunt duo.
Primò, De fortitudine veritatis.
Secundò, De confirmatione veritatis, quę est per iuramentum.

243

ARTICVLVS XX.

Vtrùm veritas sit fortior inter vinum, regem, & mulierem.

Art. 6. Esd. 1. q. 16. 2. q. 109. ADPrimum quęsitum est, Vtrum veritas sit fortior inter vinum, regem, & mulierem. Et videtur quòd vinum: quia immutat maximè hominem. Item, q rex, quia potest homines ad id quod est difficillimum, scilicet ad hoc quod se exponat periculo mortis. Item quòd mulier, quia dominatur etiam regibus.

Contra Esdras. Fortior est veritas.

Respondeo dicendum, quòd hæc est quæstio proposita iuuenibus dissoluenda in Esdra. Sciendum ergo quòd si consideramus ista quatuor secundum se, scilicet vinum, regem, & mulierem, & veritatem, non sunt comparabilia, quia non sunt vnius generis: tamen si cõsiderentur per comparationem ad aliquem effectum, concurrunt in vnum, & sic possunt comparari. Hic autem effectus in quem conueniunt & possunt, est immutatio cordis humani. Quod ergo inter ista magis immutet cor hominis, videndum est. (de veritate.)

Sciendum est ergo, quòd immutationem hominis quoddam est corporale, & aliud est animale: & hoc est duplex, sensibile & intelligibile. Intelligibile etiam est duplex, scilicet practicum & speculatiuum. Inter ea autem quæ pertinent ad immutantũ naturaliter secundum dispositionem corporis habet excellentiam vinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter ea quę pertinent ad immutandum appetitum sensitiuum, excellentior est delectatio, & præcipuè circa venerea; & sic mulier est fortior. Item in practicis & in rebus humanis, quæ possunt hoc facere, maximam potestatem habet rex. In speculatiuis summum & potentissimũ est veritas: nunc autem vires corporales subiectæ sunt viribus animalibus: vires animales intellectualibus: & intellectuales practicæ speculatiuis: & ideo simpliciter veritas dignior est & excellentior, & fortior. (Multiplex immutatio hominis.)

ARTICVLVS XXI. 244

Vtrùm accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramento non communicandi teneatur seruare iuramentum.

SEcundò, Quæritur, Vtrum accipiens doctrinã alicuius experimenti sub iuramento nõ communicandi teneatur seruare iuramentum: & videtur quòd sic, quia sic obligatus non debet facere aliquid quod vergat in detrimentum illius, qui dedit vel qui docuit. hoc autem esset si aliis communicaret: ergo, &c. (art. 12. 2a 2æ q. 9. de iuramento. præcipuè vide ar. 7. & ad q. q. 4. 1. ad 1 2. & ar. 2. ad 1. & 2. d. 39. art 3. q. 1. 0. 1. ad 4.)

2 Præterea Communicare tale experimentum non tenetur ex parte salutis ęternę alicui. Si non ergo non teneatur alteri communicare, non debet sic obligans communicare.

Contra, Non communicare salubre remedium siue quodcunque bonum, est contra charitatem: ergo, &c.

Respondeo aliter dicendum est hic simpliciter, & aliter in casu: simpliciter loquẽdo non tenetur, sed malè fecit iurando: iuramentum enim non solum amittit vim quando iuramentum est illicitum, sed etiam quando iurando peierat, quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiam, & veritatem: sed & si iuramento quandoque aliquid quod licet mihi non facere, puta non ire ad Ecclesiam: non licet tamen iurare, quia licet sit mihi licitum pro aliquo tempore facere, vel dimittere huiusmodi bonum, quod est ad Ecclesiam ire: non tamen licet mihi iuramentum interponere, & animum obfirmare ad aliquod bonum non faciendum: quia hoc est facere contra Spiritum Sanctum: & ideo iuramentum contra omne id quod est de genere bonorum, est illicitum, & non est seruandum tamẽ in casu seruare tenetur: puta si ille, vel alius sufficiẽs medicus pręsens esset & paratus esset curare, & vti illo experimento in salutem corporalem aliorum. (Quando iuramentum omittendum.)

Et sic patet responsio Ad obiecta.

QVAE-

QVAESTIO XV.

DEinde quæsitum est de virtutibus moralibus. Et Primò, De virtutibus secundum se. Secundò, Specialiter de quodam actu iustitiæ, scilicet de restitutione.

245

ARTICVLVS XXII.

Vtrum virtutes morales sint connexæ.

AD Primum quæsitum est, Vtrum virtutes morales sint connexæ. Et videtur, quòd non: quia acquiruntur ex actibus qui sunt diuisi, & distincti: ergo potest acquiri vna virtus sine alia.

2 Præterea, Aug. dicit, Nihil cõtra diuinam essentiam dicit, qui dicit, quòd qui habet vnam non habet omnes.

3 Præterea, Virtutes habentur ex consuetudine, quæ requirit tempus.

Respondeo dicendum, secundum omnes Sanctos quòd sic: sed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio assignatur à diuersis, secundum quòd diuersimodè locuti sunt de virtutibus: virtutes enim cardinales dupliciter accipiunt ab aliquibus. Quidam enim dicunt virtutes esse quosdam modos generales, qui requiruntur in omni virtute: puta quòd Fortitudo est quæcunque firmitas animi in quibuscunque rebus; Temperantia est moderantia animi in omnibus rebus: & sic de alijs. Et secundum istos necesse est, quòd virtutes sint cõnexæ, quia isti modi generales requiruntur in omni virtute: & si aliquod horum deficeret, non est virtus aliqua, quia si temperantia rectitudinem non habeat, quæ est iustitia: vel nõ habeat animi firmitatem, quæ est fortitudo, & sic de alijs, non est virtus: & hunc modũ August. ponit 3. dist. de Trin. & Magister in 3. sententiarum. Alij autem accipiunt distinctionem harum virtutum secundum determinatas materias sicut Arist. & Peripatetici: vnde Prudentia secundum Philosophum, nõ est recta ratio omnibus; sed solum in agibilibus: similiter Iustitia non dicit rectitudinem animi circa acquisitionem omniũ causarum: sed tantum circa commutationes, & distributiones & actiones humanas, quæ sunt ad alterum. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi, non circa omnia, sed circa ea in quibus est difficillimũ animum fortem habere, s. circa pericula, quæ sũt in bellis: Temperantia verò est circa ea, in quibus difficillimum est animum moderari, scilicet circa delectationes gustus & tactus, quæ sunt maximæ delectationes: non in quibuscunque alijs concupiscentijs, sicut lecuriæ, vel pecuniæ: & sic etiam loquendo de virtutibus, virtutes morales sunt connexæ, cuius connexionis ratio accipitur, secundũ Philosophum, ex parte prudentiæ, quia nulla virtus potest haberi sine prudentia: & impossibile est habere prudentiam sine virtutibus moralibus: cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est, quàm recta ratio agibilium. Impossibile est autem rectam rationem habere circa aliquod, nisi ex recta ratione circa principia: principia autem agibilium sũt fines virtutum: & circa fines virtutum nullus bene se habet, nisi per habitum illius virtutis: & sic necesse est, quòd prudentia habeat secum alias virtutes morales. Similiter aliæ non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudentia: & quantò habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis, tantò peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretione, & prudentia. Et ideò dicit Greg. Cæteræ virtutes nisi ea, quæ agunt prudenter agant, &c. Est & alia ratio connexionis in virtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatem, habet omnes virtutes gratuitas: & similiter qui habet vnam, habet charitatem.

Ad Primum ergo dicendum, quòd actus non sunt diuisi secundum virtutes, quia non potest esse actus temperantiæ sine actu fortitudinis, nec fortitudinis, nisi cum actu temperantiæ, &c.

Ad Secundum dicendum, quòd hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

Ad Tertium dicendum, quòd non dicuntur morales à consuetudine, sed à more. & dato, quòd indigeant tempore: tamen non habebit virtutem, nisi sit prudens.

QVAESTIO XVI.

DEinde quæsitum est de restitutione, quæ est actus iustitiæ.

Et circa hoc quæsita sunt tria.

Primò, De illis qui propter Partes sunt extra ciuitates.

Secundò, De eo, qui mala fide longo tempore præscripsit.

Tertiò, De eo, qui aliena consumpsit.

ARTICVLVS XXIII. 246

Vtrum expulsi propter Partes, possint repetere bona sua ab illis, qui sunt in ciuitate manentes.

CIrca Primum quæritur, Vtrum expulsi propter Partes possint repetere bona sua ab illis, qui sunt in ciuitate manentes. Et videtur, quòd non: quia multi de his, qui sunt in ciuitate, culpam non habuerunt ad eorum expulsionem; & sic punirentur aliqui pro culpa alterius.

2 Præterea, Expulsi fuerunt contra partem Ecclesiæ, & sic iustum bellum: ergo actio est contra eos, & sic damna eis non sunt restituenda.

3 Præterea, Secundum Philosophum, cum mutatur ordo ciuitatis, non remanet eadem ciuitas: sed cum mutatur dominium & principatus, mutatur ordo: & sic non est eadem ciuitas. ergo expulsi nõ pertinent amodò ad ciuitatem quæ prius erat: ergo non tenentur eis ad restitutionem.

Contra, Qui spoliatur à raptore potest repetere & accipere ea, quæ sunt sibi ablata. ergo & illi expulsi.

Respondeo dicendum, quòd aut sunt expulsi iustè, scilicet propter eorum culpam, & sic non possunt repetere ablata: aut iniustè, idest sine culpa, & sine debito ordine iustitiæ, & sic possunt repetere. Si autem habent Superiorem, debent per superiorẽ petere sibi restitui. si autem non habent Superiorem, ipsimet possunt, si possunt recuperare.

Ad Primum ergo dicendum, quòd non punitur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo: quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi: & sic populus in fauendo maioribus fuit in culpa.

Præterea, Illud intelligitur de pœna spirituali, quia nullus punitur sine propria culpa: non de corporali, qua frequenter vnus pro alio punitur.

Ad Secundum dicendum, quòd inquantum iustè agunt, sunt pro Ecclesia; inquantum iniustè, contra Ecclesiam.

Ad Tertium dicendum, quòd si sunt eędem personæ manifestum est, quòd tenentur sibi. Aliæ omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII. 247

Vtrùm ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem.

SEcundò, Quærebatur, Vtrum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem: & videtur

tur, quòd non: quia lex dicit, quòd qui etiam mala fide præscribit, acquirit dominium.

q.18.41. pro.5 q. s. ad 1. Contra, Decre. dicit, quòd teneturi nec acquirit dominium.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc est cōtrarietas iuris ciuilis, & canonici. quia secundum ius ciuile talis præscriptio tenet; secundum ius canonicum talis præscribere non potest. & ratio huius contrarietatis est: quia alius est finis quem intendit ciuilis legislator, scilicet pacem seruare & stare inter ciues, quę impediretur si præscriptio nō curreret: quicunque enim vellet posset venire, & dicere, Istud fuit meum quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Ecclesiæ, & salutem animarum: nullus autem in peccato saluari potest; nec pœnitere de damno vel de alieno, nisi recompenset.

4.di 37. q 2.a.3. c & ad fin.

Et ideo dicēdum est, quòd si quis præscribat bona fide possidendo, non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post præscriptionem, quia lex potest aliquem pro peccato & negligētia punire in re sua, & illam alteri dare & concedere; sed qui mala fide præscribit, tenetur emendare & satisfacere reddendo damnum quod intulit.

Præscribens bona fide non tenetur ad restitutionem.

Ad Primum ergo dicendum, quòd verum est q omnia sunt principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum alijs: & si quę leges tales sunt, tyrannicę sunt, & non absoluunt à conscientia, sed à foro iudiciali & violentia.

248 ARTICVLVS XXV.

Vtrùm ille, qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.

22.q 62 a 1.o.et q.75 ar. 7.ad 2. 4 di.15. q 1.a.5. q.2.o.

Tertiò, Quærebatur, Vtrum ille qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem: & videtur, quòd non: quia ille cuius res fuerat non habet actionem in consumptorem: intellige si ius habet casum in præscriptione.

Contra, iste mala fide possedit alienum quod consumpsit.

Respondeo dicendum, q teneturi cuius ratio est quia quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri: consistit autem iustitia in quadam equalitate: vnde nisi reintegretur equalitas, non potest aliquis esse iustus: inequalitas autem fuit quòd consumpsit rem nō suam: & ideo oportet quòd reddat.

Ad Primum ergo dicendum, q licet nō habeat actionem in eum qui consumpsit secundum ius ciuile, habet tamen secundum ius diuinum cuius finis est salus animarum: & ideo ei repugnat.

QVAESTIO XVII.

Deinde quęsita sunt de officiis quatuor.

Primò, De officio expositorum sacrę scripturę.

Secundò, De officio prędicatorum.

Tertiò De officio confessorum.

Quartò, De officio vicariorum.

249 ARTICVLVS XXVI.

Vtrùm omnia, quæ Doctores sancti dixerunt sint à Spiritusancto.

AD Primum quęsitum est, Vtrum omnia, quæ Doctores sancti dixerunt, sint à Spiritu Sancto: & videtur, quòd non: quia in suis dictis sunt aliqua falsa: nam in suis expositionibus quandoque dissonant: non potest autem esse verum, quod dissimile, vel dissonum est, quia vtraque pars contradictionis non potest esse vera.

Contra, Ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem. sed finis scripturę quę est à Spiritu Sancto est eruditio hominum: hęc autem eruditio hominum ex scripturis non potest esse nisi per expositiones Sanctorū: ergo expositiones Sanctorū sunt à Spiritu Sācto.

po q. 4. art 1 a vide ar. 94.

Respondeo dicendum, quòd ab eodem spiritu scripturę sunt expositæ & editę. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo non percipit quæ Dei sunt: spiritualis autem, &c. & pręcipuè quātum ad ea quę sunt fidei, quia fides donum Dei est: & ideo interpretatio sermonum numeratur inter alia dona Spiritussancti. 1. ad Cor. 12.

Beatus Paulus.

Ad Primum ergo dicendum, quòd gratię gratis datę non sunt habitus, sed sunt quidam motus à Spiritu Sancto: aliàs si essent habitus, propheta quādo vellet per donum prophetiæ reuelationem haberet, quod falsum est: & ideo de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens à Spiritu Sancto, & aliquandò non, sed aliqua eis occultātur: vnde dixit Heliseus 4. Reg. 3. Et Dominus celauit à me. Aliquando etiam aliqua dicūt à seipsis, sicut patet de Natham, qui consuluit Dauid quòd ędificaret templum: posteà autem à Domino reprehensus, & quasi retractus prohibuit hoc ipsi Dauid ex parte Dei. Hoc tamen tenendum est, quòd quicquid in sacra scriptura continetur verum est; aliàs qui contra hoc sentiret esset hereticus: expositores autem in alijs, quę non sunt fidei, multa ex suo sensu dixerunt, & ideo in his poterant errare: tamen dicta expositorum necessitatem non inducunt, q necesse sit eis credere, sed solum scriptura canonica, quę in veteri, & in nouo testamento est.

1.2.q 15 art. 1.0. ad 3. & 22.q.171 ar 2.12. q 66.ar. 2.art 1. q 68.ar. 5. ad 1. 4.di 45. q.1.a.1. q.2.c. f.

QVAESTIO XVIII.

ARTICVLVS XXVII. 250

Vtrùm aliquis possit prædicare propria authoritate.

DEinde quæsitum est de prędicatoribus. Et circa hoc quęsita sunt duo.

Primò, Vtrum aliquis possit prædicare propria auctoritate, ita vt liceat prędicare sine licentia prelati. Et videtur, quòd sic quia prędicare est bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal 6. ergo, &c.

4.di.19. q.1 a 2. q 2.ad 4.

2 Pręterea. Dicitur Ecclesi.17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo: ergo, &c.

Contra. Ad Rom. 10. Quomodo prędicabunt nisi mittantur: ergo. &c.

Respondeo dicendum. q nullus quantuncunque scientiæ magnæ, vel quantuncunque sanctitatis, nisi missus à Deo, vel à prælato, prędicare potest: quia nullum agens natum est agere nisi supra debitam materiam: prędicatio autem est exhortatio & doctrina si sit publica respiciens totam Ecclesiam, & cura publica Ecclesię commissa est prelatis: & ideo nullus debet aliquid exercere quod sequitur auctoritatem publicam, nisi auctoritate prelati.

Ad Primum ergo dicendum, quòd cuilibet licet facere bonum sibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

Ad Secundum dicendum, quòd mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiari.

ARTICVLVS XXVIII. 251

Vtrùm aliquis prohibitus à Principe sęculari, debeat dimittere prædicationem.

SEcundò, Vtrum aliquis prohibitus à principe sæculari, debeat dimittere prædicationem. Et videtur, q nō: Nolite. n. timere eos, q occidunt corpus, dicitur prędicatoribus: ergo timore principū non debent dimittere.

Pręterea,

2 Præterea Act. 4. Deo oportet magis obedire quàm hominibus. Sed Deus præcipit præcipuè prælatis, quòd prædicent 2. ad Thim. 4. Prædica verbum: ergo &c.

3 Præt. Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens. Sed princeps peccat prohibendo hoc: ergo &c.

Contra. Act. 13. Quia repulistis regnû Dei &c. Præterea. Matthæ. 10. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.

Quando prædicatores prohibitus verbo Dei, cessare det & quando non. Respondeo dicendum, quod hic est opus duplici distinctione: quia quando aliquis prohibetur prædicare, vel prohibetur solum à tyranno, aut simul à tyranno, & à populo. Si primo modo sic: cû de multitudine sint aliqui qui audire volunt, non est dimittenda prædicatio, quamuis sit sic moderanda quo ad tempora, & loca, vt ex timore ad tyrannû non impediatur: & quandoque etiam tunc licet prædicare occultè per domos, sicut ab Apostolis legitur factum. Si secundo modo, tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca secundum mandatum Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in

2. li. 2. Dialogo, quòd quando omnes sunt mali, & indurati debet eis dicere illud Apostoli: quia repulistis à vobis Regnum Dei, &c. Alia distinctio est hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarû aut non, idest prædicat ex necessitate officij, aut propria sponte. Si primo modo, sic non debet dimittere gregem, etiam propter periculum mortis, dummodo possit aliquod bonum facere remanendo cum grege. Si secundo modo, sic etiam si posset ibi inter tales fructificare non tenetur ibi stare, nec ad ponendum animam suam, nisi in casu puta si aliquis vellet corrumpere fidem: & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere: quia hoc est in præcepto in tali casu. Si autem non imminet talis casus, sic est in consilio; quia omnia consilia in casu sunt in præcepto.

Ad Primum ergo dicendum, quod Deus præcipit prædicare: tamen ordinatè, & eo modo quo, vtile sit saluti animarum.

Ad Secundum dicendum, quod non est aliquid dimittendum quod sit secundum Deum timore mortis. Quod si aliquis sine causa & sine necessitate se ingerat ad periculum, non sit sapienter.

Ad Tertium dicendum, quod falsum est. Nam secundum Aug. aliquando imperator peccat præcipiendo quod deuotus miles non peccat obediendo, maximè si militi non constet illud esse peccatum.

252 ARTICVLVS XXIX.

Vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsurarijs.

Tertiò, Vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsurariis. Et videtur quòd sic. 1. ad Corin. 9. Si nos vobis spiritualia seminauimus, &c.

4. di. 15. q. 1. ar. 4. q. 1. 0 & 5. 6. Præterea, Ius naturale habet, quod homo viuat de labore suo: dignus est enim operarius, &c. hoc enim concessum est hoi à creatore. In sudore &c. Gen. 3

Contra. Vsurarij nihil habent nisi quod est alienum.

Respondeo dicendum, quòd de rapina vsuræ, & huiusmodi in generali loquendo non potest fieri eleemosyna. Isa. 61. Odio habens rapinam in holocaustum; tamen in speciali casu prædicatoribus qui prædicant vsurariis, & monent eos restituere, licitum est accipere; & hæc est vna ratio. Alia est, quando non habent aliàs vnde viuant: & in extrema necessitate omnia sunt communia, & ab omnibus licitè accipere ad sustentationem, & necessitatem possunt.

QVAESTIO XIX.

ARTICVLVS XXX. 253

Vtrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate proprij prælati.

Deinde quæsitum fuit de officio confessorû, Vtrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate proprij prælati. & videtur quod non: quia quilibet tenetur confiteri proprio sacerdoti: ergo &c. *4. d. 17. q. 3. a. 3. q. 5. 0.*

2 Præterea, Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgentiam.

Contra. Papa est super omnes: ergo cui vult, quid & quantum vult potest committere, & indulgere.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, quòd quilibet sacerdos potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, & licet malefaciat absoluendo, tamen absolutus est: & ratio horû fuit, quia simul datur presbytero in sua ordinatione potestas côsecrandi corpus Christi, & potestas clauiû: & ideo sicut potest consecrare quamlibet hostiam, ita potest absoluere quemlibet. Sed hoc est erroneum, quia nullus potest absoluere propria authoritate, nisi eum qui est aliquo modo sibi subditus: quia actus sunt in materia propria: & absolutio sacramentalis habet iudicium annexum: & hoc scilicet iudicium non est nisi in subditos, & inferiores. Qui ergo non habet subditum non potest absoluere: & sic iurisdictio dat materiam sacerdoti determinatam: secus autem est de hostia quæ est materia indeterminata. Cui ergo nulla cura committitur, habet clauem ligatam, vt Iuristæ dicunt, scilicet quia non habet omnino materiam. Alij dicunt, quod nullus potest authoritate superioris prælati absoluere subditum inferioris prælati contra voluntatem ipsius: puta non potest authoritate episcopi contra voluntatem parochialis aliquem absoluere. Hoc etiam est erroneum: quia ad absoluendum requiritur potestas sacerdotalis & iurisdictio: episcopus autem habet immediatâ iurisdictionem in omnes. Vnde episcopus potest omnium confessiones audire etiam contra voluntatem presbyteri parochialis: & similiter etiam ille cui episcopus committit, & multò magis si Papa committit. Tamen archiepiscopus qui non habet immediatam iurisdictionem in omnes sui archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non posset alicui dare licentiam, vel authoritatem audiendi confessiones contra voluntatem episcopi, & diœcesani suffraganei.

Opi. falsa. *Reprobatio op.* *4. d. 17. q. 3. a. 3. q. 4. 0.* *Alia op. & eius reprobatio ac de episcopi potestate, & de potestate archiepiscopi.*

Ad Primum ergo patet per ea quæ dicta sunt: quia episcopus, & Papa plus potest quàm sacerdos.

Ad Secundum dicendum, quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in fauorem sacerdotû: aliàs esset multum infœlices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est introductum ad salutem animarum.

QVAESTIO XX.

ARTICVLVS XXXI. 254

Vtrum vicarius alicuius possit vices suas committere alteri.

Deinde quæsitum fuit de officio vicariorum, Vtrum vicarius alicuius possit vices suas committere alteri; & videtur quòd sic: quia effectus habens virtutem causæ potest in ea in quæ potest causa. *Ar. 5. iij.*

Contra: Quia hoc videtur esse contrarium illi Pro-

Prouer. 27. Diligenter agnosce vultũ pecoris tui.

Respondeo dicendum, quòd ille qui constituitur vicarius, non potest totam suam potestatem committere, sed potest partem: quia intentio committentis est, vt exequatur secundum quòd potest ille cui committit, & fortè talis non potest totum facere, quod sibi committitur: & ideo potest aliquid alteri committere.

Ad Primum ergo dicendum, quòd effectus non habet semper totam virtutem causæ, nisi esset episcopus.

Ad Secundum dicendum, quòd hoc ipsum facit, vt cognoscat vultum pecoris.

QVAESTIO XXI.

5 ## ARTICVLVS XXXII.

Vtrum originale peccatum traducatur per seminis traductionem.

DEinde quæsitum fuit de pertinentibus ad culpam.

Et Primò de peccatis.

Secundò, De pœnis.

De Primò quæsita fuerunt duo.

Primò, De pertinentibus ad culpam originalem.

1.81. Secundò, Ad culpam actualem.

1.0. De peccato originali quæsitum fuit, Vtrum traducatur per traductionem seminis.

Respondeo dicendum quòd sic: quia peccatum originale est peccatum naturę, & non attingit personam nisi inquantum est in tali natura: tota autem humana natura est sicut vnus homo: vbicunque ergo illa natura reperitur, ibi est peccatum naturę, quod est originale.

Nota quòd percussio habet rationem culpę, nõ inquantum ipsius manus, sed inquantum fit à principio voluntatis.

QVAESTIO XXII.

6 ## ARTICVLVS XXXIII.

Vtrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

1.2.q.74 ar.6.& DEinde quęrebatur de culpa actuali.

Et Primò, De peccato cogitationis duo fuerunt quęsita.

q.154.ar.4.ad 1. Primò, Vtrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

7.d.4.ar.2. Respondeo dicendum, quòd hic non quęritur de consensu in delectationem actus: quia hic planè mortale est. Sed de consensu in actum cogitationis tantum, sicut cum aliquis cogitat delectationẽ fornicationis: & delectetur & placeet sibi hęc cogitatio. Est ergo duplex cogitatio delectationis, vel propter ipsam cogitationem, vel propter rem cogitatam. *Cogitatio delectationis duplex.* Prima est, cum quis cogitat de triangulo, vel de bellis regis non propter regem, sed propter ipsam cogitationem. Secunda est, cum delectatur cogitando de amico propter ipsum, qui sit mihi per cogitationem, & in cogitatione pręsens. Sic ergo cogitatio potest cogitari, vt delectans prout est cogitatio; & sic non est peccatum, sicut si debeo narrare de fornicatione, & occurrunt pulchrę vię, & delector. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitatam: impossibile est quòd hoc procedat nisi ex amore fornicationis: & ideo consentire in eam est consentire in amorem & in vsum rei illicitę: & ideo est peccatum mortale.

ARTICVLVS XXXIIII. 257

Vtrum suspicio sit peccatum mortale.

SEcundò de suspicione, Vtrum sit peccatũ mortale: & videtur quòd sic: talibus enim comminatur Dominus Isa. 5. Vę qui dicitis, &c. 22.q.60. ar.3.0. Matth.7.

Contra. Super illud, Nolite ante tempus iudicare: dicit Glo. quòd est veniale peccatum.

Respondeo dicendum, quòd in illis quę sunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti: non sunt peccata mortalia, sed venialia. Adulterium enim est mortale, s. quando est completa volũtas, non autem quando est incompleta: nõ. n. quilibet motus concupiscentię est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex, s. de rebus, & de personis. *Iudicium 2.* Iudicium de rebus semper est mortale peccatum: puta dicere quòd dare eleemosynam sit malum. Iudicium autem de personis licèt quandoque sit falsum, nõ tamen est peccatum, nisi quando est omnino temerarium. Vide Aug. in Sermone Domini in Monte. Si erramus in iudicio personarum, non erremus in iudicio rerum: sed quãdo ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando est peccatum mortale, quia est cum cõtemptu proximi: suspicio autem est quid imperfectum in genere iudicij, & ideo est imperfectus motus: & ideo non est mortale ex genere, quamuis si fiat ex odio, erit aliquando mortale.

Ad Primum ergo dicendum, quòd qui dicit bonum malum, &c. non suspicatur, sed iudicat, & ideo peccat.

ARTICVLVS XXXV. 258

Vtrum liceat vti sortibus.

DEinde quęsita fuerunt de peccato operis tria. 22.q.95 ar.7.&8.

Primò, Vtrum liceat vti sortibus, maximè in apertione librorum. o.opus 5. ar. 5.0.

Respondeo dicendum, quòd sors propriè est iudicium, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirendum occultum; dico autem ab homine facto, quia quęrere de factis ab alijs non est sors, sed aut augurium, aut aliquid aliud, ut quando aliquis facit, sicut geomantici, & cum taxillis, & de festucis, & in apertione librorum. *Quid sit sortilegium; 3. sors. 22.q.95 ar.8.0.* Hęc autem sunt ad tria, aut ad inquirendum voluntatem, aut ad consultandum dubium, aut ad diuidendum: & sic similiter triplex sors, s. diuisoria, consultoria, & diuinatiua. Aliqui faciunt has quasi committentes fortunę: sicut cum quis non uidetur debere ire, tamen ponamus quis debeat ire: & hęc aliquã est uana. Aliqui intentione exquirendi iudicium alicuius rei, sicut quidam ad inquirendum iudiciũ astrorum exquirunt, sicut geomantici, qui dicunt quòd secundum motum cœli manus mouetur, & sic est peccatum. Aliqui intendunt scire iudicium Diaboli, sicut ab ucho don osor & hoc est sacrilegium. *Quando est peccatum, & quando non.* Aliqui iudicium diuinum, & sic non semper est peccatum. Et sic sors diuinatoria quatuor habet gradus. & primo modo aliquando est leue peccatum, vel non est peccatum: secundo modo peccatum est: tertio, & quarto modo semper peccatũ est, sed quando quis non ex necessitate facit: quia sic est tentare Deum. 2. Paral. 2. cum ignoramus quid agere, &c. vel quando sine debita deuotione, sicut Apostoli Act. 1. uel quando aliquis res sacras conuertit in res tẽporales, sicut cum aperit libros pro temporalibus, uel quando de eo quod est supra nos, sicut quando quis non concordat, quia hoc est facere iniuriam Spiritui Sancto, qui creditur firmiter esse in ecclesiis, uel in collegiis, tamen in electione secularium nihil probibet sortibus uti.

Secundò de retentione superfluorũ, Vtrum ille qui non dat superfluum, quod habet pro Deo, pec- 4.d.15. q.2.a.1.

cet:

q.4. a. cet: dicit enim Aug. quòd qui retinet, &c. sicut supra
12.q 72 in octauo quodlibet. Tertiò de perplexitate, Vtrû
a.5.0. aliquis possit esse perplexus.

359

ARTICVLVS XXXVI.

Vtrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatũ de religione.

DEinde quæsitum est de pœnis.

Et Primò, De pœna temporali, Vtrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione, si sit paratus corrigi, & sustinere
Apost. pœnam.
1.Cor.5 Respondeo dicendum, quòd Apostolus dicit: Auferte malum ex vobis: modicum enim fermentum, &c. Aufertur autem aliquis aut per pœnam corporalem: & per hoc manifestum est, quòd aufertur etiam ille qui vellet pœnitere quantumcunque, sicut homicida suspenditur, quantumcunque pœniteat. Vel per pœnam spiritualem, & hoc ecclesia non facit nisi quis esset contumax. Et ratio huius est, quia per pœnam corporalem aufertur aliquod temporale, quod potest recompensari per aliquod maius bonum: sed bonum spirituale, quod amittitur, non potest reecompensari: & ideo non debet religio infligere talem pœnã, quandiu vult corrigi, quoniam sicut est excommunicatio in ecclesia, ita est expulsio à religione. Et ideo dicendum, quòd nullus est nisi propter contumaciam expellendus: sed est sequestrandus in carcere, vel alio modo.

F I N I S.